

<u>ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΗ Η ΕΚΔΟΣΗ</u>	3
<u>ΣΗΜΕΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ</u>	5
<u>Η ΣΥΓΚΥΡΙΑ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ Ο ΝΟΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΑ</u>	11
<u>Ο ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΑΔΙΣΤΗΣ...</u>	17
<u>ΝΟΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΑ: 2083 / 92 ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟΝ ΑΝΑΤΡΕΨΟΥΜΕ!!!</u>	20
<u>Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΩΣ ΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ</u>	27
<u>ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ</u>	34
<u>ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Α)</u>	65
<u>ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΑ ΕΛΑΚ (Β)</u>	73
<u>ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ</u>	79
<u>ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΟΝ ΡΩΣΙΚΟ ΛΑΟ ΚΑΤΩ ΤΟ ΑΙΜΟΣΤΑΓΕΣ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΓΕΛΤΣΙΝ</u>	83
<u>ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ</u>	89
<u>ΤΙΜΟΥΜΕ ΤΟΝ ΚΟΚΚΙΝΟ ΔΕΚΕΜΒΡΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΑΜΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΠΙΜΕΝΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ</u>	92
<u>ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ</u>	94
<u>ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ</u>	100

ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΗ Η ΕΚΔΟΣΗ

Το παρόν τεύχος αποτελείται από κείμενα τα οποία είχαν δημοσιευθεί στα «Κακώς Κείμενα» πολιτικό δελτίο των «Αριστερών Συσπειρώσεων», που εκδόθηκε σε 9 τεύχη την περίοδο 1992 – 1996. Η επαναδημοσίευση τους σε ένα ενιαίο τεύχος εκκρεμούσε αρκετό καιρό, γιατί αποτυπώνουν την πολιτική και ιδεολογική φυσιογνωμία των Αριστερών Συσπειρώσεων που σε μεγάλο βαθμό συνέχει και την Αριστερή Αντικαπιταλιστική Συσπείρωση. Μέσα από τα κείμενα αυτά μπορεί να διακρίνει α) την διαδικασία μετασχηματισμού των Αριστερών Συσπειρώσεων από μία φοιτητική - μεταφοιτητική ομάδα συζήτησης με αναφορές στην δεκαετία του 80 σε μία πολιτική κίνηση προσδιοριζόμενη από τις εξελίξεις της δεκαετίας του 90 β) τις αναλύσεις της πολιτικής και κοινωνικής συγκυρίας που καθόρισε την προηγούμενη δεκαετία γ) την προσπάθεια επεξεργασίας ιδεολογικών ζητημάτων με τρόπους που χωρίς να έρχονται σε ρήξη με τον επαναστατικό μαρξισμό επιχειρούσαν να μην καταβληθούν από τη γενικευμένη κρίση της μαρξιστικής θεωρίας που έμοιαζε παντελώς καθηλωμένη την δεκαετία του 80 και στις αρχές της δεκαετίας του 90.

Αν και πολλά από τα κείμενα αυτά διαπερνούνται από αντιφάσεις και κενά, ή τα ζητήματα τα οποία διαπραγματεύονται απαιτούν βαθύτερες και συστηματικότερες επεξεργασίες και σήμερα θα διατυπώνονταν με διαφορετικούς τρόπους μπορούμε να πούμε ότι σε βασικές γραμμές, οι εξελίξεις που ακολούθησαν επιβεβαίωσαν το μεγαλύτερο μέρος των αντιλήψεων που εκτίθενται εδώ.

- Η προσέγγιση του ελληνικού καπιταλισμού ως ενός αναπτυσσόμενου συστήματος που μέσα από την διαδικασία της κρίσης και της αναδιάρθρωσης αναδιοργανώνει τις κοινωνικές σχέσεις, εμπεδώνει το συνασπισμό εξουσίας καθώς και την θέση του στην Ε.Ε. αλλά και την Βαλκανική,
- οι αναλύσεις για τις μεταβολές του κρατικού μηχανισμού, την αναμόρφωση του πολιτικού σκηνικού και τις μεταλλαγές του πολιτικού προσωπικού,
- οι προσεγγίσεις για τις χώρες του ανατολικού μπλοκ και το κομμουνιστικό κίνημα, για την παραγωγικοποίηση και τις αναδιարθρώσεις στον εκπαιδευτικό χώρο,
- για την κρίση της αριστεράς και την κατάσταση του εξωκοινοβουλευτικού χώρου καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της προβληματικής των κειμένων που παρουσιάζονται σε αυτόν τον τόμο.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα κείμενα αυτά σχηματοποιήθηκαν σε μία περίοδο έντονης ηγεμονίας των σκληρότερων εκδοχών της αστικής ιδεολογίας, όψεις της οποίας αναπαράγονταν με ιδιαίτερο τρόπο στο εσωτερικό της αριστεράς ακόμα και της άκρας αριστεράς. Ήταν η εποχή αμέσως μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ αλλά και των κομμάτων της ιστορικής αριστεράς, της ανόδου του νεοφιλελευθερισμού, με τις τεράστιες ιδεολογικές συνέπειες και διεθνώς αλλά και σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, η εποχή όπου μια σειρά δυνάμεις ή και μεμονωμένα πρόσωπα μαζί με τα απόνερα πετούσαν και το παιδί της / των μαρξιστικής(ων) θεωρίας (ων), φλερτάροντας με διάφορα ιδεολογήματα. Βέβαια η ίδια πραγματικότητα και η ένταση της ταξικής επίθεσης, άρχισε σταδιακά να διαλύει αυτές τις εικασίες επενεργώντας και στους φορείς τους παράγοντας διπλά αποτελέσματα, είτε κάποιας μορφής αριστερή στροφή, είτε πλήρη ενσωμάτωση στον κυρίαρχο πολιτικό και ιδεολογικό συνασπισμό.

Ωστόσο ζητήματα που σήμερα θεωρούνται σήμερα περισσότερο αυτονόητα και θα γίνονται όλο και περισσότερο στο μέλλον δεν ήταν αντίστοιχα κεκτημένα εκείνη την περίοδο.

Διαβάζοντας τα κείμενα αυτά εκ των υστέρων - οι αρχικές επεξεργασίες για αρκετά από αυτά τοποθετούνται στις αρχές της δεκαετίας του 90 - έχουμε έντονα την αίσθηση ότι οι τάσεις που κατέγραφαν γενικεύονται στην Ελλάδα στις αρχές του 21ου αιώνα. Οι τάσεις αυτές κατανοούνται από ένα σημαντικό μέρος της αντικαπιταλιστικής αριστεράς αλλά και από μικρά τμήματα της επίσημης αριστεράς.

Η συλλογή και η έκδοση αυτών των κειμένων εκκρεμούσε και για έναν επιπλέον λόγο. Η διάσπαση των "Αριστερών Συσπειρώσεων" και κυρίως ο τρόπος με τον οποίο διεκπεραιώθηκε δημιούργησε σημαντική σύγχυση για τους πραγματικούς λόγους αλλά και τις μεθοδολογίες που χρησιμοποιήθηκαν για την υλοποίηση της. Τα τρία χρόνια που πέρασαν από την διάσπαση, έχουμε αποφύγει να τοποθετηθούμε δημόσια για τις αιτίες της και αυτός δεν είναι ο χώρος για να το κάνουμε. Ωστόσο ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια αναπτύχθηκε μία μυθολογία από την άλλη πλευρά που έφτανε στα όρια της τερατολογίας. Το μόνιμο μοτίβο ήταν ότι δεν επρόκειτο για διάσπαση αλλά ότι μία ομάδα ανθρώπων επηρεασμένη από προσωπικούς ηγεμονισμούς απεχώρησε από τις "Αριστερές Συσπειρώσεις" οι οποίες συνέχιζαν την πορεία τους παρά τον κλυδωνισμό. Η αντίληψη αυτή έπαιξε σημαντικό ρόλο και στην ένταση της αντιπαράθεσης που δεν θα είχε πάρει τέτοιο χαρακτήρα αν η άλλη πλευρά αποδεχόταν ότι επρόκειτο για έναν διαχωρισμό στην βάση διαφορετικών πολιτικών αντιλήψεων για την συγκυρία και τους τρόπους οικοδόμησης μίας πολιτικής συλλογικότητας. Αντίθετα στην ίδια την έννοια των "Αριστερών Συσπειρώσεων" αποδόθηκε μία αυτοτελής αξία, αντίστοιχη με αυτή του "Κ" στα κομμουνιστικά κόμματα και η άλλη συνιστώσα πορεύτηκε με κύριο γνώμονα την διατήρηση ως κεκτημένου του τίτλου της πολιτικής ομάδας. Η λαθροχειρία αυτή, υποπερίπτωση της οποίας ήταν η συνέχιση της έκδοσης του εντύπου με τίτλο "Κακώς Κείμενα" όξυνε σε σημαντικό βαθμό την σύγκρουση ενώ παράλληλα διαστρέβλωσε τους όρους συγκρότησης του "άλλου πολιτικού μπλοκ" στην "βάση της υπεράσπιση του πολιτικού κεκτημένου και της ιστορικότητας της ομάδας".

Σήμερα, τρία χρόνια μετά η πορεία των δύο διακριτών συνιστωσών έχει διαλύσει στο μεγαλύτερο βαθμό τους μύθους και την αχλύ κάτι που εμείς δεν θελήσαμε ή δεν μπορούσαμε να κάνουμε τότε. Έχουν αποτυπωθεί στην πράξη οι

αποκλίσεις των πολιτικών αντιλήψεων, οι διαφορετικές διαδικασίες ανάπτυξης και πολιτικών πρακτικών, η δυναμική της κάθε συνιστώσας, οι διαφοροποιήσεις στην αντίληψη των συμμαχιών. Αντίστοιχα καταδείχθηκε το γεγονός ότι σε τόσο μικρά από πλευράς ιστορικότητας και μαζικότητας μεγέθη, ο "κομματικός πατριωτισμός" μπορεί να παίζει ρόλο μόνο για πολύ περιορισμένο χρονικό διάστημα. Τα κρισιακά συμπτώματα και η κατάσταση αποσύνθεσης που παρουσιάζουν οι ψευδεπίγραφες "Αριστερές Συσπειρώσεις" την τελευταία διετία, στην βάση των οποίων βρίσκονται οι ίδιες αιτίες αλλά και αντίστοιχες πολιτικές διαφορές με αυτές της διάσπασης του 1997, δεν μπορούν να επιλυθούν με τον αντίστοιχο τρόπο όπως τότε γιατί πραγματικά θα πάρουν τον χαρακτήρα της φάρσας.

Η συλλογή και η έκδοση αυτών των κειμένων αποτελεί κατά αυτόν τον τρόπο μία συμβολή που με έμμεσο τρόπο, φωτίζει την φυσιογνωμία των "Αριστερών Συσπειρώσεων" και την συμμετοχή των διαφορετικών συνιστωσών και προσώπων σε αυτήν. Πρόκειται για την πλειονότητα των κειμένων που δημοσιεύθηκαν στο πολιτικό δελτίο "Κακώς Κείμενα". Αποτελούν το σύνολο των αναλύσεων της πολιτικής συγκυρίας και σχεδόν το σύνολο θεμάτων ιδεολογικής κατεύθυνσης των Αριστερών Συσπειρώσεων. Τα κείμενα αυτά είχαν εκδοθεί ανυπόγραφα γεγονός που επέτρεψε λαθροχειρίες και συγχύσεις.

Η συλλογή αυτή αποτελεί έτσι μία μορφή αποκατάστασης.

ΣΗΜΕΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Το κείμενο το οποίο ακολουθεί δημοσιεύθηκε στο πρώτο τεύχος του πολιτικού δελτίου *Κακώς Κείμενα*. Αποτελεί την πρώτη ουσιαστική καταγραφή της πολιτικής συμφωνίας της ομάδας συζήτησης που αποτέλεσε τον πυρήνα ο οποίος ανέπτυξε τις "Αριστερές Συνσπειρώσεις". Μία συζήτηση η οποία διεξήχθη ουσιαστικά το δεύτερο εξάμηνο του 1992. Ουσιαστικά έπαιξε τον ρόλο ενός πλαισίου προγραμματικής συμφωνίας. Πολύ αργότερα κατά την περίοδο της διάσπασης στα πλαίσια των πολλών λαθροχειριών που έγιναν επιχειρήθηκε να αξιοποιηθεί το κείμενο αυτό ενάντια στις απόψεις του συντάκτη του.

.....

Μέχρις στιγμής η πολιτική εμφάνιση αυτού του δυναμικού οριοθετήθηκε από την παρέμβαση του στους κοινωνικούς χώρους και πρωτίστως στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης. Η οριοθέτηση μιας πολιτικής παρέμβασης στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο, όπως την επιβάλλει τόσο η κοινωνική θέση των παρευρισκομένων όσο όμως και η ιστορική συγκυρία απαιτεί ευρύτερες συμφωνίες, συμφωνίες που πρέπει να καλύπτουν τρεις βασικές ενότητες:

- μια ιδεολογικοπολιτική κατεύθυνση,
- ένα σύνολο πολιτικών οριοθετήσεων στην συγκυρία,
- ένα οργανωτικό τύπο και τρόπο παρέμβασης

1. Όσο αφορά την πρώτη ενότητα η πολιτική μας παρέμβαση πρέπει να ηγεμονεύεται από τη μαρξιστική θεωρία. Η σημερινή κοινωνικοπολιτική κατάσταση μπορεί να ερμηνευθεί πειστικά μόνο μέσω της σύγκρουσης κεφαλαίου-εργασίας που αποτελεί την κυρίαρχη αντίθεση στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Όλες οι άλλες αντιθέσεις διαπερνούνται και εμποτίζονται από την κυρίαρχη αντίθεση, που χαράζει ένα στρατηγικό πεδίο για την ανάπτυξή τους. Η κυρίαρχη αντίθεση αναδεικνύει και τον κοινωνικό φορέα για την υπέρβαση της: *μόνο η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και η συγκρότηση κοινωνικών συμμαχιών υπό την ηγεμονία του θα επιτρέψει την κατάλυση του ΚΤΠ*. Η ανάπτυξη αυτή δεν μπορεί να περιορίζεται σε οικονομικές διεκδικήσεις ούτε να περιμένει την ουσιαστική ανατροπή της αστικής ηγεμονίας μέσω μεταρρυθμιστικών προτάσεων, αλλά να προσανατολίζεται σε μια διαρκή πάλη για τη συγκρότηση εκείνων των πολιτικών θεσμών που θα καταρρίψουν την αστική ηγεμονία και τους θεσμούς που τη συναρθρώνουν, αντικαθιστώντας την από την ηγεμονία της εργατικής τάξης και των συμμάχων της.

2. Όσον αφορά τη δεύτερη ενότητα μια πολιτική συμφωνία πρέπει να περιλαμβάνει τέσσερις άξονες:

- α) μια εκτίμηση των διεθνών μεταλλαγών στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα,
- β) μια πρώτη προσέγγιση των μεταλλαγών στο πολιτικό σύστημα,
- γ) μια εκτίμηση για την ανάλυση της θέσης στην Ελλάδα στο εσωτερικό της αλυσίδας αυτής,
- δ) μια εκτίμηση επί των ιδεολογικών και πολιτικών σχέσεων στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό.

Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της διεθνούς κοινωνικής συγκυρίας: ι) η αναδιάρθρωση του κεφαλαίου, ιι) η αυξανόμενη διεθνοποίηση του κεφαλαίου, ιιι) το άνοιγμα νέων αγορών με την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ.

Στα πλαίσια μιας μακροπερίοδης θεώρησης το βασικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου ιστορικού πλαισίου είναι αναμφίβολα η κρίση υπερσυσσώρευσης και η προσπάθεια για το ξεπέρασμά της. Σε όλη την

δεκαετία του '60 σωρεύονται οι προϋποθέσεις για την εκδήλωση αυτής της κρίσης.

Πρώτον εντείνεται η ταξική πάλη και οι αντιστάσεις έναντι της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Ως συμβοηθητικά στοιχεία του φαινομένου αυτού πρέπει να συνυπολογισθούν η ύπαρξη μαζικού κοινωνικού χώρου που διευκολύνει την συνολικοποίηση των εργατικών αγώνων και η άνοδος νέων μικροαστικών στρωμάτων που διεκδικούν διευρυμένη συμμετοχή σε όλες τις εκφάνσεις του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας. Πρόκειται για στοιχεία που δημιουργεί φυσικά η ίδια η καπιταλιστική ανάπτυξη, τόσο μέσω της αύξησης των μεσαίων στελεχών στην παραγωγή, όσο και μέσω της επένδυσης του υπερπλεονάζοντος κεφαλαίου στον τομέα παραγωγής καταναλωτικών προϊόντων. Από την άλλη μεριά βέβαια τα στρώματα αυτά επηρεάζονται άμεσα από την ιδεολογία της κοινωνικής ανόδου (που αποκτά ευρύτερη επιρροή χάρις στο βάθεμα του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας που γεννά τα διευθυντικά στρώματα - managers, τα οποία βρίσκονται επικεφαλής της ιεραρχίας στο εργοστάσιο και φαντάζουν έτσι ως η κατάληξη της ανόδου, που ο καθένας μπορεί να επιτύχει. Η επιρροή αυτής της ιδεολογίας διευκολύνει της αστική τάξη στο να συγκροτεί ηγεμονικά συμμαχίες με τα μικροαστικά στρώματα και να αποδιαιθρώνει αντίστοιχα την ενότητα των κυριαρχούμενων στρωμάτων.

Δεύτερο αποκαλύπτονται τα δομικά όρια της ταιηλοροφορντικής παραγωγής:

- αναπαράγεται με ένταση η ευρύτερη τάση για αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου και συνεπώς για πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους,
- ειδικότερα η πρόσδεση του ατόμου ως εξαρτήματος της μηχανής τελικά οδηγεί μακροχρόνια στο σημείο η αύξηση της παραγωγικότητας να είναι μικρότερη από την αύξηση του νέου κεφαλαίου που επενδύεται στην παραγωγή λόγω των βιολογικών ορίων στα οποία προσκρούει η εντατικοποίηση της εργασίας (εντατικοποίηση που οδήγησε και στην εφαρμογή ειδικών στρατηγικών αντίστασης, όπως η

συνειδητή απειθαρχία και σαμποτάζ) και λόγω της απειδίκευσης του εργάτη,

- η αλυσίδα παραγωγής καταναλώνει ένα σημαντικό ποσό νεκρών χρόνων (αυξάνονται οι χρόνοι μεταφοράς, επισκευής, συντήρησης, διόρθωσης λαθών που συνεπάγονται συχνά το σταμάτημα ολόκληρης της αλυσίδας) αντί για παραγωγικούς χρόνους (επεξεργασία του προϊόντος) με λίγα λόγια η φορντική αλυσίδα παραγωγής χαρακτηρίζεται από μια ακαμψία που επηρεάζει και τη δυνατότητα εισαγωγής νέων τεχνολογιών στην παραγωγή. Ταυτόχρονα γύρω από την αλυσίδα παραγωγής συγκροτείται ένας μαζικός κοινωνικός χώρος που συντελεί στην άμεση επαφή των εργαζόμενων μεταξύ τους και αναπαράγει ανάλογα ιδεολογικά αποτελέσματα (π.χ. συναίσθηση ενότητας). Μένει βέβαια να αποδειχθεί κατά πόσο αυτό το μοντέλο οργάνωσης της εργασίας υπερβαίνεται σήμερα στην πράξη από ένα νέο μοντέλο.

Οι δυο πετρελαϊκές κρίσεις φέρνουν στην επιφάνεια την υποβόσκουσα κρίση: *το αυξανόμενο κόστος παραγωγής δεν μπορεί να ισοσκελισθεί με μια αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας*. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται με μια ιδιαίτερη ένταση στη Δυτική Ευρώπη, που εξαρτημένη από την εγγυητικό ρόλο των ΗΠΑ βρίσκεται περισσότερο εκτεθειμένη στην νέα διεθνή αναδιάταξη των σχέσεων παραγωγής (μεταλλαγή στην αποικιοκρατική εκμετάλλευσης των αραβικών κρατών).

Στην κρίση αυτή το κεφάλαιο απαντά μέσα από μια πολυεπίπεδη στρατηγική:

1. αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου μέσω συγχωνεύσεων και ανανέωσης του τεχνολογικού εξοπλισμού
2. αύξηση τόσο της εντατικής εκμετάλλευσης της εργασίας μέσω των νέων τεχνολογιών και της νέας οργάνωσης εργασίας, όσο και της εκτατικής εκμετάλλευσης (επικράτηση μορφών μαύρης εργασίας),
3. χτύπημα των ταξικών αντιστάσεων μέσα από την μετατροπή των πολιτικών σχέσεων του κοινωνικού χώρου (πολυδιάσπαση του μαζικού κοινωνικού χώρου, μερική επάνοδος του εργοστασιακού δεσποτισμού),
4. καταστροφή κεφαλαίων (το στοιχείο αυτό που αποτελεί κλασσικό επακόλουθο της κρίσης υπερσυσσώρευσης μετατρέπεται σε στρατηγική μέσω της ανάληψης από το Κράτος της «εξυγίανσης» βασικών τομέων, κυρίως έμμεσα παραγωγικών - εκπαίδευση, υγεία, αλλά και παραγωγικών - μεταφορές. Το Κράτος αναλαμβάνει την λειτουργία των τομέων αυτών με χαμηλότερο ποσοστό κέρδους από το μέσο εθνικό ποσοστό μέχρις ότου τα ιδιωτικά κεφάλαια να κατορθώσουν να αναλάβουν και πάλι τον έλεγχο τους- αν και στην πράξη αυτό εξαρτάται και από την ταξική πάλη,
5. αύξηση των κρατικών επιδοτήσεων,
6. αύξηση της ανεργίας και συνεπώς συμπίεση των μισθών (και το στοιχείο αυτό αποτελεί επακόλουθο της κρίσης, αφού η αύξηση της συγκεντροποίησης

καταστρέφει τα μικρά κεφάλαια σε ένα τομέα παραταύτα αποτελεί και στρατηγική που προωθείται κυρίως από το Κράτος, το οποίο γενικά αναλαμβάνει τη διαχείριση της κρίσης και την επίλυση της όξυνσης των συγκρούσεων που αυτή επιφέρει.

Η προσπάθεια αναδιάρθρωσης και η επιτυχία της στις μεγάλες ιμπεριαλιστικές χώρες οξύνει αντικειμενικά τις συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των κοινωνικών τάξεων και πολώνει προς προλεταριακές θέσεις μεγάλο κομμάτι των μικροαστικών στρωμάτων και δεν εμφανίζεται τουλάχιστον προς το παρόν η υποκειμενική εκδήλωση του ανταγωνισμού. Η διαχείριση των οικονομικών πολιτικών και ιδεολογικών σχέσεων επιτελείται αποκλειστικά μέσα στα πλαίσια της στρατηγικής που αναφέρθηκε. Οι σοσιαλδημοκρατικές και φιλελεύθερες εκφάνσεις της διαχείρισης αποδέχονται απολύτως αυτό το πλαίσιο, αν και ερίζουν για την αποτελεσματικότητα του κάθε διαχειριστικού μοντέλου στη συγκρότηση της συναίνεσης.

Όσον αφορά το δεύτερο ζήτημα πρέπει να παρατηρηθούν τα εξής :

α) υπήρξε μια σημαντική αύξηση των άμεσων επενδύσεων των 11 κυριότερων κρατών, της τάξης του 360% στα τελευταία 20 χρόνια, δηλαδή μια σημαντική αύξηση της διεθνοποίησης του κεφαλαίου, β) υπήρξε μια μεταβολή στη δομή της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας με τη σημαντική πτώση των ΗΠΑ και της Βρετανίας προς όφελος της Γερμανίας και της Ιαπωνίας, που συνδυάζεται με μια επιμέρους ανατροπή των σχέσεων κυριαρχίας στα πλαίσια της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας (η Ιαπωνία έχει ξεπεράσει τη Γερμανία και τείνει να ξεπεράσει και τη Βρετανία). Το στοιχείο αυτό μεταφράζεται σε μια μεταλλαγή στο διεθνές νομισματικό σύστημα, όπου το δολάριο έχει ήδη χάσει το ρόλο του γενικού νομισματικού ισοδυνάμου, γ) οι άμεσες επενδύσεις στρέφονται κυρίως στο εσωτερικό αυτών των κρατών, ενώ αντίθετα μειώνεται η επένδυση προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Στο επίπεδο αυτό οι ΗΠΑ αρχίζουν να αποκτούν παθητικούς ισολογισμούς και σε αυτό έχει συντελέσει η άνοδος της παραγωγικότητας σε Ιαπωνία -Γερμανία και η μετατροπή των συναλλαγματικών ισοτιμιών (διαλεκτική σχέση αίτιου- αποτελέσματος). Πρόκειται για μια τομή σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο όπου υπήρχε σημαντική ποιοτική διαφορά στο είδος των επενδύσεων (ο ισολογισμός των άμεσων επενδύσεων των ΗΠΑ προς τη Δυτική Ευρώπη ισοσκελιζόταν με αντίστροφες επενδύσεις σε τίτλους). Παρά ταύτα για να ερμηνευθεί η διατηρούμενη ακόμα ηγεμονία των ΗΠΑ πρέπει να συνυπολογισθούν οι διαφορές στους τομείς επένδυσης (οι δυτικοευρωπαϊκές και οι ιαπωνικές επενδύσεις κατευθύνονται στους τομείς Χημεία ηλεκτρονικά κλπ), η πρωτοπορία των ΗΠΑ στον τομέα της έρευνας για τεχνολογικές εφαρμογές και εφαρμογές καινοτομιών στην παραγωγή (μέσω των μικρών επιχειρήσεων υψηλού ρίσκου), καθώς και η ειδικά πολιτικο-στρατιωτική λειτουργία του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Το σημαντικό πάντως στοιχείο είναι η ένταση του ανταγωνισμού μεταξύ των

μεγάλων ιμπεριαλιστικών κρατών και ότι ο οικονομικός πόλεμος μεταξύ τους αποκτά ιδιαίτερη ένταση στο ίδιο το έδαφος τους. Το στοιχείο αυτό αποδεικνύει ότι η εξήγηση των μεταλλαγών στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα δεν μπορεί να παρασχεθεί με βάση τις παραδοσιακές αντιλήψεις περί αμυντικής (καταστροφικής) στρατηγικής των ιμπεριαλιστικών κρατών (κρίση υπερσυσσώρευσης-πτώση μέσου ποσοστού κέρδους) και περί υποκατανάλωσης, αλλά από μια επανεξέταση της φύσης του ιμπεριαλισμού ως μιας επιθετικής τακτικής για αύξηση του μέσου ποσοστού του κέρδους και εκμετάλλευση των διαφορών στην παραγωγικότητα, ακόμα και στο εσωτερικό της κρίσης υπερσυσσώρευσης.

Στα πλαίσια της κρίσης, του οξυμένου ανταγωνισμού και της αναδιαρθρωτικής κίνησης αυξάνονται οι τυχοδιωκτικές προσπάθειες επίτευξης βραχυπρόθεσμου κέρδους (για χαρακτηριστικά φαινόμενα, που αποτελούν την κορυφή του παγόβουνου, βλ. BCCI, τα σκάνδαλα στην Ιαπωνία).

Το άνοιγμα νέων αγορών αυξάνει κατακόρυφα τον ανταγωνισμό των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, που παλεύουν μέσα και από μια σειρά περιφερειακών πολέμων για την κατάκτηση τους χωρίς βέβαια να χρειάζεται συνήθως μια άμεση στρατιωτική τους επέμβαση. Η κατάκτηση συντελείται μέσω της διαμόρφωσης των όρων εκείνων (κυρίως νέοι θεσμοί διανομής) που θα επιτρέψουν την εξαγωγή κεφαλαίων και εμπορευμάτων. Η άνοδος του ανταγωνισμού έχει αποτελέσματα τόσο στο εσωτερικό των επενδυτριών χωρών, αφού επιτρέπει στις κυρίαρχες αστικές μερίδες (τις μονοπωλιακές) να συγκροτούν κοινωνικές συμμαχίες με λαϊκά στρώματα (κυρίως μικροαστικά) στη βάση της εθνικιστικής ιδεολογίας, όσο και στην ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού στο πλαίσιο υπερεθνικών οργανισμών που επιτελούν ορισμένες οικονομικές και πολιτικές λειτουργίες. Οι οργανισμοί αυτοί που έχουν σα στόχο να συνθέσουν τις επιμέρους αντιθέσεις των εθνικών κεφαλαίων για την επίτευξη του κοινού τους συμφέροντος, δυσκολεύονται να λειτουργήσουν σε συνθήκες ιδιαίτερου ανταγωνισμού.

Στο εσωτερικό των χωρών του τέως υπαρκτού σοσιαλισμού οι μερίδες που είχαν μια ιδιαίτερη θέση στη διεύθυνση των επιχειρήσεων ή στους επιμέρους κρατικούς μηχανισμούς συγκεντρώνουν τα απαραίτητα κεφάλαια και συγκροτούν μια εν δυνάμει αστική τάξη. Αυτές οι αστικές τάξεις δημιουργούνται στα πλαίσια μιας κρατικής- εθνικής ενότητας (το Κράτος δημιουργεί την εθνική ενότητα, ιδίως σε αυτές τις χώρες όπου οι επικεφαλές των επιμέρους κρατικών μηχανισμών προσπαθούν να εκμεταλλευθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που τους δίνει η θέση τους ως επιμέρους μηχανισμούς διανομής έναντι των αντίστοιχων ομοσπονδιακών μηχανισμών) και εμφορούνται και αναπαράγουν μια εθνικιστική ιδεολογία. Οι λόγοι που οδηγούν στην κυριαρχία του εθνικιστικού ιδεολογικού υποσυνόλου είναι:

α. η κατάρρευση μιας συνεκτικής ιδεολογίας (κρατικοκαπιταλιστικής) απαιτεί την αντικατάστασή της,

β. το συσσωρευμένο κεφάλαιο επιχειρεί την ανασυγκρότηση του σε ένα νέο χώρο, ο οποίος δεν μπορεί να είναι άλλος από τον εθνικό,

γ. η κατάρρευση μιας ιμπεριαλιστικής δύναμης αφήνει ευρύτερα περιθώρια ανάπτυξης των εθνικών κεφαλαίων, **δ.** μέσα στα πλαίσια πολιτικής κρίσης η προγενεστέρα κυρίαρχη κοινωνική μερίδα μεταλλάσσεται και επιχειρεί να δομήσει με νέους όρους μια κοινωνική συμμαχία.

3. Ταυτόχρονα στο εσωτερικό των κρατικών μηχανισμών παρατηρούνται ορισμένες βασικές μεταλλαγές. Η θεμελιωδέστερη έγκειται στην ενδυνάμωση των μηχανισμών του παρεμβατικού κράτους που επεμβαίνει τόσο ρυθμιστικά (κυρίως όχι μέσω γενικών και αφηρημένων νομικών διατάξεων, αλλά μέσω περιπτωσιολογικών ρυθμίσεων), όσο και διαχειριστικά σε όλα σχεδόν τα πεδία της κοινωνικής συμβίωσης και ιδίως στο χώρο της οικονομίας (η νεοφιλελεύθερη στρατηγική δεν αποκλίνει από αυτό το χαρακτηριστικό, απλά το αναπαράγει με ειδικούς όρους). Το κέντρο βάρους στο εσωτερικό της πολιτικής εξουσίας μετατοπίζεται από το κοινοβούλιο στην εκτελεστική εξουσία και ιδίως στη διοίκηση, στην οποία επιχειρούν άμεσα να αντιπροσωπευθούν κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες με ιδιαίτερη οικονομική εξουσία (lobbies). Σε γενικές γραμμές η εκπροσώπηση των κοινωνικών στρωμάτων δεν διαμεσολαβείτε από οργανωμένες ταξικές συλλογικότητες. Το Κράτος εγκαλεί τα άτομα ως πολίτες, ως μέλη της γενικής ενιαίας και άμορφης ενότητας «λαός» η οποία δεν συγκροτείται βάσει αντιτιθέμενων κοινωνικών ομάδων, αλλά βάσει των «ελεύθερων και ίσων υποκειμένων». Η έγκληση αυτού του τύπου διευκολύνεται ακριβώς από την πολυδιάσπαση των μαζικών κοινωνικών χώρων (όπως π.χ. οι εργατικές συνοικίες) που δημιουργούσαν τους όρους για τη συγκρότηση της ενότητας των κυριαρχούμενων στρωμάτων. Στην έγκληση αυτή συμβάλλουν και μια σειρά μηχανισμών που επιτελούν ειδικές ιδεολογικές λειτουργίες (π.χ. τα ΜΜΕ που με τον αποσπασματικό τους λόγο εγκαλούν τον θεατή ανεξαρτήτως κοινωνικών προσδιορισμών) και των οποίων η θέση αναβαθμίζεται έναντι άλλων μηχανισμών (όπως το Πανεπιστήμιο που εξέφερε ένα συγκροτημένο θεσμικό λόγο).

4. Μέσα στα πλαίσια αυτά πώς κινείται το ελληνικό κεφάλαιο;

Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τέσσερις φάσεις συγκρότησης του μεταπολεμικού ελληνικού καπιταλισμού:

1. *φάση απρόσκοπτης ανάπτυξης (1958 - 1973),*
2. *φάση ανάπτυξης μέσα στην κρίση (1973-1979),*
3. *φάση οξείας κρίσης (1980-1985),*
4. *φάση βελτίωσης των παραγωγικών δεικτών (1986 -).*

Σε γενικές γραμμές μπορούμε να παραθέσουμε κάποια χαρακτηριστικά που διακρίνουν αυτές τις φάσεις. Κατά την πρώτη φάση παρατηρείται μια αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου και μια ευρεία ανάπτυξη που έχει σαν μοχλό την ανάπτυξη

διεθνώς ανταγωνιστικών κλάδων (με λοκομοτίβα τις κατασκευές και την ναυτιλία). Βασικό στοιχείο όλης της περιόδου είναι η καθήλωση των μισθών, στοιχείο που προέρχεται από τη σφοδρή ήττα της Αριστεράς στον Εμφύλιο και της συγκρότησης του κράτους εθνικοφρόνων. Η καθήλωση των μισθών σε συνδυασμό με την αστική τρομοκρατία στην ύπαιθρο συντέλεσε σε μια καταστροφή των αγροτικών στρωμάτων και οδήγησε σε μια ιδιαίτερα έντονη μεταναστευτική κίνηση (και εσωτερική και εξωτερική) που με τη σειρά της προσδιόρισε κατά μεγάλο μέρος τη δομή του ελληνικού ισοζυγίου πληρωμών (αυξημένη σημασία των άδηλων πόρων και των μεταναστευτικών εμβασμάτων). Από το 1962 και μετά η αυξανόμενη παραγωγικότητα της εργασίας έλκει το ξένο κεφάλαιο, που πραγματοποιεί σημαντικές επενδύσεις, με κύριο χαρακτηριστικό την επανεπένδυση των κερδών. Μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973 η ελληνική οικονομία δέχεται ένα σοκ, επιτεινόμενο από μια οξυμένη πολιτική κρίση που τελικά οδηγεί στη μεταπολίτευση. Για την αντιμετώπιση αυτής της κρίσης παρουσιάζεται στρατηγικά μια στροφή προς κλάδους παραδοσιακούς και μια προσπάθεια επέκτασης των δραστηριοτήτων των κατασκευών (ενός από τους παραγωγικότερους κλάδους του ελληνικού καπιταλισμού) στις αραβικές χώρες.

Η στροφή αυτή δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια διατήρηση ή ακόμα και για βελτίωση της θέσης του ελληνικού καπιταλισμού στο διεθνή καταμερισμό εργασίας. Η αυξημένη όμως ένταση των εργατικών αγώνων καθ' όλη αυτή την περίοδο, ανεξάρτητα από τα υλικά αποτελέσματά της και η ήττα της στρατηγικής επέκτασης στον αραβικό κόσμο, σε συνδυασμό με τη διεθνή ναυτιλιακή κρίση οδήγησαν το ελληνικό κεφάλαιο συνολικά σε μία περίοδο οξύτατης κρίσης, από την οποία φάνηκε να συνέρχεται μόλις το 1986. Η ανάκαμψη όμως αυτή παρ' ότι στηρίζεται σε υλικές βάσεις, όπως η επίλυση της ναυτιλιακής κρίσης, η αύξηση των επενδύσεων και η αναδιάρθρωση ορισμένων βασικών τομέων υποδομής (όπως οι επικοινωνίες, οι ασφαλιστικές εταιρείες και ο τομέας της υγείας) και παραδοσιακών κλάδων (τρόφιμα και ποτά) εδράζεται πρώτα και κύρια στη διεθνή ανάκαμψη και στη συνεχιζόμενη καθήλωση των μισθών. Γενικά χαρακτηριστικό στοιχείο οργάνωσης του ελληνικού καπιταλισμού αποτελούν οι μόνιμα χαμηλοί μισθοί που διατηρούσαν πάντοτε σε υψηλά επίπεδα το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων και των μικροεπιχειρηματιών. Ταυτόχρονα η σχετικά χαμηλή οργανική σύνθεση του κεφαλαίου και η σχετικά χαμηλή συγκέντρωση επέτειναν το στοιχείο αυτό. Με τον τρόπο όμως αυτό αδυνατεί να αντιμετωπίσει με επιτυχία το άνοιγμα των νέων αγορών. Συνεπώς το στοίχημα του ελληνικού κεφαλαίου για αναδιάρθρωση δεν έχει εμφανίσει ακόμα αποτελέσματα, παρότι εντείνεται η συγκέντρωση κεφαλαίου, η απαξίωση «αντιπαραγωγικών» τμημάτων μέσω του Κράτους (εξυγίανση προβληματικών) και η μεταλλαγή της οργάνωσης της εργασίας.

5. Η αναδιάρθρωση στην Ελλάδα συντελείται υπό το πλαίσιο μιας ιδιαίτερα ενοχικής πολιτικής συγκυρίας. Η

ήττα του εργατικού κινήματος μέσα από το τρίπολο καταστολή-ανεργία-κυριαρχία ρεφορμιστικών (και σήμερα συναινετικών) στρατηγικών, αφήνει πλήρως ανοικτό το πεδίο στη στρατηγική του κεφαλαίου. Το στοιχείο αυτό επιτείνεται από δυο άλλα φαινόμενα της συγκυρίας: ι) την μετατόπιση της ιδεολογίας προς την κυριαρχία του εθνικισμού και της «εθνικής» στρατηγικής εν όψει της κατάκτησης του νέων αγορών (εμπορευμάτων κατ' αρχή και πιθανώς και κεφαλαίων αργότερα), ιι) τη ριζικά κοινή στρατηγική που αναπτύσσεται στο εσωτερικό των κυρίαρχων μερίδων της αστικής τάξης σε περιόδους κρίσης και αναδιάρθρωσης, αν και οι διαφορετικές στρατηγικές για την επέκταση σε νέες αγορές μπορεί να τροποποιήσουν και να αποδιάρθρωσουν αυτή την συμφωνία.

Οποσδήποτε όμως το φαινόμενο αυτό αμβλύνεται για δυο επίσης λόγους:

α) η κοινή αυτή στρατηγική αποκλείει από το εσωτερικό της ευρύτερα κοινωνικά στρώματα και ιδίως την παραδοσιακή μικροαστική τάξη (το στοιχείο αυτό αμβλύνεται όμως με την σειρά του από την πολιτική του επεκτατισμού-του επιτυχημένου βέβαια), β) έτσι είναι όλο και δυσκολότερη η οργάνωση της πραγματικής (κοινωνικής) συναίνεσης και επιχειρείται η οργάνωση της πολιτικής συναίνεσης στο πεδίο του επιφανόμενου (σκάνδαλα-ποινικοποίηση της πολιτικής ζωής κλπ) ή στο πεδίο της συνταγματικής νομιμότητας. Μέσα απ' αυτά τα δυο στοιχεία αναδεικνύονται τα χαρακτηριστικά της πολιτικής συγκυρίας, που μπορεί να οδηγεί σε κυβερνητικές κρίσεις, αλλά όχι σε πολιτικές (όχι δηλαδή σε κρίσεις οργάνωσης της συναίνεσης). Για την κατανόηση αυτού του φαινομένου, που έρχεται σε αντίθεση με την κυρίαρχη φιλολογία περί πολιτικής κρίσης, πρέπει να επαναπροσδιορισθεί ο τρόπος αντιμετώπισης των πολιτικών κομμάτων ως κομμάτων του Κράτους (δηλαδή ως κομμάτων που έρχονται να επιβεβαιώσουν την πολιτική στρατηγική του συνολικού κεφαλαιοκρατικού συμφέροντος μέσα από τη συγκρότηση της ανάλογης κοινωνικής συναίνεσης) και να απομακρυνθούμε από τη λογική της αυθεντικής εκπροσώπησης μερίδων της αστικής τάξης ή του λαού, που οδηγεί μέχρι την παραφιλολογία για την εκπροσώπηση του Βαρδινογιαννείου κεφάλαιου ή την κατασκευή των πασοκοεπιχειρηματιών (νέα τζάκια). Το στοιχείο της κοινωνικής συμμαχίας είναι οπωσδήποτε παρόν στη στρατηγική των κομμάτων και διαφοροποιεί την πολιτική του καθενός: σε κάθε κόμμα συναρθρώνεται κατά διαφορετικό τρόπο η ηγεμονία της αστικής τάξης με τα συμφέροντα των κυριαρχούμενων στρωμάτων. Παρά ταύτα το στοιχείο αυτό είναι δευτερεύον αναφορικά με το στοιχείο της οργάνωσης της συναίνεσης. Ο χώρος όπου συγκροτείται η στρατηγική των κομμάτων μετατοπίζεται από το εσωτερικό του κόμματος στους κρατικούς μηχανισμούς και ιδίως στη διοίκηση. Η αποδοχή αυτής της πολιτικής λειτουργίας από το σημαντικότερο τμήμα των μηχανισμών εκπροσώπησης γεννά μια κρίση μεταξύ αυτών των μηχανισμών και των εκπροσωπούμενων. Η κρίση αυτή επιφέρει αποτελέσματα τόσο στην οργανωτική δομή των κομμάτων (διάλυση των οργανώσεων βάσης, που με τη

σειρά της ενισχύει τα μυστικοποιημένα κέντρα εξουσίας και τη μαζική πολυσυλλεκτική απεύθυνση), όσο και στην ιδεολογική τους κατεύθυνση (τάση προς τον πολυσυλλεκτισμό). Η απουσία άλλων αυτόνομων πολιτικών φορέων (οποιασδήποτε ιδεολογικής απόχρωσης) είτε στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο, είτε στους κοινωνικούς χώρους αποτρέπει την ανοικτή εκδήλωση αυτής της κρίσης, αν και ο συνδυασμός της κρίσης αυτής με τη διαχείριση του πολιτικού λόγου από τα ΜΜΕ και την περιρρέουσα ιδεολογία του εθνικισμού ευνοεί ιδιαίτερα την εμφάνιση οργανισμών φασιστικού τύπου, μειοψηφικής απεύθυνσης.

Πέραν της γενικής αναδιάρθρωσης των μηχανισμών εκπροσώπησης και του ειδικού βάρους που προσλαμβάνουν τα ΜΜΕ, μέσα στη συγκυρία, αναβαθμίζεται ο ρόλος των κρατικών μηχανισμών που αποτελούν τους βασικούς εκφορείς των κυρίαρχων ιδεολογικών υποσυνόλων. Έτσι, σε μια συγκυρία μπορεί να προσδίδεται ιδιαίτερη σημασία στο δικαίκο μηχανισμό (ποινικοποίηση πολιτικής ζωής) ή στους εκφορείς του συνταγματικού λόγου ή κατά την παρούσα συγκυρία στο Στρατό, βασικό μηχανισμό που στηρίζει και αναπαράγει την εθνικιστική ιδεολογία.

6. Όσον αφορά την τρίτη ενότητα πρέπει να περιλαμβάνει:

α) μια εκτίμηση για τις δυνατότητες ανάπτυξης του κινήματος στην Ελλάδα,

β) το πολιτικό-οργανωτικό μοντέλο που πιστεύουμε ότι αποτελεί το μηχανισμό παρέμβασης μέσα στη συγκυρία για την ανάπτυξη των κοινωνικών αντιστάσεων,

γ) το είδος της πολιτικής παρέμβασης που επιλέγουμε σήμερα με τις παρούσες δυνάμεις.

Τα ανωτέρω προσδιορίζουν και τις δυνατότητες ανάπτυξης του κινήματος στην Ελλάδα. Η κρίση εκπροσώπησης μπορεί να αποδεσμεύει οργανωτικά ένα δυναμικό, αλλά δεν υπάρχουν εκείνοι οι πολιτικοί και ιδεολογικοί θεσμοί που θα διατυπώσουν ένα νέο λόγο για τη συγκρότηση της εργατικής ηγεμονίας. Όσοι το επιχειρούν με στενά οργανωτικούς όρους και μια οξεία πολιτική αντίθεση στα κυρίαρχα ιδεολογήματα, έχουν τη δυνατότητα μιας περιορισμένης επιτυχίας, κυρίως μέσω της ανάπτυξης μιας νέας μυθολογίας (αντεθνικισμός, η κακή ελληνική αστική τάξη). Εάν επιθυμούμε κάτι διαφορετικό, θα πρέπει τόσο να διερευνηθούν σε βάθος τα ζητήματα στα οποία θα παρέμβουμε, όσο και να βασισθούμε σε μια άλλου τύπου εκπροσώπηση, που θα δοκιμάζεται και θα επιβεβαιώνεται με ενότητες από τα κάτω. Αυτού του τύπου η παρέμβαση είναι οπωσδήποτε η πιο δύσκολη γιατί έχει να αντιπαλέψει την διάλυση των κοινωνικών χώρων. Αρα με δεδομένη και την ιδεολογική συγκρότηση των κοινωνικών στρωμάτων και κατηγοριών με τα οποία παραδοσιακά έχουμε συμπήξει πολιτικές σχέσεις, η απλή παρέμβαση στον κοινωνικό χώρο δεν αρκεί. Μπορεί όμως να αντικατασταθεί από την απεύθυνση σε ένα "πολιτικό χώρο"; Είναι προφανές πως όχι. Πρέπει να συνδυασθεί η παρέμβαση στον κοινωνικό χώρο με την θεωρητική και πολιτική της υποστήριξη, που αναγκαστικά σήμερα θα προέλθει από ένα συνδυασμό της άμεσης παρέμβασης με τη συσσωρευμένη πείρα.

7. ρά ταύτα για να τεθούν με ακρίβεια οι όροι, οφείλεται μια αυτοκριτική οριοθέτηση όσων συζητούν σήμερα προς αυτή την κατεύθυνση. Σε μια προηγούμενη περίοδο προσπαθήσαμε να priμοδοτήσουμε μια συγκεκριμένη στρατηγική συγκρότησης του πολιτικού μέσα στο κοινωνικό χώρο Πανεπιστήμιο. Η στρατηγική αυτή είχε τρεις άξονες:

1. κοινωνικοποίηση του πολιτικού (με άλλα λόγια επένδυση στη συγκρότηση κοινωνικών συμμαχιών μέσα στον κάθε κοινωνικό χώρο και στο επίπεδο της συνάρθρωσης των κοινωνικών χώρων),
2. συγκρότηση των κοινωνικών συμμαχιών γύρω από ένα συγκεκριμένο ιδεολογικό ιστό και με συγκεκριμένο πολιτικό περιεχόμενο (οριοθέτηση της αντίθεσης κεφάλαιο / εργασία ως της κυρίαρχης κοινωνικής αντίθεσης, προβολή της ηγεμονικής θέσης της εργατικής τάξης στο εσωτερικό του κινήματος),
3. συγκρότησης πολιτικών οργανώσεων του κοινωνικού χώρου μέσα από οργανωτικά σχήματα άμεσης δημοκρατίας.

Η στρατηγική αυτή είχε κάποιες συγκεκριμένες επιτυχίες, παρά ταύτα προβλήθηκε και λειτούργησε αποσπασματικά. Η αποτυχία της σύνδεσης με πολιτικούς οργανισμούς άλλων κοινωνικών χώρων επέτεινε τα αντιοργανωτικά χαρακτηριστικά που αναπαράγει η επίδραση του μικροαστικού ιδεολογικού υποσυνόλου επί της φοιτητικής κοινωνικής κατηγορίας. Συγκεκριμένα, το στοιχείο αυτό οδήγησε περισσότερο σε στρεβλώσεις παρά στα αποτελέσματα που είχαμε προδιαγράψει: σαν ιδεολογικός ιστός εγγράφηκε ο αντιγκρουπισμός και όχι η λογική της πολιτικοποίησης του στελεχιακού δυναμικού στη βάση μιας συγκεκριμένης θεωρίας και μιας πολιτικής συμφωνίας. Η αναπαραγωγή του στελεχιακού δυναμικού συντελέστηκε μάλλον εξωθεσμικά (μέσα από διαπροσωπικές σχέσεις) παρά μέσα από το σύνολο Συσπειρώσεις. Τα σχήματα αυτά δεν κατάφεραν να βαθύνουν τις συμφωνίες τους, αλλά ουσιαστικά αυτοδιαλύθηκαν σε μια ευρύτερη αδιαμόρφωτη ακόμα ενότητα. Παρόλα αυτά η στρατηγική αυτή, εν δυνάμει έχει ουσιαστικά αποτελέσματα. γιατί ο κοινωνικός χώρος είναι πρώτα και κύρια το σημείο όπου συναρθρώνονται οι οικονομικές, πολιτικές και ιδεολογικές σχέσεις, όπου παράγεται και παγιώνεται η κοινωνική αντίθεση και η ουσιαστική κοινωνική συναίνεση των μικροαστικών μερίδων υπό την ηγεμονία της αστικής ή της εργατικής τάξης. Χωρίς αυτή τη διασύνδεση με τους κοινωνικούς χώρους δεν μπορούν να δημιουργηθούν οι όροι για τη συγκρότηση ενός κεντρικού πολιτικού οργανισμού της εργατικής τάξης και των συμμάχων της.

8. Εξ'αποτελέσματος βέβαια σήμερα (λόγω κοινωνικής θέσης, αλλά και διάλυση των πολιτικών ιστών που παρήγαγαν μια πολιτική παρέμβαση στους κοινωνικούς χώρους) δεν μπορούμε παρά να κινηθούμε στο χώρο του κεντρικού πολιτικού επιπέδου. Σε μια τέτοια περίπτωση όμως ελλοχεύει ο κίνδυνος της μετατροπής αυτού του πολιτικού ομίλου σε στρατηγείο χωρίς στρατό. Γι' αυτό και η πολιτικής μας πολιτεία

πρέπει να εδράζεται κυρίως στη συγκρότηση της προαναφερθείσας στρατηγικής, είτε μέσω συγκεκριμένων πρακτικών κινήσεων υποστήριξης των σχημάτων κατά κοινωνικούς χώρους (Πανεπιστήμιο, Στρατός, επαγγελματικοί χώροι), είτε, όπερ και το σημαντικότερο, μέσω μιας ευρύτερης θεωρητικής και πολιτικής υποστήριξης των σχημάτων αυτών δια της παραγωγής κάποιου θεωρητικού και πολιτικού υλικού. Στα πλαίσια αυτά ενδεδειγμένες πρακτικές παρέμβασης μπορεί να είναι η έρευνα σε βάθος ορισμένων βασικών ενοτήτων για την ανάλυση της κατάστασης, η παρέμβαση σε πολιτικές συζητήσεις που διεξάγονται μέσω περιοδικών ή μέσω εκδηλώσεων, η στήριξη προσπαθειών για τη διευκόλυνση της πολιτικής δουλειάς στους κοινωνικούς χώρους. Για τους σκοπούς αυτούς χρειάζεται η συγκρότηση κάποιων ομάδων εργασίας και η συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού

Δ. ΣΑΡ. Αθήνα Νοέμβριος 1992.

τόσο για τη δουλειά των ομάδων, όσο και για την αποθησαύριση ενός κομματιού της πείρας του κινήματος. Οι ομάδες αυτές πρέπει να απασχοληθούν:

α. με τις μεταλλαγές στην ιμπεριαλιστική ομάδα και τη θέση της Ελλάδας σ' αυτή,

β. με τις μεταλλαγές που δημιουργούνται στο χώρο των κοινωνικών τάξεων στην Ελλάδα και διεθνώς,

γ. με τις μεταβολές στην οργάνωση της εργασίας και την εκπαίδευση,

δ. με ζητήματα πολιτικής οργάνωσης.

Η ΣΥΓΚΥΡΙΑ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ Ο ΝΟΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΑ

Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο πρώτο τεύχος του πολιτικού δελτίου "Κακώς Κείμενα και αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου κειμένου. Διερευνούνται σε αυτό οι όροι της απόπειρας "παραγωγικοποίησης" των ΑΕΙ μέσα στην συγκυρία ανόδου του νεοφιλελευθερισμού και τους μετασχηματισμούς στα υποκείμενα της ταξικής σύγκρουσης που διεξάγονταν στον πανεπιστημιακό χώρο. Σε μεγάλο βαθμό κωδικοποίησε μία στροφή στην ανάλυση του πανεπιστημιακού μηχανισμού, ακόμα περισσότερο δε μία τομή σε σχέση με αυτό το θόλο μείγμα ακτιβισμού, αγνωστικισμού και οραματισμού που κυριάρχησε αμέσως πριν και μετά τις καταλήψεις της περιόδου 90 - 91. Αποτελεί την βάση των μετέπειτα αναλύσεων των "Α.Σ." για την συγκυρία στον πανεπιστημιακό μηχανισμό που είχαν πάντα ιδιαίτερη αξία για την εξέλιξη τους λόγω κοινωνικής προέλευσης

Τα τρία κείμενα που ακολουθούν αποτελούν συγκεκριμενοποιήσεις των αναλύσεων της πολιτικής και κοινωνικής συγκυρία που απευθύνονταν στην πλειοψηφεί της φοιτητικής κοινωνικής κατηγορίας και δημοσιεύθηκαν την περίοδο 1992 - 1993.

1. Ο Νόμος Σουφλιά έρχεται να συμπληρώσει το όλο κυβερνητικό πάζλ. Πρόκειται για τη σημαντικότερη προσπάθεια το τελευταίο διάστημα, προσαρμογής της Ανώτατης Εκπαίδευσης στις ανάγκες της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, την πιο συνολική απόπειρα "παραγωγικοποίησης" των ΑΕΙ, υπαγωγής δηλ. κάθε όψης της Πανεπιστημιακής λειτουργίας στις συνθήκες της καπιταλιστικής παραγωγής, στο φόντο της εντεινόμενης διεθνοποίησης και της ανάγκης προσαρμογής στα Εοκικά standards

2. Είναι μια κίνηση συνολική που αφορά:

α) Την προσαρμογή των ροών αποφοίτων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Την ιεράρχηση των τίτλων σπουδών (άρα και των εργασιακών δικαιωμάτων και απαγορεύσεων), σύμφωνα με τις ανάγκες του καταμερισμού εργασίας, στη συγκεκριμένη συγκυρία. Την μετάβαση από μια κυλινδρική ροή αποφοίτων σε μια κωνική μέσα από συνεχή φίλτρα επιλογής και απόρριψης.

β) Την "παραγωγικοποίηση" της Πανεπιστημιακής λειτουργίας, την εξασφάλιση δηλ. ότι οι απόφοιτοι έχουν γνώσεις και ειδικεύσεις εφαρμόσιμες στην παραγωγή, καθώς και την απαραίτητη ευελιξία και ικανότητα κινητικότητας που απαιτείται σε συνθήκες αναδιάρθρωσης. Η σύνδεση επιχειρήσεων και ΑΕΙ, στην έρευνα στην αρχή, σε κάθε όψη της Πανεπιστημιακής λειτουργίας αργότερα, (βλ. Ιταλία τις προτάσεις για συμμετοχή εταιρειών στα διοικητικά συμβούλια των Σχολών), δηλ. στα προγράμματα και στην οργάνωση, στους τίτλους σπουδών κ.λ.π. επιτείνει αυτή τη διαδικασία.

γ) Την πειθάρχηση του φοιτητικού σώματος (αλλά και του χαμηλόβαθμου διδακτικού προσωπικού) στις νέες συνθήκες της ανάγκης για πάση θυσία ανταποδοτικότητα και παραγωγικότητα.

3. Με αυτή την έννοια πρέπει να χαρακτηρίσουμε το Νόμο Σουφλιά και εκσυγχρονιστικό και επιθετικό, Είναι μια κίνηση αξιοποίησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης για να επιταχύνει το κεφάλαιο τις διαδικασίες αναδιάρθρωσης του και αύξησης των περιθωρίων κερδοφορίας του (ιδεολογικά

πειθαρχημένο, επιστημονικά ευέλικτο, ορθά ιεραρχημένο, φθινό δυναμικό αποφοίτων, γνώση και έρευνα που είτε να είναι άμεσα αξιοποιήσιμη στη παραγωγή, είτε να νομιμοποιεί "επιστημονικά" την πραγματικότητα της εκμετάλλευσης, κατοχύρωση της σύμπραξης ΑΕΙ και επιχειρήσεων στο σύνολο του ΕΚΠ σχεδιασμού, διάλυση των όποιων εστίων αντίστασης).

4. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι ο Νόμος αυτός μπορεί να λειτουργήσει και να έχει αποτέλεσμα ειδικά σε Σχολές "αναβαθμισμένες" (βλ. ΕΜΠ). Αυτό μπορεί να έχει πέρα από όλα τα άλλα, και αποτέλεσμα σε σχέση με τον κοινωνικό χώρο του Πανεπιστημίου. Να μπορέσει δηλ. να αποκτήσει και κοινωνικά

στηρίγματα έστω και μειοψηφικά (φοιτητική αξία) αλλά και ιδεολογικά, καθώς μια σειρά από λογικές και πρακτικές κοινωνικής ανέλιξης έστω κι αν δεν θα αποτελούν υπαρκτή προοπτική για την πλειοψηφία των φοιτητών, θα αποτελούν πρότυπο και στόχο. Έτσι θα επιτείνεται η ηγεμονία προτύπων ανταγωνισμού, καριερισμού, επιστημονισμού σε συνθήκες μάλιστα που επιτείνεται και η κοινωνική απομόρφωση.

5. Πιστεύουμε ότι δεν αρκεί να ερμηνεύουμε το νόμο απλά με μια λογική "φόρτωμα βαρών κρίσης στους φοιτητές" ή "διάλυση της δημόσιας Παιδείας". Σίγουρα υπάρχουν και τέτοιες πτυχές στην αστική κίνηση όπως οι ρυθμίσεις για τα συγγράμματα, η απόρριψη φτωχών ή εργαζόμενων φοιτητών, η οικονομική δυσπραγία σημαντικών αλλά όχι όλων κομματιών των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών.

Από την άλλη όμως, θεωρούμε ότι σκοπός των Αστικών Επιτελείων δεν είναι η διάλυση γενικά της Εκπαίδευσης, αλλά η προσαρμογή στις ανάγκες του κεφαλαίου σε μια εποχή που και η γνώση, και η επιστήμη, και η τεχνολογία, κατά συνέπεια και το μορφωτικό επίπεδο του Συλλογικού Εργάτη έχουν κομβική σημασία για την αύξηση της παραγωγικότητας, της εργασίας, άρα και της κερδοφορίας του κεφαλαίου.

Έτσι είναι επόμενο όλη αυτή η διαδικασία που δεν έχει πια τη μορφή του κεντρικού σχεδιασμού, αλλά

ενός κρατικού εκβιασμού για σύνδεση με τις επιχειρήσεις, να αναδιατάσσει και την ποσοτική όψη της εκπαιδευτικής Λειτουργίας (κωνική αντί για κυλινδρική ροή αποφοίτων), όσο και τη σημασία διάφορων τομέων. Για αυτό και παραμένει ορθότατο το σύνθημα για παιδεία πολλών ταχυτήτων, μια που συμπεκνώνει την πραγματικότητα πολλαπλών σχέσεων αναβάθμισης - υποβάθμισης ανάμεσα σε Σχολές, Τμήματα ή ακόμη και στο εσωτερικό των τμημάτων.

6. Η κρισιμότητα της μάχης που θα δοθεί στα Πανεπιστήμια, φαίνεται και από το γεγονός ότι αν η πολιτική αυτή εφαρμοστεί και υλοποιηθεί, θα διαλυθεί ουσιαστικά ο κοινωνικός χώρος του Πανεπιστημίου και η δυνατότητα να ξεκινούν στο εσωτερικό του, ζωντανά κινήματα αμφισβήτησης. Αυτό αφορά και τις κατ' εξοχήν ρυθμίσεις πειθαρχίας, δηλ. τους ξέφρενους ρυθμούς σπουδών, την ανασφάλεια για την πιθανότητα απόρριψης, την ποινικοποίηση του Φοιτητικού Κινήματος.

Αφορά όμως και το σύνολο των αποτελεσμάτων σε πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο της αναδιαρθρωτικής κίνησης: τον ανταγωνισμό, την αίγλη του ατομικισμού και της κοινωνικής ανόδου, την ουσιαστική απομόρφωση και την ελαχιστοποίηση του ελέγχου και της εποπτείας πάνω στο επιστημονικό και εργασιακό αντικείμενο, την αλλαγή στην πολιτική εκπροσώπηση των φοιτητών, όχι μέσω του Φ.Κ. αλλά μέσω καθηγητικών ή φοιτητικών lobbies.

Αν τέτοιες κατευθύνσεις παγιωθούν, τότε και θα αναπαράγουν το αποτέλεσμα τους, και συμπεριφορές, νοοτροπίες, πρακτικές θα μονιμοποιηθούν, και πάνω από όλα μια ιστορική δυνατότητα τον τελευταίων δεκαετιών: *Το Πανεπιστήμιο μήτρα κοινωνικών κινήματων θα έχει οριστικά ηττηθεί.*

Ας ελπίσουμε ότι θα φανούμε αντάξιοι των ευθυνών που μας αναλογούν.

Και το Φοιτητικό κίνημα;

1. Στη στιγμή αυτή είναι σημαντικό να αποτιμήσουμε την πορεία του Φ.Κ. το Σεπτέμβρη, τον Οκτώβρη και στις αρχές του Νοέμβρη. Κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί πόσο σημαντικό ήταν το ότι έγιναν καταλήψεις σε αρκετές σχολές, ειδικά στην επαρχία, τη σημασία που είχε το γεγονός συνελεύσεων και κινητοποιήσεων σε δύσκολους καιρούς κ.λ.π.

Το ερώτημα που βασανίζει όμως όλους τους αγωνιστές του Φ.Κ. είναι άλλο. *Γιατί δεν μπόρεσε να υπάρξει ένα πραγματικά πλειοψηφικό ρεύμα σε όλες τις Σχολές, τη στιγμή που και ο Νόμος ήταν προκλητικά επιθετικός, αλλά και το ευρύτερο κλίμα ήταν περισσότερο παρά ποτέ ευνοϊκό με τεράστιας κλίμακας εργατικές και λαϊκές κινητοποιήσεις, με ένταση της κοινωνικής δυσάρεσκειας και κρίση εμπιστοσύνης στις κυβερνητικές επιλογές.*

2. Σε ένα εμπειρικό επίπεδο, τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν είναι λίγο πολύ γνωστά:

- Αδυναμία να υπάρξουν συνελεύσεις σε ένα σημαντικό αριθμό Σχολών.

- Απουσία σε αρκετές, ακόμη και στοιχειωδών συνδικαλιστικών πρακτικών (προκηρύξεις, ενημερώσεις, διαλύσεις μαθημάτων κ.λ.π.).
- Αδυναμία αποτύπωσης σε επίπεδο κεντρικού υλικού μιας γραμμής ενιαίας αντίστασης στον Νόμο.
- Αδυναμία ενιαίας συντονισμένης παρέμβασης, κατακερματισμένα αντανακλαστικά, τρόπος παρέμβασης.
- Εντυπωσιακή απουσία μαζικότητας σε πορείες
- Ιδιαίτερη βαρύτητα όλων των αντίρροπων στη φοιτητική κινητοποίηση παραμέτρων (εξεταστική περίοδος, εξάμηνο, πανκίνητοποίηση ΔΑΠ που να πείθει για την αμεσότητα του εξάμηνου και όχι του Νόμου, διάκριση φοιτητών σε παλιούς - νέους) σε βαθμό οριακά μη αναστρέψιμο (απώλεια συνέλευσης ακόμη και στην αρχή του "δεύτερου γύρου").

3. Το ερώτημα όμως που πραγματικά μπαίνει είναι γιατί όλα αυτά; Αρκετές ερμηνείες έχουν ακουστεί. Ερμηνείες που υπερτονίζουν την στάση της ΔΑΠ, ή τη συγκυρία της εξεταστικής περιόδου. Ερμηνείες που υπερτονίζουν την έλλειψη αποφασιστικότητας για την τακτική ήττα. Ερμηνείες που ρίχνουν το βάρος στο κλείσιμο των εργατικών κινητοποιήσεων. Ερμηνείες που αποδίδουν το πρόβλημα στην έλλειψη πολιτικής βούλησης για ξέσπασμα αμέσως, όσων μιλούσαν για παρατεταμένο αγώνα. Ερμηνείες που αναφέρονται στην απουσία επαρκών αναφορών στους εργατικούς αγώνες. Ερμηνείες που τονίζουν το πρόβλημα της έλλειψης συντονισμού ανάμεσα στις διαφορετικές πόλεις.

Το πρόβλημα όμως με τέτοιες ερμηνείες, είναι ότι λίγο μπορούν να εξηγήσουν γιατί υπήρξαν αυτά τα προβλήματα. Είναι πολύ εύκολο να μιλάει κανείς για έλλειψη αποφασιστικότητας (λες και κάποιοι μετέφεραν στην Συνέλευση την διστακτικότητά τους).

Είναι εύκολο να υπερτονίζονται τα συγκυριακά προβλήματα με την εξεταστική ή τη ΔΑΠ όχι γιατί δεν υπήρξαν, άλλα γιατί δεν απαντιέται το ουσιαστικό, γιατί κατάφερε η ΔΑΠ να συσπειρώσει πλατιές φοιτητικές μάζες και μια γραμμή αντίστασης σε μια πολιτική που κατά γενική ομολογία το έπληττε.

Είναι επίσης εύκολη η μετάθεση ευθυνών στην υποτιθέμενη απουσία βούλησης κάποιων ή στην ...κρυψίνονια τους (μακάρι να ήταν, γιατί η απομόνωση τους θα έλυνε το πρόβλημα!). Είναι εύκολο να μιλάει κανείς για τη σύνδεση με τις εργατικές κινητοποιήσεις, μόνο που αυτή υπήρξε τουλάχιστον με τη μορφή της συμπαράστασης και μάλιστα σε οριακό βαθμό (μεγαλύτερη έμφαση σε αυτό το στοιχείο, παρά στο άνοιγμα του εσωτερικού μετώπου).

Όσο αφορά τέλος, το θέμα του συντονισμού, θεωρούμε ότι αν και υπήρξε ως πρόβλημα, εντούτοις αλλού θα πρέπει να αναζητηθεί η αιτία του. Δεν ήταν δηλ. ένα οργανωτικό πρόβλημα, ή πρόβλημα δέσμευσης σε πρακτικές αλλά ένα πρόβλημα πολιτικό. Η απουσία συντονισμού, οι διαφορετικές ταχύτητες, οι διαφορετικές κατευθύνσεις, η αδυναμία ενιαίας κίνησης σε όλες τις Σχολές, είναι η τελική αντανάκλαση πολύ πιο βαθιών αιτιών που αφορούν όπως θα δούμε τόσο την κατάσταση του κοινωνικού

χώρου του Πανεπιστημίου, όσο και κυρίως της Αριστεράς του.

4. Δική μας γνώμη είναι ότι το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε στην αντίσταση εναντίον του Νόμου Σουφλιά, είναι πάνω από όλα πρόβλημα ΠΟΛΙΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ. Αυτό σημαίνει ότι απουσίασε μέσα στο σύνολο των Σχολών μια συντονισμένη παρέμβαση που:

- Να καταδεικνύει το συνολικό χαρακτήρα του Νόμου, χωρίς αποσπασματικότητα ή προνομιμοποίηση των πιο κραυγαλέων ρυθμίσεων, ως μιας επιθετικής εκσυγχρονιστικής πολιτικής του Κεφαλαίου για την προσαρμογή κάθε όψης της Πανεπιστημιακής λειτουργίας στις ανάγκες του. Να προβάλλει το γενικό στόχο της αντίστασης στην «επιχειρηματοποίηση» και «παραγωγικοποίηση» του Πανεπιστημίου. Να καταδεικνύει τη γενική κατεύθυνση σε κάθε επιμέρους ρύθμιση. Να αναλύει το νόμο και να υπερβαίνει τη διάκριση παλιό- νέοι, δείχνοντας τι ακριβώς περιμένει και όσους είναι τώρα μέσα στα ΑΕΙ, και σ' αυτή τη βάση να απαντάει στην προφάνεια της εξεταστικής ή του εξαμήνου.

- Να εξειδικεύσει το Νόμο στην ιδιαιτερότητα κάθε σχολής, να αφορμάται από το πώς κομμάτια αυτής της πολιτικής εφαρμόζονται ήδη, (π.χ. μεταπτυχιακά, ερευνητικά προγράμματα, Εοκικά, αλλαγές σε προγράμματα σπουδών).

- Να συνδέει τις αλλαγές στο Πανεπιστήμιο με το τι συμβαίνει στο σύνολο της κοινωνίας, μέσα από ένα ερμηνευτικό σχήμα που να εστιάζει στις αναδιαρθρώσεις, στην παραγωγή (αλλαγή στην οργάνωση της εργασίας, στην Τεχνολογία, στην Αγορά Εργασίας) και τους μετασχηματισμούς στην κυρίαρχη ιδεολογία και την πολιτική εκπροσώπησης σε συνθήκες αστικής αντεπίθεσης. Το ίδιο να κάνει για τους άλλους κοινωνικούς χώρους. Να μπορεί στηριζόμενη σε μια τέτοια ερμηνεία, να βάζει το ζήτημα του συνασπισμού με τους κοινωνικούς αγώνες όχι από την σκοπιά ενός γενικά αντικυβερνητισμού, αλλά από τη σκοπιά μίας υλικής κοινότητας συμφερόντων ανάμεσα στα κομμάτια της νεολαίας και των εργαζόμενων που βρίσκονται στο στόχαστρο της αναδιαρθρωτικής πολιτικής.

- Να διαχωρίζεται από την επίσημη αντιπολίτευση, όχι στο επίπεδο της αγωνιστικής πλειοδοσίας ή της κατάδειξης του γραφειοκρατικού- εκτονωτικού πόλου της, αλλά σε αυτό της ουσιαστικής συναίνεσης της σε αυτή τη πολιτική, κάτι που δεν μπορεί να γίνει, όταν η αντιπαράθεση περιορίζεται στην αποσπασματική καταγγελία επιμέρους ρυθμίσεων ή την γενικόλογη υπεράσπιση της δημόσιας δωρεάν Εκπαίδευσης. Μόνο σε μια τέτοια παρέμβαση θα μπορούσε να στηριχτεί μια μαζική πλειοψηφική κατεύθυνση πάλης που θα συσπείρωνε πλατιές φοιτητικές μάζες με εκείνο το επίπεδο αυτοσυνείδησης, που και τις κινητοποιήσεις θα μαζικοποιούσε και τα όποια συγκυριακά προβλήματα θα ξεπερνούσε, και τους κυβερνητικούς συνδικαλιστές θα απομόνωνε όχι μόνο πολιτικά αλλά και πάνω από όλα κοινωνικά.

5. Μια τέτοια κατεύθυνση πολιτικοποίησης μέσα από το βοήθημα και τη συνολικοποίηση μιας άποψης δεν έχει σχέση με μια εύκολη αντίληψη που ορίζει ως πολιτικοποίηση την απλή προσθήκη κάποιων γενικών πολιτικών συνθημάτων σε κάποια minimum συνδικαλιστικά αιτήματα. Όταν δηλ. δεν έχει γίνει μια ουσιαστική εμβάθυνση στο τι πολιτική εφαρμόζεται, το να πει κανείς απλά «Κάτω η Κυβέρνηση» στη καλύτερη περίπτωση μικρή έως ελάχιστη αποτελεσματικότητα θα έχει και στη χειρότερη θα διευκολύνει ως διαχειριστές, όσους κάνουν αυτό το σύνθημα πραγματοποιήσιμο., δηλ. το ΠΑΣΟΚ.

Τα προβλήματα όμως δεν ξεκίνησαν τώρα

1. Μια τέτοια παρέμβαση όμως σε ελάχιστο βαθμό υπήρξε στα Πανεπιστήμια το τελευταίο διάστημα, ούτε βέβαια και θα μπορούσε να γίνει μόνο στα πλαίσια Συνελεύσεων. Θεωρούμε ότι αν πρέπει να ψάξουμε για τις αιτίες που οδήγησαν τον κοινωνικό χώρο του Πανεπιστημίου να μην γεννήσει αυτόματα μια έκρηξη θα πρέπει να κοιτάξουμε όλο το προηγούμενο διάστημα από το '91 και ύστερα και την παρουσία ή την απουσία μιας Αντικαπιταλιστικής Αριστεράς. Αν το '90 - '91 κατορθώθηκε μια πρώτη νίκη και ξανακατακτήθηκε με πλειοψηφικούς όρους η φοιτητική συλλογικότητα, εντούτοις αυτή η δυναμική δείχνει να έχει φθαρεί. Κι αυτό γιατί ένα ολόκληρο διάστημα δεν υπήρξε ένας πόλος μέσα στα ΑΕΙ που με ένα σταθερό τρόπο να αντιπαλεύει τη καθημερινή πραγματικότητα στα ΑΕΙ, να μην αφήνει την απογοήτευση να μετατρέπει μια καταρχήν νίκη σε αίσθηση ήττας και πάνω από όλα να προετοιμάζει όρους πολιτικούς ιδεολογικούς και κοινωνικούς για την επόμενη αναμέτρηση με την κυβερνητική πολιτική. Με αυτήν την έννοια μπορούμε να περάσουμε από τα προβλήματα στην αντιπαράθεση με το Νόμο, στο πρόβλημα του τί και αν υπήρξε, Αριστερά στα ΑΕΙ.

Θεωρούμε δηλ. ότι προϋπόθεση τόσο της ερμηνείας των προβλημάτων όσο και της αντιμετώπισης τους είναι η ουσιαστική συζήτηση για την πορεία των Ανεξάρτητων Αριστερών Σχημάτων στα ΑΕΙ, η συζήτηση δηλ. για τα Ε. Α. Α. Κ.

2. Πιστεύουμε ότι η Ιστορία των ΕΑΑΚ δεν πρέπει επί ουδενί λόγο να ξεπερνιέται εύκολα, να κλείνει ή να θάβεται με έναν εύκολο τρόπο. Δεν μπορεί να θάβεται δηλ. ούτε το θετικό μέρος, οι συγκεκριμένες δηλ. περιπτώσεις σχημάτων που υπήρξαν, δούλεψαν με ένα συγκροτημένο τρόπο και είχαν αποτελέσματα (κάτι που φάνηκε και στη φετινή χρονιά π.χ. Ιατρική, Μεταλλειολόγοι), ούτε και το αρνητικό, οι συνέπειες δηλ. της απουσίας μιας ουσιαστικής ενιαίας συζήτησης και στοχοθεσίας. Ούτε μπορεί αυτό το πρόβλημα να αντιμετωπίζεται με έναν οργανωτικό τρόπο μέσα από «Συντονιστικά» συντονιστικών επιτροπών, σχημάτων, αγωνιστών, άλλων τάσεων κ.λ.π., και αυτό γιατί. και επίπεδα συγχέει - άλλο οι μορφές αυτοοργάνωσης του μαζικού χώρου και άλλο οι πολιτικές ενότητες και συλλογικότητες - αλλά κυρίως γιατί αναπαράγεται το

βασικό πρόβλημα της απουσίας μιας ουσιαστικής πολιτικής συμφωνίας.

3. Σήμερα η κατάσταση στα ΕΑΑΚ είναι εξαιρετικά προβληματική. Αυτό φαίνεται πρώτα από όλα στο επίπεδο των σχημάτων της κάθε σχολής. Απομαζικοποίηση, απουσία διαδικασιών, απουσία συστηματικών παρεμβάσεων, αποπολιτικοποίηση και απομόρφωση, αδυναμία πολιτικής και θεωρητικής παραγωγής και αναπαραγωγής, απομάκρυνση από τον κοινωνικό χώρο, απουσία κατακτημένων δεσμών με πλατύτερα κομμάτια φοιτητών. Λίγα σχήματα δηλ. και αυτά συνήθως αποσπασματικά κατάφεραν να σταθούν στο ύψος των απαιτήσεων. Να συνολοκοποιήσουν και να βαθύνουν την πολιτική τους παρέμβαση, να δώσουν τις "μικρές" καθημερινές μάχες και να συνδέονται με τον κοινωνικό χώρο τους, να έχουν έναν ουσιαστικό μορφωτικό πόλο, να προβάλουν δηλ. κάθε στιγμή αντίπαλη γνώση, νοοτροπίες, πρακτικές.

Φαίνεται όμως και στην ποιότητα των κεντρικών διαδικασιών τους: Οι κεντρικές διαδικασίες έχουν ατονήσει και όλα τα σημαντικά πολιτικά ζητήματα της περασμένης χρονιάς αλλά και της φετινής δεν έχουν συζητηθεί με έναν ουσιαστικό τρόπο (εθνικά, καταστολή, εκπαιδευτικά), έτσι ώστε να υπάρξει μια ενιαία κατεύθυνση. Το επίπεδο της όποιας πολιτικής συζήτησης είναι εξαιρετικά χαμηλό και στην καλύτερη περίπτωση, είναι ένας σχετικά αποτελεσματικός πρακτικισμός. Η όποια αντιπροσωπευτικότητα είναι αντιπροσωπευτικότητα τάσεων ή ομαδοποιήσεων και όχι σχημάτων και οι αποφάσεις παίρνονται συχνά στη βάση συμφωνιών άτυπων επιτελείων και όχι ουσιαστικών συζητήσεων.

4. Τα προβλήματα όμως στα ΕΑΑΚ έχουν σχέση με το πώς συγκροτήθηκαν και δούλεψαν. Ουσιαστικά τα περισσότερα σχήματα συγκροτήθηκαν μέσα από την μετατροπή των Συντονιστικών Επιτροπών σε σχήματα μετά τις καταλήψεις, ή από τη συγκόλληση των όποιων αριστερών σχημάτων ήδη προϋπήρχαν.

Πέρα από τα πλαίσια των Συνελεύσεων του '90 δεν υπήρξαν βαθύτερες συμφωνίες, και μάλιστα την ίδια στιγμή που τα πλαίσια του '90 παρόλη τη τεράστια κοινωνική δυναμική που αντιπροσώπευαν, δεν είχαν το απαραίτητο επίπεδο συνολοκοποίησης και εμβάθυνσης (αρκεί να θυμηθούμε για παράδειγμα τη γενικόλογη υπεράσπιση του Δημόσιου Δωρεάν χαρακτήρα της Εκπαίδευσης).

Όλα αυτά επιτάθηκαν σ' ένα κλίμα γενικευμένου εκλογικού πατριωτισμού, ενώ η όποια κεντρική παρουσία τους (π.χ. αφίσες, καταγραφή στην ΕΦΕΕ κ.λ.π.) ήταν περισσότερο το αποτέλεσμα κεντρικών συμφωνιών οργάνωσης παρά ουσιαστικών πολιτικών διαδικασιών.

5. Από εκεί και πέρα αναπτύχθηκαν στο εσωτερικό των ΕΑΑΚ μια σειρά από αποκλίνουσες πρακτικές που επιτείνονταν από την πραγματικότητα του κοινωνικού χώρου και αναπαράγονταν από την απουσία πολιτικών διαδικασιών.

Οι αποκλίνουσες πρακτικές αφορούσαν και το ζήτημα της ερμηνείας της Αστικής Κίνησης (υπάρχει ή

δεν υπάρχει αναδιάρθρωση και σε ποια κατεύθυνση) και συγκεκριμένες τοποθετήσεις (π.χ. για τα εθνικά) αλλά και κυρίως το ζήτημα των πρακτικών και των αποτελεσμάτων. Το ερώτημα δηλ. ποιός απεύθυνσης, πλειοψηφικής ή μειοψηφικής, και ποιός συγκεκριμένης ανάλυσης των αντιθέσεων του κοινωνικού χώρου (αλλού δόθηκε έμφαση σε μια ουσιαστική συζήτηση για την εκπαίδευση στο φόντο της πολιτικής συγκυρίας, αλλού προνομοποιήθηκαν αποσπασματικές εκφάνειες του κεντρικού πολιτικού επιπέδου, όπως η καταστολή ή τα εθνικά από τη σκοπιά μιας πολιτικοποίησης «συμπαραστάτη», αλλού αποσπασματικές κατευθύνσεις χωρίς συνεκτικό ιστό, οριακά εγκλεισμός στο άμεσα ορατό της Σχολής). Η ύπαρξη αποκλίνουσων πρακτικών και απόψεων δεν είναι κάτι το α priori κακό. Γίνεται όμως όταν δεν υπάρχει ούτε ένας στοιχειώδης ενιαίος πολιτικός και ιδεολογικός ιστός που να υπερβαίνει τις αποκλίσεις, ούτε και μια ενοποιημένη πολιτική λειτουργία όπου να δοκιμάζονται οι επιμέρους πρακτικές.

Όταν λοιπόν απουσιάζει αυτή η ουσιαστική πολιτική λειτουργία, τελικά αφήνονται τα ίδια τα χαρακτηριστικά της Αστικής Κίνησης και του κοινωνικού χώρου να παράγουν πολιτικά και ιδεολογικά αποτελέσματα και στο εσωτερικό των σχημάτων.

Η πραγματικότητα πολλών ταχυτήτων στα ΑΕΙ, οι διαφορετικές προοπτικές, οι σχέσεις αναβάθμισης-υποβάθμισης, παράγουν διαφορετικά αποτελέσματα

Αλλού μια αίσθηση περιθωριοποίησης ή πετάγματος μπορεί να σπρώξει σε μια έξοδο από τον κοινωνικό χώρο προς το κεντρικό πολιτικό ή σε μια υποτίμηση της μαζικής δουλειάς, αλλού σε μη υποβαθμισμένες Σχολές μπορεί να εντείνεται ο εγκλεισμός στην Σχολή ή ένας ιδιότοπος επιστημονισμός, αλλού να αναπτύσσονται συντεχνιασμός, αλλού οι αναδιρθρώσεις να απαιτούν μια κάποια αίγλη και να υπάρχει περιχαράκωση του σχήματος (π.χ. ΕΜΠ).

Με άλλα λόγια όσο δεν υπάρχει μια ουσιαστική πολιτική συμφωνία και λειτουργία στα Ε.Α.Α.Κ., τόσο τα σχήματα θα είναι «εκτεθειμένα» στην ίδια την πολιτική του Κράτους και τις συνέπειες της για το Πανεπιστήμιο ως κοινωνικό χώρο.

6. Τα προβλήματα αυτά που συνοψίζονται στο τρίπτυχο

- α) Απουσία συμφωνίας τόσο στην κατεύθυνση όσο και στο στυλ δουλειάς.
- β) Απουσία πολιτικών διαδικασιών για να παράγεται συμφωνία.
- γ) Απουσία πρακτικής δραστηριότητας όπου να δοκιμάζονται απόψεις εντείνονται και από μία σειρά παραμέτρους:

- Τον ηγεμονισμό συγκεκριμένων τάσεων (ΝΑΡ και όχι μόνο) και την συνακόλουθη αδυναμία να γίνει ξεκάθαρο αν τα Ε.Α.Α.Κ. είναι ενιαίος χώρος ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων ή απλώς μετωπικό σχήμα.
- Την μετατροπή των όποιων διαδικασιών σε μικρά κοινοβούλια του εξωκοινοβουλευτικού Χώρου, τη διαμεσολάβηση δηλ. των σχημάτων μέσω τάσεων ή γκρουπών.

- Την απροθυμία συχνά να θεωρηθούν τα Ε.Α.Α.Κ. και κατ' επέκταση οι πολιτικές ενότητες του κοινωνικού χώρου, το πεδίο στο οποίο πρέπει να κατατίθενται οι συνολικές απόψεις και να παίρνονται πολιτικές πρωτοβουλίες (π.χ. πότε κατατέθηκαν προτάσεις για συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για τα εθνικά θέματα ή την καταστολή).
- Την εμμονή συχνά σε μια πολιτική αντιπαράθεση όχι συνολικών λογικών, ερμηνειών, κατευθύνσεων, αλλά τακτικών χειρισμών, την υποκατάσταση δηλ. της πάλης αλλά και σύνθεσης θέσεων από την πάλη γραμμών ή χειρότερα από τα χνάρια των γραμμών (οριακό παράδειγμα Σεπτέμβρη στην Αθήνα όπου ουσιαστικές συζητήσεις για τον χαρακτήρα της Αστικής Κίνησης και τις αντιθέσεις σε αυτήν, επισκιάστηκαν από το ερώτημα αν θα φτάσει μια πορεία στο Υπουργείο ή όχι).

Γιατί όλα αυτά

Στο σημείο αυτό θέλουμε να ξεκαθαρίσουμε τα εξής:

1. Θεωρούμε τα εγχείρημα των Ε.Α.Α.Κ, το εγχείρημα δηλαδή ανεξάρτητων μαζικών σχημάτων στο Πανεπιστήμιο με αριστερό αντικαπιταλιστικό προσανατολισμό εξαιρετικά κρίσιμο και αναγκαίο.

2. Έχουμε την πολιτική εκτίμηση ότι μόνος δρόμος για την ανασυγκρότηση μιας άλλης αριστεράς στην Ελληνική κοινωνία και για το ξεπέρασμα της κρίσης του κομμουνιστικού κινήματος είναι η συγκρότηση πολιτικών ενοτήτων του κοινωνικού χώρου.

Αυτό σημαίνει ότι αν εκτιμούμε ότι στοιχείο της κρίσης του κομμουνιστικού κινήματος είναι και η ρήξη των δεσμών ανάμεσα σε θεωρία και πράξη και ανάμεσα στο κοινωνικό και το πολιτικό επίπεδο, ότι πρέπει μια πορεία ανασυγκρότησης να βάζει κυρίως στο στόχαστρο της τη γείωση σε συγκεκριμένες κοινωνικές πρακτικές.

Οι πολιτικές ενότητες του κοινωνικού χώρου, τα ανεξάρτητα μαζικά σχήματα, επιτρέπουν ακριβώς η όποια συνολική αντικαπιταλιστική τοποθέτηση, η ερμηνεία του συνόλου των αναδιαρθρώσεων και των ανακατατάξεων, να δοκιμάζεται μέσα στα συγκεκριμένα ζητήματα που προκύπτουν ανά κοινωνικούς χώρους (ανά εργασιακούς, εκπαιδευτικούς ή άλλους χώρους όπου μέσα από τις αντιφάσεις της αστικής κίνησης συγκροτούνται μαζικές κινήσεις με αντικαπιταλιστικό χαρακτήρα).

Όσο σημαντική είναι στη σημερινή συγκυρία η συνολική θεωρητική και ιδεολογική αναζήτηση, η ανάγκη δηλ. τοποθετήσεων για τα κεντρικά ζητήματα της εποχής, άλλο τόσο σημαντικό είναι να έχουμε ξεκάθαρο ότι για ένα διάστημα, πεδίο της πολιτικής πρακτικής μιας άλλης αριστεράς θα είναι τα σχήματα των κοινωνικών χώρων.

Το μοντέλο αυτό πολιτικής παρέμβασης δεν είναι μόνιμο, και προϋποθέτει την ανάγκη υπέρβασης του. Η

υπέρβαση αυτή όμως προϋποθέτει με τη σειρά της όρους πολιτικούς και ιδεολογικούς, όρους προγραμματικούς, αλλά και όρους κοινωνικούς, να αντανakλά δηλ. μια υπαρκτή δραστηριοποίηση σε ένα σημαντικό τμήμα των κοινωνικών χώρων.

Γι' αυτό το λόγο στις σημερινές συνθήκες θεωρούμε ότι η διέξοδος δεν βρίσκεται στις όποιες αυτόκεντρες αναπτύξεις, τις γενικές προγραμματικές διακηρύξεις ή τις εύκολες αναγωγές στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο αλλά στη συστηματική δουλειά στους κοινωνικούς χώρους και στη συνάντηση ανάμεσα σε σχήματα από διαφορετικούς κοινωνικούς χώρους.

3. Γι' αυτό θεωρούμε ότι στόχος στα Πανεπιστήμια είναι να αποτελέσουν τα Ε.Α.Α.Κ αυτό που πραγματικά πρέπει να είναι: *Ανεξάρτητα από το Κράτος και τα Κόμματα, Αριστερά Σχήματα με:*

- Ένα συνεκτικό πολιτικό - ιδεολογικό ιστό σε αριστερή αντικαπιταλιστική κατεύθυνση. Ερμηνεία των αλλαγών στην Εκπαίδευση με βάση το σύνολο των αλλαγών στην παραγωγή και την κοινωνία. Ταξική οπτική για τους Εκπαιδευτικούς μηχανισμούς (αντιμετώπισή τους ως ιδεολογικών και καταναμητικών μηχανισμών, κατάδειξη των σχέσεων εξουσίας στο εσωτερικό τους, κριτική στην ουδετερότητα της γνώσης και της επιστήμης, άρνηση της ακαδημαϊκής ιεραρχίας ως αυτανάκλαση της κοινωνικής ιεραρχίας). Διαφοροποίηση από τις ουδέτερες κενόλογες τοποθετήσεις της επίσημης Αριστεράς.

- Γείωση αυτού του συνολικού προσανατολισμού σε συγκεκριμένες αναλύσεις για τις αλλαγές στην Εκπαίδευση στο φόντο συγκεκριμένων τοποθετήσεων για τη διαδικασία και τις αντιφάσεις της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης και της έντασης της διεθνοποίησης, για την πορεία της ΕΟΚικής ολοκλήρωσης, για τις αλλαγές στο κρατικό μηχανισμό (αυταρχικοποίηση, μετασχηματισμός πολιτικής διαμεσολάβησης), για την απαξίωση και το πέταγμα τεράστιων κομματιών εργαζομένων και νέων και τί εντάσεις αυτό προκαλεί.

- Απεύθυνση στο σύνολο των φοιτητών που πλήττονται από αυτή τη πολιτική (που στη συγκεκριμένη συγκυρία είναι η πλειοψηφία του), έτσι ώστε να μπορούν να συστρατευτούν πίσω από μια γραμμή πάλης.

- Προσπάθεια για σύνδεση με αντίστοιχα σχήματα και πρακτικές άλλων κοινωνικών χώρων, στην κατεύθυνση συνολικοποίησης μιας αντικαπιταλιστικής προοπτικής.

- Αυτόνομη πολιτική λειτουργία τέτοια που να εξασφαλίζει και το αποκρυστάλλωμα μιας κεντρικής κατεύθυνσης και την ενιαία παρέμβαση σε κάθε επίπεδο και αυτό του σχήματος κατά σχολή και σε επίπεδο πόλεων και πανελλαδικά, να είναι δηλ. ένα ενιαίο πολιτικό σύνολο σχημάτων και όχι απλά άθροισμα οργανώσεων ή γκρουπών.

Τα όσα ειπώθηκαν πιο πάνω έβαλαν περισσότερο ένα προοπτικό στόχο. Το ζήτημα είναι τι θεωρούμε άμεσα αναγκαίο και πραγματοποιήσιμο. Και αυτό είναι η αποκατάσταση ενός στοιχειώδους ιστού πολιτικής λειτουργίας και συζήτησης στο εσωτερικό των Ε.Α.Α.Κ. που είναι η προϋπόθεση και για να συζητούνται επί της ουσίας απόψεις, και να δοκιμάζονται και να υπάρχουν ουσιαστικές καταλήξεις,

Χρειάζεται δηλ. μια δέσμευση όλων των συντρόφων στα Ε.Α.Α.Κ. ότι αυτά θα είναι ένα βασικό πεδίο συζήτησης, αντιπαράθεσης, σύνδεσης για μια αντικαπιταλιστική προοπτική στο Ελληνικό Πανεπιστήμιο σήμερα, και η ουσιαστική στήριξη των διαδικασιών τους.

Μια τέτοια κατεύθυνση και δέσμευση πρέπει να αποκρυσταλλωθεί σε κάθε επίπεδο. Στη προσπάθεια να αναζωογονηθεί η πολιτική συζήτηση και η παρέμβαση στο βασικό κύτταρο των Ε.Α.Α.Κ., το σχήμα κάθε σχολής. Στη δουλειά σε επίπεδο συγκροτήματος. Στην ύπαρξη κεντρικών διαδικασιών κατά πόλεις, αλλά και Πανελλαδικά, όπου να εκπροσωπούνται απόψεις σχημάτων και όχι αποκλειστικά.. οργανώσεων ή τάσεων. Στην δέσμευση ότι θα είναι κατά το δυνατό καταληκτικές οι όποιες διαδικασίες (και αυτό είναι πραγματικός συντονισμός). Στο βαθμό μάλιστα που η όλη διαδικασία δεν γίνεται στο κενό, αλλά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη προσπάθεια συγκρότησης ενός ρεύματος αντίστασης στο Νόμο Σουφλιά (η συγκεκριμένη εκδοχή της αναδιάρθρωσης) υπάρχει το περιθώριο οι όποιες απόψεις όχι απλά να κατατίθενται αλλά και να δοκιμάζονται στην πράξη που είναι και το έσχατο κριτήριο.

Πιστεύουμε ότι μια τέτοια κατεύθυνση ανασυγκρότησης του ανεξάρτητου αριστερού χώρου στα Πανεπιστήμια είναι η μόνη διέξοδος που υπάρχει σήμερα. Η προηγούμενη περίοδος, τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν αλλά κυρίως οι συνέπειες που αυτά είχαν, έδειξαν ότι μαζικό, πλειοψηφικό, νικηφόρο τελικά φοιτητικό κίνημα χωρίς την ύπαρξη ενός

Αριστερού Αντικαπιταλιστικού Πόλου στο Εσωτερικό του δεν μπορεί να υπάρξει. Αυτό σημαίνει βέβαια, ότι στη συγκεκριμένη περίοδο τίθεται ζήτημα προτεραιότητας χρονικής της ανασυγκρότησης του Αριστερού Πόλου σε σχέση με το ξεδίπλωμα αντιστάσεων στο Νόμο Σουφλιά. Αντίθετα η ανασυγκρότηση των Ανεξάρτητων Αριστερών Σχημάτων και η ανάπτυξη των κινητοποιήσεων οφείλουν να είναι διαδικασίες παράλληλες, αλληλοτροφοδοτούμενες και ουσιαστικά αλληλένδετες.

Μια τελευταία παρατήρηση, Το κείμενο αυτό έχει ένα διπλό χαρακτήρα. Από τη μια προσπαθεί να τροφοδοτήσει, όσο μπορεί και αυτό, το άνοιγμα μιας ουσιαστικής συζήτησης στο εσωτερικό των Ε.Α.Α.Κ, χωρίς καμία αυταπάτη ότι απαντά σε όλα ή έστω σε μέρος των κρίσιμων ερωτημάτων που η συγκυρία ανήκει. Από την άλλη όμως, είναι και ένα κείμενο δέσμευσης σε μια κατεύθυνση ενός δυναμικού που ανήκει στα Ε.Α.Α.Κ, προσπαθώντας να συνεχίσει στις σημερινές συνθήκες την εμπειρία, τις πολιτικές κατευθύνσεις και κυρίως τον τρόπο του να κάνει πολιτική του εγχειρήματος των Αριστερών Συσπειρώσεων Φοιτητών.

Αποτελεί όμως και ένα κείμενο αυτοκριτικής. Για τα πιο πολλά από τα προβλήματα που καταγράφηκαν φέρουμε εμείς, ακέραιο το μερτικό της ευθύνης που μας αναλογεί.

ΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

(Δ. ΣΑΡ. Αθήνα Νοέμβρης 1992).

Ο ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΑΔΙΣΤΗΣ...

Η επίθεση που εξελίσσεται σήμερα εναντίον όλων μας- φοιτητών και εργαζομένων - δεν είναι ένα σκοτεινό σχέδιο της κυβέρνησης Μητσοτάκη: *πρόκειται για μια αστική επίθεση ενάντια στα λαϊκά στρώματα*. Η ελληνική αστική τάξη έχει ως στόχο να αναβαθμίσει τη θέση της στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα ειδικότερα στον οικονομικό τομέα και χρειάζεται να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο τις δυνατότητές της για διείσδυση στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά. Κάτω από αυτό το πρίσμα εξηγείται και η φανατική προσήλωση όλων των αστικών δυνάμεων (κόμματα και μέσα μαζικής ενημέρωσης) στη συνθήκη του Μάαστριχ, ακριβώς γιατί στην τελευταία - μέσα από την αποκρυστάλλωση διαφορετικών αστικών συμφερόντων και στρατηγικών - **αναδεικνύεται η κοινή στρατηγική της συγκρότησης του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου και της διευκόλυνσης για αλληλοδιεισδύσεις κεφαλαίων και προϊόντων**.

Αυτόν ακριβώς τον στόχο επιδιώκουν να πραγματοποιήσουν τα μέτρα της κυβέρνησης: *Ασφαλιστικό νομοσχέδιο, ιδιωτικοποιήσεις, νομοσχέδια για τα Πανεπιστήμια*.

α. Με το νέο ασφαλιστικό νομοσχέδιο επιχειρείται μια πρωτοφανής μείωση του κοινωνικού μισθού, είτε αυτή αφορά στην απόλυτη μείωση μισθών και συντάξεων, είτε αφορά στην παράταση του αναγκαστικού χρόνου εργασίας. Με τη θεσμοθέτηση του κριτηρίου της ανταποδοτικότητας στην κοινωνική ασφάλιση το κράτος απεκδύεται και τα τελευταία ίχνη του μανδύα κοινωνικής πρόνοιας, αφού παύει πλέον να εγγυάται μέσω της κοινωνικής ασφάλισης ακόμα και αυτήν την στοιχειώδη περίλθαψη και σύνταξη που παρείχε. Είναι περισσότερο από προφανές αφενός το ότι ανοίγει ο δρόμος για την άκρατη κερδοσκοπία των ιδιωτικών εταιρειών και αφετέρου ότι με τα νέα μέτρα, τα κοινωνικά ταμεία δεν θα σωθούν αφού οι εργοδότες που φοροδιαφεύγουν θα εξακολουθούν να μην πληρώνουν όπως επίσης και οι τράπεζες που κερδοσκοπούν με τα αποθεματικά των ταμείων.

β. Σε αντίθεση με τη φιλολογία περί "προβληματικών επιχειρήσεων" και "παρασιτικού δημόσιου τομέα", η πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων στοχεύει στο να δοθεί στον ιδιωτικό τομέα ένα μεγάλο τμήμα του ευρύτερου δημόσιου που θεωρείται κερδοφόρο, ακριβώς γιατί περιλαμβάνει επιχειρήσεις όπου χρησιμοποιείται *Τεχνολογία αιχμής και δοκιμάζονται νέες εργασιακές σχέσεις*.

Η Ε.Α.Σ. αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση: η κυβέρνηση αρχικά επιχείρησε να προβεί σε μαζικές απολύσεις, με το πρόσχημα της μείωσης των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα και της "εξυγίανσης" της επιχείρησης. Μετά τη μαζική αντίδραση των εργαζομένων οι υπόλοιπες κινήσεις της κυβέρνησης

αποτελούν παραδειγματική ενέργεια για το πως θα αντιμετωπίζονται όσοι αντιστέκονται στην πολιτική της. Όλα αυτά τα μέτρα, συμπίεζοντας τους εργατικούς μισθούς και αυξάνοντας το κόστος ζωής, δημιουργούν εστίες σύγκρουσης. Όμως η επίθεση στους μισθούς συνδυάζεται με επίθεση στους συνδικαλιστικούς φορείς των εργαζομένων. Η κατασυκοφάντηση των συνδικαλιστικών οργάνων ως συντεχνιών- ιδίως όταν δεσμεύονται από αποφάσεις γενικών συνελεύσεων των εργαζομένων - αποτελεί χαρακτηριστική πρακτική της εκάστοτε κυβέρνησης, έτσι ώστε να λυτοπροβάλλεται ως εκφραστής του "γενικού" συμφέροντος. Τα συμφέροντα που εξυπηρετεί βέβαια κάθε κυβέρνηση αποδεικνύονται από την πολιτική και οικονομική της στρατηγική, που, στα πλαίσια του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής δεν μπορεί παρά να εξυπηρετεί εντέλει την στρατηγική της αστικής τάξης.

Η σημερινή όμως επίθεση έχει μια ευρύτερη σημασία: τη διάλυση των άμεσων εκφραστών του εργατικού κινήματος και την αντικατάστασή τους από νέες μορφές εκπροσώπησης.

Η βασική αιτία αυτών των εξελίξεων πρέπει να αναζητηθεί στις ανάλογες εξελίξεις στη διάρθρωση των κρατικών κέντρων εξουσίας. Η άμεση παρέμβαση του κράτους στο χώρο της οικονομίας (είτε σοσιαλδημοκρατικών είτε μέσω νεοφιλελεύθερων στρατηγικών) μετέβαλλε την σημασία των κέντρων εξουσίας: το κοινοβούλιο υποβαθμίζεται και η οργάνωση των οικονομικών και πολιτικών στρατηγικών του κράτους στενεργείται πλέον στο χώρο κυρίως της δημόσιας διοίκησης, που καταστρώνει τα προκαταρκτικά σχέδια για τις αποφάσεις της κυβέρνησης. Νέες συντεχνίες διαμορφώνονται και νέες πολιτικοοικονομικές διαπλοκές δημιουργούνται: στρατηγική του κράτους δεν είναι πια η μεσολάβηση μεταξύ των κοινωνικών αντιπάλων, αλλά η *εξομοίωση της πολιτικής εκπροσώπησης όλων των κοινωνικών ομάδων ανεξάρτητα από την ταξική τους θέση*. Η κατάσταση αυτή εντείνεται με την εισαγωγή των νέων εργασιακών σχέσεων και την επικράτηση μορφών μαύρισης ή μερικής εργασίας, που δύσκολα οργανώνονται για να διαμεσολαβηθούν πολιτικά.

Τα πολιτικά κόμματα εντάσσονται σ' αυτό το παιχνίδι με το να αποδεχτούν το να μην εκπροσωπούν τα συμφέροντα μιας συγκεκριμένης κοινωνικής συμμαχίας, να μην εκφράζουν μια ταξική πολιτική - εντασσόμενα πλήρως στη λογική του εκλογικού παιχνιδιού απευθυνόμενα σε μια ευρύτατη εκλογική πελατεία, συναινώντας ουσιαστικά στην αστική στρατηγική. Οργανωτικά η κατάσταση αυτή εκφράζεται με τη διάλυση και την υποβάθμιση των οργανώσεων βάσης: αποφάσεις για τη στρατηγική των κομμάτων λαμβάνονται σε ειδικά μυστικοποιημένα πολιτικά κέντρα που απολαμβάνουν την εμπιστοσύνη των ηγεσιών τους.

Οι κινήσεις αυτές έχουν όμως και τα όριά τους-το συνδικαλιστικό κίνημα δεν έχει

γραφειοκρατικοποιηθεί εντελώς έτσι ώστε να ενταχθεί πλήρως στους σχεδιασμούς τους. Η ταξικότητα της ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΜΙΛΑΝΕ ΓΙΑ ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΟΥΝ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΕΧΝΙΩΝ

γ. Η επίθεση της κυβέρνησης επεκτείνεται και στους εκπαιδευτικούς χώρους. Αφού μέσα από μια σειρά θεσμικών μέτρων (εξάμηνια, πειθαρχικά, μείωση παροχών) και κατασυκοφαντήσεων, ανάλογων με αυτές που υφίσταται σήμερα το εργατικό κίνημα (οι φοιτητές δεν διαβάζουν}, επιχειρήθηκε η πειθάρχηση και συντηρικοποίηση της φοιτητικής νεολαίας, σήμερα ήρθε η ώρα για την προώθηση των κατάλληλων μέτρων που θα επιτρέψουν την καλύτερη δυνατή για τα αστικά συμφέροντα λειτουργία του Πανεπιστημίου. Οι στοχεύσεις της κυβερνητικής πολιτικής είναι τρεις: .

1. η εξομάλυνση της σχέσης Πανεπιστημίου-παραγωγής. Η μαζικότητα του Πανεπιστημίου δεν συνάδει με τις ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας σε επιστημονικό δυναμικό υπό συνθήκες ύφεσης. Άρα αυξάνεται η ανεργία των πτυχιούχων, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται το κύρος της διανόησης, να παραμένει ανενεργό το ιδεολόγημα της αξιοκρατίας και να μην κατορθώνει η αστική τάξη να συγκροτήσει κοινωνικές συμμαχίες με όπλο την "κοινωνική άνοδο" δια του πανεπιστημιακού τίτλου, Στόχος η δημιουργία νέων καναλιών επιλογής για τη μείωση των πτυχιούχων,
2. η μείωση των δαπανών για την παιδεία που κατευθύνονται προς κοινωνικές παροχές,
3. και κυριότερο η σύνδεση Πανεπιστημίου-παραγωγής κατά τρόπο ώστε οι πανεπιστημιακές γνώσεις να συντελούν στις ειδικεύσεις που επιθυμεί το κεφάλαιο.

Οι στόχοι αυτοί προωθούνται με τα μέτρα Σουφλιά: η δημιουργία 2 κύκλων σπουδών (αλλά και μεταπτυχιακών κύκλων) αυξάνει ακριβώς την επιλογή μετά στο Πανεπιστήμιο και την ένταση των ταξικών φραγμών, αφού επηρεάζει πρωτίστως τους εργαζόμενους φοιτητές ή τα παιδιά των φτωχών οικογενειών. Το μέτρο αυτό συνδυασμένο με την περικοπή έως την πλήρη κατάργηση των κοινωνικώς παροχών, την αναγκαστική στράτευση όσων δεν έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους σε 6 χρόνια, τη μείωση της χρηματοδότησης όσων πανεπιστημίων δεν υποτάσσονται στις κυβερνητικές προθέσεις, εκτός του ότι θεσμοθετεί την παιδεία των πολλών ταχυτήτων, διαμορφώνει και μια συνείδηση για τη μελλοντική ιδιωτικοποίηση των Πανεπιστημίων, ιδιωτικοποίηση, που για όσους έχουν την εμπειρία των εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών σημαίνει κάθετη πτώση του επιπέδου παροχής γνώσεων, από την οποιαδήποτε κριτική αντίληψη στις καθαρά επαγγελματικές τεχνικές γνώσεις, μέσω της κυριαρχίας της αστικής-πραγματικής λογικής και της πειθάρχησης του διδακτικού προσωπικού. Τέλος, η σύνδεση Πανεπιστημίου-επιχειρήσεων αποτελεί σε διεθνές επίπεδο το κλειδί για τις αλλαγές στον πανεπιστημιακό μηχανισμό: μειώνει τις κρατικές εκπαιδευτικές δαπάνες, αυξάνει την παραγωγικότητα του Πανεπιστημίου και το προσδένει στις άμεσες ανάγκες του κεφαλαίου. Οι αλλαγές στην Πανεπιστημιακή διοίκηση, η μεταφορά των

πολιτικής εκπροσώπησης αναδεικνύεται περίτρανα. Είναι σαφές ότι:

σπουδαιότερων αρμοδιοτήτων στα μονομελή πανεπιστημιακά όργανα, η υποβάθμιση των κατώτερων βαθμίδων του πανεπιστημιακού προσωπικού (ακόμα και η διαστρωμάτωση στις ανώτερες βαθμίδες-πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης), συντελεί στη δημιουργία εκείνων των κέντρων αποφάσεων που θα μπορούν να έρχονται σε σύνδεση και συμφωνία με τα αντίστοιχα κέντρα των επιχειρήσεων για την κατάστροφη των κατάλληλων εκπαιδευτικών και ερευνητικών προγραμμάτων. Η σοκολάτα κάνει καλό στα δόντια διακήρυξε πρόσφατα Πανεπιστήμιο χρηματοδοτούμενο από την εταιρεία Μαρς...Ανάλογη αναμένεται να είναι η κατεύθυνση όσον αφορά τη φοιτητική εκπροσώπηση, που κι αυτή με την όποια πολιτικοποίησή της παραμένει δυσλειτουργική. Ήδη στις προτάσεις της οικουμενικής κυβέρνησης φιγουράριζε η πρόταση για αντικατάσταση των παραταξιακών εκπροσώπων από φοιτητές που θα εκλέγονται ανεξαρτήτως πολιτικών πεποιθήσεων και ιδίως με προϋπόθεση την υψηλή βαθμολογία. Η εμπειρία στο εξωτερικό αποδεικνύει την επαγγελματικοποίηση αυτών των φοιτητών, φαινόμενο ανάλογο με ότι επιχειρείται στους χώρους των εργαζομένων.

Αυτή η επίθεση σε εργαζομένους, συνδικαλιστές και φοιτητές καλύπτει τις επιλογές ολόκληρου του αστικού πολιτικού φάσματος : Το ΠΑΣΟΚ όπως αποδεικνύεται από τις πολιτικές του προτάσεις στα ζητήματα αιχμής, δεν διαφοροποιείται από τις στρατηγικές επιδιώξεις της Ν.Δ. ((βλ. προτάσεις Τζουμάκα για ασφαλιστικό, προτάσεις Σημίτη/οικουμενικής για παιδεία, δηλώσεις περί "αναγκαίων ιδιωτικοποιήσεων"). Ο δε ΣΥΝ επιδιώκοντας το πολιτικό του σωσίβιο συμπλέει με το ΠΑΣΟΚ. Από την άλλη το Κ.Κ.Ε. για να διατηρήσει την εκλογική του πελατεία αλώβητη από το ΠΑΣΟΚ και το ΣΥΝ, προβάλλει την αντίθεση στο Μάαστριχ, στο χειρισμό των εθνικών θεμάτων κ.λ.π., όμως βασική στρατηγική του παραμένει η αντιμονοπωλιακή συμμαχία, εντάσσοντας έτσι στην στρατηγική του τμήματα του κεφαλαίου. Παρά την αντίθεση του στο Μάαστριχ υποστηρίζει όλες τις αστικές στρατηγικές για παραμονή στην ΕΟΚ "ανάπτυξη για το καλό του λαού και του τόπου", "αναβάθμιση και αξιοκρατία " στα Πανεπιστήμια.

Η ουσία της επίθεσης σε εργαζομένους και φοιτητές είναι η ίδια: υποταγή στα άμεσα συμφέροντα του κεφαλαίου. Κοινή πρέπει να είναι και η αντίδραση φοιτητών και εργαζομένων στα αντιλαϊκά αυτά μέτρα.

- *Σύνδεση όλων των κομματιών της κοινωνίας που πλήττονται για τη δημιουργία ενός σταθερού πολιτικού μετώπου, κάτω από συνειδητό πολιτικό πρίσμα κι όχι με βάση τα επιμέρους αιτήματα.*
- *Συντονισμός της δράσης φοιτητών και εργαζομένων για να ακυρωθεί αυτή η πολιτική κι όχι για να εναλλάσσονται στην εξουσία οι εκάστοτε διαχειριστές της.*

Η αποτελεσματικότητα των αγώνων εξαρτάται από το Συντονισμό και τη δράση όλων μας.

(Δ. ΣΑΡ.)

ΝΟΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΑ: 2083 / 92 ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟΝ ΑΝΑΤΡΕΨΟΥΜΕ!!!

Την προηγούμενη περίοδο γίναμε μάρτυρες για άλλη μια φορά της ανάπτυξης φοιτητικών αγώνων. Μέσα στη δίνη της κοινωνικής αναταραχής δώσαμε το δικό μας στίγμα, διαψεύοντας όσους αγωνιούν κάθε φορά να εξαγγείλουν το θάνατο του φοιτητικού κινήματος.

Με συνελεύσεις μαζικές (και μάλιστα σε περίοδο εξετάσεων) αποφασίσαμε να αντισταθούμε στο νέο νόμο για τα Πανεπιστήμια.

Η αντίδραση μας όμως έφτασε έως εκεί που φτάνει η κατανόηση μας σχετικά με τις αρνητικές συνέπειες που θα έχει ο νόμος πάνω στην καθημερινή μας ζωή και το μέλλον μας. Η κατανόηση αυτή στάθηκε μάλλον στα επιφανόμενα, παρά στην ουσία του νόμου. Ο πολιτικός διάλογος που αναπτύχθηκε γύρω από τη φιλοσοφία και τις ρυθμίσεις του νόμου, τονίζει μονάχα την οπισθοδρομικότητα με την οποία αντιμετωπίζονται η φοιτητική συμμετοχή στα πανεπιστημιακά όργανα και η ιεραρχική θέση διάφορων καθοδηγητικών βαθμίδων. Υποστηρίχθηκε (και υποστηρίζεται ακόμα) απ' όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης ότι η μείωση της φοιτητικής συμμετοχής και η απόδοση ευρύτερων εξουσιών στους τακτικούς καθηγητές αποτελούν την ουσία του νόμου. Όμως οι ρυθμίσεις αυτές δεν αφορούν παρά τον τρόπο με την οποίο οι διάφορες πανεπιστημιακές ομάδες διαχειρίζονται τις (πραγματικά) ουσιαστικές λειτουργίες του πανεπιστημίου.

Αντίθετα οι σημαντικότερες μεταλλαγές, ΤΟΜΕΣ που επιφέρει ο νόμος επί των ίδιων των πανεπιστημιακών λειτουργιών παραμένουν στο απυρόβλητο. Επειδή όμως αυτές ακριβώς οι λειτουργίες είναι που επιδρούν πάνω στην καθημερινή μας πανεπιστημιακή ζωή και στη μελλοντική μας επαγγελματική θέση δεν είναι διόλου περιεργό που στις συνειδήσεις μας βάρυνε ο κίνδυνος της απώλειας μιας εξεταστικής, αντί για την απώλεια των ουσιαστικών κοινωνικών μας δικαιωμάτων. Με αυτό τον τρόπο έκλεισε ένας πρώτος κύκλος κινητοποιήσεων δίχως να αφήσει χειροπιαστά αποτελέσματα νίκης.

Οι μαζικές συνελεύσεις όμως είναι νίκες. Ο έστω και κατ' ελάχιστον συντονισμός μας με τους εργατικούς αγώνες είναι νίκη. Είναι νίκες, απέναντι σ' εκείνους που προσπαθούν να μας πείσουν ότι οι συλλογικοί αγώνες είναι μάταιοι- και άρα ο καθένας μόνος του, θωρακισμένος στην εαυτό του, πρέπει να προσπαθήσει να βολευτεί όσο καλύτερα μπορεί (όμως ακριβώς αυτή η ατομική αγωνία, αυτός ο ατομικός ανταγωνισμός είναι μάταιος και καταστροφικός για τον καθένα, όπως θα επιχειρήσουμε να αποδείξουμε μέσα από την ανάλυση των ρυθμίσεων του νόμου).

Είναι νικηφόροι οι αγώνες μας, γιατί αυτός ο πρώτος κύκλος κινητοποιήσεων αποτελεί υποθήκη για τη νέα επερχόμενη σύγκρουση με το Υπουργείο και τα φερέφωνα του μέσα στις σχολές. Αυτό λοιπόν το κείμενο θα προσπαθήσει να αποκαλύψει εκείνες τις ουσιαστικές όψεις του νόμου, που το απαίσιο πρόσωπό τους καλύπτεται πίσω από τα πέπλα της συναίνεσης των πολιτικών κομμάτων. Τις όψεις αυτές πρέπει να τις έχουμε κατανοήσει σε βάθος όλοι, προκειμένου να μπούμε στην επερχόμενη σύγκρουση, με την αποφασιστικότητα της τελικής νίκης.

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ανάλογα όλοι πρέπει να κατανοήσουμε ότι το πανεπιστήμιο δεν αποτελεί έναν αυτόνομο μηχανισμό, ανεξάρτητο από την υπόλοιπη κοινωνία και τις ανάγκες της. Αντίθετα, αποτελεί ένα σημαντικό μηχανισμό αναπαραγωγής των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων και συνακόλουθα της κυρίαρχης ιδεολογίας. Συγκεκριμένα:

1. Πτυχίο – Ανεργία -Εργασία

Τα πανεπιστήμια εφοδιάζουν τους αποφοίτους τους με πτυχία, δηλαδή με τίτλους που παρέχουν στον κάτοχό τους τυπικά εργασιακά δικαιώματα (με τον τίτλο “πτυχίο Φιλολογίας” έχει δικαίωμα να αναλάβει καθήκοντα καθηγητή γυμνασίου) και ουσιαστικές εργασιακές απαγορεύσεις (με τον ίδιο τίτλο δεν μπορείς να γίνεις γιατρός ή μηχανικός ή δικηγόρος). Οι εργασιακές απαγορεύσεις είναι ουσιαστικές, γιατί άμεσα σε εμποδίζουν να καταλάβεις μια θέση εργασίας σε άλλο κλάδο, απ' αυτόν που σπούδασες, ενώ τα εργασιακά δικαιώματα είναι τυπικά, αφού για να καταλάβεις πραγματικά μία θέση εργασίας από αυτές που σου επιτρέπει ο τίτλος σου, πρέπει να υπερσκελίσεις το σκόπελο της ανεργίας. Ανάμεσα δηλαδή στο πτυχίο και τη θέση εργασίας επενεργεί η αγορά εργασίας που ανάλογα με την προσφορά κατανέμει τους πτυχιούχους σε μια θέση εργασίας, ή σε μια θέση ανεργίας. Με αυτήν όμως την απονομή εργασιακών δικαιωμάτων και προπάντων απαγορεύσεων, το πανεπιστήμιο συντελεί

στην κατανομή των πτυχιούχων σε συγκεκριμένες θέσεις στην παραγωγή. Εάν ένα πτυχίο οδηγεί σε θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα σε υψηλές θέσεις στην κοινωνική ιεραρχία, θεωρείται αναβαθμισμένο. Εάν οδηγεί σε θέσεις ανεργίας ή σε χαμηλές θέσεις στην κοινωνική ιεραρχία θεωρείται υποβαθμισμένο. Άρα, η διαχείριση των πανεπιστημιακών ροών (πόσοι μαθητές εισάγονται και σε ποιές σχολές, και ανάλογα πόσοι εξάγονται και με τι είδους πτυχίο από αυτές) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην κοινωνική λειτουργία του Πανεπιστημίου, αλλά και στη ζωή και το μέλλον όλων μας.

Ίσως κάποιοι αναρωτηθούν, γιατί το πανεπιστήμιο να οδηγεί σε θέσεις ανεργίας; Όμως η καπιταλιστική κοινωνία του κέρδους και της εκμετάλλευσης, μέσα στην οποία δρούμε χρειάζεται τους ανέργους, γιατί κατ' αυτό τον τρόπο πιέζει τους εργαζόμενους να υποστέιλουν τις διεκδικήσεις τους (“εάν ζητήσεις παραπάνω λεφτά ή καλύτερες συνθήκες εργασίας, θα βρεθείς στο δρόμο”). Και το πανεπιστήμιο

ακριβώς συμβάλλει με τη δικιά του λειτουργία στην καλύτερη εξυπηρέτηση των κυρίαρχων κοινωνικών συμφερόντων.

Είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε αυτό το στοιχείο, όπως και το ότι η ανεργία αποτελεί αντικειμενικό μέγεθος και δεν εξαρτιέται άμεσα από την ποιότητα των γνώσεων που παρέχει το Πανεπιστήμιο. Οι θέσεις εργασίας δημιουργούνται ανάλογα από το αν η οικονομία αναπτύσσεται ή βρίσκεται σε ύφεση και οι επιχειρηματίες που προσφέρουν τις θέσεις αυτές αναλαμβάνουν να προσδώσουν τις κατάλληλες ειδικευμένες γνώσεις σε όσους προσλαμβάνουν. Είναι άλλωστε αδύνατον οποιοσδήποτε εκπαιδευτικός μηχανισμός, που δρα αποκομμένος από την άμεση παραγωγή, να αποδώσει στους φοιτητές του άμεσα εφαρμόσιμες γνώσεις. Κάθε επιχείρηση διαθέτει μια δική της παραγωγική βάση (μηχανές, τεχνογνωσία) και έναν ιδιαίτερο τρόπο να οργανώνει αυτή την παραγωγική βάση και τους εργαζόμενους της. Το πανεπιστήμιο παρέχει απλώς στους αποφοίτους του κάποιες βασικές γνώσεις και προπάντων ένα συγκεκριμένο ιδεολογικό υπόβαθρο (δηλαδή ένα σύνολο στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στη ζωή, την κοινωνία και τους ανθρώπους), έτσι ώστε να αποδεχθούν τον κοινωνικό ρόλο για τον οποίο προορίζονται.

2. Ιδεολογικός Ρόλος του Πανεπιστημίου

Ακριβώς με αυτή την παρατήρηση, μπορούμε να περάσουμε από τον καταναμετητικό ρόλο του πανεπιστημίου στο ιδεολογικό του ρόλο: μέσα από μια σειρά θεσμικών μέτρων και από μία σειρά πρακτικών, το πανεπιστήμιο εγγράφει ιδεολογικές αντιλήψεις στους φοιτητές του. Συνέχεια ακούμε για την αξιοκρατία, για το πώς οι “άξιοι” προοδεύουν, παίρνουν τους καλύτερους βαθμούς και φθάνουν στις υψηλότερες κοινωνικές θέσεις. Όμως η “αξιοσύνη” δεν είναι ουδέτερο προσόν. “Άξιος” στην καπιταλιστική κοινωνία είναι όποιος αφομοιώνει τη λογική του κέρδους, τη λογική του ανταγωνισμού, το “ο θάνατος σου, η ζωή μου”. Αυτή η λογική αναπαράγεται διαρκώς μέσα από το κυνήγι των βαθμών, τον ανταγωνισμό στις πανελλήνιες, τη διαμάχη για το ποιός θα κερδίσει την εύνοια των καθηγητών, έτσι ώστε να συμμετάσχει στα διάφορα ερευνητικά ή εκπαιδευτικά προγράμματα (π.χ. στο Erasmus).

Αντίθετα δεν θεωρείται “άξιος” όποιος αναπτύσσει μια κριτική αντιμετώπιση των παρεχόμενων γνώσεων (ιδίως αν ασκεί αυτή την κριτική συλλογικά}. Η κριτική σκέψη εξορίζεται από τους πανεπιστημιακούς χώρους στους οποίους κυριαρχεί η εντατικοποίηση (δηλαδή η άκριτη αφομοίωση κάθε ανοησίας του καθηγητή-αυθεντία), και η πεποίθηση ότι η γνώση είναι ένα ιερό τέμενος καθαρά διακριτό από τους κοινωνικούς αγώνες.

3. Περί Γνώσης

Αυτή η διάκριση θεωρίας-κοινωνικής πράξης που διαρκώς αναπαράγεται και “επιβεβαιώνεται” από τον τρόπο που λειτουργεί το Πανεπιστήμιο (ο “ύψιστος-επιστημονικός θεσμός”), δημιουργεί τους όρους έτσι ώστε κάθε νέα επιστημονική ανακάλυψη, κάθε ερευνητική προσπάθεια να προσανατολίζεται στις

ανάγκες του κεφαλαίου. “Αξιόλογη” θεωρείται η παραγωγή νέας γνώσης που άμεσα ή έμμεσα μπορεί να χρησιμεύσει στην παραγωγή, για την εθνική οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο, “για το καλό του τόπου” (δηλαδή προς το συμφέρον του κεφαλαίου). Ακόμα και στις ανθρωπιστικές σπουδές, το κέντρο βάρους μετατοπίζεται(προς “νέους επιστημονικούς κλάδους”, όπως η εργοστασιακή κοινωνιολογία και ψυχολογία ή η διοικητική επιστήμη, το μάντζεντ και το μάρκετινγκ.

4. Οι Κοινωνικές Λειτουργίες του Πανεπιστημίου

Τέλος, στον (περιορισμένο) βαθμό που το πανεπιστήμιο βοηθά τους αποφοίτους του να καταλάβουν μια υψηλότερη θέση στην κλίμακα της κοινωνικής ιεραρχίας, (π.χ. το παιδί ενός οικοδόμου να γίνει δικηγόρος ή σπανιότερα διευθυντής μιας επιχείρησης) εξασφαλίζει μια κοινωνική συμμαχία μεταξύ της κυρίαρχης αστικής τάξης και των κυριαρχούμενων λαϊκών στρωμάτων. Με αυτό τον τρόπο τα εργατικά και μικροαστικά στρώματα στο βαθμό που διακατέχονται από την επιθυμία της κοινωνικής ανέλιξης, συναινούν και νομιμοποιούν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το πανεπιστήμιο, αλλά και ευρύτερα το κοινωνικό σύστημα, αφού παρέχει ευκαιρίες κοινωνικής ανόδου τουλάχιστον στη παιδιά τους.

Η ανεργία των πτυχιούχων οφείλεται στην οικονομική ύφεση. Αν σε μια προηγούμενη περίοδο ήταν αναγκαία η μαζική είσοδος φοιτητών στο πανεπιστήμιο για να καλυφθούν οι ανάγκες σε ανώτερο και ανώτατο στελεχειακό δυναμικό, που απαιτούσε η οικονομική ανάπτυξη, σήμερα αυτή η μαζικότητα είναι δυσλειτουργική: το πανεπιστήμιο αδυνατεί να εκπληρώσει τον καταναμετητικό του ρόλο. Συνακόλουθα, πλήττεται το ιδεολόγημα της αξιοκρατίας, αφού η κατανομή στις θέσεις εργασίας συντελείται αποκλειστικά μέσα από εξωθεσμικούς μηχανισμούς (γνωριμίες, ρουσφέτια) και οι καλύτεροι “φοιτητές” μένουν άνεργοι ή παίρνουν χαμηλούς μισθούς. Εξάλλου, με αυτό τον τρόπο το πανεπιστήμιο δεν μπορεί να λειτουργήσει σαν μηχανισμός κοινωνικής ανόδου και οι κοινωνικές συμμαχίες αστικής τάξης - λαϊκών στρωμάτων αποδυναμώνονται.

5. Η Παραγωγικότητα του Πανεπιστημίου

Οι γνώσεις και ειδικεύσεις των αποφοίτων δεν είναι άμεσα εφαρμόσιμες στην παραγωγή. Μετά την αποφοίτηση χρειάζεται αρκετός χρόνος “πρακτικής μαθητείας” για να μπορέσει ο πτυχιούχος να αποδώσει στη δουλειά. Αυτός ο χρόνος μαθητείας αποτελεί κόστος για τον εργοδότη (π.χ. ένας απόφοιτος νομικής γνωρίζει εμπορικό δίκαιο, αλλά δεν ξέρει πώς να συμπληρώνει μια συναλλαγματική).

Εάν τα πανεπιστήμια πράγματι παρέχουν άμεσα εφαρμόσιμες για την κάθε επιχείρηση ειδικεύσεις, τότε αφενός θα μειωθεί το κόστος της μαθητείας για τον κάθε καπιταλιστή ξεχωριστά και θα χρηματοδοτείται (μέσω της κρατικής φορολογίας) και από μικροαστικά στρώματα, ενώ αφετέρου θα αυξηθεί η παραγωγικότητα της επιχείρησης. Με αυτή την αύξηση της

παραγωγικότητας θα μειωθεί ο αναγκαίος χρόνος που απαιτείται για την παραγωγή ενός προϊόντος. Η αξία των προϊόντων αυτών (που προσμετάτρεται ανάλογα με το χρόνο εργασίας που καταναλώθηκε για την παραγωγή τους) θα μειωθεί και αυτή η μείωση είναι απαραίτητος όρος για την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων. Εφόσον αυτό θα συμβεί και για τα προϊόντα που είναι αναγκαία για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης που χρησιμοποιούν οι καπιταλιστές (τρόφιμα, κατοικία, υγεία κ.λ.π.) οι εργαζόμενοι θα χρειάζονται να καταναλώνουν λιγότερες ώρες εργασίας για να κερδίσουν τα προς το ζην. Επειδή όμως οι ώρες που θα εργάζονται θα παραμένουν ίδιες, όπως και οι μισθοί τους (που μάλιστα έχουν την τάση να μειώνονται), οι εργαζόμενοι θα εργάζονται λιγότερη ώρα για τον εαυτό τους και περισσότερη για τον καπιταλιστή: η εκμετάλλευση τους αυξάνει, ο καπιταλιστής καρπώνεται περισσότερη υπεραξία (δηλαδή περισσότερες ώρες εργασίας που δεν τις πληρώνει) και έτσι το κέρδος του μεγαλώνει στην πλάτη των εργατών.

Αυτή είναι η “παραγικοποίηση του πανεπιστημίου” που ευαγγελίζονται τα πολιτικά κόμματα: να πληρώνουμε εμείς και οι οικογένειες μας χρήματα (κατάργηση δωρεάν παιδείας) για να συνεργάζονται τα πανεπιστήμια και οι επιχειρήσεις κατά τρόπο ώστε να αυξάνει η εκμετάλλευση και ο μόχθος των συνανθρώπων μας, που εργάζονται στην παραγωγή. Άλλωστε πολλοί από μας θα βρεθούμε σύντομα με την αποφοίτηση στην ίδια θέση με αυτούς.

6. Η Πειθάρχηση

Το πανεπιστήμιο δεν είναι απόλυτα πειθαρχημένο. Σε τακτά χρονικά διαστήματα εμφανίζεται ένα ισχυρό φοιτητικό κίνημα, το οποίο αμφισβητεί τον κυρίαρχο λόγο (του Υπουργείου και των καθηγητών) και αντιστέκεται έμπρακτα σε οποιαδήποτε ρύθμιση, υπονομεύει το μέλλον του, φτάνοντας μέχρι και να παγώνει κάθε λειτουργία του πανεπιστημίου (καταλήψεις). Πιο σπάνια αναφύονται και συλλογικές αντιδράσεις των διδασκόντων, οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο την “εύρυθμη” λειτουργία του πανεπιστημίου.

Αυτά τα προβλήματα επιχειρεί να επιλύσει ο νόμος και εκεί έγκειται ο εκσυγχρονιστικός του χαρακτήρας. Οι λύσεις όμως, όπως και τα προβλήματα, δεν είναι ουδέτερες. Η ενδυνάμωση του φοιτητικού κινήματος αποτελεί πρόβλημα για το Υπουργείο και τα συμφέροντα που εξυπηρετεί - όχι για μας τους φοιτητές που εμψυχώνουμε αυτό το κίνημα. Η ανεργία των πτυχιούχων είναι πρόβλημα που για μας λύνεται με το άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας και όχι με την μείωση των εισακτέων ή άλλες τέτοιες ρυθμίσεις που απλώς μεταθέτουν την ανεργία στους κατόχους κατώτερων τίτλων σπουδών (γυμνάσιο-λύκειο-δημοτικό-τεχνικές σχολές).

Έτσι λοιπόν ο νέος νόμος μπορεί πράγματι να θεωρηθεί εκσυγχρονιστικός, με την έννοια ότι προσπαθεί να (εκ)συγχρονίσει τα πανεπιστήμια με τις ανάγκες της καπιταλιστικής παραγωγής: δηλαδή με τις ανάγκες της κεφαλαιοκρατίας για αύξηση των κερδών τους.

Οι επιχειρήσεις (το κεφάλαιο) έχουν ανάγκη από παραγωγικά πανεπιστήμια, τα οποία θα τις βοηθήσουν

να ξεπεράσουν την οικονομική τους κρίση και να γίνουν πιο ανταγωνιστικές. Έχουν ανάγκη από ένα ιδεολογικά πειθαρχημένο επιστημονικό, ευέλικτο και φθηνό εργατικό δυναμικό αποφοίτων. Έχουν ανάγκη από γνώση πρόσφορη για κερδοφορία (π.χ. βιομηχανική ψυχολογία για αύξηση της παραγωγικότητας - και της εκμετάλλευσης - των εργαζομένων). Έχουν ανάγκη από έρευνα που να τεκμηριώνει και “επιστημονικά” την καταλληλότητα και σπουδαιότητα των προϊόντων τους, έτσι ώστε να τα πωλούν ευκολότερα, όσο άχρηστα και αν είναι (πρόσφατα πανεπιστήμιο του εξωτερικού απεφάνθει ότι η σοκολάτα δεν βλάπτει τα δόντια! - ένα άλλο ερευνητικό πρόγραμμα αντίστοιχης χρηματοδότησης “απέδειξε” ότι ενδείκνυται ιατρικά η κατανάλωση έως και έξι φλιτζάνια καφέ την ημέρα...).

ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΝΟΜΩΝ

Οι ρυθμίσεις που προσπαθεί (να επιβάλλει βέβαια ο νόμος συναντούν εν μέρει την αντίδραση των κομμάτων της αντιπολίτευσης, η αλήθεια όμως είναι διαφορετική. Οι ίδιες ή παρόμοιες ρυθμίσεις ενυπάρχουν είτε στον ίδιο το ν.1268, είτε στις προτάσεις που έχουν διατυπώσει αυτά τα κόμματα.

Ο ν.1268 ήταν που εμπέδωσε την εντατικοποίηση στις σχολές με τα εξάμηνα, τη ν+3 και άλλες διατάξεις. Ο ίδιος νόμος προέβλεπε και τη σύσταση πειθαρχικών και τη σύσταση ανεξάρτητων ερευνητικών κέντρων που θα ήταν αρκετά ευέλικτα για να συνεργάζονται με επιχειρήσεις (όπως εν τέλει κατοχυρώθηκε με το ν. 1771/88) και τη δυνατότητα μεταφοράς αρμοδιοτήτων από τα πολυμελή στα oligομελή όργανα. Οι προτάσεις Σημίτη για την μεταρρύθμιση των ΑΕΙ συμπεριλαμβάνουν τόσο τον προγραμματισμό, όσο και την αξιολόγηση των ΑΕΙ, την κατάργηση της δωρεάν χορήγησης συγγραμμάτων. Οι προτάσεις της οικουμενικής κυβέρνησης προέβλεπαν τη μείωση της φοιτητικής συμμετοχής, τον προγραμματισμό, την ψήφιση εσωτερικών κανονισμών, τη σύσταση μεταπτυχιακών βαθμίδων. Οι προτάσεις Κλάδη-Πανούση (συντακτών του ν. 1268) επικεντρώνονταν κυρίως στο τρόπο με τον οποίο θα επέλθει η “αποπαραταξιοποίηση” των φοιτητικών συλλόγων και τον τρόπο με τον οποίο οι εκπρόσωποι των φοιτητών θα εκλέγονται με κριτήρια (π.χ. η βαθμολογία τους στα μαθήματα), ενώ ταυτόχρονα όχι μόνο υποβάθμιζαν τα διδακτικά, επιστημονικά και διοικητικά καθήκοντα των κατώτερων βαθμίδων του ΔΕΠ, αλλά καταργούσαν πλήρως τη βαθμίδα του λέκτορα.

Η ιδιαίτερη σημασία του ν.Σουφλιά έγκειται στο ότι προβλέπει την επέμβαση του ίδιου του Υπουργείου για να περάσουν αυτές οι ρυθμίσεις.

ΔΥΟ ΚΥΚΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

Στο άρθρο 9 του νόμου Σουφλιά όπου ρυθμίζονται θέματα προπτυχιακών σπουδών, ορίζεται ότι το πρόγραμμα σπουδών διαρθρώνεται σε 2 κύκλους. Όσοι θεωρούν αυτή τη ρύθμιση ένα ανώδυνο για τους φοιτητές μέτρο δεν έχουν παρά να κοιτάζουν την

αντίστοιχη εμπειρία σε χώρες του εξωτερικού, όπως η Γερμανία και η Γαλλία, όπου ο κάθε κύκλος σπουδών οδηγεί και σε αντίστοιχο δίπλωμα (π.χ. 1 χρόνος σπουδών-Deug, 3 χρόνια-Licence, 4 χρόνια-Maitrise κ.λ.π.) ή να θυμηθούν την παλιά εκείνη ΕΟΚική Directiva που προέβλεπε 2 κύκλους σπουδών, όπου ο πρώτος θα οδηγούσε σε Προδίπλωμα και ο δεύτερος σε Δίπλωμα.

Στην πραγματικότητα, οι 2 κύκλοι σπουδών έχουν να παρουσιάσουν αρκετές διαφορετικές εκδοχές, που κάθε φορά επικαθορίζονται από τη σχέση του γνωστικού αντικειμένου με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Έτσι, για τις σχολές που δεν δοκιμάζονται από την ανεργία οι 2 κύκλοι σπουδών θα παράγουν δυο κατηγορίες αποφοίτων: αυτούς που- έχοντας περάσει τον πρώτο κύκλο- θα αναζητούν με την αναλυτική βαθμολογία ανά χείρας μια θέση εργασίας στις κατώτερες βαθμίδες της κοινωνικής ιεραρχίας, αφού θα έχουν ένα πτυχίο ιδιότυπων “ενικών γνώσεων” και τους πτυχιούχους του δεύτερου κύκλου οι οποίοι θα κατευθύνονται σε ανώτερες θέσεις εργασίας (στο πεδίο της σύλληψης, του σχεδιασμού κ.λ.π.).

Παράλληλα, για τις σχολές που πλήττονται από την ανεργία οι 2 κύκλοι σπουδών θα λειτουργήσουν ως ένα ακόμα κόσκινο ταξικής επιλογής, οδηγώντας την πλειοψηφία των σπουδαστών έξω από τα Πανεπιστήμια, αφού: “ο φοιτητής για να παρακολουθήσει και να εξεταστεί σε μαθήματα του δεύτερου κύκλου οφείλει να έχει εξεταστεί σε όλα τα μαθήματα του πρώτου”. Αυτό, θα σημάνει συσσώρευση τεράστιας μάζας φοιτητών στον πρώτο κύκλο- κυρίως των οικονομικά ασθενέστερων. Η κατάσταση για αυτούς τους φοιτητές επιδεινώνεται περισσότερο από τη διακοπή μετά από χρόνια κάθε παροχής (π.χ. βιβλία - κανένας, που οι γονείς του παίρνουν πάνω από 115.000 δρχ. έκαστος το μήνα δεν θα δικαιούται δωρεάν συγγράμματα - σίτιση, στέγαση, ασφάλεια, “πάσσο”, κ.λ.π. / βλέπε κεφάλαιο για κατάργηση δημόσιου- δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης).

Η ρύθμιση των δύο κύκλων σπουδών: είτε λειτουργεί ως φίλτρο στην έξοδο πτυχιούχων είτε συντελεί στην δημιουργία πτυχιούχων δυο τύπων. Η ρύθμιση των δυο κύκλων σπουδών:

- ❑ *αποτελεί έναν ωμά διατυπωμένο ταξικό φραγμό για τους οικονομικά αδύνατους φοιτητές*
- ❑ *κατακερματίζει τα εργασιακά μας δικαιώματα και πολλαπλασιάζει τις εργασιακές απαγορεύσεις.*
- ❑ *δημιουργεί πολλές κατηγορίες πτυχιούχων συσχετιζόμενη με άλλες διατάξεις.*
- ❑ *εμποδίζει την ενιαία διεκδίκηση των δικαιωμάτων μας (π.χ. συλλογικές συμβάσεις εργασίας, τύπος ασφάλισης, κ.λ.π.).*

ΠΕΙΘΑΡΧΗΣΗ -ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

Έως την 31/12/1993 τα ΑΕΙ της χώρας οφείλουν σύμφωνα με τις επιταγές του Υπ. Παιδείας να συντάξουν “Εσωτερικούς Κανονισμούς Λειτουργίας”. Για την πληρότητα και την νομιμότητα τους θα αποφανθεί ο Υπουργός και το σχετικό άρθρο (3&4) προβλέπει κυρώσεις για τα Πανεπιστήμια αν δεν το

εφαρμόσουν, κυρώσεις που πρακτικά οδηγούνε στο κλείσιμο των σχολών

Οι εσωτερικοί κανονισμοί αποτελούν την διάταξη που θα επιβάλλει “το νόμο και την τάξη” στα ΑΕΙ, αφού ο οποιοσδήποτε σχεδιασμός της κυβέρνησης περνάει απαραίτητως μέσα από την μετατροπή του σε αυταρχικό κέντρο, μέσα από την πειθάρχηση των φοιτητών και την διάλυση των συλλογικοτήτων.

Οι εσωτερικοί κανονισμοί προβλέπουν:

ε) Τα καθήκοντα, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των φοιτητών (διαδικασία εγγραφής και παρακολούθησης, διακρίσεις και βραβεία) (άρθρο 3&8).

στ) Την διαδικασία και τις αρμοδιότητες των οργάνων ελέγχου για την τήρηση θεσπισμένων κανονισμών (καθιέρωση και περιγραφή πειθαρχικών αδικημάτων, θέσπιση κυρώσεων, ορισμό οργάνων ελέγχου και επιβολής ποινών κ.λ.π.).

ζ) Τον κανονισμό προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών (δομή και λειτουργία, οδηγός σπουδών, τρόπος και διαδικασία εξετάσεων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών...) (βλ. άρθρο 5 && στ, ζ σχεδίου νόμου).

Αν σε αυτές τις διατάξεις προσθέσουμε την θεσμοθέτηση των προαπαιτούμενων (... αλληλεξάρτηση των μαθημάτων ..., άρθρο 9&2, σελ. 35 σχεδίου νόμου, ή σελ. 6 της γενικής εισηγητικής έκθεσης προς την Βουλή των Ελλήνων) - τα προαπαιτούμενα θα έχουν ως αποτέλεσμα, τη παρέμβαση στην ροή των σπουδών μέσα από τις εξετάσεις χωρίς στην ουσία να συνδέουν τις αντίστοιχες γνωστικές περιοχές. Σε τελική ανάλυση, αν κάποιο μάθημα είναι προαπαιτούμενο για κάποιο άλλο αυτό φαίνεται στη πράξη - και της πανεπιστημιακής αστυνομίας (επιτρέπεται στα ΑΕΙ η σύναψη συμβάσεων έργου με φυσικά ή νομικά πρόσωπα οποιασδήποτε μορφής προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες καθαριότητας και φύλαξης των κτιρίων και εν γένει εγκαταστάσεων, ιδιοκτητών ή μη των ιδρυμάτων, (Κεφ. Α&9, σχεδίου νόμου) εύκολα μπορούμε να συμπεράνουμε τί πανεπιστήμιο ετοιμάζουν...

Η παρέμβαση στη ροή σπουδών θα οδηγήσει την συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών σε μια εκ νέου, ξέφρενη εντατικοποίηση στους ρυθμούς σπουδών και ζωής.

Η πολλαπλή εντατικοποίηση μέσα από τους δυο κύκλους σπουδών, τα όρια ωρών τα προαπαιτούμενα αλλά και την μείωση της διάρκειας της εξεταστικής σε 3 βδομάδες για τον Σεπτέμβρη και τον Γενάρη και 2 βδομάδες για τον Ιούνιο (Κεφ. Δ &5 σελ. 36 σχεδίου νόμου) επιχειρεί να καταλύσει κάθε έννοια συλλογικότητας και να εντάξει -βίαια - τους φοιτητές σ' ένα εξαντλητικό, ξέφρενο ρυθμό σπουδών. αποστερώντας τους κάθε δυνατότητα ν' αναπτύξουν κάθε άλλο ενδιαφέρον και δραστηριότητα έξω από το πανεπιστήμιο.

Παράλληλα, θα οδηγήσουν την συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών στην παράταση του χρόνου σπουδών, που όπως έχουμε ήδη καταγράψει θα εντείνει τους ταξικούς φραγμούς.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΜΕ ΙΔΙΩΤΙΚΟ- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ- “ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ” ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ- ΕΡΕΥΝΑ.

1. Τα ΑΕΙ της χώρας αξιολογούνται κατά τμήματα και στο σύνολο τους με βάση το επιτελούμενο σ' αυτά εκπαιδευτικό, ερευνητικό και διοικητικό έργο συνολικά και επιμέρους. Για την αξιολόγηση λαμβάνεται υπόψη ο σχετικός προγραμματισμός του ΑΕΙ.

2. Το αποτέλεσμα της αξιολόγησης λαμβάνεται υπόψη για την κατανομή στα ΑΕΙ ή σε τμήματα ειδικής χρηματοδότησης πέραν της πάγιας..., Κεφ.Η άρθρο 24 & 1,2, σελ. 63 σχεδίου νόμου).

Η επιτροπή αξιολόγησης είναι 9μελής και αποτελείται από 5 μέλη ΔΕΠ πρυτάνεις και 4 μέλη ΔΕΠ από το Υπ. Παιδείας. Η αξιολόγηση γίνεται με την χρήση κάποιων δεικτών που μέχρι σήμερα δεν έχουν οριστεί ποιοί είναι.

Αν ο νόμος εισάγει ποικιλότροπα την ιδιωτικοποίηση, η αξιολόγηση των ΑΕΙ οδηγεί στην δημιουργία ΑΕΙ πολλών ταχυτήτων. Αν και ο τρόπος θυμίζει την παροιμία “Γιάννης κερνά και Γιάννης πίνει”, αφού εκπρόσωποι των ΑΕΙ θα “αξιολογούν” τα ΑΕΙ από τα οποία θα προέρχονται, η ουσία θα παραμένει στο ζήτημα της χρηματοδότησης τους.

Τόσο η “αξιολόγηση”, όσο και “το κυνήγι του χρήματος” δημιουργούν το πλαίσιο εκείνο που θα επιτρέψει την διεύθυνση του κεφαλαίου - ανοικτά - στα πανεπιστήμια.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι η πραγματική ιδιωτικοποίηση συντελείται σήμερα, μέσα στην ίδια την δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση και έγκειται στην ιδιαίτερη σύμφυση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του πανεπιστημίου με τις τρέχουσες ανάγκες του κεφαλαίου (τα ΕΟΚικά προγράμματα παίζουν σημαντικό ρόλο σ' αυτή την διαδικασία, αφού προωθούν την απ' ευθείας σύνδεση των ΑΕΙ με διάφορες επιχειρήσεις).

Έτσι τα ΑΕΙ, είτε συνεργάζονται με πολυεθνικά - μονοπωλιακά κέντρα, είτε συνεργάζονται με εθνικά κεφάλαια, καλούνται να προσφέρουν σήμερα, εκείνες τις ειδικές υπηρεσίες που έχει ανάγκη η παγκόσμια επιχείρηση της καπιταλιστικής ανασύνθεσης. Προσανατολίζουν έτσι τις ερευνητικές τους δραστηριότητες στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών που χρειάζεται το κεφάλαιο για την εντατικότερη εκμετάλλευση της ζωντανής εργασίας, ενώ ταυτόχρονα, προσαρμόζουν τα εκπαιδευτικά τους έργα στην ανάγκη δημιουργίας ενός κατηγοριοποιημένου δυναμικού που θα στελεχώσει τις επιτελούμενες αναδιαρθρώσεις στη παραγωγή.

Η διαδικασία αυτή αφορά σε όλες τις σχολές και τα τμήματα του Πανεπιστημίου: Η κάθετη διάκριση ση σχολές “τεχνολογίας αιχμής”- υπάκουες στους νόμους της αγοράς και σχολές “θεωρητικές” ή “ανθρωπιστικές” δεν είναι επαρκής, για να ερμηνεύσει την πραγματικότητα. Μπορεί και στο εξωτερικό (βλ. Αγγλία) οι σχολές π.χ. κλασικών σπουδών να κλείνουν ή να απειλούνται με κλείσιμο, όμως γνωστικοί κλάδοι

που παραδοσιακά θεωρούνταν ότι ανήκουν σ' αυτές πριματοδοτούνται (εφαρμογές της γλωσσολογίας, εργασιακή / σχολική ψυχολογία κ.λ.π.).

Στον κόσμο της “φιλελεύθερης αγοράς” όπου η γνώση ανταλλάσσεται ως εμπόρευμα και αποφέρει κέρδη και ζημίες η έρευνα που διεξάγεται εντός των ΑΕΙ αποτελεί ένα καινούριο θέμα.

Μοιάζει να μην αγγίζει άμεσα φοιτητικά ζητήματα, στην πραγματικότητα όμως προσανατολίζει αποφασιστικά τις σπουδές.

Το νομοσχέδιο Σουφλιά έρχεται να παραδώσει την έρευνα στις ανάγκες του κεφαλαίου και των μονοπωλίων. Έτσι στα άρθρα 16 & 1 και 17 του νόμου καταγράφεται:

«Τα προγράμματα αυτά εκτελούνται από τα μέλη του ΔΕΠ των ΑΕΙ ή μέλη των Ερευνητικών Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων. Κατά την εκτέλεση μπορούν να συνεργαστούν μεταξύ τους ή με μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ ή με μέλη Ερευνητικών Κέντρων της ημεδαπής και της αλλοδαπής, με φορείς του δημόσιου τομέα, με ΝΠΙΔ, με μονάδες παραγωγής ή και με φυσικά πρόσωπα».

Η παράδοση λοιπόν της έρευνας, στα μονοπώλια της “ημεδαπής και της αλλοδαπής” ή σε “Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου” ή και σε “φυσικά πρόσωπα” παραμένει παρόλη την τεράστια σημασία της στην σκιά. Η συναίνεση καθηγητών και επίσημων παρατάξεων σ' αυτό το κομβικό ζήτημα είναι δεδομένη.

Και βέβαια κανένας δεν μπαίνει στον κόπο ν' απαντήσει στα πιο κρίσιμα ερωτήματα: Έρευνα με ποιους; Έρευνα για όφελος ποιού; Έρευνα με τί αντικείμενο;

Δεν έχει περάσει μεγάλο διάστημα απ' την διαρροή της ύπαρξης ερευνητικού προγράμματος Βιολογικού Πολέμου με χρήματα του ΝΑΤΟ στο Βιολογικό Θεσσαλονίκης ή από τη διαρροή του ερευνητικού προγράμματος με τη χρησιμοποίηση φαντάρων στο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Πέρα από τις κραυγαλέες εκδοχές που αναφέραμε, υπάρχουν και οι περιπτώσεις που η έρευνα έχει τη σημασία του φτηνού χωρίς ρίσκα προγράμματος μίας πολυεθνικής, αφού δεν χρειάζεται να στηθεί εργαστήρια επενδύοντας σοβαρά ποσά και με κίνδυνο το αποτέλεσμα να μην είναι ευνοϊκό.

Οι πάντα πρόθυμοι μεγαλοκαθηγητάδες, με μια σοβαρή αμοιβή γι αυτούς και μερικά ψίχουλα για τους βοηθούς, αναλαμβάνουν το έργο αυτό. Τα εργαστήρια των σχολών υπάρχουν ήδη, το πολύ-πολύ ν' απαιτούνται μερικά ακόμα όργανα).

ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ - ΔΩΡΕΑΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι ρυθμίσεις του νομοσχεδίου ναρκοθετούν τον δημόσιο-δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης. Οι περικοπές στην σίτιση, στέγαση, συγγράμματα θα πλήξουν κυρίως τους οικονομικά αδύνατους φοιτητές αφού θα υποχρεώνονται ν' αγοράζουν τα πανάκριβα

βιβλία των καθηγητών, επανέρχεται έτσι ένα καθεστώς παλιών δεκαετιών που η επιτυχία σ' ένα μάθημα ήταν συνάρτηση της δυνατότητας αγοράς του βιβλίου απ' το γραφείο του καθηγητή.

Τί προβλέπει αναλυτικά ο νόμος;

Στο κεφάλαιο 2, άρθρο 22, σελ 39 του νόμου προβλέπεται:

«α. Άγαμοι φοιτητές, που το εισόδημα των ιδίων και των γονέων τους δεν υπερβαίνει το πόσο των 2.300.000 δρχ. προκειμένου για οικογένεια μ' ένα μόνο παιδί. Για κάθε επιπλέον παιδί προβλέπεται αύξηση 160.000 δρχ. ενώ αν υπάρχει και άλλος φοιτητής το όριο προσαυξάνεται κατά 2.000.000 δρχ.

«τα παραπάνω ποσά προσαυξάνονται κατά 350.000 δρχ., εφόσον οι γονείς των φοιτητών είναι μισθωτοί εν ενεργεία ή συνταξιούχοι (παρ. δ του άρθρου 22, κεφ.2, σελ.59).

Ας κάνουμε τα νούμερα πιο “αληθινά” μεταφράζοντας τα ...

Για γονείς εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα (ελεύθεροι επαγγελματίες κ.λ.π.)

Με ένα παιδί και συνολικό εισόδημα 2.300.000 δρχ./έτος, δηλ. 160.000 δρχ./μήνα.

Με δυο παιδιά και συνολικό εισόδημα 2.300.000+160.000 δρχ./έτος, δηλ. 174.000 δρχ./μήνα.

Για γονείς εργαζόμενους στον δημόσιο τομέα ή μισθωτοί ή συνταξιούχοι.

Με ένα παιδί και συνολικό εισόδημα 2.300.000+350.000 δρχ./έτος, δηλ. 221.000 δρχ./μήνα.

Είναι φανερό ότι αυτές οι διατάξεις ευνοούν παιδιά ευκατάστατων οικογενειών (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί) που για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων και η φοροδιαφυγή, δηλώνουν εισοδήματα πολύ μικρότερα απ' τα όρια του Υπ. Παιδείας.

Αντίθετα, οι μισθωτοί που δύσκολα μπορούν να αποκρύψουν το εισόδημα τους δεν θα “πιάνουν τα όρια” και θ' αναγκάζονται ν' αγοράζουν τα βιβλία.

Πολύ περισσότερο που συνήθως στις οικογένειες εργάζονται και οι δυο γονείς και που για να έχουν ένα παιδί στο Πανεπιστήμιο σημαίνει ότι έχουν μια ηλικία τουλάχιστον 45 χρονών και ότι έχουν αρκετά χρόνια στην εργασία, πράγμα που σημαίνει προσαυξήσεις, επιδόματα κ.λ.π. και που τελικά οι 221.000 το μήνα για δυο εργαζόμενους γονείς (110.000 ο καθένας) είναι λιγότερο κι από το μισθό ενός πρωτοδιοριζόμενου πτυχιούχου.

Έτσι, μέσα από αυτές τις διατάξεις οξύνονται οι ταξικοί φραγμοί αφού το κόστος σπουδών θα είναι απαγορευτικό. Την ίδια στιγμή το κόστος αγοράς των βιβλίων υπερβαίνει κατά πολύ την εκτίμηση των 25.000 δρχ. το χρόνο που το Υπουργείο δίνει στις “προτάσεις του Υπ. Παιδείας για την Αν. Εκπαίδευση”. Για 13 μαθήματα τα δυο εξάμηνα, η αξία κάθε βιβλίου υπολογίζεται σε 1660 δρχ. περίπου. Η αστειότητα γίνεται προκλητική αν σκεφθεί κανένας ότι:

- ✓ Μαθήματα Διαφορικών Εξισώσεων (Χαϊνής) 4.300 δρχ.
- ✓ Μαθηματική ανάλυση (Παντελίδης) 6500 δρχ.
- ✓ Μαθήματα Μαθηματικής Ανάλυσης (Χαϊνής) 5.000 δρχ.
- ✓ Διαφορικές Εξισώσεις με Εφαρμογές (Φλυτζάνης) 3.300 δρχ.
- ✓ Κυματική (Berkeley) 6.000 δρχ.
- ✓ Κβαντική Φυσική (Berkeley) 7.500 δρχ.

- ✓ Φυσιολογία (Guvton) 32. 000 δρχ.
- ✓ Άτλας Ανατομικής (Vokochi) 27.000 δρχ.
- ✓ Χειρουργική (Μπάλλας) 35.000 δρχ.
- ✓ Ακτινολογία (Παπαβασιλείου) 37.000 δρχ.

Είναι κατά την γνώμη μας φανερό, ότι το κόστος των βιβλίων είναι δυσβάσταχτο για τους οικονομικά αδύναμους φοιτητές.

Αυτό οδηγεί στο ίδιο μονοπάτι με τις άλλες διατάξεις που προαναφέραμε: στην όξυνση των ταξικών φραγμών στην εκπαίδευση, στην εμπορευματοποίηση της γνώσης.

ΚΑΤΩ Ο ΝΟΜΟΣ 2083/92

Στο διάστημα που πέρασε από την ανακοίνωση μέχρι την ψήφιση του νόμου, σ όλες τις σχολές, οι γενικές συνελεύσεις των φοιτητών τοποθετήθηκαν ενάντια στο νόμο και απαίτησαν την ανατροπή του.

Παρόλο που μεσολάβωσε η εξεταστική του Σεπτεμβρίου και παρόλη την κινδυνολογία των “χαμένων εξετάσεων” του “χαμένου εξαμήνου”, οι αγώνες που αναπτύχθηκαν στη συγκυρία εκείνη, ξεπέρασαν τα στενά όρια του Πανεπιστημίου και συναντήθηκαν με τους αγώνες των εργαζομένων (ΕΑΣ,ΔΕΗ,ΟΤΕ κ.λ.π.)

Δεν ήταν τυχαίο... Οι αγώνες ήταν κοινοί και διαπερνώνταν απ' την αντίσταση στην πολιτική της Ν.Δ., στην πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων.

Ήταν όμως, και η περίοδος που καταγράφηκαν και οι αδυναμίες του φοιτητικού κινήματος. Αδυναμίες που σε πολλές περιπτώσεις καταγράφηκαν με δυσμενή τρόπο και στις γενικές συνελεύσεις, όταν η αντιπαράθεση στο νόμο Σουφλιά ήταν αντιπαράθεση σε μερικές από τις σελίδες του νόμου, όταν η αντιπαράθεση στο νόμο Σουφλιά ηγεμονευόταν από τα αστικά ιδεολογήματα της “δημόσιας δωρεάν παιδείας” και της “μόρφωσης -δικαίωμα - κοινωνικό αγαθό”.

Όλα αυτά σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι σηματοδοτούν μια στρατηγική υποχώρηση. Το στοίχημα “νόμος Σουφλιά” είναι ανοικτό...

Απομένει σε όλους εμάς, με την πλατιά παρέμβαση και ενημέρωση όλων των φοιτητών, με την πάλη μέσα και έξω από τις σχολές, να διαψεύσουμε τις Κασσάνδρες (κομματικές, καθηγητικές, ΜΜΕ) και να ανατρέψουμε το νόμο Σουφλιά.

Δεν μπορεί παρά ν' αγωνιστούμε για ένα Πανεπιστήμιο ανοιχτό στην κοινωνία και τις αντιθέσεις της, για ένα Πανεπιστήμιο που δεν θα αποκρυσταλλώνεται σε αυτό η κυριαρχία του κεφάλαιου στη διοίκηση, στην έρευνα, στα προγράμματα.

Δεν μπορεί παρά να παλεύουμε για ένα Πανεπιστήμιο όπου ο κάθε φοιτητής θα μπορεί ελεύθερα να επιλέγει τους ρυθμούς σπουδών του, και παράλληλα να έχει τη δυνατότητα να καλύπτει και όποιες άλλες αναζητήσεις - ανησυχίες του. Ένας

φοιτητής που δεν θα είναι ξεκομμένος από την κοινωνία, αλλά θα παλεύει μέσα σε αυτή για τις σπουδές του, για την εργασία του, για την ίδια του τη ζωή.

**Ας μη ξεχνάμε: “μια σπίθα αρκεί να βάλει
φωτιά σε όλο τον κάμπο”
(ΜΑΟ ΤΣΕ ΤΟΥΝΓΚ)**

(Σ. ΣΑΒ.)

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΩΣ ΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Το κείμενο που ακολουθεί δημοσιεύθηκε στη δεύτερη έκδοση του πολιτικού δελτίου "Κακώς Κείμενα". Η ανάλυση εδράζεται σε μία περίοδο που ακολουθεί την έντονη ανάδυση του δικαϊκού μηχανισμού ως μηχανισμού επίλυσης της κρίσης του πολιτικού σκηνικού μετά το σκάνδαλο Κοσκωτά, την διευκόλυνση της ανόδου της κυβέρνησης Μητσοτάκη αλλά και σε μία περίοδο που ο δικαϊκός μηχανισμός αξιοποιήθηκε έντονα για την διαχείριση και την καταστολή των κοινωνικών συγκρούσεων.

1. Γενικά Χαρακτηριστικά

Το τελευταίο διάστημα γίνεται πολύ λόγος για την παρέμβαση της εκτελεστικής εξουσίας στην Δικαιοσύνη και για τον προσδιορισμό της απονομής της από τις πολιτικές επιλογές της Κυβέρνησης. Η κριτική αυτή αν και βασίζεται σε αντικειμενικές διαπιστώσεις (μεταθέσεις δικαστικών λόγω μη συμφωνίας τους προς κυβερνητικές υποδείξεις, συγκρούσεις για τον προσανατολισμό των δικαστικών αποφάσεων σχετικά με ελευθερίες των πολιτών κ.λ.π.) καταλήγει να ανάγει κάθε φαινόμενο κρίσης και κακοδομιοσύνης στην Δικαιοσύνη στον κυβερνητικό έλεγχο και στο θεσμικό καθεστώς, το οποίο τον αναπαράγει. Επίκεντρο αυτής της κριτικής είναι ουσιαστικά η θέση ότι η δικαστική λειτουργία διαδραματίζει κυρίως έναν ρόλο "διαιτητικό" μεταξύ των πολιτών αλλά και διαμεσολαβητικό - εξισορροπητικό μεταξύ του πολίτη και της κρατικής εξουσίας. Επομένως η ανεξαρτησία από τον έλεγχο της εκτελεστικής εξουσίας θα επέτρεπε κατά βάση μία ίση για όλα τα άτομα και τυπικά δίκαιη απονομή της Δικαιοσύνης αλλά και θα απέτρεπε από μόνη της την κρατική αυθαιρεσία, θα διασφάλιζε την εφαρμογή του κράτους δικαίου και θα συρρίκνωνε τα φαινόμενα αυταρχικής κρατικής πρακτικής σε βάρος των δικαιωμάτων του πολίτη. Η πρόσβαση όλων των "συμφερόντων" στην δικαστική προστασία θα λειτουργούσε ανασχετικά για τον κρατικό αυταρχισμό αλλά και για κάθε κοινωνική "αυθαιρεσία". Άρα η κρίση στην Δικαιοσύνη οφείλεται τελικά σε παράγοντες εξωτερικούς προς τον θεσμό η Δικαιοσύνη είναι κοινωνικά ουδέτερη, όταν δεν παραβιάζεται η ανεξαρτησία της.

Η θέση αυτή στην καθαρότητα της είναι εσφαλμένη γιατί:

α. Η άσκηση κρατικής εξουσίας είναι ενιαία και ταξικά προσδιορισμένη

Πρώτα απ' όλα η θέση περί "ουδετερότητας της δικαιοσύνης" είναι εσφαλμένη γιατί παραβλέπει τελείως την οργανική αλληλεξάρτηση και διασταύρωση σήμερα των κρατικών λειτουργιών σε πείσμα της "αρχής διάκρισης τους" κυρίως όμως γιατί παραβλέπει την ενότητα της κρατικής εξουσίας σε επίπεδο σκοπών και λειτουργιών. Το βασικό χαρακτηριστικό της οργάνωσης της κρατικής εξουσίας δεν είναι η "διάκριση" αλλά η ενότητά της και η ενιαία άσκηση από το σύνολο των κρατικών μηχανισμών. Η άσκηση κρατικής εξουσίας μέσα από τους δικαστικούς μηχανισμούς αναφέρεται τόσο στην δικαστική επίλυση των "ιδιωτικών" διαφορών και αντιτιθέμενων

συμφερόντων όσο και στην δικαστική επιβολή του έννομου κρατικού καταναγκασμού, στην "κοινωνική ειρήνευση" μέσα από την επιβολή του κρατικού μονοπωλίου βίας. Τόσο η μία λειτουργία όσο και η άλλη δεν είναι κοινωνικά ουδέτερες. Η ρύθμιση των "ιδιωτικών" σχέσεων και η επιβολή ποινικών κυρώσεων συντελούνται κατά τρόπο που αντιστοιχεί σε μία καπιταλιστική κοινωνία και κρατική οργάνωση αναπόφευκτα στην αναπαραγωγή των καπιταλιστικών σχέσεων. Ανεξάρτητα από τα "πρόσωπα" ή τις πολιτικές, ιδεολογικές, προσωπικές ή άλλες σχέσεις των δικαστικών λειτουργών με την εκτελεστική εξουσία το ίδιο το ισχύον νομικό σύστημα και συνακόλουθα και η δικαστική εφαρμογή του αντανάκλα και οργανώνει αυτόν τον θεμελιώδη υπέρ των κυρίαρχων τάξεων συσχετισμό δύναμης. Ακόμη περισσότερο οι αξίες και τα κριτήρια - πρότυπα που προσδιορίζουν την δικαστική λειτουργία και την εσωτερική ιδεολογία της είναι σε γενικές γραμμές αντίστοιχα προς τις ταξικές σχέσεις κυριαρχίας και ανισότητας. Οι κοινωνικοί και πολιτικοί αγώνες τροποποιούν αυτήν την πραγματικότητα αλλά δεν την καταργούν αναίρουν. Επομένως, η Δικαιοσύνη ως κρατική λειτουργία περιέχει ως αφετηριακό της γνώρισμα την αναπαραγωγή της ταξικής ανισότητας και της ταξικής κυριαρχίας. Αν και όλοι οι πολίτες έχουν τυπικά ίση πρόσβαση στην Δικαιοσύνη και μάλιστα εξοπλίζονται με κατ' αρχήν με ίσα δικαιώματα και νομικές εγγυήσεις, η προνομιακή προστασία ορισμένων κοινωνικών σχέσεων και δικαιωμάτων απέναντι σε άλλες κοινωνικές σχέσεις και δικαιώματα και η σε τελική ανάλυση επιλογή των "λύσεων" οι οποίες εξασφαλίζουν την σταθερότητα των κυρίαρχων σχέσεων ως συνολικού συστήματος αποδεικνύουν τον αναγκαστικά "μεροληπτικό" σε τελική ανάλυση και ταξικό χαρακτήρα της Δικαιοσύνης. Αυτός ο χαρακτήρας δεν συμπίπτει αναγκαστικά με τις επιλογές των κυβερνώντων - αντίθετα, σε ορισμένες οριακές περιπτώσεις ενδέχεται να συγκρούεται με αυτές.

Στην βάση της προστασίας και διασφάλισης του συστήματος ταξικών σχέσεων η Δικαιοσύνη προϋποθέτει έναν ολόκληρο καταμερισμό εργασίας έτσι ώστε η πρόσβαση σε αυτήν να είναι δυνατή μόνο μέσα από "εξειδικευμένα" άτομα, τα οποία και μόνο γνωρίζουν την ιδιαίτερη γλώσσα και την ιδιαίτερη "τεχνική" λειτουργίας του κρατικού και ιδίως του δικαστικού μηχανισμού.

β. Η Δικαιοσύνη ως κρατική λειτουργία διατρέχεται από αντιφάσεις

Η πραγματοποίηση όμως αυτών των ταξικών λειτουργιών από τους δικαστικούς κρατικούς μηχανισμούς στο πλαίσιο της φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας πραγματοποιείται κατά τρόπο *αντιφατικό*. Η λειτουργία της Δικαιοσύνης τότε μόνο αποκτά νομιμοποίηση και κοινωνική αποδοχή όταν:

1. εμφανίζεται ως λειτουργία κοινωνικά ουδέτερη και αμερόληπτη, αυστηρά διαιτητική μεταξύ των ίσων μεταξύ τους ατόμων και οριοθετική των αντίθετων συμφερόντων τους
2. επιβεβαιώνεται ως θεσμός που προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών “ως σφαίρες ελευθερίας” απέναντι στη κρατική εξουσία και άρα συμβάλλει στον αυτοπεριορισμό και στον έλεγχο της εξουσίας και
3. πείθει σε ορισμένο βαθμό για την πολιτική της ουδετερότητα και για την αυτοτέλεια της απέναντι στην εκτελεστική εξουσία.

Ο ιδεολογικός αυτός λόγος για την αυτονομία της δικαστικής λειτουργίας συνιστά σημαντικό γνώρισμα της θεσμικής οργάνωσης της Δικαιοσύνης. Χωρίς αυτόν ο δικαστικός μηχανισμός χάνει κάθε θεσμικό κύρος και αυθεντία και παρουσιάζεται ως *παρακολούθημα και συμπλήρωμα της κυβέρνησης και των κυρίαρχων κοινωνικών συμφερόντων*. Έτσι όμως υποχωρεί η νομιμοποιητική του ικανότητα. Ιδίως οι κατασταλτικές κρατικές λειτουργίες καθώς περιέχουν σοβαρούς περιορισμούς της προσωπικής ελευθερίας δύσκολα μπορούν να ασκηθούν αποτελεσματικά για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς να βασίζονται σε μία ευρεία κοινωνική αποδοχή της “ίσης για όλους”, “σύμφωνης προς το κράτος δικαίου” και “πολιτικά μη σκόπιμης” απονομής της Δικαιοσύνης. Όμως αυτός ο ιδεολογικός λόγος, από την στιγμή που θεωρείται ουσιώδης για την νομιμοποίηση και την θεσμική συνοχή της Δικαιοσύνης συνεπάγεται και σοβαρές υλικές συνέπειες για τους δικαστικούς μηχανισμούς. Η νομιμοποίηση της Δικαιοσύνης στον βαθμό που προϋποθέτει τον νόμο συμπυκνώνει και καλείται να προστατεύσει και τις μορφές νομιμότητας που περικλείουν *κοινωνικές και πολιτικές κατακτήσεις των κυριαρχούμενων τάξεων και των κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών μειοψηφιών*. Έτσι ως δικαιώματα προστατεύονται κατ’ αρχήν όχι μόνο τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα αλλά και οι δυνάμει αντιτιθέμενες στην ταξική κυριαρχία ατομικές και συλλογικές (κοινωνικοπολιτικές) ελευθερίες και μορφές δράσης.

Από την άλλη πλευρά διασφαλίζεται σε ορισμένο βαθμό η αποτροπή “τυπικών” διακρίσεων σε βάρος των πιο ανίσχυρων κοινωνικά πολιτών ή όσων θεωρούνται ότι αποκλίνουν από τον κοινωνικό “μέσο όρο”. Διαμορφώνεται έτσι απέναντι στην κυρίαρχη προστατευτική για τις κυρίαρχες σχέσεις και συμφέροντα λειτουργία της Δικαιοσύνης και μία τάση περιορισμού της στο όνομα της “ελευθερίας” και της “ισότητας”, δυνάμει εγγυητική για τα υποτελή κοινωνικά συμφέροντα και δυνάμεις. Η τάση αυτή ποτέ δεν πετυχαίνει να “εξισορροπήσει” την κυρίαρχη (ταξικά αναπαραγωγική) λειτουργία καθώς αυτό θα προϋπόθετε ριζικές μεταβολές του κοινωνικοπολιτικού συσχετισμού δυνάμεων, θα προϋπόθετε ακόμη την εξάντληση της κρατικής βίας στην έννομη κρατική βία, δεδομένο επίσης ανέφικτο. Η ισχύς της όμως κρίνεται από την έκβαση των κοινωνικών αγώνων και όχι

αφηρημένα και μόνο από την αντανάκλαση της στο νομικό - συνταγματικό πλαίσιο. Κρίνεται ακόμη από την έκβαση των ιδεολογικών και πολιτικών αγώνων μέσα στον δικαστικό θεσμό με όσα κάθε φορά διακυβεύονται συνολικά στην κοινωνία.

Επομένως, το αν κάθε φορά είναι σχετικά κυρίαρχες οι ιδεολογίες του κρατικού αυταρχισμού στο εσωτερικό του δικαστικού μηχανισμού ή τείνουν να αντισταθμισθούν από τις ιδεολογίες εγγύησης κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων είναι ζήτημα κρινόμενο από τους αγώνες αυτούς.

2. Η Δικαιοσύνη στην ελληνική κοινωνία

Οι ιδιομορφίες απονομής της Δικαιοσύνης στην ελληνική κοινωνία σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιστορικής της συγκρότησης. Οι ιδιομορφίες αυτές δεν αφορούν - εδώ και πολλά χρόνια - τις κατασταλτικές λειτουργίες και την δικαστική τους διαμεσολάβηση. Όπως και στις άλλες αναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες οι κατασταλτικές όψεις της κρατικής εξουσίας εγγράφονται σε ένα συνολικό πλαίσιο τυπικής ισότητας των πολιτών και “σεβασμού της νομιμότητας” και όχι σε ένα πλαίσιο απόλυτης κάμψης του κράτους δικαίου και “διπλής νομιμότητας” - όπως κατά την μετεμφυλιακή περίοδο. Αφορούν όμως σε σημαντικό βαθμό το πρόβλημα της δικαστικής προστασίας. Αφ’ ενός μεν η τάση νομιμοποίησης όλων των κοινωνικών προβλημάτων αλλά και η παράδοση κοινωνικού κύρους των νομικών επαγγελματιών και αναβαθμισμένης λειτουργίας των νομικών ως κρατικών διανοούμενων και μεσολαβητών μεταξύ κρατικής εξουσίας και πολίτη (στην βάση και μίας μη συστηματικής και δαιδαλώδους νομοθεσίας) οδήγησε σε μία *ραγδαία αύξηση τις τελευταίες δεκαετίες των φορέων αυτών των επαγγελματιών και ιδίως του δικηγορικού σώματος*. Αφετέρου η ιστορική ύπαρξη μίας ποσοτικά ιδιαίτερα σημαντικής μικροαστικής τάξης στην Ελλάδα και η *κοινωνική διάχυση των περιουσιακών συμφερόντων* ενίσχυσε αναπόφευκτα μία παράδοση διεύρυνσης της νομικής προστασίας προς τις “μεσαίες” αλλά και τις “κατώτερες” κοινωνικές τάξεις και λειτούργησε έτσι ως παράγοντας ενός σχετικού “εξισωτισμού” των νομικών υπηρεσιών αλλά και αποτροπής της μεταβολής της δικηγορίας σε επάγγελμα - ελίτ. Λειτούργησε ακόμη ως μοχλός επιβίωσης της ατομικής “μαχόμενης δικηγορίας”. Η σημαντική όμως μείωση των λαϊκών και των μικροαστικών κοινωνικών εισοδημάτων τα τελευταία χρόνια θέτει στην επικαιρότητα την κρίση αυτού του μοντέλου και των κοινωνικών σχέσεων που εκπροσώπησε. *Η κρίση δεν είναι μόνο εισοδηματική αλλά κρίση κοινωνικών προτύπων και κοινωνικών συμμαχιών.*

3. Μετασχηματισμοί στην Δικαιοσύνη σήμερα

α. Κρατικός και δικαστικός αυταρχισμός

Η σημερινή συγκυρία στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται κυρίως από την στρατηγική ριζικής μετατόπισης του πολιτικού και κοινωνικού συσχετισμού δυνάμεων σε όφελος του κεφαλαίου και σε

βάρος των δυνάμεων της μισθωτής εργασίας. Η στρατηγική αυτή συνδέεται - χωρίς να ανάγεται σε "σκοτεινά συνωμοτικά σχέδια" - και με τις ευρωπαϊκές "διεθνοποιημένες" στρατηγικές διαχείρισης πιο καθαρής ή πιο ήπιας νεοφιλελεύθερης απόκλισης. Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής αποσκοπείται η αποδόμηση όλων των σημαντικών κοινωνικών κατακτήσεων της εργασίας (ενδεικτικά συρρίκνωση των μισθών και του άμεσου εισοδήματος, συρρίκνωση των "κοινωνικών παροχών" της ασφάλισης, της Υγείας, του ελεύθερου χρόνου κ.λ.π. ως έμμεσου εισοδήματος, ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, αποδυνάμωση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, απελευθέρωση ωραρίου κ.λ.π. Την ίδια στιγμή όμως επιχειρείται και μία ακραία κοινωνική πόλωση με την τάση ποσοτικής και ποιοτικής αποδυνάμωσης των "μεσαίων" τάξεων και ενίσχυσης την κρατική πολιτική πλήττονται ιδίως εκείνες οι "μεσαίες" κοινωνικές κατηγορίες οι οποίες αλληλοτροφοδοτούνται εισοδηματικά αλλά και πολιτικά - ιδεολογικά με την μισθωτή εργασία (π.χ. επιχειρήσεις με "λαϊκό" αγοραστικό κοινό πρόβλημα "ζωνών ανεργίας").

Την ίδια στιγμή ακολουθείται μία κρατική πολιτική διάλυσης και "από τα πάνω τεμαχισμένης ανασύνθεσης" του κοινωνικού ιστού. Διάλυσης στον βαθμό που κάθε κοινωνική κατηγορία χαρακτηρίζεται "συντεχνία", όταν προβάλλει διεκδικήσεις και αντιδιαστέλλεται προς τις υπόλοιπες, προς το "κοινωνικό σύνολο", το οποίο παρουσιάζεται ως μία απρόσωπη "συνεκτική" ενότητα. Έτσι οικοδομούνται από την κρατική εξουσία περιστασιακές κοινωνικές συμμαχίες με την συνδρομή και του λόγου των Μ.Μ.Ε. "Τεμαχισμένης ανασύνθεσης" στον βαθμό που η κοινωνική ενότητα ανασυντίθεται όχι στο έδαφος της συλλογικής αλληλεγγύης αλλά της ανασφάλειας και των "αμυντικών" ιδεολογιών απέναντι σε ποικιλώνυμους αντικειμενικούς ή (συνήθως) απόλυτα φαντασιακούς κινδύνους και "εχθρούς". Η ανασυντίθεται μέσα από κατηγορίες - ετικέτες ή αντιθετικές ετικέτες που αναπαράγει η ίδια η κυβερνητική - κρατική εξουσία και όχι η δυναμική της κοινωνικής πραγματικότητας (π.χ. αντίθεση εργαζομένων και "συνδικαλιστών", αντίθεση παραγωγών και καταναλωτών, αντίθεση νομιμοφρόνων πολιτών και εγκληματογόνων πολιτών κ.λ.π.).

Η συγκυρία αυτή επιφέρει βαθύτατες τροποποιήσεις και αποτελέσματα στην λειτουργία της Δικαιοσύνης, επιταχύνει τις αντιφάσεις και τις συγκρούσεις σε αυτόν το χώρο. Η πολιτική διαχείριση της νεοφιλελεύθερης πολιτικής από την σημερινή κυβέρνηση έχει συνοδευθεί κατ' αρχήν από την εισαγωγή ενός αυταρχικού νομοθετικού πλαισίου σε πολλές διαφορετικές κοινωνικές "περιοχές" (αντιτρομοκρατικός νόμος ν. 1916/1990) και προτάσεις αυταρχικότερης τροποποίησης του (δίκες χωρίς παρουσία των κατηγορουμένων, χωρίς δημοσιότητα κ.λ.π.), αντιαπεργιακός νόμος (ν. 1915/1990), διάλυση δημόσιων επιχειρήσεων και μαζικές απολύσεις (περίπτωση Ε.Α.Σ.), απαγόρευση της προσωρινής δικαστικής προστασίας στις απολύσεις εκτάκτων, αποδυνάμωση της νομικής ισχύος των συλλογικών συμβάσεων, συνολική δυσφήμιση του συνδικαλισμού και των μορφών ομαδικής κοινωνικοπολιτικής δράσης κ.λ.π.

Αυτό το αυταρχικό νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να "εφαρμοσθεί" με την συνεργασία και των τριών κρατικών λειτουργιών, άρα και των δικαστικών θεσμών. Μάλιστα, παρουσιάζεται το εξής παράδοξο: όπου η κυβερνητική εξουσία δυσκολεύεται να αναλάβει το κόστος μίας απαγορευτικής διάταξης την μεταθέτει στην "ουδέτερη" και "πολιτικά ανεξάρτητη" δικαστική εξουσία, για να πετύχει την ευρύτερη και ευκολότερη νομιμοποίηση της, περίπτωση άρθρου 6 αντιτρομοκρατικού νόμου για την απαγόρευση δημοσίευσης προκηρύξεων τρομοκρατικών οργανώσεων.

Η δικαστική διαμεσολάβηση της αυταρχικής κρατικής πολιτικής δεν εκδηλώνεται μόνο μέσα από νομοθετήματα που τυποποιούν νέες εγκληματικές μορφές, εκδηλώνεται και μέσα από την ίδια την δικαστική ερμηνευτική αποδυνάμωση των συνταγματικών ελευθεριών (περίπτωση "καταχρηστικής" απεργίας και απαγορεύσεις απεργιών σε μαζική κλίμακα). Εκδηλώνεται ακόμη μέσα από την ευθεία νομοθετική και έμπρακτη αποδυνάμωση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων, του δικαιώματος ακρόασης του κατηγορούμενου στην ποινική δίκη και του θεσμικού ρόλου του συνηγόρου υπεράσπισης (ενδεικτικά γνωμοδότηση της Ολομέλειας Αρείου Πάγου Ιουνίου 1991, 13/1991 για τους "νομικούς παραστάτες", προτάσεις νομοθετικής πολιτικής Ολομέλειας Αρείου Πάγου για τον περιορισμό δημοσιότητας των δικών και για την πειθάρχηση των "απειθαρχών" δικηγόρων με αφορμή την δίκη των Δ.Ε.Κ.Ο., περιορισμοί των δικονομικών δυνατοτήτων του κατηγορούμενου βάσει του ν. 1941/1991 (σχετικά σε φυλλάδιο Εναλλακτικής Παρέμβασης Ιουνίου 1991), δικονομικές διατάξεις αντιτρομοκρατικού νόμου, οι οποίες συνθέτουν μία ειδική Ποινική Δικονομία (άρθρα 9 και 10), παραβιάσεις δικονομικών εγγυήσεων και κάμψη του τεκμηρίου αθωότητας, εφαρμογή ανελεύθερων και αντισυνταγματικών ρυθμίσεων κ.λ.π.). Η επίθεση αυτή είτε από την ίδια την κυβέρνηση είτε από φορείς της δικαστικής εξουσίας (ιδίως από φορείς της ανώτερης δικαστικής ηγεσίας) δείχνει τον "πυρήνα" των μετασχηματισμών στο εσωτερικό της Δικαιοσύνης. Αν η δικαστική λειτουργία εδραιώνει παραδοσιακά το κύρος της και την ιδιαιτερότητα της στον αναγκαίο συνυπολογισμό της εγγυητικής για τις ατομικές και συλλογικές ελευθερίες όψης της, στην διασφάλιση των εγγυήσεων του κράτους δικαίου υπέρ των πολιτών και ιδίως των εγγυήσεων υπέρ των κατηγορουμένων στην ποινική δίκη. Οι τελευταίες εξελίξεις προδιαγράφουν μία άλλη πραγματικότητα: την νομιμοποίηση της δικαστικής λειτουργίας όλο και περισσότερο στο όνομα της με κάθε μέσο διαφύλαξης της κρατικής αποτελεσματικότητας και της κρατικής ασφάλειας ως προϋπόθεσης εξόδου από την κοινωνική κρίση και όλο και λιγότερο στο όνομα της εγγύησης των ατομικών και συλλογικών ελευθεριών. Το πρόβλημα λοιπόν δεν βρίσκεται πάνω απ' όλα στην οργανική εξάρτηση των δικαστικών από την κυβέρνηση αλλά στην τάση "λειτουργικής συγχώνευσης" εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας ως εξουσίας που οριοθετεί τον κρατικό καταναγκασμό βάσει των περιεχόμενων στην νομιμότητα δικαιωμάτων και εγγυήσεων. Αυτή η τάση είναι ιδίως εμφανής στις προτάσεις εκείνες "νομοθετικής πολιτική", οι οποίες υπερτονίζουν το

κύρος και την αυθεντία του δικαστή απέναντι στον υπερασπιστή και στον κατηγορούμενο, κύρος το οποίο δεν απορρέει από την “εγγυητική” λειτουργία αλλά από την ικανότητα αυταρχικής επιβολής και μονοπωλιακής διεύθυνσης της δίκης.

Αν οι παραπάνω τάσεις είναι αποδεκτές και επιθυμητές για την κυβερνητική εξουσία, μπορούν όμως και να αναγνωρισθούν και στον λόγο μερίδας του δικαστικού σώματος. Η τάση προς την “λειτουργική συγχώνευση” δικαστικής και εκτελεστικής εξουσίας δεν σημαίνει μόνο την πειθαναγκασμένη υποταγή των δικαστών στην κυβέρνηση. Αντίθετα, σε αυτό το “μέτωπο” έχουν εκφρασθεί και ενθαρρυντικά δείγματα αντίστασης και προσωπικής ευθύνης. Περιέχει και την κατεύθυνση μίας “αυταρχικής αυτονόμησης” του δικαστικού σώματος με την έννοια μιας ανεδαφικής - αλλά όχι λιγότερο επικίνδυνης για το λόγο αυτό - φιλοδοξίας χάραξης συνολικής κρατικής πολιτικής και αντιποίησης αρμοδιοτήτων άλλων κρατικών οργάνων. Η κατεύθυνση αυτή, εκφρασμένη μέσα από “μανιφεστικούς” ή άλλους τρόπους, ασκεί μία συντηρητική κριτική στο κομματικό σύστημα και ανασύρει έναν συντηρητικό λόγο “νόμου και τάξης”, αποτελεσματικότερης δηλαδή πολιτικής “καταστολής” από αυτήν που ασκεί η εκάστοτε κυβερνητική πολιτική κατά των κάθε λογής “αποκλίνοντων”. Χρησιμοποιεί ακόμη το επιχείρημα της διάχυτης “πολιτικής και κοινωνικής διαφθοράς” για να υποδείξει μία “πολιτικά ουδέτερη” και άρα “αδιάφορη” αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Η “αυτονόμηση” αυτή συναντιέται με τον κυβερνητικό αυταρχισμό στην ενίσχυση της δικαστικής αυθεντίας απέναντι σε δικονομικές εγγυήσεις και δικαιώματα. Αυτονομείται τελικά η Δικαιοσύνη - κατά την άποψη αυτή - από τον κοινωνικό έλεγχο και κριτική, έτσι ώστε “αυτονόμηση” να σημαίνει αυθαιρεσία απέναντι στον πολίτη και ιδίως τον κοινωνικά αδύναμο πολίτη και όχι ανεξαρτησία των δικαστικών από την κυβερνητική εξουσία.

β. Ταξικότερη πρόσβαση στην Δικαιοσύνη - Δικαιοσύνη για λίγους

Η δεύτερη σημαντική εξέλιξη μετά την αναβάθμιση του δικαστικά διαμεσολαβημένου αυταρχισμού είναι η τάση να ενισχυθεί η τοξικότητα πρόσβασης στην Δικαιοσύνη και στην έννομη προστασία, η άμεση και ριζική καταπολέμηση του προυφιστάμενου σχετικού “νομικού εξισωτισμού” στην ελληνική κοινωνία.

Δείγματα γραφής αυτής της πολιτικής είναι κατ’ αρχήν η επιχειρούμενη αναδιοργάνωση του δικηγορικού επαγγέλματος (αναλυτικά παρακάτω). Αλλά και στο πεδίο θεσμικής οργάνωσης της Δικαιοσύνης η τάση αυτή είναι ανάγλυφη στο εδώ και καιρό εκκρεμές Σχέδιο Τροποποίησης του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας:

□ με την υποχρεωτική απόπειρα εξώδικου συμβιβασμού και άρα ενδεχομένως το πρώτο βήμα προς “εξωδικαστικές” και βασικά “διαιτητικές” μορφές επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών, μοντέλο ανταποκρινόμενο μόνο στις διαφορές με υψηλό περιουσιακό αντικείμενο, αλλά και προοιωνίζουν την τάση “ιδιωτικοποίησης” της απονομής της Δικαιοσύνης.

□ με την αύξηση των παραβόλων για την άσκηση ενδίκων μέσων και δυσχέραση της πρόσβασης στην δικαιοδοσία δεύτερου βαθμού με κριτήριο πάλι το ύψος της διαφοράς,

□ με την μετάθεση του “κόστους” (χρηματικού, υλικού, ψυχολογικού) “αποτελεσματικότητας” στον διάδικο και ποτέ στο κράτος, με την “ιδιωτικοποίηση” του δηλαδή κατά την προσφιλή στην κυβέρνηση έκφραση και πρακτική.

Κριτήριο για όλες αυτές τις αλλαγές είναι η βαθύτερη κοινωνική διαφοροποίηση των πολιτών απέναντι στην δικαστική προστασία και η έννοια - κλειδί της “δικαστικής αποτελεσματικότητας” απέναντι στην οποία θυσιάζονται σημαντικότερα έννομα αγαθά, όπως τα δικαιώματα των διαδίκων ή του κατηγορούμενου, η “ανακάλυψη της αλήθειας”, η ισότητα πρόσβασης, η “ισότητα των όπλων” κ.λ.π.

4. Η θέση μας για την κρίση και τις εξελίξεις στην Δικαιοσύνη

α. Αντίθεση στον δικαστικό και κρατικό αυταρχισμό - αγώνας για ατομικά και συλλογικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα.

Για εμάς ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά και πολιτικά καθήκοντα όχι μόνο για τον δικηγορικό κόσμο αλλά και για όλους τους ενεργούς πολίτες είναι η αντίσταση στον ογκούμενο κρατικό αυταρχισμό και η πολιτική και υλική συμπαράσταση σε όσους τον υφίστανται.

Αντίσταση στον κρατικό αυταρχισμό σημαίνει:

□ Αγώνας για την κατάργηση των αυταρχικών και ανελεύθερων νόμων, οι οποίοι συστέλλουν και παραβιάζουν συνταγματικά αναγνωρισμένα δικαιώματα (αντιαπεργιακός νόμος, αντιτρομοκρατικός νόμος, ρυθμίσεις για τον περιορισμό δικονομικών δικαιωμάτων, περιορισμοί της έννομης προστασίας των απολυμένων εργαζομένων κ.λ.π.)

□ Συμπαράσταση στα θύματα της κρατικής καταστολής και αυταρχισμού κάθε μορφής στις περιθωριοποιούμενες και διωκόμενες κοινωνικές, πολιτιστικές και φυλετικές μειοψηφίες, αντίσταση στα φαινόμενα ρατσισμού και κοινωνικού εκφασισμού.

□ Κριτική και πάλη για να μην εισαχθούν οι προτεινόμενοι περιορισμοί στα υπερασπιστικά δικαιώματα (προτάσεις Ολομέλειας Αρείου Πάγου) και ιδίως να μην ενισχυθεί θεσμικά η κυβερνητική ή η δικαστική αυθαιρεσία απέναντι στον κατηγορούμενο και στον υπερασπιστή του. Απόρριψη ενός διακοσμητικού ρόλου για την λειτουργία της υπεράσπισης, συμπληρωματικού της εκτελεστικής ή δικαστικής εξουσίας.

□ Αντίσταση στην λογική του κυβερνητικού ελέγχου στην Δικαιοσύνη αλλά και στην παράλληλη λογική της “αυταρχικής δικαστικής αυτονόμησης”, του “κράτους των δικαστών”. Δημοσιότητα θεσμική (και συνταγματική) ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας των λειτουργών της απέναντι στην εκτελεστική εξουσία. Συμπαράσταση σε όσους υπόκεινται σε κυρώσεις λόγω της ανυπακοής στην κυβερνητική εξουσία.

□ Κοινός αγώνας με τις πληττόμενες από την νεοφιλελεύθερη αντίληψη και πολιτική της “κοινωνίας

των δυο τρίτων” και του “κατακερματισμού” κοινωνικές τάξεις και κατηγορίες.

Σε αυτά τα καθήκοντα θα κριθεί αν εμείς οι δικηγόροι θα λειτουργήσουμε στο μέλλον ως “ασπίδα” της κοινωνίας ή ως το άλλοθι και ο σύμμαχος μιας κρατικής εξουσίας ταξικής και όλο και περισσότερο ανάληπτης.

β. Αγώνας για την αποτροπή της ενίσχυσης της ταξικής πρόσβασης στην Δικαιοσύνη.

Για νομικές υπηρεσίες για όλους τους πολίτες για μετάθεση του κόστους αποτελεσματικότητας της Δικαιοσύνης στο κράτος και όχι στον κοινωνικά πιο αδύνατο πολίτη.

Απόρριψη των μέτρων που διαφοροποιούν την δικαστική προστασία βάσει του αντικειμένου της διαφοράς (π.χ. προτάσεις τροποποίησης Πολιτικής Δικονομίας).

Απόρριψη του κριτηρίου αποτελεσματικότητας ανεξάρτητα από κοινωνικό κόστος, και ιδίως από το κόστος στην άσκηση των δικαιωμάτων δικαστικής προστασίας και ακρόασης.

Αντίθεση στην γενική και αδιάκριτη μετάθεση της επίλυσης των διαφορών εκτός του δικαστικού θεσμού.

Βελτίωση της οργανωτικής υποδομής της Δικαιοσύνης και διασφάλιση της ταχύτερης λειτουργίας της, όχι όμως σε βάρος των διαδικών και των δικαιωμάτων τους.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΣΩΜΑ: ΠΑΡΕΛΘΟΝ, ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ

Το τελευταίο διάστημα έχουμε γίνει μάρτυρες μιας σκληρής επίθεσης στο δικηγορικό σώμα: ασφαλιστικό, φορολογικό, ρυθμίσεις για την επαγγελματική στέγη, πολυνομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, οι γνωμοδοτήσεις Ολομέλειας Αρείου Πάγου, η πολύμηνη απεργία αντίστασης. Άλλες όψεις της επίθεσης τείνουν στην πειθάρχηση των δικηγόρων και στην αναίρεση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων (πολυνομοσχέδιο, γνωμοδοτήσεις) άλλες πλήττουν το εισόδημα και την κοινωνική ασφάλισή τους. Η αντίσταση σε αυτήν την επίθεση ερμηνεύεται από την κυβέρνηση και τα Μ.Μ.Ε. ως άρνηση συμμετοχής στα βάρη εξόδου από την κρίση από ένα σώμα “μη παραγωγικά εργαζόμενο” με “συντεχνιακές διεκδικήσεις”. Είναι όμως έτσι

Αλλά και μέσα στο σώμα αναπαράγονται καθημερινά απόψεις που θεωρούν πρώτο πρόβλημα τον “υπερπληθωρισμό” και έξοδο από αυτόν με μέτρα “κλειστού αριθμού” κ.λ.π. Οι αντιλήψεις αυτές εντός και εκτός του κλάδου είναι προβληματικές και πρέπει να απαντηθούν πειστικά. Θα περιοριστούμε σε τέσσερις από αυτές.

Πρώτη παραπλανητική αντίληψη είναι αυτή της *ενότητας του δικηγορικού σώματος*. Η θέση αυτή ξεκινά από την παράσταση ενός σώματος ίσων ελευθέρων επαγγελματιών. Όμως η κατάσταση αυτή αλλάζει με ραγδαίους ρυθμούς. Οι δικηγόροι δεν είναι κοινωνικά και ταξικά ομοιογενείς. Πολλοί συνάδελφοι μισθωτοποιούνται, προσφέρουν νομικές και “παρانونικές” υπηρεσίες (κατάθεση δικογράφων,

δουλειές σε δημόσιες υπηρεσίες) με όρους εξαθλίωσης είτε σε μεγάλα δικηγορικά γραφεία, είτε σε άλλους δικηγόρους είτε σύντομα σε δικηγορικές εταιρείες. Η προοπτική αυτή είναι κοντινή για τους νέους συναδέλφους που στην αρχή της δικηγορίας τους πλήττονται από τις νέες ρυθμίσεις για το ασφαλιστικό ή το φορολογικό, συνθλίβονται από τις καθημερινές συνθήκες άσκησης του επαγγέλματος και απειλούνται με έξοδο από αυτό. Μπροστά τους ανοίγονται οι ακόλουθες προοπτικές: οι λίγοι με το υλικό ή το κοινωνικό κεφάλαιο θα προσπαθήσουν να συμπήξουν δικηγορικές εταιρείες και να εκμεταλλευθούν τους συνεργάτες τους, οι περισσότεροι θα υπαλληλοποιηθούν και θα υποχρεωθούν να δουλεύουν ως “ημιειδικευμένη” εργασία εξοντωτικά σε άλλους δικηγόρους, χωρίς να έχουν την δυνατότητα να εκφέρουν γνώμη για τον χειρισμό των υποθέσεων, πολύ περισσότερο να έχουν κοινωνικό και πολιτικό λόγο. Ήδη είναι γνωστά τα παραδείγματα των συναδέλφων, οι οποίοι δουλεύουν με το κομμάτι (φασόν) για τις ασφαλιστικές εταιρείες με αμοιβή κατώτερη από την νόμιμη ή των γυναικών συναδέλφων (συνεργατών των περισσότερων) οι οποίες εξωθούνται στο περιθώριο του επαγγέλματος από τον ανταγωνισμό και τον φυλετικό ρατσισμό που πρέπει καθημερινά να αποκρούουν.

Η δεύτερη παραπλανητική αντίληψη είναι αυτή που θέλει όλους τους δικηγόρους *συλλήβδην υπερασπιστές των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, συνδεδεμένη με τον μύθο της “ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης”*. Όμως ο δικηγόρος είναι κατ’ αρχήν ο *διαμεσολαβητής μεταξύ του Κράτους - νομοθέτη και του Κράτους - Διοίκησης και του πολίτη*. Η ύπαρξη του απαντά στην αντίφαση μεταξύ της αρχής “κανείς δεν δικαιούται να προφασίζεται ότι αγνοεί τον νόμο” και της πραγματικής αποξένωσης των πολιτών από τα κέντρα αποφάσεων και τον “τεχνικό” λόγο της εξουσίας. Ο δικηγόρος είναι λοιπόν κρατικός διανοούμενος, συμπυκνώνει την διάκριση χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας, χαρακτηριστική για τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής και εσωτερικεύει αυτήν την διάκριση στην κοινωνία. Την ίδια στιγμή όμως στα πλαίσια πάντοτε της νομοθεσίας και νομολογίας μπορεί να λειτουργήσει και εγγυητικά για τις κοινωνικές και δημοκρατικές πολιτικές κατακτήσεις. Ιδίως σε περιόδους κρίσης, σε περιόδους όπου η κρατική εξουσία αποσπάται από τα όρια της αστικής νομιμότητας και δείχνει γυμνό το κατασταλτικό της πρόσωπο ο ρόλος του δικηγόρου ως προς την υπεράσπιση των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων *αποβαίνει κρίσιμος*. Η εμπειρία των δικτατοριών στην χώρα μας έδειξε ότι ο δικηγόρος διαθέτει σε αυτές τις περιπτώσεις το απαιτούμενο κοινωνικό κύρος για την αποκάλυψη των υπερβάσεων της εξουσίας. Αν όμως η πραγματικότητα αυτή στα στενά πλαίσια πάντοτε του νόμου και του νομικού συστήματος παραμένει σημαντική, δεν πρέπει να μας διαφεύγει και η άλλη όψη των συναδέλφων που επιλέγουν να συνταχθούν με την εύκολη και προσοδοφόρα λύση της *σύνταξης με την κοινωνική και πολιτική εξουσία*.

Από την άλλη πλευρά η εντεινόμενη κοινωνική διαστρωμάτωση των δικηγόρων δυσχεραίνει την προσπάθεια υπεράσπισης των δικαιωμάτων. Πώς θα υπερασπισθούν τα θύματα της εξουσίας οι

συνεργάτες δικηγόροι, όταν η υπερασπιστική στρατηγική κρίνεται από το γραφείο τους και όχι από τους ίδιους, όταν η κάθε άρνησή τους να αποδεχθούν μία στρατηγική αντίθετη προς τον κοινωνικό και κρατικό αυταρχισμό μπορεί να σημαίνει απόλυση και ανεργία. Πώς να υπερασπισθούν τα πληττόμενα λαϊκά στρώματα οι μαχόμενοι δικηγόροι όταν συνθλίβονται από τον ανταγωνισμό, όταν η οικονομική και χρονική πίεση που υφίστανται τους ωθεί να “αδιαφορούν” για την κρίσιμη για τον πελάτη μικροπόθεση και να αναζητούν την συνδρομή των κοινωνικά ισχυρών. Η υπεράσπιση των δικαιωμάτων είναι μία δύσκολη υπόθεση, απαιτεί πολιτική βούληση και προσωπικές θυσίες και πραγματώνεται αποτελεσματικά με τρόπο συλλογικό.

Ο “τρίτος” μύθος είναι αυτός της αμάθειας των αποφοίτων των νομικών σχολών σχετικά με τις αναγκαίες γνώσεις του δικηγορικού επαγγέλματος.

Όμως οι νομικές σχολές προετοιμάζουν τον φοιτητή ακριβώς για να ενταχθεί σε μία (ανύπαρκτη πια) ελίτ μεταξύ των κρατικών διανοούμενων, τον εξασκούν στην νομομάθεια και στην χρήση του δικαίου ως τεχνικής (δικονομία), τον ωθούν στην γνώση του δικαίου ως λογικού συστήματος κανόνων, των οποίων η συνθετική και επιλεκτική χρήση βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων των μελλοντικών πελατών του. Ο νόμος ως συστατικό τμήμα του μηχανισμού κρατικού καταναγκασμού και της οργάνωσης της έννομης βίας παρασιωπείται συστηματικά, δεν είναι “αναγκαία γνώση”.

Η αναντιστοιχία πτυχίου και αναγκαίων επαγγελματικών γνώσεων είναι βασικά δευτερογενής, δημιουργείται μέσα από την αναδιαμόρφωση και πολυδιαστρωμάτωση του δικηγορικού σώματος. Για παράδειγμα, η άσκηση δεν απαντά σε αυτό το πρόβλημα, είναι τελικά ένα από τα λίγα παραδείγματα “μαθητείας” που έχουν απομείνει, μιας προκαπιταλιστικής δηλαδή πρακτικής αντίστοιχης σε “συντεχνιακά” μορφώματα. Πράγματι, ο ασκούμενος μαθαίνει αυστηρά όσα θα του χρησιμεύσουν στο μέλλον στην καριέρα του ως συνεργάτη δικηγόρου (που να καταθέτει αγωγές, σε τι φάκελλο να βάζει τα σχετικά, ποια ένσημα χρειάζεται, πως θα συννενοηθεί με την γραμματεία του δικαστηρίου κ.λ.π.). Συνηθίζει ακόμη στην πειθαρχία του εργοδότη και στην χαμηλή αμοιβή, στην έλλειψη προσωπικής ευθύνης για την υπόθεση. Ακόμη, με την συνεχή διαρροή όσων ασκούμενων δεν αντέχουν σε αυτό το ιδεολογικό και επαγγελματικό κλίμα αποκαλύπτεται και ο δεύτερος ρόλος της άσκησης: ο έλεγχος της ροής των φοιτητών προς το δικηγορικό σώμα - άλλωστε όλες οι μέχρι σήμερα προτάσεις για την αναμόρφωση του θεσμού της άσκησης δεν επιχειρούν παρά να λύσουν με τον καλύτερο τρόπο - βασικά την περιστολή της ροής - τις δυσλειτουργικότητες που παρουσιάζει ο ρόλος της άσκησης.

Από την άλλη πλευρά ούτε η άσκηση, ούτε (πάντα) οι πανεπιστημιακές σπουδές κατορθώνουν να αποδώσουν ιδιαίτερες εξειδικευμένες γνώσεις ορισμένων νομικών κλάδων στο νέο δικηγόρο. Οι γνώσεις αυτές, αν και μπορούν βεβαίως να αποκτηθούν με την ανάγνωση νομικών βιβλίων εμπεδώνονται πρακτικά μόνο με τον χειρισμό ανάλογων υποθέσεων, δεν θα χρησιμεύσουν στον κάθε δικηγόρο αλλά σε

όσους αναζητούν τα μεγάλα εξειδικευμένα γραφεία. Καταβάλλεται προσπάθεια να παρασχεθούν αυτές οι γνώσεις σε λίγους επιλεγμένους και ήδη με τον νέο νόμο για τα πανεπιστήμια εύπορους φοιτητές μέσω των μεταπτυχιακών σπουδών ή των προτάσεων για τον κατατεμαχισμό του πτυχίου σε επαγγελματικές εξειδικεύσεις (δικαστές, δικηγόροι, συμβολαιογράφοι). Αυτό που είναι βέβαιο είναι ότι είτε αυτοί οι δικηγόροι που εξειδικεύονται είτε ο κάθε απόφοιτος νομικής δεν θα δεχθούν κανένα ερέθισμα για το πρόβλημα της προστασίας των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων καθώς κάθε κριτική σκέψη για την δικαιοσύνη και το δίκαιο εξοβελίζεται από τις νομικές σχολές ως αντιπαραγωγική (π.χ. τα μαθήματα κοινωνιολογίας, πολιτικής επιστήμης ή φιλοσοφίας του δικαίου) και δεύτερον διότι μία κριτική σκέψη και στάση στο ζήτημα των δικαιωμάτων κατακτιέται όχι απλώς μέσα από την ανάγνωση εγχειριδίων αλλά μέσα από την έμπρακτη συμπαράσταση σε ανθρώπους και σε κοινωνικούς αγώνες.

Ο τέταρτος “μύθος” για τους δικηγόρους και την άσκηση του επαγγέλματος είναι οι συνηθισμένες ερμηνείες και απόψεις για τον δικηγορικό πληθωρισμό. Ήδη θα μπορούσε να μας αντιταχθεί, μύθος ο πληθωρισμός; Μα αυτός ακριβώς δημιουργεί την υπαλληλοποίηση των δικηγόρων, την εξαθλίωση των μαχόμενων. Το πρόβλημα είναι ακριβώς η απρογραμμάτιστη παραγωγή νομικών, όπως άλλωστε διαβάσαμε πρόσφατα σε προκήρυξη (ασυγκράτητα συνεντευξιαζόμενων) δικηγόρων. Κατά ορισμένους μάλιστα ο πληθωρισμός αποτέλεσε στρατηγική της κρατικής εξουσίας για να μειώσει το κύρος του δικηγόρου - κατά την άποψη αυτή ένα κύρος ευθέως ανάλογο προς την σπανιότητα του είδους.

Πράγματι, η μαζικοποίηση των Α.Ε.Ι. και η αύξηση τα προηγούμενα χρόνια των εισακτέων δεν υπήρξε άσχετη από την συνολικότερη στρατηγική του κράτους να νομιμοποιήσει την λειτουργία των Α.Ε.Ι. και του κοινωνικού συστήματος μέσα από κοινωνικές συμμαχίες με τα στρώματα εκείνα που απέβλεπαν στην κοινωνική αναβάθμιση (πραγματική ή εικαζόμενη και πλασματική) των παιδιών τους μέσα από το πτυχίο. Η ένταση της διαστρωμάτωσης στον χώρο των δικηγόρων και τα φαινόμενα κοινωνικής υποβάθμισης έως και εξαθλίωσης σίγουρα θα αποθαρρύνουν την εισροή στις νομικές σχολές. Όμως δεν είναι αυτή η δική μας προσέγγιση - η λογική του “κλεισίματος” της ροής.

Κατ’ αρχήν για εμάς η μείωση των εισακτέων στα Α.Ε.Ι. οι ποικιλώνυμες λογικές των “κλειστών επιλογών” και “κλειστών αριθμών” συνιστούν βάνανυση αντικοινωνική ενέργεια. Οι ανάγκες της κοινωνίας για γνώση είναι απεριόριστες. Εκτός όμως από αυτό όλοι όσοι κόπτονται από συντεχνιακή οπτική για τον υπερπληθωρισμό αποκρύπτουν ότι αυτός ο υπερπληθωρισμός δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την μελλοντική αναδιάταξη του επαγγέλματος, τις συνθήκες υπαλληλοποίησης των πλεοναζόντων. Άλλωστε, και οι στατιστικές οι οποίες αναφέρονται σε έναν κατά πολύ μικρότερο αριθμό δικηγόρων στο εξωτερικό αφορούν δικηγορικά γραφεία και όχι απόλυτο αριθμό δικηγόρων.

Το πρόβλημα του υπερπληθωρισμού είναι πολιτικό, δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί ως δυσλειτουργία των πανεπιστημίων. Πρέπει να

απαντηθεί μέσα από την στρατηγική των αγωνιζόμενων δικηγόρων. Θα επιλέξουν να κλείσουν το επάγγελμα για να αντιμετωπίσουν την πίεση του ανταγωνισμού (που αργά ή γρήγορα θα επανέλθει) ή θα επιλέξουν να ξεπεράσουν το πρόβλημα με τη δικιά τους πολιτική πρόταση και στρατηγική, θέτοντας το πρόβλημα με δική τους πρωτοβουλία νέων μορφών οργάνωσης του επαγγέλματος.

Συγκεκριμένα απέναντι στην σημερινή επίθεση κατά των δικηγόρων και κατά των φιλελεύθερων χαρακτηριστικών της δικαιοσύνης υπάρχουν τρεις τρόποι αντίδρασης:

1. Καμία αντίδραση. Ο καθένας ατομικά προσπαθεί να τα βολέψει, είτε εκμεταλλευόμενος τον δικηγόρο - συνεργάτη, είτε ξεζουμίζοντας τον πελάτη, είτε υφιστάμενος την εκμετάλλευση και την σύνθλιψη με την ελπίδα ότι κάποτε θα αναγνωρισθεί η μεγάλη του αξία. Η λογική αυτή εκπηγάζει από την ηγεμονεύουσα στις μέρες μας νεοφιλελεύθερη - ατομικιστική ιδεολογία και αρθρώνεται από μία σειρά πολιτικών φορέων και συνδικαλιστών - ανεξαρτήτως κομματικής προέλευσης. Η νεοφιλελεύθερη οπτική έχει ένα βασικό χαρακτηριστικό: αντί να μιλάς για κάτι “ανόσιο” ή να σιωπάς, μιλάς συνεχώς για αυτό σαν να ήταν κάτι άλλο. Ο δικηγόρος ακολουθώντας τον μοναχικό δρόμο του ατομικισμού θα βρίσκεται πάντοτε σε μειονεκτική θέση, εκτός να έχει καταφέρει να πετύχει την αναγκαία κεφαλαιακή συσσώρευση που απαιτεί ένα μεγάλο δικηγορικό γραφείο ή μία μεγάλη δικηγορική εταιρεία. Στους δικηγόρους αυτούς δεν σκοπεύουμε να απευθυνθούμε. Είμαστε εξάλλου σίγουροι ότι θα μπορέσουν να βρουν άξιους εκπροσώπους στο πρόσωπο των καθ’ ἑξίν συμβούλων του Δ.Σ.Α. Οι υπόλοιποι όμως δικηγόροι δεν θα μπορέσουν να μετακυλήσουν το αυξημένο κόστος της εξάσκησης του επαγγέλματος στους πελάτες τους. Πέρα από το ότι η πελατεία σταδιακά θα μειωθεί αισθητά λόγω και της οικονομικής ανέχειας των πελατών, η οιονεί ολιγοπωλιακή διάρθρωση του επαγγέλματος που επιφυλάσσεται στο εγγύς μέλλον θα καθιστά δυνατή την τεχνητή πτώση των τιμών για την εξαφάνιση επικίνδυνων ανταγωνιστών. Όσο γι αυτούς που

περιμένουν την επαγγελματική τους καταξίωση συμπιέζοντας τους εαυτούς τους και τις απαιτήσεις τους στα όρια της εξαθλίωσης, η “αναγνώριση” θα επέλθει είτε με την πρόσληψη τους σε κάποιο γραφείο και τις αντίστοιχες δεσμεύσεις είτε με την αλλαγή επαγγέλματος. Η επαγγελματική καταξίωση στις μέρες μας γίνεται μέσω άλλων κυκλωμάτων και κυρίως με την πρόσβαση στα Μ.Μ.Ε. και την ανάλογη οσφουκαμψία.

2. Συντεχνιακή αντίδραση. Η διεκδίκηση της αναβάθμισης του “κύρους” του δικηγόρου μέσα από την ελάττωση του αριθμού των δικηγόρων ή ακόμη και την αφαίμαξη των πελατών (π.χ. με την νομοθετική καθιέρωση της παράστασης στα συμβόλαια αυτοκινήτων κ.λ.π.). Έτσι κι αλλιώς πρέπει να τονίσουμε ὅτι το κύρος του δικηγόρου δεν είναι ουδέτερη έννοια. Άλλο είναι το κύρος του δικηγόρου έναντι της εξουσίας και των Μ.Μ.Ε. (ο τεχνοκράτης και κυκλωματίας δικηγόρος) και άλλο το κύρος απέναντι στους κυριαρχούμενους - για τους τελευταίους κύρος έχει μόνο ο δικηγόρος που σθεναρά και αποτελεσματικά υποστηρίζει τα περιοριζόμενα δικαιώματά τους είτε κατοχυρώνονται νομικά είτε όχι, αυτός που δεν ορρωδεί μπροστά σε πιέσεις ή νομικισμούς, που δεν αποβλέπει αποκλειστικά στο βαλάντιο του πελάτη. Αυτός ο τελευταίος δεν έχει καμία σχέση με τον έγκυρο δικηγόρο του πρώτου τύπου. Πέρα από αυτό η συντεχνιακή λογική αποτελεί γραμμή άμυνας όσων ήδη δουλεύουν απέναντι σε όσους θα εργασθούν στο μέλλον. Είναι μία αδιέξοδη λογική, συντηρητική, αμήχανη και καταδικασμένη να ηττηθεί. Αργά ή γρήγορα η πίεση των δικηγορικών εταιρειών και των μεγάλων γραφείων θα υπερισχύσει και όσοι αντιστέκονται με αυτόν τον αμυντικό τρόπο είτε θα υπαλληλοποιηθούν είτε θα αποχωρήσουν τυπικά από το επάγγελμα για να προσληφθούν ως νομικοί βοηθοί εν είδει μαύρης εργασίας.

Εμείς δεν επιδιώξαμε, ούτε επιδιώκουμε να κινηθούμε με αυτόν τον τρόπο. Θεωρούμε ότι κάθε διεκδίκηση μπορεί να προσλάβει διαφορετικό περιεχόμενο και ανάλογα διαφορετική μορφή αγώνα.

Δ. ΜΠΕΛ. - Δ. ΣΑΡ.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Το κείμενο αυτό αποτελεί την βασική εισήγηση στο πρώτο πανελλαδικό διήμερο των "Αριστερών Συσπειρώσεων" που διεξήχθη τον Ιούλιο του 1993. Δημοσιεύθηκε στο τεύχος 3-4 του δελτίου "Κακώς Κείμενα" τον Νοέμβριο του 1994.

Στην πραγματικότητα αποτελείται από δύο διακριτές ενότητες.

Η πρώτη ενότητα είχε σα στόχο να αποκρυσταλλώσει το θεωρητικό και ιδεολογικό πλαίσιο, του χώρου των Α.Σ., τις θεωρητικές τους αφετηρίες, τις έννοιες των τάξεων, του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, των σχέσεων παραγωγής και του κράτους. Επιχειρείτο μέσα από αυτό το κείμενο πέρα από την κωδικοποίηση και η περαιτέρω επεξεργασία ιδιαίτερα των εννοιών των σχέσεων παραγωγής και ιδιαίτερα του κράτους όπου περιγράφεται ως "ένα δομικό αποτέλεσμα μια υλική αποκρυστάλλωση ταξικών σχέσεων, όπως εγγράφεται στο πεδίο της πολιτικής εξουσίας. Η δομή του - που απαιτεί και την διαδικασία μετασχηματισμού της - συγκροτείται από τον ιδιαίτερο συνδυασμό των σχέσεων μεταξύ τάξεων και των ταξικών πρακτικών. Αυτές οι ταξικές σχέσεις, που είναι εγκατεστημένες στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, όντας εξαρχής σχέσεις ταξικής κυριαρχίας, αποτυπώνονται στην δομή του κράτους, και το διαμορφώνουν ως μια ειδική δομή καπιταλιστικής ταξικής κυριαρχίας".

Η δεύτερη ενότητα η συγγραφή της οποίας είχε ξεκινήσει σε προγενέστερο χρόνο κατά την περίοδο της κρισεολογίας που αναπτυχθεί με αφορμή το σκάνδαλο Κοσκωτά, επιχειρούσε να περιγράψει δύο διαδικασίες, τους μετασχηματισμούς του μονοπωλιακού καπιταλισμού και των αντιφάσεων του, στην διαδικασία υπέρβασης του "τεηλορο-φορντικού σταδίου του" και τις αντίστοιχες τροποποιήσεις στο ρόλο του κράτους με την άνοδο του "αυταρχικού κρατισμού". Περιγράφοντας αυτή τη δεύτερη διαδικασία επιχειρούσε να δώσει ορισμούς μερικών εννοιών όπως αυτές "της κρίσης ηγεμονίας", "της κρίσης νομιμοποίησης", "της κρίσης εκπροσώπησης" και τέλος της πολιτικής κρίσης.

1. Εισαγωγή

Βρισκόμαστε σήμερα μπροστά σε μία εξαιρετική ιδεολογική αντεπίθεση της άρχουσας τάξης. Η ιδεολογική της κυριαρχία απλώνεται σ' όλα τα στοιχεία των ιδεολογικών σχέσεων:

- ❑ τις "πρωτογενείς" κοινωνικές - ιδεολογικές - πρακτικές (τον τρόπο συμπεριφοράς, τον τρόπο ζωής).
- ❑ στην συνεκτικότητα των οργανωμένων σε συστήματα παραστάσεων που συγκροτούν τις "επιστημονικές" αστικές ιδεολογίες.
- ❑ στην ιδεολογική κυριαρχία που επεκτείνεται ως το έσχατο σημείο της, στο μη ταυτόσημο ζεύγμα επαναστατικής εργατικής ιδεολογίας /επαναστατικής θεωρίας.

Η ιδεολογική αυτή αντεπίθεση μεταφράζεται σε συνεχή κατάκτηση θέσεων από τις κυρίαρχες τάξεις στο πεδίο της ιδεολογικής σχέσης κυριαρχίας - υποταγής με τις κατώτερες τάξεις. Δεν μπορεί να κατανοηθεί σαν νίκη στο χώρο των ιδεών, διαρθρωμένων σε οργανωμένα συστήματα, ή ενσαρκωμένων σε κοινωνικές πρακτικές. Μπορεί να κατανοηθεί μόνο ως αποτέλεσμα - και ενίσχυση - της (συντριπτικής) τροποποίησης του συσχετισμού της πάλης των τάξεων μέσα στο σύνολο των οικονομικών, πολιτικών, ιδεολογικών σχέσεων.

Τροποποίηση που εγγράφεται - και οριοθετεί - και τις μεταβολές που επήλθαν στα επίπεδα του καπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού: μεταβολές στην μορφή της μισθωτής σχέσης και την εργασιακή

διαδικασία, μετασχηματισμός των μορφών του κράτους και των τύπων (μηχανισμών) πολιτικής εκπροσώπησης, μετατόπιση ισχύος μεταξύ των ιδεολογικών μηχανισμών, ανασύνθεση των ιδεολογικών συνόλων που αυτοί υλοποιούν.

Οι μετασχηματισμοί αυτοί απηχούν στην στρατηγική κίνηση του κεφαλαίου να αναπαραχθούν οι πολιτικοί, ιδεολογικοί, οικονομικοί όροι της διευρυμένης αναπαραγωγής της σχέσης εκμετάλλευσης, της εντονότερης υπαγωγής της εργασίας στις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής και εξουσίας, την ανάπτυξη της αντίθεσης κεφαλαίου / εργασίας.

Στα πλαίσια αυτής της ταξικής στρατηγικής του κεφαλαίου, και στο πεδίο των ιδεολογικών σχέσεων, αυτό που κατανοείται - και διακηρύσσεται - ως ολοκληρωτική επικράτηση, φέρνει μέσα όλα τα στοιχεία των αντιφάσεων του. Είναι περισσότερο η επικράτηση (συγκεκριμένων) αστικών ιδεολογικών συνόλων στην σχέση τους (διαπάλης) μ' αυτά της εργατικής τάξης, αποτελεί την διαδικασία με την οποία αποκτούν δεσπόζουσα θέση, σε δυο επίπεδα. Στα ιδιαίτερα αποτελέσματα τους και στην μετατόπιση της προβληματικής της πολιτικό-ιδεολογικής πάλης.

Χαρακτηριστικές εκδηλώσεις αυτών των υπαρκτών αντιφάσεων, είναι η ανάγκη του νέου ιδεολογικού λόγου και του τρόπου που αυτός οργανώνεται, να συγκαλύπτει την ίδια την λειτουργία του. Επαγγέλλεται την αυτοαναίρεση του, το "τέλος της

ιδεολογίας", και ενσωματώνει ένα σύνολο φιλελεύθερων και "ελευθεριακών" θεμάτων που προέκυψαν από την δεκαετία του '60, και από τις αντιστάσεις των καταπιεζομένων τάξεων στα καθεστώτα του Ανατολικού μπλοκ.

Οι ιδεολογικοί αυτοί μετασχηματισμοί δηλώνουν την αναπαράσταση αυτή της στρατηγικής του κεφαλαίου, και την συγκρότηση - ενοποίηση της αστικής τάξης στην βάση της, την αναπαράσταση της (σημερινής) σχέσης κεφαλαίου - εργασίας σ' ένα επίπεδο "φανταστικό".

Επεξεργάζεται και εγχράσσει αυτή την "αναπαράσταση" η κυρίαρχη τάξη (με τους μηχανισμούς της), όπως πρέπει να την κατανοούν οι καταπιεζόμενες τάξεις και κύρια η εργατική.

Απερίφραστα θα τονίσουμε τα εξής: η αντίθεση στην κυρίαρχη στρατηγική της αστικής τάξης και της σχέσης που αυτή φέρει / υποστηρίζει, της σχέσης κεφαλαίου, φέρει αμέσως σαν προαπαιτούμενο, μια ριζικά διαφορετική ερμηνεία της πραγματικότητας, ένα σύστημα ιδεών και παραστάσεων ανταγωνιστικό προς αυτήν την στρατηγική και την ιδεολογική συστηματοποίηση της. Απαιτεί μια ανταγωνιστικά διαφορετική κοσμοαντίληψη με την οποία η προσέγγιση της πραγματικότητας να έχει τελικό όριο, τον μετασχηματισμό της.

Η θέση ότι υπάρχουν θεμελιακά πολωμένες στρατηγικές, ή μάλλον ριζικά ανταγωνιστικά στρατηγικά συμφέροντα, από τα οποία απορρέουν δυο (κατά βάση) ανταγωνιστικές κοσμοαντιλήψεις, έχει τις εξής επιπτώσεις:

1. Τα εργατικά ιδεολογικά υποσύνολα (και οι πρακτικές μέσα από τις οποίες ενσαρκώνονται) μαζί μ' αυτά των υπολοίπων καταπιεζομένων τάξεων εκκρίνονται μέσα στο σύστημα κοινωνικών σχέσεων και δομών.

2. Οι κυρίαρχες "επιστημονικές" θεωρίες συγκροτούν ιδεολογικά "συστήματα" που τείνουν να συγκαλύψουν και αδυνατούν να ερμηνεύσουν την πραγματικότητα.

3. Η μετατόπιση της προβληματικής με την συγχωνεύσει (με σχέσεις διάλυσης της μίας στην άλλη) των δυο κοσμοαντιλήψεων, την ανάπτυξη αιώνων - ενιαίων - κατηγοριών και υποκειμένων, - η Αγορά, η Δημοκρατία, το Άτομο, τα Δικαιώματα -, είναι η διαδικασία με την οποία κατακτούνται θέσεις στον ιδεολογικό συσχετισμό, αποδιαιρθώνεται η εργατική ιδεολογία, μολύνεται, αδυνατίζει η επαναστατική θεωρία.

Το γεγονός ότι υπάρχει αντικειμενικό πεδίο (η διαίρεση σε τάξεις διαμέσου του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας) για ριζικά διαφορετικές προσεγγίσεις της πραγματικότητας - απαραίτητης για την γνώση και τον μετασχηματισμό της - μας θέτει και τα όρια αυτού του καθήκοντος: Αντικειμενικό πεδίο προσέγγισης, υποκειμενική διαμεσολάβηση γνώσης και μετασχηματισμού.

Για να το πούμε διαφορετικά, η οποιαδήποτε προσπάθεια ερμηνείας του κόσμου θα ορίζεται και θα περιορίζεται από το υποκείμενο αυτής της ερμηνείας, και την δυνατότητα της εφαρμογής των γνωστικών του "κεκτημένων".

Γνωρίζουμε λοιπόν ότι η προσπάθεια ανάλυσης και σε πιο αφαιρετικά και σε πιο

συγκεκριμένα επίπεδα, θα υπόκειται στα λάθη και στις παρεκκλίσεις σε τόσο μεγαλύτερο βαθμό όσο δεν θα παράγεται και δεν θα υλοποιείται, από τμήματα του μαζικού (λαϊκού) κινήματος και τις πολιτικές μορφές του.

2. Θεωρητικές Προϋποθέσεις Ανάλυσης

Η ανάλυση που επιχειρούμε να κάνουμε, του μετασχηματισμού των σχέσεων παραγωγής και διανομής, των μορφών και των μηχανισμών του αστικού κράτους, και της κρίσης του κομμουνιστικού κινήματος έχει τις απαραίτητες θεωρητικές προϋποθέσεις. Θα στηριχθούμε στο έργο των Μαρξ - Εγγκελς και στο σύνολο θεωρητικών και επιστημονικών αρχών που θεμελίωσαν, την ανάπτυξη - άνιση - σ' αυτό το έργο, από τους Λένιν, Μάο και Γκράμσι. Παράλληλα θα λάβουμε υπ' όψη μας - προνομαϊκά - μια στιγμή στην πολιτικό-θεωρητική πάλη των τάξεων, που απηχεί κυρίως στα κείμενα των Άλτουσερ, Μπετέλεμ, Πουλαντζά τοποθετημένα, εξ' άλλου από ένα σημείο και πέρα σε διαφορετικές προβληματικές.

Οι θεωρητικές αυτές προϋποθέσεις μας εμφανίζουν προκατειλημμένους σε τρία σημεία:

α. Η μαρξιστική θεωρία είναι καθολική - ως επιστήμη - όντας πεπερασμένη. Αναπτυσσόμενη έχει την δυνατότητα να ερμηνεύσει, το σύνολο του κοινωνικού σχηματισμού, και εφ' όσον υπάρχει αλληλεπίδραση των πεδίων του - οικονομικών, πολιτικών, ιδεολογικών - δεν μπορεί να υπάρξει "άγνωστη γη" γι' αυτήν. Πεπερασμένη από δυο πλευρές:

γ. γιατί δεν είναι όλες οι αντιφάσεις στον σημερινό κοινωνικό σχηματισμό ταξικές (αποκτούν βέβαια όλες μια ταξική σημασία).

δ. γιατί το "γνωστικό της αντικείμενο" είναι η ιστορία της ταξικής κοινωνίας, άρα η εξάλειψη της είναι το ιστορικό πέρας / όριο του μαρξισμού.

β. Η μαρξιστική θεωρία είναι μια επιστήμη υπό ανοικοδόμηση, υπό συγκρότηση, και όπως κάθε επιστήμη έχει τις δικές της τομές και ρήξεις, την δικιά της ανισομερή ανάπτυξη και τα σφάλματα της. Κάθε της τομή αντιστοιχεί στην σύζευξη / συγχώνευσή της με το ιστορικά συγκεκριμένο εργατικό κίνημα και οι ασυνέχειες, οι υποχωρήσεις της στην αποστοίχιση απ' αυτό το κίνημα. Οι Μαρξ-Εγγκελς στην εποχή της καθιέρωσης του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής εγκαθίδρυσαν αυτή την επιστήμη. Ο Λένιν την περίοδο του περάσματος στο στάδιο του μονοπωλιακού καπιταλισμού θεμελίωσε την σημαντικότερη τομή της. Ο Μάο σαν θεωρητικός του αδύνατου κρίκου και της στρατηγικής και τακτικής του παρατεταμένου πολέμου, και υστερότερα ως παρατηρητής της ανασύνθεσης των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής και εξουσίας στις κοινωνίες της μετάβασης. Ο Γκράμσι με όλες τις ενδείξεις που υπάρχουν στο έργο του για έναν άλλο "παρατεταμένο πόλεμο" που προέκυπτε από την πολυπλοκότητα και την σταδιακή επέκταση των πολιτικό - ιδεολογικών στοιχείων στην ίδια την συγκρότηση των σχέσεων παραγωγής, στις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις.

Η επιστήμη που οι πρώτοι ίδρυσαν και οι υπόλοιποι ανέπτυξαν - με αντιφατικό και άνισο τρόπο -

έχει τομές μέσα στην συνέχειά της, οι οποίες απηχούν στην σύζευξη με το εργατικό κίνημα μέσα στην ιστορική συγκυρία. Η μαρξιστική θεωρία δεν μπορεί να νοηθεί ως κατάκτηση του Συστήματος των θεωρητικών της, από σέκτες, είτε αυτές έχουν την αναφορά τους στα ιερά κείμενα των Μαρξ, είτε αυτά μετατοπίζονται μέχρι τον Λένιν, είτε μέχρι τον Μάο, είτε - και αυτό είναι το πιο άγονο - σε ενδιάμεσους τους. Η μαρξιστική θεωρία είναι ένα σύστημα αρχών υπό συγκρότηση, που κάθε "βαθμίδα" της αντιστοιχεί, σε μια περίοδο σύνδεσής της με το ιστορικά προσδιορισμένο κίνημα της εργατικής τάξης. Αυτή είναι η διαλεκτική της ανάπτυξη, ακόμα και μέσα από τις αντιφάσεις, τις ήττες αυτού του κινήματος, και τις δικές της αποτυχίες.

Είμαστε λοιπόν διπλά προκατειλημμένοι απέναντι σε μια ανάγνωση του μαρξισμού, ως απλά ένα σύστημα ιδεών με μια απόλυτη ιδιαίτερη λογική του. Τότε ο καθένας έξω από την πρακτική εφαρμογή του θα μπορούσε να έχει δίκιο είτε το 1872, είτε το 1917, είτε το 1928, είτε το 1956, είτε το 1968 κ.ο.κ

Είμαστε προκατειλημμένοι επίσης σε μία ανάγνωση του που θα τον τεμαχίζει απλά μέσα στην ιστορικότητα του (τα συγκεκριμένα αποτελέσματα στην εφαρμογή του ανά περίοδο).

γ. Η τρίτη προκατάληψη μας, σχετίζεται με την αναφορά μας σε μια ορισμένη ανάγνωση του μαρξισμού (ούτως ή άλλως αρκετές φορές αντιθετική). Τούτη μάλλον μας προκαταλαμβάνει, στο πεδίο της υπαρκτής κρίσης του μαρξισμού. Η ανάπτυξη αυτή του μαρξισμού, τοποθετήθηκε σε μια ειδική πολιτικό-θεωρητική στιγμή της πάλης των τάξεων που επικαθορίστηκε από τρεις παράγοντες:

γ. Την "πρώτη" εκδήλωση της κρίσης του κομμουνιστικού κινήματος, με το σχίσμα ΚΙΝΑΣ - Ε.Σ.Σ.Δ, και την δεξιά "στροφή" των δυτικών κομμουνιστικών κομμάτων.

δ. Την όξυνση της ταξικής πάλης στις χώρες του "υπαρκτού σοσιαλισμού", που έθετε ανοικτά το ζήτημα της αναπαραγωγής της αστικής τάξης στις κοινωνίες αυτές.

iii) Την όξυνση της πάλης των τάξεων σε αποφασιστικά σημεία της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας (Δ.Ευρώπη '68, περιφέρεια ΙΝΔΟΚΙΝΑ κ.λ.π).

Η ύφεση αυτών των αντιθέσεων (ήττα της πολιτιστικής επανάστασης, ενσωμάτωση κριτικών του Μάη στην αστική ιδεολογία, καταστολή των λαϊκών αγώνων στην Αν. Ευρώπη) έπαιξε ρόλο. Παράλληλα το γεγονός ότι λίγο ή πολύ όλη αυτή η προβληματική δεν συγκρότησε μια διαφορετική στρατηγική απ' αυτή των δυτικών κομμουνιστικών κομμάτων (ορίστηκε κυρίως ως αριστερή αντιπολίτευση στο εσωτερικό τους) οδήγησε στην εξάλειψη ή ενσωμάτωση της στην επόμενη καμπή της ταξικής πάλης γύρω στο '80.

Από τούτη την πλευρά το ρεύμα αυτό μπορεί να προσεγγισθεί ως η συστηματικότερη ένδειξη των επιπτώσεων των δυο σημαντικότερων επαναστατικών γεγονότων της σημερινής φάσης του καπιταλισμού, της Προλεταριακής Πολιτιστικής Επανάστασης και του δυτικού Μάη και ταυτόχρονα ως αριστερό όριο του παραδοσιακού κομμουνιστικού κινήματος.

Η αναφορά μας λοιπόν αυτή είναι μεταβατική και ενδεικτική και αναδεικνύει συνεχώς ένα άλλο

γεγονός. ότι η πάλη των τάξεων - και στο χώρο της θεωρίας - είναι έργο εκείνων που εντάσσονται, και επεξεργάζονται τις αυτόνομες πολιτικές στρατηγικές της εργατικής τάξης.

Έξω από αυτές, κάθε θεωρητική προσπάθεια, θα μολύνεται, συχνά με τραγικές επιπτώσεις. Η ανταγωνιστική προς την αστική κοσμοαντίληψη και η προλεταριακή ταξική οπτική, η σύζευξη επαναστατικής θεωρίας και της γραμμής των μαζών, η άρση της διαίρεσης "η θεωρία για τους θεωρητικούς, η πολιτική για τους πολιτικούς καθοδηγητές" (η πρακτική σε τελική ανάλυση για τις μάζες) είναι το μόνο εχέγγυο, και ούτως ή άλλως ήταν αυτό που διαχώρισε τους Μαρξ, Εγκελς, Λένιν, Μάο και Γκράμσι, στην συγκεκριμένη κάθε φορά περίοδο

Στην ιστορική διαμόρφωση του Μαρξισμού-Λενινισμού, εξέχουσα θέση κατέχουν οι επιστημονικές αναλύσεις που προέκυψαν από την προλεταριακή ταξική οπτική και στην εκτίμηση των αγώνων των λαϊκών μαζών. Παρά το γεγονός ότι είναι αναπόφευκτο, προηγούμενες θεωρητικές του συστηματοποιήσεις να αποκτούν ανταγωνιστική σχέση με το επαναστατικό του περιεχόμενο, να ξεπερνιούνται ιστορικά ή να αποδεικνύονται λανθασμένες, έχει την δυνατότητα να αναπτύσσεται, να εμπλουτίζεται, να διορθώνεται στην βάση των διδαγμάτων της πάλης των τάξεων. Ο Μαρξισμός-Λενινισμός συγκροτεί ένα θεωρητικά διατυπωμένο σύνολο εννοιών όπου οι επιστημονικές αναλύσεις, που προέκυψαν από αυτή την πάλη είναι ο καθοριστικός του πυρήνας, και όχι ένα αναλλοίωτο σύστημα χωρίς αντιφάσεις.

Και οι τρεις αυτές "προκαταλήψεις" μας τοποθετούν κατ' ευθείαν στο έδαφος της κρίσης του μαρξισμού. Υπάρχει έδαφος για μια καθολική θεωρία του κοινωνικού όλου, σήμερα που αποκτά όλο και μεγαλύτερο βάρος ο ανορθολογισμός και ο νεο-θετικισμός (σε αντίθεση με τον μαρξισμό);

Γιατί δεν επιβεβαιώθηκαν οι προβλέψεις, όλων ανεξαιρέτως των κλασσικών για την επανάσταση στην Δύση. Γιατί αναπαράχθηκε μέχρι της οριστικής παλινόρθωσης η αστική τάξη στις χώρες των μέχρι σήμερα επαναστατικών εγχειρημάτων. Τέλος σήμερα περισσότερο από ποτέ υπάρχει σχίσμα μεταξύ μαρξισμού και εργατικού κινήματος.

Οι απαντήσεις στα συμπτώματα αυτής της κρίσης, είναι έργο του κινήματος της εργατικής τάξης, "των συλλογικών διανοούμενων της", και της περαιτέρω ανάπτυξης της θεωρίας της, του συνόλου θεωρητικών αρχών, που μας κληροδότησε το κομμουνιστικό κίνημα. Όμως μπορούμε να βρούμε τις ενδείξεις, για μια πρώτη οροθέτηση αυτών των ζητημάτων κάνοντας κάθε φορά μια "συγκεκριμένη ανάλυση μιας συγκεκριμένης κατάστασης".

3. Για την Μαρξιστική Θεωρία

Η μαρξιστική θεωρία συγκροτείται σε δυο διακριτά και μη αναγόμενα το ένα στο άλλο πεδία, τον διαλεκτικό υλισμό και τον ιστορικό υλισμό.

Ο διαλεκτικός υλισμός, μελετά την διαδικασία παραγωγής γνώσεων, την δομή και την λειτουργία της διαδικασίας της νόησης των πραγματικών αντικειμένων.

Τα βασικότερα σημεία του είναι τα εξής:

□ Η διάκριση που κάνει μεταξύ ενός αντικειμένου ή μιας πραγματικής διαδικασίας και της γνώσης τους. Η διάκριση αυτή βασίζεται στην προτεραιότητα των πραγματικών διαδικασιών και αντικειμένων, έναντι της κατανόησής τους.

□ Ότι κάθε πράγμα ή φαινόμενο αποτελείται από μια ενότητα αντιθέτων στοιχείων, που συγκροτούν την κύρια αντίφαση του. Η εξέλιξη ενός οποιοδήποτε φαινομένου, διαπερνάται από τον καθολικό χαρακτήρα της αντίφασης που το συγκροτεί. Καθορίζεται από την συνεχή εσωτερική κίνηση και μετατόπιση των αντιθετικών στοιχείων της κύριας αντίφασης, υπό τον υπερπροσδιορισμό δευτερευόντων αντιφάσεων ή πλευρών της κύριας αντίφασης. Σε κάθε πράγμα ή φαινόμενο, οι αντιθετικές πλευρές της κύριας αντίφασης μπορούν κάτω από την επίδραση συγκεκριμένων παραγόντων να μετατραπούν στο αντίθετο τους.

□ Ότι το γενικό υπάρχει πάντα μόνο σε μια ειδική μορφή, και το ειδικό υπάρχει πάντα μέσα στο γενικό. Η πιο απλή κατηγορία υπάρχει σαν αφηρημένη σχέση μιας προδεδωμένης ολότητας, συγκεκριμενοποιείται μόνο σαν στιγμή μέσα σε μια καθολική δομή. Η ύπαρξη των πιο απλών κατηγοριών επικαθορίζεται από την μορφή αυτής της δομής, την σχέση της με αυτή την δομή, και την κύρια εσωτερική αντίφαση της δομής.

Ο ιστορικός υλισμός διαπραγματεύεται την ιστορία των κοινωνικών σχηματισμών και της εξέλιξης τους, αποτελεί την γενική επιστημονική θεωρία της ιστορίας. Τα βασικά της στοιχεία είναι τα εξής:

□ Κάθε κοινωνικός σχηματισμός καθορίζεται από τον κυρίαρχο τρόπο παραγωγής σ' αυτόν. Ένας τρόπος παραγωγής αποτελεί τον ειδικό συνδυασμό διαφορετικών στοιχείων. του οικονομικού, πολιτικού, ιδεολογικού.

Σε κάθε τρόπο παραγωγής καθοριστικός σε τελική ανάλυση για την εξέλιξη και την μορφή του συνδυασμού του είναι το οικονομικό στοιχείο (η συγκεκριμένη ενότητα των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής και των παραγωγικών δυνάμεων).

Στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής το οικονομικό στοιχείο εκτός από καθοριστικό σε τελική ανάλυση κατέχει και την κυρίαρχη θέση στον συνδυασμό με τ' άλλα στοιχεία του τρόπου παραγωγής.

□ Σε κάθε κοινωνικό σχηματισμό που από το σύνολο της οικονομικής του δομής απορρέει η διαίρεση σε τάξεις, η κινητήρια δύναμη της εξέλιξης του είναι η πάλη των τάξεων, η οποία διαμορφώνει κάθε είδους εξουσία σε ταξική εξουσία.

□ Σε κάθε τρόπο παραγωγής, η κυρίαρχη αντίφαση, είναι αυτή που αντιστοιχεί στην κυρίαρχη μορφή απόσπασης υπερεργασίας, δηλαδή αυτή που ενυπάρχει στην κυρίαρχη σχέση εκμετάλλευσης. Αυτή η σχέση εκδηλώνεται διαμέσου των παραγόντων της παραγωγής που είναι φορείς της ως η ανταγωνιστική ταξική αντίθεση ενός κοινωνικού σχηματισμού. Στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής η κυρίαρχη μορφή απόσπασης υπερεργασίας, είναι η υπεραξία, που θεμελιώνεται στην σχέση εκμετάλλευσης μεταξύ κεφαλαίου - εργασίας. Φορείς αυτής της σχέσης και της ανταγωνιστικής ταξικής αντίθεσης στο σύνολο ενός κοινωνικού σχηματισμού που δεσπόζετε από τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, είναι η αστική τάξη

για το κεφάλαιο, η εργατική τάξη για την εργασία. Ως πόλοι της κύριας αντίθεσης ενός κοινωνικού σχηματισμού μόνο η αστική τάξη και η εργατική τάξη έχουν μακροπρόθεσμα (αντικειμενικά) ταξικά πολιτικά συμφέροντα, και την δυνατότητα να τα υλοποιήσουν μέσω ιδιαίτερων μηχανισμών τους. Μόνο η αστική τάξη και η εργατική τάξη, έχουν την δυνατότητα να επεξεργάζονται τα ιδιαίτερα τους αυτοτελή ιδεολογικά σύνολα.

□ Στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής το πολιτικό στοιχείο συγκροτείται σε μια ιδιαίτερη βαθμίδα του τρόπου παραγωγής. Συμπυκνώνει και επιλύει το σύνολο των αντιφάσεων ενός κοινωνικού σχηματισμού. Αποκτά έτσι την πρωτοκαθεδρία στις μεταβολές της ταξικής εξουσίας, η οποία διαρθρώνεται (και οι μεταβολές της) κυρίως - αλλά όχι αποκλειστικά - μέσα στο κράτος.

4. Για τις Τάξεις

Συνοψίζοντας τα βασικά σημεία του μαρξισμού έχουμε:

- ✦ Η εξέλιξη ενός κοινωνικού σχηματισμού (και η ιστορία του) καθορίζεται από την πάλη των τάξεων,
- ✦ η οποία στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής δημιουργεί την τάση για την θεμελίωση ενός άλλου είδους ταξικής εξουσίας (την δικτατορία του προλεταριάτου),
- ✦ πάνω στην οποία θα θεμελιωθεί η κατάργηση της διαίρεσης μεταξύ τάξεων.

Ένα ζεύγος εννοιών αναδεικνύεται ως κομβικό: *οι κοινωνικές τάξεις / πάλη των τάξεων*. Είναι απαραίτητο λοιπόν το εγχείρημα για την οροθέτησή τους.

Τάξεις ονομάζονται κοινωνικές ομάδες που ξεχωρίζουν από την αντικειμενική θέση που καταλαμβάνουν σ' ένα τρόπο παραγωγής, με καθοριστική την θέση τους μέσα στις σχέσεις παραγωγής, την σχέση τους με τα μέσα παραγωγής, την κατοχή κοινωνικού πλούτου, την λειτουργία τους στην εργασιακή διαδικασία, την δυνατότητα προσπορισμού (σ' αυτές) ή απόσπασης (απ' αυτές) υπερεργασίας. Διακρίνονται ταυτόχρονα από την σχέση, μεταξύ των μελών τους με τα μέσα παραγωγής, και τον ρόλο των μελών τους στην κοινωνική οργάνωση της εργασίας.

Οι κοινωνικές τάξεις είναι τα αποτελέσματα του συνόλου των δομών (κυρίως της οικονομικής) πάνω στις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής. Αυτές (οι σχέσεις παραγωγής) προσδιορίζουν τις θέσεις που καταλαμβάνουν, και τις λειτουργίες που επιτελούν δρώντες οι παράγοντες της παραγωγής.

Είναι λοιπόν συσσωματώσεις κοινωνικών φορέων (λειτουργιών και σχέσεων) που προσδιορίζονται από την τοποθέτηση τους στις πολιτικές - ιδεολογικές - οικονομικές στιγμές των σχέσεων παραγωγής, δηλώνουν την επενέργεια σε τελική ανάλυση του πλαισίου ενός τρόπου παραγωγής στον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας.

Η αντικειμενική βάση της ύπαρξης των τάξεων είναι οι συγκεκριμένες ιστορικά εκφράσεις αυτού του καταμερισμού εργασίας, της διαίρεσης μεταξύ διευθυντικών και εκτελεστικών λειτουργιών, του διαχωρισμού μεταξύ διανοητικής και

χειρωνακτικής εργασίας, της αντίθεσης μεταξύ υπαίθρου και πόλης.

Το γεγονός ότι η αρθρωμένη ενότητα των δομών ενός τρόπου παραγωγής πάνω στο κοινωνικό καταμερισμό εργασίας, χαράζει τις θέσεις των τάξεων, και ότι αυτός ο καταμερισμός εγγυάται και υλοποιεί την κατανομή του, σ' αυτές τις θέσεις, μας οδηγεί στο εξής συμπέρασμα: *Οι τάξεις δεν υπάρχουν έξω από την πάλη των τάξεων, δεν εμφανίζονται ως ομάδες σε κάποιο επίπεδο, για να έρθουν σε σύγκρουση αργότερα σε κάποιο άλλο* (δεν υπάρχει δομική ή χρονική προτεραιότητα των τάξεων έναντι της πάλης των τάξεων). Η διευρυμένη αναπαραγωγή τους, θεμελιώνεται στην διευρυμένη αναπαραγωγή του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας που απ' την αρχή εμπεριέχει το στοιχείο της σύγκρουσης λόγω των διαφορετικών, άνισων, ανταγωνιστικών, λειτουργιών των παραγόντων της παραγωγής που αυτός ο καταμερισμός συνεπάγεται.

Ο δομικά προσδιορισμένος ρόλος του κεφαλαίου στην αναπαραγωγή του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής έχει σαν απαραίτητη προϋπόθεση την εξασφάλιση όλων εκείνων των ταξικών εξουσιών (οικονομικών, πολιτικών, ιδεολογικών) που εγγυούνται το απρόσκοπτο της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης της εργατικής τάξης. Παράλληλα η διατήρηση του ρόλου της εργατικής τάξης ως υποστήριγμα της σχέσης κεφάλαιο απαιτεί την υποταγή της σ' αυτές τις εξουσίες. Παρά ταύτα η ταξική της ένταξη αναγεννά τις αντιστάσεις σ' αυτή την διαδικασία υποταγής. Αυτές οι αντιστάσεις στην καπιταλιστική εκμετάλλευση είναι και το έναυσμα των τεχνολογικών ανανεώσεων και του ανταγωνισμού στις οποίες στηρίζεται η διευρυμένη αναπαραγωγή του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Έξω από την συνεχή κίνηση του κεφαλαίου να ελέγξει αυτές τις αντιστάσεις και να ιδιοποιηθεί την υπεραξία, δεν υπάρχει αξιοποίηση και συσσώρευση, η πραγματοποίηση της καπιταλιστικής σχέσης. Χωρίς ταξική πάλη λοιπόν, δεν υπάρχουν τάξεις.

5. Για τον Καπιταλιστικό Τρόπο Παραγωγής

Ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής αποτελεί έναν ειδικό συνδυασμό διακριτών αλλά αλληλεξαρτημένων μεταξύ τους στοιχείων, οικονομικών, πολιτικών, ιδεολογικών, καθοριζόμενων σε τελική ανάλυση και κυριαρχούμενων από την οικονομική σφαίρα. Αποτελεί μια αντιφατική ενότητα των σχέσεων παραγωγής και των παραγωγικών δυνάμεων (των μέσων παραγωγής και των μέσων εργασίας) με δεσπόζουσες τις σχέσεις παραγωγής. Σαν κύρια μάζα των μέσων παραγωγής πρέπει να θεωρήσουμε αυτά που είναι ενσωματωμένα στα μέσα εργασίας (κτίρια, μηχανές κ.λπ.), αλλά και την ύλη της εργασίας στα διάφορα στάδια ανάπτυξης, και τις πρώτες ύλες. Οι παραγωγικές δυνάμεις, δηλαδή ο βαθμός που τα μέσα παραγωγής αξιοποιούνται, καθορίζεται από το επίπεδο της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Διότι ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής (όπως και κάθε άλλος τρόπος παραγωγής) για να αναπαράγει τα υλικά του προϊόντα, προϋποθέτει την αναπαραγωγή των κοινωνικο-οικονομικών σχέσεων, τον τυπικά οικονομικά προσδιορισμό του κοινωνικού

σχηματισμού. Αυτό επιτυγχάνεται με την αναπαραγωγή των σχέσεων παραγωγής, από τις οποίες παράγονται οι ιδιαίτερες μορφές των συνθηκών της παραγωγής.

Οι χαρακτηριστικές συνθήκες του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής είναι οι ακόλουθες: α) οι βασικοί φορείς αυτού του τρόπου παραγωγής ο καπιταλιστής και ο εργάτης είναι ενσάρκωση της σχέσης κεφαλαίου-εργασίας. β) η παραγωγή υπεραξίας είναι ο στρατηγικός στόχος και η κινητήρια δύναμη αυτού του τρόπου παραγωγής. γ) η καπιταλιστική σχέση εμφανίζει την εργατική δύναμη σαν υποστήριγμα της δυνατότητας του κεφαλαίου για την παραγωγή υπεραξίας, δηλαδή εμφανίζει το κεφάλαιο ως αυτοαξιοποιούμενο και την εργασία ενσωματωμένη ως ένα απλό συστατικό του.

Πως εκδηλώνονται αυτές οι χαρακτηριστικές συνθήκες;

- Με την αποστέρηση από τα μέσα παραγωγής και τον έλεγχο των συνθηκών παραγωγής από τους άμεσους παραγωγούς.
- Με την συγκέντρωση του ελέγχου των συνθηκών εργασίας και των μέσων παραγωγής σε μια μειοψηφία ατόμων. Αυτή η αποστέρηση από την μια και η συγκέντρωση από την άλλη, είναι το στήριγμα των ιδιαίτερων κοινωνικών λειτουργιών που εγγράφουν τους φορείς αυτούς διαμέσου των σχέσεων παραγωγής, διακρινόμενους από τους άμεσους παραγωγούς.

Έχουμε λοιπόν δυο τύπου σχέσεις παραγωγής που διαγράφουν τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής:

τις σχέσεις των κοινωνικών φορέων της παραγωγής με:

α. τα μέσα παραγωγής.

β. το αντικείμενο της εργασίας σ' όλα τα στάδια της ανάπτυξης του.

Για μεν τον εργάτη η πρώτη σχέση είναι σχέση πλήρους αποστέρησης από τα μέσα παραγωγής και της ιδιοποίησης των πόρων που προκύπτουν από την λειτουργία τους. Παρουσιάζεται λοιπόν ως σχέση μεταξύ δυο αντικειμένων που ο καπιταλιστής αγοράζει.

Η δεύτερη παρουσιάζεται ως σχέση του με την εργασιακή διαδικασία που καθορίζει και την ικανότητα του άμεσου παραγωγού να θέσει σε κίνηση τα κοινωνικά μέσα παραγωγής.

Για τους μη άμεσα παραγωγούς, την αστική τάξη, οι σχέσεις αυτές με τα μέσα παραγωγής και το αντικείμενο εργασίας εμφανίζονται ως:

- ✓ *σχέση οικονομικής κυριότητας*, δηλαδή της εξουσίας στην διάθεση των μέσων παραγωγής και της ιδιοποίησης ή επένδυσης των πόρων που προκύπτουν από την λειτουργία τους.
- ✓ *σχέση κατοχής*, δηλαδή της ικανότητας της διεύθυνσης και του ελέγχου της συγκεκριμένης εργασιακής διαδικασίας.

Η διπλή λειτουργία της αστικής τάξης ως εκμεταλλεύτρια της εργατικής τάξης και ως οργανωτή της παραγωγικής διαδικασίας, στηρίζεται στις σχέσεις οικονομικής κυριότητας και κατοχής και θεμελιώνει την διπλή φύση του καταμερισμού εργασίας σε τεχνικό και κοινωνικό, την συνάρθρωση του σ' ένα ενιαίο συνδυασμό με δεσπόζοντα τον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας.

Οι σχέσεις παραγωγής που θεμελιώνουν και αναπαράγονται από τον ιστορικά συγκεκριμένο

κοινωνικό καταμερισμό εργασίας, έχουν την πρωτοκαθεδρία έναντι των παραγωγικών δυνάμεων, εισδύουν σ' αυτές από την σύσταση τους και τις διαμορφώνουν. Οι παραγωγικές δυνάμεις αποτελούν την υλική βάση, και την μορφή με την οποία υπάρχουν οι παραγωγικές σχέσεις, ως σχέσεις εκμετάλλευσης. Μεθοδολογικά είναι απαράδεκτος ο χωρισμός των παραγωγικών δυνάμεων από τις σχέσεις παραγωγής.

Μπορούμε τώρα να συνοψίσουμε τρεις πλευρές των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής:

1. την πραγματική οικονομική ιδιοκτησία που δεν περιορίζεται στην νομική ιδιοκτησία.
2. την οικονομική κατοχή που συμπεριλαμβάνει μια σειρά από εξουσίες που αφορούν την διεύθυνση και την οργάνωση της εργασιακής διαδικασίας.
3. την οικονομική εκμετάλλευση που συμπεριλαμβάνει την εξουσία των ιδιοκτητών των μέσων παραγωγής, να ιδιοποιούνται την υπερεργασία που προκύπτει στην παραγωγική διαδικασία. Αυτή η οικονομική εκμετάλλευση προκύπτει από τον ειδικό συνδυασμό της οικονομικής κυριότητας και κατοχής στον καπιταλιστικό κοινωνικό σχηματισμό.

Είδαμε ότι οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής σφραγίζουν τον τρόπο παραγωγής. Ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής αποτελεί λοιπόν την άρθρωση διαφορετικών στοιχείων που αποτελούν διακριτές στιγμές των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής.

Στην συγκρότηση των σχέσεων παραγωγής εγγράφονται εξ' αρχής οι πολιτικό - ιδεολογικές σχέσεις. Η οικονομική στιγμή συγκροτείται στην αξιοποίηση και την συσσώρευση. Η πολιτική, στον εργοστασιακό δεσποτισμό και την διευθυντική λειτουργία. Η ιδεολογική στιγμή, υπό την μορφή της διαίρεσης διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας.

Ένας κοινωνικός σχηματισμός δεν μπορεί να ταυτίζεται με έναν τρόπο παραγωγής και αυτό γιατί:

- μέσα σ' ένα κοινωνικό σχηματισμό μπορεί να ενυπάρχουν άλλοι τρόποι ή μορφές παραγωγής.
- σ' ένα τρόπο παραγωγής, συνυπάρχουν διαφορετικές μορφές του και αποτελείται από ένα σύνολο "τρόπων" ανταλλαγής, κυκλοφορίας, και κατανάλωσης.

Ένας κοινωνικός σχηματισμός αποτελεί τον συνδυασμό διαφορετικών τρόπων και μορφών παραγωγής. Αυτή η κυριαρχία ενός τρόπου (ή μορφής) παραγωγής εδραιώνεται σταδιακά επιδρώντας με μια διπλή διαδικασία διάλυσης - συντήρησης προηγούμενων τρόπων και μορφών παραγωγής. Έτσι ο κοινωνικός σχηματισμός είναι ο ιστορικά συγκεκριμένος χώρος στον οποίο υπάρχει και αναπαράγεται ένας τρόπος παραγωγής, στην σχέση κυριαρχίας με άλλους στο πλαίσιο των συγκεκριμένων πολιτικών, ιδεολογικών, οικονομικών συνθηκών της πάλης των τάξεων. Η κυριαρχία ενός τρόπου παραγωγής πάνω σ' άλλους αντανακλάται στην κυριαρχία της βασικής εκμεταλλευτικής του σχέσης σ' ένα κοινωνικό σχηματισμό.

Ο κοινωνικός σχηματισμός μορφοποιείται από την συνάρθρωση διαφορετικών, αλληλεξαρτημένων, και αλληλοδιδεισδυόμενων βαθμίδων, της πολιτικής, της ιδεολογικής και της οικονομικής βάσης. Η πολιτική βαθμίδα σ' ένα καπιταλιστικό σχηματισμό επικαθορίζει τις άλλες, συγκεντρώνοντας τις αντιφάσεις τους,

συμπυκνώνοντας τις ταξικές σχέσεις. Οι ταξικοί αγώνες που διαπερνούν την πολιτική βαθμίδα - η ταξική πολιτική πάλη - επικαθορίζουν το σύνολο της πάλης των τάξεων, και τις κοινωνικές σχέσεις στις οποίες αυτή αποκρυσταλλώνεται.

Ο μετασχηματισμός της πολιτικής βαθμίδας, δηλαδή οι μεταβολές της πολιτικής εξουσίας (δηλαδή της δυνατότητας μιας τάξης ή ταξικής μερίδας να υλοποιήσει τα αντικειμενικά ταξικά πολιτικά συμφέροντα) παίζουν πρωταρχικό ρόλο στις μεταβολές των άλλων πεδίων εξουσίας, οικονομικής και ιδεολογικής. Οι πολιτικές και ιδεολογικές σχέσεις είναι άμεσα παρούσες από την σύσταση τους, στην οικονομική σφαίρα και στις σχέσεις παραγωγής. Δεν μπορούμε λοιπόν να ταυτίσουμε την κρατική εξουσία και την πολιτική εξουσία. Παρ' αυτά, στον καπιταλισμό η πολιτική εξουσία κατέχει ένα δικό της σχετικά αυτόνομο πεδίο, και η κυρίαρχη μορφή της συγκεντρώνεται και αποκρυσταλλώνεται σ' ένα ιδιαίτερο μηχανισμό. στο Κράτος.

6. Για το Κράτος

Το κράτος είναι ο τόπος που ασκείται κατά κύριο λόγο η πολιτική εξουσία. Πως μπορούμε να το ορίσουμε; Είναι ένα δομικό αποτέλεσμα. "Είναι το προϊόν ταξικών αντιθέσεων", δηλαδή το αποτέλεσμα της πάλης των τάξεων, μια ένδειξη "ότι οι ταξικές αντιθέσεις είναι ασυμφιλίωτες". "Φαινομενικά στέκεται έξω από την κοινωνία ως ουδέτερος παράγοντας" και εγγυητής του ορθού λόγου. Είναι λοιπόν μια διακριτή δομή του πολιτικού επιπέδου, διαθέτει ένα σύστημα κανόνων και αρχών κοινωνικά επικυρωμένων.

Αυτό το δομικό αποτέλεσμα είναι η υλική αποκρυστάλλωση ταξικών σχέσεων, όπως εγγράφεται στο πεδίο της πολιτικής εξουσίας. Η δομή του - που απαιτεί και την διαδικασία μετασχηματισμού της - συγκροτείται από τον ιδιαίτερο συνδυασμό των σχέσεων μεταξύ τάξεων και των ταξικών πρακτικών. Αυτές οι ταξικές σχέσεις, που είναι εγκατεστημένες στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, όντας εξάρχης σχέσεις ταξικής κυριαρχίας, αποτυπώνονται στην δομή του κράτους, και το διαμορφώνουν ως μια ειδική δομή καπιταλιστικής ταξικής κυριαρχίας.

Από την πρώτη στιγμή διαπερνάται από την πάλη των τάξεων, εφόσον αυτή γεννιέται με τις ταξικές σχέσεις και αναπτύσσεται μέσα από ταξικές πρακτικές. Οι μετασχηματισμοί της δομής του, και των μορφών του, καθορίζονται από την εξέλιξη της μέσα στην συγκυρία. Τον συσχετισμό δυνάμεων. Ταυτόχρονα αποτελεί και όριο αυτής της πάλης. Η συνολική του λειτουργία (ως συλλογικός ιδεατός κεφαλαιοκράτης) δομικά προσδιορίζεται από την αναπαραγωγή σε διευρυμένη κλίμακα της αστικής ταξικής κυριαρχίας σ' όλα τα επίπεδα των κοινωνικών σχέσεων.

Ο ρόλος του απλώνεται στο σύνολο των κοινωνικών πρακτικών.

□ Οικονομικά διασφαλίζει τις απαραίτητες εξωτερικές συνθήκες της καπιταλιστικής παραγωγής (την τάξη το νόμο, το χρήμα) και εκείνες τις ιδιαίτερες συνθήκες που είναι απαραίτητες για την εκδίπλωση της κυρίαρχης στρατηγικής της συσσώρευσης.

□ Πολιτικά πρέπει να αναπαράγεται αφομοιώνοντας στο εσωτερικό του όλες τις αντιφάσεις και αίροντας

όλους τους περιορισμούς στην ηγεμονία της αστικής τάξης.

□ Ιδεολογικά πρέπει να διασφαλίζει την δυνατότητα των "ιδιωτικών" ιδεολογικών μηχανισμών να αναπαράγουν την διαίρεση μεταξύ διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας, και να αναλαμβάνει εκείνες τις ιδεολογικές λειτουργίες τις οποίες δεν μπορούν να επιτελέσουν τα δίκτυα των ιδιωτικών μηχανισμών, την αναπαραγωγή των κοινωνικών όρων παραγωγής.

Ο συνδυασμός αυτών των παρεμβάσεων και η ισορροπία μεταξύ τους, διαμορφώνει συγκεκριμένα την συνολική σφαιρική του λειτουργία, την διατήρηση της ενότητας του κοινωνικού σχηματισμού κάτω από την δεδομένη ταξική κυριαρχία. Οι πολύπλοκες δραστηριότητες του κράτους, δεσπόζονται από τον ρόλο του μέσα στην πολιτική πάλη των τάξεων, ο οποίος έχει διπλή κατεύθυνση. Πολιτική οργάνωση των κυρίαρχων τάξεων, με κομβικά σημεία την σύμπτυξη του συνασπισμού εξουσίας, και της ταξικής συμμαχίας που τον υποστηρίζει, συστηματική αποδιάρθρωση της ενοποίησης των κατώτερων τάξεων και παρεμπόδιση της συγκρότησης της δικιάς τους πολιτικής συμμαχίας.

Η οργάνωση των πολιτικών συμφερόντων της αστικής τάξης διεκπεραιώνεται με την ανάληψη των ηγεμονικών δραστηριοτήτων της από τους κρατικούς μηχανισμούς. Η επιτυχία αυτής της τριπλής διεργασίας, ηγεμονίας / κυριαρχίας / υποταγής, έχει αφετηρία την εμφάνιση του κράτους πάνω και έξω από την πάλη των τάξεων. Στο αστικό κράτος απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στην ταξική πολιτική κυριαρχία. Τα "υποκείμενα" παρουσιάζονται σ' αυτό όχι στην σχέση τους μεταξύ τάξεων, αλλά ως "άθροισμα ατόμων", "πολιτών" με ίσα δικαιώματα. Η "κοινωνία" αναπαριστάται μ' αυτό τον τρόπο σαν ολότητα της οποίας την "γενική θέληση" υλοποιεί το κράτος.

Είναι ακριβώς η αποστέρηση των μέσων παραγωγής από τους άμεσους παραγωγούς μέσα στις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής, που αντανακλάται στην περιοχή του Κράτους, με την εξατομίκευση τους και την απογύμνωσή τους από τον ταξικό τους προσδιορισμό.

Η διαδικασία απομόνωσης στις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής, που έχει αποτέλεσμα την ατομική σχέση εργάτη - κεφαλαιοκράτη, τον συναγωνισμό μεταξύ των μεμονωμένων εργατών, τον ανταγωνισμό στην εξατομίκευση τους στο πολιτικό πεδίο. Υπάρχει έτσι μέσα από τις πολιτικές, ιδεολογικές λειτουργίες του κράτους, διαρκής απόκρυψη των σχέσεων των κοινωνικών φορέων, ως σχέσεων ταξικών, θεμελιωμένων στην παραγωγική διαδικασία, και η μετάθεσή τους σε σχέσεις μεταξύ ατόμων.

Οι γενικές συντεταγμένες που οριοθετούν το καπιταλιστικό κράτος στην διεργασία οργάνωσης της πολιτικής εξουσίας των κυρίαρχων τάξεων, διαίρεσης - εξατομίκευσης των κατώτερων τάξεων είναι οι ακόλουθες:

(α) Η σχετική αυτονομία του από τις κυρίαρχες τάξεις. Δεν ταυτίζεται με την αστική τάξη, ούτε με τα οικονομικά συμφέροντα των ατομικών κεφαλαιοκρατών, ούτε και με τα βραχυπρόθεσμα οικονομικά συμφέροντα της αστικής τάξης στο σύνολο της. Εγγυάται ορισμένες υλικές προϋποθέσεις για τις κυριαρχούμενες τάξεις, ώστε να εξασφαλίζεται

απρόσκοπτα η αναπαραγωγή και η συνέχεια της εργατικής δύναμης (που αντικειμενικά θα έτειναν να εξαντλήσουν με την εντατική εκμετάλλευση οι ατομικοί κεφαλαιοκράτες). Προωθεί μέσα στην συγκυρία ορισμένες θετικού τύπου οικονομικές διεκδικήσεις των μαζών - εμφανιζόμενο ως ενσάρκωτης της λαϊκής βούλησης - θίγοντας βραχυπρόθεσμα οικονομικά συμφέροντα της αστικής τάξης, συγκλίνοντας όμως πάντα στην πολιτική και ιδεολογική της κυριαρχία.

(β) Κατέχει το μονοπώλιο της οργανωμένης βίας. Στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής η απόσπαση της υπερεργασίας γίνεται χωρίς οικονομικό καταναγκασμό. Οι παράγοντες της παραγωγής έρχονται σε επαφή "εθελοντικά", ανταλλάσσοντας τυπικά "ίσες" αξίες, την εργατική δύναμη με τον μισθό. Η οργανωμένη βία δεν ασκείται στους φορείς των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής μέσα στην παραγωγική διαδικασία, αλλά από ένα μηχανισμό τυπικά εξωτερικό από αυτές.

Η άσκηση μονοπωλιακά της βίας, "χαρακτηριστικά αμφίπλευρη", για όσους παραβαίνουν την νομιμότητα, εκμεταλλευτές και εκμεταλλεζόμενους, νομιμοποιείται στο όνομα του λαϊκού συμφέροντος. Η παρουσία της στις κοινωνικές σχέσεις είναι θεμιτή, εφόσον είναι "εξισοροπιστική" και "αποστασιοποιημένη" από τους "κοινωνικούς εταίρους", η ίδια η νομιμότητα επεκτείνεται - και παρακάμπτεται - από την ενσάρκωση του Έθνους στο κράτος.

(γ) Συμπεριλαμβάνει ως συστατικές, ορισμένες πολιτικές μορφές. Αυτές :

- ✓ επιτρέπουν την αναπαράσταση των ταξικών σχέσεων, σαν σχέσεις μεταξύ ατόμων.
- ✓ συγκεντρώνουν κατασταλτικές εξουσίες σε ειδικευμένους μηχανισμούς, γεγονός που κάνει απαραίτητη την θεμιτοποίηση της ταξικής πολιτικής επιβολής. Την νομιμοποίηση της "δημόσιας δύναμης" και την περιοδική επικύρωση των γενικών κατευθύνσεων της αστικής εξουσίας.

Οι μορφές αυτές, η αστική δημοκρατία και το κοινοβούλιο, είναι το πολιτικό περίβλημα, της απομόνωσης των δρώντων παραγόντων στις σχέσεις παραγωγής. Η απομόνωση, ανάγεται σε ισότητα ατόμων και ευκαιριών, που υλοποιείται στην πεμπτούσια της πολιτικής δημοκρατίας, το νόμο, τις εκλογές, την βουλή.

Το αστικό κράτος ως αποφασιστικός μηχανισμός πολιτικής ενοποίησης του συνόλου των κυρίαρχων τάξεων, και αποδιοργάνωσης της ενότητας των κυριαρχούμενων υποτάσσει όλες τις επεμβάσεις του σ' αυτό τον κεντρικό στόχο. Δεν είναι ούτε απλά κάποιο εργαλείο στα χέρια των κυρίαρχων τάξεων, ούτε αποτελεί κάποιο υπερυποκείμενο της ταξικής πάλης, ούτε έχει κάποια δικιά του εξουσία. Οι εξουσίες που συγκεντρώνονται σ' αυτό συνίστανται σε ταξικές εξουσίες, που υπάρχουν έξω απ' αυτό. Στις οικονομικές πολιτικές, ιδεολογικές σχέσεις. Οι στρατηγικές που υλοποιεί διαπλέκουν τις στρατηγικές των κυρίαρχων τάξεων, και τις πρακτικές των εκμεταλλεζόμενων και δεν είναι ούτε αυτόνομες ούτε δικές του.

Αν συνοψίσουμε, το κράτος είναι ένας ειδικός μηχανισμός διατήρησης - αναπαραγωγής της ταξικής κυριαρχίας, σε όλες τις δομές του κοινωνικού σχηματισμού. Οι δομές του αποκρυσταλλώνουν τις

ταξικές σχέσεις, που είναι παγιωμένες στις δομές του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, και οι στρατηγικές του συμπυκνώνουν υλικά, τον συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ τάξεων και ταξικών μερίδων.

Απ' αυτή την πλευρά αποτελεί πεδίο και όριο της πάλης των τάξεων. Πεδίο, στο βαθμό που οι στρατηγικές του (και οι μετασχηματισμοί των μορφών του) διαπερνώνται και σφραγίζονται από τους λαϊκούς αγώνες. Όριο διότι οι εξουσίες που κρυσταλλώνει και αναπαράγει, είναι δομικά προσδιορισμένες από τις θέσεις των τάξεων στο καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Η οικοδόμηση διαφορετικών μορφών εξουσίας, ανταγωνιστικών και κυρίαρχων προς την αστική, απαιτεί και προϋποθέτει την συντριβή του αστικού κράτους (και των μορφών και των μηχανισμών του) σαν πυκνωτή των κοινωνικο - οικονομικών σχέσεων που κουβαλούν αυτή την εξουσία.

Το αστικό κράτος έχει ορισμένες βασικές συντεταγμένες, αλλά αυτό δεν συνεπάγεται αμετάβλητες μορφές. Απαντιέται σε διαφορετικές εκδοχές ανάλογα με την περίοδο και την συγκυρία της πάλης των τάξεων. Το φιλελεύθερο κράτος, το παρεμβατικό κράτος, το κράτος έκτακτης ανάγκης.

Οι μεταβολές του σφραγίζονται από την ιδιαίτερη κάθε φορά συνάρθρωση των πολιτικών και οικονομικών παρεμβάσεων του, στην διαδικασία αναπαραγωγής της ταξικής κυριαρχίας. Μπορούν να εντοπιστούν μόνο στη σχέση του κρατικού μηχανισμού με την πάλη των τάξεων. Συναρτώνται άμεσα με την μορφή που αναπαράγεται πρωτότυπα, ο συνδυασμός μεταξύ μορφών και τρόπων παραγωγής - υπό την κυριαρχία ενός - σ' ένα κοινωνικό σχηματισμό. Σε γενικές γραμμές, η εξέλιξη του εξαρτάται από το στάδιο του τρόπου παραγωγής και την φάση αυτού του σταδίου.

Οι μορφές του κράτους εγγράφουν την διαφοροποίηση των σχέσεων του οικονομικού, πολιτικού και ιδεολογικού στοιχείου μέσα σ' ένα δεδομένο στάδιο και τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται η ταξική πάλη, σε μια ολόκληρη περίοδο ενός κοινωνικού σχηματισμού.

Τα βασικά χαρακτηριστικά των μεταβολών του, εκδηλώνονται:

1. στην έκταση και στους τρόπους με τους οποίους επεμβαίνει στο οικονομικό πεδίο.
2. στην ιδιαίτερη οργανωτική σχέση που αποκτά με τις κυρίαρχες τάξεις.
3. στην αναδιοργάνωση της σχέσης μεταξύ εκτελεστικού-νομοθετικού, και την μετατόπιση του δείκτη κυριαρχίας μεταξύ των διαφόρων κρατικών μηχανισμών.
4. στην ανασύνθεση των ιδεολογικών υποσυνόλων, που συνέχουν το κράτος, και την επαναϊεράρχηση των ιδεολογικών μηχανισμών.

Οποιαδήποτε εξέταση της μορφής του σύγχρονου κράτους πρέπει να λαμβάνει υπόψη της το στάδιο του καπιταλισμού, που του αποδίδει ορισμένα γενικά χαρακτηριστικά.

Το σημερινό στάδιο του καπιταλισμού είναι αυτό του μονοπωλιακού καπιταλισμού στην φάση της διευρυμένης αναπαραγωγής του. Φέρει όλες τις βασικές αντιφάσεις της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης και συνδυάζει τον σκληρό πυρήνα των καπιταλιστικών σχέσεων εκμετάλλευσης, αφομοιώνοντας με μια

διαδικασία διάλυσης - συντήρησης μορφές των προηγούμενων σταδίων του καπιταλισμού και κυρίως τις μη μονοπωλιακές μορφές συσσώρευσης.

Οι σημαντικότερες διεργασίες που συντελούνται είναι:

α. η ένταση της συγκέντρωσης του βιομηχανικού κεφαλαίου, η συγκεντροποίηση του χρηματικού κεφαλαίου και η συγχώνευση τους στο χρηματιστικό κεφάλαιο.

β. η επέκταση του μονοπωλιακού κεφαλαίου σε διάφορους τομείς της παραγωγής και σε διάφορες χώρες, ώστε να εκμεταλλεύεται τα άνισα ποσοστά κέρδους που υπάρχουν στους διαφορετικούς τομείς και τις άνισες παραγωγικότητες, που προκύπτουν από τον ιμπεριαλιστικό καταμερισμό εργασίας.

γ. Η μετατόπιση βάρους προς την εντατική εκμετάλλευση της εργασίας, την ενίσχυση της πραγματικής υπαγωγής της στο κεφάλαιο, και την απόκτηση δεσπόζουσας θέσης από τους τομείς έντασης κεφαλαίου.

Η συγχώνευση του βιομηχανικού και του χρηματιστικού κεφαλαίου, αναπαράγει με καινούριες μορφές τις αντιφάσεις μεταξύ των διαφόρων τμημάτων του κεφαλαίου, αλλά και τις αντιφάσεις στο εσωτερικό των ίδιων μερίδων του που αποτελούν τους γιγάντιους ομίλους του. Παίρνει δε τις εξής μορφές:

- ♦ την πάλη για την προνομιακή πρόσβαση στην αγορά, την κατάκτηση των πιο κερδοφόρων κλάδων της παραγωγής για διαφορετικά μονοπώλια, αν δεσπόζει η βιομηχανική μερίδα του κεφαλαίου,.
- ♦ την πάλη για την γρηγορότερη κυκλοφορία του χρήματος, την προσπάθεια επίτευξης μεγαλύτερης κερδοσκοπίας, τον έλεγχο της χρηματοπιστωτικής αγοράς, αν δεσπόζει η τραπεζική μερίδα,.

Στο εσωτερικό των ίδιων των μονοπωλιακών ομίλων, οι αντιθέσεις αυτές αφορούν την ιεραρχία μεταξύ των διαφορετικών μερίδων που τους συγκροτούν, την αναδιανομή της υπεραξίας στις διάφορες μερίδες που το αποτελούν, την αναδιανομή της υπεραξίας στις διαφορετικές "εθνικές" συνιστώσες των ομίλων αυτών.

Η επέκταση του μονοπωλιακού κεφαλαίου σε διάφορους τομείς και κλάδους της παραγωγής έχει σαν αφετηρία την ιδιοποίηση των άνισων ποσοστών κέρδους κατά κλάδους και την προσάρτηση των μεμονωμένων κεφαλαίων. Τα μεμονωμένα κεφάλαια έχουν υψηλότερο ποσοστό κέρδους, λόγω χαμηλότερης οργανικής σύνθεσης κεφαλαίου, αλλά και μικρότερη παραγωγικότητα λόγω αυτής. Έτσι η διείσδυση του κεφαλαίου με την υψηλότερη παραγωγικότητα, του προσάπτει ένα υψηλότερο από τον μέσο όρο του κλάδου ποσοστό κέρδους. Παράλληλα η προσάρτηση υπαρκτών κεφαλαίων κατά κλάδους, προμηθεύοντας σταθεροποιημένα προϊόντα και παγιωμένες τεχνικές της παραγωγής τους, μειώνει έτσι και την απαιτούμενη επένδυση, για την συγκρότηση μιας επιχείρησης από την αρχή, και την διαπάλη για μερίδια της αγοράς.

Η συγχώνευση του κεφαλαίου δεν γίνεται μόνο κατά κλάδους και τομείς ενός κοινωνικού σχηματισμού, αλλά και κατ' αυτούς πολλών κοινωνικών σχηματισμών.

Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου παίρνει δυο μορφές: την εξαγωγή εμπορευμάτων και την εξαγωγή κεφαλαίων.

Στην σημερινή φάση κυριαρχεί η δεύτερη, αναπαράγοντας σε μαζική βάση και την πρώτη. Βασίζεται και αυτή στα διαφορετικά επίπεδα παραγωγικότητας και ποσοστών κέρδους ανά κλάδους, μέσα σε διαφορετικούς κοινωνικούς σχηματισμούς. Τα κεφάλαια με την υψηλότερη παραγωγικότητα έχουν μικρότερα περιθώρια κέρδους, αλλά πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες πραγματοποίησης τους, με την εξαγωγή εμπορευμάτων σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού. Αυτό θα συνεπάγετο την καταστροφή των κεφαλαίων των χωρών με χαμηλότερο μέσο επίπεδο παραγωγικότητας. Ως εξισοροπιστική τάση έρχονται όλα εκείνα τα προστατευτικά μέτρα των εθνικών κρατών πάνω στις εμπορικές ανταλλαγές, που μειώνουν την δυνατότητα πραγματοποίησης του κέρδους από το εξωτερικό κεφάλαιο.

Η διέξοδος είναι η εξαγωγή κεφαλαίων από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες κατά κλάδους στους οποίους το ποσοστό κέρδους είναι υψηλότερο και η παραγωγικότητα είναι χαμηλότερη. Εδώ έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία η συγχώνευση και εξαγορά τοπικών κεφαλαίων. Η τάση αυτή συμπεριλαμβάνει και χώρες με το ίδιο περίπου επίπεδο ανάπτυξης, και την συγχώνευση κεφαλαίων σε κλάδους που εγγυώνται υψηλότερο ποσοστό κέρδους απ' αυτή των κοινωνικών σχηματισμών απ' όπου προέρχονται. Έτσι είναι ισχυρή η κατεύθυνση είτε της εξαγωγής ολόκληρων τομέων δραστηριοτήτων μονοπωλιακών ομίλων, είτε τμημάτων μιας κλαδικής παραγωγικής διαδικασίας.

Η διαπλοκή και οι συγχωνεύσεις με το ντόπιο κεφάλαιο, οδηγούν στην "εσωτερίκευση" του εισαχθέντος κεφαλαίου στον κοινωνικό σχηματισμό προς τον οποίο κατευθύνεται, με δεσπόζουσα την εθνικότητα από την οποία προέρχεται. Ανάλογα με το ειδικό του βάρος και την συγκέντρωση του τομέα προς τον οποίο κατευθύνεται, καταλαμβάνει την θέση του στο συνασπισμό εξουσίας του εθνικού κοινωνικού σχηματισμού, και εξ' επαγωγής αντιπροσωπεύεται και εκπροσωπείται από το εθνικό κράτος.

Η τάση της εντατικής εκμετάλλευσης της εργασίας είναι ενύπαρκτη στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Απ' αυτή την πλευρά το στάδιο του μονοπωλιακού καπιταλισμού δεν φέρνει μια τομή αλλά την ανάπτυξη της στο έπακρο και την πραγματοποίηση μέσα από πολύπλοκες και ευλύγιστες μορφές.

Η εντατική εκμετάλλευση, βασίζεται στην αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου και στην πραγματική υπαγωγή της εργασίας σ' αυτό.

Η πραγματική υπαγωγή, διοργανώνεται με την αυξανόμενη αποειδίκευση των άμεσων παραγωγών και την προσάρτηση των ειδικεύσεων, στους φορείς της σχέσης-κεφάλαιο μέσα στην εργασιακή διαδικασία. Προϋποθέτει:

1. την αποστέριση από τους εργαζόμενους της δυνατότητας σύλληψης και του σχεδιασμού της εργασίας τους, η οποία θεμελιώνεται στον διαχωρισμό μεταξύ σύλληψης μιας εργασίας και εκτέλεσής της.
2. τον τεμαχισμό της εργασιακής διαδικασίας σε στοιχειώδη καθήκοντα.

3. την μεταφορά καθηκόντων σε εργαζόμενους λίγο ειδικευμένους ή ανειδίκευτους.
4. την πρόσδεση των εργαζόμενων σε μια μόνη φάση της εργασιακής διαδικασίας, και τον έλεγχο τους με αντικειμενικές μετρήσεις της εργασίας. Την θέσπιση ενός συνόλου κανόνων παραγωγικότητας, και την κανονικοποίηση όλων των παραγόμενων προϊόντων και των προς χρήση εργαλείων.
5. την απόσπαση των τεχνικών - γνώσης, από τους εργαζόμενους και την ενσωμάτωσή τους σ' ένα σύστημα τεχνολογικών καινοτομιών, το οποίο να υπαγορεύει τον δικό του ρυθμό λειτουργίας, στον εργάτη.

Το καθεστώς της μονοπωλιακής συσσώρευσης, συνδύασε την συνάρθρωση διαφορετικών μορφών κεφαλαίων και μη μονοπωλιακών μορφών του, την συγχώνευση διαφορετικής εθνικότητας κεφαλαίων, έναν ορισμένο τύπο οργάνωσης της εργασιακής διαδικασίας, έναν τρόπο πραγματοποίησης της υπεραξίας. Την μαζική κατανάλωση.

Ο συνδυασμός αυτών των στοιχείων είχε σαν αποτέλεσμα:

- σημαντικές τροποποιήσεις στις σχέσεις μεταξύ βιομηχανικού και τραπεζικού κεφαλαίου, επιτρέποντας στο πρώτο να μετατοπίζει την παραγωγή του από κλάδο σε κλάδο, διατηρώντας τα κέρδη σε κλάδους σε ύφεση.
- την συγκρότηση ιμπεριαλιστικών μπλοκ που και στο εσωτερικό τους αναπαρήγαγαν έναν οριζόντιο και ένα κάθετο καταμερισμό εργασίας.
- την συγκρότηση των συλλογικών συμβάσεων ως μορφή καθορισμού του μισθού, και της εγγύησης ενός ορισμένου έμμεσου μισθού (κοινωνική ασφάλιση, επιδόματα ανεργίας κ.λ.π.).
- την ενίσχυση του ρόλου του Κράτους, στην διαχείριση της εργατικής δύναμης και την ανάληψη από μέρους του δραστηριοτήτων σε μια σειρά από τομείς που βρίσκονται στην καρδιά της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης και των προϋποθέσεων αξιοποίησης τους (εκπαίδευση, υγεία, μεταφορές κ.λ.π) από το κεφάλαιο.

Ο συνδυασμός όλων αυτών των στοιχείων έφερε μέσα του ένα σύνολο αντιφάσεων:

Α.

Η πιο καθοριστική αντίφαση είναι αυτή που εδράζεται στην μορφή που παίρνει η σχέση κεφάλαιο-εργασία και η πραγματική υπαγωγή της εργασίας.

Η συνεχής αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου που απαιτεί η εντατική εκμετάλλευση της εργασίας πυροδοτεί μακροπρόθεσμα την τάση για πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους. Η σειριοποίηση των καθηκόντων της εργασίας, και η διαδικασία αποειδίκευσης, αποτελεί έναυσμα για την παραγωγικότητα του κεφαλαίου, αλλά από ένα σημείο και πέρα και φραγμό της. Δίνει την δυνατότητα καθυστερήσεων, κωλυμάτων, στοιχειωδών εργατικών αντιστάσεων.

Από την άλλη πλευρά η αποειδίκευση έφερνε μέσα της και μια διαδικασία ειδίκευσης. Η απόσπαση γνώσεων από τον μεμονωμένο εργάτη, δημιουργεί στρώματα εργαζόμενων με ειδικεύσεις καθοριστικές για την εργασιακή διαδικασία. Αυτά τα στρώματα αποτελούσαν στις ογκώδεις επιχειρήσεις την

ραχοκοκαλιά του παραδοσιακού εργοστασιακού συνδικαλισμού. Είχαν την δυνατότητα να επιβάλλουν έναν ορισμένο ρυθμό στις τεχνολογικές καινοτομίες, και να αποτελούν φορείς του οικονομικού διεκδικητισμού.

B.

Επέφερε επίσης αντιφάσεις στην συγκρότηση των ιμπεριαλιστικών μπλοκ. Ως ιμπεριαλιστικό μπλοκ, εννοούμε ένα σύνολο εθνικών κρατών μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η κυριαρχία ενός ιμπεριαλιστικού κέντρου το οποίο ιδιοποιείται ορισμένες "κρατικές" λειτουργίες ολόκληρου του μπλοκ.

Μεταπολεμικά, επικεφαλής του μπλοκ των ιμπεριαλιστικών κρατών ήταν οι Η.Π.Α., διαθέτοντας το πιο υψηλό επίπεδο παραγωγικότητας και τις πιο σταθεροποιημένες καπιταλιστικές σχέσεις εξουσίας. Η σταδιακή εξίσωση των επιπέδων παραγωγικότητας, με ορισμένες από τις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις, παράλληλα με την ύφεση που αντιμετώπισαν στα τέλη της δεκαετίας του '60, και την κρίση στην πολιτικο-ιδεολογική τους ηγεμονία (ήττα στην Ινδοκίνα κ.λ.π) όξυνε τις αντιφάσεις στο ιμπεριαλιστικό μπλοκ (αλλά δεν αίρει ολοκληρωτικά την αμερικάνικη ηγεμονία).

Η προσπάθεια παρακολούθησης του βαθμού συγκέντρωσης και συγχώνευσης του αμερικάνικου κεφαλαίου, από τα Δ. Ευρωπαϊκό κεφάλαιο, αποτελεί και την πιο ισχυρή συνιστώσα της ανάπτυξης ενός ενιαίου ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου μέσα απ' το ιμπεριαλιστικό μπλοκ της Ε.Ο.Κ. Οι αντιφάσεις που την διαπερνούν σχετίζονται:

- με την εξ' επαγωγής κυριαρχία του αμερικάνικου κεφαλαίου, σ' ορισμένους κοινωνικούς σχηματισμούς, άρα και την σημαντικότερη παρουσία σ' όλη την Ε.Ο.Κ.
- με την διαμάχη για την εγκαθίδρυση ενός ιμπεριαλιστικού κέντρου, που να ασκεί τις "κρατικές" λειτουργίες
- με την τάση των εθνικών κρατών να εγγυούνται την αξιοποίηση των ενσωματωμένων στους κοινωνικούς σχηματισμούς τους κεφαλαίων, με μια σειρά από παρεμβάσεις.

Γ.

Η διαπραγμάτευση με συλλογικούς όρους, του μισθού, μέσω των συμβάσεων και των συνδικάτων, η σταδιακή αύξηση της αξίας της εργατικής δύναμης, η εγγύηση από το κράτος - πρόνοιας, ενός ορισμένου επιπέδου παροχών που ενσωματώνονταν στον έμμεσο μισθό, είχαν σοβαρές επιδράσεις στην αποδοτικότητα του κεφαλαίου.

Η διαπραγματευτική ικανότητα των συνδικάτων, η οποία ενισχύεται σε συνθήκες αύξησης της απασχόλησης, οδήγησε στην ανακατανομή του αξιακού προϊόντος εις όφελος των μισθών έναντι του κεφαλαίου.

Ο συνδυασμός αυτών των τριών τύπου αντιφάσεων: *ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών με την επένδυση κεφαλαίων, διαπραγματευτικής δύναμης και αγωνιστικότητας των εργαζόμενων, αντιστάσεων και καλωμάτων στην εργασιακή διαδικασία*, οδήγησε πρώτα σε σημαντική ύφεση γύρω στα τέλη της δεκαετίας του '60, και στην ανοιχτή κρίση το '74 - '75 και αργότερα το '79 - '80.

Η κρίση πήρε τα χαρακτηριστικά της κρίσης υπερσυσσώρευσης. Η μείωση της διαθέσιμης εργατικής δύναμης, ενίσχυσε την τάση για την αύξηση της οργανικής σύνθεσης κεφαλαίου, ώστε με την ίδια εργατική δύναμη να τίθενται σε λειτουργία περισσότερες μηχανές.

Στο ίδιο αποτέλεσμα συνέτεινε και το εγχείρημα για την αναδιανομή του αξιακού προϊόντος προς όφελος του κεφαλαίου, με την εντονότερη εκμετάλλευση της εργασίας, και η πάλι των εθνικών κεφαλαίων για την αύξηση της παραγωγικότητας τους και την κατάκτηση θέσεων στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα.

Η αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου, οδήγησε στην πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους και στην κρίση. Η κρίση λειτουργεί με οργανικό τρόπο για την αναπαραγωγή του συστήματος. Καταστρέφει τα κεφάλαια με την μικρότερη αποδοτικότητα, αυξάνοντας την δυνατότητα αξιοποίησης των κεφαλαίων με την υψηλότερη αποδοτικότητα. Συμπιέζει την αξία της εργατικής δύναμης με την αύξηση της ανεργίας. Εφόσον δεν συναρθρώνει με πολιτική κρίση, επαναφέρει την ισορροπία δυνάμεων προς όφελος των πιο ισχυρών - παραγωγικών τμημάτων του κεφαλαίου.

Τα "διδάγματα" και τα αποτελέσματα από την κρίση διευκόλυναν την επεξεργασία και την επιβολή μιας νέας επιθετικής στρατηγικής από την πλευρά των κυρίαρχων τάξεων. Οι στρατηγικές αυτές καθορίζονταν και τροποποιούνταν τον ταξικό συσχετισμό δυνάμεων σε κάθε κοινωνικό σχηματισμό. Οι βασικότερες πλευρές τους ήταν οι εξής:

1. Επενδύσεις σε καινούριους τομείς, υψηλής έντασης κεφαλαίου, όπου δεν υπήρχε ο κίνδυνος υπερσυσσώρευσης και ήταν βέβαιη η πραγματοποίηση των κερδών, λόγω υψηλής παραγωγικότητας (πληροφορική, αυτοματοποίηση κ.λ.π.).
2. Διείσδυση σε κλάδους κόμβους για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης (εκπαίδευση, μεταφορές, υγεία, πολεοδομία), έτσι ώστε να καθορίζεται και η μορφή της και να αξιοποιείται η αναπαραγωγή της.
3. Λειτουργία ορισμένων κεφαλαίων με αποδοτικότητα κάτω από τον μέσο όρο, για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, προς όφελος της αποδοτικότητας των πιο παραγωγικών τμημάτων του.
4. Ενσωμάτωση των προμονοπωλιακών μορφών συσσώρευσης, ώστε να συνδυάζονται μορφές εντατικής και εκτατικής εκμετάλλευσης της εργασίας. Σε ολόκληρους κλάδους επήλθε επιμήκυνση του χρόνου εργασίας, επανεισαγωγή της δουλειάς με το κομμάτι κ.λ.π.
5. Διεύρυνση του ελέγχου της εργασιακής διαδικασίας, με την υιοθέτηση πιο ευλύγιστων εργασιακών σχέσεων και την εξαγωγή ολόκληρων τομέων δραστηριοτήτων σε περιοχές με λιγότερο συνδικαλισμένο εργατικό κίνημα, ώστε η εργατική αναταραχή σ' ένα τομέα να μην απαξιώνει το σύνολο της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης.
6. Συμπύεση της αξίας της εργατικής δύναμης. Μείωση της ικανότητας οικονομικών διεκδικήσεων με την αποδιάρθρωση και την συρρίκνωση των συνδικάτων. Διατήρηση ενός εφεδρικού βιομηχανικού στρατού, με την ύπαρξη μακρόχρονης δομικής ανεργίας. Ακύρωση

μέχρι ενός σημείου των κοινωνικών εγγυήσεων που από τη μια αυξάνουν τον έμμεσο μισθό, δηλαδή την έμμεση αναδιανομή υπεραξίας προς όφελος της εργασίας, και από την άλλη, λειτουργούν αποτρεπτικά για την τοποθέτηση εργαζόμενων σε κάθε είδους εργασία, υπό συνθήκες υπερεκμετάλλευσης (φασόν, ανασφάλιστοι, μαύρη εργασία κ.λ.π).

Αυτές οι πλευρές των αστικών στρατηγικών, σε κάθε κοινωνικό σχηματισμό, συναρθρώνονται με ιδιαίτερο τρόπο ανάλογα με τον συσχετισμό δυνάμεων. Συγκεντρώνονται και συμπυκνώνονται σε μια ενότητα μέσα στο κράτος.

Το πιο αποφασιστικό σημείο είναι η ενίσχυση της παρέμβασης του κράτους στο οικονομικό στοιχείο. Η παρέμβαση αυτή χαρακτηρίζει όλο το στάδιο του μονοπωλιακού καπιταλισμού, που σήμερα παίρνει ακόμα εντονότερα χαρακτηριστικά:

A. Στην διαχείριση της εργατικής δύναμης με:

↳ τα διάφορα συστήματα ασφάλισης.

↳ τους διάφορους μηχανισμούς αναπαραγωγής της σ' ορισμένες βαθμίδες του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας (εκπαίδευση).

↳ την ύπαρξη ορισμένων τμημάτων της εργατικής τάξης, που έχουν αποκλειστική πρόσβαση στις κατώτερες θέσεις της αγοράς εργασίας. Το τμήμα αυτό της εργατικής τάξης είναι οι μετανάστες. Αυτό που διακηρύσσεται ως αδυναμία αφομοίωσής τους, είναι η αναπαραγωγή και σε θεσμικό επίπεδο από την πλευρά του κράτους, αυτής της κατεύθυνσης. Σε περιόδους κρίσης, μια από τις επιπτώσεις αυτής της θεσμικής απόρριψης είναι ο ρατσισμός.

B.

↳ στον ρόλο των κρατικών δαπανών ως στοιχείων έμμεσης συσσώρευσης του κεφαλαίου, έτσι ώστε να ενισχύεται και η απαραίτητη υποδομή για την αξιοποίηση του κεφαλαίου και η ανανέωση του σταθερού κεφαλαίου.

↳ στην διευκόλυνση της αξιοποίησης καινούριων κλάδων, με την χρηματοδότηση από μέρους του, ιδιωτικών συμφερόντων. Όλο και περισσότερο επεκτείνονται σε τομείς αιχμής (ηλεκτρονικές, σε τομείς αναπαραγωγής (μεταφορές, πολεοδομία), σε τομείς παραγωγής μέσων παραγωγής (ενέργεια), οι αποκλειστικές εκτελέσεις κρατικών προγραμμάτων ή σχεδίων εγγυημένων από το κράτος, από μονοπωλιακούς ομίλους, ή τμημάτων αυτών των προγραμμάτων διαμοιρασμένα σε διαφορετικούς απ' αυτούς.

↳ στην προνομιακή διείσδυση του εθνικού κεφαλαίου σε άλλους κοινωνικούς σχηματισμούς και στην απόκτηση προβαδίσματος έναντι άλλων κεφαλαίων σε ορισμένους κλάδους, με μια σειρά από παρεμβάσεις.

Γ.

↳ στην χρήση της δημόσιας χρηματοδότησης ως αποφασιστικού μέσου αναδιάρθρωσης, και του πληθωρισμού ως μέσου για την εκλεκτική υποτίμηση επιμέρους κεφαλαίων και της αναπροσαρμογής του ποσοστού κέρδους.

↳ στην ανάληψη από την πλευρά του, τομέων που να λειτουργούν με χαμηλότερη αποδοτικότητα,

ώστε να ενισχύουν την αποδοτικότητα τομέων του κεφαλαίου με τα οποία είναι συνδεδεμένο (π.χ ενέργεια κ.λ.π).

↳ στην ανάληψη τμημάτων υπό καταστροφή κεφαλαίων ώστε να επιτυγχάνεται για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα η λειτουργία τους, με ποσοστό κέρδους κάτω από το οριακό, η απαξίωση ενός τμήματος με το κλείσιμο, η αξιοποίηση ενός άλλου με την αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου, την αναδιάρθρωση και την επαναπόδοση του στον ιδιωτικό τομέα.

Δ.

↳ στην θέσπιση ενός συνόλου μέτρων που να αποβλέπουν στην μείωση των κοινωνικών δαπανών, και της συλλογικής κατανάλωσης, ώστε ν' αυξάνεται η συνολική παραγωγή υπεραξίας σε βάρος της συνολικής εργατικής αμοιβής.

↳ στην θέσπιση μέτρων τα οποία να μειώνουν την δύναμη των συλλογικών διεκδικήσεων των εργαζομένων. Τέτοια είναι τα πλαφόν στις αυξήσεις, που καθορίζουν οι οικονομικές πολιτικές. Αυτά αποτρέπουν τις διεκδικήσεις των πιο ισχυρών συνδικάτων. Παράλληλα συμπίεζουν συνολικά την αξία της εργατικής δύναμης, εξισώνοντας τομείς με διαφορετικές οργανικές συνθέσεις κεφαλαίου. Κατά κανόνα οι τομείς με υψηλότερη παραγωγικότητα χρησιμοποιούν μεγαλύτερες αξίες εργατικής δύναμης. Λόγω της απαιτούμενης ειδικευσης, η δεδομένη εργατική δύναμη συμπυκνώνει υψηλότερο κοινωνικά αναγκαίο χρόνο για την παραγωγή της. Θα έπρεπε τυπικά ν' αμείβεται με μεγαλύτερους μισθούς. Η εξίσωση των μισθών, προς τα κάτω, με τις θεσμικές κρατικές παρεμβάσεις αποτελεί μια επιπλέον πηγή μονοπωλιακών υπερκερδών.

Σημαντικότερα μέτρα επίσης, είναι αυτά που θωρακίζουν τις επιχειρήσεις από τα συνδικάτα και αυτά που αφήνουν ελεύθερο το πεδίο σε κάθε είδους αναδιάρθρωση. Η άρση της νομικής υπόστασης των συνδικάτων και η αποδοχή περισσότερων από ένα σε κάθε επιχείρηση. Η αποδοχή των λοκ-άουτ, των διαθεσιμότητων και των απολύσεων, η εισαγωγή κινήτρων για την μερική απασχόληση και την εναλλαγή καθηκόντων.

Η ιδιαίτερη συναρμογή των πολιτικών και οικονομικών λειτουργιών του κράτους στο φόντο της ταξικής πάλης καθορίζουν και την μορφή του. Το στοιχείο που δεσπόζει είναι ο μετασχηματισμός και η ένταση των οικονομικών παρεμβάσεων. Όλη την περίοδο που διανύουμε, ενισχύεται σε διάφορα επίπεδα και δεν αίρεται από την διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων, εφ' όσον και αυτές εντάσσονται σε μία στρατηγική που συνολικά προωθεί το κράτος με την οικονομική του επέκταση.

Η κρατική "ρύθμιση" δεν αίρει τις οικονομικές αντιφάσεις, αντίθετα, τις εσωτερικεύει μέσα στο κράτος. Εμφανίζεται έτσι να διαπερνάται απ' αυτές, προσπαθώντας να επιβάλλει μια "ισορροπία συμβιβασμών", μεταξύ αντιμαχόμενων συμφερόντων στον συνασπισμό εξουσίας και στην σχέση του με τις κυρίαρχουσες τάξεις.

Οι συμβιβασμοί αυτοί έγκεινται στην αναδιανομή του συνολικού αξιακού προϊόντος μεταξύ

τημημάτων του κεφαλαίου. Στην λειτουργία του ως επιδιαιτητή των διαμαχών των διαφόρων μονοπωλιακών ομίλων, ιδιαίτερα σ' εκείνους τους κλάδους όπου ασκούνται σημαντικότερα κρατικά προγράμματα.

Στις αντιφάσεις που προκαλεί η ιμπεριαλιστική διείσδυση. Έτσι, από την μια πλευρά, το κράτος πρέπει να πάρει υπόψη του και να αντιπροσωπεύσει τα συμφέροντα του κεφαλαίου που διεισδύει σ' ένα κοινωνικό σχηματισμό, να διευκολύνει την εξαγωγή και τη συγχώνευση του εθνικού του κεφαλαίου σε ορισμένους κλάδους, ν' αποτρέψει την διείσδυση και την κυριαρχία του εξωτερικού κεφαλαίου σ' άλλους κλάδους. Από αυτές προκύπτουν οι σε πολλά σημεία αλληλοαναιρούμενες προστατευτικές παρεμβάσεις και οι αντιθέσεις των ιμπεριαλιστικών ολοκληρώσεων. Πιο χαρακτηριστικές απ' αυτές είναι μέσα στην Ε.Ο.Κ, όπου η τάση για την απόκτηση χώρου συγχωνεύσεων και συγκεντρώσεων κεφαλαίων, δεν συνοδεύεται από μια αντίστοιχη "κρατική" ολοκλήρωση.

Στην άνιση ανάπτυξη περιοχών ακόμα και στον ίδιο κοινωνικό σχηματισμό, που προκύπτει από τις αναδιαρθρώσεις που συντελούνται υπό την αιγίδα της κρατικής στρατηγικής. Η αναδιάρθρωση οδηγεί :

- στην συρρίκνωση "παραδοσιακών" δραστηριοτήτων κατά κανόνα συγκεντρωμένων σε ορισμένες περιοχές, με συγκεκριμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά (ταξικά, φυλετικά, πολιτισμικά).
- στην ανάπτυξη άλλων σε διαφορετικές περιοχές.

Έτσι το κράτος παρ' όλο που είναι ο τυπικός εκφραστής της συνέχειας και της συνοχής ενός κοινωνικού σχηματισμού, βρίσκεται αντιμέτωπο με την δημιουργία εσωτερικών ζωνών "ανάπτυξης - υπανάπτυξης" που προκαλούνται από την "στρατηγική του". Εδώ βρίσκεται και η βάση των χωριστικών κινημάτων, των εθνικιστικών ιδεολογιών που σε διαφορετικό βαθμό διαπερνούν τις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις. Το κράτος δεν παύει απ' αυτή την πλευρά να είναι ένα "εθνικό κράτος", δεν "διεθνοποιείται" από τις ιμπεριαλιστικές ολοκληρώσεις, αλλά πολύ περισσότερο τεμαχίζεται το έθνος απ' αυτά.

Στην ανάληψη από μέρους του, ολόκληρων τομέων κοινωνικής αναπαραγωγής, ανάληψη που πολιτικοποιεί άμεσα τους διεκδικητικούς και μεταρρυθμιστικούς αγώνες σ' αυτούς (εκπαιδευτικούς, οικολογικούς, φεμινιστικούς).

Το σύγχρονο κράτος δημιουργώντας τους όρους αναπαραγωγής του νέου καθεστώτος μονοπωλιακής συσσώρευσης, παίρνει όλο και περισσότερο την μορφή ενός παρεμβατικού αυταρχικού κράτους.

Οι αντιφάσεις που εσωτερικεύει, καθιστούν αναγκαία την σχετική αυτονομία του από τις κυρίαρχες τάξεις. Την διάκριση μεταξύ οικονομικά κυρίαρχων τάξεων, και πολιτικού διευθυντικού προσωπικού του κράτους. Αυτό απηχεί στην διαδικασία γραφειοκρατικοποίησης του, της οποίας βασικότερη συνιστώσα είναι η μετατόπιση της κυριαρχίας από το κοινοβούλιο στην διοίκηση, από το νομοθετικό στο εκτελεστικό.

Ταυτόχρονα εμφανίζεται ως δομικό στοιχείο του και η αυταρχική θωράκιση του καθεστώτος συσσώρευσης, από τους λαϊκούς αγώνες που ήταν ο

παράγοντας κρίσης του προηγούμενου καθεστώτος συσσώρευσης. Αυταρχική θωράκιση που συνδυάζει την οικοδόμηση ενός τεράστιου πλέγματος κατασταλτικών εξουσιών. Την εκθεμελίωση εκείνων των θεσμικά κατοχυρωμένων μορφών που υλοποιούσαν μια ορισμένη αναδιανομή του κοινωνικού προϊόντος (συνδικάτα, πρόνοια, κοινωνικές οργανώσεις). Την υποβάθμιση των μηχανισμών (ενσωματωμένων στο κράτος) που έστω εξ' επαγωγής διαμεσολαβούσαν, τους λαϊκούς αγώνες (τα κόμματα).

Οι διεργασίες αυτές είναι αδύνατον να συντελεσθούν χωρίς μια ορισμένη αλλαγή των κυρίαρχων ιδεολογικών συνόλων, και την μετατόπιση της ισχύος μεταξύ των ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους. Από το "δημοκρατικό" υποσύνολο έγκληση μιας ισορροπίας των κοινωνικών εταίρων, στο "φιλελεύθερο" που εγκαινιάζει την ισορροπία της ατομικής διαπραγμάτευσης. Από το "συναινετικό" στο "τεχνοκρατικό", από το "εκσυγχρονιστικό" στο "εθνικιστικό" και στο ρατσιστικό. Από τα κόμματα ως κυρίαρχους πολιτικούς ιδεολογικούς μηχανισμούς, στους "ειδικούς", στην κρατική διοίκηση, στα Μ.Μ.Ε

Για να προχωρήσουμε στον προσδιορισμό των μετασχηματισμών του κράτους μέσα στην συγκυρία πρέπει κατ' αρχήν να ορίσουμε την έννοια της συγκυρίας.

Η συγκυρία τοποθετείται κάθε φορά μέσα στο σύνολο των ταξικών πρακτικών που ορίζουν την σχέση ισχύος μεταξύ των κοινωνικών δυνάμεων. Σ' αυτό το σύνολο δεσπόζουν οι πολιτικές πρακτικές της πάλης των τάξεων, με υπερπροσδιοριστική την κυρίαρχη πολιτική πρακτική. Ως κυρίαρχη πολιτική πρακτική εννοείται εκείνη που κάθε φορά έχει σαν αντικείμενο, την θεσμική έκφραση της πολιτικής εξουσίας.

Η συγκυρία είναι συγκεκριμένη έκφραση της ταξικής πολιτικής πάλης. Σ' αυτήν συμπτυκνώνονται τα πολιτικά, ιδεολογικά αποτελέσματα εκείνων των τάξεων και μερίδων που υπάρχουν σαν κοινωνικές δυνάμεις, διατηρώντας αυτόνομες στρατηγικές. Η αποτύπωση των αντιφάσεων των πολιτικο - ιδεολογικών σχέσεων εξουσίας και της οικονομικής κυριαρχίας, στο επίπεδο του κράτους και των κέντρων εξουσίας, είναι μια πλευρά της. Ο ιστορικά συγκεκριμένος τρόπος με τον οποίο αναπαράγεται η συνοχή-στο πεδίο του κράτους-των ταξικών μερίδων που είναι πολιτικά κυρίαρχες στις σχέσεις τους με τις κατώτερες τάξεις, είναι μία άλλη πλευρά της πολιτικής συγκυρίας.

Σ' αυτή την ειδική σχέση συνοχής, πάντα υπάρχει η ηγεμονική μερίδα που εγγυάται την αντιφατική οργάνωση του συνασπισμού εξουσίας. Η οργάνωση πολιτικά, αυτή της ηγεμονικής μερίδας, υλοποιείται μέσα από τον δεσπότη τομέα του κράτους και ορίζει το κυρίαρχο κέντρο εξουσίας. Η πολιτική διεύθυνση του συνασπισμού εξουσίας προϋποθέτει την κάλυψη ενός μίνιμουμ - που μεταβάλλεται -κοινωνικών και πολιτικών συμφερόντων των υποτελών εταίρων του συνασπισμού, από την ηγεμονική μερίδα της αστικής τάξης, και την επαγωγή αυτής της ενότητας στις σχέσεις κυριαρχίας υποταγής μεταξύ των τάξεων. Αυτή η διπλή λειτουργία είναι πηγή αντιφάσεων. Ενότητα του άρχοντος συγκροτήματος, με την κάλυψη ιδιαίτερων ιεραρχημένων συμφερόντων στο εσωτερικό του,

επιβολή του συνόλου της αστικής εξουσίας - ως τέτοιο - στον κοινωνικό σχηματισμό.

Η αντίφαση αυτή, χαρακτηρίζει το σημαντικό ειδικό βάρος που έχει ο κυρίαρχος κρατικός μηχανισμός για την συγκρότηση του μπλοκ εξουσίας, και το σημαντικό ειδικό βάρος που έχει για την συγκρότηση της ταξικής συμμαχίας, το δεσπόζον τμήμα του πολιτικού ιδεολογικού μηχανισμού του Αστικού κράτους, του μαζικού-κυβερνητικού κόμματος. Εδώ θεμελιώνονται δυο διαχωρισμοί-μεταβαλλόμενοι μέσα στην συγκυρία-

- ✓ μεταξύ τυπικής και πραγματικής πολιτικής εξουσίας,
- ✓ μεταξύ επιπέδων πολιτικής πρακτικής και πολιτικής σκηνής.

Η πολιτική σκηνή είναι το πεδίο ανασύνθεσης των πολιτικών στρατηγικών και των πολιτικών πρακτικών, με τις κοινωνικές δυνάμεις που τα κόμματα εκπροσωπούν. Έτσι μπορεί να μετατοπιστεί, από τον χώρο εξουσίας που καταλαμβάνουν τα κόμματα και ο πολιτικός ιδεολογικός μηχανισμός του Κράτους, στα κέντρα εξουσίας που συνεχούν, υλοποιούν, αυτόνομες πολιτικά στρατηγικές.

Εδώ μπορούμε να κάνουμε δυο παρατηρήσεις:

1. Σε διαφορετικούς τομείς του κράτους, είναι δυνατόν να κρυσταλλώνονται και να υλοποιούνται διαφορετικές και αντιφατικές στρατηγικές, των τάξεων και των μερίδων του συνασπισμού εξουσίας. Παρά ταύτα η κρατική εξουσία είναι ενιαιοποιημένη, συμπυκνώνοντας τις σχέσεις κυριαρχίας - υποταγής μεταξύ τάξεων. Ο κεντρικός άξονας του κράτους εκφράζει πάντα αυτή την ενότητα της κρατικής εξουσίας.

2. Η ιεράρχηση των πολιτικών στρατηγικών στο πεδίο της πολιτικής εξουσίας, δεν γίνεται με την επικάλυψη των υπαρκτών διακρίσεων της ταξικής πολιτικής πάλης, την πολιτική σκηνή και τα κόμματα. Αυτή η ιεράρχηση εξαρτάται από τα εξής ζητήματα:

α) Αν μια τάξη που εξασκεί ηγεμονικές λειτουργίες, είναι και πολιτικά κυρίαρχη, ή υπάρχει διχοτόμηση μεταξύ της οργάνωσης του μπλοκ εξουσίας και της διαμεσολάβησης της κυριαρχίας του.

β) Τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται εκείνα τα συστατικά τμήματα του συνασπισμού εξουσίας που δεν διαθέτουν αυτόνομες στρατηγικές. Δημιουργούνται έτσι μεταβολές μεταξύ της πολιτικής κυριαρχίας στο πεδίο του κράτους, κυριαρχίας στην πολιτική σκηνή, κυριαρχίας στον εκάστοτε πολιτικό - κομματικό μηχανισμό.

γ) Την μορφή των αντιφάσεων μεταξύ κοινωνικών δυνάμεων και ταξικών συμμαχιών στις οποίες στηρίζονται και υποθετικά εκπροσωπούν. Οι κοινωνικές δυνάμεις που συγκροτούνται με πολιτικά-ιδεολογικά αποτελέσματα στο εσωτερικό του κράτους, αποκαθιστούν την ισορροπία με μια σχετική ενοποίηση του μπλοκ εξουσίας, σ' όλα τα πεδία της ταξικής πάλης. Αντίθετα η σχέση με την ταξική συμμαχία που διοργανώνουν βασιζέται σε μια διαδικασία σύγκλισης - απόκλισης, που υλοποιείται από την ιδεολογική λειτουργία του συνασπισμού εξουσίας, και τον πολιτικό αποκλεισμό των τάξεων-στηριγμάτων.

Μπορούμε τώρα να εντοπίσουμε δυο τύπου εκπροσωπήσεις:

- *Εκπροσώπηση από ένα μηχανισμό, τάξεων και μερίδων, των οποίων τα αντικειμενικά πολιτικά συμφέροντα προωθεί.*

- *Εκπροσώπηση από ένα μηχανισμό, τάξεων και μερίδων με τις οποίες διαθέτει πολιτικούς, ιδεολογικούς οργανωτικούς δεσμούς, αλλά δεν προωθεί τα αντικείμενα πολιτικά συμφέροντά τους.*

Οι κομματικές σχέσεις και η κομματική εκπροσώπηση είναι εξαρτημένο υποσύνολο των πολιτικών σχέσεων και της πολιτικής εκπροσώπησης. Οι κυρίαρχες τάξεις δεν συγκροτούνται πολιτικά μέσα από κάποιο κόμμα που διαμεσολαβεί τα οικονομικά τους συμφέροντα στην "πολιτική", αλλά μέσα από το Κράτος, η παρουσία του οποίου ενυπάρχει στις οικονομικές σχέσεις.

Επειδή πολύ κουβέντα γίνεται για την πολιτική κρίση, και γιατί είναι σύνηθες της αστικής ιδεολογίας, ν' ανάγει σ' έσχατη μορφή πολιτικής κρίσης την κυβερνητική κρίση (για προφανείς λόγους), έχει νόημα να πούμε δυο λόγια για την πολιτική κρίση.

Υπάρχουν πολλές μορφές κρίσης που προκύπτουν από τον τρόπο που συμπυκνώνονται οι αντιφάσεις στην ταξική πολιτική πάλη.

Η κρίση ηγεμονίας είναι η ανοιχτή εκδήλωση αντιφάσεων στο εσωτερικό του συνασπισμού εξουσίας, που υπομονεύουν την ενότητα του στο πεδίο του κράτους.

Η κρίση εκπροσώπησης συγκεντρώνει αντιφάσεις μεταξύ του ηγεμονικού τμήματος του συνασπισμού, και του τμήματος εκείνου που εμποδώνει την πολιτική-ιδεολογική κυριαρχία, εφόσον αυτές οι λειτουργίες δεν συγκεντρώνονται στο ίδιο τμήμα.

Η κρίση νομιμοποίησης συμπυκνώνει αντιφάσεις μεταξύ μερίδων του άρχοντος συγκροτήματος και μερίδων των στηριγμάτων της ταξικής συμμαχίας. Οι παράγοντες που οξύνουν αυτού του τύπου αντιφάσεις, είναι οι διαφοροποιημένες πολιτικές-ιδεολογικές-οικονομικές σχέσεις μεταξύ τμημάτων του συνασπισμού εξουσίας και τμημάτων των τάξεων στηριγμάτων. Διαφοροποιήσεις που ενισχύουν τις διαιρέσεις στο εσωτερικό του συνασπισμού.

Η συνάρθρωση αυτών των στοιχείων πολιτικής κρίσης, σε μια ενότητα υπαγορεύει σημαντικές τροποποιήσεις, την αναζήτηση ενός νέου οργανικού ρόλου αναπαραγωγής, μιας νέας ταξικής ισορροπίας, μέσα από την αναπροσαρμογή του Κράτους.

Η πολιτική κρίση δεν συνοδεύεται γραμμικά, από μια κρίση στο εσωτερικό του κράτους, στην καρδιά δηλαδή της κρατικής εξουσίας. Για να έχει τέτοια αποτελέσματα πρέπει να συνδυαστεί με μια γενικευμένη ιδεολογική κρίση. Την αδυναμία εμπέδωσης των κυρίαρχων πλευρών της αστικής ιδεολογίας, στις τάξεις στηρίγματα, και κυρίως στα τμήματα εκείνα της μικροαστικής τάξης που υπάρχουν μέσα στο κράτος.

Η αναπροσαρμογή του Κράτους στον καινούριο οργανικό του ρόλο, συνοδεύεται από την αναδιοργάνωση της σχέσης του σκληρού πυρήνα του κρατικού μηχανισμού και του πολιτικού ιδεολογικού μηχανισμού, και των σχέσεων μεταξύ των διαφόρων κλάδων του κρατικού μηχανισμού. Η διπλή αυτή αναδιοργάνωση αποτυπώνεται στην ενίσχυση του εκτελεστικού κλάδου σε σχέση με το νομοθετικό. Η ένταση της συμμετοχής του συνόλου του κρατικού μηχανισμού στη διαμόρφωση των νέων σχέσεων

εξουσίας, εγγράφεται στο εσωτερικό των καταστατικών μηχανισμών, της διοίκησης και των δικαστικών σωμάτων. Η όλο και μεγαλύτερη συμμετοχή αυτών των μηχανισμών, μπορεί να καθοδηγείται -ή όχι- τυπικά από μια πολιτική-κομματική έκφραση, χωρίς όμως αυτή να είναι το καθοριστικό στοιχείο αυτής της αναδιάρθρωσης των σχέσεων πολιτικής εξουσίας.

Καθοριστικές στιγμές, στην αναδιάρθρωση των πολιτικών σχέσεων στο εσωτερικό του κράτους είναι:

1. Η παραλληλοποίηση των δικτύων εξουσίας, και η συνεχής απόκρυψη των διαύλων επικοινωνίας της ηγεμονικής μερίδας με τους κρατικούς μηχανισμούς που κυριαρχούν στο σύνολο του κράτους.

2. Η πάλι για τον αποτελεσματικό έλεγχο του ταξικού κράτους μετατοπίζεται από την επίσημη πολιτική σκηνή στο εσωτερικό του κρατικού συστήματος, συχνά δε αυτή διεξάγεται σε αφανείς κλάδους. Ιδιαίτερο ρόλο παίζει η ώσμωση του προσωπικού αυτών των κλάδων, με το προσωπικό εκείνου του τμήματος που αναλαμβάνει τον ηγεμονικό ρόλο στο συνασπισμό εξουσίας (π.χ. διευθυντές τραπεζών, διευθυντές δημόσιων επιχειρήσεων, υψηλόβαθμοι στρατιωτικοί που εναλλάσσουν θέσεις στις κορυφές ιδιωτικών επιχειρήσεων και κρατικών μηχανισμών). Από εδώ προκύπτει και η πρόσφυση "νέων τζακιών", κυκλωμάτων και προσώπων που επεκτείνουν τις λειτουργίες στις κορυφές του κρατικού μηχανισμού και της οικονομικής σφαίρας.

3. Η τροποποίηση του νομικού-δικαϊκού συστήματος, από την συγκέντρωση και την συγκεντροποίηση των πολιτικών λειτουργιών στο κεντρικό άξονα του κράτους. Αυτή επιτυγχάνεται κατ' αρχήν με την θωράκιση του κράτους με ένα νομικό οπλοστάσιο, καταστατικό στην επέμβαση των λαϊκών μαζών. Η νομική ισχυροποίηση του κυρίαρχου κέντρου εξουσίας, ως προς απ' αυτά που διαπερνούνται από αντιφατικές στρατηγικές του άρχοντος συγκροτήματος. Η διαμόρφωση εκείνου του νομικού πλαισίου, που να συρρικνώνει τις βολонταριστικές δυνατότητες των ατομικών κεφαλαίων.

Η σημαντικότερη τροποποίηση όμως είναι άλλη. Το νομικό-δικαϊκό σύστημα δεν είναι αυτό που κανονικοποιεί. Η πρωτοβουλία της ερμηνείας του περιέχεται μέσα στην συγκυρία, στο γραφειοκρατικό δικαστικό σώμα. Ένα σύνολο νόμων που προέρχονται κατ' ευθείαν από την κρατική διοίκηση, υπάγονται στο πλαίσιο, όχι στον ιστορικά εγγεγραμμένο στο σύνταγμα συσχετισμό δυνάμεων, αλλά στις ταξικές στρατηγικές που ενσαρκώνει ο διοικητικός μηχανισμός.

Στο εσωτερικό του νομικού-δικαϊκού συστήματος, ιδιαίτερο βάρος αποκτούν τα δικαστικά κυκλώματα, που υπάγονται κατ' ευθείαν στην πολιτική εξουσία. Η ανάπλαση που κάνουν μέσα στην συγκυρία, των ιστορικά εγγεγραμμένων διακανονισμών ικανοποιούν τις ιδιαίτερες στρατηγικές που προκύπτουν από την όξυνση των αντιφάσεων στο εσωτερικό του Κράτους. Επωμίζονται έτσι τον καθορισμό της κρατικής πολιτικής που διαχέεται- συγκεντρώνεται σε μια σειρά κλάδους και δίκτυα, ισορροπώντας συχνά τις διυσταμένες κατευθύνσεις του συνασπισμού εξουσίας.

Από αυτήν την πλευρά δεν είναι το "δίκαιο" που οροθετεί, αλλά η συγκυριακή ερμηνεία του από την

διοίκηση. Το πιο σημαντικό αποτέλεσμα είναι η ανάδραση στοιχείων του ιστορικού διαχωρισμού μεταξύ "δημόσιου" και "ιδιωτικού" που οδηγούν:

- στην επέκταση των επεμβάσεων του κράτους στον οικονομικό τομέα για την επίτευξη της νέας στρατηγικής της συσσώρευσης.
- στην επαναοριοθέτηση του "ατομικού χώρου", ο οποίος αναπαριστούσε την διαδικασία "εξατομίκευσης", μέσα από την κομβική αστική πολιτική διαδικασία, τις εκλογές.
- στον περιορισμό των πολιτικών λαϊκών ελευθεριών.

Η παραλληλοποίηση των κέντρων εξουσίας, η μετάθεση της οργάνωσης της ταξικής πολιτικής κυριαρχίας, από το επίσημο πολιτικό δίκτυο, σε αφανείς κλάδους στο εσωτερικό του κράτους, η μετατόπιση από το κανονιστικό πλαίσιο του νομικού συνταγματικού συστήματος, στο δικαϊκό σύστημα, υπαγορεύεται από την πάλι των τάξεων. Συμβαδίζει με την ανασύνθεση της θεσμοποιημένης πολιτικής εξουσίας, που προκύπτει από την διαδικασία γραφειοκρατικοποίησης του κράτους.

Αυτή η διαδικασία εμπίπτει σε μια μορφή λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού η οποία υπάγεται και απορρέει από μια ειδική ιδεολογία εσωτερικευμένη στον κρατικό μηχανισμό.

Η διακίνηση της ιδεολογίας των κρατικών μηχανισμών, μέσα από μια μακριά πορεία αντιφάσεων, αναδιπλώσεων, μετατοπίσεων, επιτελεί καθοριστικό έργο στην σύμπτυξη της ταξικής συμμαχίας και στην εμβέλειά της στις καταπιεζόμενες τάξεις.

Η κρατική γραφειοκρατία, σαν θεσμός υπήρξε το αντίβαρο, της εξαρτημένης εκπροσώπησης των λαϊκών συμφερόντων μέσα στο κοινοβούλιο. Σήμερα συνιστά τον αποφασιστικό ιστό, μέσω του οποίου εκπονείται η κρατική πολιτική, περιβαλλόμενη από μυστικότητα, που θεσπίζει στο εσωτερικό του κράτους, τον δομικό διαχωρισμό μεταξύ εκείνων που γνωρίζουν και αυτών που δεν γνωρίζουν. Η επαναλαμβανόμενη απόκρυψη των "σκανδάλων" σ' όλες τις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις, είναι ένα μικρό μόνο αποτέλεσμα στην στεγανοποίηση του κρατικού μηχανισμού, απέναντι στις λαϊκές τάξεις και της περιέλιξης των κορυφών της κρατικής γραφειοκρατίας με τα πιο ισχυρά τμήματα του μονοπωλιακού κεφάλαιου.

Ο αυξημένος ρόλος της γραφειοκρατίας επικυρώνει μια διττή διαδικασία. Την συγκρότηση αυτής της ιδιαίτερης κοινωνικής κατηγορίας σε κοινωνική δύναμη - μ' όλους τους θρυμματισμούς και τους διαχωρισμούς της - η οποία στηρίζει τον ταξικό συνασπισμό, με αυξημένο ρόλο των κορυφών της κρατικής διοίκησης στην πολιτική διεύθυνση του κράτους. Ταυτόχρονα ένα τρόπο στρατολόγησης μέσα στην συγκυρία από τις τάξεις της μικρής παραγωγής, που βοηθά την επέκταση των κρατικών λειτουργιών - και των ταξικών στρατηγικών που εκπορεύονται απ' αυτές - στο σύνολο του κοινωνικού σχηματισμού.

Η διοίκηση και η εκτελεστική εξουσία διατηρούν τον βασικό ρόλο στην ερμηνεία του κρυσταλλωμένου συσχετισμού δυνάμεων. Τα νομικά πλαίσια τα οποία προτείνονται από τον επίσημο πολιτικό ιστό, διεκπεραιώνονται - εξειδικεύονται μέσα από τα συγκεκριμένα μέτρα που παίρνει η διοίκηση ή βραχυκυκλώνονται από αυτά Σ' αυτή την τροποποίηση

των σχέσεων, μεταξύ αφανούς και εμφανούς πολιτικού δικτύου εμπίπτουν και οι σχέσεις μεταξύ των κορυφών των κρατικών μηχανισμών και της κυβέρνησης. Οι αντιπροσωπευτικοί δεσμοί βουλευτών και κρατικής διοίκησης έχουν διαρραγεί.

Τα κόμματα παύουν να αποτελούν τον συνδετικό ιστό, που προσκομίζει τις κατευθύνσεις των αστικών στρατηγικών στις μάζες, διαμέσου της ειδικής επεξεργασμένης ιδεολογίας. Η εσωτερική συνδετική ύλη των κρατικών μηχανισμών διαχέεται όλο και περισσότερο στον κοινωνικό σχηματισμό, μέσα από πολλαπλούς ιδεολογικούς μηχανισμούς (Μ.Μ.Ε, εκπαίδευση, όμιλοι κ.λ.π), έναντι των οποίων η θέση του πολιτικού ιδεολογικού μηχανισμού υποβαθμίζεται. Η υποβάθμιση αυτή αντιστοιχεί και στην αναδιάταξη των ιδεολογικών υποσυνόλων της κρατικής ιδεολογίας. Προεξάρχουσα είναι η "ουδετεροποίηση", συρρίκνωση των "δημοκρατικών-συναινετικών" εγκλήσεων, Έναντι αυτών αποκτούν θέση υπεροχής οι τεχνοκρατικές, οι νεο-"φιλελεύθερες" και οι εθνικιστικές.

Οι διάφορες κομματικές εκφράσεις, δείχνουν τις μεταβολές των στρατηγικών των κοινωνικών δυνάμεων, στην σχέση τους με την διακηρυγμένη δράση τους, και την μορφή με την οποία αυτές οι μεταβολές αντανακλώνται στο επίπεδο της πολιτικής εξουσίας.

Η πολιτική εξουσία συμπυκνώνει την σχέση ανταγωνισμού μεταξύ τάξεων, την ικανότητά τους να υλοποιήσουν τα μακροπρόθεσμα αντικειμενικά πολιτικά τους συμφέροντα. Είναι μια ειδική σχέση, των ανταγωνιστικών πολιτικών πρακτικών, και των πολιτικών δομών που αυτές έχουν ως αντικείμενο.

Το πολιτικό στοιχείο, ο χώρος στον οποίο μία τάξη οργανώνεται σε αναφορά με πολιτικές πρακτικές άλλων τάξεων, εμπεριέχει τις σχέσεις πολιτικής εξουσίας μεταξύ των τάξεων. Τούτη είναι που επικαθορίζει το σύνολο των αστικών πολιτικών σχέσεων. Εξουσία της αστικής τάξης μέσα στο νομοθετικό και εκτελεστικό στοιχείο, είναι ταυτόχρονα πολιτική και ιδεολογική κυριαρχία, εξουσία της παράλληλα με την επαγωγή των αστικών κοινωνικών σχέσεων, στο εσωτερικό των κατασταλτικών μηχανισμών.

Τα κόμματα δεν έχουν μονοσήμαντη σχέση με τάξεις ή μερίδες τάξεων, εγγράφουν στην πολιτική σκηνή, την μυστικοποίηση - ανοιχτή διακήρυξη των ταξικών πολιτικών πρακτικών του άρχοντος συγκροτήματος και της συμμαχίας στήριγμα. Στην συγκυρία που προσδιορίζεται από το ζεύγμα τάξεις-πρακτικές τάξεων / σχέσεις-συμφέροντά τους, τα κόμματα είναι ένας υποτελής θεσμός, ως προς την οργάνωση της πολιτικής εξουσίας. Συνιστούν κέντρα άσκησης των πολιτικών κατευθύνσεων, των κοινωνικών δυνάμεων που εκπροσωπούνται στο ανώτερο επίπεδο του δεδομένου κόμματος, και της κοινωνικής συμμαχίας που αντιπροσωπεύεται και αναγνωρίζεται σ' αυτό.

Ένα κυβερνητικό κόμμα δεν διοχετεύει απλά τις πολιτικές κατευθύνσεις της τάξης που το "κατέχει", διαχειριζόμενη το Κράτος. Η σχετική αυτονομία του Κράτους, θεμελιώνεται στο γεγονός ότι αποτελεί τον οργανωτικό παράγοντα της συνοχής πολλαπλών τάξεων και μερίδων με αντιφατικές σχέσεις. Είναι σε τελική ανάλυση, το συνολικό κόμμα της αστικής τάξης. Ετσι

τα αστικά κόμματα δεν λειτουργούν ως ανεξάρτητοι οργανωτές των κυρίαρχων τάξεων απαραίτητοι για την διατήρηση των υπαρχουσών κοινωνικών σχέσεων, γιατί αυτό το ρόλο τον παίζει το Κράτος.

Αυτή η παράμετρος σχετίζεται με το γεγονός ότι τα αστικά κόμματα δεν έχουν ανάγκη από μια παρατεταμένη οργανωτική και ιδεολογική ένταξη των μαζών στο εσωτερικό τους. Οι παράγοντες πολιτικής, ιδεολογικής, οικονομικής κυριαρχίας όπως αναδεικνύονται στο Κράτος, το ίδιο το σύστημα των κοινωνικών σχέσεων εξασφαλίζει την μαζική αμφίδρομη σχέση εν' όψη των εκλογών μεταξύ αστικών κομμάτων και ταξικών στηριγμάτων. Μπορεί έτσι να εξηγηθεί η επιτυχία αστικών κομμάτων με βραχυπρόθεσμη κινητοποίηση, χωρίς ισχυρή οργανωτική δομή και ιδεολογική ενότητα (π.χ Ε.Κ 1961 κ.λ.π, φιλελεύθεροι-σοσιαλδημοκράτες στην Βρετανία το 1983, διασπάσεις του φιλελεύθερου κόμματος στην Ιαπωνία σήμερα κ.λ.π).

Η αλλαγή της ιεράρχησης μεταξύ των αστικών κομμάτων αποτυπώνεται και σε αλλαγές μέσα στον κρατικό μηχανισμό. Οι μεταβολές στην συγκυρία, της κομματικής εκπροσώπησης εγγράφονται στην πολιτική σκηνή, ωστόσο ο συσχετισμός δυνάμεων με αυτούς που πραγματικά εκπροσωπούνται διαγράφεται με την κατοχή θέσεων κλειδιών στους κρατικούς μηχανισμούς, ή με την κατοχή θέσεων τυπικής εξουσίας.

Το πολιτικό πεδίο κατέχει δεσπόζουσα θέση έναντι των άλλων πεδίων κοινωνικών αγώνων. Συγκεντρώνει τις αντιφάσεις του συνασπισμού εξουσίας, συνοψίζει την ειδική σχέση της ταξικής πολιτικής πάλης. Η μετατόπιση της πραγματικής εξουσίας από ένα κέντρο εξουσίας σε ένα άλλο, αντιστοιχεί σε αναδιαρθρώσεις στις σχέσεις μεταξύ κυρίαρχων τάξεων, ταξικών στηριγμάτων και καταπιεζόμενων τάξεων, και σε μια σύνθετη αναδιοργάνωση του κρατικού μηχανισμού.

Η "αυτονόμηση" και ενίσχυση του εκτελεστικού, συνδυάζεται με την πτώση του οργανωτικού ρόλου των κομμάτων που εγγράφεται στην πολιτική σκηνή. Η πτώση αυτού του ρόλου, σε συνδυασμό με την υποχώρηση τους στην ιεραρχία του πολιτικού ιδεολογικού μηχανισμού του κράτους, έχει σαν σύμπτωμα την κρίση της κομματικής εκπροσώπησης, την κρίση των κομμάτων.

Τον πολιτικό, ενοποιητικό ρόλο αναλαμβάνουν άλλοι τομείς του κρατικού μηχανισμού, και τα κόμματα περιορίζονται σε διαύλους-φορείς της κρατικής εξουσίας προς τις μάζες. Ακόμα όμως και σ' αυτό το σημείο ο ρόλος τους παρακμάζει έναντι άλλων μηχανισμών (Μ.Μ.Ε κ.λ.π).

Η παρακμή των κομμάτων συμβαδίζει με την υποβάθμιση του κοινοβουλίου. Το κοινοβούλιο αποτέλεσε μια επιλογή της αστικής τάξης, ως εκείνη η πολιτική μορφή που απηχούσε το αποτέλεσμα απομόνωσης των άμεσων παραγωγών στην παραγωγική διαδικασία, στην εξατομίκευση τους στο πεδίο της πολιτικής εξουσίας. Ταυτόχρονα μέσα από αυτό, ιστορικά υλοποιήθηκε το εγχείρημα της ηγεμόνευσης απέναντι σε στρώματα και μερίδες της αστικής τάξης που εδραιώνουν τις θέσεις εξουσίας τους σ' άλλους μηχανισμούς. (όπως ο Στρατός, η Εκκλησία κ.λ.π).

Σε μια σύνθετη διαδικασία - που σε μεγάλο βαθμό σφραγίστηκε από την επιρροή των λαϊκών

αγώνων - το κοινοβούλιο αποτέλεσε τον σημαντικότερο μηχανισμό πολιτικής νομιμοποίησης. Ήταν ένα σημαντικό κέντρο ελέγχου που κατέγραφε την τροποποίηση του πολιτικού συσχετισμού δυνάμεων και τον μετασχηματισμό των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας, με τρόπο ανεκτό από την συνολική αστική εξουσία.

Η περιοδική σύμφυση της κομματικής-κυρίως κυβερνητικής-αντιπροσωπείας με την κρατική διοίκηση, συνάρθρωνε σχέσεις πραγματικής καθοδήγησης μερίδων των κυρίαρχων τάξεων και την εγγράφηση συγκεκριμένων υλικών συμφερόντων των ταξικών στηριγμάτων. Οι πολλαπλοί δεσμοί και τα δίκτυα με τα οποία τα κόμματα επενέβαιναν άμεσα για την μεσολάβηση αιτημάτων και συμφερόντων, επιβεβαίωνε ότι αποτελούσαν "έγκυρο" εκπρόσωπο της ταξικής συμμαχίας. Η διαμεσολάβηση αυτή γινόταν εντονότερη ανάλογα με την παρουσία στο αστικό κόμμα, οργανωμένων εκφράσεων των ταξικών στηριγμάτων, όπως ρεφορμιστικά σωματεία, τοπικοί όμιλοι, πελατειακοί δεσμοί.

Το κοινοβουλευτικό δίκτυο ήταν ο κομβικός τόπος νομιμοποίησης του πολιτικού συστήματος, γιατί μέσα σ' αυτό τα συμφέροντα που αντιπροσωπεύονταν στο επίπεδο του κράτους, ανάγοντο σε συντεταγμένες του Εθνικού συμφέροντος. Αυτές οι συντεταγμένες του μεταβιβάζονταν από τις διαύλους των κομμάτων στις μάζες, ώστε να αποτελέσουν τον κύριο ιδεολογικό ιστό του πολιτικού συστήματος.

Η κρίση της κομματικής εκπροσώπησης, δεν οφείλεται στην ενίσχυση των καθ' αυτό κρατικών μηχανισμών ως κέντρων εξουσίας, με αυξημένο ρόλο στην πολιτική οργάνωση των κυρίαρχων τάξεων. Καθορίζεται από δυο στοιχεία:

α. την αδυναμία εμπέδωσης από μέρους τους, των ηγεμονικών λειτουργιών μέσα στις οξυμένες αντιθέσεις αυτής της φάσης του μονοπωλιακού καπιταλισμού.

β. μια επιθετική στρατηγική από την πλευρά των κυρίαρχων τάξεων, που συστηματικά αποβλέπουν στην στεγανοποίηση των κρατικών μηχανισμών από την έστω και εξ' επαγωγής παρουσία των λαϊκών μαζών. Η διάρρηξη των δεσμών των κομμάτων με τα πραγματικά κέντρα εξουσίας και το κράτος, και η μετάθεση των νομιμοποιητικών καθηκόντων στο εσωτερικό του κράτους, απορρέει απ' αυτή την διπλή "στεγανοποίηση", του συνασπισμού εξουσίας, από τις αντιφάσεις του και από τα "αιτήματα" των κατώτερων τάξεων.

Η άσκηση της πολιτικής εξουσίας μετατοπίζεται ακόμα και διακηρυγμένα σ' εκείνα τα τμήματα της αστικής τάξης που έχουν προνομιακές σχέσεις με τον κεντρικό άξονα του κράτους. Έτσι χαλαρώνουν οι σχέσεις εκπροσώπησης των κομμάτων με τα τμήματα του συνασπισμού εξουσίας, και περιορίζεται η δυνατότητα ελιγμών τους, ως προς τον συμβιβασμό των κατώτερων τάξεων με την αστική εξουσία. Αναδεικνύονται χώροι όπου λαμβάνονται αποφάσεις, αναγνωρίζοντας όχι τις κομματικές δομές αλλά κοινωνικές-επαγγελματικές ομάδες, πολιτικούς ομίλους, λόμπι κ.λ.π.

Εξασθενεί ο ρόλος τους, ως πλαίσια όπου αναπαράγονται οι πολιτικές σχέσεις, όπου οι συγκεκριμένες πολιτικές κατευθύνσεις αρθρώνονται με τις ταξικές συμμαχίες, με την επεξεργασία των

απαιτήσεων, το φιλτράρισμα των στάσεων και των πρακτικών των ταξικών στηριγμάτων και το καναλιζάρισμα τους στο κράτος. Η εξασθένηση αυτή, δεν σημαίνει ανυπαρξία των κομμάτων, αλλά μεταμόρφωσή τους.

Όλο και λιγότερο σε σχέση με άλλες περιόδους, χειρίζονται τις αντιφάσεις στο άρχον συγκρότημα και τις διαφορετικές σχέσεις τους με τις κατώτερες τάξεις. Μετασχηματίζονται σε δίκτυα διοχέτευσης πολιτικών και ιδεολογικών στοιχείων, στρατηγικών που εκπονούνται ανεξάρτητα από την συμμετοχή τους και πέρα από τον έλεγχό τους.

Τα μαζικά κυβερνητικά κόμματα μπορεί όλο και λιγότερο να αντιπροσωπεύουν τα υλικά συμφέροντα των μαζών στο κράτος, να μειώνεται το ειδικό βάρος τους στις λειτουργίες ιδεολογικής εγγράφησης, και της ιδιαίτερης τους ιδεολογίας, διατηρούν όμως έναν εξισορροπητικό ρόλο. Της εποπτείας και της συνοχής του κυρίαρχου κέντρου πολιτικής εξουσίας.

Από αυτό το σημείο προκύπτει η ώσωση κορυφών των κυβερνητικών κομμάτων με την ανώτατη κρατική διοίκηση, την μονοπώληση των σημαντικότερων θέσεων. Κατά κανόνα αυτή εντοπίζεται στις ανώτερες κλίμακες της κομματικής ιεραρχίας, αυτές που είναι και υλικά διαπλεγμένες με σύνθετα οικονομικά συμφέροντα.

Η εναλλαγή θέσεων δεν είναι μονόπλευρη ούτε μονοσήμαντη. Δεν τροφοδοτεί μόνο το πολιτικό προσωπικό των κομμάτων, την διοίκηση, αλλά και το αντίστροφο, και η τροφοδοσία αυτή δεν περιορίζεται μόνο στο συγκυριακό κυβερνητικό κόμμα. Σε αποφασιστικούς τομείς υπάρχει σύμμειξη πολιτικών δυνάμεων και τάσεων που αποκτούν μια ενιαία στρατηγική, εστιασμένη στον σκληρό πυρήνα του κράτους.

Οι επιπτώσεις συναρτούνται στην εμφάνιση σύνθετων συμφερόντων με "συντεχνιακά" χαρακτηριστικά. Η μάχη για την καρέκλα, τη διασπάθιση του δημόσιου χρήματος, την αναδιανομή τμημάτων της υπεραξίας από το βιομηχανικό κεφάλαιο στις κομματικές κορυφές, την κερδοσκοπία πάνω στις κρατικές χρηματοπιστωτικές ροές.

Υπάρχει μια διάσταση στην αναγκαιότητα των κομμάτων, να "αποϊδεολογικοποιούνται", ώστε να εγγράφουν την ενσωμάτωσή τους στις ενιαιοποιημένες στρατηγικές του κεφαλαίου και της διατήρησης εκείνων των ιδεολογικών στοιχείων που εγκαλούν την κομματική ενότητα, και την πολιτικοποιούν επάγοντας την στις μάζες που αντιπροσωπεύουν.

Η διάσταση αυτή σφραγίζει την συμπεριφορά των κομματικών λειτουργιών ως φορείς ιδεολογικών σχέσεων ως προς τις μάζες που ορίζονται σ' ένα κόμμα και την συμπεριφορά τους ως φορείς πολιτικών πρακτικών μέσα σε τομείς του κρατικού μηχανισμού.

Στην πρώτη περίπτωση υπάρχει η αναπαράσταση των ανταγωνιστικών στοιχείων, διαμαχών στο εσωτερικό του συνασπισμού εξουσίας, απονευρωμένων, διυλισμένων ώστε να διαφεύγουν το αντιληπτικό πεδίο, υλικό και ιδεολογικό των τάξεων στηριγμάτων.

Στην δεύτερη περίπτωση υπάρχει η επαναδιατύπωση των διακρίσεων μεταξύ κυβέρνησης-κόμματος-κυβερνητικής παράταξης, μέχρι τυπικά

περιορισμένα σχίσματα. Αποστάσεις από την κομματική γραμμή, αποδεσμεύσεις περιφερειακών στελεχών, στο όνομα των αρχών του κόμματος, αποστοιχίσεις των κομματικών παρατάξεων κ.λ.π.

Η αναδιοργάνωση των κομματικών δομών ως αναφορά το κράτος, σημαδεύεται από την μετάθεση του κέντρου βάρους, στις δραστηριότητές τους. Υποβαθμίζεται - ή είναι αδύνατη-η μαζική στρατολόγηση στελεχών, η αυτοτελής ιδεολογική-κομματική-εμβέλεια στις μάζες, στην βάση μιας ειδικής εσωτερικευμένης στο κόμμα ιδεολογίας.

Οι ιδεολογικές εγχαράξεις αφορούν όλο και περισσότερο μηχανισμούς-με τα ιδιαίτερα ιδεολογικά τους υποσύνολα - διαφορετικούς από τα κόμματα. Η "στρατολόγηση" καναλιζάρεται από εκείνους τους κομματικούς διαύλους που εμπίπτουν στην κυβερνητική κρατική εξουσία και αφορά την πλαisiώση τους από προσωπικότητες.

Οι διευθυντικός ιστός των κομμάτων ταυτίζεται όλο και συχνότερα μ' αυτούς που έχουν ενεργητική πρόσβαση στους τομείς άσκησης πολιτικής εξουσίας. Η πραγματική ισχύς αναδεικνύεται από τον βαθμό πρόσβασης σ' αυτά τα κέντρα, και γι' αυτήν ερίζουν οι διάφορες τάσεις και όμιλοι πίεσης. Ταυτόχρονα τα ιδεολογικά ζητήματα τα "δόγματα", χάνουν την επιρροή τους σαν συνεκτικοί παράγοντες, και η συνοχή των κομμάτων εδράζεται στην διαπλοκή των ομίλων με τις κρατικές χρηματοπιστωτικές ροές.

Οι μετασχηματισμοί αυτοί δεν αγγίζουν με τον ίδιο τρόπο όλα τα κόμματα. Η προσαρμογή τους στον ρόλο του κυβερνητικού κόμματος εξαρτάται από:

- τον βαθμό στον οποίο ήταν αρθρωμένη ήδη στην ιδεολογία τους, ιδεολογικά υποσύνολα του σκληρού πυρήνα του κρατικού μηχανισμού

(αυταρχισμός, τεχνοκρατία, εθνικισμός, ατομικισμός).

- την συμβατότητα των ιστορικά επεξεργασμένων απ' αυτά, διαχειριστικών κατευθύνσεων με τις κυρίαρχες στρατηγικές συσσώρευσης.
- την θέση που καταλαμβάνουν στο συσχετισμό της πάλης των τάξεων που ιστορικά αναγνωρίζονταν στον οργανωτικό κορμό τους.

Αυτοί οι παράγοντες διαφοροποιούν τα συντηρητικά κόμματα από τα σοσιαλδημοκρατικά. Γενικά τα πρώτα, έχουν δομικά εγγράψει στο εσωτερικό τους πλευρές του σκληρού πυρήνα της "κρατικής" ιδεολογίας, συμβαδίζουν με τις μορφές διαχείρισης που ορίζουν οι πιο επιθετικές -αν και μη ισορροπημένες - αστικά στρατηγικές, αυτή την περίοδο. Προσαρμόζονται έτσι καλύτερα και η κρίση τους εσωτερικεύεται στη νομή της κρατικής εξουσίας (διασπάσεις κ.λ.π.).

Στα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, η κρίση έχει περισσότερο δομικά χαρακτηριστικά. Διατηρώντας μια μαζική εργατική βάση για ολόκληρες περιόδους, αποτελούν αστικά κόμματα με εργατική πελατεία. Το γεγονός αυτό δημιουργεί δυσπροσαρμογή την περίοδο αυτή στην κυβερνητική εξουσία, εφόσον η κυρίαρχη στρατηγική της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης, επιδρά στην διαχείριση μιας προηγούμενης περιόδου.

Από την μια η εξασθένηση της λειτουργίας των κομμάτων, ως ιμάντων μεταβίβασης της κυρίαρχης ιδεολογίας, από την άλλη ο περιορισμός του ρόλου τους ως μέσων ανακύκλωσης της αστικής εξουσίας, ερμηνεύουν την απομάκρυνση τους από τις κυβερνητικές θέσεις για μακρές περιόδους στις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις, και την εναγώνια προσπάθειά τους να προσαρμοστούν στις συνθήκες της ταξικής πάλης που υπαγορεύει το κεφάλαιο.

Γ. ΜΕΛ. Ιούλιος 1993.

Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΑΥΤΗΝ

Το κείμενο που ακολουθεί αποτέλεσε εισήγηση στο δεύτερο διήμερο των "Α.Σ." που διεξήχθη τον Νοέμβριο του 1993 και δημοσιεύθηκε στο τεύχος 3-4. Επανεκδόθηκε με την μορφή μπροσούρας και με τίτλο **"Σκέψεις για το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα"** τον Δεκέμβριο του 1994 με αφορμή τα πενήντάχρονα του κόκκινου Δεκέμβρη. Θέτει ζητήματα θεωρίας και ιστορίας του κομμουνιστικού κινήματος, ενώ παράλληλα αποτελεί μία σύντομη περιοδολόγηση της ταξικής πάλης και της κοινωνικής συγκυρίας στην Ελλάδα τον 20ο αιώνα.

Μια τοποθέτηση για την εξέλιξη και την κρίση του κομμουνιστικού κινήματος στην Ελλάδα, είναι απαραίτητη για δύο κυρίως λόγους:

α. Γιατί επέδρασε περισσότερο από κάθε άλλο στην Δ. Ευρώπη στην σύσταση των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας και την συγκρότηση του κράτους. Αν η ιστορία κάθε κοινωνικού σχηματισμού είναι η ιστορία της πάλης των τάξεων σ' αυτόν, στην Ελλάδα αυτή η πάλη είναι σύμφυτη με το κομμουνιστικό κίνημα.

β. Γιατί μέχρι πρόσφατα, υπήρξε ιστορικά, ταύτιση μεταξύ αριστεράς (πολιτικό-κοινωνικών κινήματων) / κομμουνιστικού ρεύματος. Όλες οι πλευρές της ελληνικής αριστεράς απορρέουν από σχίσματα και διαιρέσεις στο εσωτερικό του, που αντικατοπτρίζουν βαθύτερες κοινωνικές διεργασίες. Ακόμα και η «σοσιαλδημοκρατία» προέκυψε διεκδικώντας μέρος της κληρονομιάς ενός ιστορικού συνασπισμού που με ηγεμονικούς όρους συγκρότησε το Κ.Κ.Ε. του ΕΑΜικού μπλοκ. Όλες οι μερίδες της αριστεράς προέρχονται από μια κοινή μήτρα.

Για να μιλήσει κανείς για τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό, πρέπει να μιλήσει για το κομμουνιστικό κίνημα στην Ελλάδα.

Αυτή η αποτίμηση γίνεται μέσα από ορισμένες σαφείς πολιτικές θέσεις:

- Την προσέγγιση της κομμουνιστικής προοπτικής ως δυνατότητα της έκβασης της πάλης των τάξεων, η οποία περιέχεται στις αντικειμενικές αντιφάσεις του Καπιταλιστικού Τρόπου Παραγωγής.
- Την προσέγγιση της εξέλιξης τους ως προϊόν και συντελεστή του κοινωνικού συσχετισμού δυνάμεων, όχι προδιαγεγραμμένη από κάποια τελεολογία των αφετηριακών εγγενών αδυναμιών του.
- Την απόρριψη της παραδοχής του κομμουνισμού ως «ιδεολογίας» ενταγμένης στο ευρύτερο ιδεολογικό σύνολο του μαρξισμού. Ιδεολογίας και οργάνωσης που προέκυψε σ' ένα ιστορικό πλαίσιο των σχέσεων παραγωγής - ιδιαίτερα των εργασιακών σχέσεων, είτε μέσα από μια ορισμένη συγκυρία σε μια περιοχή με ιδιαίτερα πολιτικά - πολιτισμικά χαρακτηριστικά, την Ηπειρωτική Ευρώπη.

Θα ξεκινήσουμε από την αφετηρία ότι οι τάξεις συγκροτούνται ως τέτοιες μέσα στην ταξική πάλη, και τα όριά τους περιχαράζουν όχι μόνο οι θέσεις τους στον οικονομικό καταμερισμό εργασίας, αλλά και οι πολιτικές και ιδεολογικές τους πρακτικές. Τα

πολιτικά και ιδεολογικά αποτελέσματα της πάλης της εργατικής τάξης είναι υπαρκτά ακόμα, και όταν δεν έχουν διακηρυγμένο τον στρατηγικό τους στόχο (τον κομμουνισμό). Αποτελούν συστατικό στοιχείο της διαμόρφωσης της φιγούρας του εργαζόμενου, της κοινωνικής σχέσης κεφάλαιο με τις ιδιαιτερότητες τους σε κάθε κοινωνικό σχηματισμό.

Η απουσία ή ο μειωμένος ρόλος του κομμουνιστικού κινήματος σε σημαντικά ιμπεριαλιστικά κέντρα (Η.Π.Α., Ιαπωνία) δεν αναιρεί το γεγονός της πολιτικής πλευράς του εργατικού κινήματος, αναδεικνύει όμως ότι αυτή η πλευρά κάτω από τον επιβεβλημένο συσχετισμό δυνάμεων δεν έφτασε στο ανώτερο επίπεδο: να θέσει ως αντικείμενο της πάλης της το κράτος, και πεδίο την ανατροπή των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής.

Ωστόσο ακόμα και σε εκείνες τις χώρες που δεν αναπτύχθηκε το κομμουνιστικό κίνημα η πορεία τους σφραγίστηκε από αυτό. Όχι τόσο λόγω του διπολισμού και της διεθνοποίησης (πολύ σημαντικών εξ' άλλου), αλλά γιατί η στρατηγική των κυρίαρχων τάξεων επικεντρώθηκε στην συνάρθρωση κοινωνικών συμμαχιών που να απομακρύνουν ένα τέτοιο ανατρεπτικό ενδεχόμενο. Οι συμβιβασμοί με τις λαϊκές τάξεις αλά και η αυταρχικοποίηση θεσμών και μηχανισμών είναι προϊόν αυτής της αντιφατικής προληπτικής διαδικασίας.

Παρ' όλη την νεοφιλελεύθερη (ή την πιο θλιβερή «αριστερο» φιλελεύθερη) αντιστροφή της πραγματικότητας που προσπαθούν να βρουν ένα κοινό πυρήνα (τον «κρατισμό») στον λενινισμό, στο νιου ντηλ και στο φασισμό, ο μόνος κοινός πυρήνας είναι ότι στο έδαφος των αντιφάσεων και της κρίσης των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων εξουσίας προέκυψαν δύο ριζικά πολωμένες στρατηγικές: μια προλεταριακή και μία αστική, με την δεύτερη να τείνει να απαντήσει και να προκαταλάβει την πρώτη. Αντίστοιχα, το κράτος πρόνοια, ο κεϋνσιανισμός, δεν μπορεί παρά να κατανοηθεί και ως συμβιβασμός με τις λαϊκές τάξεις, υπό το βάρος του συγκριτικού υλικού περιγράμματος των λαϊκών δημοκρατιών και των αντιφασιστικών μετώπων.

Μία απ' τις πρώτες σημαντικές παρατηρήσεις που πρέπει κανείς να διατυπώσει, είναι η ιστορική ταύτιση της πολιτικής εκπροσώπησης του εργατικού κινήματος, της αριστεράς με το κομμουνιστικό ρεύμα, σε αντίθεση με άλλες χώρες της Κ. και Νότιας Ευρώπης που υπήρξε δεσπόζουσα η παρουσία των σοσιαλιστικών και σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων. Οι

βασικές αιτίες αυτού του γεγονότος σχετίζονται με τα ακόλουθα:

- την σχετική καθυστέρηση στην μετάβαση του ελληνικού καπιταλισμού στην φάση της διευρυμένης αναπαραγωγής του που αρχίζει μετά το 1880.
- την αντιφατική πορεία εθνικής ολοκλήρωσης. Αυτή κατ' αρχήν υπαγορεύεται από μια στρατηγική επέκταση κρατικής ισχύος ή προσβάσεων διαύλων εξουσίας σ' ένα σύνολο κοινωνικών σχηματισμών. Εκεί όπου τα «ελληνικά» αστικά στρώματα επιτελούσαν οικονομικές (παραγωγικές και αναπαραγωγικές) και πολιτικές λειτουργίες. Στην βάση αυτής της στρατηγικής συμπύχθηκε μια ευρύτατη ταξική συμμαχία με ορισμένους σοβαρούς συμβιβασμούς ως προς τις λαϊκές τάξεις, όπως η αποφυγή της μαζικής προλεταριοποίησης του αγροτικού πληθυσμού, η μαζικοποίηση της εκπαίδευσης, κυρίως η μαζική πολιτική παρουσία στον πολιτικό μηχανισμό με την καθολική ψηφοφορία και το πλέγμα των πελατειακών σχέσεων. Ωστόσο αυτοί οι συμβιβασμοί επιτεύχθηκαν κάτω από την πλήρη πολιτική και ιδεολογική ηγεμονία της αστικής στρατηγικής της Μεγάλης Ιδέας, στην οποία αναγνωρίζονταν και αγροτικά στρώματα.

Η στρατηγική αυτή προωθήθηκε και είχε επιτυχίες σε εδαφικό επίπεδο αλλά και σοβαρότατες αναδιπλώσεις. Στο πλαίσιο της ιμπεριαλιστικής διείσδυσης σ' ένα σύνολο κοινωνικών σχηματισμών, όπου δεσπόζουσα θέση είχαν ελληνικά αστικά στρώματα, αλλά και των ανταγωνιστικών επιδιώξεων νεοπαγών αστικών τάξεων, της Τουρκίας, της Βουλγαρίας, κ.λ.π. Υπάρχει μια μετατόπιση χωρική και τομεακή, δραστηριοτήτων και μια σαφέστατη εξάρτηση τους από ένα εθνικό - κρατικό κέντρο, τα όρια του οποίου είναι αντικείμενο ενός ρευστού συσχετισμού δυνάμεων που αποκρυσταλλώνεται σταδιακά μέσα από συνεχείς συγκρούσεις: πόλεμος 1897, μακεδονικοί αγώνες 1905, πόλεμοι 12 - 13. Μέσα απ' αυτήν την διαδικασία έχουμε την ανάπτυξη των πρώτων σημαντικών θυλάκων βιομηχανικής ανάπτυξης, την εξορυκτική βιομηχανία, κατασκευαστικούς τομείς, την εκμηχάνιση της ναυτιλίας όπου η βιομηχανική εργατική τάξη και οι αγώνες της κάνουν αισθητή την παρουσία τους. Το μικρό ειδικό βάρος και η ηγεμονία της μεγαλοιδεατικής στρατηγικής δεν επιτρέπει την αυτοτελή πολιτικά παρουσία. Δεν είναι τυχαίο ότι οι πρώτες θύλακες της εργατικής τάξης, στις περιοχές που είναι πρόσφατα προσαρτημένες στον εθνικό κορμό ή διαπερνούνται από εθνοτικές αντιφάσεις και έχουν συγκυριακά μία ισορροπία διεθνικών πρακτικών (στη Θεσσαλονίκη γύρω από τις μειονοτικές παροικίες, στον Βόλο, στην Καβάλα κ.λ.π.)

Η διαδικασία ανάπτυξης των πρώτων πολιτικών μορφών του εργατικού κινήματος (συνδικάτων, ομίλων, ομάδων,) στηρίζεται από την έκρηξη του ιμπεριαλιστικού πολέμου.

Η σημασία του ήταν τεράστια για την πορεία του εργατικού κινήματος. Η εμπειρία του πολέμου σαν πεδίου αποσύνθεσης όλων των πρότερων κοινωνικών σταθερών, πολιτικών, ιδεολογικών, βιοτικών ήταν εξαιρετικά διδακτική και αποτέλεσε τη βάση για την σημαντικότερη τομή στην ιστορία του εργατικού

κινήματος., την Οκτωβριανή Επανάσταση και την συγκρότηση του κομμουνιστικού ρεύματος. Η επίδραση στην Ελλάδα των δύο αυτών γεγονότων συνδυάστηκε με ιδιαίτερες πλευρές του κοινωνικού σχηματισμού - την πολιτική κρίση - και αργότερα εθνική κρίση - η οποία πήρε καταστροφικά χαρακτηριστικά με την μορφή ενός κάθετου διύσμου εξουσίας και χωρικά οριοθετημένου (παλάτι - Βενιζελικοί, Παλαιά - Νέα Ελλάδα) και την συνέχιση μέχρι των ορίων της μιας ανέφικτης, αλλά και αναπόδραστης αστικής στρατηγικής, κρατικής επέκτασης και εθνικής ολοκλήρωσης.

Η ίδρυση του Σ.Ε.Κ.Ε. (Κ.Κ.Ε.) θεμελιώθηκε στις υπαρκτές μέχρι τότε αντιστάσεις και ρεύματα της εργατικής τάξης. Στο έδαφος της καταστροφής κοινωνικών στρωμάτων απ' τον πόλεμο, της τεράστιας ελκτικής δύναμης της Οκτωβριανής Επανάστασης και της ύπαρξης δύο πολιτικών - κοινωνικών μπλοκ που το ένα στο εσωτερικό του συγκέντρωνε τις λαϊκές μάζες της Παλιάς Ελλάδας, κουρασμένες από τον πόλεμο ο οποίος είχε παύσει προ πολλού να είναι υπόθεσή τους, και από την άλλη ευρύτατες κοινωνικές κατηγορίες της Νέας Ελλάδας, για τις οποίες η κρατική επέκταση και η εθνική συγκέντρωση ήταν όρος ύπαρξης.

Το κόμμα αυτό δεν προέκυψε εκ του μηδενός. Αντίθετα στηρίχτηκε στην ανάπτυξη των πρώτων εργατικών αγώνων και σε οργανική σχέση με την εργατική τάξη.

Η διεθνής και η εθνική συγκυρία (διχασμός) του δίνουν την δυνατότητα απ' την μια να προσανατολιστεί σε μια στοιχειακά επαναστατική κατεύθυνση (αποδοχή των 21 όρων της Κομμουνιστικής Διεθνούς) και να κερδίζει ορισμένες μάζες στην βάση της αντίθεσής του στην ηγεμονική αστική επιλογή (ιδιαίτερα πολεμιστές του μετώπου). Ωστόσο ο μικρός βαθμός ανάπτυξης αυτοτελών αγώνων της εργατικής τάξης στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό και η συνεκτική ηγεμονία της στρατηγικής της μεγάλης ιδέας σ' ένα σύνολο πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων δεν έδινε αντικειμενικά την δυνατότητα της μετατροπής των τεράστιων κλυδωνισμών του «Διχασμού» σε επαναστατική κρίση. Έτσι, ακόμα και όταν ο συνασπισμός των δυνάμεων που ήταν ενάντια στην μικρασιατική εκστρατεία είχε μια συγκυριακή πολιτική επιτυχία με την απομάκρυνση του Βενιζέλου, ήταν τόσο βαθιά και αδήριτη αυτή η στρατηγική που ευρίσκετο εν κινήσει για 50 χρόνια, ώστε ήταν αδύνατο να μην φτάσει στα τελικά όρια της.

Η ήττα του 22 αποτελεί την μεγαλύτερη τομή στην σύγχρονη ελληνική ιστορία. Ουσιαστικά αποτελεί το σημείο καμής για την συγκρότηση του σημερινού ελληνικού κράτους.

Για την ελλαδική αστική τάξη δεν μπορεί να θεωρηθεί μονόπλευρα ως ήττα συνολικά της μεγαλοϊδεατικής στρατηγικής. Είχε τα πλεονεκτήματα του υπερδιπλασιασμού των εδαφών σε μία δεκαετία, της ενσωμάτωσης στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό ενός τεράστιου βίαια προλεταριοποιημένου δυναμικού με μεγαλύτερες εργασιακές δεξιότητες από το ενδογενές, και την εθνική ολοκλήρωση ουσιαστικά των περιοχών του ελληνικού κράτους με τις ανταλλαγές πληθυσμών. Από την άλλη πλευρά όμως, περιόριζε τα όρια δράσης του ελληνικού κεφαλαίου στα πλαίσια της εμβέλειας μιας αυστηρά οροθετημένης κρατικής

οντότητας, υπό το βάρος μίας εθνικής κρίσης με εξαιρετικές πολιτικές - ιδεολογικές και υλικές επιπτώσεις.

Η αναπροσαρμογή της αστικής στρατηγικής στην βάση της εκμετάλλευσης των νέων κοινωνικών όρων, στον στόχο της μονοπωλιακής συσσώρευσης υπό την αιγίδα του χρηματιστικού κεφαλαίου, από την μια αναδεικνύει ως κύριο αντίπαλο τις εργατικές και λαϊκές αντιστάσεις και τον πολιτικό τους εκπρόσωπο, το Κ.Κ.Ε., από την άλλη όμως υπομονεύεται από την ανοιχτή εκδήλωση της πολιτικής κρίσης και την παγκόσμια οικονομική κρίση η οποία ξεσπάει.

Οι παράγοντες που αφαιρούν την δυνατότητα απ' το Κ.Κ.Ε. να διατυπώσει μια ηγεμονική προλεταριακή συμμαχία σε συνθήκες εν δυνάμει επαναστατικής κατάστασης είναι πολλαπλοί, αντικειμενικοί και υποκειμενικοί.

Οι βασικότερες αιτίες ήταν οι ακόλουθες:

1. Η καπιταλιστική ανάπτυξη μετά την καταστροφή είχε σαν αντικείμενο κυρίως λαϊκές μάζες που είχαν συγκυριακά εξωτερική σχέση με τον ελλαδικό κοινωνικό σχηματισμό και ήταν δύσκολη η απόκτηση οργανικών δεσμών μαζί τους. Οι ταξικές πρακτικές, ιδεολογικές και πολιτικές που τα στρώματα αυτά είχαν αναπτύξει στον κοινωνικό σχηματισμό από όπου προέρχονται, αφίσταντο από τις προλεταριακές και είχαν περισσότερο εθνικολαϊκή βάση. Η καταστροφή ήταν αποκαλυπτική αλλά ήταν δύσκολη μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα η μεταβολή του προσανατολισμού από τα στρώματα αυτά. Ως ένα βαθμό αντιλαμβάνονται την κρίση της «εθνικής» στρατηγικής υπό την μορφή της προδοσίας και συνεχίζουν συγκυριακά ν' αναγνωρίζονται στο πλαίσιο της εθνικής ολοκλήρωσης, με τις επισωρευτικές συνέπειες της εχθρότητας του αστικού κράτους απέναντί τους, και την απόσταση του γηγενούς πληθυσμού.

2. Η αδυναμία χάραξης μίας συγκεκριμένης κατεύθυνσης για την συγκρότηση της προλεταριακής ηγεμονίας στις ελληνικές συνθήκες, η οποία σχετίζεται και με τον καταστροφισμό, και τον εξελικτισμό που υπήρχε στην Κομμουνιστική Διεθνή, ιδιαίτερα μετά τον Λένιν, ηγεμονία που να συμπεριλαμβάνει ένα σύνολο θεσμών, πρακτικών, βασισμένων στα εθνικά χαρακτηριστικά. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση αυτής της αδυναμίας συγκεκριμένης ανάλυσης και υλοποίησης βρίσκεται στην θέση για το «Μακεδονικό», όπου το Κ.Κ.Ε. δεν αντιλαμβάνεται την διαδικασία εθνολογικών μεταβολών και ομογενοποιήσεων που έχουν επέλθει μετά τον πόλεμο και την ταξική σημασία που έχει για τα κατεστραμμένα από τον πόλεμο στρώματα προσφύγων, η ισότιμη ένταξη (που το ελλαδικό κράτος συστηματικά προσπαθεί ν' αποφύγει) σ' έναν ενιαίο εθνικό σχηματισμό. Μετά τις αναδιατάξεις που είχαν επιφέρει οι βαλκανικοί πόλεμοι και η μικρασιατική εκστρατεία, η «Μακεδονία των λαών» φάνταζε μία τεράστια περιπέτεια και ακύρωση οποιασδήποτε υλικής βάσης ύπαρξης για αυτά τα στρώματα.

Η πορεία της ανάπτυξης του Κ.Κ.Ε. στην ελληνική κοινωνία είναι αντιφατική. Φέρει τα στοιχεία της αδυναμίας όξυνσης της επαναστατικής κρίσης (που οδηγεί σε μία σχετική σταθεροποίηση της πολιτικής κρίσης και ανάκαμψη της αστικής στρατηγικής με τον

Βενιζέλο), φαινόμενο που είναι γενικό για όλη την Ευρώπη μετά το '20. Παράλληλα όμως φέρει στοιχεία εκείνων των ταξικών αντιστάσεων που αποτελούσαν συνεχή προσκόμματα στην διαδικασία της μονοπωλιακής μετάβασης. Γι' αυτό το λόγο το αστικό κράτος με πρωτοβουλία της δημοκρατικής μερίδας των Βενιζελικών επικέντρωσε το κύριο μέτωπο ενάντια στο Κομμουνιστικό κόμμα, με το ιδιώνυμο, τις εξορίες, τις φυλακίσεις, και τις δολοφονίες.

Η συγκροτημένη αυτή επίθεση των μηχανισμών της αστικής τάξης είχε σαν αποτέλεσμα στο νέο πολιτικό μόρφωμα, μια εργατική τάξη με μικρή πολιτική εμπειρία και αυτοτελή πολιτική παρουσία. Τα αποτελέσματα αυτά αντανakλώνται και στη διαρκή πολιτική κρίση του κόμματος της τριετίας '28 - '31. Ωστόσο αυτή η πορεία είναι αντιφατική και συμβαδίζει με την αποκατάσταση οργανικών δεσμών με τμήματα των προλεταριακών μαζών (παλαιών και νέων) και την επιδίωξη μιας συμμαχίας με ευρύτερα λαϊκά στρώματα (αγρότες, μάζες κ.λ.π.)

Συγκεκριλώνοντας την περίοδο αυτή, το Κ.Κ.Ε.:

- ❖ *Αδυνατεί να μετατρέψει την πολιτική κρίση σε επαναστατική κρίση, λόγω των πολιτικών και κοινωνικών συσχετισμών.*
- ❖ *Αναπτύσσει ταξικές πρακτικές και οργανικούς δεσμούς με τις λαϊκές τάξεις που αναδεικνύουν αυτό ως κύριο εμπόδιο της επικρατούσας αστικής στρατηγικής (και όχι τις αντιμαχόμενες αστικές μερίδες) και συγκεντρώνουν τα πυρά των αστικών κρατικών μηχανισμών εναντίον του.*
- ❖ *Αφήνει ανολοκλήρωτη τις κοινωνικές του συμμαχίες, παρουσιάζει πολιτικές αδυναμίες (που αντιστοιχούν και στις αντιφάσεις της Διεθνούς), στοιχεία που μαζί με την επιθετικότητα του αντιπάλου, αντανakλούνται στην πολιτική κρίση, στην υποχώρηση του και στις λυσσαλέες διαμάχες των ηγετικών του μερίδων.*

Η στροφή του '31 δεν είναι απλά μία πολιτική στροφή, αλλά αντανakλά κοινωνικούς μετασχηματισμούς. Αντανakλά κυρίως:

- την διαδικασία ενσωμάτωσης με όρους προλεταριοποίησης του δυναμικού των προσφύγων.
- την ένταση της διαμάχης μεταξύ των μερίδων της αστικής τάξης
- την οικονομική κρίση της δεκαετίας του '30.

Η επιβολή του Ζαχαριάδη ως «σωτήρα» και «ζωοδότη» του κόμματος πέρα από την άμεση πολιτική αξία του ελέγχου της Διεθνούς, είχε και συμβολικά, για όλα εκείνα τα στρώματα των προσφύγων που είχαν έρθει «απ'έξω» με διαφορετική κουλτούρα και ήταν από τους βασικούς παράγοντες της αστικής συγκέντρωσης. Αυτή η μεταβολή αντανakλάται και στο γεγονός ότι στο πολιτικό επιτελείο του κόμματος, αλλά και στο στελεχιακό του δυναμικό, αποκτούν δεσπόζουσα θέση στοιχεία της προλεταριακής προσφυγιάς σε σχέση με εκείνα των σοσιαλιστικών ρευμάτων της Παλαιάς Ελλάδας.

Η στροφή αυτή του κόμματος συμπίπτει με την άρση της ασφυκτικής πίεσης από το αστικό κράτος, εξαιτίας της έντασης των διαμαχών των αστικών μερίδων, στο πλαίσιο και της οικονομικής κρίσης.

Η διαπλοκή του κόμματος με τα νέα προλεταριακά στρώματα που απογυμνώνονταν σταδιακά από τους υλικούς και ιδεολογικούς δεσμούς με το αστικό κράτος, τα οποία είχαν στοιχεία αστικής κουλτούρας και υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, οι αντιθέσεις στο εσωτερικό του αστικού συνασπισμού, η όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων υπό το βάρος της οικονομικής κρίσης επιτρέπει την σημαντική αύξηση της οργανωτικής πολιτικής και ιδεολογικής επιρροής του.

Το εγχείρημα της ανάπτυξης μίας ευρύτερης λαϊκής συμμαχίας με ενδιάμεσους στόχους και όχι αμιγώς προλεταριακούς προσδιορισμούς, έχει αντιφατικές επιπτώσεις. Δίνει την δυνατότητα της συγκέντρωσης δυνάμεων, κοινωνικών πρακτικών, ρευμάτων σκέψης που είχαν αποτυπώσει την εθνική κρίση (λογοτέχνες, διανοούμενους κ.λ.π.), ώστε να διαμορφώσει μια εν δυνάμει συλλογική εθνική προλεταριακή κουλτούρα. Ωστόσο, στην διαδικασία ορθών τακτικών στόχων, της γραμμής των μαζών, της λαϊκής συμμαχίας, της παρουσίας στην πολιτική σκηνή, της επανανοποίησης των συνδικάτων, της αντιφασιστικής ενότητας, αναδεικνύεται η στρατηγική απόκλιση της θεωρίας των σταδίων και η προσέγγιση του χαρακτήρα της επικείμενης επανάστασης στην Ελλάδα ως αστικοδημοκρατικού και όχι σοσιαλιστικού.

Παράλληλα, η εξωτερική επίλυση (από τη Διεθνή) της κρίσης του κομμουνιστικού κινήματος, όσο και αν είχε συγκυριακές θετικές επιπτώσεις, έφερε την σφραγίδα της αντίληψης ότι τα εθνικά κόμματα ήταν τμήματα ενός διεθνούς στρατοπέδου που συγκρούονταν σε παγκόσμιο επίπεδο, και αυτή η σύγκρουση ήταν καθοριστική, και όχι οι αντιφάσεις του κάθε ιδιαίτερου κοινωνικού σχηματισμού. (Αντίληψη που σταδιακά οδήγησε στην ταύτιση των επιδιώξεων της κάθε ιδιαίτερης εργατικής τάξης και των συμφερόντων του σοβιετικού κράτους).

Στον πυρήνα αυτών των αντιφάσεων βρίσκεται η εξέλιξη, η ανάπτυξη, και η ήττα του ΕΑΜικού κινήματος.

Η πολιτική κρίση του αστικού προσωπικού, η δυαδικότητα των κέντρων εξουσίας που ήταν έρπουσα μετά τον διχασμό, η όξυνση των ταξικών αγώνων (απεργίες, εξέγερση του Μάη του '36 κ.λ.π.), οδήγησε στην βοναπαρτικού τύπου δικτατορία του Μεταξά, η οποία είχε περισσότερο τα χαρακτηριστικά της επίλυσης της πολιτικής κρίσης με την επικράτηση ενός από τα παραδοσιακά κέντρα εξουσίας (του παλατιού), την θωράκιση των κατασταλτικών μηχανισμών απέναντι στις λαϊκές τάξεις και την εκκαθάριση τους από αντιθετικά αστικά στοιχεία (π.χ. στο στρατό), παρά τη μορφή ενός λαϊκού φασιστικού κινήματος (όπως π.χ. η Γερμανία, Ιταλία).

Η δικτατορία βρήκε το κόμμα πολιτικά και κοινωνικά ανέτοιμο για το μέγεθος της σύγκρουσης, και του επέφερε συντριπτικά χτυπήματα που τυπικά οδηγούσαν στην εξαφάνισή του. Τα υπόγεια όμως κοινωνικά ρεύματα τα οποία συγκέντρωνε στο εσωτερικό του, η σφυρηλάτηση εκείνων των στοιχείων που διαπαιδαγωγούνταν μέσα στις πιο σκληρές συνθήκες, αναδεικνύαν μία άλλη φυσιογνωμία και μία άλλη εμβέλεια των κοινωνικών πρακτικών των κομμουνιστών (εμβέλεια πολύ χαρακτηριστική στις περιοχές που πέρασαν εξόριστοι). Ταυτόχρονα η

δικτατορία ενίσχυσε τους ρυθμούς μονοπωλιακής συγκέντρωσης, έκανε το πρώτο δειλό εγχείρημα προλεταριοποίησης αγροτικών μαζών, αποδιάρθρωσε το κύρος και τη σημασία του παραδοσιακού αστικού πολιτικού προσωπικού.

Όλα αυτά τα στοιχεία συγχωνεύτηκαν με την έκρηξη του πολέμου σε μία αντιφατική ενότητα. Είναι ιστορικό «παράδοξο» το πώς ένα κόμμα που είχε λιγότερο από 2 εκατοντάδες ελεύθερα μέλη τον Οκτώβρη του 1940, και λίγες χιλιάδες στις φυλακές που δεν είχαν υπογράψει δηλώσεις, κατάφερε να καθοδηγήσει μία τέτοια παλλαϊκή συμμαχία και ουσιαστικά μέσα σε τέσσερα χρόνια ν' αποτελέσει τον μόνο εξωτερικό παράγοντα εξουσίας στην Ελλάδα.

Αυτή η δυνατότητα θεμελιώθηκε στον σωστό προσανατολισμό του, να πάρει σαφή θέση για τον πόλεμο και στη συμμετοχή του στην αντιφασιστική συμμαχία, πολύ πιο έγκαιρα από τα υπόλοιπα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης. Οι κοινωνικές αιτίες της ηγεμονίας του σ' αυτό το μπλοκ δυνάμεων σχετίζονταν με την «γνώση» ευρύτατων λαϊκών μαζών, των αποτελεσμάτων μιας εθνικής αποσάθρωσης, μαζών που είχαν ορισμένους πολιτικούς δεσμούς με το Κ.Κ.Ε. Η πείρα αυτή διαχύθηκε στο σύνολο του κοινωνικού σχηματισμού που μέσα από την κατοχή αντιμετώπιζε αντίστοιχη καταστροφή και αποσάθρωση σαν αυτή που βίωσαν οι πρόσφυγες στην μικρασιατική καταστροφή. Την ίδια όμως πείρα κοινωνικής καταστροφής μέσα από μία στρατιωτική συντριβή είχε και το αστικό πολιτικό προσωπικό, το οποίο (στο μεγαλύτερο τμήμα του) απεχώρησε από τον ελλαδικό χώρο, είτε συνεργάστηκε με τους κατακτητές.

Η ΕΑΜική τομή θα σημαδέψει την ελληνική ιστορία:

- ➔ Προκύπτει μ' έναν οργανικό τρόπο από την διαπλοκή των μαζών με την πρωτοπορία των κομμουνιστών
- ➔ Αποσπά κομβικά στοιχεία αστικής ηγεμονίας, υπεράσπισης εθνικού χώρου, τροποποιώντας τους όρους της, θέτοντας το ζήτημα της κοινωνικής απελευθέρωσης.
- ➔ Συγκροτεί πλατύ κοινωνικό μπλοκ (εργάτες, αγρότες, υπαλληλικά στρώματα, παραδοσιακά μικροαστικά, διάνοηση) με πρωτοκαθεδρία της εργατικής τάξης και στοιχεία της ηγεμονία της (Λαοκρατία), απειλώντας έτσι την ειδική ελληνική εκδοχή επαναστατικού μπλοκ.
- ➔ Υπερβαίνει το παραδοσιακό αστικό δίλημμα (διχασμός), θέτοντας ζήτημα κοινωνικής ανατροπής και μετάβασης στο σοσιαλισμό (έστω και έμμεσα).

Το ΕΑΜ ήταν το σημαντικότερο εθνικο-απελευθερωτικό κίνημα στην Ευρώπη, διότι συγκέντρωσε την πλατύτερη συμμαχία κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων (εργατών, μικροαστικών στοιχείων της πόλης, αγροτικών στρωμάτων) και συνδύασε τέτοιες μορφές αγώνων (απεργίες, διαδηλώσεις, ένοπλο αγώνα), εξαιρετικές για την κατεχόμενη Ευρώπη.

Μέσα σε αυτήν την κίνηση, άνοιξαν τεράστια ρήγματα, μέσα από τα οποία εισέβαλλαν για πρώτη φορά στο προσκήνιο της ιστορίας στρώματα και κοινωνικές κατηγορίες (όπως οι γυναίκες, η σπουδάζουσα νεολαία, αγροτικοί πληθυσμοί), γεγονός

που καταγράφηκε και στην λαϊκή κουλτούρα που απέκτησε τεράστια ώθηση και σ' ένα σύνολο θεσμών (την λαϊκή αυτοδιοίκηση, την λαϊκή δικαιοσύνη, κ.λ.π.).

Η ήττα του ΕΑΜικού κινήματος σηματοδεύτηκε από τη προσήλωση του μέχρι τέλους στην συμμαχία με μερίδες της αστικής τάξης διαμέσου των μηχανισμών της. Από την αντίληψη της ελεγχόμενης κατάκτησης θέσεων ισχύος στον μεταπολεμικό κοινωνικό σχηματισμό, αντίληψης που συμβαδίζει με πλευρές μιας εξαιρετικά εργατίστικης προσέγγισης και ανάδειξης ως σημαντικότερου παράγοντα εξουσίας του κέντρου (σύμφωνα με την τυπολογία της Οκτωβριανής Επανάστασης). Οι δύο αυτές αντιλήψεις συνυπήρξαν το Δεκέμβριο του 44, από την μία πλευρά η εξέγερση κατανοήθηκε στην αρχή σαν επίδειξη ισχύος και έτσι σ' αυτήν δεν ρίχθηκαν οι πραγματικές δυνάμεις του Ε.Λ.Α.Σ. από την άλλη πλευρά η ήττα κατανοήθηκε ως αποφασιστική καμπή στον συσχετισμό δυνάμεων εις όφελος της αντίδρασης, πράγμα που σαφώς δεν ίσχυε. Ο συσχετισμός δυνάμεων παρέμενε ακόμα συντριπτικά υπέρ του λαϊκού κινήματος στο βαθμό που μία μικρή περιοχή αστικής εξουσίας ήταν περικυκλωμένη από μία τεράστια περιφέρεια ΕΑΜικής εξουσίας.

Ο βαθύτερος κοινωνικός συσχετισμό που το ΕΑΜικό κίνημα είχε δημιουργήσει, αποδείχθηκε κατά την σταθεροποίηση του αριστερού κινήματος την περίοδο 45 - 46 παρ' όλη την τρομοκρατική ανασυγκρότηση του αστικού κράτους. Ήταν εμφανής η κυριαρχία του στα εργατικά σωματεία, τα μικροαστικά στρώματα της πόλης, αλλά και οι λυσσαλέες αντιστάσεις που ανέπτυσσαν κομμάτια του αγροτικού πληθυσμού απέναντι στην τρομοκρατία στην ύπαιθρο.

Η τομή η οποία είχε ανοίξει και η ντε - φάκτο ύπαρξη δυαδικής εξουσίας ήταν αδύνατο να κλείσει. Αντίθετα με άλλες χώρες της Ευρώπης, όπου η αντίσταση ηγεμονεύτηκε από αστικά στρώματα όπως την Γαλλία, ή συνύπαρξη με αστικά στρώματα όπως στην Ιταλία, στην Ελλάδα η εξωτερική σχέση της αστικής τάξης με τον κοινωνικό σχηματισμό, και ο πλούτος των κοινωνικών δραστηριοτήτων που απελευθέρωσε το Ε.Α.Μ., έκανε αδύνατη την ανασύσταση του αστικού συνασπισμού εξουσίας και τη διαμόρφωση τέτοιων χαρακτηριστικών των εργαζομένων, απαραίτητων για τις ανάγκες της μεταπολεμικής καπιταλιστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα, χωρίς την συντριβή του ενός μπλοκ.

Το ερώτημα που έθετε η περίοδος, αν με τέτοια ισορροπία δυνάμεων ήταν δυνατή η εξέλιξη του κοινωνικού σχηματισμού το απάντησε έγκαιρα και με μεγαλύτερη πείρα η αστική τάξη. Το ζήτημα ήταν ποιος ποιόν. Παρ' όλη την σύγχρονη αστική και ρεφορμιστική ιστοριογραφία ο εμφύλιος ήταν αναπόφευκτος από την εξέλιξη της ταξικής πάλης. Η αδυναμία του Κ.Κ.Ε. ήταν ότι σ' έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο εις βάρος του συσχετισμό δυνάμεων δεν έριξε αποφασιστικά τις δυνάμεις του στην στρατηγική κατάληψη της εξουσίας. Μέχρι την αποφασιστική καμπή της πάλης παρέμενε δέσμιος και αμφιταλαντευόμενος στην τακτική της βελτίωσης θέσεων ισχύος σε ένα μακροπρόθεσμο συμβιβασμό στο εσωτερικό του αστικού κράτους.

Αυτή η αμφιταλάντευση αντανακλάται στα καίρια λάθη του:

- το κράτημα των δυνάμεων στην πόλη,
- την παράδοση ουσιαστικά των υπό στράτευση μελών του και των πιο εμπειροπόλεμων στελεχών του (προερχόμενων από το προδικτατορικό στρατό) στον αστικό στρατό,
- το ζήτημα των εφεδρειών κ.λ.π.

Τα αίτια της ήττας του επαναστατικού μπλοκ την περίοδο αυτή ήταν πολιτικά και όχι κοινωνικά όπως την περίοδο μετά την μικρασιατική καταστροφή. Στο πολιτικό επίπεδο όπου συγχωνεύονται και επιλύονται οι κοινωνικές συγκρούσεις, η αντιπαράθεση μεταξύ επανάστασης και αντεπανάστασης, πήρε την ανώτερη μορφή της ταξικής πάλης, τον εμφύλιο πόλεμο. Από αυτήν την πλευρά ο αγώνας του Δ.Σ.Ε. και του Κ.Κ.Ε. είχε ανώτερα στρατιωτικά και στρατηγικά χαρακτηριστικά από τον αγώνα του Ε.Α.Μ.

Η έκβαση της ταξικής σύγκρουσης της δεκαετίας του 40 καθόρισε όλη την εξέλιξη της μεταπολεμικής κοινωνίας. Οι πολιτικές, ιδεολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις ήταν τεράστιες:

1. Η αποκοπή της πολιτικής πρωτοπορίας του λαϊκού κινήματος από το κοινωνικό σώμα, είτε με τις εξορίες, είτε κυρίως με την προσφυγιά.
2. Η ανασυγκρότηση του συνασπισμού εξουσίας με την ηγεμονία των πιο επιθετικών μερίδων της αστικής τάξης, και την κυριαρχία των πιο θωρακισμένων μηχανισμών απέναντι στις λαϊκές μάζες (παλάτι, στρατός, δικαιόκο μηχανισμός).
3. Οι συνθήκες πολιτικής και ιδεολογικής καταπίεσης που επέτρεπαν μία μακροπερίοδη υπερεκμετάλλευση τμημάτων των λαϊκών μαζών χωρίς ίχνος συμβιβασμού από την πλευρά του κεφαλαίου.
4. Η βίαιη προλεταριοποίηση αγροτικών μαζών (που για πρώτη φορά επιτεύχθηκε στο νεοελληνικό κράτος) με την μεταφορά τους στις πόλεις ή με τη μετανάστευση.
5. Η δημιουργία του κράτους των «εθνικοφρόνων» από το οποίο ήταν αποκλεισμένο θεσμικά, υλικά, ιδεολογικά ένα σημαντικότατο κομμάτι της κοινωνίας. Σε αυτό το κράτος είχαν εξαιρετικό βάρος ορισμένα στρώματα λόγω του ρόλου της στην πολιτική και στρατιωτική κυριαρχία της αστικής τάξης. Όλη η διαδικασία νομιμοποίησης αυτού του πλέγματος σχέσεων πολιτικού και ιδεολογικού αποκλεισμού των λαϊκών μαζών και της εργατικής τάξης, ενισχύθηκε από δευτερεύοντα λάθη της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε., όπως η αντίληψη της τακτικής υποχώρησης του Δ.Σ.Ε. του όπλου παρά πόδα και η έστω και συγκυριακή ανακίνηση του «Μακεδονικού».

Η αποκοπή της πολιτικής πρωτοπορίας της εργατικής τάξης από τον κοινωνικό ιστό είχε πολλαπλές συνέπειες για το κίνημα:

- ✓ την απομάκρυνση από την πραγματική πηγή της ισχύος του, μία ορισμένη διαπλοκή με τις λαϊκές τάξεις.
- ✓ την ενσωμάτωση της πρωτοπορίας του με (όρους εξάρτησης από τους αυταρχικούς κρατικούς μηχανισμούς) στους κοινωνικούς σχηματισμούς του ανατολικού μπλοκ, όπου αποκτούσε ραγδαία θέσεις πολιτικής εξουσίας η υπό ανάπτυξη κρατική αστική τάξη.

Επιπρόσθετα, η αυταρχική συγκρότηση των νέων εξουσιαστικών σχέσεων και του συνασπισμού εξουσίας που προέκυψαν από την συντριβή, θεσμικά απέκλεισε κάθε αριστερή πολιτική πρακτική και

«εξοβελίζου» από τον «εθνικό κορμό» τα ιδεολογικά σύνολα της αριστεράς.

Ο ειδικός συνδυασμός αυτών των στοιχείων έγειρε σταδιακά την πλάστιγγα εις όφελος εκείνων των κατευθύνσεων στις οποίες δέσποζε η αστική επιρροή και η αναπαραγωγή των αστικών ιδεών. *Οι κατευθύνσεις αυτές υπήρχαν σ' όλη την αντιφατική πορεία ανάπτυξης του Κ.Κ.Ε. με καθοριστικές επιδράσεις σ' εξαιρετικά κρίσιμες στιγμές.*

Η αντίληψη του καταστροφισμού και του οικονομισμού (το «σάπισμα» των παραγωγικών δυνάμεων και η διαρκής κρίση του καπιταλισμού). Το χαμηλό θεωρητικό και πολιτικό επίπεδο των στελεχών του (απόρροια της μικρής πολιτικής εμπειρίας της ελληνικής εργατικής τάξης). Η θεώρηση της ταξικής πάλης ως σύγκρουσης διεθνών στρατοπέδων, ενυπάρχουν στο Κ.Κ.Ε. και στην δεκαετία του '20 και του '30. Οι επιτυχίες του θεμελιώνονται στις περιπτώσεις που ακολούθησε την «γραμμή των μαζών», την διαπλοκή με τα συγκεκριμένα συμφέροντα και τις επιδιώξεις τους.

Ακόμα όμως και μέσα σ' αυτήν την διαπλοκή αναπαράγονται πλευρές της αστικής κατεύθυνσης όπως:

- Η θεωρία των σταδίων.
- Η συμμαχία με μερίδες της αστικής τάξης μέσω των μηχανισμών (κομμάτων πριν την κατοχή, εκκλησίας, κυβέρνησης της Αιγύπτου κατά την κατοχή).
- Η αποκρυστάλλωση της αστικής και μικροαστικής ιδεολογίας στη διάρθρωση του κόμματος με την αναπαραγωγή αστικού τύπου ιεραρχίας, στεγανοποίηση των ανώτερων κλιμακίων, γραφειοκρατικοποίηση, κατοχή της γνώσης από ένα κλειστό επιτελείο. Είναι δηλωτικό ότι παρά την τεράστια ισχυροποίηση αριθμητική, πολιτική, κοινωνική, του κόμματος κατά την επαναστατική διαδικασία του '40, ο στενός ηγετικός του πυρήνας μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 60 είχε την βάση του στις τομές και στα ξεκαθαρίσματα που έγιναν την δεκαετία του 30 (επιβολή Ζαχαριάδη, δικτατορία του Μεταξά).

Ο συνδυασμός της γραμμής των μαζών και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά πολιτικής κρίσης και εθνικής κρίσης που πήρε η ταξική πάλη στην Ελλάδα, έδινε στο Κ.Κ.Ε. γενικά αντικαπιταλιστικούς επαναστατικούς προσδιορισμούς, όμως ένα πλέγμα στοιχείων της θεωρίας του και της πρακτικής του δεν επέτρεπαν να εξειδικεύονται σε επαναστατική γραμμή (ιδιαίτερα την πιο κρίσιμη περίοδο της δεκαετίας του 40).

Η ήττα της δεκαετίας του 40 και η αυταρχική ανασυγκρότηση του κοινωνικού σχηματισμού την δεκαετία του 50 με την κάθετη διαίρεση στο κοινωνικό σώμα που επέφερε υπέρ της αστικής ηγεμονίας, έδωσε την αποφασιστική ώθηση στην στροφή που επιτελείται στον ιστό του κομμουνιστικού κινήματος στην Ελλάδα. Η αποκοπή από τις λαϊκές μάζες που επιβλήθηκε από την αστική τάξη, δεν του επέτρεπαν να εμπλουτίζεται από την πηγή των προλεταριακών πρακτικών του. Η κατασταλτική θωράκιση του κράτους απέναντι του, ψαλιδίζουν την δυνατότητα πολιτικών του πρωτοβουλιών. Ακόμα και η σωστή προσπάθεια διαχωρισμού του από εκδοχές της καπιταλιστικής ανασυγκρότησης το 52 (τι Πλαστήρας, τι Παπάγος) δεν έχει το κοινωνικό έρεισμα που θα επέτρεπε την

αυτοτελή πολιτική (μη ταυτιζόμενη με την εκλογική) παρουσία της αριστεράς, έτσι το 56 υπάρχει συνεργασία με το Κέντρο, στην Δημοκρατική Ένωση.

Ταυτόχρονα, η ιδεολογική νομιμοποίηση του αστικού συνασπισμού και η συνοχή των κρατικών μηχανισμών γύρω από το ιδεολογικό σύνολο του αντικομμουνισμού μετατοπίζει την πολιτική πρακτική της αριστεράς στην προσπάθεια ανάδειξης όλων των εθνικών - δημοκρατικών στοιχείων του ΕΑΜικού μπλοκ και όχι των επαναστατικών λαϊκών. Όλες αυτές οι διεργασίες υπαγορεύονται από τον εγγεγραμμένο και στο κράτος ταξικό συσχετισμό δυνάμεων. Υπάρχει μία σαφής μετατόπιση της πολιτικής σύγκρουσης στο έδαφος της αστικής κυριαρχίας. Η αριστερά για να αντιμετωπίσει τον αποκλεισμό της και την κατασταλτική πολιτική, αναδεικνύει ως κυρίαρχη φυσιογνωμία της την εθνική (σε σχέση με την αντεθνική ξενόδοξη δεξιά), την αναπτυξιακή (σε σχέση με την ληστρική υπερεκμετάλλευση του τόπου από τους κομπραδόρους), την δημοκρατική νομιμότητα της (σε σχέση με την τρομοκρατική δράση του κράτους και της κυριαρχίας παρακρατικών κέντρων εξουσίας). Οι παράμετροι αυτές ήταν υπαρκτές, ενέτειναν όμως σοβαρούς μετασχηματισμούς υπέρ της αστικής κυριαρχίας στο εσωτερικό της, που καταγράφονταν στον εκλογικισμό, στην αναπτυξιολογία, στην τακτική της πόλωσης προς τη μία από τις δύο μεριές του αστικού πολιτικού προσωπικού (το κέντρο).

Οι μεταβολές αυτές σημαδεύονται από πολιτικούς μετασχηματισμούς σε διεθνές επίπεδο και κοινωνικές αλλαγές στην Ελλάδα.

Τα αστικά στρώματα που αναπτύσσονται από την δεκαετία του 30 στην Σ.Ε. και σταδιακά λόγω της θέσης τους στον καταμερισμό εργασίας και στο νομικό-πολιτικό εποικοδόμημα της Ε.Σ.Σ.Δ., συγκροτούνται σε μία κρατική αστική τάξη με δεσπόζουσα θέση. Αποκτούν το 56 πλήρη πολιτική επικυριαρχία. Για το Κ.Κ.Ε. η τομή αυτή έχει πραγματική και όχι συμβολική σημασία.

Για τα κομμουνιστικά κόμματα της Δύσης (Γαλλίας, Ιταλίας) η πολιτική τομή βρίσκεται στην περίοδο 45 - 47 όταν συμμετέχουν (υποτελώς) στο συνασπισμό εξουσίας των χωρών τους αντί να βαθύνουν την επαναστατική διαδικασία. Αποτελούν έτσι συστατικά στοιχεία για μεταπολεμική καπιταλιστική ανάπτυξη, εκφράζοντας συγκεκριμένα βραχυπρόθεσμα οικονομικά συμφέροντα τμημάτων της εργατικής τάξης και τα ηγεμονευμένα πολιτικά ιδεολογικά αποτελέσματά της. Γι' αυτό τον λόγο η τομή του 56 έχει περισσότερο την σημασία της αποκάθαρσης από τις παρεκκλίσεις του παρελθόντος, αξία και επικύρωση μιας συνέχειας. (δεν υπάρχει καν αλλαγή του ηγετικού πυρήνα Τορέζ, Τολιάτι, κ.λ.π.).

Για το Κ.Κ.Ε. όμως τα πράγματα είναι διαφορετικά. Το ρήγμα το οποίο είχε ανοίξει η επαναστατική διαδικασία τη δεκαετία του 40 ήταν εγγεγραμμένο στη συλλογική συνείδηση του κόμματος. Έτσι τα πιο ορατά πολιτικά στοιχεία της τομής δεν ήταν δυνατόν να υλοποιηθούν με μία ήπια μετάβαση. Ήταν απαραίτητη η ενεργοποίηση προς αυτήν την κατεύθυνση των σοβιετικών μηχανισμών εξουσίας. Το σχίσμα το οποίο ανοίγει στο κόμμα είναι τεράστιο. Το μεγαλύτερο τμήμα του στελεχιακού του δυναμικού διαγράφεται και υφίσταται σοβαρές διώξεις από τους ανατολικούς

κρατικούς μηχανισμούς. Η αστική κυριαρχία ολοκληρώνεται και επισφραγίζεται με τον πιο αποκρουστικό τρόπο.

Παρ' όλο που οι κλυδωνισμοί είναι σημαντικότεροι δεν μεταφέρονται με την ίδια ένταση στην Ελλάδα. Οι βασικές αιτίες είναι οι ακόλουθες:

α. Ο αρνητικός ταξικός συσχετισμός δυνάμεων στην Ελλάδα ο οποίος διευκόλυνε και επέβαλλε μία πολιτική και κοινωνική κατεύθυνση όπως αυτή που κυριαρχούσε στην Ε.Δ.Α.

β. Η αδυναμία - λόγω απόστασης από την Ελλάδα - του προλεταριακού πολωμένου πυρήνα του κόμματος να συνδεθεί με τις λαϊκές μάζες, να δοκιμάσει και να διαμορφωθεί από μία διαφορετική πολιτική.

γ. Η σύγκρουση δόθηκε με όρους που δεν αποσαφηνίζουν την πραγματική πολιτική και κοινωνική προέκταση της σοβιετικής επέμβασης, στο βαθμό που όλο το προηγούμενο διάστημα δεν είχε γίνει κάποια ουσιαστική θεωρητική και πρακτική κριτική των αιτιών της ήττας. Αντίθετα είχαν διατηρηθεί όλες εκείνες οι πολιτικές δομές και αντιλήψεις που οδήγησαν σε αυτήν. Επιπρόσθετα, η χρήση του κομματικού μηχανισμού και η πρόσφυση στην Σοβιετική εξουσία για την εκκαθάριση διαφορετικών αντιλήψεων και στάσεων (περίπτωση Καραγιώργη, Πλουμπίδη κ.ά.), ήταν φαινόμενο γνωστό στην Ζαχαριαδική ηγεσία.

Οι κοινωνικές αλλαγές στην Ελλάδα την περίοδο αυτή, σχετίζονται με την ένταση της καπιταλιστικής ανάπτυξης και την συγκρότηση του συνασπισμού εξουσίας. Οι πολιτικές - ιδεολογικές συνθήκες του καθεστώτος συσώρευσης επιτρέπουν την υψηλότερη κερδοφορία στην Ευρώπη. Στα πλαίσια αυτά υπάρχει σημαντική προλεταριοποίηση αγροτικών μαζών και ανάπτυξη νέων κοινωνικών κατηγοριών (μικροαστικών στρωμάτων, τεχνικών, δικηγόρων κ.λ.π., φοιτητικής νεολαίας) ενώ παράλληλα υπάρχει εντονότερη διείσδυση των διευρυνμένων εμπορευματικών σχέσεων στη γεωργία.

Στο πολιτικό επίπεδο ηγετικό ρόλο παίζουν στρώματα τα οποία έχουν κατακτήσει θέσεις τους λόγω του αποφασιστικού τους ρόλου στην διατήρηση της αστικής εξουσίας κατά τον εμφύλιο και μετά. Οι λειτουργίες τους εδράζονται στην πολιτική αναπαραγωγή του συστήματος κυρίως, και οι θέσεις ισχύος τους βρίσκονται σε μηχανισμούς όπως το παλάτι, ο στρατός, το δικαίκο σύστημα.

Στα πλαίσια της σταθεροποίησης της αστικής εξουσίας και της εντατικής αστικοποίησης η εμβέλεια ορισμένων απ' αυτά τα κέντρα εξουσίας παρουσιάζεται δυσανάλογη και είναι πηγή ανισορροπίας και παράγοντας στοιχείων πολιτικής κρίσης. Το γεγονός αυτό συνδυάζεται με την αδυναμία του αστικού κράτους να διαλύσει ολοκληρωτικά το εαμικό μπλοκ, τμήματα του οποίου συναντώνται με καινούρια στρώματα εργαζομένων που προκύπτουν από την μαζική αστικοποίηση. Η Ε.Δ.Α. χωρίς να αμφισβητεί την αστική εξουσία ή πλευρές της, θέτει το ζήτημα μιας πιο ισόρροπης ανάπτυξης και το αίτημα ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων για την επανένταξή τους στον εθνικό κορμό. Το αποτέλεσμα των εκλογών του 58 (25,4%) για την Ε.Δ.Α., πλειοψηφία στις αστικές περιοχές) είναι πολύ σημαντικό

Απ' αυτό απορρέουν δύο διακριτές αστικές στρατηγικές:

□ Η μία του καραμανλικού αυταρχικού εκσυγχρονισμού που έχει στόχο να εντείνει το βαθμό εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης, να δώσει ορισμένες υλικές παροχές στα ταξικά στηρίγματα της συμμαχίας της δεξιάς, να διατηρήσει σ' ένα τροποποιημένο πλαίσιο την πολιτικο-ιδεολογική αποτελεσματικότητα συνοχής της ιδιότυπης ταξικής κυριαρχίας στην Ελλάδα.

□ Η άλλη εναλλακτική στρατηγική (του κέντρου) εγγράφει στο εσωτερικό της πλευρές των αιτημάτων του ηττημένου εαμικού μπλοκ, την μεταβίβαση τμημάτων της πραγματικής εξουσίας από αφανή (κατασταλτικοί μηχανισμοί, παλάτι) σε εμφανή δίκτυα (κοινοβούλιο), αναδιανομής ενός τμήματος της κεφαλαιοκρατικής κερδοφορίας μέσα από επιλεκτικές κοινωνικές παροχές, την μετάθεση των ιδεολογικών συντεταγμένων του κράτους σε περισσότερο αστικές δημοκρατικές εκδοχές. Καταγράφει τέλος το αίτημα ανερχόμενων νέων κοινωνικών κατηγοριών για εντονότερη παρουσία της στην πολιτική σκηνή.

Ο τρόπος με τον οποίο επιλύθηκε η αντίθεση μέσα στην συγκυρία στις εκλογές του 61 - με την επιστράτευση της ισχύος του κρατικού μηχανισμού, περισσότερο επέτεινε την αντιπαράθεση. Είχε βέβαια ένα σημαντικό αποτέλεσμα πόλωσε ακόμα πιο έντονα την αριστερά προς την μία πλευρά (κυρίως πολιτικά και ιδεολογικά και όχι οργανωτικά) των αστικών στρατηγικών. Είναι μία περίοδος ανάπτυξης ευρύτατων λαϊκών αγώνων. Ο εργοστασιακός συνδικαλισμός γνωρίζει αλματώδη άνοδο και καινούριες μερίδες του προλεταριάτου (οικοδόμοι) μπαίνουν μαχητικά στον αγώνα, νεολαϊστικές μάζες (κυρίως εργαζομένων αλλά και σπουδαστών) με τις κοινωνικές πρακτικές τους θίγουν τον σκληρό πυρήνα των ιδεολογικών σχέσεων του κράτους της δεξιάς (η πάλι για τα δημοκρατικά δικαιώματα, το ειρηνιστικό κίνημα, η πολιτιστική ανάκαμψη των αρχών της δεκαετίας του 60, τα πρώτα στοιχεία χειραφέτησης των νέων γυναικών).

Η άνοδος της πάλης των μαζών ενισχύει την διαμάχη των δύο αστικών στρατηγικών και οδηγεί στην ανοιχτή κρίση νομιμοποίησης της αυταρχικής κυβερνητικής εξουσίας με την δολοφονία του Λαμπράκη. Το διάστημα αυτό η Ε.Δ.Α. συνδέεται με όλα αυτά τα κοινωνικά ρεύματα, πολλές φορές τα δημιουργεί, ωστόσο δεν συγκεντρώνει αυτές τις δυνάμεις σε μία διαδικασία, ούτε καν επιμέρους ρήξεων, αλλά ρίχνει το βάρος της στην διατήρηση της συνοχής της εναλλακτικής αστικής στρατηγικής. Χαρακτηριστική η στάση αμηχανίας απέναντι στην λαϊκή αγανάκτηση εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων στην κηδεία του Λαμπράκη, η επιμονή στην «υπεύθυνη» κριτική και στήριξη απέναντι στην Ε.Κ., ακόμα και όταν στις δημοτικές εκλογές του 64 υπήρξε σοβαρή άνοδος των δυνάμεων της Ε.Δ.Α. έναντι της Ε.Κ. Αντίστοιχα υπάρχει σοβαρή επιφύλαξη απέναντι στους εργατικούς αγώνες που έστω και υπαινικτικά έθεταν ζητήματα αμφισβήτησης της αστικής κυριαρχίας στους χώρους παραγωγής. Ανάλογη είναι και η στάση της να μην θέτει ζητήματα ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας στην Ελλάδα (Αμερικανοκρατία, βάσεις κ.λ.π.)

Δεν είναι παράδοξο ότι αυτή την περίοδο, δεν γίνεται καμία προσπάθεια ανασυγκρότησης

οργανώσεων του Κ.Κ.Ε. στην Ελλάδα. Το διάστημα αυτό που η ταξική συμμαχία της δεξιάς διατηρούσε στο απυρόβλητο, ακόμα και απ' την εναλλακτική αστική στρατηγική, όλα τα στηρίγματά της στον κρατικό μηχανισμό, δεν υπήρχε καμία πολιτική προετοιμασία, οργανωτική κίνηση, ιδεολογική προσπάθεια απόσπασης των μαζών από την αστική νομιμότητα.

Η παθητική συναίνεση των κυριαρχούμενων τάξεων στην στρατηγική του κέντρου, που την ενίσχυε η Ε.Δ.Α., δεν ήταν δυνατόν να αποτελέσει αντίβαρο, σ' όλο το πλέγμα των ταξικών εξουσιών που διέθετε η δεξιά στον κοινωνικό σχηματισμό.

Η διεργασία για την διάλυση των κομματικών οργανώσεων στην Ελλάδα είχε κοινωνικές και πολιτικές αιτίες. Το Κ.Κ.Ε. πριν τον εμφύλιο ήταν ένα κόμμα με προλεταριακή σύνθεση σ' όλο τον κομματικό του ιστό και στα ηγετικά του κλιμάκια. Αντίθετα, στην Ε.Δ.Α. - διατηρώντας ένα τμήμα του ΕΑΜικού μπλοκ, εγγράφοντας στο εσωτερικό της και στρώματα που διεκδικούσαν μία θέση στο πολιτικό σκηνικό από τον οποίο ήταν αποκλεισμένα λόγω της συμμετοχής τους στο ΕΑΜικό κίνημα, και εξαιτίας της έκβασης της ταξικής πάλης που εμπόδιζε την αυτοτελή πολιτική παρουσία της εργατικής τάξης, στον ηγετικό τους πυρήνα - δεσπόζουσα θέση είχαν στρώματα με μικροαστικούς ταξικούς προσδιορισμούς.

Οι πολιτικές αιτίες σχετίζονται με τους μετασχηματισμούς του κομμουνιστικού ρεύματος μετά τον πόλεμο (και ανοιχτά μετά το 56) σε διεθνές επίπεδο. Η ενσωμάτωση των κομμουνιστικών κομμάτων στο αστικό πολιτικό σύστημα μεταπολεμικά, είχε μία αποδεκτή από τις κυρίαρχες τάξεις λειτουργία. Εξέφραζε τα βραχυπρόθεσμα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των πιο ισχυρών τμημάτων της εργατικής τάξης (μεταβαλλόμενα μ' ένα συμβιβασμό στα πλαίσια του κεϋνσιανικού κράτους) υπό την ηγεμονία αστικών και μικροαστικών κοινωνικών προσδιορισμών. Στην Ελλάδα λόγω της εξέλιξης της ταξικής πάλης και της διάρθρωσης του συνασπισμού εξουσίας μέσα στο κράτος με κυριαρχικό στοιχείο τον αντικομμουνισμό, η παρουσία του Κ.Κ.Ε. όχι μόνο δεν εγγυούταν ένα τέτοιο συμβιβασμό (μη αποδεκτό εξάλλου λόγω της ισχύος τους από τις κυρίαρχες τάξεις), αλλά λειτουργούσε αποδιαιρετικά στον τύπο της κυριαρχίας του μπλοκ εξουσίας στην μετεμφυλιακή Ελλάδα.

Στην κατεύθυνση της εθνικής-δημοκρατικής ενότητας στην συμμαχία με το κέντρο, τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων ένταξης στρωμάτων στο εμφανή πολιτικό δίκτυο που προωθούσε η Ε.Δ.Α., η ύπαρξη πολιτικά και υλικά της κομμουνιστικής κυριαρχίας λειτουργούσε αποτρεπτικά. Απ' αυτό το λόγο, από την ουσία της πολιτικής και κοινωνικής γραμμής της αριστεράς, εμπορεύθηκε η διάλυση των οργανώσεων στην Ελλάδα, ο ηγετικός πυρήνας του οποίου στο εξωτερικό δεν έκανε τίποτα να την αποτρέψει στο βαθμό που και ο ίδιος ήταν ενταγμένος σε μία τέτοια στρατηγική και αντίληψη.

Η ύπαρξη μίας εναλλακτικής στρατηγικής που είχε εξασφαλίσει την παθητική συναίνεση των κυριαρχούμενων τάξεων, και έθιγε πλευρές της μορφής της ταξικής (πολιτικής και ιδεολογικής) κυριαρχίας μερίδων του άρχοντος συγκροτήματος, χωρίς όμως να

διαθέτει πραγματική ισχύ πέρα από την συναίνεση των κυριαρχούμενων τάξεων, οδήγησε στην πολιτική κρίση του 65. Τα πραγματικά κέντρα εξουσίας προσπαθώντας να διατηρήσουν το σύνολο της εξουσιαστικής δομής του μετεμφυλιακού κράτους - χωρίς κανένα συμβιβασμό - εκτιμώντας την πραγματική ισχύ και συνοχή της Ε.Κ. και υπερβάλλοντας τη πολιτική και ιδεολογική κυριαρχία του στις λαϊκές μάζες, διοργάνωσαν το κοινοβουλευτικό πραξικόπημα του 65. Η Ελλάδα γνωρίζει τότε την μεγαλύτερη λαϊκή έκρηξη μετά την απελευθέρωση. Η κρίση εκπροσώπησης μεταβάλλεται σε οξυτάτη πολιτική κρίση. Ωστόσο, το πλαίσιο υπεράσπισης της αστικής νομιμότητας που δημιουργεί η ηγεμονία της αστικής στρατηγικής (της Ε.Κ.) η οποία ενισχύεται από την στάση της Ε.Δ.Α. η οποία παρουσιάζεται ως πιο συνεπής εκφραστής αυτής της νομιμότητας, έχει σαν αποτέλεσμα την άμβλυνση της κρίσης σε μία εν δυνάμει επαναστατική κατάσταση. Ο χαρακτήρας των κινητοποιήσεων πήρε αμιγώς πολιτική μορφή και δεν συνδέθηκε με κοινωνικά αιτήματα και πρακτικές που θα αμφισβητούσαν την ταξική δομή στην Ελληνική κοινωνία.

Η σταθεροποίηση στη συγκυρία της πολιτικής κρίσης, που ενισχύθηκε από την πολιτική της ουρά της Ε.Δ.Α., είχε τα αντίστροφα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Η μετάθεση της πάλης στο επίπεδο της αστικής δημοκρατικής νομιμότητας, η ενίσχυση της παθητικότητας των μαζών έναντι της αστικής ηγεμονίας, άνοιξε τον δρόμο προς την δικτατορία του 67. Ακόμα και όταν όλα τα μηνύματα διέρρεαν από τους παρακρατικούς μηχανισμούς, ήταν πλήθος οι λεγκαλιστικές και εκλογικιστικές αυταπάτες στην Ε.Δ.Α. Τα κέντρα εξουσίας έχοντας προβλέψει ότι οι επικείμενες εκλογές δεν θα απειλούσαν συνολικά την αστική αναπαραγωγή, αλλά θα τροποποιούσαν την ιεραρχία συμφερόντων που κρυστάλλωναν στο εσωτερικό τους, προχώρησαν στο πραξικόπημα πριν από αυτές. Συνεκτιμώντας τους έξω παράγοντες, την έλλειψη αντιπάλων σε μηχανισμούς αντίστασης, την πιθανή αποδέσμευση του όπως το 65, σε περίπτωση που η αστική στρατηγική του κέντρου συνδεόταν με ορισμένους μηχανισμούς πραγματικής εξουσίας μετά την βέβαιη νίκη σ' αυτές.

Η κήρυξη της δικτατορίας ήταν μία μεγάλη ήττα για την αριστερά η οποία δεν κατάφερε να διατηρήσει κανέναν αξιόλογο ιστό αντίστασης, ούτε να διατηρήσει κάποια ανοιχτή πολιτική εμβέλεια με τις λαϊκές μάζες. Τέτοιου είδους εξάρθρωση της πολιτικής και οργανωτικής της επιρροής μέσα στην συγκυρία δεν υπήρξε ούτε στις μεγαλύτερες στιγμές επιθετικότητας του αστικού κράτους απέναντι του (δικτατορία του Μεταξά), στις στιγμές της άγριας μετεμφυλιακής τρομοκρατίας. Ακέραια την ευθύνη γι' αυτήν την εξέλιξη φέρνει συνολικά η ηγεσία του Κ.Κ.Ε. και της Ε.Δ.Α. στο εξωτερικό και στο εσωτερικό.

Την περίοδο της κρίσης εκπροσώπησης από το 64 μέχρι το 67, αναπτύσσεται η πρώτη αριστερή κριτική στο κομμουνιστικό κόμμα, που μπορεί να θεωρηθεί η μήτρα της επαναστατικής αριστεράς στην Ελλάδα για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Εκφράζει το μαρξιστικό - λενινιστικό κόμμα και συσπειρώνεται γύρω από το περιοδικό «Αναγέννηση», έχοντας δράση και μέσα στην Ε.Δ.Α. Παρ' όλο που η αναφορά της σχετίζεται με την διάσπαση του 56, στην Ελλάδα

εμφανίζεται ανοιχτά αρκετά αργότερα το 64, για τους λόγους που περιγράψαμε πιο πάνω, αλλά και γιατί οι τακτικές και οι στρατηγικές κατευθύνσεις της Ε.Δ.Α. αυτό το διάστημα έχουν ήδη πάρει το δρόμο χωρίς επιστροφή. Το ιδεολογικό έδαφος στο οποίο στηρίζεται είναι η μάχη ενάντια στον ρεβιζιονισμό, αντιλαμβανόμενος τότε ως συνέχιση μίας πορείας της συνεπούς αριστεράς (στο διεθνές επίπεδο με την υποστήριξη της Κίνας), παρά τα τακτικά λάθη που έγιναν σ' αυτή την πορεία. Η κριτική που γίνεται απ' αυτήν την σκοπιά δεν μπορεί να αποκοπεί ριζικά από το έδαφος εκείνων των αντιλήψεων και θεωρητικών ρευμάτων που οδήγησαν το κομμουνιστικό κίνημα στην ήττα, ιδιαίτερα στο μεταβαλλόμενο κοινωνικό τοπίο της δεκαετίας του 60. Ωστόσο η διατήρηση στοιχείων του σκληρού πυρήνα της λενινιστικής αντίληψης επέτρεπε την επεξεργασία ορθών τακτικών στόχων μέσα στην πολιτική συγκυρία (για την πολιτική αυτοτέλεια της αριστεράς έναντι του κέντρου, το ρόλο των παράνομων οργανισμών του κόμματος, την βαρύτητα των εργατικών αγώνων). Ο ταξικός συσχετισμός δυνάμεων, ιδιαίτερα δυσμενής για ένα επαναστατικό ρεύμα στην Ελλάδα του μετεμφυλιακού κράτους, η επιθετικότητα της παραδοσιακής αριστεράς που αναγόρευσε την κίνηση αυτή (και σωστά για τον ρεφορμισμό) σε κύριο εχθρό, το σύντομο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την παρουσία της κίνησης αυτής μέχρι την σταθεροποίηση του πολιτικού σκηνικού και την δικτατορία, δεν επέτρεψε να βάλει μία διαφορετική σφραγίδα έστω και μειοψηφική στις εξελίξεις. Ωστόσο τα στοιχεία με τα οποία συνδέθηκε ιδιαίτερα στους νεολαιίστικους και εκπαιδευτικούς χώρους, ήταν από τα πιο πρωτοπόρα στους κοινωνικούς αγώνες της εποχής. Προετοίμασε το κύριο μπλοκ των δυνάμεων της Ελληνικής αριστεράς (του μαρξιστικού - λενινιστικού ρεύματος) της μεταπολίτευσης με τα θετικά και αρνητικά του στοιχεία.

Η δικτατορία αποδιαιρώνοντας το παραδοσιακό αστικό πολιτικό προσωπικό, συνάντησε την παθητική αποδοχή των λαϊκών μαζών, αυτή όμως ποτέ δεν μεταβλήθηκε σε ενεργή συναίνεση νομιμοποίησης. Επιτείνοντας τους πολιτικούς και ιδεολογικούς όρους του καθεστώτος συσώρευσης σε βάρος των δυνάμεων της εργασίας, ενίσχυσε την κερδοφορία του κεφαλαίου και την εισροή ξένου κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, προχώρησε σε ορισμένες υλικές παραχωρήσεις σε ταξικά στηρίγματα της συμμαχίας της δεξιάς. Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου (δυσανάλογα μικρή παρά τ' αυτά σε σχέση με τους ρυθμούς αύξησης της κερδοφορίας), η κρίση του αστικού πολιτικού προσωπικού και της πολιτικής επιρροής της αριστεράς, δεν επέτρεψε την μαζική λαϊκή αντίσταση στην χούντα. Ωστόσο η παραδοσιακή αριστερά δεν έχει μια στρατηγική (ούτε την οργανωτική ικανότητα) να εκμεταλλευθεί την αδυναμία νομιμοποίησης της δικτατορίας έναντι του κοινοβουλευτισμού, με έστω μειοψηφικές κινήσεις ρήξης. Αντίστοιχες έστω ατομικές κινήσεις από μεμονωμένες περιπτώσεις αστικά και μικροαστικά προσδιορισμένων στοιχείων, (όπως ο Παναγούλης, η Δημοκρατική άμυνα) αποκτούν την σχετική λαϊκή αποδοχή και δημιουργούν προβλήματα νομιμοποίησης του καταναγκασμού της δικτατορίας.

Πολλοί είναι οι παράγοντες που επιδρούν στην διάσπαση του Κ.Κ.Ε. το 68. Η έκταση της βέβαια και η ποιότητα των πολιτικών διαφορών είναι μικρότερες απ' αυτές της διάσπασης του 56. Τέτοιο παράγοντες είναι η εξωτερίκευση της ήττας στην αντιμετώπιση της δικτατορίας και οι διαφορετικοί διεθνείς προσανατολισμοί των δύο τμημάτων. Το «νέο πνεύμα» που ομόφωνα είχαν προωθήσει και οι δύο πλευρές μέσα στο Κ.Κ.Ε. έφερε τα αντίστροφα από τους διακηρυγμένους στόχους, όχι την διάχυση του κόμματος σε μία ευρύτερη αριστερή συμμαχία, αλλά την διάλυση και της αριστερής συμμαχίας. Αυτές οι εξελίξεις προκαλούσαν αναγκαστικά αντανάκλαστικά αντίδρασης σε τμήματα του μηχανισμού του Κ.Κ.Ε. που αντλούσαν την θέση τους από τους παραδοσιακούς πολιτικούς - ιδεολογικούς προσδιορισμούς του κόμματος. Η παγίωση της μεταβολής του ρυθμού και του είδους της αστικής παλιννόρθωσης στην Ε.Σ.Σ.Δ. και το ανατολικό μπλοκ με τον Μπρεζνιεφισμό, ισχυροποίησε και διευκόλυνε αυτή την τάση (πόσο μάλλον που οι σοβιετικοί μηχανισμοί εξουσίας είχαν μετά το 56 σημαντικότερες επιδράσεις μέσα στο Κ.Κ.Ε.). Όπως κάθε φορά που δεν υποκρύπτονται ριζικά διακριτές πολιτικές στρατηγικές η σύγκρουση πήρε τα χαρακτηριστικά μίας διαμάχης για το οργανωτικό ζήτημα. Στην πορεία βέβαια, και ιδιαίτερα στην μεταπολίτευση από κάθε πλευρά προωθήθηκαν δύο διαφορετικές διαδικασίες ενσωμάτωσης στο αστικό σύστημα κοινωνικών σχέσεων και η συγκυριακή εκπροσώπηση στο πολιτικό επίπεδο διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων (τμημάτων της ελληνικής τάξης, παραδοσιακών μικροαστικών στρωμάτων από την μία, νέων ανερχόμενων μικροαστικών στρωμάτων ιδιαίτερα στους κρατικούς μηχανισμούς από την άλλη).

Η πορεία της δικτατορίας σημαδεύεται από την ένταση της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Ανάπτυξης η οποία δεν είχε σταματήσει ν' αυξάνεται (με ένα μικρό διάλειμμα το 65) καθ' όλη την διάρκεια της δεκαετίας του 60. Στην οικονομική πολιτική υπάρχει μια αλληλουχία μεταξύ της κυβέρνησης της Ε.Κ. της κυβέρνησης των αποστατών, και της χούντας. Η καπιταλιστική ανάπτυξη τροποποιεί τα κοινωνικά δεδομένα. Ενισχύει στο πλαίσιο των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής την αστική τάξη, εσωτερικοποιεί (με τις επενδύσεις) το ξένο κεφάλαιο, τροφοδοτεί περαιτέρω την αστικοποίηση, δημιουργεί μακροπρόθεσμα θεσμούς νομιμοποίησης του αστικού συστήματος (νέα Μ.Μ.Ε. κ.λ.π), αυξάνει τα νέα μικροαστικά στρώματα.

Το πραγματικό πρόβλημα του δικτατορικού καθεστώτος υπό το πρίσμα αυτής της εξέλιξης, είναι η έμμεση παρουσία του λαϊκού παράγοντα στο κράτος. Η αστική τάξη μέσα στην συγκυρία στηρίζει την χούντα. Ωστόσο όταν η κοινωνική ισχύς της ωριμάζει, τίθεται το ζήτημα ότι μακροπρόθεσμα κάθε ταξική εξουσία η οποία θεμελιώνεται αποκλειστικά στον καταναγκασμό και όχι και στην νομιμοποίηση της από μέρους των κυριαρχούμενων τάξεων, εμπεριέχει το στοιχείο της ανισορροπίας. Το εγχείρημα της χούντας (που στηρίζεται από την αστική τάξη) είναι διαρκώς να δώσει πολιτική νομιμοποίηση στο κράτος έκτακτης ανάγκης (το δημοψήφισμα του 68, το σύνταγμα του 73). Κύρια στιγμή αυτής της προσπάθειας είναι η «φιλελευθεροποίηση» του καθεστώτος διαμέσου του

Μαρκεζίνη. Η παραδοσιακή αριστερά είτε δεν δίνει σημασία στο πραγματικό πρόβλημα της χούντας, είτε αμφιταλαντεύεται απέναντι του (Κ.Κ.Ε. εσωτ.). Την διαδικασία αυτή ανατρέπει η εισβολή των λαϊκών μαζών στο προσκήνιο, στην εξέγερση του Πολυτεχνείου. Η εξέγερση του Πολυτεχνείου είναι αποτέλεσμα σύνθετων κοινωνικών διεργασιών:

- *Της ανόδου της ταξικής πάλης σε διεθνές επίπεδο και του απόηχου που είχε αυτή στην Ελλάδα.*
- *Της μη αποδοχής του μοντέλου κοινωνικής πειθάρχησης που είχε επικρατήσει στο μετεμφυλιακό κράτος, από κοινωνικές κατηγορίες που δεν είχαν βιώσει την σύγκρουση και την ήττα. Ιδιαίτερα η σπουδάζουσα νεολαία ως κοινωνική κατηγορία με επαμφοτερίζοντες ταξικούς προσδιορισμούς, είχε την δυνατότητα να είναι φορέας αντιφατικών στόχων, αντιαστικών μέσα στην συγκυρία, αλλά και συμβατών μακροπρόθεσμα στην στρατηγική του αστικού εκσυγχρονισμού.*

Το Πολυτεχνείο λειτούργησε ως η πρώτη αυτοτελής πολιτική παρουσία των λαϊκών μαζών στο προσκήνιο μετά τον εμφύλιο. Όχι μόνο γιατί έθεσε ουσιαστικά ζητήματα για την δομή της ταξικής εξουσίας (ιμπεριαλιστική κυριαρχία, αμερικανοκρατία), αλλά κυρίως διότι δεν εντασσόταν υπό την ηγεμονία μίας αστικής στρατηγικής στην συγκυρία. Θρυμματίζοντας την διαδικασία φιλελευθεροποίησης, έδωσε ένα σημαντικό πλήγμα στην αυταρχική μετεμφυλιακή εξουσιαστική δομή.

Η σκλήρυνση του καθεστώτος, και η αυτονόμηση του στρατοκρατικού κέντρου από τα αστικά στρώματα, των οποίων ήταν το «κόμμα» στην διάρκεια της Παπαδοπουλικής δικτατορίας, όξυνε την πολιτική κρίση αντί να την αμβλύνει. Η πτώση της χούντας περιγράφει μία τομή μέσα στην συνέχεια στα πλαίσια μίας αστικής εναλλακτικής λύσης. Τομή όσο αφορά την διάρθρωση της ιεραρχίας των κέντρων εξουσίας μέσα στο κράτος, συνέχεια ως αναφορά την αναπαραγωγή των σχέσεων εξουσίας μεταξύ των τάξεων.

Η εναλλακτική λύση υπαγορεύεται:

- ❑ από την ισχύ που έχει συσσωρεύσει η αστική τάξη έναντι του ΕΑΜικού μπλοκ μέσα σ' ένα τέταρτο του αιώνα.
- ❑ από τα αποτελέσματα εθνικής κρίσης στην Κύπρο που προκαλεί η αυτονόμηση του στρατοκρατικού μηχανισμού.
- ❑ από τις απρόβλεπτες συνέπειες που μπορεί να έχει η παρουσία του λαϊκού παράγοντα σε συνθήκες κρίσης.

Η επιβολή της λύσης αυτής δεν είναι στατική, εμπεριέχει δυναμικά την πάλη των τάξεων, ιδιαίτερα κατά την πτώση της χούντας. Η διαδικασία αυτή μπορούσε να εξελιχθεί υπό την αιγίδα της εργατικής τάξης. (Αυτό δεν σήμαινε επαναστατική ρήξη, αλλά ραγδαία μετατόπιση του συσχετισμού δυνάμεων εις όφελός της). Παρά ταύτα ο αστικός εκσυγχρονισμός τύπου Καραμανλή διατηρεί την πρωτοβουλία για δύο λόγους: από την διάχυτη αντίληψη του μικρότερου κακού (Καραμανλής ή τανκς) και από την «υπεύθυνη» στάση της παραδοσιακής αριστεράς και την αποφυγή από μέρους της να δημιουργήσει και επί μέρους ρήξεις.

Το κύμα της μεταπολιτευτικής ριζοσπαστικοποίησης βρίσκει τρία ρεύματα προερχόμενα από το κομμουνιστικό κίνημα, του

Κ.Κ.Ε., του Κ.Κ.Ε. εσωτ. και αυτό της επαναστατικής (συνεπούς) αριστεράς. Τα δύο πρώτα έμπρακτα τοποθετούνται στο εσωτερικό του «κράτους δικαίου» που για πρώτη φορά οικοδομείται στην Ελλάδα με τις γενικές συντεταγμένες του. τον διαχωρισμό των εξουσιών, την μετατόπιση της πραγματικής εξουσίας στα εμφανή πολιτικά δίκτυα (κυβέρνηση), την άρση του ιδεολογικού αποκλεισμού (αντικομμουνισμού ως επίσημης κρατικής ιδεολογίας) λαϊκών μαζών από το κράτος. Το μεν Κ.Κ.Ε. εκφράζει μία πορεία ενσωμάτωσης που αντιστοιχούσε περισσότερο στα καινούρια δεδομένα. Εκπροσωπεί τμήματα του εαμικού μπλοκ που διατηρούν την μνήμη της σύγκρουσης (μνήμη που δεν απαγορεύεται πια από το κράτος). Εκφράζει στρώματα της εργατικής τάξης με τα οποία η αριστερά είχε παραδοσιακά δεσμούς. Διατηρεί συμβολικά ως συνεκτικού ιδεολογικού στοιχείου του κόμματος, το όραμα της κοινωνικής ανατροπής που του επιτρέπει να είναι συμβατό με τις ριζοσπαστικές διαθέσεις, ιδιαίτερα της εργαζόμενης και σπουδάζουσας νεολαίας. Ακόμα και η αναφορά του στις χώρες του Ανατολικού μπλοκ δεν είναι τόσο απωθητική όσο θα ήταν στην Δ. Ευρώπη, εφόσον στην Ελλάδα δεν είχε υπάρξει μέχρι τότε κάποιος συμβιβασμός του κεφαλαίου, το κράτος δικαίου και το κοινωνικό συμβόλαιο. Παράλληλα ακολουθεί μία ορισμένη κίνησης επαφής με τις μάζες εκμεταλλευόμενο την ρευστότητα της περιόδου καθώς και ότι δεν υπάρχει πλήρης κυριαρχία μη πολιτικών θεσμών διαμεσολάβησης της αστικής ιδεολογίας (Μ.Μ.Ε., εκπαιδευτικά ιδρύματα κ.λ.π)

Ο σκληρός πυρήνας των πολιτικών και ιδεολογικών πρακτικών του (η αντιμονοπωλιακή συμμαχία, ο παραγωγικισμός, η αναπτυξιολογία) ορίζεται στο πεδίο αστικών κοινωνικών σχέσεων, διαπραγματεύεται έτσι την ένταξη του με καλύτερους όρους στο αστικό πολιτικό σκηνικό, φροντίζοντας να αποδεικνύει τον σταθεροποιητικό του ρόλο όταν θίγονται μακροπρόθεσμα τα αστικά συμφέροντα. Εχθρότητα προς τις άγριες εργατικές απεργίες της περιόδου 74 - 75, σαμποτάρισμα της αποχουντοποίησης, καταστολή των φοιτητικών καταλήψεων 79 - 80 κ.λ.π. είναι χαρακτηριστικά αυτής της στάσης. Αυτό το αντιφατικό μείγμα του επιτρέπει να αποκτήσει δεσπόζουσα εκλογική επιρροή στην αριστερά και θέσεις ισχύος σε επιμέρους θεσμούς (τοπική αυτοδιοίκηση, ορισμένα συνδικάτα, αργότερα Α.Ε.Ι. κ.λ.π).

Το Κ.Κ.Ε. εσωτ. εκφράζει περισσότερο μία κατεύθυνση σαν αυτή την προδικτατορικής, όταν οι συνθήκες που την δημιουργήσαν έχουν εκλείψει: Συντάσσεται και τακτικά με την αστική στρατηγική της δεξιάς (με την Ε.Α.Δ.Ε. και την συνεργασία με συνδικαλιστές της δεξιάς σε εργατικά σωματεία), όταν η αντίπαλη λύση η δικτατορία δεν υπάρχει. Αποδέχεται πλήρως την κορυφαία επιλογή της αστικής τάξης, την ένταξη στην Ε.Ο.Κ. Αντιπροσωπεύει με αυτόν τον τρόπο τμήματα της νέας διανόησης που επιζητούν να αποκτήσουν οργανικό ρόλο με την επέκταση των ιδεολογικών τους πρακτικών, παρουσιάζεται μέσα στα χρόνια σημαντικά μεγαλύτερη από την πολιτική του επιρροή, (ώσμως με το ΠΑΣΟΚ αρχικά, πρόσφυση στους ιδεολογικούς μηχανισμούς αργότερα, δεσπόζουσα θέση στον Συνασπισμό κατόπιν).

Η αποτίμηση των εγχειρημάτων της επαναστατικής αριστεράς είναι αρκετά πιο πολύπλοκη μια και αυτά ορίσθηκαν εξ' αρχής εξωτερικά και ανταγωνιστικά με το αστικό κράτος. Σήμερα υπάρχει μία τάση υποτίμησης ή και μηδενισμού του ρόλου της ενίοτε και από τους άλλοτε πρωταγωνιστές της. Αυτή η στάση αφορά δύο πλευρές:

➔ Η μία είναι ότι τα εγχειρήματα αυτά παρέπεμπαν (και άντλησαν αναφορές) σε τεράστιες κινήσεις μαζών (Πολιτιστική Επανάσταση, εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, Μάης 68, Ιταλικό κίνημα κ.λ.π) που πραγματικά συγκλόνισαν την αστική κυριαρχία. Οποιαδήποτε υπόμνηση αυτών των λαϊκών εκρήξεων, είναι απαραίτητο για το κεφάλαιο να εξαλειφθεί, ή ακόμα καλύτερα να παρουσιαστεί ως καρικατούρα.

➔ Η άλλη πλευρά είναι ότι τα εγχειρήματα αυτά κάθε φορά τάχθηκαν ενάντια (και ενίοτε αποσταθεροποιητικά) στις αστικές επιδιώξεις στην συγκυρία. Από το Πολυτεχνείο του 73, την εθνική ενότητα της μεταπολίτευσης, την τιθάσευση του εργατικού κινήματος, την πειθαρχηση του φοιτητικού κινήματος του 78, την επιδιωκόμενη αυταρχική θωράκιση του κράτους το 77, η παρεμπόδιση της εμπέδωσης της αστικής κίνησης χρωματίζεται από αυτές τις προσπάθειες. Αντιμετώπισαν έτσι την λυσσαλέα επίθεση όλου του αστικού κόσμου. Πραγματικές υγειονομικές ζώνες δημιουργήθηκαν ώστε ν' αποτρέψουν την συνάντηση με κοινωνικά ρεύματα.

Πρέπει να γίνει ένας διαχωρισμός σε δύο διακριτά πράγματα: *την αποτυχία δημιουργίας μαζικού επαναστατικού ρεύματος και των υλικών ισχύων που άφησαν οι κινήσεις που αναφέρονταν σ' ένα τέτοιο ρεύμα.* Το πρώτο είναι εξαιρετικά σύνθετο ζήτημα, αφορά την στρατηγική νίκη του καπιταλισμού στο πεδίο του αυτομετασχηματισμού του, την μεταβολή των εργασιακών σχέσεων και της φιγούρας των εργαζομένων, αφορά την διερεύνηση όλων εκείνων των θεσμών μέσω των οποίων το κεφάλαιο ασκεί την βαθύτερη ηγεμονία του. Ένα τέτοιο ζήτημα απαιτεί την συσώρευση δυνάμεων, με διεθνείς παραμέτρους, την διατύπωση νέων ταξικών συμμαχιών, την συγκρότηση της προλεταριακής ηγεμονίας, στο πιο «χαμηλό» και πιο συγκεκριμένο επίπεδο πολιτικής: αυτό των κοινωνικών πρακτικών. Το αντικείμενο που άγγιζε η Πολιτιστική Επανάσταση και ψηλάφισε ο Μάης δεν ήταν δυνατόν να το αδράξει το ελληνικό κίνημα.

Το ερώτημα των υλικών ισχύων που άφησε αυτό το κίνημα, σε ποιο βαθμό βελτίωσε ή όχι τον συσχετισμό δυνάμεων υπέρ των αντικαπιταλιστικών πρακτικών είναι πιο απλό. Το κύριο μπλοκ των δυνάμεων της επαναστατικής αριστεράς, ορίσθηκε ως συνεπής συνέχεια του Κ.Κ.Ε. Αυτό είχε τις εξής επιπτώσεις:

α. Αδυναμία ανάλυσης των συγκεκριμένων μεταβολών στην Ελλάδα. Χαρακτηριστική η αντίληψη για φασιστικοποίηση του κράτους, το διάστημα αμέσως πριν την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ.

β. Διατήρηση σε δεσπόζουσα θέση του εθνικο-ανεξαρτησιακού πλαισίου έναντι των αντικαπιταλιστικών προσδιορισμών.

γ. Αναφορά στην Κίνα όχι σαν αβέβαιο δείκτη της επαναστατικής διαδικασίας μέσα στην επανάσταση,

αλλά με τρόπο αντίστοιχο μ' αυτόν που το Κ.Κ.Ε. αναφερόταν στην Ε.Σ.Σ.Δ.

δ. Άσκηση πολιτικής ως κομμάτων της εργατικής τάξης, ενώ αποτελούσαν απλό δείκτη της εμβέλειας των πολιτικο – ιδεολογικών πρακτικών της.

ε. Αδυναμία σύνδεσης και εκπροσώπησης μερίδων των εργαζομένων, παράλληλα με τις προνομιακές σχέσεις με την σπουδάζουσα νεολαία, με τους εξαιρετικά αντιφατικούς προσδιορισμούς.

Η εκδοχή του συνεπέστερου Κ.Κ.Ε., του συνεπούς κληρονόμου των εθνικο- ανεξαρτησιακών παραδόσεων του ΕΑΜικού μπλοκ, δεν μπορούσε πολιτικά και ιδεολογικά να διαχωριστεί από τον ιστορικό μπλοκ του ΠΑΣΟΚ. Η δυσμενής εξέλιξη διεθνώς της ταξικής πάλης (παλινόρθωση στην Κίνα, επιθετική κίνηση του ιμπεριαλισμού), η πόλωση μεγάλου τμήματος της κοινωνικής του βάσης προς την πλευρά της διανοητικής εργασίας, που διευκόλυνε η κινητικότητα της πρώτης πασοκικής περιόδου, ολοκλήρωσαν τα στοιχεία διάλυσης της παραδοσιακής τους φυσιογνωμίας.

Οι υλικές επιπτώσεις αυτών των εγχειρημάτων έχουν εγγραφεί στην πάλη των τάξεων, έχουν αποκρυσταλλώσει ορισμένες αντικαπιταλιστικές πρακτικές δημιουργώντας αντιθέσεις με την δράση τους, ιδιαίτερα στους εκπαιδευτικούς όρους. Παράλληλα απομένει ένας ιστός δραστηριοτήτων και ένα διάχυτο δυναμικό ως επί το πλείστον μικροαστικών κοινωνικών προσδιορισμών αντιφατικά πολωμένο προς τις πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές της εργατικής τάξης.

Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία αποτελεί μία «δυναμική» συνέχεια στα πλαίσια της μεταπολιτευτικής μεταβολής του καθεστώτος. Αποτελεί την ολοκλήρωση του «κράτους δικαίου», υπό το πρίσμα μάλιστα ενός τύπου «σοσιαλδημοκρατικού συμβολαίου», το οποίο δεν είχε ποτέ συναφθεί στην Ελλάδα. Το ΠΑΣΟΚ στον ιδιαίτερο κοινωνικό συνασπισμό αστικών συμφερόντων που εκπροσωπεί, συμπεριλαμβάνει και τμήματα του ΕΑΜικού μπλοκ που αναγνωρίζονται στις πιο αστικά πολωμένες πλευρές της ιδεολογίας του Ε.Α.Μ. (αυτές με τις εθνικο - δημοκρατικές εγκλήσεις). Παράλληλα υιοθετεί τμήματα της στρατηγικής της ρεφορμιστικής αριστεράς ακόμα και σε διακηρυκτικό επίπεδο (εθνική - δημοκρατική αλλαγή, της προδικτατορικής Ε.Δ.Α.)

Ο συμβιβασμός της παρουσίας υποτελών εκδοχών της πολιτικής πρακτικής των εργατικών και λαϊκών στρωμάτων στην κυβερνητική εξουσία γίνεται υπό το πλαίσιο της κυριαρχίας στρατηγικών αστικών επιλογών:

❑ της ραγδαίας σταθεροποίησης του κοινωνικού συσχετισμού δυνάμεων ιδιαίτερα στους χώρους παραγωγής (με τον εργοστασιακό δεσποτισμό και την έναρξη της λειτουργίας των εκκαθαριστικών μηχανισμών της κρίσης του 79 - 80 και την ανεργία).

❑ την πλήρη ενσωμάτωση σε μία ιδιαίτερη στρατηγική διεθνοποίησης, την ΕΟΚική ολοκλήρωση, την περίοδο που και μέσω αυτής έχει αρχίσει το τεράστιο αναδιαρθρωτικό εγχείρημα της αντεπίθεσης του κεφαλαίου ενάντια στη ζωντανή εργασία.

Ταυτόχρονα, η συμπερίληψη των κομμάτων (και άλλων θεσμών διασυνδεδεμένων με αυτά στην

Ελλάδα, συνδικάτων, τοπικής αυτοδιοίκησης) στα κέντρα εξουσίας έπεται των συνεχών εγγυήσεων που δίνουν, ότι είναι σαφώς τοποθετημένα στο έδαφος της αναπαραγωγής συνολικά της αστικής εξουσίας, και του γεγονότος ότι δεν θίγουν ούτε συγκυριακές αστικές επιλογές. Η υποστολή των κοινωνικών αγώνων μέσα στην αντίληψη του εκλογικισμού, η στάση στο επίπεδο της πρακτικής κατά την επανένταξη στο στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ και την ένταξη στην Ε.Ο.Κ. και το γεγονός ότι δεσπόζοντα ιδεολογικά του υποσύνολα, της «ανάπτυξης» της ουδετερότητας της επιστήμης και της τεχνικής, του εκσυγχρονισμού, είναι πτυχές της αστικής ιδεολογίας, είναι ασφαλές κριτήριο.

Η ρεφορμιστική αριστερά εντάσσεται πλήρως στο μπλοκ των «δημοκρατικών δυνάμεων της αλλαγής», όχι όμως με τον ίδιο τρόπο. Το Κ.Κ.Ε. διαπερνάται από τα εργατικά και λαϊκά συμφέροντα που ενσωματώνει και στο εσωτερικό του αναπτύσσεται μία ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα που αποκτά συνοχή μέσα από το αντιφατικό ιδεολογικό μείγμα γενικών αντικαπιταλιστικών εγκλήσεων και αναθεωρητικής ιδεολογίας, αντλεί δε ισχύ στο πολιτικό σκηνικό στο βαθμό που εξαργυρώνει τις περιορισμένες συγκρούσεις που προκαλεί, ή παγώνει τις τριβές που προκαλούνται απ' τις κοινωνικές αντιθέσεις. Το Κ.Κ.Ε. εσωτ. περιέχει στο εσωτερικό του ανερχόμενα κοινωνικά στρώματα, που πολώνονται στις ανώτερες θέσεις της διανοητικής εργασίας. Τα στρώματα αυτά διαπλέκονται με οργανικό τρόπο με την δεσπόζουσα κρατική ιδεολογία, πράγμα που τα κάνει πολύ πιο ευαίσθητους δείκτες των μετατοπίσεων της στο μέλλον.

Οι μετασχηματισμοί αυτοί δεν συμβαίνουν σ' ένα σταθερό έδαφος. Αντίθετα, τροφοδοτούν και τροφοδοτούνται από έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο συσχετισμό κοινωνικών σχέσεων εξουσίας. Το αναδιαρθρωτικό εγχείρημα που εκκινεί και υπαγορεύεται από την ενσωμάτωση στο ιμπεριαλιστικό κέντρο της Ε.Ο.Κ., δημιουργεί νέες εξουσίες εις όφελος της αστικής τάξης σε όλες τις μορφές των κοινωνικών πρακτικών. Η αστική στρατηγική συνίσταται σε μία συνεχή διαδικασία τακτικών ελιγμών, αποδοχής ορισμένων συμβιβασμών, ενίσχυσης στα πλαίσια αυτών, των πιο κοντινών της δυνάμεων, υπερκερασμού και εγκόλπωσης δια μέσου αυτών των ταξικών αντιστάσεων. Η παγίωση της κοινωνικής ρευστότητας, που προήλθε κατά την μεταπολίτευση, δεν μπορούσε να γίνει παρά μόνο μέσω των κομμάτων. Ωστόσο αυτή η αποδοχή του ρόλου τους ήταν πάντα στα πλαίσια μίας σχέσης κυριαρχίας - υποταγής. Υπάρχει μία διαρκή υποβάθμιση του ρόλου των κομμάτων ως παράγοντες εξουσίας σ' άλλους μηχανισμούς κοινωνικής ισχύος και του κράτους, μία διαρκή μετατόπιση της λειτουργίας ιδεολογικής κυριαρχίας από τα κόμματα σε άλλους θεσμούς (Μ.Μ.Ε., εκπαιδευτικούς ομίλους διανοουμένων του αστικού κράτους κ.λ.π.).

Από μία ορισμένου τύπου πολιτική παρουσία των μαζών, στις σημερινές συνθήκες για την αστική αντεπίθεση, κυρίαρχο είναι απουσία οποιασδήποτε πολιτικής, η εξατομίκευση. Για την ρεφορμιστική αριστερά η δυνατότητα να διαμεσολαβεί κοινωνικές αντιστάσεις στο κράτος, δεν μπορεί να διαρκεί επ' άπειρον. Όταν η κυρίαρχη κίνηση του κεφαλαίου είναι η διαίρεση και ο θρυμματισμός κάθε είδους συλλογικοτήτων, δεν μπορεί να υπάρξει μαζική

πολιτική παρά μόνο διαπλεγμένη με αντικαπιταλιστικές πρακτικές. Η ρεφορμιστική αριστερά επιχείρησε να επιλύσει αυτό το πρόβλημα με την απ' ευθείας ένταξη της στο κράτος. Η άρση των ιδεολογικών διαχωρισμών μεταξύ Ε.Α.Ρ. και Κ.Κ.Ε. έγινε υπό το πλαίσιο του κυβερνητισμού. Στα πλαίσια της τακτικής αυτής αναγορεύθηκαν ως στοιχεία δυσλειτουργίας του πολιτεύματος δευτερεύουσες πλευρές της καπιταλιστικής αναπαραγωγής (τα σκάνδαλα και οι μίζες) και ουδέτερος διαιτητής των πολιτικών διαμαχών, ο πιο θωρακισμένος (από τις μάζες) και περισσότερο ιδεολογικά συνεκτικός κρατικός μηχανισμός, η «δικαιοσύνη». Προσεγγίστηκαν οι κυρίαρχοι θεσμοί αναμόρφωσης, τα Μ.Μ.Ε., ως διάυλος κοινωνικών συμμαχιών.

Η πορεία αυτή σφραγίζεται από ορισμένες ειδικές παραμέτρους για κάθε μία από τις εκδοχές της παραδοσιακής αριστεράς. Το Κ.Κ.Ε. εσωτ. ως φορέας μίας πρότασης αριστερού τεχνοκρατικού εκσυγχρονισμού, μετασχηματίζεται σε Ε.Α.Ρ. ως φορέας μίας πρότασης ισορροπίας των αστικών πολιτικών μηχανισμών και του δικαίου.

Στο Κ.Κ.Ε. για άλλη μία φορά με διαφορετική ποιότητα, επιδρούν έστω και σε ρεφορμιστικά πλαίσια οι εξελίξεις στην Ε.Σ.Σ.Δ. (περεστρόικα) και δίνουν ακόμα παραπέρα ώθηση στην διάχυση στον κορμό του, παραδοσιακών αστικών ιδεολογημάτων (του ρόλου της αγοράς, των δικαιωμάτων του πολίτη κ.λ.π.).

Η προσπάθεια της εισδοχής στο πολιτικό προσκήνιο του Συνασπισμού πατάει στο κενό. Την περίοδο που έχουν συσσωρευτεί οι κοινωνικοί όροι για την αστική αντεπίθεση, που πολιτικά κεφαλαιοποιούνται με τον νεοφιλελευθερισμό, μπαίνουν σε κρίση οι πιο υποτελείς κρίκοι του προηγούμενου τύπου διαχείρισης. Το ίδιο διάστημα το «ταξικό ένστικτο» με ένα είδος αμυντισμού, πολώνει κομμάτια των πιο αδύνατων εργατικών στρωμάτων που εκφράζονταν στο Κ.Κ.Ε. προς το ΠΑΣΟΚ. Η κρίση είναι διπλή και δευτερευόντως εκλογική, παρ' όλο που η εκλογική επιρροή μειώνεται σε πρωτοφανή βαθμό μέσα σ' ένα χρόνο (από τον Ιούνιο του '89 στον Απρίλη του '90). Η κύρια πλευρά της κρίσης της ρεφορμιστικής αριστεράς, είναι η απώλεια από μέρους της, της εκπροσώπησης των κοινωνικών κατηγοριών και ταξικών μερίδων, από τα οποία αντλεί την πολιτική της βαρύτητα.

Η διάσπαση του Συνασπισμού, και του Κ.Κ.Ε. είναι μία στιγμή της κρίσης. Η ολοκλήρωση της κατ' ευθείαν ενσωμάτωσης στους αστικούς κρατικούς μηχανισμούς στο βαθμό που προχωρούσε τόσο ραγδαία, έθιγε το ίδιο το έδαφος πάνω στο οποίο αποκτούσε την λειτουργία της ως ειδική κοινωνική κατηγορία, (η γραφειοκρατία), η ηγετική ομάδα στο Κ.Κ.Ε., τον παραδοσιακό ιδεολογικό ιστό και τον κομματικό μηχανισμό. Από την άλλη πλευρά, η παραμονή στον κομματικό μηχανισμό και στην ιδεολογική παράδοση επιβράδυνε ή ακύρωνε την δυνατότητα ένταξης μίας κοινωνικής ομάδας που αναπτυσσόταν αντικειμενικά στο Κ.Κ.Ε. με αμιγώς αστικούς δομικούς ταξικούς προσδιορισμούς, στην καθαντό αστική πολιτική.

Ταυτόχρονα, η αστική κίνηση ενίσχυε μεν τις πιο «κοντινές» προς αυτήν δυνάμεις, λάμβανε όμως υπόψη της και τους κλυδωνισμούς που θα

δημιουργούσε η πλήρης κατάρρευση ενός μηχανισμού που στο εσωτερικό του συγκέντρωνε ορισμένους αντικαπιταλιστικούς πολιτικο - ιδεολογικούς προσδιορισμούς. Το παράδειγμα μίας τέτοιας μεταστροφής στην νεολαία ενός κόσμου που εγκλωβιζόταν στο Κ.Κ.Ε. ήταν ιδιαίτερα διδακτικό.

Η πορεία του Συνασπισμού σήμερα εγγράφεται πλήρως στην σφαίρα της αστικής πολιτικής και των θεσμών της. Απ' αυτήν την πλευρά είναι τελείως αβέβαιη και μεταβατική. Όπως δείχνει και η κατ' συρροή διαπλοκή στελεχών του που τον εγκαταλείπουν, με τους θεσμούς αστικής ηγεμονίας (αστικά κόμματα, Μ.Μ.Ε. κ.λ.π) υπάρχει τέτοια ώσμωση των ιδεολογημάτων του με την αστική ιδεολογία, που δεν χρειάζεται κάποιος ειδικευμένος μηχανισμός (το κόμμα) για να τα διαχέει στις τάξεις.

Η κίνηση ανασυγκρότησης του Κ.Κ.Ε. έχει όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της διατήρησης της συνοχής ενός μηχανισμού που να αντιπροσωπεύονται ορισμένα κοινωνικά κομμάτια σε' αυτόν, με τέτοια πολιτική - ιδεολογική κατεύθυνση, που στο εσωτερικό και στην πρακτική του να αποκρυσταλλώνονται και να εσωτερικεύονται ειδικές εκδοχές της αστικής ιδεολογίας στις κυρίαρχουσες τάξεις.

Η κατάσταση της άκρας αριστεράς το διάστημα της πρώτης ΠΑΣΟΚικής διακυβέρνησης και εντεύθεν, είναι η ακόλουθη:

Κατ' αρχήν δεν μπορούμε να μιλάμε όσο την αφορά, για οργανική εκπροσώπηση μερίδων έστω και μειοψηφικών της κοινωνίας. Υπάρχει περισσότερο μία διαμεσολάβηση μέσα στην συγκυρία αντικαπιταλιστικών διαθέσεων και πρακτικών που παράγονται:

α. από τις αντιφάσεις που προκαλεί η καπιταλιστική αναδιάρθρωση

β. από τα ιστορικά αποκρυσταλλωμένα πολιτικά και ιδεολογικά αποτελέσματα της εργατικής τάξης.

Η αδυναμία να συνδεθεί με τμήματα των εργαζόμενων έχει δύο πλευρές. Η βασική σχετίζεται με την τεράστια νίκη που έχει πετύχει το κεφάλαιο μέσα από το αναδιάρθρωτικό εγχείρημα. Η διάλυση - ανασύνθεση παραδοσιακών κοινωνικών χώρων, η απομόρφωση ευρύτατων κοινωνικών κατηγοριών, η οικοδομή ενός πλέγματος κατασταλτικών εξουσιών και πειθάρχησης, είναι τα πραγματικά πεδία κοινωνικής πράξης - κατακτά την ηγεμονία της, την οποία συγκεφαλαιώνει στην πολιτική βαθμίδα. Οι συσχετισμοί αυτοί όλο αυτό το διάστημα είναι εξαιρετικά δυσμενείς για οποιοδήποτε αντικαπιταλιστικό εγχείρημα.

Η δευτερεύουσα πλευρά - η πιο σημαντική όμως γι' αυτά που μπορούσε να επιτύχει και δεν πέτυχε - αφορά τις επιπτώσεις της αστικής κίνησης στο εσωτερικό της. Η υλική, πολιτική και οργανωτική αποσύνθεση των πιο συγκροτημένων μορφών της που αναφέρονταν στο ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα (του μαρξιστικού - λενινιστικού κινήματος, και την Β' Πανελλαδική) σε συνδυασμό με την αποκλειστικό σχεδόν προσδιορισμό του πολιτικά ενεργού δυναμικού της σε στρώματα πολωμένα προς την διανοητική εργασία είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του ειδικού βάρους διαφόρων θεωρητικών - πολιτικών παρεκκλίσεων, είτε διαφόρων εκδοχών της αυτονομίας, είτε εκδοχών του ιστορικού αριστερισμού.

Ενώ η πραγματικότητα απαιτούσε περισσότερο από ποτέ την «γραμμή των μαζών», την συγκέντρωση δυνάμεων και συσώρευση θεωρητικών και κοινωνικών όρων, επιδιώχθηκε κατά κύριο λόγο η αντίστροφη πορεία. Με αποτελέσματα είτε το σεκταρισμό, είτε την απογείωση στο πολιτικό επίπεδο. Μία απογείωση η οποία προσπαθούσε είτε να παρέμβει στα διάφορα πολιτικά κενά που προέκυπταν από την σταθεροποίηση του πολιτικού σκηνικού, είτε να εκπροσωπήσει (στο λιγότερο φιλικό επίπεδο, των εκλογών) αντικαπιταλιστικές διαθέσεις. Ωστόσο, η αυτόνομη παρουσία στην πολιτική σκηνή προϋποθέτει πραγματικούς πολιτικούς, ιδεολογικούς οργανωτικούς δεσμούς, ευρείες μάζες εργαζομένων. Αλλιώς, είναι πλήρως χειραγωγίσιμη από το αστικό κράτος. Ενίοτε δε, γίνεται «πειραματόζωο» των κατασταλτικών πρακτικών που προετοιμάζονται απ' αυτό.

Παράλληλα επισυμβαίνουν στο εσωτερικό του χώρου, σοβαρές θεωρητικο - πολιτικές μετατοπίσεις, αποτέλεσμα της αναπαραγωγής πλευρών της αστικής ιδεολογίας. Η αναγόρευση άλλων υποκειμένων ως κεντρικών σε σχέση με την εργατική τάξη (περιθωριοποιούμενη νεολαία), ή άλλων αντιθέσεων σε δεσπόζουσες, όπως η οικολογία έναντι της αντίθεσης κεφαλαίου - εργασίας.

Οι πιο γόνιμες στιγμές αυτής της άκρας αριστεράς ήταν όταν επέλεξε σε χώρους που υπήρχαν κοινωνικές αντιθέσεις, να έρθει σε επαφή με τους χώρους αυτών των αντιθέσεων, με εκείνες τις μορφές ριζωμένες σ' αυτούς τους χώρους και να εκφράσει κοινωνικά συμφέροντα. Ιδιαίτερα σ' αυτούς που υπήρχε καλύτερος συσχετισμός από τις συγκρούσεις του παρελθόντος και μεγαλύτερη ρευστότητα όπως στα πανεπιστήμια, αλλά και σε εργασιακούς χώρους και στο στρατό. Χρωμάτισε και έβαλε την σφραγίδα του στις σπουδαστικές κινητοποιήσεις του '87 και του '90, αποδεικνύοντας ότι μόνο η αντικαπιταλιστική κατεύθυνση όταν εξειδικεύεται στο έδαφος των συγκεκριμένων αντιθέσεων και γίνεται μαζική πολιτική μπορεί να πετύχει νίκες.

Μία ολόκληρη πορεία έχει διαγραφεί. Αυτή η πορεία του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος στην σημερινή του κρίση, δεν ήταν προδιαγεγραμμένη, ήταν ένας συνεχής «πόλεμος κινήσεων», μία διαρκής μετατόπιση στο έδαφος του μετασχηματισμού των κοινωνικών σχέσεων που υλοποιούσε το κεφάλαιο. Το ίδιο το κίνημα διαμόρφωσε σε μεγάλο βαθμό την μορφή της ταξικής εξουσίας στην Ελλάδα, διαπεράστηκε και διαπλάστηκε σε μεγαλύτερο όμως βαθμό απ' αυτήν. Οι πιο λαμπρές του στιγμές ήταν, όταν συνδέθηκε με τις μάζες των καταπιεσμένων, όταν συγκέντρωσε ρεύματα και ανέπτυξε κοινωνικές πρακτικές που οριοθέτησαν δικά του στοιχεία ηγεμονίας, όταν διατύπωσε ταξικές συμμαχίες στα πλαίσια των συγκεκριμένων κρίσεων αστικής κυριαρχίας στην εθνική (λαϊκή) κουλτούρα. Ακόμα όμως και σ' αυτές τις στιγμές, η αστική επιρροή, η αστική «γραμμή» ήταν υπαρκτή και ισχυρή, με την μορφή της θεωρητικής παρέκκλισης, με τη μορφή της «λανθασμένης γραμμής», με την μορφή της άμεσης υλικής παρουσίας σ' όλο το σώμα του κινήματος, στρωμάτων χωρίς προλεταριακούς ταξικούς προσδιορισμούς, με την αναπαραγωγή στο εσωτερικό

του ενός τυπικά αστικού καταμερισμού εργασίας, τον γραφειοκρατισμό και την αστική ιεραρχία.

Σήμερα ο αστικός κόσμος έχει πετύχει μία συντριπτική νίκη υπέρ του. Το κύριο βάρος αυτής της νίκης εδράζεται στην δυνατότητα ν' αλλάξει τις κοινωνικές σχέσεις.

Τα διδάγματα που μπορούμε να βγάλουμε απ' όλη αυτήν την ιστορία, είναι ότι μόνο με συσσώρευση δυνάμεων ισχύος σ' αυτό το επίπεδο των κοινωνικών σχέσεων, των κοινωνικών χώρων μπορεί να προετοιμαστεί μία ανατρεπτική παρουσία στο πολιτικό επίπεδο.

Η μάχη αυτή θα είναι μακροπερίοδη. Για ένα απροσδιόριστο χρονικό διάστημα δεν θα υπάρχουν άμεσα αποτελέσματα στην κεντρική πολιτική σκηνή. Σε αυτήν την μακροπερίοδη μάχη είναι απαραίτητο να υιοθετηθούν ενδιάμεσες, μεταβατικές μορφές άσκησης πολιτικής. Αν η «πολιτική» του κεφαλαίου είναι αυτή του κατακερματισμού, της εξατομίκευσης, της απομόρφωσης, η δικιά μας πολιτική δεν μπορεί να είναι παρά η επανανοποίηση ενός ιστού δραστηριοτήτων, συλλογικοτήτων, μία διαρκής μορφωτική διαδικασία. Να διατηρηθούν, να διευρυνθούν και να εμπλουτισθούν ένα σύνολο τύπων συλλογικής δράσης, και να πάρουν τα χαρακτηριστικά πολιτικών μορφών που θα εκπροσωπούν κοινωνικές κατηγορίες, ή πολιτικές μορφές κοινωνικών χώρων. Τέτοιες μορφές μπορεί να είναι οι συσπειρώσεις στους εκπαιδευτικούς και στους εργασιακούς χώρους, συνοικιακές ομάδες. Αυτές οι πολιτικές μορφές πρέπει να ασκούν πολιτική, παρεμβαίνοντας κυρίαρχα στις αντιθέσεις των χώρων τους και να τους δίνουν αντικαπιταλιστικό περιεχόμενο, εξειδικεύοντας τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται η κυρίαρχη αντίθεση κεφαλαίου - εργασίας.

Πρέπει να έχουν πολιτικούς - ιδεολογικούς προσδιορισμούς και συμφωνίες οι οποίες να γίνονται πιο βαθιές, ανάλογα με τον κατακτημένο συσχετισμό και την θέση που μπορεί αντικειμενικά να πάρει κάθε κατηγορία ως προς τον ιστορικό συνασπισμό δυνάμεων της εργασίας (πόσο μπορεί να πολωθεί εσωτερικά σ' αυτόν).

Οι πολιτικές αυτές μορφές δεν θα κάνουν επαναστατική πολιτική, μια και τέτοια μπορεί να κάνουν ανώτερα επίπεδα πολιτικής οργάνωσης που εκπροσωπούν τον σκληρό πυρήνα της εργατικής τάξης, και τυποποιούν παράλληλα στο εσωτερικό τους τις βάσεις της συμμαχίας της με άλλες καταπιεζόμενες τάξεις. Θα κάνουν όμως αριστερή αντικαπιταλιστική πολιτική, δηλαδή θα αντιστρατεύονται την εκδοχή της κυρίαρχης

αστικής στρατηγικής μέσα στους χώρους τους και θα διατηρούν την εξωτερικότητα και την ανεξαρτησία τους από το κράτος (τους θεσμούς του σε κάθε χώρο) και τα κόμματα.

Ο συντονισμός αυτών των μορφών είναι μία δυνατότητα διατύπωσης ταξικής συμμαχίας, ιεραρχημένες ως προς το βαθμό πόλωσης σε σχέση με την κυρίαρχη αντίθεση, αλλά και με την διατήρηση των αυτοτελών συμφερόντων, εφ' όσον είναι αμφίβολο αν όλη αυτή την περίοδο μπορεί να διαρθρωθεί και να εκπροσωπηθεί ταξική συμμαχία από ένα μηχανισμό.

Οι αριστερές πολιτικές μορφές των κοινωνικών χώρων (συσπειρώσεις) θα προωθούν μία άλλου τύπου συλλογική κουλτούρα και γνώση, αυτή της ζωντανής εργασίας. Ιδιαίτερα, σήμερα που δεν υπάρχει αυτοτελής πολιτική παρουσία της εργατικής τάξης, η όξυνση των αντιφάσεων που προκαλεί η καπιταλιστική αναδιάρθρωση στους πιο κοντινούς της κοινωνικά χώρους, η αμφισβήτηση της αστικής ηγεμονίας σ' αυτούς και η εγχάραξη στοιχείων εργατικής ηγεμονίας, μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο στην ρήξη με την αστική ιδεολογία στο εσωτερικό της.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν την έλλειψη ανάγκης για οργανώσεις, ομάδες και τάσεις που να τροφοδοτούν και να τροφοδοτούνται με απόνειες και πρακτικές τις πολιτικό - ιδεολογικές ενότητες των κοινωνικών χώρων, να κωδικοποιούν και να θεωρητικοποιούν την πείρα τους και τα πολιτικά τους αποτελέσματα. Δεν μπορούμε να τις δούμε ως κεντρικούς τόπους πολιτικής πρακτικής έναντι του κράτους, αυτό θα σήμαινε συντριπτική παρουσία της εργατικής τάξης στο εσωτερικό τους. Γιατί πολιτική της τάξης χωρίς την τάξη δεν γίνεται.

Όλα τα παραπάνω μπορούν να υλοποιούνται αποτελεσματικά μόνο σε βαθμό που ενισχύεται μία κομμουνιστική τάση μέσα στις πολιτικο-ιδεολογικές ενότητες των κοινωνικών χώρων.

Εφ' όσον δεν μπορούμε να απεξαρτήσουμε τακτικούς από στρατηγικούς μας στόχους, η κομμουνιστική προοπτική είναι ο ιστορικός μας στόχος μιας και δεν βλέπουμε να έχουν αλλάξει και πολλά στον πυρήνα της εκμετάλλευσης και στην ταξική - ιεραρχική διάρθρωση της κοινωνίας.

Κομμουνιστική προοπτική που να αναγνωρίζει στον εαυτό της, στις ήττες για τις μάχες που δόθηκαν, ότι αποτελεί τμήμα μίας ενιαίας κίνησης για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης, που παρ' όλες τις τομές, τις καμπές και τις υποχωρήσεις η έκβαση της είναι ακόμα αβέβαιη

Γ. ΜΕΛ.Αθήνα, Νοέμβριος 1993.

ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα κείμενα που ακολουθούν δημοσιεύθηκαν στο τεύχος 3-4 του πολιτικού δελτίου όπως αναφέρεται και στην εισαγωγή του α) αποτελούσαν μια συμπύκνωση και καταγραφή συμπερασμάτων του πολιτικού διαλόγου που αναπτύχθηκε στα πλαίσια λειτουργίας των Αριστερών Συσπειρώσεων Φοιτητών. γύρω από το ζήτημα της αναδιάρθρωσης στην Εκπαίδευση β) επιχειρούσαν να εστιαστούν σε ορισμένα σημεία για την εμφάνιση και εξέλιξη της ανάλυσης πέρα από αφηρημένα σχήματα και αφαιρετικές θεωρήσεις. γ) προσπαθούσαν να διαμορφώσουν μία πρόταση για την πολιτική, οργανωτική και ιδεολογική φυσιογνωμία των ΕΑΑΚ, που την περίοδο εκείνη χαρακτηρίζονταν από πολλαπλές αντιφάσεις. Η συρρίκνωση των βασικών ρευμάτων που τα αποτελούσαν (της ΚΝΕ -ΝΑΡ και των Α.Σ.Φ. της δεκαετίας του 80), η ιδεολογική άνοδος του νεοφιλελευθερισμού, το τέλος του θολού κινηματισμού της περιόδου 1990-1991, δημιουργούσαν μία κατάσταση κίνησης με καύσιμα που εξαντλούνταν.

Ουσιαστικά τα κείμενα που ακολουθούν αποτελούν την κύρια εξειδίκευση της ανάλυσης για την "παραγωγικοποίηση" του πανεπιστημίου και την συγκεκριμενοποίηση των μεταλλαγών σε αυτό και την επεξεργασία μίας πολιτικής και οργανωτικής κατεύθυνσης για τα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα στο πανεπιστήμιο.

Αντί προλόγου κρίνεται σκόπιμη μία προσπάθεια οριοθέτησης των στόχων και του χαρακτήρα του κειμένου που ακολουθεί :

□ Αποτελεί μια συμπύκνωση και καταγραφή συμπερασμάτων του πολιτικού διαλόγου που αναπτύχθηκε στα πλαίσια λειτουργίας των Α.Σ.Φ. γύρω από το ζήτημα της αναδιάρθρωσης στην Εκπαίδευση (και όχι μόνο). Με άλλα λόγια το κείμενο που ακολουθεί δεν διεκδικεί. στο μεγαλύτερο μέρος του τουλάχιστον, κάποια πρωτοτυπία σκέψης.

□ Επιχειρείται η εστίαση σε ορισμένα σημεία που κρίνεται αναγκαίο η εμφάνιση και η εξέλιξη της άποψης μας πέρα από αφηρημένα σχήματα και αφαιρετικές θεωρήσεις.

Η περίοδος Κρίσης και αναδιάρθρωσης του παλιού τρόπου παραγωγής και αναπαραγωγής της κοινωνικής ζωής παρουσιάζει μια δυναμική και μια πυκνότητα νεοεμφανιζόμενων σχέσεων που επιτείνουν τις δυσκολίες ενός τέτοιου εγχειρήματος. Η ερμηνεία όμως της πραγματικότητας και συνακόλουθα η χάραξη μιας πολιτικής στρατηγικής για την τροποποίηση της προϋποθέτει τη δυναμική περιγραφή της Αστικής κίνησης με τις "επιτυχίες", τις "αποτυχίες", τις αναπροσαρμογές στην πράξη και τις τοπικές ιδιομορφίες της. Αυτό που χρειάζεται δεν είναι μια δημοσιογραφική και εμπειρική καταγραφή δεδομένων ούτε στον αντίποδα αυτής της λογικής μια αφαιρετική θεώρηση που αποκόπτει τα δεσμά της από την πράξη. Ζητούμενο είναι ή διαλεκτική ενότητα Θεωρίας-Πράξης και σ' αυτή την κατεύθυνση οφείλουμε να δουλέψουμε.

"Οι αισθήσεις δεν μπορούν να λύσουν παρά το πρόβλημα των εξωτερικών όψεων των φαινομένων, το πρόβλημα της ουσίας όμως δεν μπορεί να λυθεί παρά μόνο με την θεωρητική σκέψη. Η λύση των προβλημάτων αυτών σε καμιά βαθμίδα δεν μπορεί να αποκοπεί από την πράξη".

ΜΑΟ ΤΣΕ ΤΟΥΝΓΚ

1. Αυτό που ονομάζουμε Αναδιάρθρωση στην Εκπαίδευση δεν συντελείται εν κενό ούτε ακόμη περισσότερο υπακούει σε κάποιο εσωτερικό νόμο ανάπτυξης της Επιστήμης και της Τεχνικής. Αντίθετα αποτελεί απόρροια του υπό αναδιάρθρωση τρόπου παραγωγής και αναπαραγωγής της κοινωνικής ζωής. Ο μετασχηματισμός αυτός δεν αφορά μόνο στις αλλαγές στη σφαίρα της οικονομίας, αλλά προϋποθέτει και εκτείνεται σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής αγκαλιάζοντας και την Εκπαίδευση. Αλλιώςτε κάθε τρόπος παραγωγής (ιδιαίτερα αυτός που βρίσκεται υπό ανάπτυξη) προϋποθέτει έναν αντίστοιχο τρόπο αναπαραγωγής βασική συνιστώσα του οποίου είναι η Εκπαίδευση. Τα όρια και η δυναμική της αναδιάρθρωτικής κίνησης, η ικανότητα της να απεμπλέξει το Κεφάλαιο από τη δίνη της κρίσης

αποτελεί διαπραγματεύσιμο ζήτημα της πάλης των τάξεων. Αποφεύγοντας λοιπόν την απόδοση ενός βολонταρισμού στις κινήσεις της Αστικής Τάξης καλούμαστε να ανιχνεύσουμε τη δυναμική του εγχειρήματος στο χώρο της Εκπαίδευσης λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη μας το συνολικό χαρακτήρα του και την δυναμική του εξέλιξη.

2. Αφετηρία της παρούσης κρίσης είναι η οικονομική κάμψη που παρουσιάζεται στα τέλη της δεκαετίας του '60, αρχές του '70 και γενικεύεται από το '73 και ύστερα. Έχουμε να κάνουμε με μια κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου, δηλ. το παραγόμενο κεφάλαιο δεν βρίσκει ικανοποιητικούς όρους για την αξιοποίησή του και αυτό οδηγεί στο σχηματισμό ενός πλεονάσματος κεφαλαιακής αξίας. Στον τρίτο τόμο του

Κεφαλαίου και στην ενότητα όπου μελετάται ο νόμος της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους, ο Μαρξ “φωτίζει” ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά της κρίσης υπερσυσσώρευσης: / (το αίτιο της κρίσης) “*Το αληθινό όριο της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής είναι το ίδιο το κεφάλαιο, είναι το γεγονός ότι το κεφάλαιο και η αυτοαξιοποίηση του εμφανίζονται σαν αφετηρία και τέρμα, σαν κίνητρο και σκοπός της παραγωγής, ότι η παραγωγή είναι μόνο παραγωγή για το κεφάλαιο και όχι αντίστροφα*”. “*Η παραγωγή σταματάει, όχι επειδή έχουν ικανοποιηθεί οι ανάγκες, αλλά όταν το σταμάτημα αυτό το απαιτούν η παραγωγή του κέρδους και η πραγματοποίησή του*”. / (το αποτέλεσμα της κρίσης) “*Η πληθώρα αυτή του κεφαλαίου απορρέει από ης ίδιες συνθήκες που γεννούν έναν σχετικό υπερπληθυσμό και γι’ αυτό αποτελεί ένα φαινόμενο που συμπληρώνει αυτόν τον τελευταίο, παρ’ όλο που και οι δυο βρίσκονται σε αντιθέμενους πόλους, αναπασχόλητο κεφάλαιο στη μια πλευρά και μη αναπασχόλητος εργατικός πληθυσμός στην άλλη. Υπερπαραγωγή κεφαλαίου και όχι ξεχωριστών εμπορευμάτων - αν και η υπερπαραγωγή κεφαλαίου περιλαμβάνει πάντα την υπερπαραγωγή εμπορευμάτων - δεν σημαίνει λοιπόν τίποτα άλλο από υπερσυσσώρευση κεφαλαίου*”./

Σε όλη τη δεκαετία του '60 σωρεύονται οι προϋποθέσεις για την εκδήλωση αυτής της κρίσης :

α. Εντείνεται η ταξική πάλη και οι αντιστάσεις. Ως συμβολητικά στοιχεία του φαινομένου αυτού πρέπει, να συνυπολογισθούν η ύπαρξη μαζικού κοινωνικού χώρου που διευκολύνει τη συνολικοποίηση των εργατικών αγώνων και η άνοδος νέων μικροαστικών στρωμάτων που διεκδικούν διευρυμένη συμμετοχή σε όλες τις εκφάνσεις τον κοινωνικού καταμερισμού εργασίας.

β. Αποκαλύπτονται τα δομικά όρια της Ταιλοροφορντικής οργάνωσης της παραγωγής:

- Αναπαράγεται με ένταση η ευρύτερη τάση για αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου.
- Η πρόσδεση του ατόμου ως εξαρτήματος της μηχανής τελικά οδηγεί μακροχρόνια σε μια χαμηλών ρυθμών αύξηση της παραγωγικότητας (βαθμού εκμετάλλευσης της εργασίας), λόγω των βιολογικών ορίων στα οποία προσκρούει η εντατικοποίηση της εργασίας και λόγω της αποειδίκευσης του εργάτη (εντατικοποίηση που εκτός των άλλων βρίσκει σημαντικά όρια καθώς ενεργοποιεί την οργανωμένη (συνδικάτα) και την ατομική (συνειδητή απειθαρχία και σαμποτάζ) αντίσταση των εργατών).

Ο συνδυασμός των δύο παραπάνω εντείνουν την πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους¹ εφόσον η

αύξηση του βαθμού εκμετάλλευσης της εργασίας είναι μικρότερη από την αύξηση της οργανικής σύνθεσης.

- Η αλυσίδα παραγωγής καταναλώνει ένα σημαντικό ποσό νεκρών χρόνων, δηλ. χρόνων που δεν αφορούν την επεξεργασία του προϊόντος όπως οι χρόνοι μεταφοράς, συντήρησης, διόρθωσης λαθών που οδηγούν έως το σταμάτημα ολόκληρης της αλυσίδας. Η μείωση των παραγωγικών χρόνων επιτείνεται στην περίπτωση παραγωγής σύνθετων προϊόντων καθώς υπάρχουν δυσκολίες στο συντονισμό της ροής των διάφορων συστατικών μερών του τελικού προϊόντος. Η Φορντική αλυσίδα παραγωγής χαρακτηρίζεται από μια ακαμνία, που επηρεάζει και την δυνατότητα εισαγωγής νέων τεχνολογιών στην παραγωγή. Έτσι παρουσιάζεται και μια αδυναμία προσαρμογής στις αλλαγές της ζήτησης καθώς υπάρχει μια ισχυρή τάση προς την ομοιομορφία της αγοράς και την τυποποίηση των προϊόντων.

Οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις του '73 και του '79 φέρνουν στην επιφάνεια την υποβόσκουσα κρίση καθώς το αυξανόμενο κόστος παραγωγής δεν μπορεί να ισοσκελισθεί από μια αντίστοιχη αύξηση της παραγωγικότητας.

3. Στην κρίση αυτή το κεφάλαιο απαντά μέσα από μια πολυεπίπεδη και πλουραλιστική στρατηγική. Η τελευταία επισήμανση δεν υπονοεί ότι το Κεφάλαιο έχει την ευχέρεια να επιβάλλει την αναδιάρθρωση με τους δικούς του όρους μέσα από μια πληθώρα εναλλακτικών επιλογών αλλά το αντίθετο. Το αναδιάρθρωτικό εγχείρημα δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν ενιαία και ομοιογενής τάση με νομοτελειακά αποτελέσματα, αλλά ως ένα σύνολο εκδοχών που δεν έχουν ολοκληρώσει τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά τους στο βαθμό που δεν έχουν οδηγήσει στην ΥΠΕΡΒΑΣΗ και στην εδραίωση τους έναντι του παλιού τρόπου παραγωγής. Τέλος ένα ανοικτό ζήτημα που προκύπτει από τις τελευταίες παρατηρήσεις είναι η αναγκαιότητα εκτίμησης του ειδικού βάρους αυτών των τάσεων (θέμα που δε θα διαπραγματευτούμε στη συνέχεια...).

Το αναδιάρθρωτικό εγχείρημα παρουσιάζει μια σειρά από κλασσικά αλλά και νέα χαρακτηριστικά :

α. Παρεμβάσεις και εισαγωγές καινοτομιών στο τρόπο παραγωγής στην προσπάθεια εξισορρόπησης των αδυναμιών του ταιλοροφορντικού μοντέλου. Έτσι στις “μεγάλες επιχειρήσεις” εμφανίζονται μια σειρά ρυθμίσεων-διορθώσεων που οδηγούν στην επιλογή της *διαφοροποιημένης μαζικής παραγωγής* με τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορικής και της αυτοματοποίησης. Η καινοτομία αυτής της απόπειρας

¹ Έστω

σ = σταθερό κεφάλαιο, μ = μεταβλητό κεφάλαιο, u = υπεραξία
Ορίζουμε σαν
βαθμό εκμετάλλευσης $V = u/\mu$
οργανική σύνθεση του κεφαλαίου $\Theta = \sigma / (\sigma + \mu)$
ποσοστό κέρδους $K = u / (\sigma + \mu)$

Μπορούμε να εκφράσουμε το ποσοστό κέρδους K σαν συνάρτηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου Θ και του βαθμού εκμετάλλευσης V

$$K = \frac{u}{\sigma + \mu} = \frac{u}{\mu} \cdot \frac{\mu}{\sigma + \mu} = \frac{u}{\mu} \cdot \frac{(\sigma + \mu) - \sigma}{\sigma + \mu} = \frac{u}{\mu} \left(1 - \frac{\sigma}{\sigma + \mu} \right) = V(1 - \Theta)$$

όπως φαίνεται από την παραπάνω σχέση όταν η αύξηση του βαθμού εκμετάλλευσης είναι μικρότερη από την αύξηση της οργανικής σύνθεσης το ποσοστό κέρδους παρουσιάζει πτωτικές τάσεις.

είναι ο μετασχηματισμός της παραγωγικής διαδικασίας έτσι ώστε να είναι δυνατή η επιβολή ειδικών χαρακτηριστικών στο ίδιο βασικό προϊόν, η παραγωγή στην ίδια αλυσίδα συναρμολόγησης διαφορετικών προϊόντων, η δυνατότητα επέκτασης σε νέες παραγωγικές κλίμακες με χαμηλό πρόσθετο κόστος, η προσαρμογή της γραμμής συναρμολόγησης σε ποσοτικές διακυμάνσεις της ζήτησης. Οι τεχνολογικές εξελίξεις σε συνδυασμό με την κατάλληλη ένταξη ενός κομματιού της εργατικής δύναμης δεν αποκλείει παράλληλα με το γιγαντισμό της μαζικής παραγωγής την ύπαρξη μικρομεσαίας κλίμακας παραγωγικών μονάδων (διάχυση της παραγωγής)². Ένα παράδειγμα σύνθεσης αυτών των τάσεων (που δεν είναι αντιθετικές) αποτελεί ο Τογιοτισμός που παρεμβαίνοντας στην πραγματοποίηση της υπεραξίας παράγει με βάση την πώληση (και δεν παράγει για να πουλά). Αυτή η προσπάθεια αντιμετώπισης της “αστάθειας” της αγοράς, από μια μεγάλη επιχείρηση όπως η Toyota συνδυάζεται με μια σειρά αναλήψεων αυστηρά ρυθμιζόμενων υπεργολαβιών από μικρότερες παραγωγικές μονάδες που ισορροπούν με το just in time σύστημα διανομής.

β. Αύξηση της παραγωγικότητας με την εντατική εκμετάλλευση της εργασίας μέσω των νέων τεχνολογιών και της νέας οργάνωσης εργασίας, όσο και της εκτατικής εκμετάλλευσης (επικράτηση μορφών μαύρης εργασίας). Σ' αυτό το σημείο αξίζει να διακρίνει κανείς τα αποτελέσματα της Κρίσης - Αναδιάρθρωσης πάνω στην Εργατική Τάξη σε:

- “Κλασσικά” όπως η αύξηση της ανεργίας που λειτουργεί σαν μοχλός συμπίεσης των μισθών, το χτύπημα των ταξικών αντιστάσεων, ένταση τον αυταρχισμού και μερική επάνοδος του εργοστασιακού δεσποτισμού, την εντατικοποίηση των ρυθμών δουλειάς και την αύξηση της διάρκειας του εργασιμου χρόνου.
- Σ' αυτά που οφείλονται στη χρήση των νέων τεχνολογιών και τους συνακόλουθους μετασχηματισμούς των εργασιακών σχέσεων, δηλ. σ' αυτά που αντιστοιχούν στις αλλαγές του τρόπου παραγωγής όπως αυτοί εκτέθηκαν στην προηγούμενη ενότητα.

Η διάκριση αυτή είναι σημαντική εφόσον από αυτές τις δύο κατηγορίες απορρέουν διαφορετικοί τρόποι ένταξης κι εκμετάλλευσης της εργασίας από το κεφάλαιο. Η πρώτη κατηγορία δεν προϋποθέτει την αμφισβήτηση της ταπειλωτικής οργάνωσης εργασίας δηλ. τον κατακερματισμό των εργασιακών πρακτικών σε ένα σύστημα χρόνων που επιβάλλονται από τη διεύθυνση και την αλυσίδα παραγωγής. Αντίθετα η δεύτερη κατηγορία χαρακτηρίζεται από ένα ευέλικτο τρόπο παραγωγής που απαιτεί ένα συλλογικό εργαζόμενο με αναβαθμισμένες γνώσεις, δεξιότητες και δυνατότητες κινητικότητας. Το αν επικρατεί η μία από τις δύο ή ενδιάμεσες μορφές εργασίας εξαρτάται από τις ειδικές συνθήκες κάτω από τις οποίες συγκροτείται η παραγωγική διαδικασία. Πάντως μπορούμε να πούμε ότι και οι δυο προμηθεύουν τα βασικά χαρακτηριστικά για όλους τους τύπους της κοινωνικής παραγωγικής

εργασίας άσχετα αν δεν ταυτίζονται πλήρως με κάποιους από αυτούς.

γ. Αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου μέσω συγχωνεύσεων και ανανέωσης του τεχνολογικού εξοπλισμού.

δ. Καταστροφή των μη ανταγωνιστικών κεφαλαίων και παραδοσιακών μικροαστικών στρωμάτων στο βαθμό που δυσχεραίνουν τη συγκέντρωση και τη συγκεντροποίηση του κεφαλαίου (α εκκαθαριστικές πρακτικές αποτελούν κλασσικό επακόλουθο της κρίσης υπερσυσσώρευσης). Μετά την εκκαθάρισή των μη επαρκώς αξιοποιούμενων κεφαλαίων ξεκινάει “νέος” οικονομικός κύκλος, με νέα ζήτηση κεφαλαίων, άρα υψηλά ποσοστά κέρδους. Η καταστροφή- απαξίωση κεφαλαίων πραγματοποιείται με την ένταση του ανταγωνισμού ανάμεσα στα επιμέρους κεφάλαια, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Μέσα από τον ανταγωνισμό επιβιώνουν μόνο τα κεφάλαια που μπόρεσαν να αναδιρθωθούν. Γι' αυτό το λόγο η εκκαθαριστική πολιτική στοχεύει στην κατάργηση κάθε είδους προστατευτικού μηχανισμού τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και στη διαπλοκή με το διεθνές οικονομικό σύστημα. Τέτοιοι μηχανισμοί είναι: Η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος (παροχή φθηνού ή όχι χρήματος για την τόνωση ή όχι της αγοράς), η τεχνητή αύξηση της ζήτησης, οι τελωνιακοί φραγμοί, η διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών (που αίρουν ή όχι την προστασία του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου απέναντι στο διεθνή ανταγωνισμό), η ανάληψη από το κράτος κεφαλαίων που δεν έχουν το απαιτούμενο ποσοστό κερδοφορίας(κρατικοποιήσεις).

4. Όπως ήδη έχουμε σημειώσει η υπόθεση της αναδιάρθρωσης δεν επιδέχεται κάποιου είδους τεχνοκρατικό ντετερμινισμό ούτε ένα μονοδιάστατο προσδιορισμό από το Κεφάλαιο. Η δυναμική της έχει όρια που καθορίζονται από την Εργατική Τάξη και την εξέλιξη της ταξικής πάλης. Η ανάγνωση των ορίων της αναδιρθρωτικής κίνησης των αντιφάσεων και των συγκρούσεων, που εμπεριέχει, απαιτεί την ανάλυση της συγκυρίας στην Ελλάδα και Διεθνώς

A. Διεθνώς

Η τελευταία ύφεση, παρά τις αντίθετες προβλέψεις, αποκαλύπτει με τον καλύτερο τρόπο τις αντιφάσεις και το αβέβαιο αποτέλεσμα των αναδιρθρωτικού εγχειρήματος. Η νεοφιλελεύθερη διαχείριση κατάφερε να αναδιανείμει εισοδήματα υπέρ του κεφαλαίου, να αναδιατάξει το συσχετισμό δυνάμεων σε βάρος της εργατικής τάξης, να επιταχύνει τη διαδικασία εκκαθάρισης των μη κερδοφόρων κεφαλαίων, αλλά δεν μπόρεσε να επιλύσει την κρίση υπερσυσσώρευσης: η εισαγωγή νέων τεχνολογιών αύξησαν την οργανική σύνθεση του κεφαλαίου, χωρίς όμως αυτή να αντιστοιχεί σε μια ανάλογη αύξηση της παραγωγικότητας της εργατικής δύναμης, που να αξιοποιεί την επενδυμένη σε τεχνολογικό εξοπλισμό υπεραξία. Αυτές οι “δυσλειτουργίες” προέρχονται από την αδυναμία του κεφαλαίου να υπερκεράσει τις αυθόρμητες ή οργανωμένες αντιδράσεις του εργατικού κινήματος μέσα στη διαδικασία της παραγωγής, αλλά επιτείνεται και από την ένταση του ανταγωνισμού ανάμεσα σε χρηματιστικές και βιομηχανικές μερίδες

² Το φαινόμενο της διάχυσης της παραγωγής δεν είναι καινούριο (βλ. φασόν). Η καινοτομία παρουσιάζεται στις αυξημένες δυνατότητες που προσδίδουν οι νέες τεχνολογίες σ' αυτού του είδους τις επιχειρήσεις.

της αστικής τάξης. Κομβικό ζήτημα λοιπόν για την έκβαση της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης δεν είναι απλώς η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας ή η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και μέσων παραγωγής αλλά ο συνδυασμός εκείνου του τρόπου παραγωγής και οργάνωσης της εργασίας που θα προσφέρει αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας μεγαλύτερη από την αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου.

B. Στην Ελλάδα

Η διαδικασία αναδιάρθρωσης εντείνεται ακολουθώντας τροχιές “διεθνώς αποδεκτές” με ειδικό βάρος και προσανατολισμό ο οποίος σφραγίζεται από την “εσωτερική” δυναμική του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού (χαμηλοί μισθοί, σχετικά χαμηλή οργανική σύνθεση κεφαλαίου, ανισομερής ανάπτυξη συγκεκριμένων τομέων/κλάδων κ.λ.π.). Έτσι πραγματοποιούνται συγχωνεύσεις και εκσυγχρονισμός της παραγωγικής δομής κατά τομείς (χημική, μεταλλευτική βιομηχανία, κλάδος τροφίμων και ποτών), αναδιρθρώσεις ορισμένων βασικών τομέων υποδομής (επικοινωνίες, ασφαλιστικές εταιρείες, τομέας υγείας), ιδιωτικοποιήσεις με απόδοση των πιο κερδοφόρων τομέων στο κεφάλαιο, καθώς και ένταση της εκκαθαριστικής πολιτικής των μη κερδοφόρων κεφαλαίων ιδίως μέσα από την υιοθέτηση της συνθήκης του Μάαστριχτ που οδηγεί σε μια σκληρή συναλλαγματική πολιτική. Στο χώρο της ζωντανής εργασίας έχουμε ένταση της ανεργίας, επίθεση στη συλλογική ικανότητα διαπραγμάτευσης, συνολικά μια σημαντική αναδιανομή του εισοδήματος που πλήττει πλέον ευρύτερα κοινωνικά στρώματα και ιδίως την παραδοσιακή μικροαστική τάξη. Η στρατηγική όμως αυτή (πέρα από ης εσωτερικές της αδυναμίες και τις αντιστάσεις-πραγματικές και δυνητικές-της εργατικής τάξης) εμπεριέχει τον κίνδυνο της αποδιάρθρωσης των κοινωνικών συμμαχιών με απαξιούμενες μερίδες κεφαλαίου και καταστρεφόμενα μικροαστικά στρώματα (βλ. τις αντιδράσεις Έμπερτ, Ζολώτα κλπ). Στο επίπεδο της διαχείρισης της Κρίσης υπάρχει μια ευρεία πολιτική συναίνεση στην ουσία, της αναδιρθρωτικής κίνησης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν παρουσιάζονται διαφορετικές στρατηγικές, που εκκινούν από διαφορετικές εκτιμήσεις για το τρόπο και τις δυνατότητες συγκρότησης κοινωνικών συμμαχιών, τη στρατηγική στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού, το ρόλο του Κράτους.

5. Σ' αυτό το σημείο θα προχωρήσουμε στο θέμα της αναδιάρθρωσης στην Εκπαίδευση παρακάμπτοντας σημαντικά ζητήματα (που είναι όμως δύσκολο να αναπτυχθούν στα πλαίσια αυτού του κειμένου) όπως:

- η διεθνοποίηση της παραγωγής και ο ιμπεριαλιστικός ανταγωνισμός σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από την συγκρότηση υπερεθνικών οικονομικών ολοκληρώσεων και το άνοιγμα νέων αγορών με την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ,
- οι αλλαγές στο πολύπλοκο σύστημα και στον κρατικό μηχανισμό

6. Η αναδιάρθρωση στην εκπαίδευση κυριαρχείται από την προσπάθεια των Αστικών επιτελείων να αυξήσουν την παραγωγικότητα των Πανεπιστημίων,

δηλ. την υπαγωγή κάθε όψης της Πανεπιστημιακής λειτουργίας στις ανάγκες της Καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, στο φόντο της εντεινόμενης διεθνοποίησης και της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Πρόκειται για μια συνολική κίνηση που περιλαμβάνει:

I. Τη σύνδεση Πανεπιστημίου - Επιχειρήσεων

με την οποία επιχειρείται ή εναρμόνιση των Πανεπιστημιακών εκροών σε: α) ερευνητικά προγράμματα και β) ειδικευμένο δυναμικό με τις πραγματικές και άμεσες ανάγκες της παραγωγής. Σ' αυτό το σημείο αξίζει να σταθούμε εξετάζοντας τα α) και β)

α. Ερευνητική Δραστηριότητα:

Ενώ το ζήτημα της ερευνητικής δραστηριότητας αποτελεί κομβικό σημείο της τοποθετήσεως μας για τη σύνδεση Πανεπιστημίων-Επιχειρήσεων έχει προσεγγιστεί σχετικά επιφανειακά και διαισθητικά, με κριτήριο: το “τι συμβαίνει διεθνώς”, “τι θα πρέπει να γίνεται στην Ελλάδα” κ.λ.π. Στην ενότητα που ακολουθεί θα προσπαθήσουμε να δώσουμε όσο είναι δυνατό, μια πιο συγκροτημένη άποψη για το ζήτημα (δυστυχώς το κενό πληροφόρησης που υπάρχει στο θέμα- καθιστά αναγκαία τη σχετικά ογκώδη παράθεση στοιχείων).

Η ερευνητική δραστηριότητα όπως τη γνωρίζουμε σήμερα δηλ με ένα σχετικά σύγχρονο θεσμικό Πλαίσιο (Ν. 1268/82. “νόμος Σουφλιά”) και στροφή προς την εφαρμοσμένη έρευνα έχει ζωή περίπου δέκα χρόνων (κάθε άλλο παρά τυχαία είναι η σύμπτωση με την ένταξη της χώρας μας στην Ε.Ο.Κ.). Η εθνική εγχώρια δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογία περιορίζεται στα 0.46% του Α.Ε.Π., ξεκινώντας από το 0.16% το 1978. Το ποσοστό αυτό είναι το χαμηλότερο στα πλαίσια της Κοινότητας και υστερεί σημαντικά σε σύγκριση με χώρες που κατατάσσονται στο ίδιο οικονομικό επίπεδο όπως η Ιρλανδία, Πορτογαλία και Ισπανία. Για παράδειγμα η εγχώρια δαπάνη για επιστημονική και τεχνολογική έρευνα σαν ποσοστό (%) του Α.Ε.Π για τις παραπάνω χώρες το 1986 ήταν: Ιρλανδία: 0.92, Ισπανία: 0.57, Πορτογαλία: 0.45, Ελλάδα: 0.33. Ένα επίσης σημαντικό χαρακτηριστικό αυτών των χρηματοδοτήσεων είναι η αναλογία συμμετοχής ανάμεσα στο Κράτος και τον ιδιωτικό τομέα. Σ' αυτό τον τομέα ή Ελλάδα παρουσιάζει επίσης χαμηλούς δείκτες, εφόσον η συμμετοχή του Κράτους φτάνει στο 75% των συνολικών ερευνητικών δαπανών. Το αντίστοιχο ποσοστό για τις χώρες που προαναφέραμε είναι 43%, 43%, 64% ενώ για τη Γερμανία 36%. Αυτές οι σχετικά χαμηλές επιδόσεις της Ελλάδας ανατρέπονται σε ένα βαθμό από την εισροή κοινοτικών χρηματοδοτήσεων τόσο για την δημιουργία υποδομής όσο και για την εκτέλεση προγραμμάτων. Για να καταλάβει κανείς τη σημασία αυτών των χρηματοδοτήσεων αξίζει να σημειώσουμε ότι στα πλαίσια των προανταγωνιστικών ερευνητικών προγραμμάτων (δεν περιλαμβάνονται τα διαρθρωτικά προγράμματα, που αποτελούν ήδη σημαντική πηγή πόρων για την Ελλάδα, αλλά μόνο τα προγράμματα που απευθύνονται ισότιμα στα μέλη της κοινότητας) βρίσκεται σε εξέλιξη πακέτο χρηματοδότησης για Έρευνα και Τεχνολογία (1990-1994) ύψους 5.7 δις

ECU (1.2 τρις. δρχ.). Η συμμετοχή της Ελλάδας σ' αυτά το προγράμματα ξεπερνά το 2.5% του συνολικού κοινοτικού προϋπολογισμού ενώ το αναμενόμενο μερίδιο με βάση τον πληθυσμό και το ΑΕΠ δεν ξεπερνά το 1.25%. Η συστηματικότερη εξέταση των παραπάνω στοιχείων θα γίνει, για μεθοδολογικούς λόγους, σε δυο ενότητες (αν και όπως θα δούμε είναι αλληλένδετες) που αφορούν στην:

- 1) εγχώρια ερευνητική δραστηριότητα,
- 2) άρθρωση της τελευταίας με τα ερευνητικά Κοινοτικά προγράμματα.

1) Η Έρευνα στην Ελλάδα

Η Έρευνα στην Ελλάδα εκτελείται κυρίως από τα Α.Ε.Ι καθώς και από ένα περιορισμένο αριθμό Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων (πολλά από τα οποία αποτελούν μια επέκταση, σε πιο ευέλικτη μορφή, των ερευνητικών δραστηριοτήτων τμημάτων των ΑΕΙ). Έτσι εκτός από την έρευνα που διεξάγεται στο εσωτερικό των ΑΕΙ έχουμε:

□ Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα που λειτουργούν σχετικά αυτόνομα από τα ΑΕΙ:

- ① Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών 'ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ',
- ② Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών,
- ③ Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών,
- ④ Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών,
- ⑤ Εθνικό Ινστιτούτο ΠΑΣΤΕΡ,

□ Ερευνητικό Κέντρα και Ινστιτούτα που συνδέονται στενά με αντίστοιχα ΑΕΙ: Ερευνητικό Κέντρο Κρήτης, Ινστιτούτο Χημικών Διεργασιών Θεσ/νίκης, Ερευνητικό Ινστιτούτο Χημείας Υψηλών Θερμοκρασιών στην Πάτρα. Αυτά τα τρία περιφερειακά ιδρύματα αποτελούν το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας με έδρα το Ηράκλειο. Υπάρχει επίσης ένας αριθμός ινστιτούτων που υπάγονται σε πανεπιστημιακά τμήματα με έντονη ερευνητική δραστηριότητα π.χ. (Ινστιτούτο Συστημάτων Επικοινωνιών και Υπολογιστών του τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχ. ΕΜΠ).

□ Κλαδικές εταιρίες βιομηχανικής έρευνας που δραστηριοποιούνται στο τομέα του εκσυγχρονισμού και της τεχνολογικής υποστήριξης παραδοσιακών κλάδων της Ελληνικής Βιομηχανίας. Στα πλαίσια αυτά η ΓΓΕΤ και στη συνέχεια ο ΕΟΜΜΕΧ ίδρυσαν επτά εταιρίες που καλύπτουν τους εξής κλάδους: μεταλλουργίας (ΕΒΕΤΑΜ ΑΕ), ναυτικής τεχνολογίας (ΕΑΝΤ), κεραμικών – πυριμάχων (ΕΚΕΠΥ), δέρματος-υποδήματος, βιολογικών υλικών, τροφίμων(ΕΤΑ) και της κλωστοϋφαντουργίας (ΕΤΑΚΕΙ).

Οι προϋπολογισμοί αυτών των κέντρων καλύπτονται από χρηματοδοτήσεις μέσω εθνικών και κοινοτικών προγραμμάτων καθώς και από την παροχή υπηρεσιών σε διάφορες επιχειρήσεις.

□ Έρευνα από Επιχειρήσεις: Από τις επιχειρήσεις όπως ήδη έχουμε σημειώσει πολύ λίγες διαθέτουν ερευνητικά τμήματα για τη μεταφορά τεχνολογίας και καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία. Ενδεικτικά αναφέρονται το διυλιστήριο, τσιμεντοβιομηχανίες, χημικές βιομηχανίες, τηλεπικοινωνίες, ΔΕΗ κ.λ.π. Πάντως μια μικρή αλλά συνεχώς αυξανόμενη τάση διαπλοκής των επιχειρήσεων με την έρευνα παρουσιάζεται στα Προγράμματα Ανάπτυξης Βιομηχανικής Έρευνας (ΠΑΒΕ) που επιχορηγούνται

κατά 50% από τη ΓΓΕΤ (καθώς και σε αντίστοιχα ΕΟΚικά με ανάλογη επιχορήγηση).

2) Κοινοτικά Προγράμματα Έρευνας και Τεχνολογίας

Τα Κοινοτικά Προγράμματα Έρευνας και Τεχνολογίας μπορούν να χωρισθούν σε δυο κατηγορίες: διαρθρωτικά και προανταγωνιστικά προγράμματα

2.1. Διαρθρωτικά Προγράμματα

Αυτά τα προγράμματα αποβλέπουν στη δημιουργία υποδομής στα πλαίσια της “οικονομικής σύγκλισης” των κρατών μελών της κοινότητας. Στην Ελλάδα βρίσκονται σε εξέλιξη τρία διαρθρωτικά προγράμματα

➔ Το ΜΟΠ για Έρευνα και Τεχνολογία που όμως βρίσκεται στο τέλος του.

➔ Το Ε.Π.Ε.Τ (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για Έρευνα και Τεχνολογία), ύψους 21 δις. που έχει σαν στόχο τη δημιουργία υλικοτεχνικής υποδομής για τεχνολογική έρευνα. Ο σχεδιασμός των χρηματοδοτήσεων έγινε από τη ΓΓΕΤ το 1989 και είχε ως αποδέκτη κυρίως τις διάφορες μορφές ερευνητικής δραστηριότητας (βλέπε παραπάνω) του Δημόσιου Τομέα

➔ Το STRIDE (Science & Technology for Regional Innovation and Development), ύψους 20 δις. έχει επίσης ως στόχο τη τεχνολογική υποδομή αλλά ο σχεδιασμός της “γαλάζιας” πλέον ΓΓΕΤ οδήγησε σε μια κατανομή του προϋπολογισμού ανάμεσα στο Δημόσιο/Ιδιωτικό Τομέα 65/35. Έτσι σύμφωνα με τη ΓΓΕΤ “παρουσιάστηκαν συνεργασίες σε ευρύτατη κλίμακα ανάμεσα σε ερευνητικούς φορείς (ΑΕΙ, ΤΕΙ, Ερευν. Ινστιτούτα) από τη μία και χρήστες του προϊόντος από την άλλη (Βιομηχανίες, Δήμοι, Οργανισμοί) ανάμεσα στο Δημόσιο και τον Ιδιωτικό τομέα”.

Κλείνοντας να σημειώσουμε ότι στα πλαίσια της κοινοτικής στήριξης υπάρχει δεύτερο πακέτο ΕΠΕΤ (ΕΠΕΤ II) ύψους 160 δις, το οποίο σύμφωνα με το σχεδιασμό της ΓΓΕΤ θα προσανατολιστεί στη δημιουργία μηχανισμών σύζευξης παραγωγής τεχνολογίας.

2.2. Προανταγωνιστικά Προγράμματα

Τα προανταγωνιστικά προγράμματα απευθύνονται ισότιμα σε όλες τις χώρες μέλη και έχουν σύμφωνα με τη διακήρυξη τους, σα σκοπό:

α) την ανάπτυξη της συνεργασίας ανάμεσα στα ερευνητικά κέντρα της κοινότητας. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η συμμετοχή τριών ερευνητικών φορέων από δυο κατ' ελάχιστον χώρες μέλη.

β) την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Κοινότητας.

Η σπουδαιότητα αυτών των προγραμμάτων για την εγχώρια ερευνητική δραστηριότητα είναι φανερή λόγω του ανταγωνιστικού χαρακτήρα τους. Η ΕΟΚική ολοκλήρωση εντείνει τη διαδικασία διεθνοποίησης, της έρευνας και στα πλαίσια αυτά ένα τμήμα των ερευνητικών Φορέων μπορεί να προσανατολιστεί και στην παροχή υπηρεσιών σε υπερεθνικό επίπεδο. Κάτι τέτοιο επιτρέπει ανάπτυξη σε σχετική αυτονομία από την εγχώρια τεχνολογική ζήτηση. Η υψηλή συμμετοχή (όπως ήδη έχουμε σημειώσει) σ' αυτά τα προγράμματα

αποτελεί ένα δείκτη για τις μελλοντικές δυνατότητες προσαρμογής σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Από τα παραπάνω στοιχεία μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι η ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα δεν έχει αποκτήσει μόνιμα χαρακτηριστικά αλλά βρίσκεται σε εξέλιξη. Με κινητήρια δύναμη τις Κρατικές και (κυρίως) τις ΕΟΚικές χρηματοδοτήσεις επιχειρείται η δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος για την σύζευξη ερευνητικών δραστηριοτήτων-αποτελεσμάτων με τις ανάγκες της παραγωγής. Η δυναμική εξέλιξη αυτής της διαδικασίας εντείνει την αναγκαιότητα ανάγνωσης των αντιθέσεων, των αντιφάσεων καθώς και διάγνωσης των προοπτικών που εμπεριέχονται σ' αυτή.

Από την πλευρά του Κεφαλαίου μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι υπάρχει διστακτικότητα ή και αδιαφορία για την ενσωμάτωση ερευνητικών καινοτομιών στην διαδικασία παραγωγής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μη ικανοποιητική πορεία των κλαδικών εταιριών βιομηχανικής έρευνας που επιπλέον εξειδικεύονται με παραδοσιακούς κλάδους της Ελληνικής Βιομηχανίας. Αυτή η έλλειψη τεχνολογικής ζήτησης μπορεί να αποδοθεί:

α) στον προσανατολισμό της Ελληνικής Βιομηχανίας στην μεταφορά τεχνολογίας από τα μητροπολιτικά κέντρα (κατά κανόνα ξεπερασμένης).

β) στα αρνητικά χαρακτηριστικά της εκκαθαριστικής πολιτικής για μερίδες του κεφαλαίου την περίοδο που διανύουμε.

γ) σε αναδιαρθρωτικές τακτικές που δεν περιλαμβάνουν την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία (χαμηλοί μισθοί, εντατικοποίηση, μορφές μαύρης εργασίας κ.λ.π.)

δ) στην εσωτερική μεταφορά τεχνολογίας από πολυεθνικές στις αντίστοιχες θυγατρικές που λειτουργούν στην Ελλάδα.

Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα αποτελεί μια αντίθεση, στη παραπάνω τάση αλλά όχι ικανό κριτήριο εφόσον δημιουργούνται τεχνητές συνθήκες ασφάλειας με μικρό έως ανύπαρκτο ρίσκο (να σημειώσουμε εδώ ότι πολλές φορές η συμμετοχή σε τέτοια προγράμματα είναι πλασματική για την απόσπαση της αντίστοιχης χρηματοδότησης). Η διατήρηση ή η μεταβολή αυτής της κατάστασης-από την πλευρά πάντα της παραγωγής-εξαρτάται από τη πορεία και την έκβαση του αναδιαρθρωτικού εγχειρήματος. Απομένει κανείς να διαπιστώσει αν και σε ποιο βαθμό τα κεφάλαια που αναδιαρθρώνονται επιλέγουν, κάτω από το βάρος του ανταγωνισμού την εισαγωγή καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία και τη σύνδεση τους με ερευνητικούς φορείς που θα καλύψουν τις αντίστοιχες ανάγκες σε τεχνολογική ζήτηση.

Δεν μπορούμε να δώσουμε μια ικανοποιητική απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα αν δεν εξετάσουμε τις αντίστοιχες εξελίξεις στο ερευνητικό σώμα και κυρίως στα ΑΕΙ που μας αφορούν άμεσα και εδώ υπάρχουν αντιφάσεις, αν και η ταχύτατη εξέλιξη σε διάστημα μόλις δέκα ετών φανερώνει αυξημένες δυνατότητες προσαρμογής. Σ' αυτό συνηγορούν τόσο η ύπαρξη μεγάλου αριθμού ερευνητών όσο και υλικοτεχνικής υποδομής που συνεχώς εμπλουτίζεται μέσω Κρατικών και Κοινοτικών χρηματοδοτήσεων. Όσο κι' αν ένα κομμάτι από αυτές τις χρηματοδοτήσεις

διασπαθίζεται έχουν δημιουργηθεί ικανοποιητικοί όροι από άποψη υποδομής, για την εκτέλεση σύγχρονων ερευνητικών δραστηριοτήτων. Τα "αρνητικά" χαρακτηριστικά της ερευνητικής δραστηριότητας στην προσπάθεια σύνδεσης της με τις ανάγκες της παραγωγής κυρίως εντοπίζονται στο επίπεδο του συντονισμού:

α) επιλογή βασικής έρευνας αντί της εφαρμοσμένης. Η παραγωγική δομή της Ελλάδας δεν έχει τις δυνατότητες να επωφεληθεί από τα μακροχρόνια και πολλές φορές αμφιλεγόμενης "χρησιμότητας" αποτελέσματα της βασικής έρευνας.

β) ελλιπής συντονισμός ανάμεσα στους ερευνητικούς φορείς και την Βιομηχανία οδηγεί ακόμη και την εφαρμοζόμενη έρευνα σε μη χρηστικά αποτελέσματα για την τελευταία,

γ) ειδικότερα σε ότι αφορά στην έρευνα που διεξάγεται στο εσωτερικό των ΑΕΙ (σε αντίθεση με τα στεγανοποιημένα ινστιτούτα) υπάρχουν σημαντικές δυσλειτουργίες που οφείλονται στην υπολογίσιμη δύναμη και επιρροή των ταξικών αντιστάσεων στο φοιτητικό σώμα.

Στην κατεύθυνση άρσης των υφιστάμενων δυσλειτουργιών παρεμβαίνει καταλυτικά το Κράτος με μια σειρά ρυθμίσεων. Η αφετηρία αυτών των ρυθμίσεων βρίσκεται στην προηγούμενη δεκαετία με το Ν.1268/82 και το Ν.1514/85 (που επέτρεψε την λειτουργία Ινστιτούτων ν.π.ι.δ και παρείχε μεγαλύτερη ευκαμψία στην πραγματοποίηση της έρευνας) και η εξέλιξή τους φτάνει έως σήμερα με το Νόμο Σουφλιά (Ν.2083/92) και το γενικότερο σχεδιασμό της ΓΓΕΤ. Οι τελευταίες ρυθμίσεις έχουν τη μορφή του κεντρικού σχεδιασμού που θα δημιουργήσει τις κατάλληλες αρχικές συνθήκες για την ομαλή εξέλιξη του εγχειρήματος. Σε θεσμικό και επενδυτικό επίπεδο έχουμε:

- Θέσπιση κριτηρίων αποδοτικότητας για το ερευνητικό έργο με σκοπό την ορθολογική κατανομή των χρηματοδοτήσεων. Ουσιαστικά έχουμε ένα Κρατικό εκβιασμό που επιβάλλει τη σύνδεση έρευνας-παραγωγής. Το αποτέλεσμα θα είναι η συρρίκνωση των ερευνητικών φορέων που η δραστηριότητά τους δεν κρίνεται επιτυχής (βλ.Ν.2083/92).
- Δημιουργία κατάλληλου πλαισίου για την ευέλικτη και χωρίς γραφειοκρατικές διαδικασίες υποδοχή ερευνητικών προγραμμάτων είτε μέσα στα ΑΕΙ είτε σε διάφορα Ιντιστούτα - προεκτάσεις των Πανεπιστημιακών εργαστηρίων(βλ. Ν.2083/92).
- Αναπροσαρμογή των Δημόσιων Επενδύσεων έτσι ώστε τα εθνικά προγράμματα να συνδυάζονται με Κοινοτικές χρηματοδοτήσεις. Στα πλαίσια αυτά προβλέπεται η ενίσχυση της υποδομής των υφιστάμενων ερευνητικών φορέων αλλά και η μετεξέλιξη αρκετών με τη συμμετοχή τους σε Τεχνολογικά Πάρκα που θα αναβαθμίσουν τον μεταξύ τους συντονισμό αλλά και τη σύζευξη των δραστηριοτήτων τους με τις ανάγκες της παραγωγής. Αυτή τη στιγμή βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης 4 τεχνολογικά πάρκα: στην Πάτρα, το Ηράκλειο, τη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα. Πυρήνες των Τεχνολογικών Πάρκων είναι οι Πανεπιστημιακές σχολές και τα υπάρχοντα σε κάθε πόλη ερευνητικά κέντρα. «Το πρώτο βήμα του

προγράμματος αποτελεί η επέκταση των εγκαταστάσεων των λειτουργούντων ερευνητικών κέντρων και η δημιουργία “θερμοκοιτίδων” για νέες επιχειρήσεις. Κάθε πάρκο, προβλέπεται να έχει τη δική του διοικητική δομή και μηχανισμό λήψης αποφάσεων...»³ 3)

Κλείνοντας θα αποπειραθούμε να δώσουμε κάποια στοιχεία θέσης για το ζήτημα:

Η σύνδεση έρευνας-επιχειρήσεων βρίσκεται σε ένα μεταβατικό στάδιο και δεν έχει αναπτύξει πλήρως τα χαρακτηριστικά της. Σ' αυτή τη φάση δεν έχει τόση σημασία η επίτευξη του στόχου (σύνδεση με την παραγωγή) όσο η έκβαση της αναδιαρθρωτικής κίνησης στα συμβαλλόμενα μέρη ΑΕΙ, ερευν. φορείς-Επιχειρήσεις.

Οι ανάγκες της παραγωγής που καθορίζουν την έκταση και το είδος της τεχνολογικής ζήτησης εξαρτώνται από την έκβαση και τον προσανατολισμό του αναδιαρθρωτικού εγχειρήματος. Στην παρούσα φάση τεχνολογική ζήτηση και συνακόλουθα ανάπτυξη ερευνητικής δραστηριότητας υπάρχει μόνο σε ορισμένους κλάδους και εταιρίες της παραγωγής: διυλιστήρια (ΕΚΟ, Motor oil, χημικές βιομηχανίες (Πετσετάκης), τσιμεντοβιομηχανίες, Τηλεπικοινωνίες (Ictacom, κινητή τηλεφωνία), ΔΕΗ κ.λ.π. Αποτελεί ένα ερώτημα προς απάντηση το αν και σε ποιο βαθμό τα αναδιαρθρωμένα κεφάλαια θα προσανατολιστούν στην εισαγωγή καινοτομιών στην παραγωγή. Το είδος της τεχνολογικής ζήτησης μπορεί να κινηθεί σε διάφορα ποιοτικά επίπεδα και να περιλαμβάνει:

α) παραγωγή πρωτότυπων προϊόντων και υπηρεσιών,

β) ανάπτυξη προϊόντων ή υπηρεσιών που έχουν ήδη περάσει από το ερευνητικό στάδιο και βρίσκονται στο στάδιο της εφαρμογής ακόμη και

γ) παροχή απλών τεχνικών υπηρεσιών με τη μορφή υπεργολαβιών. Αυτή η σύνθετη κίνηση ανάμεσα σε τομείς/κλάδους/εταιρείες και διάφορα είδη τεχνολογικών υπηρεσιών ταιριάζει στην Ελληνική πραγματικότητα χωρίς να παραπέμπει σε λογικές υπανάπτυξης ή αντίθετα οικονομικού και τεχνολογικού γιγαντισμού.

Κλείνοντας κρίνουμε σκόπιμο να διαχωριστούμε από δυο αντιδιαμετρικές απόψεις που:

□ με αφετηρία μια καταστροφολογική ερμηνεία για την Κρίση απαξιώνουν τις οποιεσδήποτε αναδιαρθρωτικές εκδοχές του Κεφάλαιου και του Αστικού Κράτους στην παραγωγή και κατ' επέκταση στην Εκπαίδευση. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις οποιαδήποτε προσπάθεια σύνδεσης των ΑΕΙ με τις ανάγκες της παραγωγής είναι αναποτελεσματική.

□ υπερτιμούν τις δυνατότητες του Κεφάλαιου να απεμπλακεί από την Κρίση και μυθοποιούν τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών. Αποτέλεσμα αυτής της προσέγγισης είναι μια τεχνοκρατική ερμηνεία της πραγματικότητας που υποβαθμίζει τον παράγοντα της ταξικής πάλης αναγνωρίζοντας μη αντιστρέψιμες διαδικασίες υπέρ του Κεφαλαίου.

Οι απόψεις αυτές ερμηνεύουν την πραγματικότητα με στατικό τρόπο, μεγεθύνοντας κάποιες πλευρές της και συρρικνώνοντας τις υπόλοιπες. Το αποτέλεσμα είναι η αδυναμία τους να τοποθετηθούν και να παρέμβουν σε σημαντικές αντιθέσεις της αναδιαρθρωτικής κίνησης.

β. “Ουσιαστική” ειδίκευση:

Ουσιαστικοποίηση (από την άποψη των αναγκών του Κεφαλαίου) των ειδικοτήτων που παρέχει το Πανεπιστήμιο. Δηλ. την εξασφάλιση ότι οι απόφοιτοι έχουν γνώσεις και ειδικεύσεις εφαρμόσιμες στην παραγωγή, καθώς και την απαραίτητη ευελιξία και ικανότητα κινητικότητας που απαιτείται σε συνθήκες αναδιάρθρωσης. Η συνεχής ανταλλαγή φοιτητών και επιχειρησιακών στελεχών σε μια συνεχή διαδικασία ειδίκευσης- επανεπίδευσης επιχειρεί να αμβλύνει την αντίθεση Ακαδημαϊκής- Επαγγελματικής γνώσης. Η σύνδεση επιχειρήσεων και ΑΕΙ στην έρευνα στην αρχή, σε κάθε όψη της Πανεπιστημιακής λειτουργίας αργότερα: προγράμματα, οργάνωση και τίτλους σπουδών επιτείνει αυτή τη διαδικασία.

II. Τις νέες μορφές κατανομής και συνάρθρωσης της κοινωνικής ιεραρχίας

με την προσαρμογή των ροών αποφοίτων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Αυτό από ποσοτική άποψη αντιστοιχεί στη μετάβαση από την κυλινδρική ροή αποφοίτων στην κωνική μέσα από συνεχή φίλτρα επιλογής και απόρριψης. Από την άποψη του περιεχομένου (της κοινωνικής ιεραρχίας) το κράτος παρεμβαίνει με νέους όρους στον ορισμό του. Το μέσο παραμένει ο τίτλος που ορίζει συγκεκριμένα εργασιακά δικαιώματα και απαγορεύσεις, αυτό που αλλάζει είναι ο τρόπος με τον οποίο μεσολαβεί η αγορά εργασίας για να μετατρέψει τον χαρακτήρα του τίτλου από τυπικό σε πραγματικό. Αυτή η λειτουργία δε προϋποθέτει πλέον την έξοδο του πτυχιούχου στην αγορά εργασίας εφόσον μπορεί να συντελεστεί σε ένα μεγάλο βαθμό μέσα στο Πανεπιστήμιο με το άνοιγμα και τη σύνδεση του με την παραγωγή. Έτσι η αγορά εργασίας εισβάλλει στο Πανεπιστήμιο υπό νέες συνθήκες για να προσδιορίσει την αξία των πτυχίων (ενδείξεις για απασχόληση- ανεργία) και των παρεχόμενων γνώσεων (ενδείξεις για την διάσταση ακαδημαϊκής-επαγγελματικής εκπαίδευσης). Η διαδικασία αυτή έχει ως αποτέλεσμα μια πολυεπίπεδη αξιολόγηση-ιεράρχηση τόσο ανάμεσα σε τομείς (αναβάθμιση- υποβάθμιση σχολών), όσο και στο εσωτερικό τομέων (φοιτητές που μετέχουν ή όχι σε προγράμματα έρευνας και ειδίκευσης).

Προϋπόθεση για την επιτυχία αυτής της στρατηγικής είναι μια πολυεπίπεδη διαδικασία πειθάρχησης που εκτείνεται από την παροχή άμεσων οικονομικών ανταλλαγμάτων για μερίδες ΔΕΠ και φοιτητών (προγράμματα, υποτροφίες), μέχρι την οικονομική συμπίεση της πλειοψηφίας και την άμεση καταστολή των αντιδράσεων.

Με αυτή την έννοια πρέπει να χαρακτηρίσουμε την Αστική Κίνηση και εκσυγχρονιστική και επιθετική. Είναι μια κίνηση (από την άποψη της στοχοθεσίας, ο βαθμός ολοκλήρωσης αυτού του σχεδίου δεν μπορεί να προδικαστεί αν και από την

³ Εισήγηση εκπροσώπων της ΓΓΕΤ στο XI διεθνές σεμινάριο UIA/UNESCO με τίτλο

“Σχεδιασμός και εφαρμογές ερευνητικών και τεχνολογικών εγκαταστάσεων της ΓΓΕΤ”

πλευρά μας πρέπει να υπάρχει μια στοιχειώδης εκτίμηση και για αυτό) αξιοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης για να επιταχύνει το κεφάλαιο τις διαδικασίες αναδιάρθρωσης του και αύξησης του ποσοστού κέρδους του. Σ' αυτή την κατεύθυνση:

☞ αυξάνεται η παραγωγικότητα των παραγωγικών συντελεστών, τόσο του επενδυμένου κεφαλαίου (νέες τεχνολογίες), όσο και του συλλογικού εργάτη (νέα οργάνωση της εργασίας, νέος τύπος πολυειδικευμένου εργάτη). Η αύξηση του βαθμού εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης έτσι ώστε να εξισορροπηθεί ή και να υπερκεραστεί η πτώση του ποσοστού κέρδους που οφείλεται στην αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου αποτελεί κομβικό ζήτημα για το εγχείρημα της αναδιάρθρωσης,

☞ μειώνεται ο χρόνος της μαθητείας στην παραγωγή αφού συντελείται ως ένα βαθμό μέσα στο Πανεπιστήμιο. Παράλληλα μειώνεται το κόστος της για τον ατομικό καπιταλιστή εφόσον δεν την επωμίζεται αποκλειστικά αυτός. Μ' αυτό τον τρόπο δημιουργούνται αντίρροπες τάσεις στην πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους.

7. Η αναδιρθρωτική κίνηση εμπεριέχει αντιφάσεις και μέσα στο Πανεπιστήμιο. Στο καταναλωτικό επίπεδο αυτές εμφανίζονται πολύ πιο έντονα καθώς οι τελευταίες ρυθμίσεις αντιμετωπίζουν σωρευμένα προβλήματα του μαζικού πανεπιστημίου της προηγούμενης δεκαετίας. Από τη μια αναβαθμίζει τομείς απαξιώνοντας άλλους, κατακερματίζει το φοιτητικό σώμα, αναβαθμίζοντας μερίδες του (μεταπτυχιακοί φοιτητές που έχουν πρόσβαση σε προγράμματα), υποβαθμίζοντας άλλες (ιδίως εάν κατοχυρωθεί πτυχίο πρώτου κύκλου). Ακόμη περισσότερο, η σύνδεση με την παραγωγή και η εισβολή της αγοράς εργασίας συνεπάγεται την αντίστοιχη εισβολή των αντιθέσεων και των συγκρούσεων που διαπερνούν το χώρο της παραγωγής: *οι συνθήκες αυτές δεν μεταφέρονται πλέον στο χώρο του Πανεπιστημίου από τον πολιτικό λόγο, αλλά από την άμεση εμπειρία*. Ταυτόχρονα η ύφεση, η ανεργία, οι γρήγορες αναδιρθρώσεις της παραγωγής, οι μορφές εκτατικής εκμετάλλευσης της εργασίας (μαύρη εργασία, παρτ -ταιμ) αποδιρθρώνουν ης κοινωνικές συμμαχίες της Αστικής Τάξης με τους πτυχιούχους, ακόμη και με στελέχη υψηλής ειδίκευσης. Η κατάσταση αυτή μπορεί να προκαλέσει σημαντικές εντάσεις, να οξύνει μια κρίση νομιμοποίησης του πανεπιστημιακού μηχανισμού, κυρίως στα μάτια των στρωμάτων που μάταια περιμένουν την ένταξη τους σε χώρους κοινωνικής ανόδου.

Απέναντι σ' αυτές τις αντικειμενικές εντάσεις η άρχουσα τάξη προσπαθεί να αναδιτάξει τους όρους των συμμαχιών μέσα στο Πανεπιστήμιο.

☐ Η διαπλοκή με τις επιχειρήσεις και η κωμικοποίηση των ροών επιβάλλει ένα κλίμα γενικευμένου ανταγωνισμού, που απειλεί να διαρρήξει τους δεσμούς ενότητας της φοιτητικής συνειδησης και υποβοηθεί στην κυριαρχία ατομικιστικών ιδεολογικών πρακτικών.

☐ Επιχειρείται η αναδιάρθρωση των σχέσεων εκπροσώπησης στον πανεπιστημιακό χώρο. Αφού μετατοπίστηκε (χάρη και στην πολύχρονη επικυριαρχία της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας) το πεδίο κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης των φοιτητικών συνειδησεων από τις διαδικασίες του Φοιτητικού Κινήματος (συνελεύσεις) στις διαδικασίες αναπαραγωγής και εμπέδωσης της κυρίαρχης ιδεολογίας (παραδόσεις), είναι ευκολότερη σήμερα η υποκατάσταση της οποιασδήποτε πολιτικής διαδικασίας εκπροσώπησης συμφερόντων με την έμμεση εξουσιοδοτημένη και κυριαρχούμενη παρουσία στα κέντρα εξουσίας: διαπλοκή με καθηγητές, επιστημονικοί όμιλοι, ομάδες ανεξάρτητων τεχνοκρατών-κυκλωματιών, λόμπι εκπροσώπησης φοιτητικών μερίδων ("φοιτητές που μετείχαν στο Erasmus") ή έστω από κλειστά επαγγελματικά λόμπι συνδικαλιστών (διάλυση ΕΦΕΕ - συλλόγων).

Κρίσιμο ζήτημα για την παρέμβαση μας αποτελεί η εντόπιση των αδύνατων κρίκων της αναδιρθρωτικής κίνησης και η ανάγνωση των συσχετισμών στο εσωτερικό αυτών σημείων όξυνσης των αντιθέσεων. Η καταναλωτική κρίση σε συνδυασμό με την ένταση της ταξικής επιλογής και της πειθάρχησης έχουν αναδειχθεί ως τα σημεία που συγκεντρώνουν αυτά τα χαρακτηριστικά. Ο προνομιακός για την παρέμβασή μας-χαρακτήρας αυτών των ζητημάτων συνάγεται εύκολα από τα όσα έχουν ειπωθεί ως τώρα. Αυτό όμως που θα κρίνει σε μεγάλο βαθμό την επιτυχή έκβαση της κίνησης μας είναι η δυνατότητα να ανατρέψουμε εκείνους τους συσχετισμούς που η διατήρησή τους συντελεί στην απενεργοποίηση των σημείων όξυνσης. Η εξουδετέρωση αυτών των αντίρροπων τάσεων κρίνεται από τη δυνατότητα μας να μετατρέψουμε τις "τοπικές" κρίσεις της αναδιρθρωτικής κίνησης σε μια πιο συνολική κρίση νομιμοποίησης του Πανεπιστημιακού μηχανισμού. Διαφορετικά η Αστική κίνηση μπορεί να αποκτήσει κοινωνικά στηρίγματα από μια μία μειοψηφία που θα έχει υλικά συμφέροντα (συμμετοχή σε προγράμματα, διαπλοκή με καθηγητές) αλλά και από ένα μεγαλύτερο τμήμα του φοιτητικού σώματος που θα κυριαρχείται από λογικές και πρακτικές κοινωνικής ανέλιξης. Ακόμη λοιπόν και η όξυνση της καταναλωτικής κρίσης με τις άμεσες προοπτικές απόρριψης μπορεί να συσσωρεύει αγανάκτηση αλλά όσο αυτή ηγεμονεύεται από μικροαστικές συντεχνιακές βλέψεις κοινωνικής ανόδου εύκολα μπορεί να διαχυθεί και να ποδηγετηθεί.

ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΑ ΕΑΑΚ

Να παρεμβαίνεις στο Πανεπιστήμιο ή σε οποιοδήποτε άλλο κοινωνικό χώρο υπό τις σημερινές συνθήκες δεν είναι κάτι απλό. Είναι ίσως απλούστερο από προηγούμενες περιόδους, στο βαθμό που η εσωτερική διαπάλη γραμμών για την ανάπτυξη ενός φοιτητικού ή άλλου κινήματος δεν δημιουργεί υγειονομικές ζώνες απέναντί σε όποιον δεν χωράει στην επίσημη γραμμή των κομμάτων, είναι όμως και πολύ πιο δύσκολο στο βαθμό που αυτές οι υγειονομικές ζώνες χαράσσονται ενάντια στον κάθε ένα που προσπαθεί να αναπτύξει, έξω από τα όρια της αστικής ηγεμονίας, ένα συγκροτημένο πολιτικό λόγο, μια δυναμική πολιτική πράξη, ένα άλλο δράμα για την προοπτική της κοινωνικής δράσης.

Εδώ και χρόνια, ένας κόσμος σε Αθήνα-Θεσσαλονίκη κοινά προσπάθησε να αποκρυσταλλώσει μια κοινή πολιτική πρακτική στο χώρο του Πανεπιστημίου, μέσα από συγκλίνουσες αντιλήψεις για την αντίσταση ενάντια στην αστική αναδιαρθρωτική κίνηση και για τον τρόπο οργάνωσης της πολιτικής δράσης στους κοινωνικούς χώρους.

Αυτή τη στιγμή οι αδυναμίες μίας προηγούμενης περιόδου και κυρίως η επιλογή της ένταξης σε μια ευρύτερη, αδιαμόρφωτη ακόμα πολιτική ενότητα, χωρίς όρους πολιτικής συμφωνίας, οδήγησαν στην σχετική απομάκρυνση και άνιση ανάπτυξη των δυο πόλων (Αθήνα-Θεσσαλονίκη): Δεν έλειψαν όμως ούτε οι κοινές πολιτικές πρακτικές, η κοινή αντιμετώπιση τόσο της αστικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση (αναδιάρθρωση), όσο και των πολιτικών αντιλήψεων που αντιπαρά τέθηκαν μέσα στα ΕΑΑΚ για την αντιμετώπιση της. Σήμερα, τα διευρυμένα καθήκοντα και οι δυσχερέστερες συνθήκες, που διαγράφονται για την παρέμβαση των αριστερών στα πανεπιστήμια, απαιτούν την ισχυροποίηση των συντροφικών δεσμών ανάμεσα στις δυο πόλεις μέσα από έναν ουσιαστικό πολιτικό διάλογο, βάθεμα των πολιτικών συμφωνιών και συγκρότηση και συντονισμό των πολιτικών πρακτικών.

Το κείμενο αυτό επιχειρεί:

- ☐ να συμπυκνώσει τις πολιτικές συμφωνίες και εμπειρίες των συντρόφων της Αθήνας,
- ☐ να προδιαγράψει ορισμένους άξονες, γύρω από τους οποίους θεωρούμε ότι πρέπει να αρθρωθεί ο διάλογος ανάμεσα στο δυναμικό των δυο πόλεων.

1. Μέσα από πολιτικά κείμενα και κυρίως μέσα από πολιτικές συγκρούσεις έχουν αναδειχθεί μέχρι στιγμής οι βασικές τάσεις της αναδιαρθρωτικής κίνησης στην εκπαίδευση. Η κίνηση αυτή κυριαρχείται από την προσπάθεια των αστικών επιτελείων να αυξήσουν την ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ των Πανεπιστημίων. Πρόκειται για μια συνολική κίνηση που περιλαμβάνει:

α. Την σύνδεση Πανεπιστημίου / επιχειρήσεων:

με την οποία επιχειρείται η εναρμόνιση των πανεπιστημιακών εκρών σε ερευνητικά προγράμματα και ειδικευμένο δυναμικό με τις πραγματικές και άμεσες ανάγκες της παραγωγής. Η συνεχής ανταλλαγή φοιτητών και επιχειρησιακών στελεχών σε μια συνεχή διαδικασία ειδίκευσης-εμβάθυνσης σε αναγκαίες επιστημονικές γνώσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων- επανεπίδρασης, ουσιαστικοποιεί το περιεχόμενο των ειδικεύσεων που παρέχει το Πανεπιστήμιο. Έτσι:

- ➔ αυξάνεται η παραγωγικότητα των παραγωγικών συντελεστών τόσο του επενδυσμένου κεφαλαίου (νέες τεχνολογίες), όσο και του συλλογικού εργάτη (νέα οργάνωση της εργασίας, νέος τύπος πολυειδικευμένου εργάτη),
- ➔ ο χρόνος της μαθητείας μειώνεται, αφού αρχίζει ήδη μέσα από το Πανεπιστήμιο. Το κόστος της μειώνεται επίσης, αφού δεν χρηματοδοτείται αποκλειστικά από τον ατομικό καπιταλιστή. Μ' αυτό τον τρόπο δημιουργούνται αντιτάσεις στην πτώση του μέσου ποσοστού του κέρδους

β. Τις νέες μορφές κατανομής και συνάρθρωσης της κοινωνικής ιεραρχίας:

το Κράτος παρεμβαίνει με νέους όρους για να ρυθμίσει τα τυπικά εργασιακά δικαιώματα και τις ουσιαστικές εργασιακές απαγορεύσεις των πτυχιούχων. Αφενός, με το άνοιγμα και τη σύνδεση του Πανεπιστημίου με την παραγωγή, η αγορά εργασίας εισβάλλει υπό νέες συνθήκες για να προσδιορίσει την αξία των πτυχίων και των παρεχόμενων γνώσεων τόσο ανάμεσα σε τομείς (υποβάθμιση/αναβάθμιση σχολών), όσο και στο εσωτερικό τομέων (φοιτητές που μετέχουν ή όχι σε προγράμματα έρευνας και ειδίκευσης). Αφετέρου συγκροτούνται μηχανισμοί που "εξορθολογίζουν" αυτή την εισβολή, υποβοηθούν τις επιχειρήσεις στην επιλογή στελεχών και συντελούν στη σύναψη κοινωνικών συμμαχιών της αστικής τάξης με κοινωνικά στρώματα που προσβλέπουν στην κοινωνική άνοδο (δυο κύκλοι σπουδών, μεταπτυχιακά, αξιολόγηση από κρατικά όργανα). Μεσώ αυτών των μηχανισμών ρυθμίζονται και οι ιδεολογικοπολιτικοί όροι για τη συγκρότηση κοινωνικών συμμαχιών μέσα στο Πανεπιστήμιο: η *κωνικοποίηση της ροής αυξάνει τον ανταγωνισμό ανάμεσα στους φοιτητές.*

2. Η διαδικασία αναδιάρθρωσης των Πανεπιστημίων, δεν επιτελείται εν κενώ, αλλά προκύπτει από συγκεκριμένες ανάγκες και ανακατατάξεις στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο στη χώρα μας και διεθνώς: Χωρίς την ένταξη της αστικής εκπαιδευτικής στρατηγικής σε ένα ευρύτερο πλαίσιο που να ερμηνεύει την πραγματικότητα, είναι αδύνατο να διαγνωσθούν οι αντιθέσεις της και συνεπώς να χαραχθεί και μία ουσιαστική πολιτική στρατηγική εκμετάλλευσης τους για την ανάπτυξη κινήματων (και) στους εκπαιδευτικούς χώρους. Η ένταση της παραγωγικότητας των ΑΕΙ είναι μια στρατηγική που

προκύπτει από την προσπάθεια αναδιάρθρωσης της παραγωγής ως απάντηση στην κρίση υπερσυσσώρευσης και περιλαμβάνει:

- την αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου μέσω συγχωνεύσεων και ανανέωσης του τεχνολογικού εξοπλισμού,
- την αύξηση τόσο της εντατικής εκμετάλλευσης της εργασίας μέσω των νέων τεχνολογιών και της νέας οργάνωσης της εργασίας, όσο και της εκτατικής εκμετάλλευσης (επικράτηση μορφών μαύρης εργασίας),
- το χτύπημα των ταξικών αντιστάσεων μέσα από τη μετατροπή των πολιτικών σχέσεων του κοινωνικού χώρου (πολυδιάσπαση του μαζικού κοινωνικού χώρου, μερική επάνοδος του εργοστασιακού δεσποτισμού),
- την καταστροφή των μη ανταγωνιστικών κεφαλαίων (εξυγιάνσεις, ένταση ανταγωνισμού, πολιτική σκληρού νομίσματος στο βαθμό που το επιτρέπει ο διεθνής ανταγωνισμός) και την καταστροφή παραδοσιακών μικροαστικών στρωμάτων στο βαθμό που δυσχεραίνουν την συγκέντρωση και την καθετοποίηση της παραγωγής,
- την αύξηση της ανεργίας ως μοχλό για τη συμπίεση των μισθών. Η ίδια όμως η αναγνώριση των ορίων της αναδιάρθρωτικής κίνησης και των αντιφάσεων και συγκρούσεων, που συμπεριέχονται, σ' αυτό απαιτεί την ανάλυση της συγκυρίας στην Ελλάδα και διεθνώς.

Διεθνώς: αποκαλύπτονται οι αντιφάσεις της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Η τελευταία ύφεση δεν είναι καθόλου τυχαία. Η νεοφιλελεύθερη διαχείριση κατάφερε να αναδιανείμει εισοδήματα υπέρ του κεφαλαίου, να τροποποιήσει το συσχετισμό δυνάμεων σε βάρος της εργατικής τάξης, να επιταχύνει την απαξίωση κεφαλαίων, δεν μπόρεσε όμως να επιλύσει την κρίση υπερσυσσώρευσης: η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών αύξησαν ακόμα περισσότερο την οργανική σύνθεση του κεφαλαίου, χωρίς όμως αυτή η αύξηση να αντιστοιχεί σε μια ανάλογη αύξηση στην παραγωγικότητα του συλλογικού εργάτη, που να αξιοποιεί την επενδυμένη σε τεχνολογικό εξοπλισμό υπεραξία. Η εμφάνιση νέων συστημάτων διανομής προϊόντων (just in time) δεν κατάφεραν επίσης να επιλύσουν τα προβλήματα κατά την καθυστέρηση της υπεραξίας, που παρουσιάζει ιδιαίτερες καθυστερήσεις. Αυτές οι "δυσλειτουργίες" προέρχονται κυρίως από την αδυναμία του κεφαλαίου να υπερκεράσει τις αυθόρμητες ή οργανωμένες αντιδράσεις του εργατικού κινήματος μέσα στη διαδικασία παραγωγής, αλλά επιτείνονται και από την ένταση του ανταγωνισμού ανάμεσα σε χρηματιστικές και βιομηχανικές μερίδες της αστικής τάξης.

Στην Ελλάδα: η διαδικασία της αναδιάρθρωσης εντείνεται: συγχωνεύσεις και εκσυγχρονισμός της παραγωγικής δομής κατά τομείς (χημική, μεταλλευτική βιομηχανία, επικοινωνίες, κλάδος τροφίμων και ποτών), αναδιανομή εισοδήματος, ένταση ανεργίας, επίθεση στη συλλογική ικανότητα διαπραγμάτευσης, ιδιωτικοποιήσεις-απόδοση των πιο κερδοφόρων τομέων στο κεφάλαιο και ιδίως υιοθέτηση της συνθήκης του Μάαστριχτ που οδηγώντας σε μια σκληρή συναλλαγματική πολιτική συμπυκνώνει την ηγεμονία

των πιο επιθετικών μονοπωλιακών μερίδων. Η στρατηγική όμως αυτή (πέρα από τις εσωτερικές της αδυναμίες), εμπεριέχει και τον κίνδυνο της αποδιάρθρωσης των κοινωνικών συμμαχιών με απαξιούμενες μερίδες κεφαλαίου και καταστρεφόμενα μικροαστικά στρώματα (βλ. τις αντιδράσεις Έμπερτ, Ζολώτα κ.λ.π.). Μπορεί να υπάρχει μια ευρεία πολιτική συναίνεση στην ουσία της αναδιάρθρωτικής κίνησης, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν παρουσιάζονται διαφορετικές στρατηγικές διαχείρισης, που εκκινούν από διαφορετικές εκτιμήσεις, για τον τρόπο και τις δυνατότητες συγκρότησης κοινωνικών συμμαχιών, τη στρατηγική στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού (ισοτιμίες), το ρόλο του Κράτους.

3. Η αναδιάρθρωτική κίνηση βρίθει αντιφάσεων και μέσα στο Πανεπιστήμιο: Από τη μία αναβαθμίζει τομείς έναντι άλλων, κατακερματίζει το φοιτητικό σώμα, αναβαθμίζοντας μερίδες του (μεταπτυχιακούς), υποβαθμίζοντας άλλες (ιδίως εάν κατοχυρωθεί πτυχίο πρώτου κύκλου), συγκροτεί ακόμα και μια μικρή ελίτ φοιτητών που συμμετέχει σε προγράμματα, διαμορφώνοντας τους όρους για την δημιουργία κοινωνικών στρωμάτων που θα στηρίζουν την αστική εκπαιδευτική πολιτική. Από την άλλη δεν μπορεί να χωρέσει ούτε όλους τους τομείς, ούτε και τα υλικά συμφέροντα όλων των φοιτητών. Ακόμα περισσότερο, η σύνδεση με την παραγωγή και η εισβολή της αγοράς εργασίας συνεπάγεται την αντίστοιχη εισβολή των αντιθέσεων και των συγκρούσεων που διαπερνούν το χώρο της παραγωγής, της κρίσης, των ιεραρχήσεων (και) στο εσωτερικό της διανοητικής εργασίας: οι συνθήκες αυτές δεν μεταφέρονται πλέον στο χώρο του Πανεπιστημίου από τον πολιτικό λόγο, αλλά από την άμεση εμπειρία. Ταυτόχρονα η ύφεση, η ανεργία, οι γρηγορότερες αναδιάρθρωσεις της παραγωγής, οι μορφές εκτατικής εκμετάλλευσης της εργασίας (μαύρη εργασία, παρτ τάιμ) αποδιάρθρωνουν τις κοινωνικές συμμαχίες της αστικής τάξης με τους πτυχιούχους, ακόμα και με στελέχη χαμηλής ειδίκευσης. Η κατάσταση αυτή μπορεί να προκαλέσει σημαντικές εντάσεις, να οξύνει μια κρίση νομιμοποίησης του πανεπιστημιακού μηχανισμού, κυρίως στα μάτια των στρωμάτων που μάταια περιμένουν την ένταξη τους σε χώρους κοινωνικής ανόδου και αντί γι αυτούς μπορεί να βρεθούν απορριπτόμενα σε χώρους δομικής ανεργίας.

Απέναντι σ' αυτές τις αντικειμενικές εντάσεις η άρχουσα τάξη προσπαθεί να αναδιατάξει τους όρους των συμμαχιών μέσα στο Πανεπιστήμιο. Από τη μία, η διαπλοκή με τις επιχειρήσεις και η κωμικοποίηση των ροών επιβάλλει ένα κλίμα γενικευμένου ανταγωνισμού, που απειλεί να διαρρήξει τους δεσμούς ενότητας της φοιτητικής συνείδησης και υποβοηθεί στην κυριαρχία ατομικιστικών ιδεολογικών πρακτικών. Από την άλλη, επιχειρείται η αναδιάταξη των σχέσεων εκπροσώπησης στον πανεπιστημιακό χώρο. Αφού μεταποτίσθηκε (χάρη και στην πολύχρονη επικυριαρχία της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας) το πεδίο κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης των φοιτητικών συνειδήσεων από τις διαδικασίες του φοιτητικού κινήματος (συνελεύσεις) στις διαδικασίες εμπέδωσης και αναπαραγωγής της κυρίαρχης ιδεολογίας

(παραδόσεις), είναι ευκολότερη σήμερα η υποκατάσταση της οποιασδήποτε πολιτικής διαδικασίας εκπροσώπησης συμφερόντων με την έμμεση, εξατομικευμένη και κυριαρχούμενη παρουσία στα κέντρα εξουσίας: διαπλοκή με καθηγητές, επιστημονικοί όμιλοι, ομάδες ανεξάρτητων κυκλωμάτων (π.χ. σχήματα για την επιστήμη), λόμπι εκπροσώπησης φοιτητικών μερίδων ("φοιτητές που μετείχαν σε Έρασμος") ή έστω από κλειστά επαγγελματικά λόμπι συνδικαλιστών (διάλυση ΕΦΕΕ-συλλόγων)

Το κρίσιμο ερώτημα για το κατά πόσο αυτή η κίνηση θα τελεσφορήσει αφορά τον τρόπο με τον οποίο, ξεκινώντας από την κατανομική κρίση, θα συγκροτηθούν αντιδράσεις γύρω από την απόρριψη, την υποβάθμιση και τους συνεχείς φραγμούς, που θα οδηγήσουν και σε μία πιο συνολική κρίση νομιμοποίησης πριν προλάβει και να καλύψει το κενό η αναδιάταξη των σχέσεων εκπροσώπησης.

4. Είναι προφανές όμως ότι μια τέτοια ανάλυση της συγκυρίας στο Πανεπιστήμιο και ο ανάλογος ορισμός των μετώπων παρέμβασης, δεν μπορεί να προκύψει από ανταγωνιστικές αντιλήψεις, που εκκινούν από τις παραδόσεις του οικονομισμού, του καταστροφολογισμού και υπερτονίζουν την παράμετρο κρίση / καταστροφή-απαξίωση κεφαλαίων. Σύμφωνα με τις αντιλήψεις αυτές, το κεφάλαιο βρίσκεται μόνο σε φάση που επιχειρεί να συρρικνώσει με κάθε τρόπο το κόστος παραγωγής, άρα και το κόστος αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, η μόνη του στρατηγική είναι οι απολύσεις, η λιτότητα και οι περικοπές (και των εκπαιδευτικών δαπανών, οι οποίες δεν αυξάνουν την παραγωγικότητα της εργασίας, αλλά μόνο το κόστος αναπαραγωγής). Πολιτική απόληξη αυτής της άποψης: ο μόνος δρόμος είναι η υπεράσπιση της δημόσιας δωρεάν παιδείας και η συμμαχία αναγκαστικά με κάθε δύναμη που θα το έλεγε (ακόμα και με τη σοσιαλδημοκρατία), με συγκεκριμένα πολιτικά αποτελέσματα (πράσινη ΕΦΕΕ).

Οι αντιλήψεις αυτές όμως προκύπτουν από συγκεκριμένες (και λανθασμένες) πολιτικές προϋποθέσεις:

i) ότι το κεφάλαιο απλώς βλέπει το ποσοστό κέρδους να πέφτει χωρίς διέξοδο, χωρίς δηλαδή τη δυνατότητα να τροποποιήσει συσχετισμούς (αναδιάρθρωση) και να αυξήσει την κερδοφορία του

ii) ότι οι καπιταλιστές απλώς κλείνουν τα πάντα για να σωθούν

iii) ότι οι ειδικεύσεις, η παραγωγή επιστημονικής γνώσης, οι νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας είναι προσπάθειες εγγενώς αλυσιτελείς και συνεπώς, ότι οποιαδήποτε άλλη προσπάθεια αναδιάρθρωσης στην εκπαίδευση, εκτός από τη συρρίκνωση οδηγεί στην αύξηση του κόστους.

Μια τέτοια άποψη δεν παράγει μόνο συγκεκριμένες ανταγωνιστικές πολιτικές απολήξεις, αλλά επίσης αδυνατεί να τοποθετηθεί στις πραγματικές αντιθέσεις και συνεπώς κινδυνεύει είτε να ηγεμονευτεί από άλλες στρατηγικές, είτε να περιθωριοποιηθεί, ειδικά όταν η αστική τάξη αξιοποιεί τις πιο επιθετικές εκφάνσεις της διαδικασίας παραγωγικοποίησης για να συγκροτήσει νέου τύπου

συμμαχίες στο Πανεπιστήμιο και ανακατατάσσει τη συνείδηση και την πρακτική του φοιτητικού σώματος.

Το παράδειγμα αυτό πάντως μας επιτρέπει να καταλάβουμε ότι ο εντοπισμός των αντιθέσεων και των αντιφάσεων της αστικής-εκπαιδευτικής πολιτικής και είναι αναγκαίος για την όποια προσπάθεια παρέμβασης και δεν είναι ανεξάρτητος από συγκεκριμένες ιδεολογικές και πολιτικές προκείμενες.

5. Προϋπόθεση για να πολωθούν οι αντιφάσεις στο εσωτερικό του πανεπιστημιακού μηχανισμού και να συγκροτηθούν αντιθετικές κινήσεις, είναι η ύπαρξη πολιτικών πρακτικών που και να αποκρυσταλλώνουν την μέχρι τώρα πορεία του κινήματος και κυρίως, να συγκροτούν τους όρους μίας νέας ανάπτυξης: απαιτούνται δηλαδή *πρωτοπόρες πολιτικές συλλογικότητες του κοινωνικού χώρου*.

Η αναγκαιότητά τους προκύπτει από το ότι η απλή αδιαμεσολάβητη κοινωνική πράξη και πάλη (ακόμα περισσότερο η αναγωγή σε κάποιο "απλό κοινωνικό επίπεδο") δεν αρκεί για την αντίληψη των βαθύτερων όρων διεξαγωγής της ταξικής πάλης, ούτε για τον εντοπισμό των κύριων μετώπων της σύγκρουσης και την αναζήτηση των όρων συνολικής ανατροπής της αστικής ηγεμονίας.

Προκύπτει έτσι η ανάγκη *πολιτικοποίησης* της πρωτογενούς κοινωνικής αντίδρασης και πάλης κι' αυτό λόγω:

α) των εγγενών φετιχιστικών στοιχείων στις κοινωνικές σχέσεις και την ιδιαίτερη λειτουργία της ιδεολογικής ηγεμονίας και των ιδεολογικών μηχανισμών (απόκρυψη-παραμόρφωση),

β) της ιδιαιτερότητας του κεντρικού πολιτικού επιπέδου ως κορυφαίου σημείου διεξαγωγής της ταξικής πάλης στο βαθμό που εκεί και γύρω από το ζήτημα της εξουσίας και της ηγεμονίας συνολικά σε έναν κοινωνικό σχηματισμό αποκρυσταλλώνονται οι ταξικές στρατηγικές (αστικές και προλεταριακές) και ενοποιούνται οι πρωτογενείς πρακτικές και τα πρωτογενή συμφέροντα κάθε τάξης.

Μ' αυτή την έννοια, η υπέρβαση των ορίων της απλής συνδικαλιστικής δράσης και η αυτόνομη επαναστατική πολιτική παρέμβαση αποτελεί πρωταρχικό όρο για την εργατική τάξη, έτσι ώστε να αμφισβητήσει και να ανατρέψει συνολικά την αστική εξουσία.

Αυτό σημαίνει ότι οι πολιτικές ενότητες του κοινωνικού χώρου προϋποθέτουν μια *πολιτική συμφωνία* στο εσωτερικό τους, για να μπορέσουν να παρέμβουν καταλυτικά στις αντιθέσεις του χώρου (στο βαθμό που θα μπορούν να τις ερμηνεύσουν με βάση το συνολικό ταξικό συσχετισμό σε ένα κοινωνικό σχηματισμό) αλλά και για να ανοιχτούν έξω από αυτόν. Έτσι αποφεύγεται η μετατροπή τους σε συνδικαλιστικά σχήματα, σε σχήματα δηλαδή με όρια στην πολιτική τους λειτουργία (απλή εκπροσώπηση συμφερόντων στο εσωτερικό των επιμέρους κοινωνικών χώρων), κάτι που θα σήμαινε τη μεταφορά των πολιτικών λειτουργιών σε άλλα επίπεδα (σε παράλληλες διαδικασίες in vitro συγκρότησης της επαναστατικής πρωτοπορίας) ή τη διάχυση και αποδιάρθρωση τους (μέσα από ομίλους συζητήσεων)

Άρα το κομβικό θέμα για τα σχήματα δεν είναι απλά μία ομοσπονδιακή συγκρότηση, μία ανταλλαγή και άθροισμα εμπειριών ή μια απλή οριζόντια διασύνδεση καθ'εαυτόν, αλλά *μια ουσιαστική πολιτική ενοποίηση* γύρω από τα κεντρικά ζητήματα της ταξικής πάλης (την αναδιάρθρωση, τη διεθνοποίηση, τις αναδιατάξεις στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, τη θέση της Ελλάδας, τους μετασχηματισμούς στους κρατικούς μηχανισμούς, τους όρους συγκρότησης του συνασπισμού εξουσίας, την επίδραση τους στον εκπαιδευτικό μηχανισμό) και μια συνεχής προσπάθεια να βαθαίνει αυτή η συμφωνία.

Αυτό όμως έχει δυο βασικές προϋποθέσεις:

- *ένα συνεκτικό ιδεολογικό ιστό και*
- *μια ορισμένη οργανωτική λειτουργία*

6. Ο ιδεολογικός ιστός είναι αναγκαίος γιατί η αυτόνομη πολιτική λειτουργία, ο πολιτικός σχεδιασμός, η στοχοθεσία επικαθορίζονται από μια συνολική οπτική γωνία από την οποία βλέπει κανείς την πραγματικότητα. Με άλλα λόγια κάθε πολιτική δράση, αλλά και η απουσία της πολιτικής δράσης είναι ενέργειες που συνεχονται γύρω από έναν ιδεολογικό ιστό. Το ερώτημα είναι ποιος θα είναι αυτός: η φιλελεύθερη ιδεολογία (και άρα η απουσία της πολιτικής ενότητας, η εξατομικευμένη δράση).

Η μελέτη της πραγματικότητας, η εκτίμηση της συγκυρίας, η χάραξη της βασικής γραμμής και η εξειδίκευση σε συγκεκριμένες πολιτικές θέσεις δεν είναι ανακλαστικές αντιδράσεις στην πραγματικότητα, αλλά προϋποθέτουν σχέση με μία ορισμένη κοινωνική θεωρία.

Μια κοινωνική θεωρία όμως δεν παράγεται σε ένα αφηρημένο επίπεδο. Διαποτίζεται από μία συγκεκριμένη ταξική οπτική και αποτελεί συστηματοποίηση, επεξεργασία και επιστημονική διατύπωση αυτής της ταξικής οπτικής. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία σε κοινωνικούς χώρους, όπως το Πανεπιστήμιο, που δεν παράγει αυτόνομα ιδεολογία, αλλά οι ιδεολογικές πρακτικές στο εσωτερικό του διαπερνώνται από την αντίθεση αστικής και προλεταριακής ιδεολογίας. Γι'αυτό το λόγο μία αντικαπιταλιστική κίνηση στο Πανεπιστήμιο πρέπει να αρθρώσει τον πολιτικό της λόγο γύρω από έναν ιδεολογικό ιστό, που να καθιστά ηγεμονική την ταξική οπτική των δυνάμεων της εργασίας.

Ένας τέτοιος ιστός σημαίνει μια ορισμένη ηγεμόνευση από τη *μαρξιστική θεωρία*. Η σημερινή πραγματικότητα μπορεί να ερμηνευθεί πειστικά μόνο μέσα από τη σύγκρουση Κεφάλαιο / Εργασία, την κυρίαρχη αντίθεση στον ΚΤΠ. Όλες οι άλλες αντιθέσεις διαπερνώνται και εμποτίζονται από την κυρίαρχη αντίθεση, που χαράζει ένα στρατηγικό πεδίο για την ανάπτυξη τους. Η κυρίαρχη αντίθεση αναδεικνύει και τον κοινωνικό φορέα για την υπέρβαση της: μόνο η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και η συγκρότηση κοινωνικών συμμαχιών υπό την ηγεμονία του θα επιτρέψει την κατάλυση του ΚΤΠ.

Αυτό σημαίνει ότι τα σχήματα βλέπουν τον εαυτό τους ως κομμάτια της συγκρότησης ενός μαχόμενου κομμουνιστικού κινήματος στις συνθήκες του σύγχρονου καπιταλισμού. Ένα κίνημα που ούτε θα

περιορίζεται σε συνδικαλιστική πρακτική, ούτε θα περιμένει την ουσιαστική ανατροπή της αστικής ηγεμονίας μέσω μεταρρυθμιστικών προτάσεων, αλλά θα προσανατολίζεται στη διαρκή πάλη για τη συγκρότηση εκείνων των πολιτικών θεσμών, που θα συναρθρώνουν την ηγεμονία της εργατικής τάξης, και των συμμάχων της και θα καταρρίψουν τους όρους και θεσμούς συγκρότησης της αστικής ηγεμονίας.

Κι' αυτό βέβαια σημαίνει ότι τα σχήματα, κριτικά και αυτοκριτικά, θεωρούν δικιά τους την πείρα και την ιστορία του επαναστατικού κομμουνιστικού κινήματος στη χώρα μας και διεθνώς.

7. Ως προς την οργανωτική αποκρυστάλλωση θα μπορούσαμε να πούμε ότι:

□ Για να υπάρξει ενιαία πολιτική αντίληψη χρειάζονται πολιτικές διαδικασίες σε κάθε επίπεδο (σχολή, συγκρότημα σχολών, τομέας ομοειδών σχολών, πόλη, πανελλαδικά) με κυρία έμφαση και στις κεντρικές διαδικασίες κατά πόλη και πανελλαδικά ("συνδιασκέψεις"). Οι διαδικασίες αυτές δεν πρέπει να περιορίζονται στη συζήτηση, αλλά να καταλήγουν σε αποφάσεις και να αποκρυσταλλώνουν την πολιτική ενοποίηση σε συγκεκριμένα αποτελέσματα (καταλήξεις για τη συγκυρία, αποφάσεις για την τακτική και τη στρατηγική, συγκεκριμένη στοχοθεσία κ.λ.π.). Αυτό προϋποθέτει όμως και τη στήριξη μέσα από διαδικασίες γραπτού πολιτικού διαλόγου (Δελτίο συζήτησης).

□ Χρειάζεται όμως και μια ουσιαστική δέσμευση και κατοχύρωση ότι κανένα θέμα δεν είναι εκτός συζήτησης, ότι καμία πολιτική λειτουργία δεν υποκαθίσταται, ότι καμία συζήτηση δεν μετατίθεται σε άλλα επίπεδα (οργανώσεις, εξωκοινοβουλευτικά κοινοβούλια κ.λ.π.), ότι δεν περιοριζόμαστε στο άμεσα ορατό και συγκυριακό.

□ Απαιτείται ένα ξεκαθάρισμα ότι χωρίς στοιχειώδη ενοποίηση γύρω από κάποιες συμφωνίες δεν μπορεί να υπάρξει παρέμβαση και άρα δεν τίθεται θέμα veto.

□ Το ζήτημα των τάσεων ή των οργανώσεων στο εσωτερικό των σχημάτων δεν είναι τυπικό ζήτημα, αλλά πολιτικό. Δεν τίθεται δηλαδή α priori θέμα για το αν πρέπει να υπάρχουν, αλλά για το αν σέβονται την πολιτική αυτονομία των σχημάτων. Η υποκατάσταση πολιτικών λειτουργιών δεν είναι οργανωτικό θέμα (δηλαδή αν κάποιος συζητάνε και κάπου αλλού) αλλά ζήτημα πολιτικής επιλογής (αν δηλαδή διαλέγουν να συνεισφέρουν σε μία ουσιαστική πολιτική συζήτηση). Και είναι σαφές ότι σε μία τέτοια ουσιαστική πολιτική συζήτηση δεν μπορεί να αποκλεισθεί η κατάθεση συγκροτημένων ομαδικών απόψεων.

8. Όσον αφορά εμάς, αυτό που μας συγκροτεί σαν ένα ιδιαίτερο ρεύμα και μέσα στα ΕΑΑΚ πέρα από τι όποιες ιστορικές αναφορές στην εμπειρία των Συσπειρώσεων είναι:

α. Οι πολιτικοϊδεολογικές συμφωνίες τις οποίες έχουμε αποκρυσταλλώσει στις μέχρι τώρα παρεμβάσεις μας και αφορούν την κεντρικότητα της αντίθεσης κεφάλαιο-εργασία και την ανάγκη ενός μάχιμου κομμουνιστικού κινήματος, τη διαδικασία της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, τις αιχμές και τις αντιφάσεις της, τις αναδιατάξεις στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, την αντιφατική θέση της Ελλάδας μέσα σ'

αυτή και το αίτημα για αντιιμπεριαλιστικό-αντιπολεμικό κίνημα, την αντίληψη για το Κράτος ως συλλογικό εκφραστή των κεφαλαιοκρατικών συμφερόντων και εγγυητή της αστικής ηγεμονίας, τις μεταλλαγές στους κρατικούς και ιδεολογικούς μηχανισμούς, προς την ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας και των νεοκορπορατικών μορφών εκπροσώπησης, το εγχείρημα παραγωγικοποίησης των ΑΕΙ.

β. Μία αντίληψη για τις πολιτικές ενότητες του κοινωνικού χώρου ως πεδίου πολιτικής πρακτικής για όσους επιμένουν να αναφέρονται στον κομμουνισμό στη σημερινή συγκυρία.

Η εκτίμηση αυτή προκύπτει από μια συγκεκριμένη ερμηνεία της κρίσης του κομμουνιστικού κινήματος και της διαδικασίας ανασυγκρότησης του. Σύμφωνα μ' αυτή, στην καρδιά της κρίσης βρίσκεται όχι απλά μια ιδεολογική ή θεωρητική ανεπάρκεια ή μια πολιτική έλλειψη αποφασιστικότητας, αλλά μια διάρρηξη της διαλεκτικής ανάμεσα σε θεωρία και πράξη, ανάμεσα σε συνολική πολιτική αναφορά και πρωτογενή κοινωνική πάλη, στα πλαίσια της συνολικής τροποποίησης του συσχετισμού δυνάμεων σε βάρος των δυνάμεων της εργασίας.

Γι' αυτό το λόγο χρειάζονται και πολιτικές πρακτικές, που να επιτρέπουν τη δοκιμασία της όποιας θεωρητικής αναφοράς σε πεδία υπαρκτών αντιθέσεων (ώστε και απόψεις να δοκιμάζονται και μία πολιτική συμφωνία να βαθαίνει), χρειάζεται και η τροφοδοσία των επιμέρους αγώνων από μία επαναστατική ιδεολογία (προϋπόθεση για να έχουν οι αγώνες και γερή βάση και προοπτική). Χρειάζεται δηλαδή η διαλεκτική σύνδεση της "κοινωνικοποίησης του πολιτικού" (γείωση των πολιτικών πρακτικών σε συγκεκριμένες αντιθέσεις) με την "πολιτικοποίηση τον κοινωνικού" (πόλωση των επιμέρους αντιθέσεων γύρω από τα κεντρικά μέτωπα της ταξικής πάλης, ανάδειξη της ανάγκης για συνολική πολιτική σύγκρουση με την αστική ηγεμονία).

Γι' αυτό το λόγο τα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά πολιτικές πρακτικές που πρέπει να ενέχουν το σπόρο της υπέρβασης τους, τη συνάντηση με πολιτικές ενότητες άλλων κοινωνικών χώρων όχι στο επίπεδο της εμπειρίας, αλλά γύρω από κοινές πολιτικές στοχοθεσίες), προοπτικά τη συγκρότηση ενός μάχιμου κομμουνιστικού κινήματος.

9. Αυτά όμως τα στοιχεία μας διαχωρίζουν από άλλες λογικές μέσα και έξω από τα σχήματα και βέβαια ο διαχωρισμός αυτός δεν υφίσταται μόνο σε συγκεκριμένες τακτικές επιλογές, αφού κάθε επιλογή έχει τα πολιτικά της προαπαιτούμενα, έστω και αν αυτά αποκρύπτονται...

Έχει βέβαια σημασία να τονίσουμε ότι η ύπαρξη διαφορετικών απόψεων είναι αναγκαστική. Όχι επειδή διακατεχόμαστε από μία "φιλελεύθερη" αντίληψη της πολυφωνίας, από έναν "εκλεκτικισμό" στο όνομα της κρίσης της Αριστεράς, του μαρξισμού κ.λ.π., όπου όλα νομιμοποιούνται, αλλά επειδή η ταξική πάλη διαπερνά κάθε όψη της κοινωνικής ζωής και συνεπώς και το χώρο των αντιπάλων του αστισμού και γεννά διαφορετικές αντιλήψεις, ιδίως σήμερα που η διαδικασία αναδιάρθρωσης τροποποιεί συσχετισμούς

και παράγει πολιτικά αποτελέσματα (εγγράφει πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές) στο εσωτερικό του εργατικού κινήματος. Η ύπαρξη λοιπόν και η διαπάλη διαφορετικών απόψεων στο εσωτερικό των σχημάτων είναι δείγμα ζωής! Αλλά βέβαια μέσα από αυτή τη διαπάλη θα αναδειχθούν ποιες αντιθέσεις μπορούν να συντεθούν σε πολιτική ενότητα και ποιες είναι ανταγωνιστικές

Διαχωριζόμαστε πρώτα απ' όλα από τις λογικές που δεν δέχονται την προτεραιότητα της αντίθεσης κεφάλαιο/εργασία και την ανάγκη συνειδητής συγκρότησης θεσμών αυτόνομης πολιτικής παρέμβασης της εργατικής τάξης και των σύμμάχων της. Αυτό αφορά είτε τα παραδοσιακά αντιεξουσιαστικά ή "αυθορημητιστικά" ρεύματα, είτε κυρίως τα διάφορα πρασινοκόκκινα υβρίδια που στο όνομα των "πολλών ισότιμων αντιθέσεων", του "τέλους του παραδοσιακού εργατικού κινήματος" αδυνατούν να δουν τα πραγματικά μέτωπα της ταξικής πάλης.

Διαχωριζόμαστε από τις λογικές αυτόκεντρης ανάπτυξης και "παράλληλης" συγκρότησης της επαναστατικής πρωτοπορίας, που υποβιβάζουν τα σχήματα σε πολιτικό - συνδικαλιστικές ενότητες, που βάζουν όρια στο τι μπορούν να απαντήσουν και μεταφέρουν μεγάλο μέρος της συζήτησης στις οργανώσεις και άλλες τυχόν συνενυρέσεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, θεωρώντας ουσιαστικά τα σχήματα ως μαζικό πολιτικό χώρο των οργανώσεων. Μια τέτοια άποψη παραγνωρίζει όλα τα ζητήματα της κρίσης του κομμουνιστικού κινήματος και έτσι υποβαθμίζει τη σημασία των πολιτικών ενοτήτων του κοινωνικού χώρου ως κύριου πεδίου της κομμουνιστικής επανίδρυσης, απειλώντας να στραγγαλίσει τη δυναμική τους.

Διαχωριζόμαστε από τις λογικές που βλέπουν την πολιτικοποίηση να περνά απλώς από τον εντοπισμό κεντρικών πολιτικών αναφορών συνθημάτων γιατί:

i) συχνά αυτές οι εύκολες απογειώσεις στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο αντί να ηγεμονεύονται από μία αντικαπιταλιστική οπτική, ηγεμονεύονται από άλλες λογικές (βλ. κάτω η κυβέρνηση των απατεώνων, των δολοφόνων κ.λ.π.). Τα όποια κεντρικά συνθήματα θα πρέπει να έχουν πάντα μία ταξική οπτική και να αντιστοιχούν σε πραγματικά μέτωπα, στα οποία μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες και όχι σε πλαστά δίπολα ή δίπολα στα οποία άλλες λογικές είναι ηγεμονικές,

ii) οι όποιοι κεντρικοί στόχοι δεν θα πρέπει ποτέ να παραγνωρίζουν την ανάγκη σύνδεσης με υπαρκτές κοινωνικές αντιστάσεις και την ανάγκη πόλωσης υπαρκτών συσχετισμών στους κοινωνικούς χώρους. Αυτό σημαίνει την ανάγκη επιλογής των ιδίων των σχημάτων ως πεδίο ανάληψης πολιτικών πρωτοβουλιών για τα κεντρικά ζητήματα της ταξικής πάλης (Ιμπεριαλισμός, Πόλεμος, Μάαστριχ, Λιτότητα, Αυταρχισμός).

Διαχωριζόμαστε από κάθε λογική που δεν δέχεται την ανάγκη συγκροτημένων συμφωνιών και ηγεμονικών λογικών στα σχήματα, στο βαθμό βέβαια που αυτές προκύπτουν από ουσιαστικές διαδικασίες πολιτικής ενοποίησης και απόφασης. Αντιθετικές λογικές, που λειτουργούν είτε με το veto, είτε με τον εκβιασμό (βλ στάση της ΟΚΔΕ στο Πανσπουδαστικό),

είτε με τη σύγκρουση, χωρίς παραδοχή των διαμορφωμένων συσχετισμών, είναι καταστροφικές.

Διαχωριζόμαστε από όλες τις λογικές που βλέπουν ως πεδία συγκρότησης την γενική ανεξαρτησία, χωρίς κανένα πολιτικό αντιστάθμισμα, που περιορίζουν τη συζήτηση στην απλή υπεράσπιση της άμεσης δημοκρατίας, χωρίς πολιτικό περιεχόμενο και που απλώς καταγγέλλουν τις οργανώσεις ως ιεραρχικές κ.λ.π. Η υπεράσπιση της πιο πλατιάς και ουσιαστικής δημοκρατίας (που σημαίνει και συζήτηση συγκεκριμένων απόψεων και πολιτικών τοποθετήσεων) είναι απαραίτητος όρος για να υπάρξει συζήτηση. Από κει και πέρα όμως, στο βαθμό που δεν αρκεί η απλή κοινωνική εμπειρία χρειάζεται πολιτική αποκρυστάλλωση, στοχοθεσία και συμφωνίες για την αναβάθμιση των σχημάτων. Η φορμαλιστική και όχι πολιτική καταγγελία των οργανώσεων και των πρακτικών τους και η απλή "ανεξαρτησία" χωρίς πολιτικό περιεχόμενο, ούτε τα σχήματα τροφοδοτεί, ακόμη δε περισσότερο νομιμοποιεί την ύπαρξη διάφορων ανεξάρτητων φεουδαρχών που αποκτούν

ΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ

Αθήνα, 22 Μαΐου 1993

(Δ. ΣΑΡ.)

υπόσταση χωρίς κοινωνικό ή πολιτικό αντίκρισμα, οδηγώντας τα σχήματα στη χειρότερη μορφή ιεραρχικής οργάνωσης: *την άτυπη*

Επομένως το εγχείρημά μας ούτε οργάνωση είναι (δεν έχουμε τη λογική της αυτόκεντρης ανάπτυξης, ούτε νομίζουμε ότι είμαστε το κέντρο του κόσμου, ούτε επιλέγουμε την αυτόνομη απεύθυνση στις μάζες), ούτε απλώς συσπείρωση γύρω από έναν θολό αντιγκρουπισμό ή την υπεράσπιση των διαδικασιών (όσο και αν προσπαθούμε να προωθήσουμε τον σεβασμό των αμεσοδημοκρατικών διαδικασιών). Πρόκειται αντίθετα για τη συγκρότηση ενός ρεύματος στο εσωτερικό των σχημάτων, που παλεύει για την αυτόνομη πολιτική λειτουργία και την ουσιαστική πολιτικοποίηση τους στη βάση μιας πολιτικο - ιδεολογικής συμφωνίας που μέρος της είναι και η εμμονή στα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα. Κι' αυτό δεν αποκλείει και τη συμμαχία με οποιονδήποτε άλλο κινείται στην κατεύθυνση της υπεράσπισης των σχημάτων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί την δημόσια τοποθέτηση των "Α.Σ." που ερμηνεύει την πτώση της κυβέρνησης Μητσοτάκη και την διενέργεια εκλογών. Αντιμετωπίζει την εξέλιξη αυτή που σε πολλούς δημιούργησε έκπληξη (μη ξεχνάμε ότι την εποχή εκείνη ήταν πολύ του συρμού οι αναλύσεις για τον ρόλο που έπαιζαν οι αντιθέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Γερμανίας στις εξελίξεις στην Βαλκανική καθώς και η φιλολογία περί Δ Ραϊχ) με όρους εσωτερικών συσχετισμών της ταξικής πάλης. Η περίοδος 1990 - 1993 ήταν περίοδος έντονων κοινωνικών αγώνων όμως συνολικά είχε σαν αποτέλεσμα την τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης υπέρ της αστικής τάξης σε σχέση με τις δυνάμεις της εργασίας. Οι κοινωνικές συγκρούσεις που αναπτύχθηκαν είχαν ταυτόχρονα σαν αποτέλεσμα και την φθορά της πολιτικής εκπροσώπησης του συνασπισμού εξουσίας. Τέλος ήταν ταυτόχρονα περίοδος ύφεσης της ελληνικής οικονομίας (αλλά και της ευρωπαϊκής) και έντονων ανταγωνισμών μεταξύ των αστικών μερίδων. Ο συνδυασμός των παραγόντων αυτών είχε σαν αποτέλεσμα την κυβερνητική εναλλαγή μέσα σε ένα πλαίσιο δυσμενές για το λαϊκό κίνημα όπως δηλώνεται και στο κείμενο. Οι εξελίξεις που ακολούθησαν, η υποχώρηση του λαϊκού παράγοντα, η σταθεροποίηση του κυβερνητικού κέντρου, η άνοδος του εκσυγχρονιστικού μπλοκ, η μεταγενέστερη κατάρρευση της ΠΟ.ΑΑ που τότε της αποδιδόταν μεγάλη σημασία, μέχρι ενός σημείου προδιαγράφονται μέσα από το κείμενο αυτό.

Τις τελευταίες μέρες έχουμε γίνει μάρτυρες ενός παράδοξου εκ πρώτης όψεως φαινομένου: της πτώσης μιας κυβέρνησης, που κατά γενική ομολογία εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των ισχυρότερων και επιθετικότερων μερίδων του κεφαλαίου. Προς την κατεύθυνση αυτή είχε λάβει μια σειρά μέτρων που αφενός οδήγησαν στην συντριπτική αναδιάρθρωση των οικονομικών και πολιτικών σχέσεων σε βάρος των δυνάμεων της εργασίας (λιτότητα, συνεχής καθοδική τάση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, αναδιρθρώσεις στην οργάνωση της εργασίας, ασφαλιστικό, κ.λ.π.) και αφετέρου αύξησαν την πίεση για συγκέντρωση και συγκεντροποίηση του κεφαλαίου (στρατηγική της ύφεσης, της σκληρής δραχμής, της αναδιάρθρωσης τομέων -π.χ. νομοσχέδιο για τον τουρισμό-υιοθέτηση της συνθήκης του Μάαστριχ).

Η κυβέρνηση αυτή έπεσε τη στιγμή μάλιστα που ήταν έτοιμη να προχωρήσει στην υλοποίηση της ιδιωτικοποίησης μιας σειράς νευραλγικών για το συνολικό κοινωνικό κεφάλαιο επιχειρήσεων (ΔΕΗ, ΟΤΕ) και στην υπογραφή των συμβάσεων για εξίσου σημαντικά έργα (κυρίως για το Αεροδρόμιο Σπάτων αλλά και για την εκτροπή του Αχελώου). Η πολιτική συγκυρία της πτώσης χαρακτηρίζεται ακόμα από δυο στοιχεία:

- την αποτελμάτωση των "εθνικών" θεμάτων (με αποτέλεσμα την αναβάθμιση του ρόλου των ΗΠΑ παρά την "ευρωπαϊκοκεντρική" πολιτική της κυβέρνησης),
- την συνεχή παρουσία του σκανδάλου των υποκλοπών στο πολιτικό προσκήνιο.

Μέσα σ αυτό το πλαίσιο ποια είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία που μπορούν να θεωρηθούν ως αιτίες της πτώσης; Η αλήθεια είναι ότι η κυβέρνηση, εδώ και αρκετό καιρό, αποτελούσε το δέκτη μιας γενικευμένης δυσaréσκειας που δεν περιοριζόταν μόνο στα λαϊκά στρώματα, καθώς και σε μερίδες καταστρεφόμενων μικροαστικών στρωμάτων (ιδίως ασχολουμένων με το εμπόριο), αλλά εκτεινόταν και σε μερίδες του κεφαλαίου, όπως αυτές εκφράζονταν μέσα από ειδικά δίκτυα εξουσίας - βλ. π.χ. τη στάση των αρθρογράφων των οικονομικών σελίδων του

Βήματος (των ιδίων που με πάθος υπερασπίζονταν την κυβερνητική πολιτική, ιδίως στο θέμα των ιδιωτικοποιήσεων), την ανάλογη, προβολή των κριτικών στάσεων Ζολώτα, Αγγελόπουλου (που μέσα απ όλες τις αντιφάσεις του λόγου τους ασκούν κριτική στην αντιαναπτυξιακή πολιτική της κυβέρνησης), την κριτική του ΣΕΒ, ότι η πολιτική της μείωσης των δημοσίων δαπανών είναι ορθή στο βαθμό που συνδυάζεται με την παράλληλη αναδιάρθρωσή τους (με την αύξηση των κινήτρων και τη μείωση των παροχών προς τους εργαζομένους) και κυρίως τις "αναπτυξιακές κατευθύνσεις" δηλώσεις Σαμαρά και της τριάδας Έβερτ - Δήμα - Κανελλόπουλου καθώς και την (για πρώτη φορά) υπεράσπιση των εργατικών διεκδικήσεων από τις εφημερίδες.

Η ύφεση απ ότι φαίνεται έχει αρχίσει να λαμβάνει διαστάσεις που την καθιστούν δυσλειτουργική (πλήττουσα και ισχυρά κεφάλαια) και γι αυτό αναποτελεσματική. Πολύ περισσότερο, αφού η συγκυρία της ύφεσης και στις χώρες της ΕΟΚ αποτρέπει τη μετατροπή του εξαγωγικού εμπορίου σε ατμομηχανή της βιομηχανικής παραγωγής (παρά το άνοιγμα και των βαλκανικών αγορών, προς τις οποίες άλλωστε παρατηρείται αύξηση της εξαγωγής κεφαλαίου και όχι εμπορευμάτων).

Αποτελεί η συνέχεια αυτής της στρατηγικής το λόγο για τον οποίο η κυβέρνηση χάνει την υποστήριξη μερίδων του κεφαλαίου; Μήπως η αστική τάξη βρίσκεται σε αδιέξοδο (σαπίζοντας...), με αποτέλεσμα μια πολιτική κρίση που εκδηλώθηκε τελικά με την κίνηση Σαμαρά; Αυτού του τύπου η ανάλυση θα παρέβλεπε ότι η ουσία αυτής της στρατηγικής, ακριβώς επειδή συντελεί στην αναδιάρθρωση του κεφαλαίου και στη μείωση του κόστους της εργατικής δύναμης (όσο και στην μακροπρόθεσμη εξασθένιση της διεκδικητικής δύναμης των εργατών) είναι πλήρως αποδεκτή από ολόκληρη την αστική τάξη, μερίδες της οποίας μπορεί να επιθυμούν κάποιους καλύτερους όρους διαχείρισης, πλην όμως δεν θα ήταν διατεθειμένες να διακινδυνεύσουν την ανατροπή της. Ούτε βέβαια να συγκροτήσουν μια συμμαχία με άλλα κοινωνικά στρώματα (μικροαστικά π.χ.) στην κατεύθυνση μίας διαφορετικής πολιτικής στρατηγικής που να εκπροσωπείται μάλιστα αυτόνομα στο πολιτικό σκηνικό (π.χ. μέσω της ΠΟΑΑ). Η Πολιτική Άνοιξη

δεν αντικαθρεπτίζει λοιπόν μια παρουσία των πληττόμενων κοινωνικών στρωμάτων στο πολιτικό επίπεδο (ούτε πληττόμενων μη μονοπωλιακών μερίδων του κεφαλαίου, ούτε πληττόμενων μικροαστικών μερίδων που εκφράζονται αυθεντικά μέσα από ένα εθνικιστικό - φασίζον κόμμα). Η κίνηση Σαμαρά παράγει σημαντικά αποτελέσματα (τα οποία θα δούμε παρακάτω) στη σημερινή πολιτική συγκυρία, αλλά δεν εκπροσωπεί προς το παρόν παρά συγκεκριμένα κέντρα εξουσίας, που επιθυμούν να επιδιορθώσουν ορισμένες ανωμαλίες της κυβερνητικής πολιτικής και του πολιτικού σκηνικού.

Ταυτόχρονα θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε την πτώση της κυβέρνησης αποτέλεσμα της πίεσης των λαϊκών στρωμάτων, τα οποία και θα ήταν π.χ. έτοιμα να εισβάλλουν στο πολιτικό προσκήνιο στα πλαίσια ενός ιδιαίτερα καυτού φθινοπώρου. Αυτή τη στιγμή τουλάχιστον τα στρώματα αυτά δεν έχουν την δυνατότητα να εκφραστούν αυθεντικά μέσα από τους δικούς τους πολιτικούς θεσμούς: αντίθετα η δυσaréσκεια τους διαμεσολαβείται από τα πολιτικά κόμματα, που εξυπηρετούν και εκφράζουν κοινωνικές συμμαχίες υπό την ηγεμονία των μονοπωλιακών μερίδων του κεφαλαίου (π.χ. ΠΑΣΟΚ) ή από συνδικάτα που έχουν πλήρως αποδεχθεί τους όρους του πολιτικού παιχνιδιού, όπως αυτοί προκαθορίζονται από την αστική ηγεμονία (όχι μόνο όσον αφορά τον τρόπο άσκησης της πολιτικής -π.χ. αναμονή της κυβερνητικής αλλαγής- αλλά και επί της ουσίας). Τίποτα δεν προδικάζει (εκτός από την αθεράπευτη αισιοδοξία ορισμένων) ότι μια μελλοντική σύγκρουση με την κυβέρνηση θα οδηγούσε σε οτιδήποτε άλλο εκτός από μια μετατόπιση του πολιτικού λόγου του ΠΑΣΟΚ προς τα αριστερά (με δεδομένο ιδίως ότι κάτι ανάλογο δεν επετεύχθη-ούτε με τις διεκδικήσεις της ΕΑΣ, ενώ μάλιστα υπό τις παρούσες συνθήκες το ΠΑΣΟΚ δεν θα υποδαύλιζε καν παρόμοιους αγώνες, φοβούμενο μην καταγραφεί στις συνειδήσεις των νοικοκυριών ως δύναμη αποσταθεροποίησης). Παραταύτα η επιδείνωση της κρίσης νομιμοποίησης των λαϊκών μαζών προς την κυβερνητική πολιτική έχει ειδική σημασία για τις πολιτικές αλλαγές (όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια).

Σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως επαρκής λόγοι για την κυβερνητική πτώση:

Α. η αντίθεση επιχειρησιακών ομίλων σε συγκεκριμένες αναθέσεις έργων (π.χ. για τον ΟΤΕ, οι Αμερικάνοι εναντίον Γάλλων), επειδή θα επιθυμούσαν να τις αναλάβουν αυτοί. Μία τέτοια εκτίμηση θα υπέκρυπτε μια απλοϊκή αντίληψη για τον τρόπο συγκρότησης του πολιτικού επιπέδου και για τη διαπλοκή οικονομικών-πολιτικών κέντρων, μία απλοϊκή εκδοχή της θεωρίας του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού ή της θεωρίας της εξάρτησης: ένας μονοπωλιακός όμιλος θα μπορούσε, για να εξυπηρετήσει τα δικά του συμφέροντα, να ρίξει μια κυβέρνηση που εξυπηρετεί τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα του συνόλου της αστικής τάξης! (έστω και αν αναμένεται ότι οι διάδοχοι της θα ακολουθήσουν την ίδια στρατηγική). Εάν υπήρχε πράγματι αυτή η δυνατότητα ανατροπής, θα δημιουργείτο μια συνεχής ανασφάλεια στο πολιτικό σκηνικό που θα εξαρτιόταν άμεσα από τον πόλεμο των ομίλων: το Κράτος θα αποτελούσε άμεση αντανάκλαση ενός

ενδομονοπωλιακού πολέμου και δεν θα μπορούσε βέβαια να συγκροτήσει τη συναίνεση των λαϊκών μαζών ή των άλλων μερίδων του κεφαλαίου.

Ανάλογα δεν αποτελεί επαρκή λόγο για την κυβερνητική πτώση η νόθευση του ανταγωνισμού ως αποτέλεσμα των διαδικασιών που θεσπίζονται για τις ιδιωτικοποιήσεις. Οι διαδικασίες αυτές καθαυτές είναι αποδεκτές, ιδίως ενόψει της αποδοχής της ίδιας της στρατηγικής των ιδιωτικοποιήσεων (άλλωστε πάντα στα πλαίσια μιας τέτοιας στρατηγικής, το Κράτος θα έχει τη δυνατότητα να επηρεάζει τους σχετικούς διαγωνισμούς).

Β. ο πόλεμος των εκδοτών (π.χ. ότι πίσω από την κυβερνητική ανατροπή κρύβεται ο Αλαφούζος που παίρνει τη ρεβάνς για τον πόλεμο του Μητσοτάκη εναντίον του ή το σύνολο των εκδοτών που παίρνει εκδίκηση για τον τρομονόμο). Τα ΜΜΕ μπορεί να αναβαθμίζονται μέσα στη συγκυρία ως βασικός μηχανισμός εκφοράς της κυρίαρχης ιδεολογίας, αλλά δεν θα μπορούσαν να αποτελέσουν πολιτικό μηχανισμό τέτοιας ισχύος που από μόνος του να αντιπαρατίθεται στη διαχείριση της κρατικής εξουσίας από τον κυρίαρχο. κρατικό μηχανισμό: την εκτελεστική εξουσία και τη διοίκηση (μια συγκυριακή μετατόπιση του κέντρου βάρους των κρατικών μηχανισμών από την εκτελεστική εξουσία προς άλλους μηχανισμούς -π.χ. τη δικαιοσύνη - σηματοδοτεί και προϋποθέτει την προσπάθεια εξομάλυνσης μίας σοβούσας πολιτικής κρίσης, που απαιτεί και την αναδιάρθρωση του συνόλου των πολιτικών σχέσεων -όπως έγινε στην Ιταλία με την αναδιάρθρωση των πολιτικών δεσμών εκτελεστικής εξουσίας/Μαφίας. Η Ελλάδα όμως δεν παρουσιάζει ανάλογα φαινόμενα. Η αποκάλυψη του σκανδάλου των υποκλοπών αυτή καθαυτή αποδεικνύει ότι ορισμένα κέντρα εξουσίας ανέλαβαν να ροκανίσουν την κυβέρνηση (ιδίως την επανεκλογή της). Πλην όμως η αποκάλυψη ενός σκανδάλου μπορεί να δημιουργήσει τους όρους για μια κυβερνητική κρίση νομιμοποίησης και να επηρεάσει την ψηφοδοτική συμπεριφορά των λαϊκών μαζών, όχι όμως και να οδηγήσει από μόνη της στην ανατροπή μιας κυβέρνησης. Περισσότερο αυτό το ροκάνισμα θα πρέπει να ενταχθεί σε μια συνολική κίνηση επιδιόρθωσης της κυβερνητικής πολιτικής (επανοριοθέτησης του εύρους της), που εδράζεται στον μετριασμό της στρατηγικής της ύφεσης και του εύρους των ιδιωτικοποιήσεων.

Γ. η ανάληψη της προεδρίας της ΕΟΚ. Τα κοινοτικά κέντρα εξουσίας γνωρίζουν αρκετά καλά ποια θα είναι και τα όρια της κυβερνητικής αλλαγής στην Ελλάδα και τα όρια για την εκδήλωση μιας πολιτικής κρίσης, για να φοβούνται ότι μια κυβερνητική αλλαγή θα επέφερε και μια αλλαγή στη γραμμή πλεύσης όσον αφορά τη στάση της Ελλάδας στο ουσιαστικό περιεχόμενο της κοινοτικής πολιτικής (που άλλωστε δεν χαράζεται από το Συμβούλιο, αλλά από την Επιτροπή και τις υπηρεσίες της). Άλλωστε πέραν του ότι υπάρχουν και άλλα ιστορικά παραδείγματα κυβερνητικών αλλαγών εν μέσω της κοινοτικής προεδρίας, η εκτίμηση αυτή θα προϋπέθετε ότι ορισμένα κοινοτικά κέντρα εξουσίας έχουν την ικανότητα να επηρεάσουν αυτόνομα τις πολιτικές εξελίξεις μιας χώρας-μέλους (ότι μπορούν να υπερεπιβάλλουν τα δικά τους συμφέροντα στο εθνικό κράτος)

δ. η αυτονομία του πολιτικού σκηνοποιού. Παρότι δεν θα πρέπει σε γενικές γραμμές να την παραγνωρίζουμε, παρότι διαδραμάτισε ένα ρόλο στον τρόπο και το χρόνο της κυβερνητικής πτώσης, δεν επαρκεί για να αιτιολογήσει από μόνη της τις πρωτοβουλίες Σαμαρά. Οποσδήποτε η αδράνεια θα έβλαπτε την πολιτική απεύθυνση της ΠΟΛΑ και το γεγονός αυτό στένεψε τα περιθώρια ελιγμών (και πιθανόν να ακύρωνε ακόμα και την αποτελεσματικότητα της πολιτικής της παρουσίας, όπως αυτή εγγραφόταν στα πλαίσια επανοριοθέτησης του εύρους της κυβερνητικής στρατηγικής). Παραταύτα ένας αριθμός πολιτικών στελεχών δεν θα προέβαινε από μόνος του σε μια ρήξη με μια ισχυρώς υποστηριζόμενη κυβέρνηση που εκπροσωπεί το συνολικό αστικό συμφέρον, εάν δεν υπήρχαν ειδικά κοινωνικά συμφέροντα που θα στήριζαν τις πρωτοβουλίες αυτού του πολιτικού προσωπικού και θα του εγγυόνταν (όσο μπορούν) το πολιτικό του μέλλον. Εφόσον όμως η ΠΟΛΑ δεν εκπροσωπεί συγκεκριμένες κοινωνικές συμμαχίες, δεν αποτελεί το φορέα μίας (έστω σχετικά) αυτόνομης παρουσίας κοινωνικών στρωμάτων στο πολιτικό επίπεδο, αυτή η κοινωνική στήριξη θα πρέπει να αναζητηθεί σε μερίδες του κεφαλαίου που ενεργοποίησαν αυτή την κυβερνητική κρίση (που ας μην ξεχνάμε δεν περιορίζεται στις κινήσεις Σαμαρά: τα επιτελεία που επιχείρησαν την επανοριοθέτηση της κυβερνητικής πολιτικής έπαιξαν - προφανώς όχι κατά ενιαίο τρόπο- και με άλλες πιθανότητες του πολιτικού σκηνοποιού-κίνηση Έβερτ - Δήμα - Κανελλόπουλου με παράλληλη στήριξη της ΝΔ ως κυβέρνησης, εσωκομματική φθορά Μητσοτάκη κ.α.-). Κρίσιμο παραμένει από αυτή την άποψη το χρονικό σημείο της πτώσης πριν την υπογραφή των συμβάσεων για την ανάληψη των μεγάλων έργων και των ιδιωτικοποιήσεων.

Η κίνηση επανοριοθέτησης της κυβερνητικής πολιτικής διαθέτει πολλαπλές ρίζες και έχει ήδη μπει σε τροχιά εδώ και αρκετό καιρό (πρωτίστως με την παραίτηση Σαμαρά):

α) καταρχήν υπάρχουν μερίδες του κεφαλαίου που, όπως είπαμε, θα επιθυμούσαν μια άμβλυση της στρατηγικής της ύφεσης (και της σκληρής δραχμής, επιζητώντας π.χ. πιο ρεαλιστικές ισοτιμίες της δραχμής: δεν θα ήταν συνεπώς απίθανο λοιπόν να προσανατολισθούν στελέχη της επόμενης κυβέρνησης προς την κατεύθυνση της ταχύτερης διολίσθησης ή και της υποτίμησης - π.χ. Αρσένης. Εξού και ο σχετικός πρόσφατος σάλος),

β) αυξάνεται η λαϊκή δυσανεμία που προσλαμβάνει δυο επιμέρους όψεις:

□ *την κρίση εκπροσώπησης των λαϊκών συμφερόντων από το σύνολο του πολιτικού δυναμικού:* κρίση αντικειμενική που εν μέρει βιώνεται και υποκειμενικά (πέραν και παρά τις προσπάθειες να μετατοπισθεί το πεδίο συγκρότησης της συναίνεσης σε άλλα πεδία, όπως ο τρόπος λειτουργίας των θεσμών: υποκλοπές, αποστασία, σκευωρίες ενάντια στο ΠΑΣΟΚ κλπ). Μια τέτοια κρίση νομιμοποίησης ("όλοι τους είναι το ίδιο") μπορεί από τη μία να ενισχύεται από τα ΜΜΕ

(στα πλαίσια μιας ευρύτερης στρατηγικής για τη συνολική απόρριψη της "πολιτικής" από τις μάζες), ταυτόχρονα όμως θέτει σε κίνδυνο και την ομαλή λειτουργία των όρων του παιχνιδιού, που απαιτούν την ενεργητική συναίνεση των μαζών ως προς την κυβερνητική πολιτική, αλλά και τις κυβερνητικές αλλαγές, καθώς και τον εγκλωβισμό της πολιτικής δραστηριότητας στους επίσημους θεσμούς. Ο λαός πρέπει να εναποθέτει τις ελπίδες τους σε μια κρατική πολιτική που να εκπροσωπεί έστω και φαντασιακά τα συμφέροντά του (π.χ. η ύφεση ως προσωρινό μέτρο-λόγω των βερεσέδων του ΠΑΣΟΚ- για την ανάπτυξη, που έρχεται από στιγμή σε στιγμή, όπως δείχνουν και τα μακροοικονομικά μεγέθη -π.χ. το ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών-μεγέθη τα οποία φυσικά μπορεί απλώς να αποτυπώνουν μια συνολική συρρίκνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και όχι -μια ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας). Η κρίση εκπροσώπησης θορυβεί μερίδες του κεφαλαίου που εν όψει της ανοικτής εκδήλωσής της προσπαθούν να επιβάλλουν φρένο στην κυβερνητική πολιτική ή ενισχύουν πολιτικές κινήσεις που μπορεί να επηρεάσουν στην εκ νέου επανασυγκρότηση της συναίνεσης (αν και είναι μάλλον απίθανο να επιτύχει κάτι τέτοιο ο Σαμαράς προβάλλοντας απλώς-και μόνο το προφίλ του νέου, του έντιμου και του μεταρρυθμιστή των πολιτικών ηθών-όσο και αν μ αυτό τον τρόπο μεταθέτει τον πολιτικό λόγο από τα πολιτικά επιφαινόμενα (γιατί η ουσία έχει χαθεί εδώ και καιρό) προς τον τρόπο διεξαγωγής της πολιτικής αντιπαράθεσης). Πάντως αυτός είναι ο τρόπος παρουσίας της λαϊκής δυσανεμίας στο πολιτικό προσκήνιο σήμερα: διαμεσολαβείται από την ανησυχία των μερίδων του κεφαλαίου και αρθρώνεται αντεστραμμένη στον πολιτικό λόγο των κομμάτων, που διαδραματίζουν σήμερα περισσότερο το ρόλο των πολιτικο-ιδεολογικών μηχανισμών του Κράτους παρά του τόπου συμπύκνωσης των κοινωνικών συμμαχιών.

□ *τη μετατόπιση σημαντικών μερίδων ψηφοφόρων προς το ΠΑΣΟΚ.* Αυτή η μετατόπιση παρά το ότι δεν δημιουργεί επί της ουσίας ανησυχίες πως μια κυβερνητική αλλαγή θα οδηγήσει στην υιοθέτηση αντικαπιταλιστικών πολιτικών, δεν παύει να ορίζεται από μια αναφορά σε σοσιαλιστικά οράματα. Ιδιαίτερα πρέπει να τονισθεί ότι οι όποιες εσωτερικές αντιθέσεις στην πολιτική που χαράσσεται από τα κυρίαρχα όργανα του ΠΑΣΟΚ είναι πολύ πιο ανεξέλεγκτες και επικίνδυνες από τις αντίστοιχες αντιθέσεις στους κόλπους της ΝΔ (βλ. π.χ. την αντίθεση στο σταθεροποιητικό πρόγραμμα του 1985 που δημιούργησε προβλήματα στην ηγεσία της ΓΣΕΕ). Αν και εδώ και αρκετό καιρό κυριαρχούν (και στο ΠΑΣΟΚ) στρατηγικές που αναδιατάσσουν τις πολιτικές συνειδήσεις προς όφελος του κεφαλαίου (π.χ. σύνδεση μισθού- παραγωγικότητας, σταθεροποίηση, αναδιάρθρωση εργασιακών σχέσεων), ήδη με μια μετατόπιση του κέντρου βάρους των ιδεολογικών μηχανισμών προς την εκκλησία και το Στρατό (παραδοσιακούς εκφορείς της ιδεολογίας του εθνικισμού και της

ορθοδοξίας), αλλά και με την κίνηση Σαμαρά, το πολιτικό σκηνικό και οι πολιτικές συνειδήσεις μετατοπίζονται περισσότερο προς τα δεξιά (βλ. και τη διακήρυξη αρχών του ΠΑΣΟΚ και τις σχετικές δημοσκοπήσεις που δείχνουν μια αναγέννηση της κεντρώας πολιτικής ιδεολογίας).

γ) όπερ και το σημαντικότερο: οι ιδιωτικοποιήσεις με τον τρόπο που επιχειρήθηκαν (ιδίως στην περίπτωση του ΟΤΕ: εκχώρηση του 49% των μετοχών και του μάνατζμεντ) προκάλεσαν την ανησυχία μερίδων του κεφαλαίου, αφού απέδιδαν σε περιορισμένα τμήματα κεφαλαίου την ικανότητα να επηρεάζουν το σύνολο της παραγωγής (ας μην ξεχνάμε ότι πέραν των τηλεφωνικών υπηρεσιών, από τον ΟΤΕ θα περνάει το σύνολο των πληροφορικών συστημάτων). Σε γενικές γραμμές μπορούν να διακριθούν τριών ειδών προβλήματα που παράγει η διαδικασία ιδιωτικοποίησης:

- η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων που επηρεάζουν τόσο το κόστος των μέσων παραγωγής (τηλεφωνικές και άλλες υπηρεσίες, ρεύμα), όσο και το κόστος των μέσων αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης (αφού το ρεύμα και το τηλέφωνο αποτελούν σήμερα μέρος των κοινωνικά αναγκαίων μέσων αναπαραγωγής) θα αύξανε κατ' αρχήν αυτά τα κόστη, αφού πλέον η τιμή του προϊόντος θα ενσωμάτωνε και το κέρδος του ιδιώτη επιχειρηματία (αντίθετα το Κράτος λειτουργεί αυτές τις επιχειρήσεις με ποσοστό κέρδους χαμηλότερο από το μέσο εθνικό ποσοστό). Όμως το συνολικό κεφάλαιο ευελπιστεί πως η ιδιωτικοποίηση θα συντρίψει το ισχυρό συνδικαλιστικό κίνημα αυτών των επιχειρήσεων, θα αυξήσει την παραγωγικότητα των εργατών και των μέσων παραγωγής και κατά συνέπεια θα μειώσει μακροπρόθεσμα το κόστος των προϊόντων τους. Άρα η ίδια η ιδιωτικοποίηση δεν παράγει αυτή καθαυτή ισχυρές αντιδράσεις,
- όμως η εκποίηση των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα του ΟΤΕ με συμπαγή τρόπο και όχι κατακερματισμένο (ανά τομείς και υπηρεσίες, όπως θα συνέβαινε με τη ΔΕΗ) προσδίδει πάραυτα μονοπωλιακή θέση σε τμήματα του κεφαλαίου, που θα είχαν τη δυνατότητα να ορίζουν μονοπωλιακά την τιμή του προϊόντος ανεβάζοντάς την στα ύψη. Αν και είναι σχεδόν σίγουρο ότι το Κράτος θα επενέβαινε σε μία τέτοια περίπτωση επιδοτώντας την τιμή ή την αγορά των υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις, και από μόνη της η προοπτική του μονοπωλιακού ορισμού-των τιμών αρκούσε για να προκαλέσει ανησυχίες σε μερίδες του κεφαλαίου που διέβλεπαν την κατακόρυφη δυσχέραση των όρων λειτουργίας τους (και συνεπώς την ένταση του ανταγωνισμού προς όφελος των ισχυρότερων μονοπωλιακών μερίδων),
- ίσως η ρύθμιση του προκάλεσε την άμεση πολιτική ενεργοποίηση αυτών των μερίδων πρέπει να εντοπισθεί στην εκχώρηση του μάνατζμεντ: με αυτό τον τρόπο, το μονοπώλιο που θα ήλεγχε τον ΟΤΕ, θα ήλεγχε ταυτόχρονα όχι μόνο την τιμή του προϊόντος, αλλά και τους όρους για τη σύναψη προτιμησιακών συμβάσεων (όπως π.χ.

αυτής της ΔΕΗ με την Πεσινέ) ή για την παροχή ειδικών υπηρεσιών, γεγονός που θα επέφερε πλέον την de facto νόθευση του ανταγωνισμού.

Οι λόγοι αυτοί που συνέτειναν στις απόπειρες επανοριοθέτησης της κυβερνητικής, πολιτικής, οδήγησαν υπό το βάρος της προώθησης αυτών των ιδιωτικοποιήσεων και υπό την πίεση των πολιτικών εξελίξεων στην ανατροπή της κυβέρνησης (χάριν και στις ιδιαίτερες πολιτικές συνθήκες: οριακή πλειοψηφία Μητσοτάκη). Με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκαν ορισμένες ειδικές, συνθήκες στην πολιτική σκηνή, που με τη σειρά τους βάρυναν στην επιλογή του χρονικού σημείου της ανατροπής:

- η αποφυγή των κυβερνητικών παροχών που θα ανέτρεπαν εν μέρει τα σταθεροποιητικά πρόγραμμα,
- η αποφυγή της μακροπερίοδης προεκλογικής περιόδου, που θα δημιουργούσε αυξανόμενο κλίμα γενικευμένης αστάθειας.

Υπό αυτούς τους όρους Θα πρέπει να αντιληφθούμε και τον θεσμικό, ιδεολογικό χαρακτήρα της παρέμβασης τον ΣΕΒ:

όχι παροχές-όχι εκλογές= όχι αποσταθεροποίηση.

Σ αυτό το πλαίσιο το ΠΑΣΟΚ άδραξε την ευκαιρία να περάσει στον προεκλογικό αγώνα χωρίς υποσχέσεις και χωρίς να μετατοπίσει το λόγο του προς τα αριστερά για να εγκολπώσει λαϊκά αιτήματα (αντίθετα όταν ο Μητσοτάκης άρχισε την προεκλογική παροχολογία -π.χ. αύξηση συντάξεων- δέχθηκε την επίθεση των ΜΜΕ). Τέλος, ο χρόνος και ο τρόπος της κυβερνητικής ανατροπής επανασυσπείρωσε την εκλογική βάση της ΝΔ, ενώ ταυτόχρονα συντελεί στην εμφάνιση ενός τεραστίου ελλείμματος στον προϋπολογισμό, που θα αποτελέσει την αφορμή για την εφαρμογή ενός νέου σταθεροποιητικού προγράμματος. Κατά συνέπεια, οι εκλογές διενεργούνται σήμερα υπό τις πλέον δυσμενείς συνθήκες για το εργατικό και το λαϊκό κίνημα

Δ. ΣΑΡ

Αθήνα, Σεπτέμβριος 1993

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΟΝ ΡΩΣΙΚΟ ΛΑΟ ΚΑΤΩ ΤΟ ΑΙΜΟΣΤΑΓΕΣ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΓΕΛΤΣΙΝ

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί την τοποθέτηση των "Αριστερών Συνσπειρώσεων" στην εκδήλωση που διοργάνωσαν με θέμα την καταστολή της εξέγερσης στην Μόσχα τον Οκτώβριο του 1993. Στην εκδήλωση εκτός από την τοποθέτηση των Α.Σ. προσκεκλημένος ήταν ο δημοσιογράφος Δ. Κωνσταντακόπουλος ο οποίος είχε ζήσει την διαδικασία της εξέγερσης και της καταστολής από κοντά. Η εκδήλωση αυτή είχε σημαντικότητα επιτυχία για τα μέτρα των Α.Σ., την παρακολούθησαν εκατοντάδες άνθρωποι (ήταν η μεγαλύτερη εκδήλωση και μία από τις ελάχιστες δημόσιες εκδηλώσεις που διοργάνωσαν οι Α.Σ.) και βοήθησε στο να δημιουργηθεί μία διαφορετική εικόνα για το περιεχόμενο της σύγκρουσης από αυτή που ήταν του συρμού στην εξωκοινοβουλευτική αριστερά εκείνη την εποχή που έβλεπε σε μία ταξική σύγκρουση όψεις του δικού της παρελθόντος που ήθελε να θάψει.

Την επόμενη περίοδο οι Α.Σ. διοργάνωσαν ορισμένες συζητήσεις στις οποίες προσκεκλημένοι ήταν αγωνιστές από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, οι οποίες για μια σειρά υποκειμενικούς και αντικειμενικούς λόγους δεν αξιοποιήθηκαν περισσότερο.

Αν εξαιρέσουμε ορισμένες φραστικές υπερβολές που πρέπει να τις αποδώσουμε στην φόρτιση της στιγμής και στην διάθεση τόνωσης του ηθικού σε μία συγκυρία ασφυκτικής ιδεολογικής πίεσης, οι βασικές πλευρές του κειμένου που αφορούν α) τις αιτίες της κατάρρευσης του σοβιετικού συστήματος κοινωνικής εξουσίας και την διαδικασία "ιδιωτικοποίησης" "της κρατικής αστικής τάξης" β) τις αντιφάσεις του μετασοβιετικού κοινωνικού σχηματισμού, τις δυσκολίες της ανάπτυξης της "οικονομίας της αγοράς" και της συγκρότησης μίας αστικής τάξης δυτικού τύπου διατηρούν και σήμερα πλήρως την αξία τους και αποτελούν μία βάση για την ερμηνεία των εξελίξεων στην μεγάλη αυτή χώρα.

Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε τεύχος 3-4 του δελτίου "Κακώς Κείμενα".

Τα γεγονότα της Μόσχας έχουν κατά την γνώμη μας εξαιρετική βαρύτητα. Αποτελούν τις σημαντικότερες εξελίξεις μετά την πτώση του τείχους και την κατάρρευση των ανατολικών καθεστώτων. Είναι πιθανότατα η μεγαλύτερη σφαγή διαδηλωτών και η βιαιότερη καταστολή λαϊκής εξέγερσης στον ευρωπαϊκό χώρο, μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο.

Αν και από διαφορετικές αφετηρίες από πλευράς μεθοδολογίας της καταστολής, μπορεί να παραλληλιστεί με την καταστολή της εξέγερσης των γερμανικών σπαρακιστών.

Αποκτούν έτσι κεφαλαιώδη πολιτική και ιδεολογική σημασία:

□ Πολιτική σημασία:

α. γιατί είναι χρέος όσων δηλώνουν - και θέλουν να είναι - αριστεροί να τάσσονται αλληλέγγυοι στις λαϊκές μάζες που εξοντώνονται από τα τανκς ενός σκληρού καπιταλιστικού μηχανισμού.

β. γιατί αποτελούν δείκτη της εισβολής - έστω και πολιτικά ηγεμονευμένων από αστικά στρώματα - λαϊκών μαζών στην πολιτική σκηνή με εξαιρετικά βίαιο τρόπο.

γ. γιατί η εξέλιξη της διαπάλης και η επιβολή της αυταρχικής λύσης της, σταθεροποιεί και ενισχύει την στρατηγική της μετάβασης σε ένα σύστημα βάρβαρου νεοκαπιταλισμού. Στρατηγική της ανασύνθεσης του κοινωνικού σχηματισμού μέσα από την δημιουργία τεράστιων ζωνών εξαθλίωσης και μικρών ζωνών πλούτου, και την πρωτοφανή καταστροφή κοινωνικών στρωμάτων. Ανασύνθεση που επιχειρείται υπό δικτατορική διεύθυνση όχι σε μία οποιαδήποτε τριτοκοσμική χώρα, αλλά στην μεγαλύτερη χώρα του κόσμου, με τις σημαντικότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές, τεράστια παραγωγική βάση και κομβική θέση στην διεθνή σκηνή.

□ Ιδεολογική σημασία:

γιατί είναι εξαιρετικά αποκαλυπτική για το εύρος και την ποιότητα δύο τύπων ιδεολογικών συνόλων που απευθύνονται στους λαούς της Αν. Ευρώπης και των ιμπεριαλιστικών μητροπόλεων αντίστοιχα.

Το ιδεολόγημα της ταυτότητας οικονομία της αγοράς / ευημερίας / πολιτικής δημοκρατίας δέχεται ισχυρό χτύπημα. Το ίδιο και η υποτιθέμενη αποδοχή και νομιμοποίηση στην βάση αυτής της ταυτότητας κάθε είδους αναδιάρθρωτικού εγχειρήματος.

Υπαρκτές κοινωνικές δυνάμεις που θίγονται από την «οικονομία της αγοράς» - η οποία έχει επιφέρει μόνο αποτελέσματα καταστροφής με την πλήρη έννοια - αντιστέκονται, με αποτέλεσμα την κρίσιμη στιγμή, την ρευστοποίηση της πολιτικής δημοκρατίας.

Τα κυρίαρχα ιδεολογικά σύνολα, μέσα στην συγκυρία, στους ιμπεριαλιστικούς σχηματισμούς, για το τέλος της ιστορίας, το τέλος της πολιτικής, το τέλος της πάλης των τάξεων και του κομμουνισμού υπονομεύονται.

Οξύτατη πολιτική πάλη μέσα στην οποία παρεμβαίνουν κοινωνικά στρώματα σε κατάσταση σχετικής εξαθλίωσης, έχει τον πιο τραγικό επίλογο. Στο όνομα των ιδίων «δικαιωμάτων του ανθρώπου», της τάξης και της αναδιανομής σφαιρών επιρροής (Ιράκ, Γιουγκοσλαβία, Σομαλία, κ.λ.π.) υποστηρίζεται και αναδεικνύεται ως μέγιστη πράξη δημοκρατίας η ισοπέδωση ενός κοινοβουλίου από τα τανκς και η κατάργηση όλων των πολιτικών θεσμών (κομμάτων, συμβουλίων κ.λ.π.). Αναδεικνύεται ως πεμπτουσία των δικαιωμάτων του ανθρώπου η σφαγή εκατοντάδων ανθρώπων "εφόσον ήταν παλινорρωθές".

Η εξέλιξη της σύγκρουσης στην Ρωσία και τα εξεγερσιακά χαρακτηριστικά που πήρε, αποδεικνύει την φτώχεια των αναλύσεων που μιλούν είτε για διαμάχη μεταξύ οπαδών των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων και αμετανόητων νοσταλγών του

παρελθόντος, είτε για δύο μερίδες των ιδίων περίπου συμφερόντων τα οποία απλά συγκρούονται για την νομή της εξουσίας.

Η διαμάχη και η πάλη για την πολιτική, οικονομική και ιδεολογική εξουσία, η οποία έπ' ουδενί λόγο δεν έχει λήξει στην Ρωσία, εδράζεται στις αιτίες και τον τρόπο μετασχηματισμού της Σοβιετικής Ένωσης. Υποκρύπτει διακριτές στρατηγικές μετάβασης στην οικονομία της αγοράς - με ετερόκλητα και αντιφατικά συμφέροντα ακόμα και στο εσωτερικό της καθεμιάς - μέσα από τις οποίες αρθρώνονται διαφορετικού τύπου και τρόπου συγκρότησης κοινωνικές συμμαχίες με τις κατώτερες τάξεις.

Στην Σοβιετική Ένωση δεν υπήρχε κάποιου είδους σοσιαλισμός, αλλά ένα σύστημα κρατικού καπιταλισμού. Σταδιακά μέσα από τομές και μετασχηματισμούς επήλθε η ανάπτυξη και η ισχυροποίηση μίας κρατικής αστικής τάξης με διαιρέσεις και διαφορετικές μερίδες στο εσωτερικό της. Ο σκληρός πυρήνας των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής παρέμεινε ο ίδιος με αυτόν των τυπικών αστικών σχηματισμών, δηλαδή υπήρχε παραγωγή και ιδιοποίηση υπεραξίας από τα αστικά στρώματα.

Ωστόσο, υπήρξε μία σημαντική διαφοροποίηση όσο αφορά τις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής με την διευρυμένη έννοια. Μπορεί τα αστικά στρώματα να διέθεταν την κατοχή των μέσων παραγωγής, δηλαδή την ικανότητα να τα θέτουν σε λειτουργία, και να ελέγχουν την εργασιακή διαδικασία, δεν κατείχαν όμως την πλήρη οικονομική κυριότητα, δηλαδή τον απόλυτο έλεγχο της διάθεσης των μέσων παραγωγής και των παραγόμενων προϊόντων, καθόλου δε την οικονομική κυριότητα. Η αναδιανομή του κοινωνικού πλεονάσματος θεμελιωνόταν σε μεγαλύτερο βαθμό από τις τυπικά αστικές κοινωνίες - στην θέση ορισμένων στρωμάτων στον "εξωοικονομικό" καταμερισμό εργασίας. Τον ρόλο τους στην πολιτική αναπαραγωγή του συστήματος, την θέση τους δηλαδή στο κράτος, το κόμμα την διανοήση κ.λ.π.

Επιπρόσθετα το πολιτικό περίβλημα του συστήματος κοινωνικών σχέσεων αποτελούσε εμπόδιο γιατί:

- δεν επέτρεπε την νομική κυριότητα των μέσων παραγωγής,
- επέβαλλε ένα συμβιβασμό μεταξύ μερίδων της άρχουσας τάξης και των κατώτερων τάξεων.

Παράλληλα ο ιστορικός τρόπος συγκρότησης της κυκλοφορίας κεφαλαίων και διανομή αγαθών, δεν επέτρεπε την εκκαθάριση των αντιπαραγωγικών κεφαλαίων με τον μηχανισμό της αγοράς και κατέγραφε ένα μίνιμουμ αξίας της εργατικής δύναμης με τις εγγυήσεις κοινωνικών παροχών που έδινε αυτό το πολιτικό σύστημα - χαμηλής ποιότητας αλλά διασφαλισμένων γι' όλους - με πιο καθοριστική την εξασφάλιση εργασίας γι' όλους. Η εξασφάλιση καθολικής εργασίας ήταν ένας σοβαρότατος συμβιβασμός μεταξύ κυρίαρχων τάξεων και καταπιεζόμενων τάξεων στην Σοβιετική Ένωση, με μεγάλες επιπτώσεις στην αξιοποίηση του κεφαλαίου και στην εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης.

Το γεγονός ότι:

1. υπήρχε διάσταση μεταξύ κατοχής, οικονομικής και νομικής κυριότητας
2. δεν λειτουργούσαν οι μηχανισμοί εκκαθάρισης των μη παραγωγικών κεφαλαίων
3. δεν υπήρχε εφεδρικός βιομηχανικός στρατός εξαιτίας της ανυπαρξίας της ανεργίας
4. υπήρχε διανομή κοινωνικής υπερεργασίας σε ευρύτατα αστικά στρώματα που είχαν θέση στις αναπαραγωγικές και όχι παραγωγικές πλευρές του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας

οδήγησαν σε κρίση την οικονομία της Σοβιετικής Ένωσης.

Ταυτόχρονα με την κρίση προχωρούσε και η αποσαφήνιση των στόχων και των επιδιώξεων των ηγεμονικών μερίδων της κρατικής αστικής τάξης και η συντριπτική ισχυροποίηση της σε σχέση με τις κατώτερες τάξεις, προϊόν της βάρβαρης πολιτικής καταπίεσης και της απουσίας ανοιχτών πολιτικών και ιδεολογικών αγώνων για πολλές δεκαετίες.

Η νέα στρατηγική της αστικής τάξης στη Σοβιετική Ένωση είχε βασικές συντεταγμένες το σπάσιμο του πολιτικού περιβλήματος, την απόκτηση της πλήρους οικονομικής και νομικής κυριότητας, την ανάπτυξη όλων εκείνων των εκκαθαριστικών μηχανισμών των μη αναπαραγωγικών κεφαλαίων, την κατάργηση όλων των προηγούμενων συμβιβασμών με τις κατώτερες τάξεις. Η στρατηγική αυτή συμβάδισε τυπικά με πρακτικές διαθέσεις των κατώτερων τάξεων που επιδίωκαν την υπέρβαση του ασύλληπτα αυταρχικού καθεστώτος, και την βελτίωση της οικονομικής τους θέσης που επιδεινώνονταν απ' την οικονομική κρίση.

Η προώθηση αυτής της κατεύθυνσης από τα πιο ισχυρά στρώματα της άρχουσας τάξης και η συναίνεση των λαϊκών τάξεων σε αυτήν, είχε σαν αποτέλεσμα την χωρίς ιδιαίτερους κλυδωνισμούς καταστροφή ενός συνόλου πολιτικών, κρατικών θεσμών της Σοβιετικής Ένωσης όπως το Κ.Κ.Σ.Ε. κ.ά. Οι κλυδωνισμοί αρχίζουν από την στιγμή που μέσα από την κίνηση αστικής ανασύνθεσης, θίγονται μερίδες της προηγούμενης άρχουσας τάξης, διασalaεύεται η ενότητα του κοινωνικού σχηματισμού και υπάρχει μαζική καταστροφή λαϊκών στρωμάτων.

Ο τρόπος με τον οποίο υλοποιείται αυτή η στρατηγική - πίσω από την οποία αρχικά στοιχίστηκαν όλα τα κέντρα εξουσίας (προεδρία, κοινοβούλιο, τοπικά κοινοβούλια, στρατός) - έχει την μορφή διττής "πρωταρχικής συσσώρευσης". Από την μία πρωταρχική συσσώρευση ιδιωτικού κεφαλαίου, από την άλλη πρωταρχική συσσώρευση όλων των κοινωνικών όρων μίας τυπικά αστικής παραγωγής.

Η πρωταρχική συσσώρευση ιδιωτικού κεφαλαίου προς το παρόν στηρίζεται στην εκμετάλλευση της θέσης που κατείχαν στην αναπαραγωγή και την παραγωγή του προηγούμενου καθεστώτος, τα στρώματα που αποκτούν δεσπότης θέση σ' αυτήν. Έτσι από την μια επιτυγχάνεται συγκέντρωση κεφαλαίου-χρήματος το οποίο απορρέει από το πεδίο της κυκλοφορίας και της διανομής αγαθών, η οποία παίρνει και τα χαρακτηριστικά

“εγκληματικών» δραστηριοτήτων, τοπικές οικονομικές μαφίες που λυμαίνονται τις αγορές, και σταδιακά επιδιώκουν τον έλεγχο κοινωνικών αγαθών (όπως οι κατοικίες, τομείς της εκπαίδευσης), στελέχη του στρατού που ξεπουλούν οπλισμό κ.λ.π. Από την άλλη πλευρά η σχέση κατοχής και εν μέρει οικονομικής κυριότητας που κατείχαν τα διευθυντικά στελέχη των παραγωγικών μονάδων αφήνει μεγάλα περιθώρια για την απόκτηση πλήρους οικονομικής και νομικής κυριότητας σε μία σειρά επιχειρήσεις.

Η “πρωταρχική συσσώρευση” κοινωνικών όρων σχετίζεται με την διάλυση όλων των δικτύων κοινωνικών παροχών - που αυξάνουν την αξία της εργατικής δύναμης. Αναμορφώνει την φιγούρα του συλλογικού εργαζόμενου μέσα από την μαζική ανεργία, την παραγωγικοποίηση και τις αναδιαρθρώσεις, κονιορτοποιεί όλες εκείνες τις πολιτικές - ιδεολογικές αναφορές που θα διευκόλυναν την όξυνση της ταξικής πάλης και θα δημιουργούσαν προσκόμματα στο εγχείρημα της παλινόρθωσης του άγριου καπιταλισμού.

Η υλοποίηση αυτού του εγχειρήματος έχει συγκεκριμένες επιπτώσεις. Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι συντελείται υπό το φόντο αναπτυσσόμενων αλληλεπιδράσεων της διεθνοποίησης του κεφαλαίου στο πλαίσιο της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας. Έτσι, όχι μόνο δεν συγκροτεί μία κάποιου τύπου «παραγωγική - επιχειρηματική» αστική τάξη, αλλά αντίθετα αποδιαρθρώνει τις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής και τον συλλογικό εργαζόμενο.

Τα αποτελέσματα μέχρι στιγμής έχουν δημιουργήσει σοκ και δεν έχουν επιτυχία ούτε στους διακηρυγμένους στόχους.

Ενδεικτικά, το ποσοστό των ιδιωτικοποιήσεων είναι εξαιρετικά χαμηλό, η εισβολή του ξένου κεφαλαίου μηδαμινή, οι ξένες επενδύσεις είναι μικρότερες ακόμη και απ’ αυτές στο Βιετνάμ. Η βιομηχανική παραγωγή έχει πέσει κατά 50% σε σχέση με αυτήν που υπήρχε το 90, η οποία ήταν έτσι κι αλλιώς σε πτώση όλη τη δεκαετία του 80. Ο πληθωρισμός έφτασε αυτή την χρονιά το 2.600%. Το 87% του πληθυσμού θεωρείται ότι ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Η κατανάλωση βασικών προϊόντων διατροφής (κρέας, γαλακτομικά, φρούτα) έχει πέσει κατά 20% σε σχέση με το 1989.

Η κρίση αυτή θίγει με πιο έντονο τρόπο συγκεκριμένα στρώματα. Τους ηλικιωμένους με την πλήρη αποδιάρθρωση κάθε είδους κοινωνικής ασφάλισης, τις γυναίκες - το 80% των ανέργων (φαινόμενο άγνωστο μέχρι πριν τρία χρόνια) είναι γυναίκες - και κυρίως τους νέους, η διάλυση του εκπαιδευτικού συστήματος και των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας (η πλειονότητα των θεάτρων, πολιτιστικών κέντρων, παιδικών σταθμών έχουν κλείσει), η πλειονότητα των σχολείων και πανεπιστημίων που δεν επιδοτούνται πια βρίσκονται σε τρομερή κρίση.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα, τα κυκλώματα που ελέγχουν την διανομή των βιβλίων πουλάνε τα βιβλία με τον τόνο για χαρτί στην Δύση. Έτσι, ενώ υπάρχει μαζική παραγωγή βιβλίων υπάρχει τρομακτική έλλειψη. Λόγω της κατάργησης των υποτροφιών και

της οικονομικής κρίσης ένα μεγάλο μέρος των σπουδαστριών επιδίδονται περιοδικά στην πορνεία. Οι επιπτώσεις δεν περιορίζονται στο βιοτικό επίπεδο και στην θέση των λαϊκών στρωμάτων, αλλά και στην θέση λειτουργών της πολιτικής - ιδεολογικής αναπαραγωγής του προηγούμενου πολιτικού συστήματος και στελεχών της παραγωγής.

Έτσι ενώ σημαντικές ιδιωτικοποιήσεις δεν έχουν προχωρήσει, ούτε έχουν τεθεί σε λειτουργία οι μηχανισμοί «εξισορρόπησης» της αγοράς, η οικονομία παραμένει «κεντρικά σχεδιασμένη» αλλά τα σχέδια παραμένουν αδρανή, ενώ μία σειρά παραγωγικές μονάδες κλείνουν λόγω έλλειψης επιδοτήσεων και αδυναμίας προώθησης των προϊόντων τους.

Με αυτόν τον τρόπο αστικά στρώματα που η ιδιοποίηση από αυτά κοινωνικών πόρων θεμελιωνόταν στην πολιτική τους λειτουργία, είτε είναι υποχρεωμένα να επιδιώξουν κάποιες μορφές διατήρησης ενιαίου και εκτεταμένου κρατικού μηχανισμού. Αντίστοιχα η εκκαθάριση τεράστιων τομέων της παραγωγής μέσα από μία αναρχούμενη διαδικασία δεν εξασφαλίζει σε όλα τα αστικά στελέχη την διατήρησή τους και την ένταξή τους στην νέα αστική τάξη.

Σε όλη αυτή την κίνηση ανασύνθεσης, η πιο σημαντική παράμετρος σχετίζεται με την αποδιάρθρωση της ενότητας του κοινωνικού σχηματισμού.

Η αποσύνθεση των προηγούμενων ηγεμονικών λειτουργιών της άρχουσας τάξης - πολιτικών θεσμών και ιδεολογικών μηχανισμών - δημιουργεί σοβαρούς κλυδωνισμούς σε μία χώρα που δεν είναι μπανανία, αλλά η σημαντικότερη στον κόσμο μετά τις Η.Π.Α. (και όχι μόνο στο παρελθόν) από γεωπολιτική σκοπιά.

Επιπρόσθετα καθοριστική είναι η εμβέλεια και ρυθμιστικός ο ρόλος που παίζουν οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις στον ρωσικό κοινωνικό σχηματισμό. Είναι ενδεικτική της αδυναμίας της νέας αστικής τάξης, αλλά παράλληλα έχει πολιτικά και ιδεολογικά αποτελέσματα σε μερίδες του σοβιετικού συνασπισμού εξουσία. Αυτές οι μερίδες που είχαν συσσωρεύσει τεράστια εσωτερική και διεθνή ισχύ στην βάση μηχανισμών και ιδεολογικών συντεταγμένων που βρίσκονται σήμερα σε κρίση - π.χ. η αμφισβήτηση του ηγετικού ρόλου της ρωσικής εθνότητας, της εθνικής φυσιογνωμίας και της ενότητας της ρωσικής επικράτειας γύρω από ένα ισχυρό συγκεντρωτικό κράτος - ήταν θεμέλιο όχι μόνο της Σοβιετικής Ένωσης αλλά κυρίως κληροδόχημα σε αυτήν 5 αιώνων κοινωνικού σχηματισμού.

Η κυρίαρχη στρατηγική που επικρατεί σήμερα στην Ρωσία δημιουργεί αντιθέσεις και στο εσωτερικό του προηγούμενου συνασπισμού εξουσίας και τρομακτικές επιπτώσεις στις κατώτερες τάξεις. Δεν μπορεί να προωθηθεί χωρίς την συγκέντρωση εξουσίας που να ξεκαθαρίζει τους συμβιβασμούς μεταξύ των κυρίαρχων τάξεων, να εγγυάται την εμβέλεια και την παρουσία των συμφερόντων των ιμπεριαλιστικών κρατών, και την αυταρχική λύση που να θωρακίζει την στρατηγική από τις λαϊκές τάξεις.

Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις με τέτοιο πολιτικό και κοινωνικό περιεχόμενο, ήταν αδύνατο να επιτευχθούν χωρίς δικτατορική συγκεντροποίηση της

εξουσίας. Στην Ρωσική πολιτική σκηνή υπήρξε μία καταστροφική ισορροπία δυνάμεων που εκδηλώθηκε και μ' έναν κάθετο διϋσμό κέντρων εξουσίας (πρόεδρος, κοινοβούλιο) για δύο περίπου χρόνια, ισορροπία που υπέκλυπε διαφορετικές στρατηγικές και ως προς τον γενικότερο προσανατολισμό και ως προς την σχέση με τις κατώτερες τάξεις. Αυτή η καταστροφική ισορροπία δυνάμεων από την οποία προήλθε η σοβαρή πολιτική κρίση έκανε εξαιρετικά επικίνδυνη την έστω και μειωνητική παρουσία των λαϊκών μαζών στο προσκήνιο, ιδιαίτερα σε μία χώρα χωρίς αποκαταστημένη ηγεμονική λειτουργία από πλευρά του πολιτικού προσωπικού της.

Είναι προφανές ότι η διαμάχη κοινοβούλιο - Γέλτσιν δεν ήταν κάποια διαμάχη καπιταλιστών και παλινорρωτών ή κάποιοι είδους "σοσιαλισμού". Είναι εξίσου όμως προφανές ότι δεν ήταν διαμάχη δύο κλίκων η εξέλιξη της οποίας δεν έχει κανένα ενδιαφέρον για τις λαϊκές μάζες στην Ρωσία. Θα καθορίσει τον τρόπο συγκρότησης της κρατικής εξουσίας και τη σχέση της όχι μόνο με τις αστικές μερίδες αλλά και τις κατώτερες τάξεις.

Αν εξετάσει κανείς όχι από την σκοπιά που προβάλλουν οι κυρίαρχοι ιδεολογικοί μηχανισμοί, οι πολιτικές δυνάμεις που συσπειρώθηκαν γύρω από το κοινοβούλιο στην διαμάχη - δηλαδή όλες οι πολιτικές δυνάμεις της Ρωσίας εκτός του κόμματος του Γέλτσιν - είχαν στην πλειονότητά τους σαφώς αστικό προσανατολισμό ποιοτικά διάφορο όμως απ' αυτό του Γέλτσιν στα εξής σημεία:

- στην διατήρηση μεσοπρόθεσμα κάποιου είδους κρατικού σχεδιασμού
- στην ανασύσταση ενιαίου εθνικο-κρατικού ιστού
- στην θέση των διάφορων κέντρων εξουσίας
- στην επιβράδυνση του ρυθμού των μεταρρυθμίσεων και στην λήψη ορισμένων μέτρων ανακούφισης των κατώτερων τάξεων και διατήρησης της εργατικής δύναμης.

Το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής:

γιατί επιλέγει μία τόσο βίαια λύση για την επίλυση μίας διαμάχης αστικών στρατηγικών, (το ίδιο το κόμμα του Ρουτσκόι αυτοπαράλληλίζεται με την δεξιά της δυτικής σοσιαλδημοκρατίας, ενώ το αριστερό κόμμα με την μεγαλύτερη δύναμη στο κοινοβούλιο, επαγγέλλεται μία σοσιαλδημοκρατική ή ευρωκομμουνιστική πολιτική ιταλικού τύπου) και

γιατί συννοργανώθηκε και υποστηρίζεται από την δύση μία μορφή βοναπαρτικού καθεστώτος.

Η σφαγή είναι δείκτης ισχύος και αδυναμίας ταυτόχρονα. Αισθάνονται τέτοια ισχύ ώστε να θέλουν να ξεκαθαρίσουν χωρίς κανένα συμβιβασμό και με αστικά στρώματα που έχουν διαφορετικούς στόχους κυρίως όμως με τις λαϊκές τάξεις. Αδυναμία γιατί μέτρα που σταθεροποιούν έτσι την εξουσία έχουν μακροπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις, εγγράφονται στην συνείδηση των μαζών και δημιουργούν ρήγματα. Υποδηλώνουν τον κίνδυνο που δημιουργεί η παρουσία των λαϊκών τάξεων στο προσκήνιο στη Ρωσία ακόμα και αν είναι μειωνητική, ακόμα και όταν στρεβλά εκπροσωπούνται από αστικές πολιτικές δυνάμεις. Θα ήταν ανασταλτικός παράγοντας για την διείσδυση του ιμπεριαλισμού και την νέα τάξη πραγμάτων, η επικράτηση αστικών στρατηγικών σε συμβιβασμό και υπό το βάρος των λαϊκών αγώνων.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε ορισμένες επισημάνσεις. Η δυναμική της σύγκρουσης αστικών πολιτικών σε συνθήκες ασταθούς πολιτικού σκηνικού μετασηματίζεται, όταν σ' αυτή την σύγκρουση παρεμβαίνουν και αναγνωρίζονται σε μία απ' αυτές τις πολιτικές, λαϊκά στρώματα προβάλλοντας τα ιδιαίτερα συγκυριακά συμφέροντά τους.

Από κάθε πλευρά η επικράτηση με την χρήση του σκληρού πυρήνα των κατασταλτικών μηχανισμών ενός προέδρου που κυβερνούσε με ουζάκια (τσαρικά διατάγματα) έναντι ενός κοινοβουλίου δημοκρατικά εκλεγμένου δεν είναι αδιάφορο γεγονός.

Το ασύγκριτο σημαντικότερο είναι άλλο. Στην περίπτωση αυτή έχουμε την βάρβαρη καταστολή μίας λαϊκής εξέγερσης. Μίας λαϊκής εξέγερσης που αποτελεί τομή για τα Ρωσικά και Ευρωπαϊκά δεδομένα. Σε συνθήκες πολιτικής κρίσης ιδιαίτερα σε χώρες όπως η Ρωσία, χωρίς θεσμούς ενσωμάτωσης ακόμα και των μικρών εκρήξεων των μαζών, τέτοια περιστατικά αποκτούν αποφασιστική σημασία. Το γεγονός ότι δεν απέκτησε πλειοψηφικά χαρακτηριστικά είναι αποτέλεσμα του συντριπτικού συσχετισμού δύναμης των κυρίαρχων τάξεων σε σχέση με τις κατώτερες, προϊόν αυταρχικού καθεστώτος δεκαετιών που έχουν οδηγήσει στην απάθεια και την ηττοπάθεια. Αυτό όμως δεν μειώνει την αξία της και την πολιτική της εμβέλεια. Αν κάνουμε μία αντιστοίχιση, η ρωγμή που δημιούργησε σ' ένα αυταρχικό καθεστώς μία λαϊκή εξέγερση μαζική αλλά όχι πλειοψηφική όπως αυτή του Πολυτεχνείου, μεσοπρόθεσμα όξυνε την πολιτική κρίση του καθεστώτος και θρυμμάτισε μία υποτιθέμενη απάθεια 7 χρόνων των λαϊκών μαζών στην Ελλάδα.

Η σύγκρουση πολλών δεκαετιών χιλιάδων ανθρώπων με τις κατασταλτικές δυνάμεις αποτελεί την εκκίνηση μίας ριζικής στροφής στην έκβαση της πάλης των τάξεων στην Ρωσία. Αυτή η ριζική στροφή επιχειρήθηκε ν' αντιμετωπιστεί με ένα είδος προληπτικής αντεπανάστασης με δύο στόχους. επιδιώκοντας από τη μία την συγκέντρωση της εξουσίας σε κέντρα στεγανοποιημένα σε διαφορετικά κοινωνικά συμφέροντα και την εξόντωση κάθε προπλάσματος ανεξάρτητης εργατικής πολιτικής και πρακτικής.

Πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι ακόμα και εξεγέρσεις που ο συσχετισμός δύναμης και ο αστικός προσανατολισμός της ηγεσίας τους τις οδηγεί στην συντριβή είναι αποφασιστικές καμπές της ταξικής πάλης και απ' αυτή την σκοπιά τις υπερασπίζουμε. Όποιος δεν αναγινώσκει την ιστορία μέσα από τα μεθοδολογικά εργαλεία του C.N.N. γνωρίζει ότι καμία εξέγερση δεν αντιμετωπίστηκε χωρίς την ιδεολογική δυσφήμισή της. Εξτρεμιστές, εγκληματικά, φασιστικά, κομμουνιστικά - φασιστικά στοιχεία, αποφασισμένες μειοψηφίες λίγων χιλιάδων, οι ίδιοι ορισμοί για διαφορετικές καταστάσεις πάνω από 150 χρόνια. Οι δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές που συγκρούστηκαν στις 3 του Οκτώβρη με το στρατό του Γέλτσιν κάτω από τις κόκκινες σημαίες, τραγουδώντας την Διεθνή, αναγνώριζαν έστω και με αμυντικό και έμμεσο τρόπο τον εαυτό τους στην παράδοση μίας εργατικής και κομμουνιστικής παράδοσης και έθεταν και αυτοί ένα θεμέλιο για μία νέα κομμουνιστική πολιτική. Οι εκατοντάδες άνθρωποι που έμειναν μέσα στο κοινοβούλιο πέφτοντας μέχρι ενός, μετά την παράδοση του Ρουτσκόι και του Χασμουλάτοφ δεν έπεσαν για τα

αστικά συμφέροντα αλλά για τα συμφέροντα των λαϊκών μαζών. Μόνο η τύφλωση οδηγεί στο να μην αναγνωρίζεται κανένα κοινωνικό περιεχόμενο σ' αυτή την εξέγερση όταν η έκβασή της είχε ανεξακρίβωτο - πάνω από χίλιοι - αριθμό νεκρών και δεκάδες χιλιάδες συλλήψεις.

Αν η θέση της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας είναι πρόδηλη (τα συμφέροντα που διακυβεύονται στην Ρωσία και συνολικά στην νέα τάξη πραγμάτων είναι τεράστια), η σιωπή της ευρωπαϊκής αριστεράς είναι ενδεικτική της συντριπτικής κυριαρχίας στο εσωτερικό της, της αστικής ιδεολογίας.

Ιδιαίτερα στην Ελλάδα όπου το λαϊκό κίνημα έχει υποφέρει και έχει πείρα από καταστολή των δημοκρατικών ελευθεριών με την καθοδήγηση των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, είναι ιδιαίτερα λυπηρό αλλά και δηλωτικό το γεγονός ότι όχι μόνο δεν εκδηλώθηκε κάποια έμπρακτη καταγγελία και διαμαρτυρία, αλλά και ότι από πολλές πλευρές είτε αντιμετωπίστηκαν οι εξεγερμένοι της Μόσχας με εχθρική αδιαφορία, είτε αναδείχθηκαν αυτά που μας χωρίζουν και όχι αυτά που μας ενώνουν.

Η στάση αυτή έχει τρεις διακριτές αφετηρίες:

1. Την πλήρη εσωτερικευση της αστικής ιδεολογίας και την ανάστροφη προβολή της. Όταν ισχυρίζεται το C.N.N. ότι είναι μία κλίκα αμετανόητων νοσταλγών, ισχυρίζονται κάποιοι άλλοι για τις ανάγκες του δικού τους μικρόκοσμου, ότι είναι μία κλίκα αμετανόητων νεοαστών.

2. Ένα θεωρητικό υπεραριστερισμό που δεν ανακαλύπτει περιεχόμενο στις κοινωνικές συγκρούσεις παρά μόνο όταν αυτές έχουν από την αρχή μέχρι το τέλος την σωστή κατεύθυνση και τις σωστές πολιτικά δυνάμεις. Τέτοιος που καταλήγει στην πιο συντηρητική στάση και άποψη. Είναι χαρακτηριστικό ότι δυνάμεις που αντλούν την παράδοσή τους από την κριτική τους στα καθεστώτα του Ανατολικού μπλοκ, και οι οποίες κινητοποιήθηκαν σε περιπτώσεις καταστολής των λαϊκών αγώνων σε αυτές (είτε ήταν η Πολωνία, είτε η Τιεν Αν Μεν), αδυνατούν να καταγγείλουν πρακτικά μία ασύγκριτα μεγαλύτερης έκτασης σφαγή. Δυνάμεις που αντλούν την παράδοσή τους από συνεχείς αναλύσεις των επεμβάσεων του διεθνούς ιμπεριαλισμού, αδυνατούν σήμερα να κινητοποιηθούν ενάντια σε μία σφαγή για την οποία έδωσε το πράσινο φως, στήριξε και τις δικές του επιδιώξεις προωθεί.

3. Μία στρατηγική απόκλιση από την υπόθεση της εργατικής τάξης. Για όσους έχουν βιώσει το τέλος της ιστορίας, ως τέλος του μαρξισμού, του κομμουνιστικού κινήματος, τέλος του κεντρικού ρόλου της εργατικής τάξης και αναγορεύουν άλλα «προνομιακά» πεδία και υποκείμενα. Για όσους αναγορεύουν ως διανοητική και άφευκτη την αξία της αγοράς. Η ιστορία είναι ξερό κεφάλι και εκδikeίται.

Σε προκατασκευασμένα και προσυμβεβλημένα με τα αστικά ιδεολογικά σχήματα, δεν χωράνε οι μάζες όταν εξηγούνται με κεντρική αντίθεση στην οικονομία της αγοράς. Αντιμετωπίζονται ως ιστορική ανακρίβεια.

Το κόκκινο νήμα που μας συνδέει με τις χιλιάδες των εξαθλιωμένων ανθρώπων που πορεύτηκαν και έπεσαν κάτω από τα σύμβολα του κομμουνιστικού

κινήματος, αναζητώντας βελτίωση της ζωής τους, δημοκρατικά δικαιώματα και εθνική αξιοπρέπεια δεν είναι μόνο το αίμα. Αυτό το κόκκινο νήμα συνδέει μία ιστορία 150 χρόνων με όλες τις αντιφατικές εκρήξεις της, τις ήττες και το αμάγαλμα των ετερόκλητων στοιχείων που κουβάλαγε μαζί της. Ας μην ξεχνάμε, η κομμούνια, η προλεταριακή εξέγερση στην οποία όλα τα ρεύματα της αριστεράς αναφέρονται, ξεκίνησε από μία «εθνική» κρίση και ότι στην ηγεσία της δεν υπήρχαν καθόλου «μαρξιστές». Αυτό δεν εμπόδισε τον Μαρξ στην βάση αυτού του περιστατικού ν' αλλάξει το «πρόγραμμα» του για το κράτος, εφ' όσον μία «στιγμή κινήματος αξίζει περισσότερο από μία δωδεκάδα προγράμματα»

Η γνώμη μας είναι ότι η σφαγή δεν έκλεισε οριστικά το ζήτημα στην Ρωσία. Οι αντιφάσεις και το κόστος σ' όλα τα επίπεδα της κοινωνίας που γεννάει η στρατηγική της νέας τάξης, δεν μπορούν να εξισορροπηθούν χωρίς μία μακριά περίοδο συγκρούσεων. Η σύγκρουση αυτή που μας αφορά από πολλές πλευρές. Η αλληλεγγύη στην πάλη του Ρωσικού λαού για την αποκατάσταση πολιτικών και δημοκρατικών ελευθεριών είναι πολύ σημαντική, διότι ακόμα και μία στοιχειώδη δημοκρατική ζωή, αφήνει πολύ μεγαλύτερα περιθώρια για ανάπτυξη της πολιτικής τους πάλης και της βελτίωσης της θέσης τους.

Μας αφορά γιατί ανάπτυξη αυτής της πάλης ακόμα και όταν θα ηγεμονεύεται - πιθανότατα - για μία μακρά περίοδο από αστικά στρώματα αποτελεί σημαντική παράμετρο για τους ιμπεριαλιστικούς σχεδιασμούς.

Μας αφορά γιατί σημαντική ανάγκη του οποιοδήποτε αγώνα είναι η αποκάλυψη του ψέματος, για τις δημοκρατίες τους στην Δύση. Δημοκρατίες που δίνουν πράσινο φως σε τέτοια εγκλήματα, υποστηρίζουν αιμοσταγείς σφαγές όπως ο Γέλτσιν, προετοιμάζουν όταν τους επιτρέπει ο συσχετισμός δυνάμεων τέτοιο άθλιο μέλλον στους λαούς.

Μας αφορά γι' αυτούς τους λόγους ένα πλατύ κίνημα και στην Ελλάδα, που να απαιτεί την απελευθέρωση όλων των πολιτικών κρατουμένων στην Ρωσία, την άρση της απαγόρευσης όλων των κομμάτων, την ελευθεροτυπία και την απομόνωση του ματοβαμμένου καθεστώτος του Γέλτσιν.

Η σύγκρουση αυτή μας αφορά επίσης γιατί πρέπει να αντλήσουμε τα διδάγματά μας και να επιβεβαιώσουμε άλλα. Ότι οποιαδήποτε εξέγερση δεν έχει ενιαίο καθοδηγητικό κέντρο με στέρεους πολιτικούς - ιδεολογικούς δεσμούς με τις μάζες σε πανεθνικό επίπεδο, είναι καταδικασμένη να συντριβεί σήμερα περισσότερο από ποτέ, από ειδικευμένους και στεγανοποιημένους κατασταλτικούς μηχανισμούς. Ότι ακόμα και όταν δεν τίθεται ζήτημα της αλλαγής της φύσης της εξουσίας, αλλά υπομονεύετε μία εξαιρετική συμφέρουσα για τις κυρίαρχες τάξεις στρατηγική, δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν τις πιο βάρβαρες μεθόδους. Ότι η πάλη των τάξεων συνεχίζεται με εξαιρετικά πολύμορφους και αντιφατικούς τρόπους ακόμα και όταν εκείνοι που αποτελούν τα υποκείμενα της δεν αναφέρονται σ' αυτήν. Ακόμα και όταν οι πολιτικές πρωτοπορίες, ή οι καθαρές πολιτικές και ιδεολογικές θέσεις είναι απομονωμένες ή και ανύπαρκτες όπως σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το μεγαλύτερο δίδαγμα όμως που πρέπει να
βγάλουμε ίσως είναι άλλο.

*Όταν εκατοντάδες κομμουνιστές και εργάτες πέφτουν
νεκροί στην «Πλατεία της εξέγερσης» της Μόσχας όπως
μία «Ματωμένη Κυριακή» του 1905,
η ελπίδα είναι ακόμα ζωντανή.*

Γ. ΜΕΛ. Αθήνα, Οκτώβριος 1993.

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Το κείμενο που ακολουθεί δημοσιεύθηκε στο 5ο τεύχος του δελτίου και κάνει μία αποτίμηση των εκλογών του ΤΕΕ που έγιναν τον Απρίλιο του 1994. Ήταν η πρώτη φορά που μηχανικοί- μέλη της πολιτικής ομάδας Α.Σ. παρενέβαιναν στις εκλογές του ΤΕΕ μέσα από την Συσπείρωση Αριστερών Μηχανικών όπως και αντίστοιχα η πρώτη φορά για το μεγαλύτερο μέρος της φοιτητικής πολιτικοποίησης στο χώρο των πολυτεχνείων της δεκαετίας του 80 που προέρχονταν από το χώρο της ΚΝΕ - ΝΑΡ και τον χώρο των συσπειρώσεων.

Οι εκλογές των μηχανικών έγιναν σε μια συγκυρία όπου παρά την κυβερνητική αλλαγή οι στρατηγικές επιλογές της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης χαρακτηρίζονται από μια ουσιαστική συνέχεια. Η πρόταση διαχείρισης του ΠΑΣΟΚ, με φανερά συντηρητικούς προσανατολισμούς χαρακτηρίζεται από ανελαστικά περιθώρια ελιγμών σε σχέση τις βασικές σταθερές της πολιτικής που άσκησε η κυβέρνηση της Ν.Δ. Η οργάνωση της απαραίτητης κοινωνικής συναίνεσης πολώνεται περισσότερο από όσο ποτέ υπέρ του κεφαλαίου κι συνοδεύεται από μια ολομέτωπη επίθεση ενάντια στις δυνάμεις της ζωντανής εργασίας.

Με φόντο τη στρατηγική επιλογή της Ελληνικής Αστικής Τάξης για ένταξη στην ΕΟΚ εντείνεται η αναδιάρθρωτική κίνηση και στη χώρα μας. Μέσα από την ένταση του ανταγωνισμού τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο απαξιώνονται τα μη ανταγωνιστικά κεφάλαια (συχνά ολόκληροι παραγωγικοί κλάδοι) και παραδοσιακά μικροαστικά στρώματα έτσι ώστε να επιβιώσουν μόνο τα πραγματικά κερδοφόρα κεφάλαια (αυτά που μόνεσαν να αναδιάρθρωθούν). Η πολιτική της περιορισμένης διολίσθησης της δραχμής, που προς το παρόν ακολουθείται από την κυβέρνηση εντείνει τις πιέσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, παρά τις προεκλογικές δεσμεύσεις, με την μετοχοποίηση και την παραγωγικοποίηση των ΔΕΚΟ δίνεται ένα στίγμα μιας επιθετικά "σφιχτής" (και όχι απλά περιοριστικής) δημοσιονομικής πολιτικής. Στο σκληρό πυρήνα αυτής της κίνησης βρίσκεται η ένταση της εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης μέσα από αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία και στις εργασιακές σχέσεις.

Αυτοί οι μετασχηματισμοί αφορούν και θίγουν άμεσα και το χώρο της διανοητικής εργασίας. Μέσα σε συνθήκες έντονης κινητικότητας του Κεφαλαίου (απαξίωση ολόκληρων κλάδων, ανάπτυξη άλλων) μεγάλα κομμάτια μηχανικών βλέπουν τις τεχνικές δεξιότητές τους να απαξιώνονται μερικά ή και καθολικά. Όλο και περισσότεροι μηχανικοί, ιδίως οι νεώτεροι, βιώνουν τη συνθλιπτική πραγματικότητα της ανεργίας, της υποαπασχόλησης και της ετεροαπασχόλησης. Για τη συντριπτική πλειοψηφία των υπόλοιπων μηχανικών κανόνες είναι οι άθλιες εργασιακές συνθήκες (δελτίο παροχής υπηρεσιών, επέκταση του ωραρίου, εντατικοποίηση) με μισθούς που δεν ανταποκρίνονται στο κόστος της ζωής. Παράλληλα η υπέρογκη αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών και οι αναιμικές παροχές του ΤΣΜΕΔΕ σπρώχνουν τους νέους (και όχι μόνο) μηχανικούς εκτός επαγγέλματος.

Απέναντι σ' αυτή την ασφυκτική πραγματικότητα το ΤΕΕ παρουσιάζεται σαν εκφραστής του "ενιαίου χώρου" των μηχανικών και των συμφερόντων τους. Βέβαια κάτι τέτοιο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα γιατί ο χώρος των μηχανικών παρουσιάζει έντονες ταξικές διαστρωματώσεις ανάλογα με τις θέσεις που αυτοί κατέχουν στην παραγωγική διαδικασία. Η πόλωση των συμφερόντων ανάμεσα σε διευθυντικά στελέχη στον δημόσιο, ιδιωτικό και κατασκευαστικό τομέα και τους μισθωτούς, τους μικρούς ελεύθερους επαγγελματίες και τους νέους μηχανικούς είναι προφανής. Πέρα από την ταξική διαστρωμάτωση του χώρου των μηχανικών ο ίδιος ο ρόλος του ΤΕΕ σαν μηχανισμού-θεσμού είναι ιδιαίτερα προβληματικός. Ουσιαστικά αποτελεί τον τεχνικό σύμβουλο του κράτους δίνοντας του "τεχνοκρατική" κάλυψη που αμβλύνει τον πολιτικοοικονομικό χαρακτήρα των εκάστοτε κυβερνητικών επιλογών.

Στα πλαίσια αυτά έχει αναπτυχθεί και κυριαρχεί στο ΤΕΕ, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, μία οικουμενική γραφειοκρατία που διαπλέκεται με επαγγελματικά και οικονομικά λόμπι και την πολιτική εξουσία. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει ακόμη πιο έντονα την αδυναμία εκπροσώπησης των συμφερόντων της πλειοψηφίας των μηχανικών από τις κυρίαρχες παρατάξεις που συμμετέχουν στις εκλογές του ΤΕΕ. Οι διαφοροποιήσεις των παρατάξεων είναι ουσιαστικά ανύπαρκτες, μιας και ο κοινός τόπος για όλα τα "συνδικαλιστικά" στελέχη είναι η εξασφάλιση μιας θέσης στο γραφειοκρατικό κύκλωμα του ΤΕΕ που μπορεί να αποφέρει επαγγελματικά και πολιτικά κέρδη. Αυτή η κατάσταση μπορεί να οδηγήσει στην εξατομίκευση, σε ένα κυνικό ρεαλισμό και σε κλαδικούς συντεχνιασμούς στο βαθμό που δεν λειτουργεί σαν αντίβαρο ένας αριστερός λόγος και μια πρακτική με πλειοψηφικά χαρακτηριστικά που να υπερασπίζεται τα συμφέροντα των μηχανικών ενάντια στην εργοδοσία και την γραφειοκρατία του ΤΕΕ.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις δίνουν το στίγμα των φετινών εκλογών που πέρα από τα εκλογικά αποτελέσματα των παρατάξεων σφραγίστηκαν από:

- ❑ τη μεγάλη αποχή, αφού σε σύνολο 60.000 ψήφισαν περίπου 35.000 μηχανικοί.
- ❑ την εμφάνιση κλαδικών κινήσεων όπως οι Μηχανικοί της Εκπαίδευσης (συγκέντρωσαν το σύνολο των ψήφων των μηχανικών της εκπαίδευσης) και το ενιαίο ψηφοδέλτιο του συλλόγου των Χημικών Μηχανικών στην ανάδειξη των εκπροσώπων στο επιστημονικό τμήμα.

Τα παραπάνω καταγράφουν την δυσαρέσκεια και την διευρυνόμενη κρίση εκπροσώπησης στο χώρο των μηχανικών αλλά ταυτόχρονα και την ως τώρα αδυναμία μετατροπής της σε μια κίνηση με αριστερή οπτική ενάντια στην υπάρχουσα τάξη πραγμάτων στο χώρο.

Εξετάζοντας τώρα τα αποτελέσματα των παρατάξεων που συμμετείχαν στις εκλογές του ΤΕΕ αξίζει να σταθούμε:

□ στην πτώση της ΔΚΜ (πρόσκειται στην ΝΔ) από το 39,71% στο 30,83% και την αύξηση της ΠΑΣΚ μηχανικών από το 23,36% στο 27,54%. Η μετατόπιση ψήφων μεταξύ αυτών των παρατάξεων ερμηνεύεται κυρίως από το γενικότερο πολιτικό κλίμα και όχι τόσο από τις (ουσιαστικά ανύπαρκτες) διαφοροποιήσεις τους στα θέματα των μηχανικών. Επιπλέον, θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη και παράλληλη η διαπλοκή και των δύο παρατάξεων με τους διάνους πολιτικοοικονομικής εξουσίας του ΤΕΕ (από αυτή την άποψη η συσπείρωση ψήφων με βάση αυτούς τους μηχανισμούς πρέπει να θεωρείται περίπου ίδια). Οι εκλογές του '90 έγιναν σε ένα κλίμα σκανδάλων και κάθαρσης, με το ΠΑΣΟΚ να παρουσιάζει την αναμενόμενη φθορά που την εκμεταλλεύονταν η ΝΔ αυξάνοντας την πολιτική της εμβέλεια. Μετά από μια τετραετία οι ρόλοι σχεδόν αντιστρέφονται με την επιστροφή του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία και την ύπαρξη μιας δυναμικής που αναπόφευκτα επηρεάζει και τους επιμέρους κοινωνικούς χώρους. Η μεγάλη πτώση της ΔΚΜ (που δεν καλύπτεται από την αντίστοιχη αύξηση της ΠΑΣΚ) οφείλεται επιπρόσθετα και στην παρουσία παράταξης (Πορεία στο Αύριο) που πρόσκειται στην Πολιτική Άνοιξη, με ποσοστό 4,68%.

□ στη μείωση των ποσοστών της επίσημης αριστεράς που σε αυτές τις εκλογές εκπροσωπήθηκε από δυο παρατάξεις: την Ενότητα Μηχανικών (που αντιστοιχεί στον ευρύτερο χώρο του ΣΥΝ) με ποσοστό 18,36% και την Πανεπιστημονική (που πρόσκειται στο ΚΚΕ) με ποσοστό 4,37%. Η ενιαία παράταξη στις προηγούμενες εκλογές είχε ποσοστό 26%. Η υπεροχή της Ενότητας έναντι της Πανεπιστημονικής ήταν αναμενόμενη μια και οι χώροι της διανοητικής εργασίας τείνουν πλέον να μην αποτελούν προνομιακό πεδίο απεύθυνσης για το ΚΚΕ. Σ αυτό συμβάλλει βέβαια και η αδυναμία της Πανεπιστημονικής να διαχωριστεί από τις υπόλοιπες παρατάξεις υιοθετώντας ένα ζωντανό λόγο και ανάλογη πρακτική που να διαπλέκεται με κάποιο τρόπο με τα θιγόμενα συμφέροντα της πλειοψηφίας των μηχανικών. Αντίθετα η Ενότητα που δεν μπορούσε να κινηθεί σ' αυτό το επίπεδο φρόντισε με τον καλύτερο τρόπο να εκμεταλλευθεί ένα γενικότερο ιδεολογικό κλίμα αποπολιτικοποίησης (παρουσιαζόταν σαν παράταξη των μηχανικών

χωρίς κομματικές δεσμεύσεις κλπ) όσο και το μηχανισμό που κατάφερε να στήσει ο Λιάσκας ως πρόεδρος του ΤΕΕ την τελευταία τετραετία.

□ στη μείωση της Συσπείρωσης Αριστερών Μηχανικών που από ένα ποσοστό 5,59% (1723 ψήφοι) έπεσε στο 4,6% (1549 ψήφους). Από την άποψη των απόλυτων αριθμών η πτώση είναι σχετικά μικρή και σταθεροποιεί τη Συσπείρωση σε ένα υψηλό επίπεδο παρά την ανυπαρξία σημαντικών κινηματικών διαδικασιών στο χώρο των μηχανικών τα τελευταία χρόνια.

Εξετάζοντας όμως συνοπτικά την πορεία της Συσπείρωσης από τη στιγμή που συγκροτήθηκε έως σήμερα θα μπορούσαμε να έχουμε μια πιο ξεκάθαρη εικόνα και για το φετινό αποτέλεσμα.

Αρχικά η Συσπείρωση, που συγκροτήθηκε από αγωνιστές της Επαναστατικής Αριστεράς, κατέγραψε μία δύναμη περίπου 600 ψήφων στην πρώτη εκλογική της παρέμβαση και ένα στίγμα αριστερής κριτικής και παρέμβασης απέναντι στην ρεφορμιστική αριστερά.

Στην επόμενη εκλογική παρέμβαση η άνοδος της στους 900 περίπου ψήφους σφραγίστηκε κύρια από την ενεργό παρουσία της στην μεγάλη απεργία των μηχανικών του δημοσίου. Στις επόμενες εκλογές το '90, το μεγάλο άλμα στους 1723 ψήφους δεν οφείλεται τόσο στην πολιτική δράση της (τουλάχιστον όχι στο βαθμό που αυτό έγινε στις προηγούμενες εκλογές) αλλά στην διεύρυνση του σχήματος με την προσχώρηση αγωνιστών από το ΝΑΡ και την ΑΚΟΑ.

Το επόμενο διάστημα η δραστηριότητα της συσπείρωσης δεν ήταν ανάλογη της ποιοτικής και ποσοτικής συσσώρευσης αγωνιστών στο εσωτερικό της ούτε και των αντικειμενικών δυσκολιών που προέρχονται από την γενικότερη εξέλιξη της ταξικής πάλης- κάτι που καθόρισε σε μεγάλο βαθμό το φετινό εκλογικό αποτέλεσμα.

Ένα νέο και σημαντικό στοιχείο για την Συσπείρωση είναι η ενίσχυση της από ένα σημαντικό αριθμό νέων μηχανικών που προέρχονται από το φοιτητικό κίνημα των καταλήψεων του '87 και του '90 (τόσο σε επίπεδο συμμετοχής όσο και σε επίπεδο ψήφων).

Η ενίσχυση αυτή συνδυάστηκε από μια προσπάθεια αναβάθμισης των εσωτερικών διαδικασιών της Συσπείρωσης αλλά και από μια τόνωση της εσωστρεφούς δραστηριότητας (με πιο σημαντική κίνηση αυτή γύρω από το ασφαλιστικό και το ταμείο ανεργίας καθώς και την παρέμβαση του Α.Χ.ΜΕΤ. στο σύλλογο Μεταλλειολόγων).

Αυτός ο νέος κύκλος για τη Συσπείρωση δεν εξαντλείται στις εκλογές αλλά, αντίθετα, αποτελεί τη βάση για την αναβάθμιση της και τη συμβολή της στη συγκρότηση ενός αντικαπιταλιστικού πόλου που θα μάχεται, θα αμφισβητεί και θα αποκαλύπτει την πολιτική που ασκούν οι εργοδότες, η κυβέρνηση και η συνδικαλιστική γραφειοκρατία του ΤΕΕ.

Αυτός ο στόχος προϋποθέτει μια πολυεπίπεδη κίνηση το επόμενο διάστημα έτσι ώστε:

α. Να βαθύνουν οι πολιτικές συμφωνίες στο εσωτερικό του σχήματος, συγκροτώντας μία αντικαπιταλιστική, αντιεοικτική και

αντισυνδιαχειριστική οπτική που θα αποτυπώνεται σε συγκεκριμένες αναλύσεις, θέσεις και στοχοθεσίες τόσο για την πολιτική συγκυρία όσο και για το χώρο των μηχανικών

Κάτι τέτοιο προϋποθέτει την αναζωογόνηση του διαλόγου και της συζήτησης με ένα συγκροτημένο τρόπο τόσο στο εσωτερικό της Συσπείρωσης όσο και έξω από αυτή με τους εργαζόμενους και τους νέους μηχανικούς

β. Να γίνει ουσιαστικά πλειοψηφική η απεύθυνση της Συσπείρωσης, έτσι ώστε να συνδεθεί με τα πλατιά στρώματα των μηχανικών που θίγονται από την αναδιαρθρωτική κίνηση.

Αυτό είναι εφικτό μόνο μέσα από μια πολύμορφη δράση σε χώρους δουλειάς, με παρέμβαση μέσα και έξω από τους συλλόγους, και την ανάληψη πρωτοβουλιών πάνω σε ζητήματα που απασχολούν την πλειοψηφία των μηχανικών (ΤΣΜΕΔΕ-Ασφαλιστικό, Κλάδος Προνομιακών Παροχών - Ταμείο Ανεργίας).

Σ. ΣΑΒ..... Αθήνα, Ιούνιος 1994.

ΤΙΜΟΥΜΕ ΤΟΝ ΚΟΚΚΙΝΟ ΔΕΚΕΜΒΡΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΑΜΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΠΙΜΕΝΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί την πρόσκληση αλλά και την δημόσια τοποθέτηση των Α.Σ. στην εκδήλωση που διοργανώθηκε από το σύνολο σχεδόν των οργανώσεων της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς για να τιμηθούν τα πενήντα χρόνια από το Δεκέμβρη '44. Την αρχική πρωτοβουλία για την εκδήλωση είχαν πάρει οι Α.Σ με αυτό το κείμενο. Οι οποίες δούλεψαν αρκετά συστηματικά για την επιτυχία της κάνοντας μαζική για τα δεδομένα τους καμπάνια.

Η εκδήλωση είχε μεγάλη επιτυχία, ήταν ίσως η μαζικότερη εκδήλωση του χώρου της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς εκείνα τα χρόνια και συγκέντρωσε σχεδόν το σύνολο των οργανωμένων δυνάμεων κάτι το οποίο επί της ουσίας δεν έγινε σε τέτοιο βαθμό μεταγενέστερα.

Συμπληρώνονται φέτος '50 χρόνια από την μεγάλη μάχη του Δεκέμβρη του '44 αυτή την πρώτη ανοιχτή, μεγάλης κλίμακας στρατιωτική σύγκρουση του λαϊκού κινήματος στη χώρα μας με τις δυνάμεις της αστικής τάξης και των ιμπεριαλιστών.

Θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικό να θυμηθούμε αυτή τη σύγκρουση αλλά και να μιλήσουμε για την ΕΑΜική αντίσταση και αργότερα τον ΔΣΕ για αυτή τη «νικηφόρα επανάσταση που χάθηκε» για να χρησιμοποιήσουμε τη φράση του γραμματέα του ΕΑΜ Θανάση Χατζή. Και αυτό γιατί πιστεύουμε ότι συμπυκνώνουν την κορυφαία αυτόνομη πολιτική παρουσία της εργατικής τάξης και των συμμάχων της στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό αφού:

- Συγκροτήθηκε ένα από τα μαζικότερα, αν όχι το μαζικότερο κίνημα αντίστασης στην Ευρώπη. Στο εσωτερικό του αναπτύχθηκε μια πλατιά κοινωνική συμμαχία (εργάτες, αγρότες, υπάλληλοι, μικροαστικά στρώματα, διανοούμενοι) με ιδιαίτερα έντονα τα στοιχεία της εργατικής ηγεμονίας στο εσωτερικό της. Προβλήθηκαν για πρώτη φορά σε τέτοια κλίμακα τα αιτήματα της σπουδάζουσας νεολαίας και των γυναικών. Αναπτύχθηκαν ιστορικά πρωτότυποι τρόποι πάλης (δίκτυα αλληλεγγύης, πρακτικές πολιτικές ανυπακοής, συνδυασμός σαμποτάζ και απεργιών) με εντυπωσιακά αποτελέσματα (απελευθέρωση περιοχών, αποτροπή της μετακίνησης των εργαζομένων στη Γερμανία κ.λ.π)
- Το κίνημα αυτό κατόρθωσε όχι μόνο να επανιδιοποιηθεί το αίτημα της εθνικής ανεξαρτησίας από τις αστικές δυνάμεις αλλά και να το μετασχηματίσει σε αίτημα κοινωνικής απελευθέρωσης, θέτοντας συνολικά το θέμα της εξουσίας στον κοινωνικό σχηματισμό. Μπόρεσε έτσι να μετατοπίσει το πεδίο της πολιτικής πάλης από την ενδοαστική διαμάχη («δixασμός») στη σύγκρουση της αστικής τάξης και ιμπεριαλισμού με το λαϊκό κίνημα. Αποτέλεσμα αυτής της πλατιάς αντικαπιταλιστικής αντιιμπεριαλιστικής συμμαχίας ήταν η ανάπτυξη πρωτόγωνων μορφών λαϊκής εξουσίας, δικαιοσύνης, συλλογικής οργάνωσης της παραγωγής και η προβολή στοιχείων ενός αυθεντικού λαϊκού πολιτισμού.

Γι' αυτό και το ΕΑΜ ήταν κυρίαρχο στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα, σε αντίθεση με άλλες

χώρες όπου υπήρξε είτε κυριαρχία των αστικών δυνάμεων είτε συμβιβασμός μαζί τους.

Η μοναδική αυτή εμπειρία κοινωνικής ανατροπής δεν θα μπορούσε να είχε υπάρξει χωρίς την πρωτοπόρο δράση και την αυτοθυσία των ελλήνων κομμουνιστών. Μπορεί το κόμμα να είχε ελάχιστα ελεύθερα μέλη, ο κύριος όγκος των μελών του να ήταν στη φυλακή κι ο μηχανισμός διαλυμένος στην αρχή της κατοχής, όμως μπόρεσε και να αξιοποιήσει την προηγούμενη εμπειρία και να απαντήσει στις νέες συνθήκες. Έδειξαν έτσι οι έλληνες κομμουνιστές και ικανότητα συγκεκριμένης ανάλυσης, απάντησης και χάραξης στρατηγικής και γραμμής μαζών και ουσιαστική εμπλοκή μ' αυτές.

Δεν ήταν συνεπώς τυχαίο που στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό υπήρξε ουσιαστικά από το '42-'43 ως το τέλος του '49 κατάσταση δυαδικής εξουσίας και ανοιχτής επαναστατικής κρίσης με όξυνση της ταξικής πάλης ως το κορυφαίο σημείο της: *τον ένοπλο αγώνα για την κατάκτηση και την συντριβή του αστικού κράτους*. Δεν είναι επίσης τυχαίο ότι ακόμη και μετά την πρώτη ήττα του Δεκέμβρη, η ισορροπία δυνάμεων καθόλου δεν αποκαταστάθηκε προς όφελος του αστισμού αλλά χρειάστηκε τόσο η μεταβαρική τρομοκρατία όσο και οι τεράστιες ιμπεριαλιστικές ενισχύσεις του '46-'49. Κι ήταν τόση η δυναμική του λαϊκού κινήματος που ακόμη και μετά την ήττα και την υποχώρηση του ΔΣΕ μόνος τρόπος για διατηρηθεί η αστική εξουσία ήταν το κράτος των εθνικοφρόνων μια ανοικτή ταξική δικτατορία όπου ο βίαιος αποκλεισμός των δυνάμεων της εργασίας και η μαζική τρομοκρατία καμιά σχέση δεν είχαν και με αυτήν ακόμα την αστική δημοκρατία.

Μιλάμε όμως και επιμένουμε να θυμόμαστε τον κόκκινο Δεκέμβρη γιατί εκεί καταγράφηκαν και οι πολιτικοideολογικές και στρατηγικές αντιφάσεις και αποκλίσεις που οδήγησαν στο τέλος και στην ήττα της Ελληνικής Επανάστασης:

- Την διαρκή ένταση ανάμεσα στα προλεταριακά και τα αστικά και μικροαστικά πολιτικοideολογικά στοιχεία που ήταν ιδιαίτερα έντονα στο εσωτερικό της ΕΑΜικής συμμαχίας, έχοντας την αντανάκλαση τους και στο μαζικοποιημένο ΚΚΕ και καθιστούσαν οριακά αβέβαιη την επικράτηση της προλεταριακής γραμμής.
- Στην εμμονή της ηγεσίας σε μια στρατηγική όχι ανοικτής σύγκρουσης αλλά συνδιαλλαγής με Τα αστικά επιτελεία, στην υπερεκτίμηση των επί της ουσίας διαλυμένων κοινωνικών στηριγμάτων του

αστικού πολιτικού προσωπικού αλλά και την παράλληλη υποτίμηση των ορίων της ιμπεριαλιστικής επέμβασης και συνακόλουθα στην ελλιπή προετοιμασία για την ανοιχτή σύγκρουση που ήταν μια αντικειμενική εξέλιξη.

- Στην απουσία μιας ουσιαστικής διαλεκτικής πρωτοπορίας-μαζών και καθοδήγησης-βάσης που να επιτρέπει η πρωτόγνωρη πολιτική και κοινωνική δυναμική να θέτει, σε νέους όρους τις κεντρικές επιλογές και να επιτρέπει τη συνεχή αυτοκριτική και τον επαναστατικό αναπροσανατολισμό της γραμμής.
- Στα όρια του ιστορικού πολιτικοϊδεολογικού σχηματισμού του ΚΚΕ, και αντίστοιχα των στρατηγικών επιλογών της ιστορικής ηγεσίας του ΚΚΕ όπου η στροφή προς τις μάζες και τις συγκεκριμένες τοποθετήσεις της δεκαετίας του '30 έγινε στο ναρκοθετημένο έδαφος του οικονομισμού και της θεωρίας των σταδίων
- Στη σταδιακά και μεγαλύτερη εξάρτηση από τους μακροπρόθεσμους και βραχυπρόθεσμους σχεδιασμούς του σοβιετικού κράτους και των ανερχόμενων εκεί: αστικών στρωμάτων, κίνηση που θα κορυφωθεί αργότερα στην ανοιχτή επέμβαση του '56.

Πιστεύουμε πως σήμερα έχει νόημα να συζητάμε για όλα, περισσότερο ίσως από ποτέ. Γιατί καθώς ξεδιπλώνεται μια άνευ προηγουμένου αστική αντεπίθεση απέναντι στις δυνάμεις της εργασίας (πολώνοντας, αλλά ή εξαλείφοντας τις αντιφάσεις προς όφελος του κεφαλαίου υπάρχει και μια άνευ προηγουμένου προσπάθεια διαστρέβλωσης, συκοφάντησης, διαγραφής κάθε: αναφοράς στα κινήματα εκείνα που έδειξαν ότι δημιουργός της ιστορικής κίνησης είναι η πάλη των μαζών. Έτσι και στην πατρίδα μιας δεν έχουμε πια να κάνουμε με την αγιοποίηση και τη μουσειοποίηση της "ενιαίας", "συμφιλιομένης" Εθνικής Αντίστασης (αναγκαίος τότε συμβιβασμός στο συμβολικό επίπεδο στο εσωτερικό μιας κίνησης αστικού εκσυγχρονισμού και ενσωμάτωσης των λαϊκών μαζών αλλά με: την οριστική αποσιώπηση συνδυασμένη με την επανεμφάνιση νεκρανάσταση στοιχείων ενός σκληροπυρηνικού αντικομμουνισμού (βλ. την σοβινιστική ρητορεία και σε σχέση με τους αγώνες των ελλήνων κομμουνιστών.

Γι' αυτό και πρέπει να επιμεινουμε, να θυμόμαστε. Όχι από κάποια νοσταλγία μπροστά σε ένα παρόν που γίνεται όλο και πιο αδυσώπητο αλλά γιατί:

Η πάλη των τάξεων οι κοινωνικοί και πολιτικοί αγώνες η ανάπτυξη του λαϊκού κινήματος διαμορφώνουν κάθε στιγμή την ιστορία και το συσχετισμό δύναμης σ' ένα κοινωνικό σχηματισμό. Ακόμη κι αν μείνουν ανολοκλήρωτοι συγκυριακά ή ηττηθούν αφήνουν συγκεκριμένα υλικά ίχνη, καθορίζουν τους όρους και τη μορφή της αστικής κυριαρχίας.

Ακριβώς για το λόγο αυτόν είναι ανάγκη να μελετηθούν οι όροι της συγκρότησης της ανάπτυξης αλλά και της κρίσης της ήττας του κομμουνιστικού κινήματος και να αξιοποιήσουμε αυτή την τεράστια πείρα. Γιατί το κομμουνιστικό κίνημα, η θεωρία και η

στρατηγική του δεν προκύπτουν από παρθενογέννηση αλλά μέσα από την ιστορία και την εμπειρία των ταξικών αγώνων. Ούτε και η αναγέννηση και ουσιαστική επανίδρυση του μπορούν να γίνουν από το μηδέν, από τον πολιτικό αυτοσχεδιασμό και τον θεωρητικό αγνωστικισμό. Υπάρχει μια ιστορία να μελετηθεί, ερωτήματα να τεθούν, απαντήσεις να δοκιμαστούν, συμπεράσματα να τολμηθούν.

Και κάπου εδώ είναι που έχει και το ρόλο της η μνήμη ως ανάγκη διαρκούς υπενθύμισης/αποκάλυψης στους εργαζόμενους και τους νέους του σήμερα ότι σε αυτόν τον κοινωνικό σχηματισμό τέθηκε κάποτε ανοιχτά το θέμα της εξουσίας και ότι - έστω κι αν χάθηκε- μπορεί πάντα να ξανατεθεί όχι ως αφηρημένο ιδανικό αλλά ως αντικειμενική δυνατότητα μέσα από τις οξυμένες αντιφάσεις του σύγχρονου καπιταλισμού.

Γνώμη μας είναι πως η ουσιαστική ενασχόληση με την μελέτη της εμπειρίας του κομμουνιστικού λαϊκού κινήματος στη χώρα μας αλλά και συνολικά των εγχειρημάτων κοινωνικής ανατροπής και σοσιαλιστικής οικοδόμησης δεν είναι δευτερεύον στοιχείο της αναφοράς στον κομμουνισμό αλλά ουσιαστικός δείκτης της. Η τυχόν αδιαφορία ή αποσιώπηση αυτής της πείρας από αριστερές δυνάμεις δεν θα σημαίνει προνομιοποίηση του παρόντος αλλά, φοβόμαστε ουσιαστική ιδεολογική και θεωρητική εσωτερίκευση της ήττας. Οριακά μπορεί να οδηγήσει σε μια πλήρη σχετικοποίηση της πείρας και της θεωρίας του εργατικού κινήματος καθώς κάθε τι που ειπώθηκε ή γράφτηκε θα έχει αξία μόνο για το 1870, το 1917, το '44 ή το '68. Κι όσο πρέπει να αποφύγουμε την ταύτιση ή την αγιογραφία και να επιμένουμε σε μια προσέγγιση (αυτο)κριτική άλλο τόσο πρέπει να αποφύγουμε να τοποθετούμαστε στο έδαφος του αντιπάλου και της λογικής του ("και να είχαμε νικήσει θα είχαμε γίνει Αλβανία ή Πολωνία").

Σε αυτά τα πλαίσια θέλουμε να προτείνουμε στις δυνάμεις και τους συντρόφους της Επαναστατικής Αριστεράς και των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων να υπάρξει ένα πολύμορφο φάσμα εκδηλώσεων και πρακτικών με αφορμή τα 50 χρόνια από τον κόκκινο Δεκέμβρη με στόχο την προβολή της επιμονής στην επαναστατική προοπτική, την ουσιαστική συζήτηση και τον προβληματισμό για το κομμουνιστικό κίνημα του χθες αλλά και του αύριο.

Σε αυτά τα πλαίσια, βλέπουμε εκδηλώσεις και παρεμβάσεις σε διάφορα επίπεδα, τόσο σε κοινωνικούς χώρους (δουλειάς, λαϊκές γειτονιές, χώρους νεολαίας με ιδιαίτερη έμφαση στην γνωριμία της νεολαίας με αυτή την επί της ουσίας κρυμμένη ιστορία) με ευθύνη των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων που δρουν σε αυτούς τους χώρους, όσο και κεντρικά (συζητήσεις, έκδοση κεντρικού υλικού κτλ.). Ως κορύφωση προτείνουμε μια μεγάλη πορεία μνήμης, αλλά και προοπτικής στις 4 του Δεκέμβρη.

Η πρόταση αυτή είναι φυσικά ανοιχτή ως προς τη διαμόρφωση από κάθε σύντροφο, σχήμα ή οργάνωση.

ΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ

Αθήνα, Οκτώβρης 1994.

(Γ. ΜΕΛ.)

ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Τον Μάρτιο του 1995 πραγματοποιήθηκε διήμερη συνάντηση των Αριστερών Συσπειρώσεων Φοιτητών. Το κείμενο που ακολουθεί προσπαθεί να συμπυκνώσει τα βασικά συμπεράσματα της συζήτησης και του προβληματισμού που αναπτύχθηκε. Με το διήμερο αυτό σηματοδοτείται η συστηματική προσπάθεια για την ανασυγκρότηση της πολιτικής δουλειάς των Α.Σ. και των ΕΑΑΚ στο φοιτητικό χώρο. Σε συνδυασμό με την εισροή μιας νέας γενιάς στο πανεπιστήμιο που δεν είχε ζήσει με έντονο όσο η προηγούμενη τρόπο τις επιπτώσεις του "τέλους του κομμουνισμού", έπαιξε ρόλο στην ανάπτυξη μεταγενέστερα μιας σειράς κινητοποιήσεων. Το χρονικό διάστημα αμέσως μετά αυτή τη συνάντηση έγινε το τελευταίο μέχρι σήμερα Πανσπουδαστικό Συνέδριο της ΕΦΕΕ. Η παρέμβαση των ΕΑΑΚ ήταν καταλυτική σε αυτό το συνέδριο, απέτρεψε ένα σύνολο σχεδιασμών που είχαν σα στόχο την περαιτέρω γραφειοκρατικοποίηση και ενσωμάτωση των οργάνων του φοιτητικού συνδικαλισμού. Οι Α.Σ.Φ. πολλές φορές σε αντιπαράθεση με άλλες δυνάμεις του χώρου των ΕΑΑΚ είχαν σημαντική συμβολή σε αυτή την διαδικασία. Μέσα από την ανάλυση που ακολουθεί έγινε δυνατό να εντοπιστούν βασικές αντιφάσεις της αναδιάρθρωσης στον πανεπιστημιακό μηχανισμό κάτι που επέτρεψε το φθινόπωρο του 1995 να οικοδομηθεί μία πολιτική κατεύθυνση που οδήγησε στις καταλήψεις του 1995, οι οποίες ουσιαστικά αποτελούν την πρώτη γενικευμένη κινηματική ανάκαμψη μετά την περίοδο 1990-1991.

Βασική εκτίμησή μας είναι ότι η κίνηση παραγωγικοποίησης του Πανεπιστημίου προχωράει με σταθερά βήματα σε όλα τα επίπεδα, στην κατεύθυνση της μετατροπής του πανεπιστημίου σε βασικό μηχανισμό για την ανάκαμψη της καπιταλιστικής κερδοφορίας

- ❑ Αλλαγές στην καταναμητική λειτουργία, που προσπαθούν να απαντήσουν στις αλλαγές στην οργάνωση της παραγωγής.
- ❑ Νέα προγράμματα σπουδών προσανατολισμένα στην παραγωγή, που φιλοδοξούν να βγάλουν πτυχιούχους ευέλικτους & εύκολα προσαρμόσιμους στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- ❑ Μεταπτυχιακά και κλειστά, στεγανοποιημένα ερευνητικά προγράμματα σε όλες τις σχολές.
- ❑ Το νέο νομοσχέδιο για τα Τ.Ε.Ι., που ανοίγει το δρόμο και για την πλήρη υπαγωγή τους, στις ανάγκες του κεφαλαίου και σηματοδοτεί τομή συνολικά για την τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς, πέρα από όλα τα αλλά, προβλέπει και την ουσιαστική κατάργηση κάθε έννοιας ενιαίου πτυχίου.
- ❑ Οι ρυθμίσεις για την αξιολόγηση που αρχίζουν να εφαρμόζονται και θα αποτελέσουν βασικό μοχλό πίεσης, ειδικά για σχολές που για διάφορους λόγους δεν έχουν ακόμη υποταχθεί στις προτεραιότητες της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης.

Παράλληλα, είναι σε εξέλιξη και σημαντικές αλλαγές στα χαρακτηριστικά του κοινωνικού χώρου του πανεπιστημίου και εντείνεται η προσπάθεια πειθάρχησης των φοιτητών ως μέσο για την αποφυγή ανεπιθύμητων αντιστάσεων και συγκρούσεων. Δεν είναι μόνο η εντατικοποίηση των σπουδών με την ένταση των εξεταστικών φραγμών, δεν είναι μόνο η καθηγητική αυθαιρεσία και οι Εσωτερικοί Κανονισμοί. Είναι πολύ περισσότερο, ο τρόπος με τον οποίο η αναδιάρθρωτική κίνηση στο πανεπιστήμιο τροποποιεί

τις συνειδήσεις και τις πρακτικές των φοιτητών. Συγκροτεί γύρω της υλικές αλλά και κυρίως "φαντασιακές" συμμαχίες και δημιουργεί ένα ολόκληρο πλέγμα συντηρητικών στάσεων και συμπεριφορών εξατομίκευση, επιστημονισμός, απομάκρυνση απ' τον κοινωνικό χώρο του πανεπιστημίου, σπάσιμο συλλογικότητας.

Εκτίμησή μας είναι ότι αυτή η κίνηση δεν είναι χωρίς αντιφάσεις. Η κίνηση παραγωγικοποίησης πλήττει ευρύτερα κομμάτια φοιτητών και προκαλεί αντιθέσεις οι οποίες μπορούν να γεννήσουν συγκρούσεις: Εντεινόμενη ανασφάλεια για το μέλλον, διάψευση των προσδοκιών για μια σίγουρη κοινωνική άνοδο μέσω του πανεπιστημίου, κατάρρευση του μύθου για το πανεπιστήμιο - ναό της Γνώσης, μετατροπή των καθηγητών σε μάνατζερ επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ενώ η ίδια η σύνδεση με την παραγωγή "αποκαλύπτει" πιο έντονα τους όρους της εκμετάλλευσης. Παράγεται έτσι μια γενικευμένη δυσaréσκεια. Δυσaréσκεια που οξύνεται από τις ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες της λιτότητας, της εμπορευματοποίησης του ελεύθερου χρόνου και του πολλαπλού αντινεολαϊστικού ρατσισμού

Για αυτό τον λόγο επιμένουμε ότι η πραγματικότητα σήμερα στα πανεπιστήμια έχει ανάγκη από συγκρούσεις και εκρήξεις που θα αντιπαρατεθούν με την αστική κίνηση και θα προσπαθήσουν να την ανατρέψουν. Έχει ανάγκη από τη ζωντάνια κινητοποιήσεων που θα αμφισβητήσουν την αναγκαιότητα της υποταγής στο κεφάλαιο και θα τροποποιήσουν ριζικά τους όρους στον κοινωνικό χώρο του πανεπιστημίου.

Προϋπόθεση όμως για να πολωθούν οι αντιφάσεις της αστικής κίνησης σε μια κατεύθυνση αγώνα ενάντια στις κυρίαρχες επιλογές είναι η ύπαρξη και ουσιαστική λειτουργία των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων. Χρειάζεται εκείνος ο πολιτικός χώρος που θα έχει τέτοια εκτίμηση της συγκυρίας ώστε να παρεμβαίνει στα μέτωπα τα οποία ανοίγονται, αλλά και τέτοιες ζωντανές διαδικασίες που θα του επιτρέπουν να

ανοίγεται σε όλο το ανεξάρτητο ριζοσπαστικό δυναμικό που υπάρχει σήμερα στις σχολές και να το πολιτικοποιεί στη βάση ενός *αντικαπιταλιστικού, αντιτεχνοκρατικού και αντισυνδιαχειριστικού πολιτικού και ιδεολογικού ιστού*. Πάνω από όλα όμως χρειάζονται εκείνες οι πολιτικές πρακτικές και το μαζικό στυλ δουλειάς που θα επιτρέπει στα σχήματα να μπλέκονται με όλα τα κομμάτια των φοιτητών που πλήττονται από την αστική κίνηση και να υπερασπίζονται στην πράξη την δυνατότητα ενός μάχιμου φοιτητικού κινήματος

Ιδιαίτερη συζήτηση έγινε και για το θέμα των αλλαγών στον φοιτητικό συνδικαλισμό και τη στάση που πρέπει να κρατήσει η ανεξάρτητη αριστερά. Γνώμη μας είναι πως απέναντι στην προσπάθεια διάλυσης των συλλογικοτήτων και του φοιτητικού κινήματος, απέναντι στην προσπάθεια συγκρότησης ενός συντηρητικού κοινωνικού μπλοκ μέσα στις σχολές, απέναντι στην απειλή αποδιάρθρωσης κάθε δυνατότητας αντίστασης των φοιτητών μέσα από την προβολή ενός απολίτικου, επαγγελματοποιημένου, τεχνοκρατικού συνδικαλισμού από κράτος, καθηγητές, παρατάξεις, η λογική μιας εύκολης “εξόδου από τον γραφειοκρατικοποιημένο συνδικαλισμό” και τους φοιτητικούς συλλόγους όχι απλώς δεν μπορεί να αποτελέσει ουσιαστική απάντηση, αλλά μπορεί και να μας φέρει στο έδαφος του αντιπάλου: την αποδιάρθρωση κάθε ιστού συλλογικής δράσης και διεκδίκησης μέσα στο πανεπιστήμιο.

Για αυτό τον λόγο, επιμένουμε ότι το θέμα δεν μπορεί να τίθεται με τυπικούς, οργανωτικούς όρους (μέσα ή έξω από την Ε.Φ.Ε.Ε. και τα Δ.Σ.), αλλά με πολιτικούς. Γιατί όσο προχωρά η κίνηση της αναδιάρθρωσης, άλλο τόσο εντείνονται και οι αντιφάσεις της και η τροπή που θα πάρουν τα πράγματα

δεν είναι καθόλου δεδομένη, ούτε και εξαρτάται από τους συσχετισμούς στην Ε.Φ.Ε.Ε. Πολύ περισσότερο εξαρτάται και θα εξαρτηθεί από το αν τα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα θα κατορθώσουν να πολώσουν τη φοιτητική δυσαρέσκεια σε μια κατεύθυνση αποτελεσματικής σύγκρουσης. Άλλωστε, η ίδια η ιστορία έχει δείξει ότι σε περιόδους κινητοποιήσεων και αναταραχής τα όποια γραφειοκρατικά όργανα δεν μπόρεσαν να σταθούν εμπόδιο στη φοιτητική πάλη.

Το επόμενο διάστημα θα είναι πολύ κρίσιμο για τα πράγματα στο πανεπιστήμιο Σηματοδοτείται και από την πολιτική μάχη των φοιτητικών εκλογών στις 5 Απρίλη, όπου θα είναι πολύ σημαντικό να καταγραφεί μια ισχυρή παρουσία των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων, τέτοια που θα δείχνει ότι και δυναμική υπάρχει και η δυνατότητα εκρήξεων. Πολύ πέρα, όμως από τις εκλογές, η πραγματική μάχη στο πανεπιστήμιο είναι αυτή ενάντια στη διαδικασία παραγωγικοποίησης, τόσο στο σύνολό της όσο και στις επιμέρους εκφράσεις της

Για να καταφέρουν όμως τα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα να δώσουν αυτή τη μάχη με πλειοψηφικούς όρους, προϋπόθεση είναι μια ουσιαστική πολιτική συζήτηση στο εσωτερικό τους, ένα μάχιμο αριστερό πρόγραμμα πάλι για όλα τα ανοιχτά μέτωπα της αναδιάρθρωσης και ένα πολύπλευρο και πολύμορφο μπλέξιμο με ευρύτερα κομμάτια φοιτητών. Στην κατεύθυνση αυτή, της ύπαρξης ζωντανών σχημάτων με αυτοτελείς πολιτικές διαδικασίες, συντονισμό, σύνδεση και επικοινωνία και πάνω από όλα μάχιμη παρέμβαση στον κοινωνικό τους χώρο, θα ρίξουμε όλες τις δυνάμεις μας το επόμενο διάστημα, εξακολουθώντας να “*επιμένουμε στους σεισμούς που μέλλονται να έρθουν*”.

ΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

(Δ. ΠΕΤΡ.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΑ ΤΕΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΣΦΑΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ

Σίγουρα το θέμα που συγκέντρωσε από οποιοδήποτε άλλο το ενδιαφέρον γύρω από τα ζητήματα της παιδείας ήταν το θέμα των Τ.Ε.Ι. Έγιναν πορείες, καταλήψεις από την Δ.Α.Π., κουβέντα πολλή αλλά και “κόντρες”, κατατέθηκαν νομοσχέδια αλλά και αποσύρθηκαν, προεδρικά διατάγματα επίσης, βγήκαν πρωτοσέλιδα... Το έργο είχε άφθονους και καλούς πρωταγωνιστές: Μαρκάτους, Λιάσκες, καθηγητές, σπουδαστές και φοιτητές - σαν κομπάρσους πάντα...

Κάπου μέσα σε όλα αυτά χάθηκε βέβαια η ουσία του μοντέλου της εκπαίδευσης που επιχειρείται να στηθεί εδώ και χρόνια. Και πολύ περισσότερο χάθηκε μία ευκαιρία να βγει στο προσκήνιο ένα κίνημα, φοιτητικό και σπουδαστικό μαζί, που να καταδεικνύει την συνολική του αντίθεση στις προσπάθειες απαξίωσης τόσο των σπουδών, όσο και του εργασιακού μας μέλλοντος.

Στο κείμενο αυτό, πέρα από κάποια στοιχεία αναδρομής, θα ασχοληθούμε με τις πρόσφατες εξελίξεις στα Τ.Ε.Ι. και με το σχετικό νομοσχέδιο που κατέθεσε ο υπουργός Παιδείας, το οποίο - όπως θα δούμε - δεν έχει ενδιαφέρον μόνο για τα Τ.Ε.Ι. αλλά συνολικά για την εκπαίδευση.

1. Λίγα λόγια σχετικά με την δημιουργία τους.

Τα Τ.Ε.Ι. ιδρύθηκαν με τον νόμο 1404 του 1983 σε αντικατάσταση των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. (τα οποία με την σειρά τους είχαν αντικαταστήσει τα “μικρά πολυτεχνεία”) και έρχονταν να απαντήσουν στις παρακάτω ανάγκες:

- Στην αυξανόμενη συνεχώς επιθυμία της νεολαίας να ενταχθεί στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση: τα πανεπιστήμια δεν μπορούσαν να υποδεχτούν όλο αυτό το τεράστιο ρεύμα οπότε μία λύση που και “διέξοδο” θα πρόσφερε και δεν θα έβαζε σε τριγμούς την πραγματικότητα στα Α.Ε.Ι. ήταν αναγκαία.
- Δευτερευόντως η δημιουργία των Τ.Ε.Ι. είχε να κάνει με συγκεκριμένες ανάγκες σε ειδικευμένο εργατικό δυναμικό (δευτερευόντως γιατί οι σχετικές ανάγκες στην παραγωγή δεν ήταν και τόσες όσες τα νούμερα εισαγομένων ή ο αριθμός των προσφερόμενων ειδικεύσεων μαρτυρούσαν).

Κυρίαρχο δηλ. ζήτημα στην δημιουργία των Τ.Ε.Ι. ήταν ο χειρισμός μίας τεράστιας μάζας νεολαίας που είναι πάντα προτιμότερο για το κεφάλαιο να βρίσκεται σε σχολές “πάρκινγκ ανέργων” παρά οπουδήποτε αλλού. Τα νούμερα λένε ότι αυτήν την στιγμή υπάρχουν γύρω στις 12.000 απόφοιτοι των Τ.Ε.Ι., ενώ κάθε χρόνο εισάγονται γύρω στις 20.000: μικρό δείγμα κι αυτό των φοβερών φραγμών στις σπουδές και της εντατικοποίησης που επικρατεί εκεί. (Χαρακτηριστική επίσης είναι και η χωροταξική τους τοποθέτηση: δυτικά προάστια, αντί των ανατολικών όπου βρίσκονται τα Α.Ε.Ι., μικρές επαρχιακές πόλεις κ.λ.π.)

2. Η πρόσφατη ιστορία

Όλα τα τελευταία χρόνια είχαν ακουστεί διάφορα γύρω από την εξέλιξη των Τ.Ε.Ι. Πυροδότηση αποτέλεσε μία κοινοτική οδηγία (η περίφημη 89/Ε.Ο.Κ./21-12-88) η οποία λίγο ως πολύ διευκρινίζει ότι: “όλα τα πτυχία που εκδόθηκαν στα κράτη μέλη της Ε.Ο.Κ. εξομοιώνονται από άποψη επαγγελματικών δικαιωμάτων, αν ο κάτοχος τους παρακολούθησε 3ετή κύκλο επαγγελματικών σπουδών Πανεπιστημίου ή ισότιμου εκπαιδευτικού ιδρύματος και ενδεχομένως απέκτησε επαγγελματική κατάρτιση που απαιτείται επιπλέον του τίτλου σπουδών”.

Παράλληλα, τα κρατικά και κομματικά επιτελεία είχαν κάνει σαφές ότι τα Τ.Ε.Ι. είτε με την σημερινή τους μορφή είτε με κάποια άλλη, θα

εξομοιωθούν με τα Α.Ε.Ι. Ο Κοντογιαννόπουλος πρότεινε την ίδρυση “Π.Ι.Ε. (πανεπιστημιακών ιδρυμάτων εφαρμογής) που θα είναι ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα πλήρως αυτοδιοικούμενα ως ΝΠΔΔ και θα παρέχουν διπλώματα ισάξια των πανεπιστημίων”. Η επιτροπή για τα Τ.Ε.Ι. της Ν.Δ. (επί Σουφλιά) δήλωνε ρητά την ανάγκη εξέλιξης των Τ.Ε.Ι. σε ιδρύματα τεχνολογικής εκπαίδευσης που θα παρέχουν ανώτατες σπουδές του ίδιου επιπέδου με τα Α.Ε.Ι. - αλλά διαφορετικού προσανατολισμού - καθώς και την ανάγκη άμεσης δημοσίευσης Π.Δ. για τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων των Τ.Ε.Ι. Το πρόγραμμα του ΠΑ.ΣΟ.Κ. λέει ότι το πτυχίο Τ.Ε.Ι. αποτελεί τίτλο που επιβεβαιώνει την ακαδημαϊκή φυσιογνωμία των ιδρυμάτων και επιτρέπει στους αποφοίτους του να μετέχουν σε μεταπτυχιακά προγράμματα τόσο της χώρας μας όσο και στο εξωτερικό.

Οι καθηγητές του Ε.Μ.Π. στην εισήγησή τους για την μετεξέλιξη των Τ.Ε.Ι. το ‘90 συμπεραίνουν ότι “τα Πολυτεχνεία πρέπει να εκπαιδεύουν μηχανικούς 4 ετών για την επίβλεψη έργων σε μεταπτυχιακό τίτλο μηχανικού για την μελέτη της εφαρμοσμένης έρευνας. Τα Τ.Ε.Ι. θα πρέπει να μετεξελιχθούν σε Ινστιτούτα Τεχνολογικής Επιμόρφωσης που θα παρέχουν εξειδικευμένη γνώση σε αποφοίτους Α.Ε.Ι.”

Η σπίθα πάντως που έβαλε τη φωτιά φέτος στο ζήτημα αυτό ήταν η έκδοση ενός προεδρικού διατάγματος (Π.Δ. 318) τον Οκτώβρη του ‘94 το οποίο για τους αποφοίτους της ΣΤΕΦ (πολιτικοί δομικών έργων, πολιτικών έργων υποδομής, τοπογράφοι) έδινε κάποια επαγγελματικά δικαιώματα αρκετά κοντά σε αυτά των αντίστοιχων αποφοίτων του Ε.Μ.Π.

Να σημειώσουμε εδώ ότι τα επαγγελματικά αυτά δικαιώματα αφορούσαν μελετητές και εργολήπτες, ιδιότητες που έτσι κι αλλιώς φαντάζουν απίστευτα μακρινές για την πλειονοφία των αποφοίτων των τελευταίων χρόνων. Το Π.Δ. αυτό αποσύρθηκε, ύστερα κυρίως από πιέσεις του Τ.Ε.Ε. (απειλές για σταμάτημα των μεγάλων έργων). Λίγο αργότερα (τον Δεκέμβρη) εμφανίστηκε το σχέδιο νόμου το οποίο θα εξετάσουμε στην συνέχεια.

3. Η απάτη της ανωτατοποίησης

Στην παρουσίαση των βασικών αρχών και διατάξεων του σχεδίου νόμου ξεχωρίζουν τα παρακάτω: “Η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί την εκπαίδευση και κατάρτιση και μάλιστα κατά προτεραιότητα με κύριο στόχο την άμεση αξιοποίηση του

κάθε είδους πτυχιούχων στην παραγωγική διαδικασία (...) παράλληλα με την πανεπιστημιακή και η τεχνολογική εκπαίδευση που έχει ως ταυτότητα τον επιστημονικό και ταυτόχρονα των εφαρμοσμένο χαρακτήρα (...) τα Τ.Ε.Ι. μπορούν καλύτερα από τα πανεπιστήμια με την παραδοσιακή μορφή να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες και κυρίως αυτές που πηγάζουν από τις διαρθρωτικές αλλαγές στην απασχόληση καθώς και την ταχεία διάδοση των νέων τεχνολογιών (...), ο θεσμός των Τ.Ε.Ι. γίνεται (ή μπορεί να γίνει) πιο ελκυστικός τόσο για τους νέους όσο και για τις επιχειρήσεις” δηλαδή “ευελιξία, ικανότητα προσαρμογής προγραμμάτων και ειδικοτήτων (...) καινοτόμα οργάνωση σπουδών” καθώς και “εμπλοκή σε εφαρμοσμένη έρευνα”.

Και κάπου μέσα σε όλα αυτά κάτι που αμέσως ξεχωρίζει: “η αγορά εργασίας λειτουργεί όλο και περισσότερο με την λογική του επαγγελματισμού, των ικανοτήτων και λιγότερο με τη λογική αντιστοίχισης διπλωμάτων - τυποποιημένης θέσης εργασίας. Αυτή είναι η στάση της Ε.Ε.”. Και από κοντά, διακηρύξεις δια βίου εκπαίδευση, μεταφορά κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών σε όρους εκπαιδευτικών προγραμμάτων κ.λ.π.

Πιο συγκεκριμένα οι ρυθμίσεις που προτείνονται από το Υπουργείο είναι κύρια θεσμικές (τα “δύσκολα”, όπως τα επαγγελματικά δικαιώματα, παραπέμπονται στο μέλλον) και έχουν ως εξής:

- ❑ Τα Τ.Ε.Ι. ανήκουν στην ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση μαζί με τα πανεπιστήμια και τα πολυτεχνεία. Διαφοροποιούνται από αυτά ως προς τον χαρακτήρα των σπουδών, τα γνωστικά αντικείμενα, τον χρόνο φοίτησης, το περιεχόμενο και τους τίτλους σπουδών καθώς και ως προς τον ρόλο των ιδίων και των αποφοίτων τους στην παραγωγή. “Καλά που μιλάμε για ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση δηλαδή”!
- ❑ Δίνεται η δυνατότητα στους πτυχιούχους Τ.Ε.Ι. να πάρουν μέρος στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών στα Α.Ε.Ι. της χώρας μας καθώς και να αναγνωρίζονται αντίστοιχα τίτλοι από ξένα Α.Ε.Ι.
- ❑ Αναδιαρθρώνεται το εκπαιδευτικό προσωπικό των Τ.Ε.Ι. με την δημιουργία 4 βαθμίδων (αντί των μέχρι τώρα τριών). Στις ρυθμίσεις αυτές επικεντρώνουν την κόντρα τους οι καθηγητές (κυρίως οι χαμηλότερε βαθμίδες τους) των Τ.Ε.Ι.
- ❑ Τα προγράμματα σπουδών αναθεωρούνται το αργότερο κάθε δύο χρόνια. Επίσης δίνεται εντολή για την δημιουργία (εσωτερικών) κανονισμών λειτουργίας.
- ❑ Τέλος θεσπίζεται το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (Ε.Σ.Υ.Π.) το οποίο εξετάζεται αργότερα σε αυτό το κείμενο.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται αμέσως φανερό πως πρόκειται για ένα νομοσχέδιο που επιχειρεί να εναρμονίσει ακόμα περισσότερο την πραγματικότητα στα Τ.Ε.Ι. με τις αναδιαρθρώσεις στην παραγωγή (εφαρμοσμένη έρευνα, πειθαρχημένοι και εντατικοποιημένοι απόφοιτοι με ειδικεύσεις άμεσα αξιοποιήσιμες στην παραγωγή).

4. Πού πατάει όμως η “ανωτατοποίηση” των Τ.Ε.Ι.;

Οι απαιτήσεις της αγοράς εργασίας δεν έχουν ενιαία χαρακτηριστικά σε ότι αφορά τις θεωρητικές γνώσεις από την μια και την επαγγελματική κατάρτιση

από την άλλη. Σε κάθε επαγγελματικό κλάδο πρέπει να συνυπάρχει ένα κομμάτι διανοητικής εργασίας με γενικές θεωρητικές γνώσεις (ώστε να είναι δυνατή η επαγγελματική κινητικότητα και η προσαρμογή στις τεχνολογικές αναδιαρθρώσεις της παραγωγής) μαζί με ένα άλλο κομμάτι το οποίο να είναι σε θέση να ανταποκριθεί άμεσα στις συγκεκριμένες απαιτήσεις της υπάρχουσας παραγωγής.

Αυτή η δομική αντίφαση της καπιταλιστικής παραγωγής αντανakλώνταν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με την διάκριση Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι. Η διαχείριση αυτής της αντίφασης παύει πια να γίνεται με την θεσμική διάκριση που επέβαλαν τα παλαιού τύπου πτυχία και ανατίθενται καθαρά στους νόμους της αγοράς. (Τα ούτως ή άλλως τυπικά, επαγγελματικά ή εργασιακά δικαιώματα που έπαιρνε κανείς έως με το πτυχίο τείνουν να γίνουν από πολύ τυπικά έως και ανύπαρκτα - πράγμα το οποίο δεν παραλείπουν να διατυμπανίζουν οι ιθύνοντες σε κάθε ευκαιρία).

Με ή χωρίς την περίφημη “ανωτατοποίηση” η κατεύθυνση στην οποία κινούνται τα πράγματα οδηγεί στην συγκρότηση ενός μαζικού προπτυχιακού κύκλου χωρίς καθορισμένα εργασιακά δικαιώματα (έτσι ώστε οι απόφοιτοί του να είναι φοβερά ευάλωτοι στις νέες εργασιακές σχέσεις), αλλά τρομερά ευέλικτου ώστε να καλύπτει τις εκάστοτε ανάγκες των εκμεταλλευτών της παραγωγής. Ο εργοδότης θα μπορεί να προσλαμβάνει από αυτή την μεγάλη μάζα αποφοίτων αυτόν που κάθε φορά μπορεί να είναι πιο άμεσα παραγωγικός.

Το αντικειμενικό υπόβαθρο που επιβάλλει μία τέτοια κίνηση δεν είναι άλλο από την ήδη συντελεσμένη απαξίωση του μηχανικού (για παράδειγμα) που επιβάλλεται από την παραγωγή. Η μετατόπιση δηλ. του μηχανικού από διευθυντικό - εποπτικό ρόλο (ανώτερες θέσεις στο εσωτερικό της διανοητικής εργασίας) σε μεσαίο υπαλληλοποιημένο στέλεχος με δουλειά συνήθως εφαρμοστή (χαμηλότερη θέση στο εσωτερικό της διανοητικής εργασίας) είναι μία πραγματικότητα την οποία δεν μαρτυρούν μόνο οι απόφοιτοι των τελευταίων χρόνων αλλά και δείχνουν όλα τα στοιχεία.

Συμπερασματικά αυτό που παρουσιάζεται σαν “ανωτατοποίηση” των Τ.Ε.Ι. είναι μία μονάχα από τις όψεις της περιήφησης “σύνδεσης με την παραγωγή” και στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτε άλλο από μία “κατωτατοποίηση” τόσο των σπουδών όσο - και πολύ περισσότερο - του εργασιακού μέλλοντος όλων των αποφοίτων από όπου κι αν προέρχονται. Όλη αυτή η κίνηση είναι πλαστή γιατί:

❑ Η διάκριση γενικής - εφαρμοσμένης εκπαίδευσης δεν αναιρείται, καθώς τα Τ.Ε.Ι. παραμένουν προσανατολισμένα σε τεχνολογικές εφαρμογές, ενώ τα Α.Ε.Ι. θα εξακολουθούν να δίνουν βάρος σε ένα εύρος γνώσεων πολύ γενικότερο. Όλοι σπεύδουν να δηλώσουν την πίστη τους στην αναγκαιότητα της διάκρισης αυτής (φυσικά και το Κ.Κ.Ε. - ξεχνώντας πάλι τον καταμερισμό εκείνο της εργασίας που επιβάλλει τέτοιες διακρίσεις).

❑ Η κατάργηση της θεσμικής εξασφάλισης των επαγγελματικών δικαιωμάτων και η μετάθεσή τους στους “νόμους της αγοράς” (στις επιδιώξεις δηλ. των εργοδοτών για προσαρμογή στις εξελίξεις και για φθινό και πειθήνιο εργατικό δυναμικό) συμπιέζουν προς τα κάτω στην εργασιακή προοπτική όλων μας.

Η απόσπαση μίας ελίτ που θα προορίζεται για τις ανώτερες διευθυντικές θέσεις (σύλληψη, σχεδιασμός, συνολική εποπτεία ενός έργου) θα περνά μέσα από την δημιουργία κλειστών μεταπτυχιακών (τύπου master). Πράγμα που βρίσκεται σε εξέλιξη στις περισσότερες σχολές δημιουργώντας πρόσθετες εργασιακές απαγορεύσεις στους αποφοίτους.

5. Και η ανωτατοποίηση της απάτης

Όπως είδαμε και παραπάνω, οι απόφοιτοι τόσο των Τ.Ε.Ι. όσο και των Α.Ε.Ι. είναι στρώματα αρκετά κοντινά στην παραγωγή και η πραγματικότητα σήμερα τους φέρνει ακόμα πιο κοντά (στις χαμηλότερες θέσεις της διανοητικής εργασίας). Παρόλα αυτά σε όλο το τελευταίο διάστημα είδαμε την συνεχή προσπάθεια (εν μέρει επιτυχημένη) να στραφεί το ένα θιγόμενο κομμάτι της νεολαίας ενάντια στο άλλο. Μέσα από τις κινητοποιήσεις των Τ.Ε.Ι. (αλλά και λίγων πολυτεχνικών σχολών - με πρωτοβουλία της Δ.Α.Π.) χάθηκε πραγματικά η συνείδηση της κοινής μοίρας των αποφοίτων αλλά και των κοινών εχθρών (υπουργείο, αλλά κυρίως η “σύνδεση με την παραγωγή”) και η κόντρα περιορίστηκε αρχικά στα επαγγελματικά δικαιώματα (που και λίγους αφορούν και σε καμία περίπτωση δεν περιλαμβάνουν και τα *εργασιακά δικαιώματα* - ωράρια, συνθήκες δουλειάς, μαύρη εργασία, υποαπασχόληση) και αργότερα σε σημεία του νομοσχεδίου.

Στις φετινές κινητοποιήσεις των Τ.Ε.Ι. είδαμε πραγματικά μεγάλα κομμάτια σπουδάζουσας νεολαίας, που βιώνουν μία φοβερή αγωνία για το μέλλον τους (πράγμα που είδαμε και πέρσι στην Γαλλία), να γίνονται αντικείμενο χειρισμού από τις κυρίαρχες παρατάξεις, από κρατικούς μηχανισμούς (Τ.Ε.Ε.) ή από τους καθηγητές, με αποτέλεσμα η αγωνία αυτή αντί να διοχετευθεί σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση να πολώνεται σε μία συντεχνιακή.

Πιο συγκεκριμένα:

- ❑ Οι καθηγητές των Τ.Ε.Ι. ζητώντας ένα κομμάτι από την πίτα της έρευνας - ενδεχομένως και κάτι από το μοίρασμα του 2ου πακέτου Ντελόρ, εμφανίστηκαν σαν πρωτοστάτες των κινητοποιήσεων για “ανωτατοποίηση” την στιγμή που είναι αυτοί ακριβώς που προωθούν την εντατικοποίηση και την παραγωγικοποίηση των Τ.Ε.Ι.
- ❑ Από την άλλη το Τ.Ε.Ε. (Λιάσκας) μαζί με Μαρκάτους, Πολιτικούς Μηχανικούς κ.λ.π. προσπαθούν με νύχια και με δόντια να κρατήσουν το σύνολο της πίτας δικό τους και ταυτόχρονα να εμφανιστούν σαν “συνεπείς υπερασπιστές των συμφερόντων των μηχανικών”. Αποκαλυπτικό των πραγματικών τους προθέσεων είναι το γεγονός ότι αυτήν την περίοδο το Τ.Ε.Ε. εκτοξεύοντας στα ύψη τις ασφαλιστικές εισφορές των μηχανικών πετάει εκτός επαγγέλματος χιλιάδες (κυρίως νέους) μηχανικούς.
- ❑ Οι κυρίαρχες παρατάξεις με την διπροσωπία τους (σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.) κατάφεραν μέχρι ενός σημείου να χειραγωγήσουν τις διαθέσεις των φοιτητών μεταθέτοντας την κουβέντα σε ανούσια θέματα (“σε πόσα χρόνια θα παίρνεις πτυχίο μελετητού Α’ τάξης”) αδιαφορώντας για

την σημασία των εργασιακών σχέσεων, θεωρώντας ως δεδομένη την διάκριση εφαρμοστών και γενικών επιστημόνων.

Στο παραπάνω σκηνικό έγινε πολύ αισθητή η αδυναμία μίας πραγματικής αριστεράς να παρέμβει στις εξελίξεις και να τις μετασχηματίζει όσο γίνεται σε ένα κίνημα με αντικαπιταλιστικά χαρακτηριστικά. Μία απουσία που έγινε αισθητή τόσο στα Α.Ε.Ι. (πιο ειδικά σε Πολιτικούς Μηχανικούς Αθήνας και Θεσσαλονίκης, όπου κυριάρχησε ο συντεχνιασμός) όσο, και πολύ περισσότερο στα ίδια τα Τ.Ε.Ι. Και δεν αναφερόμαστε εδώ μόνο σε εκείνες τις δυνάμεις που περιορίζονταν στα περί δαπανών (π.χ. Ο.Σ.Ε.) ή θεωρούσαν ψευδοδύλλημα την πιο συγκεκριμένη στάση πάνω στο ζήτημα, αλλά και σε εκείνο το δυναμικό των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων που και την διάθεση είχε να εμπλακεί με την δυσανεμία ή τις αντιδράσεις που γεννούσε η “ανωτατοποίηση” (σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.) και στο παρελθόν έχει αποδείξει ότι μπορεί να αποτελέσει πυροδότη σημαντικότερων εκρήξεων και κινητοποιήσεων στην “ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση”.

Οι αδυναμίες αυτές έχουν να κάνουν με:

- ➔ Παλινωδίες σχετικά με την στάση πάνω στην “ανωτατοποίηση” που πήγαιναν από μία έλλειψη επεξεργασίας για το πού αυτή αποσκοπεί και ποιο είναι το αντικειμενικό υπόβαθρο της. Μεγάλη έλλειψη υπήρχε επίσης στην προβολή και εξειδίκευση ενός μάχιμου στόχου πάλης που να συνενώνει τις επιμέρους κινήσεις: Ένας τέτοιος πρέπει να είναι: πραγματικά ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση δηλ. μία σχολή ανά γνωστικό αντικείμενο με όλα τα επαγγελματικά δικαιώματα στο πτυχίο (τα οποία να είναι και κατοχυρωμένα και διευρυμένα) με ελεύθερους ρυθμούς σπουδών χωρίς περιοριστικές διατάξεις κ.λ.π.
- ➔ Τραγική καθυστέρηση και φοβερές αδυναμίες στον συντονισμό μεταξύ των διαφόρων σχημάτων (και ιδιαίτερα αυτών από Ε.Μ.Π. - Τ.Ε.Ι. που τα απασχολούν πιο άμεσα) προβλήματα που και συχνά ήταν και ανησυχητικές διαστάσεις παίρνουν τελευταία.

Πάντως ένα δυναμικό που πρωτοσυναντήθηκε σε αυτήν τη συγκυρία θα πρέπει να κινηθεί σε μία κατεύθυνση “από τα κάτω” συντονισμού σχημάτων, μια και τα ζητήματα της σχέσης Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι. θα συνεχίσουν. Τα παραπάνω έχουν να κάνουν τόσο με τα Α.Ε.Ι. όσο και με τα Τ.Ε.Ι. Τα σχήματα στα Τ.Ε.Ι. κατά την γνώμη μας έχουν επιπλέον το πρόβλημα της σχετικά πιο ελλιπούς ερμηνείας του χώρου τους. Γιατί σίγουρα υπάρχουν διαφορές στον κοινωνικό χώρο των Τ.Ε.Ι. με τον αντίστοιχο των Α.Ε.Ι., και οι συγκεκριμένες αυτές διαφορές δημιουργούν ένα διαφορετικό σκηνικό το οποίο χρήζει παρέμβασης. Όσο τα σχήματα στα Τ.Ε.Ι. αποτελούν “κακέκτυπα” αυτών των Α.Ε.Ι. δύσκολα θα ξεφύγουν από την άσχημη κατάσταση στην οποία βρίσκονται (υπάρχουν πάντα και οι εξαιρέσεις, όμως επιβεβαιώνουν τον κανόνα).

Ως συμπέρασμα από τα παραπάνω, μπορούμε να πούμε ότι ενώ η κατανεμητική αστάθεια (δηλ. η συγκεκριμένη αδυναμία παροχής μίας θέσης εργασίας αντίστοιχης στο πτυχίο) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εντείνεται μπορεί να οδηγήσει σε συντεχνιακές

καταστάσεις αν ένα δυναμικό σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. δεν προσπαθεί να την μετατρέψει και σε ιδεολογική.

6. Συγκρότηση Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (ΕΣΥΠ): Η τομή της αξιολόγησης

Σίγουρα πάντως η σημαντικότερη ρύθμιση που περιλάμβανε το νομοσχέδιο για τα Τ.Ε.Ι. - και η λιγότερο ακουστή ταυτόχρονα, δείγμα και αυτό της ομοφωνίας όλων γύρω από τις κεντρικές επιλογές της αναδιάρθρωσης - ήταν η ίδρυση του ΕΣΥΠ και οι αρμοδιότητές που προσδίδονται σε αυτό.

Το συμβούλιο αυτό (στο οποίο συμμετέχουν οι πάντες, με την προσθήκη και 2 - 3 φοιτητών) έχει ως στόχο την άντληση “μέγιστης δυνατών συναίνεσης” για τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής έτσι ώστε: *“να ανταποκρίνεται το εκπαιδευτικό σύστημα στις ανάγκες και τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (...) στην ανταγωνιστικότητα της παγκόσμιας αγοράς εργασίας (...) να προωθεί την συνεργασία μεταξύ των φορέων της εκπαίδευσης (Τοπική Αυτοδιοίκηση, παραγωγικές τάξεις κ.λ.π.)”*.

Πέρα πάντως από τις διακηρύξεις για την αναγκαιότητα κεντρικού σχεδιασμού της εκπαιδευτικής πολιτικής, ιδιαίτερη σημασία έχουν τα εξής:

α. Η σαφής υπενθύμιση σε όλους τους τόνους ότι αποδεσμεύονται οι τίτλοι σπουδών από τα επαγγελματικά δικαιώματα. Το χαρτί του πτυχίου - ένα τυπικό ούτως ή άλλως δικαίωμα - γίνεται όλο και πιο τυπικό την στιγμή που οι εργασιακές απαγορεύσεις αυξάνονται (βλ. μεταπτυχιακά).

Κορυφαία κίνηση στην κατεύθυνση αυτή αποτελεί και η προσπάθεια για σπάσιμο του κουτσά στραβά ενιαίου σημερινού πτυχίου από ένα σύνολο ευέλικτων εξατομικευμένων πτυχίων. Ήδη στους ηλεκτρολόγους μηχανικούς ένα καινούριο πρόγραμμα σπουδών καθιερώνει 15 - 16 διαφορετικά προφίλ πτυχίων αναλόγως των συνδυασμών ειδικοτήτων που διαλέγει κανείς. Χρησιμοποιώντας δηλαδή ως άλλοθι τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των φοιτητών προωθείται η πρώτη προσπάθεια για να κατακερματισθούν πλήρως οι σπουδές αλλά και τα επαγγελματικά δικαιώματα. Ρυθμίσεις τέτοιες θα έχουν ολέθριες επιπτώσεις όχι μόνο στην αξία των πτυχίων αλλά και στην συγκρότηση των σχολών ως κοινωνικών χώρων: οι κοινές σπουδές, το κοινό μέλλον των φοιτητών θα αντικατασταθούν από ένα είδος προσωπικών σπουδών και πτυχίων.

Οι εξατομικευμένες αυτές σπουδές θα βαθμολογούνται από ένα σύστημα διδακτικών πιστωτικών μονάδων (credits). Οι μονάδες αυτές δεν θα προέρχονται μόνο από τις σπουδές - εξάλλου με τα εξατομικευμένα πτυχία, αναλόγως του προφίλ που διαλέγει κανείς θα έχει και διαφορετικό αριθμό μονάδων - αλλά και από σεμινάρια, πρακτικές ασκήσεις σε εταιρείες, σπουδές σε άλλα ιδρύματα, μαθήματα δι' αλληλογραφίας κ.λ.π. Φυσικά μπορούν αργότερα να ακολουθήσουν μονάδες για τους βαθμούς που συγκεντρώνονται σε κάθε μάθημα κ.λ.π. Πραγματικά

δηλαδή προχωράμε σε μία κατεύθυνση όπου ο κάθε φοιτητής και σπουδαστής θα έχει το δικό του, το ατομικό του πτυχίο.

Είναι μάλλον αναμενόμενο το επόμενο διάστημα να αρχίσουν να εμφανίζονται τα πρώτα προγράμματα σπουδών τα οποία να περιλαμβάνουν τις παραπάνω ρυθμίσεις. Είναι στο χέρι των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων να τα αναλύσουν, να τα διαδώσουν και να τα αντιπαλέψουν.

β. Μετά τον νόμο Σουφλιά και ένα χρόνο μετά τα ΕΟΚικα προγράμματα Socrates και Leonardo εμφανίζονται με σαφή τρόπο και οι πρώτες ρυθμίσεις για την αξιολόγηση των Τ.Ε.Ι. σε πρώτη φάση και των Α.Ε.Ι. αργότερα.

Αφού λοιπόν η πρώτη φάση του κύκλου της παραγωγικοποίησης των σχολών έχει ολοκληρωθεί περνάμε τώρα σε ένα νέο και ποιοτικά ανώτερο επίπεδο: Με αφορμή τούτη τη φορά την ισοτιμία των πιστοποιητικών σπουδών που δίνονται από ιδρύματα διαφορετικών χωρών της Ε.Ε., θεσπίζονται επιτροπές και κριτήρια προκειμένου να προχωρήσει η αξιολόγηση των ιδρυμάτων τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και σε διερωπαϊκό επίπεδο.

Στους σκοπούς του ΕΣΥΠ συγκαταλέγονται λοιπόν ο καθορισμός κριτηρίων και τρόπων αξιολόγησης του εκπαιδευτικού μας συστήματος, γενικά και ειδικότερα των ιδρυμάτων της ενιαίας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η επέκταση, συγχώνευση ή κατάργηση τμημάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η σύνδεση της εκπαίδευσης με τις κοινωνικές και παραγωγικές ανάγκες της χώρας, ο καθορισμός των βασικών κατευθύνσεων της έρευνας και των μεταπτυχιακών σπουδών, η χρηματοδότηση και η καθιέρωση κριτηρίων για την εφαρμογή του συστήματος μεταφοράς διδακτικών πιστωτικών μονάδων.

Η αξιολόγηση προφανώς θα γίνεται με βασικό κριτήριο την σύνδεση των τμημάτων ή ιδρυμάτων με την παραγωγή, την ερευνητική δραστηριότητα, την απορρόφηση των αποφοίτων και την κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού κ.λ.π. Η αξιολόγηση θα γίνεται από το ΕΣΥΠ καθώς και από διεθνείς οργανισμούς. (ήδη πρόσφατα ο ΟΟΣΑ επισκέφθηκε το ΑΠΘ για να το αξιολογήσει...). Είναι σαφές τί αποτελέσματα θα έχουν τα παραπάνω για το μέλλον των μη παραγωγικών σχολών καθώς και το πόσο περισσότερο θα πιάσουν όλες τις σχολές και τα ιδρύματα να προσαρμοστούν στις ανάγκες του κεφάλαιου.

Έχουμε ήδη αντικρίσει τα αποτελέσματα της παραγωγικοποίησης των πανεπιστημίων : εντατικοποίηση, πειθάρχηση, έρευνα - φασόν, κατακερματισμός σχολών και γνωστικών αντικειμένων, απόρριψη, συνεχώς υποβαθμιζόμενο μέλλον των αποφοίτων. Η μάχη συνεπώς ενάντια στην διπλή αξιολόγηση (αφενός διατμηματική, και αφετέρου στο εσωτερικό κάθε τμήματος με τα credits) πρέπει να γίνει από τους κυρίαρχους άξονες παρέμβασης και δράσης των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων στο επόμενο διάστημα.

(Δ. ΠΕΤΡ).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ

Το κείμενο που ακολουθεί δημοσιεύθηκε στο τελευταίο τεύχος 8-9 του πολιτικού δελτίου που εκδόθηκε από τις "Αριστερές Συσπειρώσεις" τον Μαΐο του 1996. Μέσα από αυτό το τεύχος αλλά και την εξέλιξη των προηγούμενων αποτυπώνεται η προσπάθεια για το μετασχηματισμό των Α.Σ. σε μία πολιτική κίνηση με συγκεκριμένη κατεύθυνση παρέμβασης και με σταθερή ιδεολογική φυσιογνωμία. Ο στόχος αυτού του κειμένου ήταν να αποτελέσει μέρος του πλαισίου θέσεων των Α.Σ. στην πανελλαδική συνδιάσκεψη που σχεδιαζόταν να γίνει προς τα τέλη του 1996. Επιχειρεί να αποτυπώσει τις εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο την δεκαετία του 90, ενώ παράλληλα να αναλύσει την πολιτική σκηνή, τις αντιθέσεις και τους μετασχηματισμούς των πολιτικών δυνάμεων, και τα κοινωνικά μέτωπα τα οποία ανοίγονταν. Το σύνολο σχεδόν των εκτιμήσεων που αναφέρονται σε αυτό το κείμενο επιβεβαιώθηκαν εκ των υστέρων. Η άνοδος του εκσυγχρονιστικού μπλοκ, η σταθεροποίηση του νέου συνασπισμού εξουσίας, ο ρόλος των μερίδων του κεφαλαίου και συγκεκριμένων μονοπωλιακών ομίλων σε αυτή τη σταθεροποίηση, οι βασικοί άξονες της αστικής στρατηγικής, ξεδιπλώθηκαν πλήρως τα επόμενα χρόνια. Πρέπει να πούμε ότι το κείμενο αυτό γράφτηκε προς τα τέλη του 1995, αρχές του 1996, πριν την παραίτηση του Παπανδρέου και την άνοδο του Σημίτη στην πρωθυπουργία και αργότερα στην προεδρία του ΠΑΣΟΚ. Ωστόσο ήδη από τότε η εκτίμηση μας ήταν ότι οι εξελίξεις μέσα στο κυβερνητικό κέντρο θα επέφεραν μία πολιτική και ιδεολογική μεταβολή που θα επισφράγιζε την στεγανοποίηση του από τμήματα των λαϊκών τάξεων και των μικροαστικών στρωμάτων που αντιπροσωπεύονταν μέσα από αυτό.

Το τελευταίο μέρος του κειμένου θεμελιώνει μία πρόταση παρέμβασης και πολιτικών συμμαχιών των Α.Σ που στηρίζεται σε τρεις άξονες, συσπειρώσεις κοινωνικών χώρων, πολιτικό - ιδεολογικό φόρουμ της ριζοσπαστικής αριστεράς, κεντρικά μέτωπα πολιτικής πάλης. Οι βασικές κατευθύνσεις αυτής της πρότασης έχουν μπει μετά από αρκετά χρόνια σε διαδικασία υλοποίησης με την **Πρωτοβουλία για τον συντονισμό της ριζοσπαστικής αριστεράς**.

Το εγχείρημα διαμόρφωσης μίας αντικαπιταλιστικής κατεύθυνσης προϋποθέτει την προσέγγιση τριών βασικών ερωτημάτων.

- ❑ Ποιές είναι οι μεταβολές που έχουν επέλθει στις καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις παραγωγής και εξουσίας, στην Ελλάδα και διεθνώς, οι οποίες τροποποιώντας ραγδαία τον ταξικό συσχετισμό δυνάμεων, μεταλλάσσουν την δομή των βασικών αλλά και των ενδιάμεσων τάξεων στο καπιταλιστικό σύστημα ;
- ❑ Ποιά είναι η σχέση, μέσα στην συγκυρία, των πολιτικών φορέων μίας αντικαπιταλιστικής κατεύθυνσης με το βασικό υποκείμενο της αντίθεσης προς το καπιταλιστικό κοινωνικό σύστημα και ο ορισμός αυτού του υποκειμένου ;
- ❑ Ποιά είναι τα εκπροσωπούμενα συμφέροντα τα οποία θα εκφράσει αυτή η κατεύθυνση με υλικούς όρους μέσα στην συγκυρία και πάνω σε ποιές αντιθέσεις θα αξονιστεί ;

Μιλάμε για αντικαπιταλιστική κατεύθυνση και όχι για στρατηγική, διότι η έννοια της στρατηγικής προϋποθέτει την ύπαρξη ενός συνόλου υλικών δεσμών και όρων σχέσης με το βασικό υποκείμενο της αντίθεσης στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Και μιλάμε για προσέγγιση διότι δεν υπάρχει άλλος τρόπος τοποθέτησης πάνω σε αυτά τα ζητήματα παρά αυτός της παρέμβασης πάνω τους.

1. Μεταβολές στον ταξικό συσχετισμό δύναμης

Πώς μπορεί να γίνει μία πρώτη προσέγγιση στο πρώτο ερώτημα - που είναι και το βασικό - που θα καθορίζει και τα άλλα δύο; Καταρχήν θα πρέπει να μην περιορίζεται στα στερεότυπα του παρελθόντος και να αντιμετωπίζει το καπιταλιστικό σύστημα ως ένα σύστημα ταξικής κυριαρχίας που τείνει να μετασχηματίζεται υπό την επίδραση της ταξικής πάλης. Η ισχύς του καπιταλισμού και η εξαιρετική του ανθεκτικότητα (μολονότι τα τελευταία 100 περίπου χρόνια διάφορες τάσεις ανά περιόδους διαγιγνώσκουν άστοχα τον επιθανάτιο ρόγχο του) θεμελιώνεται στην δυνατότητα να τροποποιεί τις σημαντικότερες κοινωνικές σχέσεις (παραγωγικές, πολιτικές, ιδεολογικές) και να επενεργεί στην συγκρότηση των φορέων των σχέσεων αυτών, δηλ. των τάξεων. Ένα

σύνολο πολιτικών και ιδεολογικών μηχανισμών συλλέγουν τις ταξικές πρακτικές (πάντοτε συγκρουσιακές) οι οποίες εκκρίνονται από το πρωτογενές επίπεδο των ταξικών σχέσεων, τις επεξεργάζονται, τις συγκροτούν και τις συνθέτουν σε κοινωνικές στρατηγικές. Αντίστοιχα όσοι επωμίζονται - ή ισχυρίζονται ότι επωμίζονται - το έργο μίας ανατρεπτικής κατεύθυνσης δεν διαθέτουν (ιδιαίτερα μετά την χρεοκοπία της Γ' Διεθνούς και των κομμουνιστικών κομμάτων) αντίστοιχους μηχανισμούς οι οποίοι να μπορούν να διαμορφώνουν αντικαπιταλιστικές κοινωνικές στρατηγικές. Εκτός αυτού, δεν υπάρχουν σήμερα οι αντίστοιχοι μηχανισμοί οι οποίοι να αναλύουν με επαρκή τρόπο την συγκυρία και τους μετασχηματισμούς των ταξικών σχέσεων και να παρεμβαίνουν σε αυτές. Τέτοιοι μηχανισμοί θα ήταν απαραίτητο να διαθέτουν μαζική πρόσβαση στις

ταξικές μερίδες που αντικειμενικά είναι φορείς της βασικής ανταγωνιστικής σχέσης προς τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής (το εργοστασιακό προλεταριάτο και τους εργάτες στις κατασκευές και στις μεταφορές) και ισχυρή επιρροή σε τάξεις, στρώματα και κοινωνικές κατηγορίες οι οποίες αντικειμενικά πολώνονται προς την πλευρά της ζωντανής εργασίας. Τέτοιες κοινωνικές δυνάμεις είναι: τμήματα της νέας μικροαστικής τάξης που καταλαμβάνουν τις χαμηλότερες εκτελεστικές θέσεις διανοητικής εργασίας στο εσωτερικό του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας, μερίδες της νεολαίας που στα πλαίσια της στρατηγικής της αναδιάρθρωσης αναπόδραστα τοποθετούνται σε υποβαθμισμένες θέσεις του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας ή προοπτικά είναι υπό απόρριψη, τμήματα παραδοσιακών κοινωνικών κατηγοριών τα οποία καταστρέφονται ως κοινωνικοί παράγοντες (μικρή αγροτική ιδιοκτησία, παραδοσιακά μικροαστικά στρώματα κ.λ.π.). Είναι απαραίτητο επίσης να διαθέτουν έναν ριζικά διαφορετικό τρόπο ερμηνείας της πραγματικότητας και χάραξης στρατηγικής για την ανατροπή της, δηλαδή στοιχεία μίας επαναστατικής θεωρίας.

Εκτός των γενικών χαρακτηριστικών των αντιθέσεων οι οποίες αναπτύσσονται μέσα στην δομή του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής η χάραξη ορισμένων κατευθύνσεων απαιτεί την ανάλυση των γενικών στοιχείων της περιόδου που διανύουμε. Το βασικότερο χαρακτηριστικό της περιόδου είναι ότι το κεφάλαιο έχει κατισχύσει στο χώρο της παραγωγής υπερνικώντας -και επιλύοντας- αντιστάσεις που είχαν αναπτυχθεί την προηγούμενη περίοδο την οποία σχηματικά θα χαρακτηρίσουμε ως "φορντική" μορφή συσσώρευσης και διανομής. Μέχρι ενός σημείου το κεφάλαιο έχει μεταβάλλει τους όρους ύπαρξης του και τους όρους με τους οποίους συγκροτείται η εργατική τάξη. Με την αλλαγή των εργασιακών διαδικασιών, την μεταβολή της δομής της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων, της δομής και του χώρου των παραγωγικών μονάδων, έχει επιτύχει να μειώσει τις δυνατότητες των αντιστάσεων οι οποίες εκκρίνονται στην παραγωγική διαδικασία και μέχρι ενός σημείου να ρευστοποιήσει την ίδια την δομή της εργατικής τάξης και τους χώρους παραγωγής. Η δυνατότητα αυτή των μεταβολών στους χώρους παραγωγής πυροδοτείται -όπως και οι προηγούμενες δηλαδή η ανάπτυξη του ανταγωνιστικού καπιταλισμού από την εκμηχάνιση, η ανάπτυξη της μονοπωλιακής μορφής συσσώρευσης και παραγωγής από την αλυσίδα παραγωγής - και σημαδεύεται από τις μεταβολές στην διάρθρωση του τεχνικού καταμερισμού εργασίας και στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών με την οποία αυτή υλοποιείται. Η τεράστια ώθηση της τεχνικής που διαμορφώνει νέα μέσα παραγωγής και μεθόδους εργασίας, όπως η πληροφορική, η τηλεματική και η αυτοματοποίηση αυξάνει με ραγδαίο βαθμό την παραγωγικότητα, εντατικοποιεί την εργασία δίνοντας σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα στο κεφάλαιο σε οικονομικό αλλά και σε πολιτικό και ιδεολογικό πεδίο. Ταυτόχρονα, η επαναστατικοποίηση των μεθόδων και των μέσων παραγωγής αυξάνει κατά πολύ την παραγωγή υλικών αντικειμένων με την χρήση των ιδίων ποσοτήτων ζωντανής εργασίας και διευρύνει την δυνατότητα του συλλογικού εργαζόμενου για έλεγχο

πάνω στα μέσα και στις μεθόδους παραγωγής. Τα στοιχεία αυτά καθιστούν περισσότερο από ποτέ τεχνικά εφικτή μίας μεγάλης κλίμακας μείωση του χρόνου εργασίας με όλες τις οικονομικές αλλά και πρωτίστως τις ιδεολογικές και πολιτικές επιπτώσεις που θα είχε κάτι τέτοιο. Ακριβώς όμως η τεχνική αυτή δυνατότητα που εισάγεται κάτω από την ηγεμονία του κεφαλαίου και αντανακλά κοινωνικές εξουσίες είναι που σε πρωτογενές επίπεδο τροποποιεί ραγδαία τον συσχετισμό δυνάμεων εις όφελος του κεφαλαίου αποδίδοντας του πολλαπλές δυνατότητες:

□ Την αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας και των χώρων κυκλοφορίας του κεφαλαίου η οποία έχει σαν αποτέλεσμα την εντονότερη διεθνοποίηση της παραγωγής και την κινητικότητα των κεφαλαίων μεταξύ κοινωνικών σχηματισμών και κλάδων. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την εκμετάλλευση των άνισων επιπέδων παραγωγικότητας στους διαφορετικούς κοινωνικούς σχηματισμούς, την εκμετάλλευση των διαφορετικών επιδεξιοτήτων που κατέχει ο συλλογικός εργαζόμενος σε αυτούς τους κοινωνικούς σχηματισμούς καθώς και την μικρότερη δέσμευση του κεφαλαίου από την εξέλιξη της ταξικής πάλης και τις πιέσεις των κατώτερων τάξεων στο έδαφος ενός κοινωνικού σχηματισμού

□ Τον περιορισμό ενός συνόλου προστατευτικών πρακτικών οι οποίες "υπεράσπιζαν" τα χαμηλότερης παραγωγικότητας κεφάλαια στο επίπεδο ενός κοινωνικού σχηματισμού με αποτέλεσμα την μεγαλύτερη έκθεση τους στον ανταγωνισμό με τα υψηλότερης παραγωγικότητας κεφάλαια, γεγονός που ενισχύει τις αναδιάρθρωτικές επιπτώσεις και διευκολύνει την διεύθυνση κεφαλαίων υψηλότερης παραγωγικότητας άλλης εθνικής και εδαφικής προέλευσης σε κρίσιμους κλάδους και τομείς ενός κοινωνικού σχηματισμού.

□ Την παραγωγικοποίηση χώρων και τομέων της οικονομίας, όπως οι υπηρεσίες, οι οποίες όχι μόνο γίνονται σημαντικό πεδίο για την αναδιανομή της υπεραξίας αλλά όλο και περισσότερο χώροι στους οποίους παράγεται υπεραξία. Αυτό επιπρόσθετα έχει σαν αποτέλεσμα την αποφασιστικότερη συμβολή κατηγοριών εργαζομένων που ανήκουν στις κατώτερες βαθμίδες της διανοητικής εργασίας (όπου επωμίζονται τους εκτελεστικούς ρόλους) στην αναδιανομή αλλά και στην παραγωγή μέρους της υπεραξίας που αποσπά το χρηματιστικό και το τραπεζικό κεφάλαιο. Παράλληλα ένα σύνολο τομέων που σχετίζονται με την αναπαραγωγή, την διαχείριση και την διασφάλιση της εργατικής δύναμης (εκπαίδευση, ασφάλιση, μεταφορές και υποδομές, διαχείριση του χώρου και του περιβάλλοντος) γίνονται άμεσο πεδίο καπιταλιστικής κερδοφορίας, όπου τα επενδυμένα σε αυτούς τους χώρους κεφάλαια τείνουν πια να μην λειτουργούν (ως ένα στοιχείο συμβιβασμού με τις κατώτερες τάξεις) με παραγωγικότητα χαμηλότερη από την μέση.

□ Την αναμόρφωση, την συρρίκνωση και τον κατακερματισμό - ιδιαίτερα στις περιοχές του αναπτυσσόμενου καπιταλισμού - των χώρων παραγωγής και των παραδοσιακών κλάδων που αποτελούσαν προπύργια της συγκέντρωσης του εργοστασιακού προλεταριάτου καθώς και παράγοντας που συγκρότησε την εργατική τάξη (στην μονοπωλιακή φάση του

καπιταλισμού) με ένα πλήθος πολιτικά και ιδεολογικά στοιχεία, όπως τον συνδικαλισμό, την κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη, την πειθαρχία, την κουλτούρα της κ.λ.π. Η υιοθέτηση νέων μορφών και χώρων απασχόλησης, ο κατακερματισμός του συλλογικού εργαζόμενου, η μεταβλητότητα της ένταξης στην εργασία αφαιρεί στοιχεία από τις ταξικές πρακτικές της νέας εργατικής τάξης ακόμα και από τις νέες περισσότερο εκμεταλλευόμενες κατηγορίες εργαζομένων.

2. Η επίθεση της αναδιάρθρωσης

Η αστική κίνηση που σημαδεύεται από μιας τεράστιας έκτασης αναδιάρθρωση κλάδων, χώρων παραγωγής, και εργασιακών διαδικασιών συνοδεύεται από μίας ευρείας κλίμακας πολιτική και ιδεολογική επίθεση των κυρίαρχων τάξεων, τόσο στα πλαίσια των εθνικών κοινωνικών σχηματισμών όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η επίθεση αυτή κεφαλαιοποιεί στο πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο τις εμποδισμένες κοινωνικές στρατηγικές του κεφαλαίου. Τα βασικά της σημεία είναι τα εξής

α. Θωράκιση των κρατικών μηχανισμών σε σχέση με την παρέμβαση των λαϊκών μαζών. Η θωράκιση αυτή δεν έχει μόνο - ή κυρίως - κατασταλτική πλευρά, αφορά περισσότερο την στεγανοποίηση τους από την πολιτική και ιδεολογική παρουσία των κατώτερων τάξεων, ιδιαίτερα των περισσότερο πληττόμενων ή απορριπτόμενων, και την μετατόπιση του κέντρου των αποφάσεων καθώς και των κέντρων εξουσίας στο σκληρό πυρήνα των μηχανισμών της κρατικής γραφειοκρατίας, αδιαπέραστων από εκείνο το τμήμα του επίσημου πολιτικού σκηνικού στο οποίο εδράζονταν στοιχεία παρέμβασης των λαϊκών μαζών. Ταυτόχρονα υπάρχει μετάθεση αρμοδιοτήτων ιδιαίτερα σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού στους μηχανισμούς των υπερεθνικών ολοκληρώσεων, στους οποίους επικεντρώνεται η ηγεμονία των κυρίαρχων κεφαλαίων των κυρίαρχων ιμπεριαλιστικών κρατών και των κεφαλαίων των υποτελών ιμπεριαλιστικών κοινωνικών σχηματισμών που διαπλέκονται μαζί τους.

β. Αναίρεση ενός συνόλου συμβιβασμών οι οποίοι είχαν διαμορφωθεί την προηγούμενη περίοδο μεταξύ της αστικής τάξης και των πιο ισχυρών τμημάτων της εργατικής τάξης και άλλων μερίδων των κατώτερων τάξεων. Οι συμβιβασμοί αυτοί αφορούσαν την απόσπαση από αυτά τα τμήματα μέρους (μικρού αλλά σημαντικού) του αυξανόμενου κοινωνικού προϊόντος το οποίο συνόδευε την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Αυτή η αναδιανομή γινόταν είτε με άμεση μορφή, την πραγματική αύξηση των μισθών, είτε με έμμεση υπό την μορφή κοινωνικών παροχών, διασφάλισης της απασχόλησης κ.λ.π. Είναι χαρακτηριστικό ότι παρ' όλη την ραγδαία αύξηση της παραγωγικότητας και την αύξηση του κοινωνικού προϊόντος κατά την τελευταία εικοσαετία το τμήμα του κοινωνικού προϊόντος το οποίο καρπούνται οι πιο υποβαθμισμένες κατηγορίες εργαζομένων και οι άνεργοι (οι

"φτωχοί") στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες μειώνεται. Ταυτόχρονα το κεφάλαιο αναιρώντας μονόπλευρα αυτούς τους συμβιβασμούς διαμορφώνει άλλους με κοινωνικές κατηγορίες οι οποίες αναπτύσσονται μέσα από τις σύγχρονες μορφές του τεχνικού (και του κοινωνικού) καταμερισμού εργασίας όπως είναι τα ανώτερα στρώματα της μικροαστικής τάξης τα οποία κατατάσσονται στις υψηλότερες θέσεις της διανοητικής εργασίας, μερίδες της κρατικής γραφειοκρατίας είτε των εθνικών είτε των υπερεθνικών μηχανισμών, στελέχη των πολιτιστικών ιδεολογικών μηχανισμών κ.λ.π. Οι συμβιβασμοί και οι συμμαχίες που συγκροτούν την περίοδο αυτή έχουν και οικονομικό και αλλά και πολιτικό και ιδεολογικό υπόβαθρο. Αυτά τα στρώματα αποτέλεσαν (και αποτελούν) την ραχοκοκαλιά της ταξικής συμμαχίας του αστικού συνασπισμού εξουσίας στην αφετηρία της (πολιτικής) αστικής αντεπίθεσης στις αρχές της δεκαετίας του '80 στην Δ. Ευρώπη και στην Β. Αμερική του Θάτσερισμού, του Ρηγκανισμού της Γερμανικής Χριστιανοδημοκρατίας κ.λ.π. Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι αυτή την περίοδο, οι μετατοπίσεις (όπως και η συμμετοχή) στην επίσημη πολιτική σκηνή οι οποίες αφορούν μαζικά στρώματα και δημιουργούν πολιτικά αποτελέσματα στα εμφανή και επίσημα δίκτυα εξουσίας (στις εκλογές, στις κυβερνήσεις, στα κόμματα κ.λ.π.) αφορούν περισσότερο αυτά τα στρώματα από ότι τις κατώτερες τάξεις (πράγμα που γινόταν την μεταπολεμική περίοδο) για αυτό γίνονται και αντικείμενο και ρυθμιστές πολιτικών και εκλογικών στρατηγικών.

γ. Η μεταβολή των δεσποζόντων ιδεολογικών συνόλων με την επιβολή του σκληρού πυρήνα του τεχνοκρατικού ιδεολογικού συνόλου, της ανταγωνιστικότητας και της αγοράς, έναντι αυτών της ανάπτυξης και του κοινωνικού συμβολαίου. Μεταβολές που συνοδεύονται με την μετατόπιση στο πεδίο της τυπικής κυριαρχίας από πλευράς ιδεολογικών μηχανισμών στον πολιτιστικό ιδεολογικό μηχανισμό ο οποίος αντιμετωπίζει ως υποκείμενο το άτομο, τον καταναλωτή αντικειμένων τον φορέα συμπεριφορών, γεγονός που μοριοποιεί και θρυμματίζει τον συνεκτικό ιστό των ιδεολογικών συνόλων (αυτή την μετατόπιση σηματοδοτεί και η εκδοχή του «τέλους της ιδεολογίας») όπως αυτά επάγονται στις μάζες έναντι αυτών των ιδεολογικών μηχανισμών που όριζαν ως αντικείμενα τους φορείς συλλογικών αντιλήψεων (τα μέλη και οι οπαδοί των κομμάτων), τους φορείς εργασιακών επιδεξιότητων (επαγγελματικές ενώσεις, σωματεία, συνδικάτα) ή τους μελλοντικούς φορείς εργασιακών δυνατοτήτων (μαθητές, φοιτητές) δηλαδή το σχολείο και το πανεπιστήμιο. Αυτή μετατόπιση στο πεδίο των κυρίαρχων ιδεολογικών συνόλων από τις συλλογικές αναγνωρίσεις και τις συλλογικές ιδεολογικές εγγαράξεις και τις συλλογικές πρακτικές προς ατομικά πρότυπα και βιώματα απηχεί σε αυτό που σχηματικά έχουμε ορίσει ως διαδικασία εξατομίκευσης και φαινόμενο απομόρφωσης.

1. Διαμόρφωση σε παγκόσμιο επίπεδο πολιτικών και ιδεολογικών στρατηγικών - και η ισχυροποίηση των αντίστοιχων μηχανισμών για την επιβολή τους - οι οποίες αποτελούν προϊόν των συμβιβασμών των κυρίαρχων ιμπεριαλιστικών κρατών (με δεσπόζουσες σε αυτό το πλέγμα ισορροπιών τις Η.Π.Α.) και που έχουν σαν στόχο είτε να προλαμβάνουν, είτε να εξαλείφουν επικίνδυνες ταξικές συγκρούσεις σε επίπεδο κοινωνικών σχηματισμών, είτε να επιβάλλουν τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των κυρίαρχων ιμπεριαλιστικών κρατών έναντι των τοπικών αστικών τάξεων στις περιοχές που γίνονται αντικείμενο των ιμπεριαλιστικών σχεδιασμών. Τέτοια στοιχεία είναι ο νέος ρόλος του Ο.Η.Ε (και η πλήρη ομόνοια σε αυτόν τον νέο ρόλο), η διαμόρφωση δυνάμεων ταχείας επεμβάσεως και οι επεμβάσεις στο Κουβέιτ, στην πρώην Γιουγκοσλαβία κ.α. αλλά και ο ρόλος του Δ.Ν.Τ στην αναμόρφωση των οικονομιών των χωρών του πρώην κρατικού καπιταλισμού.

3. Η αποδόμηση του ανατολικού μπλοκ

Οι στρατηγικές αυτές σε οικονομικό, πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο συμπίπτουν (και κατά κάποιο τρόπο πυροδοτούν) την αποδόμηση του ιστορικά διαμορφωμένου αντιπάλου του αστικού κόσμου του "κομμουνισμού". Η αποδόμηση αυτή σχετίζεται σε αδρές γραμμές με δύο τάσεις :

✓ Τα κατά πολύ υψηλότερα (σε σχέση με τον ιστορικό τους ανταγωνιστή) επίπεδα παραγωγικότητας που επέτυχαν να επιβάλλουν οι χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού μέσω των τεχνολογικών μεταβολών και των νέων εργασιακών διαδικασιών. Από την στιγμή που τα προερχόμενα από τις χώρες του Ανατολικού μπλοκ κεφάλαια εκτέθηκαν στον διεθνή ανταγωνισμό, μέσω των ανταλλαγών, των εμπορικών σχέσεων (οι οποίες είναι υποσύνολα των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων παραγωγής), του ανοίγματος των οικονομιών τους (που αρχίζει από τα τέλη της δεκαετίας του '50), και της αποδοχής των αστικών κριτηρίων παραγωγικότητας και αποδοτικότητας, η πιο ισχυρή μορφή καπιταλιστική οργάνωση σταδιακά θα επενεργούσε αποδιαρθρωτικά στην ιδιαίτερη μορφή οργάνωσης της παραγωγής και της διανομής τους κοινωνικού προϊόντος την οποία είχε σχηματοποιήσει ο κρατικός καπιταλισμός. Η τάση αυτή αντιστοιχεί σε αυτό που ανέφερε ο Μαρξ στον πρώτο τόμο του "Κεφαλαίου" όταν έρχονται σε επαφή μέσω εμπορικών σχέσεων σχέσεις παραγωγής που χαρακτηρίζουν διαφορετικούς τρόπους ή μορφές παραγωγής τότε ιστορικά αναδεικνύονται σε κυρίαρχο εκείνοι οι τρόποι ή μορφές παραγωγής που έχουν το υψηλότερο επίπεδο παραγωγικότητας, εξαρθρώνοντας, εκτοπίζοντας ή υποτάσσοντας τους προγενέστερους τρόπους και μορφές παραγωγής.

✓ Την σταδιακή ωρίμανση μίας νέας αστικής τάξης η οποία ανασυστάθηκε μέσα από το σύνολο των αστικών κοινωνικών σχέσεων που σε μία πορεία ταξικών συγκρούσεων εγκαθιδρύθηκαν σε όλα τα επίπεδα και τις βαθμίδες (την οικονομία το κόμμα, το κράτος, το κόμμα) του Σοβιετικού

καταρχήν κοινωνικού σχηματισμού (και εξ επαγωγής και στους υπόλοιπους κοινωνικούς σχηματισμούς του Ανατολικού μπλοκ). Η κρατική αστική τάξη των χωρών αυτών κάτω από την πίεση του ανταγωνισμού που εξασκούσε στο σύστημα κυριαρχίας της ο αναπτυγμένος καπιταλισμός και τους περιορισμούς που έθετε για την πλήρη υλοποίηση των συμφερόντων της το κέλυφος των τυπικών σχέσεων που είχαν απομείνει σε αυτούς τους κοινωνικούς σχηματισμούς από την Οκτωβριανή Επανάσταση και τις ταξικές συγκρούσεις των περιόδων σοσιαλιστικής οικοδόμησης 1917 - 1956 πήρε την πρωτοβουλία για την πλήρη παλινόρθωση και την κυριαρχία της κλασσικής μορφής του μονοπωλιακού καπιταλισμού σε όλα τα επίπεδα αυτών των κοινωνικών σχηματισμών.

Η εξέλιξη αυτή είναι κεφαλαιώδους σημασίας και είναι από τα στοιχεία που μεταβάλλουν τον συσχετισμό δυνάμεων εις όφελος των κυρίαρχων τάξεων στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες σε σχέση με τις λαϊκές μάζες για μία μακρά περίοδο. Οι επιπτώσεις είναι πολλαπλές:

Α. Ιδεολογικές. Στην συνείδηση ευρύτατων μαζών ακυρώθηκε η μόνη, μέχρι σήμερα, υλική εκδοχή εναλλακτικής κοινωνικής συγκρότησης γεγονός το οποίο μεσοπρόθεσμα συμπαρασύρει και την δυνατότητα συγκροτημένων και συλλογικών αποπειρών για μια άλλη εναλλακτική ως προς τον καπιταλισμό κοινωνική οργάνωση. Η δυνατότητα και η έννοια ενός "καλύτερου" μέλλοντος σε όλες τις εκδοχές τους και με όλες τις αναγνωρίσεις και τα φαντασιακά στοιχεία τα οποία συνεπιφέρει, υποκαθίσταται από διάφορα ιδεολογικά σύνολα ορισμένα εκ των οποίων (εθνικισμός, ρατσισμός θρησκευτικά ιδεολογήματα) με όλη την υλικότητα τους απηχούν ιδεολογικά στοιχεία που μία προγενέστερη περίοδο παρουσίαζαν ύφεση.

Β. Πολιτικές. Η εξάλειψη του αντίπαλου δέους αφήνει μεγαλύτερα περιθώρια στις κυρίαρχες τάξεις να αναιρέσουν τους συμβιβασμούς που διαμορφώνουν με τις κατώτερες τάξεις των χωρών τους και να συμπιέσουν ακόμα περισσότερο την παρουσία τους από το πολιτικό και κοινωνικό προσκήνιο. Πρέπει πάντα να λαμβάνουμε υπόψη μας ότι μια σειρά από τις κατακτήσεις του εργατικού και λαϊκού κινήματος σε επίπεδο υλικών παροχών αλλά και δημοκρατικών δικαιωμάτων - δηλαδή επίδρασης του στην πολιτική σκηνή - αποτέλεσαν υλικό αντιστάθμισμα στην ελκτική επίδραση της σοσιαλιστικής οικοδόμησης. Αντίστοιχα η αρνητική επίδραση που είχε στην εξέλιξη της ταξικής πάλης στις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού η απώθηση που προκαλούσαν οι χώρες του "σοσιαλιστικού" στρατοπέδου σχετίζονταν με την κατά πολύ μικρότερη κάλυψη - από μία στιγμή και πέρα - των υλικών και πολιτικών αναγκών των κατώτερων τάξεων (ή μάλλον των τμημάτων τους με ανατρεπτικούς προσδιορισμούς και αντικειμενικό πολιτικό βάρος) σε αυτές τις χώρες σε σύγκριση με τις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού.

Γ. Οικονομικές. Με την κατάρρευση της οικονομικής και παραγωγικής οργάνωσης του κρατικού καπιταλισμού ανοίγονται περιθώρια για την διεύδυση κεφαλαίων σε νέους παραγωγικούς χώρους και περιοχές, οι οποίοι εξέρχονται από μίας μορφής ευρείας

κλίμακας καταστροφής κοινωνικού κεφαλαίου (που στις αποδιάρθρωτικές επιπτώσεις στην οικονομία εμφανίζει αντιστοιχίες με κραχ, ή με πόλεμο) κάτι που δίνει την δυνατότητα για υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και κερδοφορίας σε ορισμένους τομείς. Αυτό προσφέρει πολλαπλά πλεονεκτήματα: την εκμετάλλευση ενός σχετικά ειδικευμένου και πειθαρχημένου - ιδιαίτερα σε παραδοσιακούς κλάδους και τομείς - αλλά πολιτικά ηττημένου σε αυτές τις χώρες συλλογικού εργαζόμενου, και την ανεύρεση νέων χώρων με την επένδυση στους οποίους τμήματα του κεφαλαίου δίνουν διέξοδο στην κινητικότητα τους, "εκβιάζοντας" τις εθνικές εργατικές τάξεις και επιτυγχάνοντας υψηλότερα ποσοστά κέρδους. Ταυτόχρονα η νέου τύπου ένταξη, λόγω της αποδιάρθρωσης των παραδοσιακών οικονομικών και πολιτικών μηχανισμών των κοινωνικών σχηματισμών - και αντίστοιχα των αστικών τους τάξεων-του ανατολικού μπλοκ στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα τις τοποθετεί στις κατώτερες θέσεις του συστήματος κυριαρχίας - υποταγής κάτι που δίνει επιπλέον δυνατότητες πολιτικής και οικονομικής επιβολής σε παγκόσμιο επίπεδο στις άρχουσες τάξεις των κυρίαρχων ιμπεριαλιστικών κοινωνικών σχηματισμών εφ' όσον ένας αντίπαλος ακόμα και υπό την έννοια των αντιθέσεων μεταξύ των αστικών τάξεων είτε εκλείπει είτε υποτάσσεται.

4. Αντιφάσεις της αναδιάρθρωσης

Μεσοπρόθεσμα το προβάδισμα το οποίο έχουν αποκτήσει οι κυρίαρχες τάξεις (σαν αποτέλεσμα της υλοποίησης της αναδιάρθρωτικής στρατηγικής και της αδιαμφισβήτητης ηγεμονίας τους σε παγκόσμιο επίπεδο) είναι σημαντικό και για αυτούς τους λόγους όλη η περίοδος με την ιστορική έννοια του όρου χαρακτηρίζεται από την παρατεταμένη κρίση του εργατικού κινήματος (ακόμα και των αμυντικών διεκδικητικών τάσεων του), μία κρίση για την οποία η διέξοδος δεν είναι ορατή σήμερα.

Ωστόσο η αναδιάρθρωτική κίνηση παράγει τροποποιημένες τις αντιφάσεις της. Παρόλη την σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας και του παραγόμενου κοινωνικού προϊόντος όχι μόνο δεν αμβλύνονται οι ανισότητες και οι διαιρέσεις μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών σχηματισμών αλλά εντείνονται οι διαιρέσεις και οι πολώσεις στο εσωτερικό των ιδίων των αναπτυγμένων καπιταλιστικών κοινωνικών σχηματισμών αναπτύσσοντας άνισα ή καταστρέφοντας ολόκληρες περιοχές κοινωνικές κατηγορίες και ταξικές μερίδες. Αντίστοιχα, η κινητικότητα του κεφαλαίου σε παγκόσμια κλίμακα δεν αναπτύσσει τις καθυστερημένες κοινωνίες αλλά αποδιαρθώνει εν μέρει την υπάρχουσα συγκρότηση τους αποκτώντας την δυνατότητα να αποσαθρώσει και τμήματα ανεπτυγμένων ή με μέσο επίπεδο ανάπτυξης.

Η κινητικότητα των κεφαλαίων, η αναίρεση των προστατευτικών πρακτικών και η άμεση έκθεση των χαμηλότερης παραγωγικότητας κεφαλαίων στον διεθνή ανταγωνισμό, οι πιέσεις που ασκούνται μέσω των αλληλεξαρτήσεων των καπιταλιστικών ομίλων και των υπερεθνικών ιμπεριαλιστικών ολοκληρώσεων (οι οποίες αποκτούν μεγάλο ειδικό βάρος στα εθνικά αστικά κράτη ως παράγοντες άσκησης της πολιτικής και των συμβιβασμών με τις εθνικές λαϊκές μάζες), η

κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ - ουσιαστικά ενός τύπου κοινωνικής οργάνωσης - και ο τεράστιος χώρος οικονομικός και πολιτικός που αποδεσμεύει για τις αναπτυγμένες αστικές τάξεις αυτή η κατάρρευση, απελευθερώνουν του λυσσαλέους ανταγωνισμούς μεταξύ των διαφορετικών μερίδων του κεφαλαίου και των ιμπεριαλιστικών αστικών τάξεων αλλά και επιμέρους αστικών τάξεων. Ανταγωνισμοί οι οποίοι την προηγούμενη περίοδο είχαν μικρότερη ένταση κυρίως λόγω του ειδικού βάρους του κοινού εχθρού, του λαϊκού κινήματος και δευτερευόντως της ύπαρξης ενός αντισυνασπισμού.

Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου υπό την σφραγίδα των υπερεθνικών ολοκληρώσεων και των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών, στο φόντο ενός τεράστιου σχεδίου αναδιάρθρωσης παράγει μία ασταθή ισορροπία. Λειτουργεί αποδιάρθρωτικά για μία σειρά κεφαλαιοκρατικές λειτουργίες και τομείς, εσωτερικεύει τις αντιθέσεις μεταξύ εθνικών συνιστωσών του επενδυμένου σε έναν κοινωνικό σχηματισμό κεφαλαίου, στο κράτος και στους υπερεθνικούς μηχανισμούς ολοκλήρωσης περιορίζει την δυνατότητα των επιμέρους πιο αδύνατων αστικών τάξεων και μερίδων των αστικών τάξεων για την άσκηση πολιτικής έναντι των λαϊκών στρωμάτων στους κοινωνικούς σχηματισμούς, στις περιοχές ή στους κλάδους τους. Στρατηγικά ασταθείς ισορροπίες τέτοιου τύπου επιλύονται είτε κάτω από την σφραγίδα και την ανατρεπτική επίδραση του λαϊκού παράγοντα κάτι το οποίο λόγω του συσχετισμού δυνάμεως και των διαμορφωμένων πολιτικών και ιδεολογικών όρων είναι απίθανο να συμβεί αυτή την ιστορική περίοδο, είτε με την εκδήλωση εξαιρετικά έντονων κρίσεων που μπορεί να πάρουν τα χαρακτηριστικά οικονομικών καταρρεύσεων, αυταρχικοποίησης του πολιτικού συστήματος είτε τοπικών πολεμικών εμπλοκών. Επί μέρους πλευρές τέτοιων συμπτωμάτων υπάρχουν σε όλες τις περιοχές που αποτελούν τους "ασθενείς κρίκους" τις ιμπεριαλιστικής αλυσίδας. Ασθενείς κρίκους υπό διπλή έννοια ότι είναι ασαφής η θέση ένταξη τους στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα και ότι είναι επίδικο αντικείμενο των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και διεισδύσεων. (Μια τέτοια περιοχή είναι και η Βαλκανική. Η σημαντική αυτή αστάθεια προς το παρόν (με την έννοια της ιστορικής περιόδου) ισχυροποιεί το κεφάλαιο. Η σωστότερα αδυνατίζει τις δυνάμεις της εργασίας.

5. Για το υποκείμενο της βασικής αντίθεσης

Ας κάνουμε μία πρώτη προσέγγιση της δεύτερης ενότητας ερωτημάτων, αυτών που αφορούν την σχέση μας - ως χώρου και όχι ως επιμέρους συνιστώσας - με αυτό που ορίζουμε ως υποκείμενο της βασικής ανταγωνιστικής αντίθεσης στην κυρίαρχη σχέση εκμετάλλευσης, την εργατική τάξη. Ήδη με αυτά που έχουν προαναφερθεί ως προς τις μεταβολές των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής και εξουσίας και τις επιπτώσεις στην δομή των τάξεων, υπαινίσσονται οι αιτίες αυτής της σχέσης. Ας την περιγράψουμε σύντομα.

Οι περισσότερες ομάδες του χώρου της άκρας αριστεράς εμφανίζουν σημαντική διάσταση μεταξύ της στρατηγικής που εξαγγέλλουν, της πολιτικής αναφοράς τους και της κοινωνικής τους βάσης και του ειδικού

βάρους που έχουν στα στρώματα εκείνα τα οποία τυπικά απευθύνεται η πολιτική στρατηγική τους. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ακύρωση της πολιτικής πρακτικής τους και τον περιορισμό τους σε αυτόκεντρα κλειστά συστήματα ή στην καλύτερη περίπτωση σε προπαγανδιστικούς ομίλους μίας γενικής πολιτικής κατεύθυνσης η οποία με δυσκολία μπορεί να εξειδικευθεί και να έχει αποτελέσματα ακόμα και στο επίπεδο της προπαγάνδας. Η κατάσταση αυτή απορρέει από τα εξής στοιχεία που σχετίζονται με την γενικότερη εξέλιξη της ταξικής πάλης:

- 1) Την μικρή μαζικότητα των οργανώσεων, τάσεων, ομαδοποιήσεων του χώρου της άκρας αριστεράς η οποία τους αφαιρεί την δυνατότητα να ασκήσουν αυτόνομα πολιτική στο επίπεδο του κοινωνικού σχηματισμού. Είναι προφανές ότι είναι απαραίτητος όρος για την αυτοτελή παρουσία ενός κόμματος στο πολιτικό επίπεδο μία τέτοια μαζικότητα η οποία έστω μειοψηφικά να αντανakλά στο εσωτερικό του την παρουσία κοινωνικών κατηγοριών στρωμάτων και ταξικών μερίδων.
- 2) Την πλήρη απουσία του σκληρού πυρήνα της εργατικής τάξης (του εργοστασιακού προλεταριάτου) από τις οργανώσεις αυτές τα τελευταία 15 χρόνια τουλάχιστον. Δεν πρέπει άλλωστε να παραβλέπουμε το γεγονός ότι, ιστορικά, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Δυτική Ευρώπη το πολιτικό βάρος των εργατικών στρωμάτων μέσα στους σχηματισμούς της αντικαπιταλιστικής αριστεράς (παρόλη την πλειοδοσία των αναφορών σε αυτά) μεταπολεμικά είναι μειωμένο. Σε αντίθεση με την περίοδο πριν τον πόλεμο όπου συγκροτούνταν κατά το μεγαλύτερο βαθμό από εργατικά στρώματα μαζί με μικροαστούς διανοούμενους στα καθοδηγητικά κλιμάκια.

Σχηματικά θα λέγαμε ότι οι αντιφάσεις και η κρίση των οργανώσεων της άκρας αριστεράς εντοπίζονται στην άσκηση "κεντρικής" και αυτόκεντρης πολιτικής με σαθρά πόδια, χωρίς τους όρους μαζικότητας που είναι αναγκαία συνθήκη, τυπικά προσανατολισμένη - όχι ουσιαστικά - προς στρώματα με τα οποία δεν έχει καμία οργανική σύνδεση, αδυνατώντας να αναδείξει τις κοινωνικές αντιφάσεις οι οποίες την τροφοδοτούν και υλικά - σε επίπεδο μελών και επιρροών - και σε επίπεδο πολιτικών αποτελεσμάτων, τους τόπους στους οποίους εδράζονται οι πρακτικές της και έχει ειδικό βάρος η επιρροή της.

Στα παραπάνω πλαίσια οι πολιτικές κατευθύνσεις των ομάδων του χώρου σε όλες τις εκδοχές δεν δίνουν διεξόδους. Είτε αυτές που έχουν μία στενή εργατίστικη προσέγγιση περιορίζοντας την πολιτική τους πρακτική σε επίπεδο προπαγάνδας και "διαφώτισης" της εργατικής τάξης, είτε όταν παίρνουν την μορφή της υποκατάστασης του "κόμματος της εργατικής τάξης" κάτω από την σωστή πολιτική και ιδεολογική κατεύθυνση με πιο χαρακτηριστική εκδοχή την προσπάθεια συγκρότησης ενός συνεπούς ΚΚΕ, είτε όταν ανακαλύπτουν ανατρεπτικά υποκείμενα ανάλογα με την συγκυρία και τις μόδες της εποχής.

6. Θεμέλια μιας αντικαπιταλιστικής κατεύθυνσης

Ας εξετάσουμε τώρα τον τρίτο τύπο ζητημάτων που αφορά τα στοιχεία και τις αντιθέσεις πάνω στα οποία μπορεί να θεμελιωθεί μία αντικαπιταλιστική κατεύθυνση.

Καταρχήν ένα προεισαγωγικό σημείο: Η επίθεση η οποία δέχονται σήμερα οι δυνάμεις της εργασίας, είναι τόσο συνολική στο επίπεδο και των κοινωνικών πρακτικών (της εργασίας, της διαβίωσης, των όρων ύπαρξης) των πολιτικών και ιδεολογικών σχέσεων. Για να αντεπεξέλθει κανείς έστω και αμυντικά είναι απαραίτητη η εφ' όλης της ύλης συγκρότηση σε πολιτικό ιδεολογικό και στρατηγικό επίπεδο. Υπάρχουν ορισμένες παράμετροι οι οποίες κάνουν αυτήν την ανάγκη περισσότερο επιτακτική. Θεωρητικά πάντοτε υπήρχε η ανάγκη για εφ' όλης της ύλης συγκρότηση απέναντι στο καθολικό των κρατικών στρατηγικών. Σήμερα υπάρχουν όμως επιπλέον λόγοι άμεσης πρακτικής ύπαρξης για εφ' όλης της ύλης συγκροτήσεις.

- Αν παλιότερα τα ιστορικά αποτελέσματα του επίσημου εργατικού κινήματος είτε στην κομμουνιστική του εκδοχή είτε στην αριστερή κινηματική σοσιαλδημοκρατική εκδοχή παρήγαγαν πρωτογενείς πολιτικές πρακτικές τις οποίες ευρύτερες μάζες εγκολπώνονταν (ή πολιτικές "πρωτοπορίες" των κοινωνικών χώρων ιδιοποιούνταν) σήμερα είμαστε μπροστά στα τελευταία όρια αυτών των ιστορικών αποτελεσμάτων.
- Αν παλιότερα οι διεκδικήσεις των μαζών, το υλικό στοιχείο της γραμμής των μαζών αποτελούσαν πεδίο συμβιβασμού και αποκρυστάλλωσης μιας νέας ταξικής ισορροπίας και αρκετές φορές έναυσμα μιας νέας έντασης κεφαλαιακής συσσώρευσης (όπως η μαζική κατανάλωση) η συσσωρευμένη ισχύς των αστικών τάξεων θεμελιώνεται σε αιτίες όπως η διαπλοκή των κεφαλαίων ή η ένταξη των χωρών στην ιεραρχημένη συνάρθρωση των διαφορετικών κοινωνικών σχηματισμών και τρόπων παραγωγής που κάνει ανελαστική μέχρι ενός βαθμού την δυνατότητα των επιμέρους αστικών τάξεων για παροχές και συμβιβασμού στα τυπικά πλαίσια ενός συμβολαίου ή - ακόμα περισσότερο - καθιστά αποδιαρθρωτικό ένα τέτοιο συμβιβασμό για ορισμένους τομείς.

Πρόκειται λοιπόν για δύο χαρακτηριστικά που δείχνουν ότι και η πιο επιμέρους και μικρή διεκδίκηση για να εκπληρωθεί πρέπει να συγκροτείται ως επιμέρους στοιχείο της πιο συνολικής και ολόπλευρης ρήξης. Η συγκυρία λοιπόν καθιστά απαραίτητη αλλά και μέχρι ενός βαθμού ευνοεί την διαμόρφωση πολιτικών ομάδων που να συνέχονται ένα ιστό συνολικής αντικαπιταλιστικής αναφοράς, δηλαδή πολιτικών ομάδων με κομμουνιστική αναφορά.

7. Η κατάσταση στην Ελλάδα.

Θα προσπαθήσουμε να θέσουμε ορισμένα αδρά σημεία που περιγράφουν τον ταξικό συσχετισμό δυνάμεων στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό.

Η Ελλάδα είναι μία χώρα η οποία εντάσσεται στις χώρες του αναπτυσσόμενου καπιταλισμού και βρίσκεται στο εσωτερικό του ιμπεριαλιστικού μπλοκ που διαμορφώνεται από τις χώρες της Δ. Ευρώπης. Σε

αυτό το ιμπεριαλιστικό μπλοκ ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός εντάσσεται στις κατώτερες θέσεις της ιεραρχημένης συνάρθρωσης κυρίαρχων και κυριαρχούμενων κοινωνικών σχηματισμών του μονοπωλιακού καπιταλισμού. Η θέση αυτή και η ταξική δομή από την οποία απορρέει δημιουργεί τις ακόλουθες επιπτώσεις :

- ➔ Το κεφάλαιο στα πλαίσια του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού επιτελεί μια σειρά λειτουργίες οι οποίες αντιστοιχούν στην νέα περίοδο της μονοπωλιακής φάσης του αναπτυγμένου καπιταλισμού. Είναι υποκείμενο (αλλά και αντικείμενο) της διεθνοποίησης και των αναδιαρθρώσεων που αναπτύσσονται στο (και από) το ιμπεριαλιστικό μπλοκ στο οποίο κατά βάση εντάσσεται.
- ➔ Η ένταξη του με υποτελή τρόπο στην κυρίαρχη πλευρά της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας επενεργεί με πολλαπλό τρόπο πάνω στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό. Αφενός στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό επικρατούν εκείνες οι παραγωγικές πολιτικές και ιδεολογικές θέσεις οι οποίες προσιδιάζουν στην μονοπωλιακή φάση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής: το ελληνικό κεφάλαιο επιτελεί ιμπεριαλιστικές λειτουργίες ως αναφορά τις χώρες του άμεσου περιγύρου, και σε εκείνες τις χώρες που λόγω διαφοράς παραγωγικότητας ή πλεονεκτημάτων που διαθέτει σε ορισμένους τομείς όπως οι μεταφορές (με άξονα το εφοπλιστικό κεφάλαιο), κατασκευές κ.λ.π. επιλέγει την στρατηγική διείσδυσης σε άλλους με χαμηλότερη θέση στην ιεραρχία της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας κοινωνικούς σχηματισμούς. Ταυτόχρονα ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο εντάσσεται η Ελλάδα στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα και στο ιμπεριαλιστικό μπλοκ - σε θέσεις υποταγής - επιδρά στην ανάπτυξη του τεχνικού καταμερισμού εργασίας που επικρατεί, στα διάφορα χαρακτηριστικά της παραγωγικής διαδικασίας (όπως είναι η συγκέντρωση και το μέγεθος των επιχειρήσεων, οι εργασιακές διαδικασίες οι οποίες εφαρμόζονται κ.λ.π). στους κλάδους οι οποίοι αναπτύσσονται και εμφανίζουν υψηλή απόδοση σε σχέση με τον διεθνή καταμερισμό εργασίας, στην επιρροή που έχουν οι δεσπόζουσες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις στο σύστημα πολιτικής και ιδεολογικής εξουσίας που διαμορφώνεται στην ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό και πρωτίστως εντείνει και εσωτερικεύει ευθέως τις πιέσεις που ασκεί η διεθνοποίηση σε μερίδες του ελληνικού κεφαλαίου κάνοντας αναπόδραστα τα αναδιαρθρωτικά αλλά και τα εξαρθρωτικά αποτελέσματα στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό υπό την ηγεμονία του πολυεθνικού κεφαλαίου.

Η κατάταξη της Ελλάδας στις κατώτερες θέσεις του ιμπεριαλιστικού μπλοκ που συγκροτούν οι χώρες του Δυτικοευρωπαϊκού καπιταλισμού, προκύπτει ως αποτέλεσμα του ιστορικής ανάπτυξης τους ελληνικού καπιταλισμού και της ειδικής μορφής με την οποία εκδηλώθηκε η πάλη των τάξεων στην Ελλάδα. Είναι απαραίτητο να γίνουν ορισμένες επισημάνσεις πάνω στην εξέλιξη της πρόσφατης περιόδου του ελληνικού

κοινωνικού σχηματισμού για να κατανοηθεί η φάση στην οποία βρίσκεται.

8. Ιστορική διαμόρφωση του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού

Έχουμε άλλοτε επισημάνει ότι η έκβαση της ταξικής πάλης κατά την δεκαετία του '40 με την συντριβή του ένοπλου λαϊκού κινήματος καθόρισε την συγκρότηση ενός πολιτικού καθεστώτος και ενός συστήματος κοινωνικό οικονομικής ανάπτυξης. Του πολιτικού καθεστώτος έκτακτης ανάγκης, της διαμόρφωσης του κράτους των εθνικοφρόνων και της διατήρησης σε εξωτερικότητα από το πολιτικό σύστημα των "αντεθνικών" στοιχείων, δηλαδή ενός μεγάλου τμήματος των λαϊκών τάξεων. Ένα τύπο συσσώρευσης ο οποίος στηρίχθηκε στην εκτατική συσσώρευση κεφαλαίου, στην υπερεκμετάλλευση λόγω των πολιτικών και κοινωνικών συσχετισμών ενός εργατικού με σχετικές δυνατότητες ειδίκευσης, αλλά και στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διατηρούσαν τμήματα της ελληνικής αστικής τάξης (εφοπλιστικό κεφάλαιο, τραπεζικό κεφάλαιο) λόγω ιστορικής διαμόρφωσης της και της διεθνούς συγκυρίας.

Αυτός ο τύπος πολιτικού καθεστώτος συνάντησε τα όρια του τα οποία πυροδοτήθηκαν από την αντίφαση μεταξύ ενός συστήματος το οποίο βασιζόταν σε μία αυταρχική πολιτική κυριαρχία και την διατήρηση ως αποφασιστικών κέντρων εξουσίας όλων των μηχανισμών που την διασφάλιζαν (παλάτι, στρατός, παρακρατικά δίκτυα) ενώ παράλληλα ανέπτυξε μέσα από την ραγδαία καπιταλιστική ανάπτυξη εκείνα τα αστικά στρώματα και τις στρατηγικές (π.χ. ενσωμάτωση στο δυτικοευρωπαϊκό κέντρο) που μέσα στα πλαίσια των επιδιώξεων τους ήταν η ενσωμάτωση στο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα με ηγεμονευμένο τρόπο του συνόλου των κατώτερων τάξεων μέσα στα πλαίσια μίας αστικής εκσυγχρονιστικής στρατηγικής.

Οι αντιφάσεις μεταξύ των δύο αστικών στρατηγικών και οι διαμάχες μεταξύ των μερίδων της αστικής τάξης που επένδυναν στην μία και στην άλλη διαμάχες που ενσαρκώνονταν κυρίως στα διαφορετικά κέντρα εξουσίας οδήγησε στην ανοιχτή εγκαθίδρυση του εκτάκτου καθεστώτος ανάγκης, της στρατιωτικής δικτατορίας. Η στρατηγική αυτή η οποία αποτελεί μία μετασχηματισμένη εκδοχή της στρατηγικής της προηγούμενης περιόδου και διατηρεί τους ίδιους ρυθμούς ανάπτυξης χωρίς όμως να επιλύει τις αντιφάσεις του καθεστώτος επισωρεύοντας και επιπλέον λόγω της ανελαστικότητας του. Έτσι την επόμενη περίοδο κατά την οποία αναπτύσσονται δύο τύπου κρίσεις για την αστική στρατηγική το καθεστώς καταρρέει.

Τον ένα τύπο κρίσης τον παράγει ή έναρξη της πετρελαϊκής κρίσης που σηματοδοτεί και την στροφή από το "φορντικό" μοντέλο συσσώρευσης στις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού. Τον δεύτερο, η ήττα της ιμπεριαλιστικής στρατηγικής που ο ελληνικός αστισμός από την δεκαετία του '60 είχε αναπτύξει για την Κύπρο (κρίση που εξαιτίας των υλικών επιπτώσεων της και των συλλογικών μνημών βιώθηκε ως εθνική προδοσία). Η ήττα αυτή εδράζεται στις πολλαπλές υποτιμήσεις από την πλευρά των πολιτικά κυρίαρχων μερίδων της ελληνικής αστικής τάξης της ισχύος του

τούρκικου υποϊμπεριαλισμού, της αυτόνομης στρατηγικής και της ισχύος της κυπριακής αστικής τάξης και κυρίως του γεγονότος ότι στην περιοχή και στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό το κυρίαρχο ιμπεριαλιστικό κέντρο παρέμενε λόγω της πολιτικής και στρατιωτικής του επιρροής ο αμερικάνικος παράγοντας ο οποίος ήθελε να διατηρήσει για τους δικούς του λόγους ορισμένες ισορροπίες και τον έλεγχο στις εξελίξεις στην περιοχή.

Αυτοί οι δύο τύποι κρίσεων σε συνδυασμό με τους κλυδωνισμούς και τον κίνδυνο για κατάρρευση του συστήματος που δημιουργούσε η παρουσία λαϊκών μαζών (Πολυτεχνείο) στο προσκήνιο κατά την περίοδο ενός καθεστώτος εκτάκτου ανάγκης συνέπηξε το σύνολο του αστικού πολιτικού προσωπικού γύρω από μία ενιαία στρατηγική αυτή του οριστικού τέλους του κράτους των εθνικοφρόνων και της επιβολής του αστικού εκσυγχρονισμού και του εξορθολογισμού σε πολιτικό επίπεδο. Η τομή αυτή διενεργήθηκε κάτω από την πρωτοβουλία και την ηγεμονία της αστικής τάξης χωρίς ο λαϊκός παράγοντας για λόγους που σχετίζονται με την διαμόρφωση και την καθυστέρηση των πολιτικών εκπροσώπων του και την ιστορική εξέλιξη της ταξικής πάλης να μπορέσει να βάλει την σφραγίδα του. Τα βασικά της χαρακτηριστικά της ήταν τα εξής

- Ενσωμάτωση του συνόλου του πολιτικού προσωπικού στην επίσημη πολιτική σκηνή.
- Κάλυψη ορισμένων από τα αιτήματα των λαϊκών μαζών κυρίως στο πολιτικό επίπεδο (αλλά και στο οικονομικό) κάτω από την πίεση της ριζοσπαστικοποίησης τους αλλά και των περιθωρίων που έδινε η μονόπλευρη καθήλωση του μεριδίου που αποσπούσαν από το κοινωνικό προϊόν για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα.
- Ανάλυση από την μεριά του κράτους (η περίφημη «σοσιαλμανία») ορισμένων κομβικών για την συνολική καπιταλιστική αναπαραγωγή κεφαλαιοκρατικών λειτουργιών (τμήματα του τραπεζικού συστήματος, ενέργεια, δημόσιες μεταφορές κ.λ.π.) οι οποίες το προηγούμενο χρονικό διάστημα λειτουργούσαν με την διαρκή ενίσχυση του κρατικού μηχανισμού ως ιδιωτικά μονοπώλια, με υψηλότερα ποσοστά κέρδους λόγω της δεσπόζουσας θέσης τους, γεγονός που δημιουργούσε ανισορροπία στον συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ των καπιταλιστικών ομίλων και των διάφορων τμημάτων της αστικής τάξης.
- Εκμετάλλευση ορισμένων συγκριτικών πλεονεκτημάτων από πλευράς παραγωγικότητας και επιδεξιότητων του συλλογικού εργαζομένου κατά την προηγούμενη περίοδο καπιταλιστικής συσσώρευσης (στους τομείς των κατασκευών, των μεταφορών και αλλού) για την ανάπτυξη μίας σχετικά αυτοτελούς στρατηγικής διείσδυσης σε χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αν. Ευρώπης.
- Ραγδαία ανάπτυξη ορισμένων νέων τομέων, κυρίως στον χώρο των υπηρεσιών (όπως ο τουρισμός) οι οποίοι μέχρι ενός σημείου αναιρούσαν τις πιέσεις που δεχόταν η θέση του ελληνικού κεφαλαίου στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα.

Οι διεργασίες αυτές συμπίπτουν με δύο ειδών πιέσεις που δέχεται η αστική στρατηγική. Το πρώτο είδος πιέσεων οφείλεται στις αντιστάσεις των λαϊκών

τάξεων που είτε άμεσα (πολιτικές αν και πάντα ηγεμονευμένες από την αστική ιδεολογία) είτε έμμεσα (στους χώρους παραγωγής και αναπαραγωγής) αναιρούν ορισμένα από τα πλεονεκτήματα του φτηνού και πειθαρχημένου εργατικού δυναμικού και του ευνοϊκού πολιτικού και θεσμικού πλαισίου. Το δεύτερο είδος πιέσεων σχετίζεται με την προώθηση της στρατηγικής της αναδιάρθρωσης και της διεθνοποίησης σε παγκόσμιο επίπεδο που σηματοδοτεί είτε την συρρίκνωση τομέων τους οποίους το εσωτερικευμένο στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό κεφάλαιο (με ελληνική ή ξένη προέλευση) είχε αναπτύξει είτε την μετατόπιση τους σε άλλες περιοχές της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας (όπως η μεταλλευτική δραστηριότητα, η χαλυβουργία, η χημική βιομηχανία πρώτων υλών, η κλωστοϋφαντουργία κ.λ.π.). Ο συνδυασμός όλων αυτών των παραγόντων επιβραδύνει κατά πολύ τους συνολικούς ρυθμούς ανάπτυξης που πλησιάζουν πια αυτούς των ανεπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών.

Στα πλαίσια αυτά ως απάντηση διαμορφώνεται η κατεύθυνση της ενσωμάτωσης στο συγκροτημένο ιμπεριαλιστικό συνασπισμό της ΕΟΚ. Η όλη σύλληψη είναι ότι: 1) με την ενσωμάτωση σε αυτό το ιμπεριαλιστικό κέντρο θα υπάρξει εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων που υπάρχουν από πλευράς κερδοφορίας κεφαλαίων σε ορισμένους τομείς της ελληνικής οικονομίας ώστε να υπάρξει προώθηση των προϊόντων στις ιμπεριαλιστικές χώρες του συνασπισμού της ΕΟΚ, 2) με την ροή κεφαλαίων με την μορφή επιδοτήσεων από αυτές τις χώρες θα είναι πιο εύκολη η εκκαθαριστική λειτουργία σε ορισμένους κλάδους της ελληνικής οικονομίας που εμφάνισαν την κρίση που αναφέραμε παραπάνω, 3) κάτω από το ειδικό βάρος του ευρωπαϊκού κεφαλαίου θα υπερνικηθούν οι αντιστάσεις από πλευράς εργατικής τάξης αλλά και από πλευράς παραδοσιακών στρωμάτων (όπως μικροαστικά στρώματα, αγροτικά στρώματα κ.λ.π.) 4) η έκθεση του ελληνικού κεφαλαίου με ελεγχόμενο τρόπο στον διεθνή ανταγωνισμό θα διευκολύνει την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό τομέων και κλάδων, 5) η ένταξη σε αυτό το ιμπεριαλιστικό κέντρο θα σταθεροποιήσει οριστικά την δομή της πολιτικής εξουσίας της αστικής τάξης και θα αυξήσει εξ' επαγωγής την ιδεολογική κυριαρχία της καθώς και ότι θα αφήσει περιθώρια συμμαχιών με ανερχόμενα μεσοστρώματα, 6) συμβαδίζει με την τάση διείσδυσης του ελληνικού κεφαλαίου σε άλλους εκτός Ε.Ο.Κ. κοινωνικούς σχηματισμούς

Η ένταξη στην ΕΟΚ για όλους τους λόγους που περιγράφηκαν παραπάνω, και σε αντίθεση από ότι υποστηριζόταν από τα ρεφορμιστικά κόμματα επιδρούσε εξαρθρωτικά μόνο για επιμέρους κεφάλαια και όχι για ολόκληρα τμήματα της αστικής τάξης. Γι' αυτό και έγινε αποδεκτή από το σύνολο της αστικής τάξης καταρχήν και από το σύνολο των πολιτικών εκπροσώπων την αμέσως επόμενη περίοδο (της Πασοκικής εξουσίας).

Η πίεση των λαϊκών στρωμάτων από την μια πλευρά, η διαμόρφωση νέων μερίδων της μικροαστικής τάξης κατά την προηγούμενη φάση καπιταλιστικής ανάπτυξης, η ανάγκη για μία μεταβατική διαχείριση των υπό εκκαθάριση (λόγω της κρίσης) κεφαλαίων στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό διαμορφώνει μία νέας μορφής κοινωνικής συμμαχίας που δεν αναιρεί

αλλά κληρονομεί και διευρύνει τις προϋπάρχουσες υλικές εκδοχές των κοινωνικών συμμαχιών της αστικής τάξης δηλαδή την δυνατότητα πρόσβασης στο δημόσιο και στην εκπαίδευση, τις συγκυριακές παροχές προς τα αγροτικά στρώματα μέσω επιδοτήσεων φοροαπαλλαγών κ.λ.π.. Δεν πρόκειται για μία συνολικά εναλλακτική αστική στρατηγική αλλά για μία εναλλακτική εκδοχή κοινωνικής εκπροσώπησης τμημάτων των κατώτερων τάξεων από τον συνασπισμό εξουσίας. Τα βασικά στοιχεία τα οποία υλοποίησε ο αστικός συνασπισμός εξουσίας ο οποίος εκπροσωπήθηκε πολιτικά από το ΠΑΣΟΚ στην πρώτη φάση διακυβέρνησης του ήταν τα εξής

□ Πλήρης ενσωμάτωση στο κυρίαρχο ιδεολογικό σύνολο των στοιχείων της μη επαναστατικής εκδοχής των εαμικών ιδεολογικών υποσυνόλων.

□ Ενίσχυση της τάσης για τον αστικό εκσυγχρονισμό των πολιτικών και ιδεολογικών μηχανισμών του συστήματος

□ Διαμόρφωση ενός τύπου σοσιαλδημοκρατικού συμβολαίου σε επίπεδο υλικών διεκδικήσεων και πολιτικού βάρους των εργατικών και άλλων λαϊκών στρωμάτων.

□ Διατήρηση της λειτουργίας ενός συνόλου επιχειρήσεων με ποσοστά κερδοφορίας κάτω από το μέσο ποσοστό κέρδους με την προσφυγή στην εισροή ξένων κεφαλαίων (με την μορφή του δανεισμού)

□ Επιτάχυνση της στρατηγικής της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης με την ενίσχυση και μέσω των εισροών της ΕΟΚ συγκεκριμένων κλάδων και δραστηριοτήτων και την προσπάθεια διαμόρφωσης ενός συλλογικού εργαζόμενου με επιδεξιότητες σε κλάδους αιχμής

Η περίοδος αυτή σηματοδοτείται από την επιβράδυνση της διείσδυσης του ελληνικού κεφαλαίου στην Μέση Ανατολή λόγω του πολέμου και την κρίση ενός συνόλου τομέων στους οποίους κατείχε ορισμένα πλεονεκτήματα. Ήδη μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα η υπαγωγή στο δυτικοευρωπαϊκό κεφάλαιο γίνεται μονόδρομος για το σύνολο της ελληνικής αστικής τάξης. Η ισορροπία συμβιβασμών με τμήματα των κατώτερων τάξεων με ενσωμάτωση των πολιτικών και ιδεολογικών τους αιτημάτων στο ιδεολογικό σύνολο της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης (εκσυγχρονισμός, ανάπτυξη, αναβάθμιση) προετοιμάζει την πολιτική και ιδεολογική αντεπίθεση της άρχουσας τάξης και στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό και υπονομεύει το σύνολο των αυτοτελών κοινωνικών πρακτικών τους. Η διαίρεση που προκύπτει στο εσωτερικό της αστικής στρατηγικής κατά της εκλογές του '85 αφορά καταρχήν τον τρόπο εκπροσώπησης των λαϊκών στρωμάτων αλλά προοπτικά μία βαθύτερη τομή μέσα στην συνέχεια της αστικής στρατηγικής συσσώρευσης. Τα βασικά της στοιχεία τα οποία διακρίνονται ήδη από την πολιτική του ΠΑΣΟΚ στα μέσα της δεκαετίας του '80 και κορυφώνονται με την άνοδο της δεξιάς στην κυβέρνηση είναι τα ακόλουθα:

- I. Καθήλωση του κόστους της εργατικής δύναμης σε τέτοια επίπεδα ώστε το ελληνικό κεφάλαιο να επαναπροσποριστεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του στους τομείς εντατικής εκμετάλλευσης της εργασίας
- II. Συρρίκνωση των κοινωνικών παροχών είτε άμεσων είτε έμμεσων (με την ανάληψη από πλευράς του κράτους της λειτουργίας ενός τμήματος του κεφαλαίου κατά

πολύ κάτω από το μέσο ποσοστό κέρδους) ως παράμετρο της αξίας της εργατικής δύναμης

III. Υποστήριξη του αναδιάρθρωτικού εγχειρήματος με την ευνοϊκή μεταχείριση εκείνων των κλάδων που ανήκουν σε τομείς αιχμής, στους τομείς των υπηρεσιών και στον κατασκευαστικό τομέα την προώθηση ευνοϊκού θεσμικού πλαισίου την διαπλοκή τμημάτων του ελληνικού κεφαλαίου με το ξένο κεφάλαιο.

IV. Δημιουργία εκείνων των πολιτικών και ιδεολογικών όρων που καθιστούν δυνατή την εμπέδωση από πλευράς αντιστάσεων των κατώτερων τάξεων της νέας στρατηγικής καπιταλιστικής συσσώρευσης. Οι όροι αυτοί έχουν σαν βασικά στοιχεία:

✓ τον κατακερματισμό εκείνων των κοινωνικών χώρων στους οποίους συγκεντρώνονται οι σημαντικότερες αντιστάσεις,

✓ την αποδιάρθρωση των συλλογικών πρακτικών των κατώτερων τάξεων (συνδικάτα, σύλλογοι κ.λ.π.),

✓ την μετατόπιση του κυρίαρχου ιδεολογικού ρόλου από μηχανισμούς εγχάραξης συλλογικών αναπαραστάσεων όπως είναι οι εκπαιδευτικοί ή τα κόμματα, σε μηχανισμούς όπως είναι τα Μ.Μ.Ε.,

✓ την μετατόπιση ισχύος σε κέντρα εξουσίας στεγανοποιημένα από τις λαϊκές τάξεις όπως ο δικαϊκός μηχανισμός και οι μηχανισμοί επαγωγής των συμφερόντων του δυτικοευρωπαϊκού κεφαλαίου έναντι των κομμάτων.

Οι επιμέρους ρήξεις οι οποίες προκαλούν στην κοινωνική συμμαχία που εκπροσωπεί το ΠΑΣΟΚ αυτές οι μεταβολές, παράλληλα με το γεγονός ότι η νέα φάση της επιθετικής αστικής στρατηγικής θίγει πλευρές του αστικού πολιτικού προσωπικού παράγουν τα στοιχεία πολιτικής κρίσης του τέλους της δεκαετίας του '80 που οδηγούν στην κυριαρχία της επιθετικής εκδοχής της στρατηγικής της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης στο κυβερνητικό κέντρο εξουσίας.

Η επιθετική εκδοχή της διακυβέρνησης της Ν.Δ. παίρνει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Εκκαθάριση τμημάτων του μη αποδοτικού κεφαλαίου την λειτουργία των οποίων είχε επωμιστεί το κράτος και απόδοση των αποδοτικών τμημάτων του με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους στο ιδιωτικό κεφάλαιο
- Διατήρηση μίας περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής η οποία ευνοεί μερίδες του κεφαλαίου (ιδιαίτερα του τραπεζικού).
- Επένδυση των κεφαλαίων που προέρχονται από την πλευρά της ΕΟΚ (όπως επιβάλλεται από το ιμπεριαλιστικό κέντρο) σε τομείς υποδομών και υπηρεσιών (όπως είναι τα μεγάλα έργα) στα οποία δεσπόζοντα ρόλο έχει το πολυεθνικό κεφάλαιο που προέρχεται από τα κυρίαρχα ιμπεριαλιστικά κράτη
- Επεξεργασία μίας επιθετικής στρατηγικής διείσδυσης από πλευράς του ελληνικού κεφαλαίου στις χώρες της Αν. Ευρώπης και ιδιαίτερα της Βαλκανικής με όλα τα πολιτικά και ιδεολογικά αποτελέσματα που αυτό επιφέρει στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό.
- Προώθηση της διείσδυσης του ιδιωτικού κεφαλαίου με την ηγεμονία του ξένου κεφαλαίου σε μονοπωλιακούς τομείς αιχμής παροχής υπηρεσιών κρίσιμων για όλα τα τμήματα του κεφαλαίου όπως είναι κυρίως οι τηλεπικοινωνίες και δευτερευόντως η ενέργεια.

Η στρατηγική αυτή έχει πολλαπλά αποτελέσματα. Καταρχήν δημιουργεί στοιχεία άνισης ανάπτυξης στο εσωτερικό της ελληνικής οικονομίας μεταξύ διαφορετικών κλάδων και τομέων που παρουσιάζουν δυναμισμό και επισυσσωρεύουν κέρδη και εκείνων στους οποίους οι εκκαθαριστικές λειτουργίες κινούνται χωρίς κανένα φραγμό, αλλά και στο εσωτερικό του ελληνικού σχηματισμού μεταξύ περιοχών και κοινωνικών κατηγοριών που πλήττονται από το αναδιάρθρωτικό εγχείρημα και άλλων των οποίων ευνοούνται. Ταυτόχρονα η ιδιαίτερη επιθετικότητα απέναντι σε τμήματα των κατώτερων τάξεων τα συσπειρώνει με αμυντικό τρόπο στην πολιτική εκπροσώπηση του ΠΑΣΟΚ ενώ το αποφασιστικό οικονομικό και πολιτικό προβάδισμα πάνω στο σύνολο του ελληνικού κεφαλαίου που τείνουν να αποκτήσουν τα τμήματα εκείνα που θα κυριαρχήσουν στους τομείς αιχμής με την προοπτική των ιδιωτικοποιήσεων μέρους των κρατικών μονοπωλίων δημιουργεί αντιθέσεις και στο εσωτερικό των αστικών στρωμάτων και των καπιταλιστικών ομίλων που αναγνωρίζονται στην επιθετικής μορφής διακυβέρνησης της Ν.Δ. Ιδιαίτερο ρόλο στην ανάπτυξη αυτών των αντιθέσεων παίζει η κατεύθυνση για την ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ. Πέραν του γεγονότος ότι οι τηλεπικοινωνίες - όπως και οι υποδομές στις κατασκευές - αποτελούν ένα τεράστιο πεδίο κερδοφορίας εγγυημένο από τους κρατικούς μηχανισμούς, με όλες τις αντιθέσεις μεταξύ καπιταλιστικών ομίλων και την διαφθορά που αυτές συνεπιφέρουν, στην σημερινή φάση της καπιταλιστικής ανάπτυξης ο έλεγχος αυτού του τομέα από καπιταλιστικούς ομίλους ή μερίδες της αστικής τάξης τις καθιστά δεσπόζουσες στο σύνολο του επενδυμένου σε ένα κοινωνικό σχηματισμό κεφάλαιο. Οι αντιθέσεις αυτές σημαδεύουν την πτώση της κυβέρνησης της Ν.Δ.

Οι εκλογές του 1993 γίνονται σε συνθήκες ταξικής πόλωσης από πλευράς των στρωμάτων που αναγνωρίζονται πολιτικά στα δύο πολιτικά μπλοκ. Παρουσιάζουν το εξής χαρακτηριστικό, οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των στρατηγικών των δύο κομμάτων αφορούν επιμέρους ρυθμούς παρεμβάσεων, οι οποίες δευτερευόντως σχετίζονται με το πολιτικό βάρος των κατώτερων τάξεων, και πρωτίστως με τις ισορροπίες που πρέπει να διατηρηθούν μεταξύ των διαφορετικών μερίδων της αστικής τάξης. Μπορούμε να πούμε ότι η στρατηγική της αστικής τάξης αυτήν την περίοδο παρουσιάζει μία ενότητα στην κατεύθυνση των στοιχείων των οποίων περιγράψαμε παραπάνω.

Ποιες είναι οι ανοιχτές αντιθέσεις και τα σημεία τριβής αυτής της στρατηγικής;

1. Οι πιέσεις τις οποίες δέχεται το ελληνικό κεφάλαιο από το άνοιγμα του στον διεθνή ανταγωνισμό και τις ασφυκτικές επιπτώσεις που ασκεί η διαδικασία διεθνοποίησης στα πιο αδύνατα κεφάλαια των επιμέρους κρίκων της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας.
2. Η διαμόρφωση ενός συλλογικού εργαζόμενου κατά κλάδους αιχμής ο οποίος να διαθέτει εκείνα τα στοιχεία της πειθαρχίας της ευελιξίας και της πολυκατάρτισης που να τον κάνουν παραγωγικό για το κεφάλαιο.
3. Η απορρόφηση των κραδασμών που προκαλεί η απόρριψη τμημάτων της παραδοσιακής εργατικής τάξης στο πλαίσιο των πολώσεων και των

ανισοτήτων που προκαλεί η ιμπεριαλιστική ολοκλήρωση

4. Η διάρρηξη των παραδοσιακών τρόπων οικοδόμησης συμμαχιών με τμήματα των κατώτερων τάξεων κάτι που αφορά κυρίως την συρρίκνωση του δημόσιου τομέα ως χώρου ανέλιξης των μικροαστικών στρωμάτων, τα αγροτικά στρώματα όπου με την περικοπή των επιδοτήσεων και την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών επιδιώκεται η συμπίεση του αγροτικού εισοδήματος (ως τμήματος του συνολικά παραγόμενου προϊόντος) και προοπτικά η διαδικασία προλεταριοποίησης ή απόρριψης τέτοιων στρωμάτων καθώς και την συμπίεση της μικροϊδιοκτησίας με την υπερφορολόγηση και την απόσπαση πόρων από αυτήν για την υποστήριξη του κατασκευαστικού κεφαλαίου (κυρίως στα μεγάλα έργα)
5. Οι αντιθέσεις που προκαλούνται μεταξύ διαφορετικών μερίδων του κεφαλαίου για το προβάδισμα σε αυτήν την στρατηγική κάτι το οποίο παράγει αρκετές αντιφάσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι η σφικτή δημοσιονομική πολιτική και η πολιτική των υψηλών επιτοκίων ενισχύουν μερίδες του χρηματιστικού κεφαλαίου και του κεφαλαίου στον χώρο των υπηρεσιών θίγοντας μερίδες του βιομηχανικού κεφαλαίου. Αντίστοιχα η διαμάχη για αυτό το προβάδισμα μεταξύ μεγάλων καπιταλιστικών ομίλων, ιδιαίτερα εκείνων που λειτουργούν σε στενή διαπλοκή με τις προμήθειες του δημοσίου, κατασκευές, τηλεπικοινωνίες κ.λ.π δημιουργεί κραδασμούς που αντανακλούνται στο εσωτερικό των κρατικών μηχανισμών και του πολιτικού προσωπικού.
6. Οι πιέσεις και οι περιορισμοί που επιβάλλουν τα κυρίαρχα ιμπεριαλιστικά κέντρα στην επιμέρους ιμπεριαλιστική στρατηγική της ελληνικής αστικής τάξης κάτι που εκτός των άλλων έχει επιπτώσεις στον κλυδωνισμό του συγκυριακού ιδεολογικού υποσυνόλου του εθνικισμού.

Είναι προφανές ότι η ελληνική αστική τάξη έχει αποκτήσει σημαντική ισχύ απέναντι στα λαϊκά στρώματα. Η αποδιάρθρωση της κοινωνικής συμμαχίας που πολιτικά εκπροσωπεί το ΠΑΣΟΚ γίνεται και κάτω από το βάρος αυτής της ισχύος. Η αποδιάρθρωση αυτή αφήνει υλικά (τους συμβιβασμούς τους οποίους ήταν υποχρεωμένη απέναντι στις λαϊκές τάξεις η σοσιαλδημοκρατία) αλλά και ιδεολογικά κενά. Η διάρρηξη της κοινωνικής συμμαχίας, σε μία περίοδο που δεν υπάρχουν τα περιθώρια για αντικατάσταση της από μία άλλη, γεγονός που εκλαμβάνεται από ευρύτατα λαϊκά στρώματα που αναγνωρίζονταν στο ΠΑΣΟΚ ως “κρίση και τέλος της πολιτικής”. Αυτή η κρίση εκπροσώπησης παράγει εν μέρει τα φαινόμενα της κρίσης μέσα στο ΠΑΣΟΚ παρόλο που ως κόμμα εφαρμόζει μία πολιτική από την οποία ικανοποιεί πλήρως τις βασικές κατευθύνσεις της αναδιάρθρωσης πίσω από τις οποίες στοιχίζονται όλες οι μερίδες της αστικής τάξης.

Οι αντιφάσεις οι οποίες αναπτύσσονται σήμερα στον χώρο του ΠΑΣΟΚ θεμελιώνονται σε δύο καταστάσεις:

- α) στον τρόπο με τον οποίο αντανακλούνται στο εσωτερικό του επιμέρους αντιφατικά συμφέροντα

διαφορετικών μερίδων της αστικής τάξης, ισχυρών καπιταλιστικών ομίλων και αστικών στρωμάτων. Αντιθέσεις που οξύνονται και παίρνουν όλο και πιο υλικά χαρακτηριστικά όσο περιορίζεται ο ρόλος των κομμάτων ως τόπων συγκρότησης κοινωνικών συμμαχιών (με τις ιδεολογικές παραμέτρους αλλά και τα υλικά συμφέροντα των κατώτερων τάξεων) και ως κέντρων εξουσίας. Η συρρίκνωση του ρόλου των κομμάτων και η μετάθεση του σε άλλα κέντρα εξουσίας καθιστά τα κόμματα πεδία διαμαχών επιμέρους συμφερόντων με αποτέλεσμα όλα τα φαινόμενα “σήψης” που τυπικά εμφανίζονται σήμερα

β) με την επιθετική στρατηγική την οποία ακολουθεί η αστική τάξη που έχει σαν στόχο να ακυρώσει (αλλά και να αποφύγει μελλοντικά) μια σειρά από συμβιβασμούς ή την εκπλήρωση minimum συμφερόντων των κατώτερων ή και σύμμαχων στρωμάτων. Αυτή η στρατηγική πλήττει ιδιαίτερα τους τόπους στους οποίους αποκρυσταλλώνονταν πολιτικά αυτοί οι συμβιβασμοί ή και τους τρόπους με τους οποίους αναδεικνύονταν. Υλοποιείται στο πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο εκτός των άλλων με την προνομοποίηση όλων των τάσεων στο εσωτερικό των κομμάτων (και του πολιτικού συστήματος) που ενοποιούνται γύρω από το αναδιάρθρωτικό εγχείρημα. Είναι αυτό που αναγκάζει τα διάφορα “ρεύματα” - να συνωθούνται για να αποκτήσουν προνομιακή σχέση με διάφορα πολιτικά και οικονομικά κέντρα. Κάτι το οποίο διαπερνά με μεγαλύτερη ένταση το ΠΑΣΟΚ επειδή διαχειρίζεται την κυβερνητική εξουσία.

Η κρίση των παραδοσιακών κομματικών σχηματισμών όπως εκδηλώνεται την τελευταία περίοδο με την διαμάχη των επιγόνων στο ΠΑΣΟΚ και την ανοιχτή διαίρεση στο εσωτερικό της Ν.Δ οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην μεταβολή στο συσχετισμό δυνάμεων σε κοινωνικό επίπεδο εις όφελος της αστικής τάξης και του ασφυκτικού πλαισίου του οποίου επιβάλλει η διεθνοποίηση και ο διεθνής ανταγωνισμός οι οποίες αποτρέπουν την οποιαδήποτε δυνατότητα για μία άλλη πολιτική, συμβιβαστική ως προς τα λαϊκά στρώματα. Η μεταβολή του συσχετισμού δύναμης επενεργεί με δύο τρόπους; α) αποδιάρθρωνει την κοινωνική συμμαχία του ΠΑΣΟΚ, β) αποτελεί το έναυσμα για ενίσχυση των συντηρητικών μετατοπίσεων σε πολιτικό επίπεδο και τον θρυμματισμό των μεγάλων κομματικών σχηματισμών με την δημιουργία ορισμένων επιπλέον κομμάτων η πολιτικών τάσεων. Η διεργασία αυτή ξεκίνησε με την δημιουργία της ΠΟ.ΛΑ. κάτω από την πρωτοβουλία πολιτικο - οικονομικών κέντρων εξουσίας ωστόσο αντανakλάται και στον πόλεμο “χαρακωμάτων” ο οποίος αναπτύσσεται την περίοδο αυτή μέσα στα δύο μεγάλα αστικά κόμματα αλλά και με ένα διαφοροποιημένο τρόπο στο εσωτερικό των κρατικών μηχανισμών κυρίως των ιδεολογικών.

Η αποδιάρθρωση της κοινωνικής συμμαχίας του ΠΑΣΟΚ αναδεικνύει μία γενικότερη ρήξη με τους ιστορικούς τρόπους συγκρότησης ταξικών συμμαχιών - κάτι που αφορά και την κομματική πελατεία της Δεξιάς - της αστικής τάξης στην Ελλάδα με παραδοσιακά (μικρή αγροτική ιδιοκτησία, μικρή ιδιοκτησία των πόλεων) και νέα μικροαστικά στρώματα (τμήματα της μικροαστικής διάνοησης). Η ρήξη αυτή προσδιορίζεται από την επιβολή της πολιτικής κατεύθυνσης της ΕΟΚ

(και των άλλων υπερεθνικών ολοκληρώσεων) για τον περιορισμό των αμέσων και εμμέσων κοινωνικών παροχών αλλά και από τα “αντικειμενικά” δεδομένα της διεθνοποίησης. Πλευρές αυτής της ρήξης αποτελούν:

α) ο περιορισμός του αγροτικού εισοδήματος ο οποίος με τον τρόπο τον οποίο υλοποιείται με την κατάργηση επιδοτήσεων, την υπονόμευση παραδοσιακών καλλιεργειών, την φορολόγηση των αγροτικών στρωμάτων κ.λ.π. ευθέως παραπέμπει στην συρρίκνωση της αγροτικής ιδιοκτησίας και των αγροτικών στρωμάτων που μπορεί να πάρει τα χαρακτηριστικά μίας ημι - προλεταριοποίησης

β) η υποβάθμιση της τμήματος της μικρής εμπορευματικής παραγωγής των πόλεων (μικροβιοτέχνες, μικρέμποροι κ.λ.π.) που θεσμικά εντείνονται με την ενίσχυση των μονοπωλιακών μορφών παραγωγής και την υπερφορολόγηση τους

γ) η σταδιακή άρση όλων των θεσμικών μορφών που κατοχύρωναν τα εργασιακά δικαιώματα στρωμάτων της μικροαστικής διάνοησης (π.χ. επετηρίδα) και τον περιορισμό της δυνατότητας πρόσβασης στο δημόσιο το οποίο ήταν διαρκής πηγή εξασφάλισης εργασίας για τα πολιτικά σύμμαχα στο συνασπισμό εξουσίας μικροαστικά στρώματα.

Εκτός από αυτά τα τμήματα τα οποία μέχρι ενός σημείου αναγνώριζαν τα συμφέροντα τους στο ΠΑΣΟΚ (το περίφημο μπλοκ των μη “προνομιούχων”) το μεγαλύτερο τμήμα της εργατικής τάξης στράφηκε σε ιδιαίτερη έκταση στις τελευταίες εκλογές με μία στάση “ταξικού αμυντισμού” προς το ΠΑΣΟΚ ως έσχατο όριο επιβράδυνσης της καπιταλιστικής επίθεσης. Η στροφή αυτή δεν σχετιζόταν με τον παραδοσιακό “επιθετικό” ρεφορμισμό που διεκδικούσε την αναδιανομή ενός τμήματος της υπεραξίας προς όφελος της εργατικής τάξης, πάντα μέσα στα πλαίσια της καπιταλιστικής κυριαρχίας, αλλά με την διατήρηση ορισμένων όρων ύπαρξης τμημάτων της εργατικής τάξης σε περιοχές (Πάτρα, Εύβοια κ.α.) και σε κλάδους (ναυπηγοεπισκευαστικός, μεταλλευτικός, κλωστοϋφαντουργία κ.λ.π) που βρίσκονται κάτω από συνολική κρίση η οποία επιταχύνεται από το αναδιάρθρωτικό εγχείρημα. Σχετιζόταν επίσης και με την αναγνώριση ότι μέσα από το ΠΑΣΟΚ υπήρχε η δυνατότητα περιφρούρησης ορισμένων πολιτικών και κοινωνικών “κεκτημένων”. Κεκτημένων στην εργασία (όπως στις προβληματικές επιχειρήσεις), στην ασφάλιση κ.λ.π τα οποία είχαν τεθεί άμεσα στο στόχαστρο της επιθετικής αστικής στρατηγικής όπως προωθούνταν από την κυβέρνηση Μητσοτάκη.

Η σταδιακή ανατροπή των παραδοσιακών μορφών συγκρότησης συμμαχιών και επαγωγής της κυριαρχίας της αστικής τάξης, όπως αυτές εκδηλώνονται ιστορικά αλλά και μέσα από τα ειδικά χαρακτηριστικά που πήρε την τελευταία περίοδο κάτω από την πολιτική εκπροσώπηση του Πασοκ καθόλου δεν σημαίνει ότι συνολικά αποδιοργανώνονται οι κοινωνικές συμμαχίες της αστικής τάξης. Αντίθετα στην θέση των μορφών που εξασθενούν και των κοινωνικών κατηγοριών που υποχωρούν αναπτύσσονται άλλες. Η τάση αυτή έχει τρεις πλευρές:

α) Παρά την “καταστροφολογία” γύρω από την ελληνική οικονομία και την θρυλούμενη στασιμότητα δίπλα στους τομείς και τους κλάδους οι

οποίοι διέρχονται κρίση, υπάρχουν άλλοι (υπηρεσίες, τρόφιμα, κατασκευές) οι οποίοι αναπτύσσονται. Ταυτόχρονα ακόμα και στο εσωτερικό των ίδιων κλάδων (ακόμα και εκείνων που διέρχονται κρίση) δεν υπάρχει ομογενής εξέλιξη. Η αναδιαρθρωτική διαδικασία και η διεθνοποίηση που καταστρέφει επιχειρήσεις αναπτύσσει άλλες οι οποίες προσκολλούνται σε αυτήν (σημαντική συμβολή σε αυτήν την κατεύθυνση έχουν οι συγχωνεύσεις και η εσωτερικοποίηση στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό του ξένου κεφαλαίου). Για αυτό τον λόγο τα κέρδη των σημαντικότερων ελληνικών επιχειρήσεων αυξάνονται τα τελευταία χρόνια αλματωδώς, παράλληλα με την μικρή αλλά σταθερή αύξηση του Α.Ε.Π. Η ανάπτυξη αυτή που για όλη την περίοδο που διανύουμε θα έχει αντιφατικά χαρακτηριστικά (δεν πρόκειται για μία συνολική ανάπτυξη ιδιαίτερα για μία χώρα όπως η Ελλάδα) “φέρει” μαζί της ανερχόμενα αστικά και μικροαστικά στρώματα.

β) Η σταθεροποιητική πολιτική και ιδιαίτερα η πολιτική της “σκληρής” δραχμής δίνει την δυνατότητα εισροής και της κερδοσκοπίας κεφαλαίων από το εξωτερικό, ενισχύει μερίδες του χρηματιστικού κεφαλαίου αλλά και μικροαστικά στρώματα, μικρούς και μέσους επενδυτές που πολώνονται σε αυτήν την τάση

γ) Η ενσωμάτωση στο δυτικοϊμπεριαλιστικό κέντρο (στην ΕΟΚ) είναι συνολική στρατηγική της ελληνικής αστικής τάξης και για αυτό τον λόγο δεν τέθηκε σε αμφισβήτηση από κανένα πολιτικό εκπρόσωπο της αστικής τάξης που βρέθηκε σε θέσεις διαχείρισης της κρατικής εξουσίας. Η ηγεμονία της στρατηγικής αυτής επιτεύχθηκε και επιτυγχάνεται και με την εκμετάλλευση της εισροής πόρων από την ΕΟΚ. Ένα σημαντικό τμήμα από αυτούς τους πόρους κατευθύνεται με διάφορους τρόπους σε σύμμαχα στρώματα προς την αστική τάξη ενδυναμώνοντας την κυριαρχία της σε πολιτικό, ιδεολογικό και οικονομικό επίπεδο. Υπάρχουν δύο παράμετροι σε αυτήν την τάση: η μία είναι ότι τα εισερχόμενα από την ΕΟΚ κεφάλαια συμμετέχουν άμεσα στην κεφαλαιοκρατική παραγωγή (στις κατασκευές, και στην βιομηχανική παραγωγή) αποτελώντας τμήμα του κεφαλαίου υπό ελληνική κυριότητα, η νομή του οποίου γίνεται αντικείμενο διαμαχών μεταξύ αστικών στρωμάτων (τα “τρωκτικά” τα οποία λυμαίνονται το κοινωνικό χρέμα). Η άλλη παράμετρος είναι ότι τμήμα αυτών των πόρων κατευθύνεται σε τομείς που εξυπηρετούν τους στόχους της πλήρους εμπέδωσης των πολιτικών και ιδεολογικών όρων που είναι απαραίτητοι για την αναδιαρθρωτική στρατηγική που υπαγορεύεται από την ενσωμάτωση στο δυτικοϊμπεριαλιστικό κέντρο. Εμπέδωση όρων η οποία έχει μία σαφή οικονομική διάσταση. Έτσι μέσα από διάφορους μηχανισμούς (προγράμματα, σεμινάρια, καταρτίσεις, επιδόματα, αναπροσαρμογή των θεσμικών όρων) διάφορα στρώματα μέσα και έξω από τους διαφορετικούς κρατικούς μηχανισμούς (τους εκπαιδευτικούς ιδεολογικούς μηχανισμούς, τους πολιτιστικούς ιδεολογικούς μηχανισμούς, τους μηχανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης) προσπορίζονται μέρος αυτών των εισροών αναβαθμίζοντας ή ενισχύοντας την ταξική τους θέση σε οικονομικό αλλά και σε πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο. Τέτοια στρώματα είναι :

- 1) σημαντικό τμήμα της ακαδημαϊκής ιεραρχίας αλλά και οι φοιτητικές “ελίτ” οι οποίες αποσπώνται μέσα από τα αναβαθμισμένα ερευνητικά προγράμματα και τα κλειστά μεταπτυχιακά
- 2) ανώτερα στρώματα της κρατικής γραφειοκρατίας
- 3) μέρος του στελεχιακού δυναμικού των πολιτικών μηχανισμών της άρχουσας τάξης κυρίως των κομμάτων και δευτερευόντως των συνδικάτων,
- 4) τμήματα της μικροαστικής διανοήσης. Δεν αναπτύσσονται πολύ μαζικά ωστόσο επειδή η παρουσία τους είναι σε μηχανισμούς και σε χώρους κομβικούς για την καπιταλιστική αναπαραγωγή παίζουν το ρόλο του “συνδετικού υλικού” που μεταβιβάζει την κυριαρχία της προερχόμενης από την Ε.Ε αστικής στρατηγικής σε ευρύτερες κοινωνικές κατηγορίες και ταξικές μερίδες.

9. Το πλαίσιο των διεθνών ιμπεριαλιστικών στρατηγικών

Ένας επιπλέον παράγοντας που πρέπει να εξεταστεί είναι η επίδραση των κόμβων ισχύος που εκπροσωπούν τις διεθνείς ιμπεριαλιστικές στρατηγικές στο εσωτερικό του συνασπισμού εξουσίας. Βρισκόμαστε σε μία περίοδο ρευστότητας κατά την οποία οι ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί εντείνονται, ενώ συμπήγνεται υπερεθνικές ιμπεριαλιστικές ολοκληρώσεις στο εσωτερικό των οποίων αναδεικνύονται αντιθέσεις και σχέσεις ηγεμονίας ενός ιμπεριαλιστικού κέντρου έναντι των υπολοίπων. Ένα από τα επίδικα σημεία του ιμπεριαλιστικού ανταγωνισμού είναι και η περιοχή του πρώην ανατολικού συνασπισμού και της Βαλκανικής. Πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός επάγει ιμπεριαλιστικές λειτουργίες σε κοινωνικούς σχηματισμούς της Βαλκανικής οι οποίοι εντάσσονται σε κατώτερες θέσεις της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας και δεν ανήκουν στο δυτικοευρωπαϊκό ιμπεριαλιστικό κέντρο. Οι λειτουργίες αυτές έχουν κυρίως μία οικονομική πλευρά και αφορούν στην διείσδυση του ελληνικού κεφαλαίου σε χώρες όπως η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Αλβανία ακόμα και η FYROM. Οι λειτουργίες αυτές εδράζονται στην:

- αναδιανομή ενός μέρους της παραγόμενης σε αυτούς τους κοινωνικούς σχηματισμούς υπεραξίας με την εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού στον τομέα των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και των μεταφορών και της θέσης του στο δυτικοϊμπεριαλιστικό κέντρο,
- με την άμεση παραγωγή υπεραξίας στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό με την εκμετάλλευση του εργατικού δυναμικού που προέρχεται από αυτές τις χώρες.

Έχει όμως εκτός από μία οικονομική και μία πολιτική πλευρά, την επιθετικότητα της ελληνικής αστικής τάξης για μία ορισμένη περίοδο απέναντι σε κράτη όπως η Αλβανία και η FYROM. Η επιθετικότητα αυτή χαρακτηρίζεται από δύο στόχους. Ο πρώτος στόχος σχετίζεται με την προώθηση της εμβέλειας του οικονομικού χώρου της ελληνικής

αστικής τάξης, μέσω της επιβολής και πολιτικών όρων κυριαρχίας στα αναπτυσσόμενα αστικά στρώματα αυτών των κρατών, με την δημιουργία ανασταλτικών παραγόντων για την διείσδυση του ανταγωνιστικού τούρκικου τοπικού ιμπεριαλισμού, με το εγχείρημα της απόκτησης μίας διακριτής θέσης στο εσωτερικό της δυτικοευρωπαϊκής ιμπεριαλιστικής διείσδυσης. Ο δεύτερος στόχος σχετίζεται με την εξασφάλιση της ηγεμονίας της ελληνικής αστικής τάξης και σε σύμμαχα προς αυτήν στρώματα αλλά και σε λαϊκά στρώματα στη βάση ενός εξαιρετικά αντιδραστικού αστικού ιδεολογικού συνόλου, του εθνικισμού.

Ο εθνικισμός σαν υποσύνολο ενυπάρχει πάντα στο αντιφατικό κράμα το οποίο αποτελεί την αστική ιδεολογία και πάντοτε οφείλουμε να διεξάγουμε πάλη εναντίον του. Το αιτούμενο είναι άλλο. Αποτελεί μέσα στην συγκυρία το κυρίαρχο ιδεολογικό σύνολο σε έναν κοινωνικό σχηματισμό ή στα σημαντικότερα κέντρα εκπροσώπησης όπως είναι τα κόμματα. Σε μία τέτοια περίπτωση η πάλη εναντίον του εθνικισμού αποκτά άμεση πολιτική σημασία μέσα στην συγκυρία ή είναι διαφορετικό το ηγεμονικό ιδεολογικό υποσύνολο της αστικής ιδεολογίας που συνέχει κρατικούς κομματικούς και πολιτιστικούς μηχανισμούς και άρα κύρια η ιδεολογική πάλη με όλες τις πρακτικές πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές που φέρει πρέπει να διεξάγεται εναντίον του ηγεμονικού ιδεολογικού συνόλου. Το γεγονός ότι μία προηγούμενη περίοδο, πλευρές του εθνικιστικού ιδεολογικού υποσυνόλου απέκτησαν εξαιρετική εμβέλεια (συλλαλητήρια για την Μακεδονία κ.λ.π.) σχετίζεται με την επιθετική στρατηγική της ελληνικής αστικής τάξης σε σχέση με την Βαλκανική, με το ιδεολογικό κενό που άφησαν οι συγκροτημένες ιδεολογίες (είτε οι σοσιαλδημοκρατικού τύπου είτε οι “κομμουνιστικού” τύπου) συλλογικής διαχείρισης του συστήματος μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ και με μία πραγματικότητα υλικών συμφερόντων ορισμένων κοινωνικών κατηγοριών της μικροαστικής τάξης οι οποίες αναγνώριζαν σε πλευρές του εθνικιστικού (και ρατσιστικού ιδεολογήματος) την δυνατότητα εκμετάλλευσης μίας οικονομικής εμπορικής σχέσης με τις γειτονικές χώρες (ιδιαίτερα στην Β. Ελλάδα) αλλά και της εκμετάλλευσης των οικονομικών προσφύγων.

Είχαμε επισημάνει έγκαιρα ότι το εθνικιστικό ιδεολογικό υποσύνολο ούτε τότε ήταν κυρίαρχο ούτε θα μπορούσε να διατηρήσει με μεγάλη διάρκεια την κυριαρχία στο εσωτερικό της κρατικής και της κομματικής ιδεολογίας. Η σημερινή μετατόπιση προς “έντιμους” συμβιβασμούς και η αναμφισβήτητη κυριαρχία στους ιδεολογικούς μηχανισμούς των “ορθολογιστών, ευρωπαϊστών και εκσυγχρονιστών” αποτελεί μία συνέχεια που στηρίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα και στην κυρίαρχη στρατηγική της ελληνικής αστικής τάξης. Μπορεί η ελληνική αστική τάξη να διεκδικεί και να επενδύει στον ρόλο ενός τοπικού ιμπεριαλισμού για τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό, ωστόσο η στρατηγική της βρίσκεται σε σχέση υποταγής με τις στρατηγικές των κυρίαρχων ιμπεριαλιστικών κέντρων και δεν μπορεί να διεκδικήσει έναν σχετικά αυτόνομο ρόλο. Η συνάφεια και ο επικαθορισμός της ελληνικής αστικής στρατηγικής από τις ιμπεριαλιστικές στρατηγικές δεν είναι απλά ζήτημα υποχωρητικότητας της ελληνικής αστικής τάξης απέναντι σε υπέρτερους

κοινωνικούς σχηματισμούς (παρόλο που και αυτή η πλευρά ενυπάρχει). Είναι περισσότερο σύμπτωμα του γεγονότος ότι η ελληνική αστική στρατηγική, παρόλη την σχετική αυτονομία της αποτελεί οργανικό τμήμα και είναι υποκείμενη στις συνισταμένες ιμπεριαλιστικές στρατηγικές του δυτικοευρωπαϊκού κέντρου αλλά και των αντιφατικών επιπτώσεων της παρουσίας του αμερικάνικου παράγοντα.

Αυτό δηλώνει και η στάση της ελληνικής αστικής τάξης κατά την πρόσφατη ελληνοτουρκική κρίση στα Ίμια. Η υποχωρητικότητα που επέδειξε απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί “ενδοτισμός”. Η αναδίπλωση της παρά τους αρχικούς λεονταρισμούς υπαγορεύτηκε: α) από το γεγονός ότι μία ενδεχόμενη πολεμική εμπλοκή θα διακύβευε σε σημαντικό βαθμό την έκβαση του αναδιρθρωτικού εγχειρήματος στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό, αποσταθεροποιώντας τους πολιτικούς, ιδεολογικούς και οικονομικούς όρους αυτού του εγχειρήματος, αλλά και την διείσδυση του ελληνικού κεφαλαίου στην Βαλκανική, β) από τον κανονιστικό ρόλο των ιμπεριαλιστικών κέντρων ΝΑΤΟ, Ε.Ε τα οποία δεν επιδιώκουν προς το παρόν την κλιμάκωση της έντασης μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας πάνω από ένα όριο ασκώντας πολιτικές και οικονομικές πιέσεις.

Η σύμπτωση όλου του πολιτικού προσωπικού στην διαδικασία της αναδίπλωσης και της απαγκίστρωσης από την εμπλοκή, είναι δείκτης της βαθιάς ενότητας της ελληνικής αστικής στρατηγικής που θέτει το προβάδισμα στους όρους οικονομικής και όχι στρατιωτικής κυριαρχίας. Παράλληλα αντανakλά δύο γεγονότα: ότι ο εθνικισμός ως ιδεολογικό στοιχείο δεν αποτελεί την κύρια “συνδετική ύλη” για το συνασπισμό εξουσίας και την κοινωνική συμμαχία της άρχουσας τάξης (πράγματι και οι κλυδωνισμοί στο εσωτερικό του συνασπισμού εξουσίας ήταν ελάχιστοι, σε σχέση με το μέγεθος της υποχώρησης και η υποχώρηση αυτή δεν πυροδότησε την απαξίωση του πολιτικού προσωπικού ως προς τις κατώτερες τάξεις) και ότι η συσσωρευμένη ισχύς της αστικής τάξης απέναντι στις κατώτερες τάξεις είναι τέτοια ώστε να έχει την πολυτέλεια να μετακυλύει το κόστος στο πολιτικό προσωπικό χωρίς να διακινδυνεύει βραχυπρόθεσμες συγκρούσεις και εντάσεις.

Το σύνολο της ελληνικής αστικής στρατηγικής συνδυάζει τρία στοιχεία :

- 1) την έκθεση σημαντικών κλάδων της ελληνικής βιομηχανίας στις “εξυγιαντικές” επιπτώσεις του διεθνούς ανταγωνισμού ώστε να ενισχυθεί η αναδιρθρωτική διαδικασία
- 3) την δημιουργία δικτύου υποδομών (στις μεταφορές, στις τηλεπικοινωνίες, στην ενέργεια). Ενός δικτύου που από την μία πλευρά να επιτρέπει την άμεση κερδοφορία των ιδιωτικών καπιταλιστικών ομίλων στους τομείς αυτούς με την άμεση και την έμμεση ιδιωτικοποίηση και από την άλλη να επιβάλλει τον ρόλο της ελληνικής οικονομίας ως ενός τοπικού κέντρου ελέγχου της διακίνησης κεφαλαίων και εμπορευμάτων λόγω της απόκτησης σημαντικού προβαδίσματος στον τομέα των υποδομών
- 4) την ενίσχυση αναπτυσσόμενων κλάδων στον τομέα των υπηρεσιών με την δημιουργία του κατάλληλου θεσμικού και χρηματοδοτικού πλαισίου για την διείσδυση του ξένου κεφαλαίου.

Ο συνδυασμός αυτός αποτελεί απόληξη μίας ευρύτερης ιμπεριαλιστικής στρατηγικής και δεν είναι δυνατόν να υπάρξει αυτονομία σε σχέση με αυτήν. Είναι χαρακτηριστικό ότι και στα τρία στοιχεία που περιγράφηκαν πιο πάνω καθοριστική είναι η διαπλοκή του ελληνικού με το ξένο κεφάλαιο. Είτε μέσω των συγχωνεύσεων και των εξαγορών επιχειρήσεων στους βιομηχανικούς κλάδους, είτε με την ισχυρότατη παρουσία του στον τομέα των υποδομών (στα μεγάλα έργα, αλλά και στην αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα) είτε άμεσα με την συμμετοχή στις κατασκευαστικές κοινοπραξίες είτε έμμεσα με την χρηματοδότηση των έργων αυτών από το ελληνικό δημόσιο με την χρήση χρηματιστικών κεφαλαίων προερχόμενων από το εξωτερικό. Στο τελευταίο προσβλέπουν η διατήρηση της πολιτικής της “σκληρής” δραχμής και οι ιδιαίτερα ελκυστικοί τίτλοι τους οποίους εκδίδει το ελληνικό δημόσιο ενισχύοντας την κερδοφορία των χρηματιστικών κεφαλαίων που μαζικά εισρέουν τα τελευταία χρόνια από το εξωτερικό.

Είναι προφανές ότι ιδιαίτερα τα πιο ισχυρά ως προς τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα εξωτερικών κρατών εκπροσωπούνται πολιτικά στο εσωτερικό του συνασπισμού εξουσίας στην Ελλάδα όπως και στο εσωτερικό των πολιτικών κομμάτων εσωτερικεύοντας παράλληλα ανταγωνιστικά ιμπεριαλιστικά συμφέροντα. Οι πολιτικές στρατηγικές των εκφραστών του συστήματος αποτελούν συνισταμένες που συμπεριλαμβάνουν αυτή την έμμεση πολιτική παρουσία και τις αντιφάσεις της. Υπό αυτή την έννοια η αναδίπλωση των πολιτικών εκφραστών της άρχουσας τάξης σε σχέση με την ακραία επιθετική πολιτική της προηγούμενης περιόδου ως προς την ΠΓΔΜ και την Αλβανία, αλλά και ως προς το εγχείρημα συγκρότησης ενός άξονα που να έχει στοιχεία συμμαχίας με τα σέρβικα αστικά στρώματα καθώς και η διαρκής προσπάθεια ανεύρεσης ενός συμβιβασμού με τον τούρκικο τοπικό ιμπεριαλισμό όσο αφορά το ζήτημα της Κύπρου υπαγορεύεται από την διαπλοκή της ελληνικής αστικής τάξης με τα ιμπεριαλιστικά κέντρα και με την οικονομική και με την πολιτική διάσταση. Η υπαγωγή στην ιμπεριαλιστική στρατηγική είναι οργανικό στοιχείο χωρίς το οποίο η αυτοτελής στρατηγική της ελληνικής αστικής τάξης δεν μπορεί να υπάρξει. Η αναδίπλωση αυτή δεν μπορεί παρά να έχει ιδεολογικές επιπτώσεις εφόσον το εθνικιστικό ιδεολογικό υποσύνολο όχι μόνο υποχωρεί ως προς τις πρακτικές εκφάνσεις του (τα συλλαλητήρια, τις κινητοποιήσεις) αλλά και στο εσωτερικό των ιδεολογικών μηχανισμών και των ιδίων των κομμάτων αφήνοντας κενό σε σχέση με την εμβέλεια που είχε αποκτήσει σε μικροαστικά και λαϊκά στρώματα παράγοντας την δυσaráσκεια και το κλίμα «όλοι ίδιοι είναι και τα ξεπουλάνε» δημιουργώντας παράλληλα επιμέρους αντιφάσεις και τριβές στο εσωτερικό των κομμάτων.

10. Κρίση των κομμάτων

Ανακεφαλαιώνοντας η κρίση των κομμάτων όπως εμφανίζεται αυτήν την στιγμή έχει πολλές παραμέτρους:

α) την διαδικασία ρήξης ιστορικών διαμορφωμένων κοινωνικών συμμαχιών οι οποίες συγκροτούνταν και

διαμέσου των κομμάτων (πελατειακές σχέσεις, ρουσφέτι κ.λ.π) κάτι το οποίο αντιστοιχεί και στις διαμάχες λαϊκιστικών - εκσυγχρονιστών στο εσωτερικό των κομμάτων και παίρνει και ιδεολογικές αποχρώσεις (π.χ. κεντρογενείς - ευρωπαϊκού τύπου σοσιαλδημοκράτες)

β) την συσσωρευμένη ισχύ της ελληνικής αστικής τάξης έναντι των εργατικών και λαϊκών στρωμάτων αλλά και την αναπόδραστη υπαγωγή του ελληνικού κεφαλαίου στην διαδικασία της διεθνοποίησης η οποία τείνει να αναιρέσει τον ρόλο των κομμάτων ως φορέων εναλλακτικών κυβερνητικών στρατηγικών οι οποίες να αντανakλούν διαφορετικούς βαθμούς συμβιβασμών αστικών ταξικών μερίδων με τμήματα των λαϊκών τάξεων. Αυτό δείχνουν οι κλυδωνισμοί στις εργατικές λαϊκές βάσεις των κομμάτων (κάτι τέτοιο στρεβλά εκφράζει το φαινόμενο του Τσοβόλα) οι οποίοι όμως σε πολιτικό επίπεδο είναι πιο αδύνατοι απ’ ότι στο παρελθόν (π.χ. όπως η περίπτωση με την ΣΣΕΚ το 1985 ή με την κρίση στο ΚΚΕ)

γ) την εντεινόμενη διαπλοκή των κομμάτων με αντιμαχόμενα συμφέροντα αστικών μερίδων αλλά και καπιταλιστικών ομίλων που τα κάνει πεδίο προώθησης άμεσων οικονομικών συμφερόντων (π.χ. συμβάσεις για τις τηλεπικοινωνίες, για τα μεγάλα έργα, για την κατανομή των εοικικών κεφαλαίων) με σοβαρές επιπτώσεις ως προς την συνοχή τους

δ) την γενικότερη τάση που αναπτύσσεται στον σύγχρονο καπιταλισμό για την υποβάθμιση του ρόλου ή και την αποδόμηση συλλογικών μορφών εκπροσώπησης (ακόμα και αυτών που βρίσκονται υπό την αστική κυριαρχία όπως τα κόμματα και τα συνδικάτα) και την ενίσχυση της διαδικασίας του κατακερματισμού και της κατηγοριοποίησης.

Το πλέγμα το οποίο διαγράφεται από τις παραπάνω τάσεις προετοιμάζει και καθιστά πιθανό τον κατακερματισμό και την ανασύνθεση του εμφανούς πολιτικού σκηνικού με διασπάσεις και επαναοριοθετήσεις των κομμάτων σε περισσότερο συντηρητική και απρόσβλητη από τα λαϊκά συμφέροντα κατεύθυνση. Η διεργασία αυτή έχει ήδη ξεκινήσει από το 1993 με την δημιουργία της ΠΟ.ΛΑ η οποία πριμοδοτήθηκε από διάφορα πολιτικά και οικονομικά κέντρα εξουσίας με στόχο να ουδετεροποιήσει και να αποτελέσει το έναυσμα για την μεσοπρόθεσμη συντηρητική μετατόπιση του πολιτικού σκηνικού. Οι διεργασίες αυτές αναπτύσσονται στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ με την ελεγχόμενη πριμοδότηση των “εκσυγχρονιστικών” τάσεων που εκφράζουν την περισσότερο αμιγή “ευρωπαϊκή” στρατηγική (τέσσερις κ.λ.π.) αλλά και με τον διαγκωνισμό των υπολοίπων τάσεων (της “κομματικής νομιμότητας”, των “κεντρογενών”, των “λοχαγών”) για να αποκτήσουν προνομιακές σχέσεις με τα αφανή κέντρα εξουσίας και να αποδείξουν ότι μπορούν να καλύψουν επιμέρους αναγκαιότητες της αστικής στρατηγικής (π.χ. η τάση των λοχαγών αντανakλά την τάση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας ιδιαίτερα στον ευρύτερο χώρο του δημόσιου και στους τομείς των υπηρεσιών να δώσει δείγματα “εκσυγχρονισμού και εξευρωπαϊσμού”).

Μία πρώτη τομή σε σχέση με αυτές τις διεργασίες αποτέλεσε η εκλογή του Σημίτη στην πρωθυπουργία. Η εκλογή του εν μέρει επιβλήθηκε από

τους κυρίαρχους ιδεολογικούς μηχανισμούς σε αντιπαράθεση με την συγκροτημένη κομματική γραφειοκρατία και με τα στοιχεία που διαμόρφωναν την ιδεολογική συνοχή του ΠΑΣΟΚ (ο συμβολικός ρόλος του Α. Παπανδρέου) αλλά και με ιδεολογικές σταθερές των λαϊκών στρώματων που αναγνωρίζονταν στο ΠΑΣΟΚ. Η εκλογή αυτή αποτελεί ένα πρώτο σημαντικό βήμα για την ουδετεροποίηση ακόμα και σε διακηρυκτικό επίπεδο του πολιτικού σκηνικού σε σχέση με τα λαϊκά συμφέροντα, αλλά και για τον κατακερματισμό του.

Η δεύτερη πράξη αυτής της διαδικασίας παίζεται με ιδιαίτερη ένταση αυτήν την περίοδο με αναφορά τα συνέδρια των δύο μεγάλων κομμάτων.

Στο ΠΑΣΟΚ συντελούνται οι σημαντικότερες εξελίξεις όσον αφορά το επίσημο πολιτικό σκηνικό λόγω του γεγονότος ότι κατέχει την κυβερνητική εξουσία καθώς και διότι αποτελεί το πεδίο μέσω του οποίου παρουσιάζονται τα λαϊκά στρώματα στην επίσημη πολιτική σκηνή. Στο συνέδριο του επιχειρείται να επισφραγισθεί η διαδικασία που περιγράψαμε παραπάνω με την συγκέντρωση του συνόλου της πολιτικής εξουσίας που απορρέει από το κομματικό σύστημα στο τμήμα των "εκσυγχρονιστών" (κατοχή της κυβέρνησης και της κομματικής ιεραρχίας), και με την απέκδυση από την κομματική γραφειοκρατία κάθε αναφοράς στα λαϊκά συμφέροντα στο βαθμό που θέλει να διατηρήσει ένα πολιτικό ρόλο τον οποίο εγγυάται η πρόσβαση στην κυβερνητική εξουσία.

Ως εναλλακτικό ενδεχόμενο στο βαθμό που δεν υλοποιηθούν αυτές οι κατευθύνσεις μέσα από το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, ως μέσο πίεσης, προβάλλεται η διάσπαση του, με χρονικό ορίζοντα τις εκλογές.

Αντίστοιχα, οι διαιρετικές τάσεις αναπτύσσονται με ένταση και στο εσωτερικό της Νέας Δημοκρατίας. Σχετίζονται με την κατεύθυνση για τον κατακερματισμό των σημερινών κομματικών δυνάμεων και της ανασύνθεσης του πολιτικού σκηνικού. Στα πλαίσια αυτά η αντίθεση Μητσοτακικών προς τους Εβερτικούς παίζει το ρόλο του πολιορκητικού κριού αυτής της τάσης. Η έμμεση στήριξη από την πλευρά τους στοιχείων της πολιτικής των "εκσυγχρονιστικών" μερίδων του ΠΑΣΟΚ, η υπονόμευση της δυνατότητας της Ν.Δ. για αυτοτελή κατάληψη της κυβερνητικής εξουσίας έχει σαν στόχο την ομογενοποίηση της πολιτικής που θα κυριαρχήσει στο αστικό πολιτικό προσωπικό το οποίο θα καταλαμβάνει κυβερνητικές θέσεις και την άμβλυνση του πολιτικού διπολισμού ως στοιχείου έκφρασης δύο εναλλακτικών στρατηγικών όσο αναφορά τις σχέσεις με τις κατώτερες τάξεις. Παράλληλα οι τάσεις αυτές εκπροσωπούν τις λιγότερο συμβιβαστικές εκδοχές της αστικής στρατηγικής ως προς τα κατώτερα στρώματα.

11. Η υπόθεση της Intracom

Σημαντικό ρόλο σε αυτήν την κατεύθυνση εκτός από τα συνέδρια των κομμάτων θα παίζει και η εξέλιξη της υπόθεσης Intracom. Η υπόθεση αυτή παρόλο που είναι ακόμα σχετικά νωρίς για να προδιαγραφεί η πορεία της πρέπει να αξιολογηθεί σε όλη της την διάσταση.

Η περίπτωση της Intracom δεν εμφανίζει αναλογίες ως προς την ουσία της με την υπόθεση Κοσκωτά. Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους

ελληνικούς καπιταλιστικούς ομίλους που αντιπροσωπεύει κατεξοχήν την αποτελεσματική εκδοχή του αναδιαρθρωτικού εγχειρήματος, δηλαδή της στροφής σε τομείς αιχμής, της πολυειδίκευσης και υψηλής κατάρτισης του προσωπικού, της εκμετάλλευσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του φθηνού (συγκριτικά με το αντίστοιχης ειδίκευσης προσωπικό σε Η.Π.Α και Δ.Ε) και πειθαρχημένου εργατικού δυναμικού και των γεωπολιτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει ως προς την Βαλκανική και την Α. Ευρώπη, την συνεργασία και την συγχώνευση με ισχυρά τμήματα του Δυτικοευρωπαϊκού κεφαλαίου. Τα οικονομικά μεγέθη του ομίλου Intracom καταγράφουν τις επιτυχίες του εγχειρήματος. Οι δύο μεγαλύτερες επιχειρήσεις του ομίλου απασχολούν γύρω στα 2.000 άτομα αποτελώντας τις μεγαλύτερες βιομηχανίες της Ελλάδας στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας (στους κλάδους Ηλεκτρολογικό - ηλεκτρονικό υλικό και Η/Υ - Μηχανές γραφείου). Εμφανίζουν υψηλή κερδοφορία (είναι χαρακτηριστικό ότι τα καθαρά κέρδη διπλασιάστηκαν μεταξύ του 1992 και του 1993) και θετικούς δείκτες σε σχέση με τους αντίστοιχους κλάδους (υψηλότερη αποδοτικότητα κεφαλαίου, περιθώρια μικτού και καθαρού κέρδους κ.λ.π.) και καλύτερη χρηματοοικονομική διάρθρωση από τις περισσότερες ελληνικές βιομηχανίες.

Ταυτόχρονα ο όμιλος κατέχει την πλειοψηφία των μετοχών ή ένα μεγάλο μέρος τους επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους των μεταλλικών αντικειμένων, των κατασκευών, των υπηρεσιών, του εμπορίου και των τροφίμων που σε μεγάλο βαθμό έχουν υπεργολαβικές σχέσεις με τις δύο κύριες εταιρείες απασχολούν εκατοντάδες άτομα και εμφανίζουν και αυτές κερδοφορία. Αντίστοιχα έχει αναπτυχθεί ένα δίκτυο επιχειρήσεων οι οποίες έχουν αναπτύξει υπεργολαβικές σχέσεις με τον όμιλο αποτελώντας σημαντικούς προμηθευτές του.

Σημαντικό επίσης στην δραστηριότητα του ομίλου είναι ότι αναπτύσσει εξαγωγικές δραστηριότητες, κυρίως με την μορφή των εξαγωγών κεφαλαίων προς τις χώρες του πρώην Ανατολικού μπλοκ (οι εξαγωγές προϊόντων ανέρχονται στο 12% του συνολικού κύκλου πωλήσεων. Εταιρείες ή κοινοπραξίες στις οποίες συμμετέχει είναι η OLYMPIC LOTTERY, (έχει αναλάβει την διεξαγωγή του LOTTO, στην Ρωσία), MOLDOVAN LOTTERY, η INTRAROM (η οποία θέλει να διεισδύσει στον τομέα τηλεπικοινωνιών και ηλεκτρονικών προϊόντων στην Ρουμανία) κ.λ.π.

Παράλληλα ο όμιλος Intracom έχει αναπτύξει ένα πολύ ευρύ φάσμα σχέσεων με τους ιδεολογικούς και τους πολιτικούς ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους που παράγει δορυφορικές σχέσεις για μια σειρά εκπροσώπους της άρχουσας τάξης στους επιμέρους χώρους. Πρόκειται για τις εταιρείες που συμμετέχουν περισσότερο από κάθε άλλη σε ερευνητικά προγράμματα (που εισάγουν την "παραγωγικοποίηση" στο ελληνικό πανεπιστήμιο) δημιουργώντας ένα δίκτυο επιρροών και σχέσεων με το σημαντικότερο από πλευράς ειδικού βάρους καθηγητικό προσωπικό (αυτό που δραστηριοποιείται στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και της ηλεκτρονικής) Ακόμη, ο όμιλος παρουσιάζει δραστηριοποίηση στον χώρο των Μ.Μ.Ε άμεση (κυρίως με τον Flash) είτε

έμμεση και σχέσεις με πολιτικές μερίδες και με προσωπικό όλων των κομμάτων αλλά και με κρατικούς συνδικαλιστές (π.χ. του ΟΤΕ).

Η σημαντική αυτή άνοδος καταγράφει στοιχεία μίας ανάπτυξης που επιδιώκουν τμήματα της ελληνικής αστικής τάξης αλλά και των αντιθέσεων που προκαλούνται μέσα από αυτή την ανάπτυξη. Η άνοδος του ομίλου Intracom, σηματοδοτείται από την συγκρότηση ενός μονοπωλιακού ομίλου με απολήξεις σε διάφορους κλάδους και τομείς, αλλά και εθνικά κεφάλαια και την σύμφυσή του με του κρατικούς μηχανισμούς, καθορίστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ανάπτυξη των κρατικών τηλεπικοινωνιών, την ανάληψη των προμηθειών τους αλλά και την ανάληψη μέρους των δραστηριοτήτων τους όπως με την κινητή τηλεφωνία (κάτι που συνιστά έμμεση ιδιωτικοποίηση των λειτουργιών τους).

Όπως έχουμε αναφέρει και αλλού ο τομέας τηλεπικοινωνιών είναι ο πιο κρίσιμος τομέας στον σύγχρονο καπιταλισμό για δύο λόγους: Επειδή μέχρι το 2000 το 10 % του Α.Ε.Π στις ανεπτυγμένες χώρες θα παράγεται σε αυτόν τον τομέα καθιστώντας τον κατά πολύ μεγαλύτερο από κάθε άλλο και επειδή μέσα από αυτόν τον τομέα περνάει ο έλεγχος μιας σειράς δραστηριοτήτων και παραγωγικών διαδικασιών άλλων τομέων της οικονομίας. Οι καπιταλιστικοί όμιλοι οι οποίοι ελέγχουν αυτόν τον τομέα έχουν έναν βαρύνοντα οικονομικό και πολιτικό ρόλο σε σχέση με το σύνολο της αστικής τάξης ενός κοινωνικού σχηματισμού (αντίστοιχο με τους ομίλους και τις μερίδες της αστικής τάξης που είχαν τον έλεγχο του ενεργειακού τομέα μία προηγούμενη περίοδο).

Αυτή είναι και η βασική αιτία που οι συγκρούσεις και οι αντιθέσεις στον τομέα των τηλεπικοινωνιών αντανακλούνται άμεσα στο πολιτικό επίπεδο. Αντίστοιχα ο τομέας αυτός λόγω της ιδιαίτερα μεγάλης βαρύτητας του, γίνεται το πεδίο της αναδιανομής της υπεραξίας προς τα αστικά στρώματα που παίζουν τον ρόλο του αστικού πολιτικού προσωπικού. Αναδιανομής η οποία σε παγκόσμιο επίπεδο πολλές φορές παίρνει την μορφή της διαφθοράς γύρω από τις προμήθειες του δημόσιου τομέα. Τεράστιας έκτασης σκάνδαλα (σε σχέση με τα οποία αυτά που επισυμβαίνουν στην Ελλάδα είναι δευτερευούσης σημασίας) έχουν ξεσπάσει κατά καιρούς στις περισσότερες "ορθολογικά" ανεπτυγμένες καπιταλιστικές κράτη (Ιαπωνία, Γερμανία, Γαλλία κ.λ.π.).

Ταυτόχρονα πρέπει να εξετάσουμε τους ειδικούς λόγους για τους οποίους ανακινείται σήμερα ένα ζήτημα σκανδάλου Intracom όταν πρόκειται για μία ιστορία η οποία εξελίχθηκε στις αρχές της δεκαετίας και ήταν σε επίγνωση του συνόλου του πολιτικού προσωπικού της αστικής τάξης (η σύμβαση για τα ψηφιακά παραχωρήθηκε στην κοινοπραξία Intracom - Siemens με την συναίνεση των κομμάτων κατά την περίοδο της οικουμενικής κυβέρνησης).

Όπως προαναφέραμε η προνομιακή διαπλοκή μερίδων του μονοπωλιακού κεφαλαίου με τους κρατικούς μηχανισμούς στον τομέα των τηλεπικοινωνιών τους δίνει σημαντικό προβάδισμα σε σχέση με άλλες μερίδες του κεφαλαίου. Η ίδια η ανάπτυξη της Intracom στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι ήταν προμηθευτής του ΟΤΕ. Το

γεγονός ότι την επόμενη περίοδο διακυβεύονται οι σχέσεις διαφόρων καπιταλιστικών ομίλων με το πρόγραμμα ανάπτυξης του τηλεπικοινωνιακού τομέα στην Ελλάδα καθιστά τις αναπτυσσόμενες αντιθέσεις αρκετά σημαντικές. Πρόκειται για την νέα σύμβαση για τα ψηφιακά (πολλαπλάσιου μεγέθους από την προηγούμενη) αλλά κύρια για την δημιουργία του τηλεπικοινωνιακού δακτυλίου της Αττικής, που είναι ένα από τα μεγαλύτερα έργα αυτού του είδους στην Ευρώπη. Αυτό το πρόγραμμα ανάπτυξης φιλοδοξεί να παρέχει τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες στην ευρύτερη περιοχή - με ιδιαίτερο βάρος στην Βαλκανική - καθιστώντας την ελληνική αστική τάξη σημαντικό παράγοντα της καπιταλιστικής ανασυγκρότησης και διεύθυνσης στα Βαλκάνια. Γύρω από αυτό το πρόγραμμα αρθρώθηκε μία ολόκληρη αστική στρατηγική με πολιτικές επιπτώσεις. Μέρος αυτού του προγράμματος αποτέλεσε το εγχείρημα για την άμεση ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ με την διαδικασία της ανάληψης της πλειοψηφίας των μετοχών και του μανάτζμεντ από τον "στρατηγικό επενδυτή". Η αντίθεση διαφόρων ομίλων και μερίδων της αστικής τάξης σε αυτήν την διαδικασία ιδιωτικοποίησης η οποία θα απέδιδε μεγάλο προβάδισμα στον ξένο καπιταλιστικό όμιλο που θα αποκτούσε τον έλεγχο του τηλεπικοινωνιακού τομέα έναντι των υπολοίπων μερίδων της αστικής τάξης, έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην πτώση της κυβέρνησης Μητσοτάκη. Αντίθετα από αυτήν την επιλογή, πριμοδοτήθηκε από τα πολιτικά και οικονομικά κέντρα εξουσίας η ιδιωτικοποίηση λειτουργιών του ΟΤΕ και η σταδιακή λειτουργία του με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια (με την εισαγωγή πακέτου μετοχών του στο χρηματιστήριο).

Οι αντιθέσεις οι οποίες συγχωνεύονται αυτή την στιγμή γύρω από την στρατηγική ανάπτυξης του τηλεπικοινωνιακού τομέα στην Ελλάδα και παίζουν ρόλο στην ανάδειξη, διαμόρφωση αλλά και την εξέλιξη της υπόθεσης του ομίλου Intracom είναι οι ακόλουθες:

- Αντιθέσεις μεταξύ ομίλων του μονοπωλιακού κεφαλαίου με διαφορετικής δεσπόζουσας εθνικής προέλευσης οι οποίοι ερίζουν για τμήματα ενός τόσο μεγάλου έργου. Θέση σε αυτά τα αντιθετικά συμφέροντα δεν έχουν μόνο Ευρωπαϊκά κεφάλαια διαφορετικής εθνικότητας, όπως του ομίλου ALCATEL, αλλά και ανταγωνιστικά ως προς την Siemens κεφάλαια που προέρχονται από την Γερμανία, αλλά και από το Β. Αμερικανικό υπεριαλιστικό κέντρο. Εκτός από την πρόσβαση σε ένα τέτοιο έργο κομβικής σημασίας για την κεφαλαιοκρατική παραγωγή στην Ελλάδα, επιμέρους στόχος των ανταγωνιστικών κεφαλαιοκρατικών συμφερόντων είναι η ανάσχεση της αυτόνομης παρουσίας του ελληνικού κεφαλαίου στους κοινωνικούς σχηματισμούς του πρώην Ανατολικού μπλοκ. Είναι χαρακτηριστικό ότι την ίδια περίοδο με τους ίδιους άξονες κατηγοριών επιχειρείται η ανάσχεση της παρουσίας της Intracom στην Βουλγαρία
- Αντιθέσεις μεταξύ μερίδων της ελληνικής αστικής τάξης οι οποίες αναπτύσσονται κυρίως σε σχέση με τον τομέα των υποδομών και των κρατικών υποδομών. Έχουμε αναφέρει ότι με επίκεντρο την Ευρωπαϊκή ενοποίηση και τους στόχους της σύγκλισης, συντελείται μία σημαντική διαδικασία

εξαγωγής κεφαλαίων από τους κυρίαρχους ιμπεριαλιστικούς σχηματισμούς της Ε.Ε. στους περιφερειακούς και κυριαρχούμενους όπως είναι ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός. Οι εξαγωγές αυτές που σε μεγάλο βαθμό συντελούνται μέσω των χρηματοδοτήσεων από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης στο μεγαλύτερο τους μέρος κατευθύνονται στους τομείς των υποδομών (τηλεπικοινωνιών, κατασκευαστικών, εκπαιδευτικών κ.λ.π.). Ο στόχος ως προς τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό είναι η ανάπτυξη των υποδομών αυτών κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολύνεται η διείσδυση του δυτικοευρωπαϊκού κεφαλαίου στην ευρύτερη περιοχή καθώς και η ενίσχυση του αναδιαρθρωτικού εγχειρήματος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολυνθεί η άνιση ανάπτυξη του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού και η υποτελής ενσωμάτωση του στην διαδικασία της υπερεθνικής ολοκλήρωσης. Ο κορμός των εξαγωγικών δραστηριοτήτων αφορά τους τομείς των τηλεπικοινωνιών και των μεγάλων κατασκευαστικών έργων (ανάπλαση των συγκοινωνιακών αξόνων της Αττικής με επίκεντρο το αεροδρόμιο των Σπάτων, κατασκευή της Εγνατίας Οδού κ.λ.π.). Το κύριο τμήμα των έργων αυτών θα υλοποιηθεί από κοινοπραξίες στις οποίες δεσπόζοντα θα είναι τμήματα του κεφαλαίου προερχόμενα από τις κυρίαρχες χώρες της Ε.Ε. ωστόσο σε αυτές συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό και τμήματα του ελληνικού κεφαλαίου. Διευκολύνεται με αυτόν τον τρόπο η επανεξαγωγή μέρους της παραγόμενης στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό υπεραξίας στους σχηματισμούς από όπου προέρχονται οι χρηματοδοτήσεις, αλλά και η ενίσχυση εκείνων των μερίδων της ελληνικής αστικής τάξης που αρθρώνονται στην σχέση τους με τους κρατικούς μηχανισμούς και τις προμήθειες (με την ευρεία έννοια) του δημοσίου τομέα.

Η “σύμφυση” καπιταλιστικών ομίλων με τους κρατικούς μηχανισμούς παράγει τα εξής γεγονότα: η κατανομή χρηματοδοτήσεων (των κρατικών επενδύσεων) προς τους διάφορους τομείς, και η αναδιανομή της υπεραξίας που συνήθως λόγω του μονοπωλιακού χαρακτήρα παίρνει την μορφή του υπερκέρδους, είναι αντικείμενο - και κυρίως η δεύτερη, με τις προνομιακές συμβάσεις - ενός “πολιτικού διακανονισμού”. Πολιτικός διακανονισμός ο οποίος αντανάκλα την συνολική παρουσία και ισχύ μέσα στο κράτος και στον συνασπισμό εξουσίας των μερίδων της αστικής τάξης και των καπιταλιστικών ομίλων που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους τομείς. Τα συμφέροντα αυτά για να διασφαλίσουν την εν λόγω ισχύ έχουν μεγαλύτερη ανάγκη από ότι άλλα τμήματα του κεφαλαίου (και μεγαλύτερα περιθώρια πραγμάτωσης) της κυρίαρχης τους σε ιδεολογικούς (Μ.Μ.Ε) και πολιτικούς (κόμματα) μηχανισμούς του κράτους. Στα πλαίσια αυτού του διακανονισμού πολιτικής και οικονομικής ισχύος προεξάρχουσα θέση στον πόλεμο αποκαλύψεων και πιέσεων παίζουν εκείνα οι καπιταλιστικοί όμιλοι που έχουν σημαντική δραστηριοποίηση στον τομέα των κρατικών προμηθειών (όπως ο όμιλος Βαρδινογιάννη) ή στον τομέα των κατασκευών, που θίγονται από την ανοδική

και συσσωρευμένη ισχύ του ομίλου Intracom και την ανάπτυξη των σχέσεων του με ένα σύνολο πολιτικών και ιδεολογικών μηχανισμών.

- Αντιθέσεις σε σχέση με ευρύτερες μερίδες της αστικής τάξης, που αντιμετωπίζουν την “σύμφυση” κρατικών μηχανισμών και μονοπωλιακών ομίλων και την συσσώρευση ισχύος από την πλευρά αυτών των ομίλων, ως άρση της σχετική αυτονομία του κράτους και της λειτουργία του ως εκπροσώπου των συνολικών κεφαλαιοκρατικών συμφερόντων. Με στόχο την εξισορρόπηση των ιδιαίτερων εξουσιών συγκεκριμένων καπιταλιστικών ομίλων (των «διαπλεκόμενων συμφερόντων»), έχει ξεκινήσει μέσα από το εσωτερικό κρατικών μηχανισμών όπως ο δικαϊκός μηχανισμός αλλά δειλά - δειλά και από το εσωτερικό των κομμάτων (καταγγελία των διαπλεκόμενων κ.λ.π.) η διακήρυξη της αποκατάστασης της σχετικής αυτονομίας του κρατικού μηχανισμού από τα άμεσα επιχειρηματικά συμφέροντα
- Αντιθέσεις που αφορούν ζητήματα στρατηγικής των κυρίαρχων τάξεων σε σχέση με τις κατώτερες τάξεις. Η αναμόρφωση - κατακερματισμός του κομματικού συστήματος, η στεγανοποίηση των πολιτικών κέντρων από την παρουσία των κατώτερων τάξεων, η απομάκρυνση από την πολιτική και η εξατομίκευση προϋποθέτουν την φθορά του παραδοσιακού πολιτικού σκηνικού και την εξάρτηση του από τον σκληρό πυρήνα της κυρίαρχης κρατικής ιδεολογίας της ουδετερότητας του κράτους. Στα πλαίσια αυτά πληθαίνουν οι ιδεολογικές εγκλήσεις που προέρχονται από ένα σύνολο κρατικών μηχανισμών για την διαφθορά των κομμάτων, την υποταγή τους στα επιχειρηματικά συμφέροντα. Είναι προφανές ότι αυτές οι επικλήσεις δεν έχουν σαν στόχο να «καταπολεμήσουν» την διαφθορά της πολιτικής ζωής, αλλά να μετατοπίσουν το πολιτικό κέντρο βάρους και στο εσωτερικό των κομμάτων, αλλά κύρια από τα κόμματα σε περισσότερο στεγανοποιημένους από την παρουσία των κατώτερων τάξεων μηχανισμούς.
- Αντιθέσεις οι οποίες αφορούν τις στρατηγικές των κυρίαρχων τάξεων σε ιμπεριαλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς οι οποίες επάγονται και εσωτερικεύονται στους κυριαρχούμενους κοινωνικούς σχηματισμούς. Τα στοιχεία τα οποία ανακινούνται σήμερα για τις σχέσεις Intracom και του καθεστώτος της Α. Γερμανίας, ήταν στην διάθεση (ή μπορούσαν να κατασκευαστούν) των κρατικών μηχανισμών της Γερμανίας ήδη από την ενοποίηση των δύο κρατών. Τα στοιχεία αυτά ανακινούνται με τέτοια ένταση αυτήν την περίοδο, στα πλαίσια την οικοδόμησης μίας πολιτικής στρατηγικής από τις κυρίαρχες τάξεις στην Γερμανία που εξετάζει το ενδεχόμενο της διαμόρφωσης του μεγάλου “συνασπισμού” μεταξύ Χριστιανοδημοκρατών - Σοσιαλδημοκρατών στην (πιθανή) περίπτωση κατά την οποία κανένα από τα δύο κόμματα δεν πετύχει αυτοδυναμία στις προσεχείς εκλογές. Ενός συνασπισμού ο οποίος θα προωθεί δύο κομβικά σημεία:
 1. την άρση των συμβιβασμών μεταξύ κυρίαρχων τάξεων και τμημάτων των κατώτερων τάξεων - κυρίως της παραδοσιακής βιομηχανικής εργατικής

τάξης - που πήρε τα χαρακτηριστικά του πιο ισχυρού "κοινωνικού συμβολαίου" που διαμορφώθηκε μεταπολεμικά στην Δ. Ευρώπη.

2. την διαχείριση των αποτελεσμάτων που έχει η ενοποίηση των δύο Γερμανικών κρατών πάνω σε μερίδες των κυριαρχούμενων τάξεων κυρίως στο ανατολικό αλλά και στο δυτικό τμήμα.

Η ανάγκη για την θωράκιση αυτού του συνασπισμού από τις πολιτικές πιέσεις των κατώτερων τάξεων που εκπροσωπούσαν στα δύο εναλλακτικά αστικά κόμματα και την πολιτική παρουσία των στρωμάτων που πλήττονται από την διαδικασία της ενοποίησης έχει σαν αποτέλεσμα την ανακίνηση και την διατήρηση στην επικαιρότητα των πεπραγμένων του καθεστώτος της Α. Γερμανίας για λόγους ιδεολογικής προβολής προς τα λαϊκά στρώματα των πλεονεκτημάτων της κυρίαρχης αστικής στρατηγικής μέσα στην συγκυρία. Ταυτόχρονα επιδιώκεται με την δημιουργία του κατάλληλου κλίματος η αποτροπή κάθε εναλλακτικής δυνατότητας πολιτικών συμμαχιών που να συμπεριλαμβάνει το Κόμμα του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού (κυρίως σε τοπικό αλλά και σε ομοσπονδιακό επίπεδο) ή και τους Πράσινους. Για αυτούς τους λόγους στην ανακίνηση αυτών των ζητημάτων (ένα από τα οποία και όχι πρωτεύον είναι το ζήτημα Intracom) πρωτοστατούν οι πιο σκληροί κύκλοι των Χριστιανοδημοκρατών αλλά και εκείνα τα τμήματα των Σοσιαλδημοκρατών που προωθούν τον μεγάλο Συνασπισμό.

12. Προς την «κάθαρση»;

Τα ερωτήματα τα οποία προκύπτουν είναι δύο:

□ Είναι πιθανό στα πλαίσια της συγχώνευσης των αντιφάσεων που περιγράφηκαν παραπάνω το αστικό κράτος να προωθήσει την περιστολή της ανάπτυξης και της ισχύος ενός από τους πιο σημαντικούς καπιταλιστικούς ομίλους διαμορφώνοντας μία διαδικασία τύπου "κάθαρσης";

□ Είναι πιθανό η διαδικασία αυτή να συμπαρασύρει τα φυσικά πρόσωπα που "προσωποποιούν" το κεφάλαιο σε αυτόν τον όμιλο (όπως ο Κόκκαλης) και μαζί τους και ένα τμήμα του πολιτικού σκηνικού κατά ένα τρόπο παραπλήσιο με την "ιταλική" εκδοχή;

Η κατάφαση σε αυτά τα δύο ερωτήματα προϋποθέτει την ύπαρξη δύο συνολικά εναλλακτικών αστικών στρατηγικών (πίσω από τις οποίες να στοιχίζονται διαφορετικές μερίδες της αστικής τάξης και να αρθρώνονται διαφορετικού τύπου κοινωνικές συμμαχίες) και την εκδίπλωση με ιδιαίτερα έντονο τρόπο των συγκρούσεων για την επικράτηση της μίας ή της άλλης. Κάτι τέτοιο σήμερα δεν υπάρχει.

Το πιθανότερο ενδεχόμενο είναι η δικαστική διαδικασία να έχει σαν αποτέλεσμα μία σχετική φθορά της ισχύος του μονοπωλιακού ομίλου και των πολιτικών διασυνδέσεων του και την εξεύρεση μίας νέας ισορροπίας συμβιβασμών μεταξύ καπιταλιστικών ομίλων και μερίδων της αστικής τάξης. Μιας ισορροπίας που να αντανακλάται στην κατανομή των συμβάσεων που θα αφορούν το επενδυτικό πρόγραμμα του ΟΤΕ, και στην επιβράδυνση της διεξόδου του ομίλου Intracom σε χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ.

Το μεγαλύτερο ρόλο έχει να παίξει αυτή η ιστορία στην ενίσχυση της τάσης αναμόρφωσης -

πλήρους ελέγχου του πολιτικού σκηνικού και υποβάθμισης των σημερινών κομμάτων και του πολιτικού προσωπικού ως κέντρων εξουσίας έναντι άλλων κρατικών ή υπερεθνικών μηχανισμών. Δεν πρόκειται να επέλθει βέβαια καμία δραματική μεταβολή αντίστοιχη με πολιτική "ιταλοποίησης". Ωστόσο στο φόντο και των συνεδρίων των δύο μεγάλων κομμάτων - και ιδιαίτερα του ΠΑΣΟΚ - η ανακίνηση του ζητήματος με την τυπική πρωτοκαθεδρία του δικαϊκού μηχανισμού και όλες τις ιδεολογικές επικλήσεις από τις οποίες συνοδεύεται αυτή, ασκείται πίεση προς αυτήν την κατεύθυνση. Πρέπει να επισημάνουμε το γεγονός ότι ο ο όμιλος Intracom επειδή συμπτκνώνει μία "αποτελεσματική" εκδοχή της αναδιαρθρωτικής στρατηγικής διατηρεί διασυνδέσεις με το σύνολο των κομμάτων. Ας πούμε ότι στην διαδικασία της διαμόρφωσης "νέων τζακιών" κατά την δεκαετία του '80 - ιδιαίτερα κατά την διακυβέρνηση από το ΠΑΣΟΚ μετά το '85 - αν η περίπτωση Κοσκωτά ήταν το "αρνητικό" άκρο η περίπτωση της Intracom ενσαρκώνει στοιχεία του "θετικού" άκρου. Παράλληλα στην αστική στρατηγική σαν σύνολο δεν συγχωνεύονται τέτοια στοιχεία κρίσης τα οποία να πυροδοτούν ή να επιλύονται με την συνολική κατάρρευση του παραδοσιακού κομματικού σκηνικού. Για τους παραπάνω λόγους είναι χαρακτηριστικό το πόσο προσεκτική - και ήπια - στάση απέναντι στο ζήτημα κρατούν σημαντικά ιδεολογικά και πολιτικά κέντρα, όπως το μεγαλύτερο μέρος των "έγκριτων" Μ.Μ.Ε και των πολιτικών τάσεων των κομμάτων.

13. Κλυδωνισμοί των κοινωνικών συμμαχιών

Η συντηρητική αναμόρφωση του πολιτικού σκηνικού που καταρχήν πυροδοτείται από την αποδιάρθρωση της κοινωνικής συμμαχίας του ΠΑΣΟΚ λόγω της εξέλιξης της πολιτικής και ιδεολογικής πάλης των τάξεων, δεν απεγκλωβίζει λαϊκά στρώματα τα οποία να είναι έτοιμα για μία αυτοτελή παρουσία στο πολιτικό προσκήνιο έστω και κάτω από την ηγεμονία ρεφορμιστικών αντιλήψεων. Ωστόσο η διάρρηξη αυτού του τύπου κοινωνικών συμμαχιών κάτω (και πέρα) από την πρωτοβουλία της εγχώριας αστικής τάξης αφήνει περιθώρια μειοψηφικών αλλά σχετικά μαζικών ρωγμών σε ένα μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Οι κλυδωνισμοί και οι ρήξεις αυτές θα αφορούν κατά κύριο λόγο: κατώτερα τμήματα της μικροαστικής τάξης που ραγδαία λόγω της αναδιαρθρωτικής πολιτικής πολώνονται προς την πλευρά της εργατικής τάξης, μερίδες της νεολαίας των οποίων ο μελλοντικός ρόλος και η θέση με τους μετασχηματισμούς στην εκπαίδευση και στην εργασία δεν διασφαλίζεται και υποβαθμίζεται και τμήματα της εργατικής τάξης που πλήττεται σε μεγάλη έκταση η ίδια η θέση τους στην παραγωγή με την συρρίκνωση κλάδων και τομέων, τμήματα τα οποία επικεντρώνονται κυρίως στον χώρο των προβληματικών, των υπό εκκαθάριση επιχειρήσεων και των υπό ιδιωτικοποίηση τμημάτων του ευρύτερου δημοσίου τομέα. Οι κινητοποιήσεις των αγροτών την άνοιξη του '95, ο αναβρασμός στους χώρους της κατώτερης παραδοσιακής μικροαστικής τάξης (ΕΒΕ κ.λ.π.), οι επιμέρους έντονες εκρήξεις σε εργατικούς χώρους όπως στα ναυπηγεία και οι επαναλαμβανόμενες τριβές στους εκπαιδευτικούς

(σπουδαστικούς και μαθητικούς) χώρους είναι δείκτες των αντικειμενικών αντιθέσεων που κυοφορούνται αυτήν την στιγμή.

Οι κλυδωνισμοί αυτοί μεσοπρόθεσμα θα είναι ανεξάρτητοι και εξωτερικοί ως προς τον χώρο της άκρας αριστεράς - ιδιαίτερα αυτοί που θα αναπτυχθούν σε κατηγορίες εργαζομένων - ωστόσο αφήνουν περιθώρια για την προετοιμασία μίας μειοψηφικής αλλά μαζικής πολιτικής παρέμβασης με ιδιαίτερη αιχμή στους νεολαϊστικούς χώρους όπου οι αντιθέσεις συσσωρεύονται με πιο εκρηκτικό τρόπο και στοιχία κρίσης της κυρίαρχης ιδεολογίας αναπτύσσονται πάλι αυτήν την περίοδο (ενισχύονται τα αντιφατικά φαινόμενα αμφισβήτησης σε σχέση με την ραγδαία άνοδο προς τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας των ιδεολογημάτων της εξατομίκευσης υπό τον μανδύα του νεοφιλελευθερισμού).

14. Στρατηγικές επιλογές της άκρας αριστεράς

Στην βάση της προετοιμασίας της πολιτικής παρέμβασης της άκρας αριστεράς αναπτύσσονται οι εξής πιθανές στρατηγικές

α) Η κρίση στην εκπροσώπηση της κοινωνικής συμμαχίας που πολιτικά εκφράζει το ΠΑΣΟΚ και οι διεργασίες για τον κατακερματισμό και την ανασύνθεση του πολιτικού σκηνικού έχοντας σαν επίπτωση την δημιουργία πολιτικού κενού και πολιτικών θραυσμάτων στην λαϊκή και στην αριστερή βάση της σοσιαλδημοκρατίας και του ρεφορμισμού η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία μορφωμάτων του τύπου της κίνησης Τσοβόλα ή του αριστερού ρεύματος του Συνασπισμού που μπορεί να διευκολύνουν τα εγχειρήματα (πραγματικής) παρουσίας τάσεων της άκρας αριστεράς στην πολιτική σκηνή στα πλαίσια μίας πολιτικής συμμαχίας με τέτοιου τύπου μορφώματα,

β) Τα αντιφατικά δεδομένα της πολιτικής και κοινωνικής συγκυρίας με την μεταβολή του συσχετισμού δύναμης συνολικά σε κοινωνικό επίπεδο, ιδιαίτερα στους παραδοσιακούς εργασιακούς χώρους προς όφελος του κεφαλαίου αλλά και την εμφάνιση αφετέρου στοιχείων ιδεολογικής κρίσης στους χώρους της νεολαίας και την έστω και σε μειοψηφικό επίπεδο αντιστροφή των αντιπολιτικών και αντιοργανωτικών τάσεων δίνουν την ευκαιρία να υιοθετηθεί μία στρατηγική αυτόκεντρης οργανωτικής ανάπτυξης που σε κάθε εκδοχή της να καθορίζεται από μία τυπικά εργατίστικη σεκταριστική αντίληψη με μόνη επί της ουσίας κοινωνική αναφορά (πολιτικά περιθωριοποιημένους νεολαίους) στους χώρους της νεολαίας

γ) Ο καθορισμός του τρόπου με τον οποίο συγχωνεύονται οι αναπτυσσόμενες αντιφάσεις, πολώσεις και διαιρέσεις στους κοινωνικούς χώρους και στις διάφορες ταξικές μερίδες και κοινωνικές κατηγορίες και η ιεράρχηση των περιπτώσεων εκείνων που μπορούν να υπάρξουν πολιτικά αποτελέσματα μέσα από μία συντονισμένη παρέμβαση από τα κάτω των τάσεων της άκρας αριστεράς. Πολιτικά αποτελέσματα τα οποία να έχουν σα στόχο να απελευθερώσουν τις βασικές αντιθέσεις σε αυτούς τους χώρους και τους τρόπους με τους οποίους εξειδικεύεται μέσα στην συγκυρία και κατά χώρο η αντίθεση κεφαλαίου-εργασίας και να πολώσουν μαζικά τμήματα

των κατηγοριών και των χώρων αυτών στην κατεύθυνση της εργατικής αντικαπιταλιστικής προοπτικής.

Η θέση μας όσον αφορά τις δύο πρώτες κατευθύνσεις είναι (ακόμα και αν αναπτύσσονται εκδοχές υλοποίησης τους σε επιμέρους κοινωνικούς χώρους) ότι δεν έχουν πιθανότητες ουσιαστικής επιτυχίας. Όσον αφορά την πρώτη (της παρουσίας στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό σε συμμαχία - ή και χωρίς - με τμήματα τα οποία “απελευθερώνονται” από τα επίσημα πολιτικά κόμματα) είναι καταδικασμένη για πολλούς λόγους, οι πιο ουσιαστικοί είναι οι εξής :

- 1) Η παρουσία στην πολιτική σκηνή προαπαιτεί την με μαζικούς όρους οργανική πολιτική και ιδεολογική διασύνδεση και εκπροσώπηση ταξικών μερίδων και κοινωνικών κατηγοριών ιδιαίτερα των εργαζομένων στρωμάτων που πλήττονται από την αναδιάρθρωτική πολιτική τα οποία να έχουν αναφορά στις πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές της άκρας αριστεράς. Τέτοια οργανική διασύνδεση σήμερα δεν υπάρχει και απαιτείται μακροχρόνια και συστηματική από πλευράς πολιτικών κατευθύνσεων και πρωτοβουλιών για να αναπτυχθεί έστω και με μειοψηφικούς όρους. Η πρώτημη παρουσία στην επίσημη πολιτική σκηνή κυρίως πολιτικών πλατφορμών χωρίς σημαντικές κοινωνικές αναφορές τείνει να υπονομεύσει και τις μελλοντικές παρεμβάσεις αλλά κυρίως τείνει να αναίρεσει τις δυνατότητες ηγεμονικής πολιτικής έκφρασης ενός συνόλου ιδεών και πρακτικών που προέρχονται από τον χώρο της άκρας αριστεράς και μπορούν να χρωματίσουν τους αγώνες κοινωνικών κατηγοριών - ιδιαίτερα της νεολαίας - για όλη την επερχόμενη περίοδο
- 2) Τα πολιτικά τμήματα τα οποία έρχονται σε τριβή σήμερα με τους επίσημους πολιτικούς σχηματισμούς αντανakλούν μία αμυντική παραδοσιακή πολιτική σχέση μίας προηγούμενης περιόδου μικρών συμβιβασμών της αστικής τάξης με μερίδες των λαϊκών στρωμάτων και της μικροαστικής διάνοησης. Στην σημερινή φάση της συνολικής αστικής πολιτικής ο αμυντισμός αυτός ιδιαίτερα όταν διαπλέκεται με παραδοσιακά ρεφορμιστικά ιδεολογήματα που αφορούν κρίσιμα ζητήματα της αστικής στρατηγικής όπως συνολικά τον ρόλο των υπερεθνικών ολοκληρώσεων και ελληνικής αστικής πολιτικής στα “εθνικά” ζητήματα είναι καταδικασμένος να αποτελέσει πολιτική τροχοπέδη για κάθε είδους διεκδικητικό κίνημα εφόσον η περίοδος είναι τέτοια που και οι πιο μικρές παραχωρήσεις από πλευράς της αστικής τάξης πρέπει να προετοιμάζονται και να ωθούνται από συνολικές πολιτικές και ιδεολογικές ρήξεις των φορέων των οποιονδήποτε διεκδικήσεων
- 3) Τα αντίστοιχα εγχειρήματα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο - ακόμα και υπό πολύ καλύτερες προϋποθέσεις από αυτές που υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα - στο βαθμό που δεν διατηρούν την πολιτική και ιδεολογική αυτονομία τους από τις ρεφορμιστικές απόψεις και δεν εδράζονται σε πραγματικές - έστω και μειοψηφικές - κινήσεις μαζών σε κοινωνικούς χώρους δεν μπορούν αντικειμενικά να ξεφύγουν από την ενσωμάτωση στο επίσημο πολιτικό σύστημα.

Η τρίτη κατεύθυνση την οποία και προκρίνουμε απαιτεί τον συνδυασμό:

□ Της συγκρότησης μίας πολιτικής τάσης με θεωρητικές, πολιτικές, ιδεολογικές συμφωνίες που να επιχειρεί να απαντήσει – στο μέτρο που το επιτρέπουν οι κοινωνικοί συσχετισμοί και η συσσώρευση δυνάμεων στο εσωτερικό της – στα ζητήματα τα οποία θέτει με τροποποιημένη μορφή η ταξική πάλη. Μίας πολιτικής τάσης η οποία να διατηρεί την αυτοτέλεια της από το επίσημο πολιτικό σκηνικό και να συνθέτει - κεντριοποιεί τις διάσπαρτες αντιστάσεις, πολιτικές κοινωνικές και θεωρητικές οι οποίες αναπτύσσονται στους κοινωνικούς χώρους αλλά και όπου δεν υφίστανται κοινωνικοί χώροι με δυνατότητες παρέμβασης.

□ Της δοκιμασίας και του εμβαισμού των πολιτικών απόψεων και πρακτικών μέσα από πολιτικές – συνδικαλιστικές ενότητες των κοινωνικών χώρων ή αντίστοιχα σχήματα μέσα από τα οποία να εκπροσωπούνται κοινωνικές κατηγορίες. Η ανάπτυξη

Κινημάτων σε αντίστοιχους χώρους είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την οικοδόμηση της δυνατότητας για την πραγματική πολιτική παρουσία μίας πολιτικής τάσης και δεν μπορεί να υλοποιηθεί παρά μόνο μέσα από αυτό τον τρόπο άσκησης πολιτικής (μία μορφή πολιτικό-κοινωνικής συμμαχίας σε ένα κοινωνικό χώρο) που εκφράζουν τα συσπειρωσιακά σχήματα. Τα συσπειρωσιακά σχήματα δεν έχουν αξία μόνο για μία μεταβατική περίοδο (δηλ. για όσο χρονικό διάστημα δεν θα είναι ισχυρό το κόμμα με την παράταξη – ιμάντα μεταβίβασης): μακροπρόθεσμα αποτελούν υλικό χαρακτηριστικό της γραμμής των μαζών και εκδήλωση μίας πλευράς της κοινωνικής συμμαχίας των εργαζόμενων τάξεων.

Τα στοιχεία μίας πολιτικής κατεύθυνσης για την περίοδο οφείλουν να ιεραρχούν εκείνους τους βαθμούς πολιτικής – ιδεολογικής συμφωνίας που είναι απαραίτητοι αυτήν την περίοδο για την οικοδόμηση μίας πολιτικής τάσης με αντικαπιταλιστικά χαρακτηριστικά. Αντίστοιχα, μία τέτοια κατεύθυνση δεν μπορεί να υπάρξει εάν δεν καθορίζει την ιεραρχία και τους άξονες παρέμβασης στους κοινωνικούς χώρους που είναι προνομιακοί μέσα στην συγκυρία για μία αντικαπιταλιστική παρέμβαση. Προνομιακοί μέσα στην συγκυρία με την έννοια ότι σε αυτούς μπορούν να υπάρξουν πολιτικά αποτελέσματα (ή έχουν υπάρξει ιστορικά συσσωρευμένα πολιτικά αποτελέσματα), να θέτουν μάζες ανθρώπων σε κίνηση, να αναπτυχθούν πολιτικές πρακτικές τις οποίες να τις ενστερνισθούν ευρύτερες κατηγορίες με επιπτώσεις στο πολιτικό επίπεδο.

(Γ. ΜΕΛ.).

15. Άξονες παρέμβασης.

Στα πλαίσια αυτά οι άξονες παρέμβασης μας την επόμενη περίοδο πρέπει κατεξοχήν να αφορούν:

Τους κοινωνικούς χώρους στους οποίους εγκλείεται η νεολαία και στους οποίους συμπυκνώνονται όλες οι εκρηκτικές αντιφάσεις που κατά καιρούς έχουμε περιγράψει. Ιδιαίτερο βάρος πρέπει να αποδοθεί την επόμενη περίοδο στους χώρους της μαθητικής νεολαίας για δυο λόγους: επειδή γίνεται το αντικείμενο του αναδιαρθρωτικού εγχειρήματος στην εκπαίδευση (εθνικό απολυτήριο) κ.λ.π.) με όρους απόρριψης και εντατικοποίησης και επειδή το εγχείρημα αυτό αφορά κατά κύριο λόγο τμήματα τα οποία προέρχονται από τα εργατικά στρώματα (ή δυνάμει εργατικά στρώματα) δημιουργώντας δυνατότητες στην επαναστατική αριστερά για μία μειοψηφική αλλά υπαρκτή διασύνδεση με τέτοια στρώματα.

Τους κοινωνικούς χώρους σε τοπικό επίπεδο (συνοικίες κ.λ.π) στο βαθμό που η διαχείριση του δομημένου και αδόμητου χώρου μέσα από την στρατηγική της ανάπτυξης υποδομών γίνεται παράστιχο πεδίο κερδοφορίας και διαχείρισης της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης συσσωρεύοντας καθολικές αντιθέσεις πάνω στις οποίες μπορούν να ενοποιηθούν ευρύτερες ταξικές κατηγορίες που υπάρχουν σε αυτούς τους χώρους.

Τμήματα της εργατικής «αριστοκρατίας», τα οποία είναι συγκεντρωμένα στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (κυρίως στις ΔΕΚΟ) και μέσα από την ταξική ισχύ που συσπείρουν μία προηγούμενη περίοδο μπορούν δυνάμει να εκδηλώσουν έναν μαχητικό αμυντισμό απέναντι σε μία βασική πλευρά της αναδιαρθρωτικής στρατηγικής, τις ιδιωτικοποιήσεις άμεσες ή έμμεσες.

Τμήματα των μικροαστικών στρωμάτων, η κοινωνική θέση των οποίων πλήττεται ή τίθεται υπό αίρεση από την ανασύνθεση και υποβάθμιση του ρόλου της διανοητικής εργασίας, δημιουργώντας αντικειμενικά τις βάσεις για την πόλωσή τους προς την πλευρά των δυνάμεων της ζωντανής εργασίας και της εργατικής τάξης.

Ένας επιπρόσθετος βασικός άξονας παρέμβασης αυτήν την περίοδο δεν αφορά στην ανάπτυξη κινηματικών πρακτικών μέσα σε κοινωνικούς χώρους ή από πλευράς κοινωνικών κατηγοριών. Αφορά στο εγχείρημα ανασύστασης ενός ιστού πρακτικών της επαναστατικής αριστεράς μέσα από πολιτικές πρωτοβουλίες που να αξονίζονται στους τόπους και τα ζητήματα που αναφέραμε παραπάνω αλλά και σε μία σειρά άλλα πολιτικά, ιδεολογικά, θεωρητικά τα οποία καθολικά διαπερνούν την προσπάθεια της οικοδόμησης μίας εργατικής αντικαπιταλιστικής πολιτικής στρατηγικής.

Η ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ, ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΖΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ.

Το κείμενο που ακολουθεί δημοσιεύθηκε στο τεύχος 8-9 του πολιτικού δελτίου "Κακώς Κείμενα" αποτέλεσε την εισήγηση σε συζήτηση που διοργάνωσαν οι "Α.Σ." με θέμα τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, την κρατική καταστολή που ακολούθησε και την κάμψη των καταλήψεων του φθινοπώρου του 1995 στην οποία συνέβαλλαν τα γεγονότα αυτά.. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως οι καταλήψεις του φθινοπώρου του 1995 ήταν η πρώτη σημαντική κινηματική ανάταση μετά την περίοδο 90-91 στην οποία ενεπλάκησαν ευρύτερες μάζες φοιτητών και όχι απλά η επιρροή ενός πολιτικού δυναμικού. Οι Α.Σ. έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτού του κινήματος παρεμβαίνοντας με ένα συνειδητό και σχεδιασμένο τρόπο, πολλές φορές με διαφορετικές εκτιμήσεις και ιεραρχήσεις από άλλες συνιστώσες του χώρου στα πανεπιστήμια. Την περίοδο αυτή ενεργοποιήθηκαν για άλλη μια φορά αντιλήψεις και πρακτικές δυσφήμισης του κινήματος και νομιμοποίησης της καταστολής του, όπως κάθε φορά μετά τα τέλη της δεκαετίας του 80 που προέκυπτε το ενδεχόμενο ανόδου των νεολαϊστικών αγώνων. Μικρές ομάδες χωρίς καμία σύνδεση με τους κινητοποιούμενους χώρους εκμεταλλεύονταν τις κινητοποιήσεις για να θεαματικοποιήσουν την βία με αρνητικά αποτελέσματα για το κίνημα. Τη περίοδο 92 - 93 οι όποιες προσπάθειες για την ανάπτυξη κινητοποιήσεων ιδιαίτερα στα σχολεία υπονομεύτηκαν άμεσα, από την δυσφήμιση, την καταστολή και την απομαζικοποίηση που προκάλεσαν γεγονότα όπως αυτά που οδήγησαν στον εμπρησμό της πρυτανείας του Πολυτεχνείου. Για μία ολόκληρη περίοδο οι νεολαϊστικές κινητοποιήσεις βρίσκονταν σε ένα καθεστώς ομηρίας ακόμα και τρομοκράτησης από αυτές τις ομάδες που πολλές φορές επιτίθονταν σε όσους αντιτίθονταν στις πρακτικές τους. Η κατάσταση αυτή καθώς και το γεγονός ότι οι κινητοποιήσεις του φθινοπώρου έπαιρναν μαζικά χαρακτηριστικά σε μία κρίσιμη περίοδο μετασχηματισμών στο πανεπιστήμιο αλλά και γενικότερα στο πολιτικό σκηνικό, οδήγησαν τις Α.Σ. στην ανάπτυξη ενός ιδιαίτερα έντονου ιδεολογικού αλλά και οργανωτικού μετώπου απέναντι στην δράση αυτών των ομάδων.

Η ένταση της καταστολής με την εισβολή των ΜΑΤ στο Πολυτεχνείο και την σύλληψη 500 ανθρώπων, η ύφεση των καταλήψεων που ακολούθησε αμέσως μετά, άρχισε σταδιακά να δημιουργεί έναν ιδιαίτερα αρνητικό κλίμα για τις ομάδες αυτές κάτι στο οποίο συνέβαλλε και το ιδεολογικό μέτωπο που με συνέπεια κρατήσαμε απέναντι σε αυτές τις πρακτικές. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 90 υπήρξε είτε μια συστηματική αποφυγή από ορισμένες πολιτικές δυνάμεις του χώρου να αντιπαρατεθούν σε αυτές τις πρακτικές, είτε κάποια μορφής κάλυψης τους. Το γεγονός αυτό οδηγούσε σε σύγχυση και διαρροή τον κόσμο τον οποίον επηρέαζαν αλλά δημιουργούσε και εσωτερικές αντιπαραθέσεις. Έτσι οι Α.Σ. εκείνο το διάστημα είχαν να αντιπαρατεθούν με αντιλήψεις και στο εσωτερικό των ΕΑΑΚ, όπως αυτές των δυνάμεων του ΝΑΡ. Ήταν μια ολόκληρη περίοδος που για αρκετό κόσμο ο οποίος προερχόταν από την ΚΝΕ της δεκαετίας του 80 η απόσπαση από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό του γραφειοκρατικού μηχανισμού είχε σαν αποτέλεσμα την νομιμοποίηση κάθε είδους πρακτικής που βαφτιζόταν "κινηματική". Το παράδοξο είναι το γεγονός ότι τα επόμενα χρόνια υπήρξε σφοδρή σύγκρουση μεταξύ αυτών των ομάδων και οργανώσεων όπως του ΝΑΡ ή ακόμα και τάσεων της άκρας αριστεράς που εν μέρει τις υποστήριζαν όταν δέχονταν κατασταλτικά χτυπήματα. Η πλήρης οριοθέτηση του ΝΑΡ απέναντι σε αυτές τις τάσεις (συντά με τρόπο εξαιρετικά γενικευτικό) επήλθε όταν ορισμένες από αυτές τις ομάδες άρχισαν να πλήττουν με τραμπουκισμούς την οργανωτική του υπόσταση (επιθέσεις στα γραφεία του, σε εκδηλώσεις που διοργάνωνε κ.λ.π.). Για μας όμως εξ' αρχής είχε μεγαλύτερη αξία η περιφρούρηση του κινήματος από τέτοιες ενέργειες και όχι εκ των υστέρων η υπεράσπιση μίας οργανωτικής δομής.

Σήμερα πολλά από όσα αναφέρονται στο κείμενο που ακολουθεί είναι εν μέρει κοινός τύπος στις δυνάμεις που εξακολουθούν να δραστηριοποιούνται στην ριζοσπαστική αριστερά. Είτε συνομολογημένα, είτε με την στάση τους έχουν διαχωριστεί από τέτοιες πρακτικές και μάλιστα συχνά με έναν καταγγελτικό τρόπο. Τότε όμως η στάση των Α.Σ. στα ζητήματα δράσης αυτών των ομάδων ήταν από τα βασικότερα σημεία τριβής με άλλες πολιτικές αντιλήψεις που υπήρχαν στον χώρο. Ήταν και το βασικότερο πρόσχημα, για πολιτικές επιθέσεις απέναντι στις Α.Σ., για τον διαχωρισμό διάφορων ομάδων και ατόμων από τις Α.Σ.Φ. την δεκαετία του 80 και τα ΕΑΑΚ, την δεκαετία του 90. Αν κάνουμε έναν απολογισμό εκ των υστέρων μπορούμε να πούμε ότι η στάση αυτή έφθειρε τις Α.Σ. στις σχέσεις τους με τμήματα του χώρου, ωστόσο μακροπρόθεσμα βοήθησε και το κίνημα και την ριζοσπαστική αριστερά και υπ' αυτή την έννοια ήταν γενικά σωστή αν και ορισμένα ζητήματα θα μπορούσαμε να τα διαχειριστούμε με διαφορετικό τρόπο.

Τέλος στα πλαίσια των πολλών λαθροχειριών που έγιναν κατά την περίοδο της διάσπασης προωθήθηκε η αντίληψη ότι σε αυτά τα γεγονότα είχαμε υιοθετήσει μία στάση προβοκατορολογίας. Πέρα από το γεγονός ότι τα πρόσωπα τα οποία διαμόρφωσαν μία τέτοια κριτική όχι μόνο δεν είχαν εκφέρει τέτοιες απόψεις κατά την εξέλιξη της αντιπαράθεσης αλλά πρωταγωνίστησαν σε αυτή, νομίζουμε ότι το κείμενο που ακολουθεί ξεκαθαρίζει πλήρως την αντίληψη μας.

Τα γεγονότα του Πολυτεχνείου απασχόλησαν για μεγάλο χρονικό διάστημα την κοινή γνώμη, οδήγησαν σε πολιτική ομηρία ένα σημαντικό κομμάτι του αναρχικού χώρου, υπονόμισαν το φοιτητικό κίνημα που αναπτυσσόταν και παρήγαγαν σημαντικές τριβές και εντάσεις στο χώρο της επαναστατικής αριστεράς. Σήμερα μπορεί κανείς να επιχειρήσει την αποτίμηση των γεγονότων αυτών με καθαρότερο μάτι. Νομίζουμε πάντως ότι οι βαθύτερες αναλύσεις εκείνης της περιόδου διατηρούν πάντοτε την επικαιρότητα τους, ακριβώς επειδή δεν στάθηκαν στα επιφανόμενα της αστικής κίνησης, αλλά προσπάθησαν να αποκαλύψουν τον πυρήνα της αστικής στρατηγικής γύρω από το άσυλο, την καταστολή και το μαζικό κίνημα. Το κείμενο που ακολουθεί βασίζεται λοιπόν, με την εξαίρεση ελαχίστων προσθηκών, στο κείμενο που κυκλοφόρησε την περίοδο των γεγονότων.

1. Τα γεγονότα.

Σε μία περίοδο κατά την οποία μετά από αρκετά χρόνια αναπτύχθηκε με μαζικούς όρους και με ποιοτικά βελτιωμένα χαρακτηριστικά το φοιτητικό κίνημα, εκτυλίχθηκε ένα κρατικό σχέδιο που ενεργοποιήθηκε από μέρους της άρχουσας τάξης και απέβλεπε σε πολλαπλά αποτελέσματα. Ως κρατικό σχέδιο εννοούμε μία πολιτική και κοινωνική κίνηση που ενεργοποιείται από ένα σύνολο κρατικών μηχανισμών, πολιτικών, ιδεολογικών και κατασταλτικών με συγκεκριμένες επιδιώξεις. Σε αυτήν την κίνηση πρωτεύοντα ρόλο έχουν τα πολιτικά χαρακτηριστικά και δευτερεύοντα μόλις τα οργανωτικά (δηλαδή οι οργάνωση προβοκατσιών από πλευράς του κράτους).

Το φθινόπωρο άρχισε άσχημα για τα αστικά επιτελεία. Οι αγώνες στην ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη, παρότι προσωρινά τελείωσαν με ένα εύθραυστο συμβιβασμό, που λάμβανε υπόψη τις διεκδικήσεις των εργατών, αλλά έφερε ανεξίτηλα τη σφραγίδα της αστικής στρατηγικής, έθεσε ξανά μπροστά στα μάτια των λαϊκών στρωμάτων τη δυνατότητα ανασύνταξης ενός μάχου διεκδικητικού λαϊκού κινήματος, που δεν θα δίσταζε να αντιταχθεί στην με κάθε κόστος επιβολή της αναδιαρθρωτικής στρατηγικής, των ιδιωτικοποιήσεων, της συντριβής των εργατικών δικαιωμάτων. Η παράλληλη ανάπτυξη διεκδικήσεων στο χώρο της νεολαίας, που για ιστορικούς, αλλά και κοινωνικούς λόγους, έχει τη δυνατότητα να θέτει και να συνολικοποιεί με πιο πολιτικό τρόπο την αντίθεση των λαϊκών στρωμάτων στην καπιταλιστική αναδιάρθρωση, κινδύνευε να αποτελέσει θρυαλίδα στις αντιφάσεις της αστικής στρατηγικής. Είχαμε επισημάνει πριν ξεδιπλωθούν οι κινητοποιήσεις ότι κάθε μορφή αγώνα της νεολαίας ιδιαίτερα όσοι έχουν πιο σαφές πολιτικό περιεχόμενο - όπως οι φοιτητικοί - θα συναντούν την συστηματική προσπάθεια δυσφήμισης, εκφυλισμού και καταστολής από πλευράς τον κράτους. Ρόλο σε αυτήν την προσπάθεια έπαιξαν γεγονότα όπως αυτά τα οποία εκτυλίχθηκαν την περίοδο του Πολυτεχνείου, αλλά και η έμμεση πρωτοδότηση πολιτικών τάσεων οι οποίες καλλιεργούν ανάλογες πολιτικές πρακτικές.

Οι διαθέσεις των κρατικών μηχανισμών φάνηκαν από νωρίς: σύλληψη Καλαρέμα για τις ληστείες τραπεζών, με βάση την κατάθεση που έδωσε ένας ποινικός κρατούμενος κατά την προανάκριση (δηλαδή στην Αστυνομία), προσδιορισμός και εκδίκαση των υποθέσεων Μπαλάφα, Καμπούρη-καταδίκη τους σε εξοντωτικές ποινές χωρίς κανένα αποδεικτικό στοιχείο. Η εξόφθαλμη συνεργασία των διάφορων κατασταλτικών μηχανισμών (δικαστήρια, αστυνομία) για τη δημιουργία ενός κλίματος τρομοκρατίας, ήταν βέβαιο ότι θα ξεσηκώσει αντιδράσεις, που χτυπιούνται ανελέητα: απρόκλητα και απροκάλυπτα συλλαμβάνονται τέσσερις φοιτητές στη Θεσσαλονίκη που συμμετείχαν σε απαγορευμένη πορεία και καταδικάζονται από στημένο δικαστήριο σε βαρύτατες ποινές για στάση, κατ' επίκληση αποδείξεων, που μόνο θυμηδία μπορούν να προκαλέσουν. Οι κινήσεις αυτές, σε συνδυασμό με προβοκάτσιες του χειρίστου είδους (εμπρησμός με μολότοφ του Θεατρικού Εργαστηρίου της Αρχιτεκτονικής)

ακύρωσαν κάθε απόπειρα εξάπλωσης του φοιτητικού κινήματος στη Θεσσαλονίκη,

Οι πρακτικές όμως εκφάνσεις αυτού του κρατικού σχεδίου που σχετίζονται άμεσα με το αναπτυσσόμενο φοιτητικό κίνημα ξεκινούν από την μεγάλη φοιτητική πορεία στις 11 /10 όπου γίνεται η πρώτη προσπάθεια προβοκατόρικης δράσης από πλευράς τυχοδιωκτικών ομάδων. Το αποκορύφωμα αυτής της κίνησης εκδηλώνεται όλες τις μέρες της εβδομάδας της επετείου του Πολυτεχνείου. Στην πορεία των 10.000 φοιτητών στις 14/11- τη μεγαλύτερη φοιτητική κινητοποίηση μετά το 1991, όπου η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ανήκει στα μικρότερα έτη - εκδηλώνεται ανοιχτά προβοκατόρικη δράση όταν μία ομάδα 40 ατόμων στο περιθώριο της πορείας δημιουργεί απρόκλητα επεισόδια και επιτίθεται σε φοιτητές που προσπαθούν να περιφρουρήσουν το περιεχόμενο της πορείας, όπως το έχουν καθορίσει οι γενικές τους συνελεύσεις.

Τα αποτελέσματα :

□ η μαζικότερη φοιτητική πορεία των τελευταίων χρόνων υποβαθμίζεται μπροστά στις φλόγες των ελαχίστων βομβών μολότοφ.

□ αποτρέπεται η σύγκρουση με μαζικούς όρους μπροστά στο υπουργείο Παιδείας λόγω τον κλίματος τρομοκρατίας που έχει δημιουργηθεί. Μία σύγκρουση που θα ήταν δικαιωμένη σε πλατιές μάζες νεολαίων και εργαζομένων και θα είχε ευρύτερα κοινωνικά αποτελέσματα αντίστοιχα με τις συγκρούσεις των ναυτεργατών έξω από το υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας.

□ το πολιτικό μήνυμα που έπρεπε να δώσει η πορεία δηλαδή της αυτονομίας των φοιτητικών αγώνων από το κράτος και τους κομματικούς μηχανισμούς και του αγωνιστικού διαχωρισμού από τις δυνάμεις του ρεφορμισμού υποτονεί αφού όλη η πορεία εξαντλείται στην αντιπαράθεση με την "αναρχική" ομάδα και στο σύνθημα "έξω οι χαφιέδες από την πορεία", που είναι μεν σωστό αλλά αποτελεί υποχώρηση ως προς το πολιτικό στίγμα που έπρεπε να δώσει η πορεία.

Από μονή της αυτή η εξέλιξη στην πορεία θα μπορούσε να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις. Είναι σε όλους προφανές ότι το κίνημα το οποίο αναπτύσσεται είναι μεν μαζικό αλλά και αντιφατικό και εύθραυστο. Στο εσωτερικό του δεν έχουν αναπτυχθεί σαφείς πολιτικοί διαχωρισμοί και συνυπάρχουν διάφορες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις. Σε μία ευαίσθητη συγκυρία όπως αυτή όπου κρίνεται η συνέχεια του και ο προσανατολισμός του, όπου για πρώτη φορά στο ελληνικό πανεπιστήμιο έχει συγκροτηθεί από την αρχή κιόλας των κινητοποιήσεων ένα μαύρο μέτωπο ΠΑΣΠ- ΔΑΠ-ΠΟΛΑ με την υπόγεια συνεργασία και των δυνάμεων του ΚΚΕ, όπου σε μια σειρά σχολές ανοιχτά επιχειρηματολογούνταν από τις δυνάμεις της συντήρησης η μη συμμετοχή στις κινητοποιήσεις (με το πρόσχημα ότι πρόκειται να υπάρξουν επεισόδια), σε μία συγκυρία που επιχειρήθηκε να ταυτισθούν οι κινητοποιήσεις με μία αριστερίστικη μειοψηφία αποκομμένη από την πλειοψηφία των φοιτητών, τέτοια γεγονότα έπαιξαν ρόλο στην μετατόπιση του συσχετισμού δύναμης προς όφελος των δυνάμεων της συντήρησης.

Τις επόμενες μέρες εκτυλίχθηκαν γεγονότα οι επιπτώσεις των οποίων υπερβαίνουν τον φοιτητικό χώρο. Στις 15/11 μέσα στο κατειλημμένο από τους φοιτητικούς συλλόγους Πολυτεχνείο πραγματοποιείται συζήτηση 150 ατόμων τον αναρχικού χώρου. Εκεί αποφασίζεται κάποιου τύπου δυναμική δράση ως εκδήλωση αλληλεγγύης στην εξέγερση του Κορδαλλού και για συμπαράσταση στους φυλακισμένους αναρχικούς. Στο Πολυτεχνείο εκείνη την ώρα υπάρχουν εκατοντάδες φοιτητές, μέλη των συντονιστικών επιτροπών κατάληψης, καθώς και μέλη των παρατάξεων ΠΑΣΠ, Πανσπουδαστικής και τον Συνασπισμού. Από πλευράς των παρατάξεων υπάρχει σαφής πρόθεση να αποτραπεί η χρήση του ασύλου ως ορμητηρίου για την διενέργεια του "κοινωνικού πολέμου" όπως τον αντιλαμβάνονται οι αναρχικοί, ενώ οι συντονιστικές επιτροπές κατάληψης οι οποίες υποτίθεται πως έχουν την ευθύνη της περιφρούρησης του χώρου με ευθύνη συγκεκριμένων δυνάμεων και αντιλήψεων αμφιταλαντεύονται.

Επειδή εκ των υστέρων υπάρχει (από πλευράς του "αντιεξουσιαστικού" χώρου άλλα και από τάσεις που θέλουν να χτυπήσουν τα ΕΑΑΚ) σπέκουλα και ψευδολογία αντάξια αυτής της παλιάς ΚΝΕ, πρέπει να αποσαφηνίσουμε τα εξής : τα μέλη των παρατάξεων τα οποία προσπάθησαν να υλοποιήσουν την περιφρούρηση του Πολυτεχνείου δεν ήταν ούτε ΚΝΑΤ οργανωτικά (για όσους τα είχαμε γνωρίσει) ούτε είχαν ρόπαλα ούτε τίποτα άλλο. Επρόκειτο για φοιτητές, μέλη φοιτητικών παρατάξεων, αρκετοί εκ των οποίων (οι του ΚΚΕ) συμμετείχαν, καλώς ή κακώς, στα μπλοκ τα οποία κέρδισαν τις συνελεύσεις με μορφή πάλης την κατάληψη (βλ. Πολιτικούς μηχανικούς, Ηλεκτρολόγους, Χημικούς μηχανικούς).

Η θέση μας εξ αρχής ήταν ότι η πολιτική συμμετοχή των δυνάμεων του ΚΚΕ (αλλά και σχημάτων τύπου ΑΝΕΣΧΕΠ) στα μπλοκ των κινητοποιήσεων και στις συντονιστικές επιτροπές κατάληψης θα έπρεπε - όπου υπήρχε η δυνατότητα- να αποφευχθεί. Αυτό γιατί οι θέσεις τους πάνω στα κρίσιμα ζητήματα της εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης (ειδίκευση, μεταπτυχιακά κ.λ.π.) συμπίπτει απόλυτα με τις θέσεις των αστικών δυνάμεων. Επιπλέον, διότι εκτιμούσαμε ότι πολιτική κατεύθυνση η οποία θα έπρεπε να αναδειχθεί άμεσα, αυτή που μπορεί και μαζικοποιεί το κίνημα, είναι η αυτονομία του από την αστική πολιτική, δηλαδή η προβολή της ανεξαρτησίας του από το κράτος και τα κόμματα. Παρ' όλα αυτά ο διαχωρισμός θα έπρεπε να είναι κύρια πολιτικός. Κανείς δεν έχει δικαίωμα να υποστηρίξει ότι μία πολιτική δύναμη στο φοιτητικό χώρο (στην συγκεκριμένη περίπτωση του ΚΚΕ) πρέπει να αντιμετωπίζεται με κατασταλτικό τρόπο από εξωφοιτητικά στοιχεία όπως συνέβη στις 15/11 στο Πολυτεχνείο. Ούτε πολύ περισσότερο δικαιούται κανείς να δίνει τελεσίγραφα του τύπου "αν δεν διαλυθείτε σε δέκα λεπτά θα χυθεί αίμα".

Η επίθεση που έγινε από αναρχικές ομάδες απέναντι σε φοιτητές (μέλη φοιτητικών παρατάξεων και μέλη των επιτροπών κατάληψης αδιακρίτως) στις 15/11 αποτελεί μία τομή σε σχέση με τις συγκρούσεις στο εσωτερικό των πανεπιστημίων λόγω του γεγονότος

- ότι ήταν απροσχημάτιστη και προσχεδιασμένη με στρατιωτικό τρόπο,

- ότι έγινε με πρωτοφανή δολοφονική βαρβαρότητα με την ρίψη βομβών μολότοφ σε φοιτητές που απλά έκαναν αλυσίδες, βαρβαρότητα που έφτασε μέχρι του σημείου να πετάξουν βόμβα μολότοφ σε πεσμένο στο έδαφος από τα χτυπήματα φοιτητή και να επιτεθούν με ξύλα και μολότοφ σε όσους προσπαθούσαν να τον σβήσουν.

Το αποκορύφωμα της δράσης καθώς και τα πιο σημαντικά πολιτικά, αποτελέσματα των αναρχικών ομάδων υπήρξε στις 17/11. Έχοντας προαποφασίσει κατάληψη του Πολυτεχνείου, το ανακαταλαμβάνουν αδυνατώντας να δώσουν ένα σαφές περιεχόμενο πολιτικής δράσης. Αν δηλαδή το Πολυτεχνείο θα λειτουργούσε ως κέντρο πληροφόρησης και διαμαρτυρίας ή ως ορμητήριο για την "άμεση σύγκρουση" με τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους. Όπως είναι φυσιολογικό και όπως συμβαίνει τα τελευταία 7 χρόνια, λόγω της δομής και των ρευμάτων του αναρχικού χώρου, υπερισχύουν στην πράξη (μολονότι μειοψηφία) οι πρακτικές της "άμεσης σύγκρουσης", που σιγοντάρονται από την στάση της αστυνομίας (προκλήσεις, μαζική ρίψη δακρυγόνων κ.λ.π.). *Η όλη φάση λήγει-αφού την εκμεταλλευθούν όλο το βράδυ τα Μ.Μ.Ε. για να διαχύσουν τον τρόπο στο κοινωνικό σώμα - με την κατάληψη του πανεπιστημιακού ασύλου και τις μαζικότερες συλλήψεις που έχουν γίνει ποτέ μεταπολιτευτικά στην Ελλάδα. Ουσιαστικά πρόκειται για την παράδοση ενός ολόκληρου πολιτικού χώρου στους κατασταλτικούς μηχανισμούς και την μετάβαση του σε ένα ιδιότυπο καθεστώς πολιτικής ομηρίας.*

2. Ο αναρχικός χώρος : χαρακτηριστικά και πολιτικά αποτελέσματα.

Θα εξετάσουμε την κίνηση του αναρχικού χώρου ως πολιτική κίνηση και ως τέτοια θα κρίνουμε τα πολιτικά αποτελέσματα της. Πιστεύουμε ότι πρέπει να κρατηθεί εξίσου απόσταση από την ανάλυση αποκλειστικά με όρους προβοκατορολογίας αλλά και από την ανάλυση που βλέπει σε αυτήν την κίνηση φαινόμενα εξεγερμένης και περιθωριοποιημένης νεολαίας αντίστοιχης με αυτά του Λος Άντζελες και των καπιταλιστικών μητροπόλεων. Πρόκειται για ένα πολιτικό χώρο ο οποίος έχει μια ορισμένη εμβέλεια σε μικρά τμήματα της νεολαίας, στις αντιδράσεις των οποίων απέναντι στην καπιταλιστική πραγματικότητα αναπαράγονται πλευρές της αστικής ιδεολογίας.

Σαφώς δεν πρόκειται για ένα χώρο που την πλειοψηφία του στελεχειακού δυναμικού του αποτελούν "προβοκάτορες"... Όμως, οι πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές που κυριαρχούν σε αυτόν τον χώρο και η ρευστότητα και ασάφεια του τον κάνουν περισσότερο ευάλωτο στις κρατικές παρεμβάσεις. Ταυτόχρονα είναι λάθος να αναγνωρίζουμε σε αυτά τα φαινόμενα, τμήματα της νεολαίας που απορρίπτονται με μαζικούς όρους από τους μηχανισμούς ένταξης και εξεγείρονται. Για λόγους ιστορικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς στην ελληνική κοινωνία δεν έχει προχωρήσει ο δομικός αποκλεισμός τμημάτων της νεολαίας με τους ίδιους όρους που έχει προχωρήσει, στις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις. Μία τέτοια τάση μπορεί να δρομολογείται αλλά είναι ακόμα περιορισμένη. Υπάρχουν σημαντικοί λόγοι που παίζουν ανασταλτικό ρόλο σε μια τέτοια κίνηση "δυσαικτοποίησης" κατηγοριών της νεολαίας:

- ➔ Ο ρόλος της οικογένειας στην ελληνική κοινωνία που παραμένει ισχυρός σαν μηχανισμός ενσωμάτωσης αλλά και αλληλεγγύης
- ➔ Η μεγαλύτερη πίεση από το σύνολο των κοινωνικών στρωμάτων για πρόσβαση στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης που παράγει αποτελέσματα ένταξης, αλλά και μορφές συλλογικές έκφρασης (π.χ. μαθητικούς ή σπουδαστικούς συλλόγους)
- ➔ Η δομή της πόλης στην οποία δεν έχουν χαραχθεί με την ίδια ένταση όπως στις καπιταλιστικές μητροπόλεις τα όρια στην κατοικία και την κίνηση των διάφορων κοινωνικών κατηγοριών και ταξικών μερίδων.
- ➔ Το γεγονός ότι το χρηματιστικό κεφάλαιο δεν έχει ακόμα αποκτήσει τον πλήρη έλεγχο της κατοικίας (μορφές μικροϊδιοκτησίας, όπως π.χ. οι αυθαίρετες κατασκευές, αμβλύνουν την ένταση του προβλήματος που αναδεικνύεται σιγά-σιγά με τα στεγαστικά δάνεια και τις υποθήκες).

Επιμένουμε ότι πρόκειται για τάσεις οι οποίες αντανακλούν ένα κοινωνικό ριζοσπαστισμό απέναντι στην καπιταλιστική πραγματικότητα στο εσωτερικό του οποίου αναδεικνύονται: 1) στοιχεία της αστικής και μικροαστικής ιδεολογίας (ο εξατομικευμένος τρόπος δράσης, η αδιαφορία για τα ευρύτερα κοινωνικά και πολιτικά αποτελέσματα, η αστική βία κ.λ.π.), 2) πλευρές της αποδιοργάνωσης των συλλογικών πολιτικών μορφών και συρρίκνωσης των διαδικασιών μετάδοσης πολιτικής και κοινωνικής πείρας.

Για όλους αυτούς τους λόγους πρόκειται για μειοψηφικές πρακτικές που αναπτύσσονται στο περιθώριο των νεολαιίστικων κινητοποιήσεων. Οι "εκρήξεις" κάθε φορά ακολουθούν τις φάσεις των συλλογικών διαδικασιών της νεολαίας που εντάσσεται στους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς. Δεν εμφανίζουν κάποια δικιά τους αυτοτέλεια (είτε με την μορφή επιλεγμένων συγκρούσεων από πολιτικές πρωτοβουλίες αποκλειστικά του "αντεξουσιαστικού" χώρου, είτε με την μορφή αιφνιδίων ανεξέλεγκτων εκρήξεων, ανεξάρτητων από οποιαδήποτε συλλογική διαδικασία, όπως οι εξεγέρσεις στα "γκέτο" των καπιταλιστικών μητροπόλεων).

Η κίνηση αυτή πρέπει να προσεγγισθεί κύρια ως πολιτική κίνηση (με την ευρύτερη έννοια του όρου) παρά τις αντιφάσεις και την ασάφεια της και να κριθεί με βάση τα πολιτικά της αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα νομίζουμε είναι σαφή σε τρία επίπεδα:

- ➔ ως προς το κίνημα της νεολαίας που αναπτύσσεται μέσα στην συγκυρία,
- ➔ ως προς το κίνημα της νεολαίας γενικά,
- ➔ σε σχέση με το επίσημο πολιτικό σκηνικό μέσα στην συγκυρία.

Η κίνηση αυτή πλήττει το κίνημα της νεολαίας που αναπτύσσεται διότι :

- 1) Δεν του επιτρέπει να συνδεθεί με ευρύτερες μάζες δυσφημώντας μια σειρά από κινηματικές πρακτικές (καταλήψεις, πορείες κ.λ.π.) ταυτίζοντάς τις με την τυφλή απολιτική βία.
- 2) Αντισυσπειρώνει με μια σειρά ενέργειες (π.χ. το κάψιμο των σημαιών, που σαφώς τροφοδοτεί τον εθνικισμό αντί να τον πλήττει) το πολιτικό μπλοκ των αντιπάλων δυνάμεων στον φοιτητικό χώρο.

- 3) Το φθείρει άμεσα με τα χτυπήματα και τις προκλήσεις αλλά και την μετατόπιση του κέντρου ενδιαφέροντος από τις πραγματικές αντιθέσεις στους εκπαιδευτικούς χώρους σε έναν αντικατασταλτικό αγώνα ο οποίος διεξάγεται αμυντικά κάτω από την πρωτοβουλία του κράτους. Αποτελεί μεγάλη πολιτική ήττα το γεγονός ότι την περίοδο που ένα κίνημα αναπτύσσεται και θέτει με επιθετικό τρόπο αιτήματα, το κράτος ανταπαντά με 500 συλλήψεις που (έστω και έμμεσα) σχετίζονται με αυτό το κίνημα, χωρίς να υπάρχουν οι απαιτούμενες μαζικές αντιδράσεις.
- 4) Ενεργοποιεί μια σειρά μηχανισμούς με πρώτη και κύρια την οικογένεια σε μία διαδικασία ελέγχου των μικρότερων αλλά ακόμα και των μεγαλύτερων ηλικιών νεολαίων (ας αναλογιστεί κανείς το με πόσο περισσότερο αποτρεπτικό τρόπο ως προς τις κινητοποιήσεις λειτουργούν αυτοί οι μηχανισμοί μέσα στο τρομοκρατικό κλίμα που διαμορφώνουν τα ΜΜΕ και με τι σύνολο των κατηγοριών της νεολαίας).

Πλήττει το κίνημα της νεολαίας εν γένει διότι συμβάλλει :

- στην δικαίωση σε μεγάλες κοινωνικές κατηγορίες της διαδικασίας κατάλυσης του πανεπιστημιακού ασύλου,
- στη δημιουργία στεγανών μεταξύ κατηγοριών της νεολαίας και των λαϊκών μαζών οι οποίες αντικειμενικά βρίσκονται στο ίδιο χαράκωμα,
- στη νομιμοποίηση της κατασταλτικής διαδικασίας (με όλο το ζοφερό στρατιωτικό σκηνικό, των ελικοπτέρων, των ΕΚΑΜ κ.λ.π.), των μαζικών συλλήψεων καθώς και τον ρόλο της αστυνομίας στην επίλυση των κοινωνικών συγκρούσεων και αντιθέσεων
- στην ενίσχυση των τάσεων που πιέζουν για την κατάργηση της πορείας του Πολυτεχνείου και την ακύρωση του συμβολικού πολιτικού ρόλου του εορτασμού της εξέγερσης του Νοέμβρη. Δεν είναι τυχαίο ότι μετά από τα συγκεκριμένα γεγονότα από πάρα πολλές πλευρές - από την Αιγυπτιακή έως την Ελευθεροτυπία - τίθεται το ζήτημα της κατάργησης της πορείας.

Ως προς τις επιπτώσεις των γεγονότων στην τρέχουσα πολιτική συγκυρία τα γεγονότα αυτά συνδυάζονται με την κατεύθυνση που αναπτύσσεται αυτή την περίοδο για τον κατακερματισμό και την αναμόρφωση του πολιτικού σκηνικού σε συντηρητική κατεύθυνση. Στόχο της άρχουσας τάξης είναι να επιτύχει την περαιτέρω στεγανοποίηση των αστικών κομμάτων από τις πιέσεις τις οποίες εξασκούν οι λαϊκές τάξεις επάνω τους καθώς και η διασφάλιση της συνέχειας χωρίς κανένα συμβιβασμό της επιθετικής αστικής στρατηγικής της αναδιάρθρωσης. Ταυτόχρονα επιδίωξη των κυρίαρχων τάξεων είναι να προκαταλάβουν και να απομονώσουν τις πιθανές εντάσεις και κοινωνικές συγκρούσεις που θα προκαλέσει η αναδιάρθρωτική στρατηγική σε κατηγορίες εργαζομένων και στην νεολαία. Δημιουργώντας μία κατασταλτική αλλά και ιδεολογική ζώνη γύρω από συγκεκριμένες πολιτικές και κινηματικές πρακτικές (όπως οι καταλήψεις, οι

αποκλεισμοί των δρόμων, οι καταλήψεις δημοσίων κτιρίων κ.λ.π.) ταυτίζοντας τες με την δράση των συγκεκριμένων ομάδων, απονομιμοποιώντας τες αρχικά, ποινικοποιώντας στη συνέχεια. Ταυτόχρονα μετατοπίζει την ανάπτυξη των αντιθέσεων στο εσωτερικό του δικαϊκού μηχανισμού προς τα δεξιά (πρβ. τις κατηγορίες που απαγγέθηκαν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη: στάση, συλλογική ευθύνη, ψυχική συνεργία κτλ.). Είναι η πρώτη φορά που χρησιμοποιείται η κατηγορία της στάσης μεταπολιτευτικά και το μήνυμα προς τα λαϊκά στρώματα είναι σαφές: είμαστε έτοιμοι να χρησιμοποιήσουμε το αυταρχικό νομικό πλαίσιο του μετεμφυλιακού Κράτους σε κάθε κινητοποίηση που ξεφεύγει από τα επιτρεπτά όρια. Ακόμα και η ψυχική έκφραση μιας συμπάθειας προς τέτοιες κινητοποιήσεις ποινικοποιείται (διώξεις Ρούσση-Διαμαντοπούλου). Το γεγονός ότι κατηγορούμενοι είναι σήμερα (για λόγους νομιμοποίησης αυτών των μέτρων) οι αναρχικοί, το μήνυμα αφορά προπάντων όσους επιθυμούν αντικαπιταλιστικές κινητοποιήσεις που πραγματικά θα φέρνουν σε δύσκολη θέση τους κρατικούς σχεδιασμούς, οξύνοντας τις αντιφάσεις της αναδιάρθρωτικής στρατηγικής.

Στα πλαίσια αυτά, το σκηνικό της "κατάλυσης του κράτους" που παίχτηκε σε δύο σημεία (στο Πολυτεχνείο και τον Κορυδαλλό) εντάσσεται στην κατεύθυνση της ανάδειξης της περαιτέρω αυταρχικοποίησης του κρατικού μηχανισμού, και της πολιτικής της πυγμής ως μόνης λύσης απέναντι στην πολιτική αστάθεια, και την "σπαρασσόμενη και ανίκανη" κυβέρνηση. Πρόκειται λοιπόν για γενικότερη παρέμβαση μηχανισμών και πολιτικών δυνάμεων που εκμεταλλεύονται τα γεγονότα για να πιέσουν την κυβέρνηση αλλά και για να ενισχύσουν τις πιο ανελαστικές και συντεταγμένες με την εκσυγχρονιστική ΕΟΚική πολιτική τάσεις στο εσωτερικό της.

Είναι προφανές ότι η ίδια η κυβέρνηση θα άρπαζε την ευκαιρία για να επιδείξει απέναντι στην "κοινωνία" ότι διαθέτει την απαραίτητη πυγμή και να εγγυηθεί στους κυρίαρχους κύκλους ότι μπορεί ανενδοίαστα να αναλάβει κατασταλτική δράση απέναντι σε κάθε επικίνδυνο μαζικό κίνημα. Να επιδείξει πολιτική πυγμής μπροστά στο κοινωνικό σώμα, το οποίο καθηλωμένο στις τηλεοράσεις βομβαρδίζονταν από το σύνολο των Μ.Μ.Ε για την ανάγκη κατασταλτική παρέμβασης απέναντι στα "αντικοινωνικά" στοιχεία.

3. Η λογική της "άμεσης σύγκρουσης".

Θέση μας είναι ότι η αστική κίνηση συνολικά ενισχύει(πρωτίστως πολιτικά και κοινωνικά) αυτού του τύπου τις πρακτικές και τις λογικές της "άμεσης σύγκρουσης" και της τυφλής βίας, της απομονωμένης από το στοιχείο της μαζικής δικαιολογημένης σύγκρουσης. Σήμερα γίνεται συστηματική προσπάθεια απ' όλους τους κυρίαρχους κύκλους και τους πολιτικούς και ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους να υπάρξει απομάκρυνση των λαϊκών τάξεων, ιδιαίτερα τμημάτων της νεολαίας, από κάθε μορφής πολιτική και συλλογική δράση, είτε αυτή παίρνει την συμμετοχή σε συλλόγους, είτε σε ομάδες, είτε σε οργανώσεις. Με τις *κυοφορούμενες αντιθέσεις στους εκπαιδευτικούς χώρους*

και της επιθετικότητας της αστικής πολιτικής η νεολαία μπορεί να αποτελέσει εκρηκτικό δυναμικό, αν έρθει σε επαφή με τις ιδέες και τις πρακτικές της επαναστατικής αριστεράς. Πρώτο μέλημα του κράτους και των μηχανισμών του είναι να αποτρέψει την επαφή αυτών των κοινωνικών κατηγοριών με τη μαζική πολιτική.

Ως μόνο πρότυπο πολιτικής δράσης εμμέσως προβάλλεται η ατομική, στιγμιαία βία, η οποία ενίοτε, όπως είδαμε τελευταία, μεταβάλλεται και σε βία ενάντια στο κίνημα. Το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας που πρέπει να αντιπαλεύουν σταδιακά υποστασιοποιείται στις δυνάμεις καταστολής. Είναι χαρακτηριστικό ότι από πλευράς των ιδεολογικών μηχανισμών (ΜΜΕ κ.λ.π.) συστηματικά αποσιωπάται ή δυσφημείται το μαζικό κίνημα που αναπτύσσεται - με όλες τις αντιφάσεις του - οι μέθοδοι και τα αιτήματα του, καθώς αγγίζει και μπορεί να παραδειγματίσει ευρύτερες κατηγορίες εργαζομένων που πλήττονται από την λιτότητα και τις περικοπές.

Το αστικό κράτος σε συνθήκες όξυνσης της ταξικής επίθεσης της αστικής τάξης δεν μπορεί να αποφύγει την ανάπτυξη αντιστάσεων στους νεολαιίστικους χώρους. Ως προτιμότερη εναλλακτική εκδοχή πριμοδοτεί εξατομικευμένες αντιστάσεις που αποκλείουν και πολώνουν προς την πλευρά του κράτους κοινωνικές κατηγορίες οι οποίες αντικειμενικά μπορούν να βρεθούν στο ίδιο χαράκωμα με τις δυνάμεις της νεολαίας που αντιστέκονται. Κατακερματίζει και εξουθενώνει τις αντιστάσεις με αυτό τον τρόπο. Ο κουκουλοφόρος με την μολότοφ είναι η άλλη όψη του μασκοφόρου Ζορό, του Ράμπο με την μολότοφ, του ατομικού εκδικητή που συνολικά προβάλλει ως πρότυπο επίλυσης των ατομικών και συλλογικών προβλημάτων ο αστισμός. Αυτή η εκδοχή της κοινωνικής σύγκρουσης, θεαματικοποιημένη, επιμελώς σκηνοθετημένη και διογκωμένη από τα ΜΜΕ, σε πλήρη διάσταση από τις κοινωνικές δυνάμεις στις οποίες αναφέρεται, καθηλώνει τις πλατιές λαϊκές μάζες σε μία θέση απάθειας. Σε μία θέση θεατή ο οποίος στο δίπολο των δύο "μηχανισμών", των "αναρχικών" και της αστυνομίας συγκρουόμενων συνέχεια στο ίδιο σκηνικό, σταδιακά πολώνεται με την πλευρά της αστυνομίας. Το κόστος των καμένων βαν είναι μηδαμινό για τα ΜΜΕ μπροστά στο κέρδος. Όχι μόνο το οικονομικό (που είναι και αυτό υπαρκτό μια και πάνω σε ένα ανέξοδο σκηνικό και σενάριο στήνεται ένα σήριαλ μεταδόσεων, αναμεταδόσεων και τοκ-σόου που αυξάνει τις θεαματικότητες, όπως αντίστοιχο οικονομικό όφελος έχουν οι "φτωχοί" μαγαζάτορες της Πατησίων και της Σταδίου από τις αποζημιώσεις για τις σπασμένες βιτρίνες) αλλά κυρίως το πολιτικό και ιδεολογικό. Τα ΜΜΕ, ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους, υπαγόμενοι σε πολιτικά και οικονομικά κέντρα εξουσίας που πιέζουν για τον περαιτέρω έλεγχο του πολιτικού σκηνικού, αναβαθμίζονται σε τιμητές της πολιτικής, των κομμάτων, διαμορφώνουν την "κοινή γνώμη" περισσότερο από τα κόμματα, παρεμβαίνοντας άμεσα στην πολιτική συγκυρία.

Η ύπαρξη και η δράση του αναρχικού χώρου με τα σημερινά του χαρακτηριστικά είναι το αποτέλεσμα της κοινωνικής κίνησης του κεφαλαίου που εγχαράσσει την αστική ιδεολογία, τις εξατομικευμένες αντιδράσεις σε τμήματα της νεολαίας που πλήττονται με αντιφατικό τρόπο από την

αναδιάρθρωση. Εσωτερικεύει στις αντιστάσεις τους πλευρές της δικιάς του πραγματικότητας, του μικροαστικού ατομικισμού, της ανυπομονησίας, του πραξικοπηματισμού, της περιφρόνησης των διαθέσεων των κοινωνικών υποκειμένων, της θεαματικοποίησης των κοινωνικών συγκρούσεων, της υποτίμησης της καθημερινής συστηματικής μαζικής δουλειάς.

Ως τέτοιο αποτέλεσμα, δηλ. αναπαραγωγής της αστικής ιδεολογίας σε μικροαστικά στρώματα της νεολαίας, πρέπει να αντιμετωπισθεί ο αναρχικός χώρος. Παράλληλα πρέπει να αντιμετωπισθεί ως ένα πειραματικό πεδίο όπου η αστική τάξη και οι μηχανισμοί της δοκιμάζουν ένα σύνολο κατασταλτικών και πειθαρχικών πρακτικών. Πρακτικές οι οποίες πολύ λίγο αφορούν επί της ουσίας τον αναρχικό χώρο και πολύ περισσότερο το σύνολο της νεολαίας. Πάνω στο σώμα του αναρχικού χώρου δοκιμάζονται οι δυνατότητες που έχει η αστική τάξη να διαχύσει ένα σύνολο αντιλήψεων που περιθωριοποιούν, γκετοποιούν και απομονώνουν μερίδες των κοινωνικών αντιστάσεων. Δοκιμάζεται παράλληλα η ανοχή της κοινωνίας στις κρατικές σκευωρίες οπού αυτές με τους Μπαλάφα, Καμπούρη κ.λ.π, αλλά και στα μεγάλου εύρους κατασταλτικά χτυπήματα των μαζικών συλλήψεων και της κατάλυσης του ασύλου. Ταυτόχρονα επιχειρείται η ποινικοποίηση και διάβρωση ενός πολιτικού χώρου όχι μόνο με τα κατασταλτικά χτυπήματα αλλά και με την προώθηση της όσμωσης του νεολαϊστικού χώρου με ημιεγκληματικές ή εγκληματικές καταστάσεις όπως τα ναρκωτικά, αλλά και με τον χώρο των ποινικών που τον καθιστά εύαλωτο σε σκευωρίες και υπόλογο στις προβοκάτσες και στους κρατικούς σχεδιασμούς.

Ως σύμπτωμα της κοινωνικής κίνησης του κεφαλαίου που προωθεί την αποδιοργάνωση και την αποδιάρθρωση των συλλογικών αντιστάσεων, την απομόρφωση και την απομάκρυνση από τις οργανωμένες μορφές πάλης πρέπει να αντιμετωπισθεί ο "αντεξουσιαστικός" χώρος. Δεν είναι τυχαίο ότι τα ίδια περίπου επεισόδια με τα ίδια χαρακτηριστικά αναπτύσσονται κάθε φορά που το κίνημα της νεολαίας εμφανίζει ανάταση (μαθητικές και σπουδαστικές καταλήψεις του 1990 - 1991, μαθητικές καταλήψεις του 1992, σπουδαστικές καταλήψεις του 1995 κ.λ.π.) ή όταν υπάρχει αστάθεια στο επίσημο πολιτικό σκηνικό, όπως την περίοδο της οικουμενικής κυβέρνησης ή και σήμερα.

4. Η "προβοκάτσια" ...

Η γνώμη μας είναι ότι για τους παραπάνω λόγους πρέπει να υπάρξει ολόπλευρος πολιτικός και ιδεολογικός διαχωρισμός με τον "αντεξουσιαστικό" χώρο. αλλά ακόμα και ο οργανωτικός διαχωρισμός με συγκεκριμένες ομάδες του που δρουν με προβοκατόρικο τρόπο.

Επειδή πολύ συζήτηση έγινε για προβοκάτορες, μη προβοκάτορες κ.λ.π., πρέπει να πούμε μία γνώμη. Καταρχήν είναι αδιάφορο αν η δράση συγκεκριμένων ομάδων καθοδηγείται ή όχι από τους μηχανισμούς του κράτους. Η θέση μας είναι ότι μικρές ομάδες οι οποίες στο περιθώριο των μαζικών κινητοποιήσεων δημιουργούν επεισόδια που καμία σχέση δεν έχουν με τις διαθέσεις του συνόλου των συμμετεχόντων στις κινητοποιήσεις, που δεν

νομιμοποιούνται από καμία συλλογική διαδικασία ή συλλογικό όργανο (συνελεύσεις, συντονιστικές επιτροπές) που δεν απολογούνται εκ των υστέρων πουθενά, δρουν αντικειμενικά ως "προστάτες", προβοκατόρικα και εχθρικά ως προς το κίνημα και έτσι πρέπει να αντιμετωπισθούν.

Εκτός τούτου θα πρέπει να σημειωθεί ότι όσο λάθος είναι να χαρακτηρίζεται το σύνολο ενός χώρου ως προβοκάτορες κ.λ.π. άλλο τόσο λάθος είναι να μην αναγνωρίζεται η δυνατότητα των κατασταλτικών μηχανισμών να δημιουργούν ορισμένα επεισόδια και να τοποθετούν ανθρώπους τους μέσα στους πολιτικούς χώρους, σε όλους τους χώρους. Η υλικότητα των κατασταλτικών κρατικών μηχανισμών δεν εξαντλείται μόνο στο εμφανές κατασταλτικό δίκτυο, (την αστυνομία, την δικαιοσύνη), αλλά συμπληρώνεται και σφραγίζεται από τους αφανείς μηχανισμούς, τα παράλληλα κρατικά δίκτυα, τις μυστικές υπηρεσίες και τις παρακρατικές ομάδες. Το να αρνείται κανείς την ύπαρξη και την δράση αυτών των μηχανισμών σημαίνει ότι εγκλωβίζεται και αποδέχεται την κρατική ιδεολογία που διαχέει την αντίληψη ότι η κατασταλτική πολιτική του κράτους εξαντλείται στα πλαίσια της αστικής νομιμότητας. Σημαίνει ότι αρνείται το εύρος της δράσης και της ταξικής φύσης των κατασταλτικών μηχανισμών.

Το ζήτημα δεν είναι αν υπάρχουν "χαφιέδες" ή όχι, η άρνηση τον γεγονότος αυτού είναι εξίσου παράλογη με την αναγόρευση όλων όσων συμμετέχουν σε συγκρούσεις τέτοιου τύπου σε προβοκάτορες. Το ζήτημα είναι κατά πόσο πολιτικοί χώροι διαθέτουν εκείνες τις δομές και τις ιδεολογικές αναφορές ώστε τέτοια στοιχεία να απομονώνονται και να μην κυριαρχούν. Οι πρωτοβουλίες του "αντεξουσιαστικού" χώρου όπως τις έχουμε γνωρίσει ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια κυριαρχούνται από την δράση ομάδων που δρουν με προβοκατόρικο τρόπο, ομάδων οι οποίες κυριαρχούν ακόμα και όταν είναι μικρή μειοψηφία στο σύνολο του χώρου, ακόμα και όταν η δράση τους στρέφεται Καταρχήν εις βάρος των πιο πολιτικών τμημάτων του (όπως οι καταλήψεις στέγης) ακόμα και όταν διευκολύνουν την ποινικοποίηση ενός συνόλου πρακτικών (καταλήψεων κ.λ.π), όπως έγινε στα πρόσφατα γεγονότα με την ουσιαστική παράδοση (με σκοτεινό τρόπο) 500 ανθρώπων στους κατασταλτικούς μηχανισμούς.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κάθε τύπου πολιτική κίνηση πρέπει να κρίνεται από τα πολιτικά αποτελέσματα της. Η αλληλεγγύη σε όσους διώκονται από τους κρατικούς μηχανισμούς και η πολιτική θέση ότι δεν πρέπει να υπάρχει καθεστώς πολιτικής ομηρίας όπως αυτό το οποίο τείνει να διαμορφωθεί με τις τελευταίες συλλήψεις δεν μπορεί να αποτελέσει άλλοθι για εκπτώσεις στην πολιτική κριτική και στον πολιτικό διαχωρισμό από αυτές τις ομάδες και από τον τρόπο λειτουργίας και δράσης τους.

5. Η επικαιρότητα του "Πολυτεχνείου".

Θεωρούμε απαραίτητο να αποσαφηνίσουμε δύο ακόμα σημεία στα οποία σκοπίμως δημιουργείται σύγχυση και πάνω στα οποία υπάρχουν αντιφατικές τοποθετήσεις, τα ζητήματα της περιφρούρησης των κινητοποιήσεων και του ασύλου. Από την αρχή της χρονιάς η εκτίμηση μας ήταν ότι φέτος υπήρχαν

δυνατότητες ανάπτυξης του νεολαιίστικου και κυρίως του φοιτητικού κινήματος. Η ανάπτυξη του θα είχε να αναμετρηθεί με την δυσφήμιση και την προβοκάτσια κάτω το οποίο ούτως ή άλλως θα χαρακτηρίζει την περίοδο. Εκτίμηση μας ήταν ότι η κίνηση αυτή θα εύρισκε το αποκορύφωμα της σε σχέση με την επέτειο του Πολυτεχνείου και γύρω από τον χώρο του Πολυτεχνείου για γενικούς και ειδικούς λόγους που σχετίζονταν με την πολιτική συγκυρία αλλά και με την συμβολική σημασία του χώρου του Πολυτεχνείου.

Είναι ένα ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί γιατί τα επεισόδια επικεντρώνονται κάθε φορά γύρω από τον χώρο του Πολυτεχνείου με ιδιαίτερη αιχμή την περίοδο της επετείου.

Το Πολυτεχνείο ως χώρος έχει μία ιδιαιτερότητα. Αντικειμενικά παραπέμπει σε μία λαϊκή εξέγερση η οποία για πρώτη φορά μετά την δεκαετία του '40 σφράγισε τις πολιτικές εξελίξεις ανεξάρτητα και εναντίον στους σχεδιασμούς του αστικού πολιτικού δυναμικού. Η εξέγερση αυτή δυναμίτισε τις προσπάθειες αυτομετασχηματισμού της. Σηματοδότησε το τέλος μιας μορφής κράτους, του "κράτους των εθνικοφρόνων", που απέκλειε ένα μεγάλο τμήμα της κοινωνίας λόγω της πολιτικής ένταξης του. *Με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο το Πολυτεχνείο έχει εγχαραχθεί στη συλλογική λαϊκή αντίληψη ως μια στιγμή ρήξης και αυτονομίας με τα βάθρα του μεταπολεμικού πολιτικού συστήματος. Την «αμερικανοκρατία», την αστυνομική καταπίεση, τον διπολισμό μεταξύ δυο πολιτικών χώρων. (Δεξιάς -Κέντρου) οι οποίοι αντιτίθεντο στην ενσωμάτωση του ηττημένου ΕΑΜικού μπλοκ στην πολιτική σκηνή, τον αντικομμουνισμό ως επίσημη κρατική ιδεολογία, την ισχύ των κατασταλτικών μηχανισμών, ιδίως του στρατού, ως κέντρων εξουσίας. Για αυτούς τους λόγους - με αντιφατικό τρόπο - το "Πολυτεχνείο" μετά την πτώση της χούντας αποκτά σημαντικό ιδεολογικό ρόλο για τις κατώτερες τάξεις ως υπόμνηση της δυνατότητας ανεξάρτητης παρέμβασης στο πολιτικό σκηνικό.*

Είναι πάρα πολλές οι πλευρές εκείνες οι οποίες θέλουν να καταργήσουν αυτή την διαδικασία μετάδοσης των συλλογικών μηνυμάτων της αυτοτελούς λαϊκής παρουσίας όχι μόνο της εξέγερσης του '73 αλλά και των μεταγενέστερων πολιτικών γεγονότων (των πρώτων πορειών με τα εκατομμύρια των ανθρώπων, της πορείας προς την αμερικάνικη πρεσβεία με τους δύο νεκρούς το '80 κ.λ.π.). Το γεγονός ότι το "Πολυτεχνείο" είχε αυτή την συμβολική αξία για τα λαϊκά στρώματα οδήγησε τους αστικούς πολιτικούς μηχανισμούς σε μία συστηματική προσπάθεια να υποβαθμίσουν, να δυσφημήσουν, εντέλει να ακυρώσουν την αναφορά σε αυτό.

Επιχειρείται κάθε φορά με μια σειρά γεγονότων όχι μόνο να συρρικνωθεί η πορεία αλλά και συνολικά το νόημα της αναφοράς στην εξέγερση να αναδειχθεί ανεπίκαιρο μέσα στην συγκυρία. Το κλίμα αστυνομοκρατίας που υπάρχει σε όλες τις πρώτες μεταπολιτευτικές πορείες (με την απαγόρευση να προχωρήσει η πορεία μέχρι την Αμερικανική πρεσβεία) με αποκορύφωμα την πορεία του '80, η στάση των κομμάτων, αλλά και των διανοούμενων της άρχουσας τάξης έχουν ένα απλό στόχο: την καλλιέργεια του φόβου και της ιδεολογικής απονομιμοποίησης. Τα γεγονότα που συμβαίνουν γύρω από το Πολυτεχνείο

ενισχύουν αυτήν την κίνηση. *Ακόμα και σε περίπτωση μαζικότερων συγκρούσεων από αυτές που εξελίσσονται θα έπρεπε να συνεκτιμά κανείς την ευρύτερη πολιτική αξία του Πολυτεχνείου για τμήματα των λαϊκών τάξεων και να είναι εξαιρετικά προσεκτικός στις επιλογές του.*

Χαρακτηριστικό στοιχείο της πολιτικής αξίας του "Πολυτεχνείου" είναι το γεγονός ότι η πορεία αποτελεί μοναδική για αυτήν την περίοδο λαϊκή εκδήλωση με πλειοψηφία της νεολαίας και ηλικιακή ανανέωση από χρονιά σε χρονιά. Σήμερα που κάθε εκδήλωση με πολιτικό περιεχόμενο - ακόμα και αυτές της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς η οποία είχε κάποτε κατεξοχήν νεολαιίστικο κοινό - αποτυγχάνει να συγκεντρώσει με πλειοψηφικό τρόπο νέους ανθρώπους έχει σημασία ότι ένα νεολαιίστικο δυναμικό έρχεται σε επαφή με μορφές συλλογικής πρακτικής (την διαδήλωση) σε ένα ορισμένο πολιτικό πλαίσιο (αντιιμπεριαλιστικό αντικυβερνητικό κ.λ.π.). Άλλο στοιχείο της σημαντικής πολιτικής αξίας μέσα στην συγκυρία είναι ότι παρά τις λυσσώδεις επιθέσεις που ασκούν οι ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους, εκμεταλλευόμενοι παλιούς πρωταγωνιστές του Νοέμβρη, τα επεισόδια και όλα τα συναφή, η πορεία παραμένει μία μαζική πορεία. Σε καμία άλλη χώρα της Ευρώπης δεν διαδηλώνουν με περιοδικό τρόπο ορισμένες δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι ενάντια στην αμερικανική ιμπεριαλιστική κυριαρχία. Το γεγονός αυτό αποκτά μεγαλύτερη σημασία σήμερα που από όλες τις πολιτικές δυνάμεις έχουν γίνει αποδεκτές οι ιμπεριαλιστικές ολοκληρώσεις και οι ιμπεριαλιστικές παρεμβάσεις (όπως στην Βοσνία).

Η εκτίμησή μας είναι ότι η γενικότερη πολιτική λειτουργία της πορείας και συνολικά ο συμβολικός ρόλος του Πολυτεχνείου έχει μεγαλύτερη σημασία από κάθε συγκυριακή χρήση του. Η συνεχής προσπάθεια για την απαξίωση αυτής της λειτουργίας πολλές φορές ενισχύθηκε από την πολιτική αναπαραγωγή απόψεων που αντιμετώπιζαν το ζήτημα συγκυριακά και με ένα τακτικισμό στο εσωτερικό του χώρου. Δεν είναι δυνατόν να κάνουμε εδώ μία πλήρη περιοδολόγηση είναι όμως απαραίτητο να επισημάνουμε μία πρόσφατη περίπτωση στην οποία για πρώτη φορά τέθηκε το ζήτημα της μη διεξαγωγής της πορείας όχι πια από τις παρυφές του αναρχικού χώρου αλλά από τμήματα (έστω και μειοψηφικά) του χώρου των Ε.Α.Α.Κ. Κατά την διάρκεια της επετείου, την 17η Νοεμβρίου του 1994, με αφορμή την αστυνομοκρατία και την εισβολή της αστυνομίας σε κατελημμένα από ομάδες νεολαίων σπίτια, υλοποιήθηκε κατάληψη του Πολυτεχνείου και τέθηκε και στον χώρο των Ε.Α.Α.Κ το ζήτημα της μη συμμετοχής στην πορεία αλλά της παραμονής και της ενίσχυσης της κατάληψης του Πολυτεχνείου, ή της επιστροφής και της στήριξης της κατάληψης μετά το τέλος της πορείας. Χωρίς να μπορούμε σε πολλές λεπτομέρειες για τις πολλαπλές επιπτώσεις μιας τέτοιας κίνησης θα τονίσουμε ότι η μη διεξαγωγή της πορείας ή έστω ο εθισμός του μπλοκ των Ε.Α.Α.Κ και συνολικότερα του νεολαιίστικου δυναμικού που αναφέρεται στον αντικαπιταλιστικό χώρο στην απουσία του από την πορεία όχι μόνο θα την υπονόμει αλλά θα έκανε όλο και πιο αβέβαιη την μελλοντική διεξαγωγή της.

6. Για την υπεράσπιση του ασύλου.

Αντίστοιχα πολλαπλές παρανοήσεις αναπτύσσονται γύρω από το θέμα του ασύλου. Παρόλη την υπεραριστερή φιλολογία με την οποία διανθίστηκε κατά καιρούς η δικαιολόγηση και η πολιτική υπεράσπιση αντιστοίχων επεισοδίων όπως αυτά που είδαμε φέτος πρέπει να κάνουμε μία βασική διαπίστωση: Η δυνατότητα διαφόρων ομάδων να χρησιμοποιούν το άσυλο για την κατά μέτωπο σύγκρουση εξ ιδίας πρωτοβουλίας με ότι αναγορεύουν σε σύμβολα του κράτους και της εξουσίας (τα ΜΑΤ, τους δημοσιογράφους και τα βαν του ΑΝΤΕΝΑ και του ΣΚΑΙ, τις τράπεζες κ.λ.π.) δεν στηρίζεται στην ανάπτυξη του κινήματος. Η δυνατότητα αυτή θεμελιώνεται στο πολιτικό κενό το οποίο δημιουργείται από μια μετατόπιση προς τα δεξιά. Είναι το κενό το οποίο αφήνει η απουσία της πολιτικής και συλλογικής ένταξης των νέων και ιδιαίτερα των φοιτητών.

Ο "μέσος" φοιτητής (ο ίδιος ο οποίος συμμετέχει στις συνελεύσεις και πιθανόν και σε ορισμένες κινητοποιήσεις) θεωρεί τις συγκρούσεις αυτές κάτι ξένο προς αυτόν, σε ένα γήπεδο ουδέτερο και εχθρικό (το άσυλο, το κάτω Πολυτεχνείο). Η παθητική στάση και η αδιαφορία είναι αποτέλεσμα της επίδρασης της κυρίαρχης ιδεολογίας. Ο φοιτητής ο οποίος δεν έχει μάθει να παίρνει τις υποθέσεις του στα χέρια του, να έχει διακριτές απόψεις, να συγκρούεται και να παλεύει για αυτές, ο φοιτητής ο οποίος έχει μάθει να αποδέχεται την καθηγητική αυθεντία και ότι αυτή προωθεί είναι εκείνος που με εύκολο τρόπο μπορεί να αποτελέσει την βάση αποδοχής της καταστρατήγησης του ασύλου από τις δυνάμεις καταστολής. Μπορεί να μεταθέσει την επίλυση ενός "προβλήματος" του σε αυτές όπως μεταθέτει προς "επίλυση" άλλα προβλήματα του στην οικογένεια, στους καθηγητές, στις παρατάξεις κ.λ.π.

Αν συγκριτικά συμφέρει κάποιους (με την χρήση της «μαγκιάς», των ροπάλων και των μολότοφ) να εκμεταλλεύονται αυτή την παθητικοποίηση για την προώθηση των πολιτικών επιδιώξεων τους, η ενίσχυση αυτής της παθητικοποίησης και της ουδετεροποίησης μακροπρόθεσμα είχε και έχει τα αντίστροφα αποτελέσματα. Το κράτος έχει την δυνατότητα να οργανώσει και να καναλιζάρει την παθητική δυσφορία με τους μηχανισμούς του. Ο δικός μας όμως όρος ύπαρξης είναι η οργάνωση της ενεργητικής συμμετοχής. Η αποδιάρθρωση των συλλογικών στάσεων είναι εκείνη η οποία τοποθετεί απευθείας τους κρατικούς μηχανισμούς μέσα στους κοινωνικούς χώρους ως εγγυητές της επίλυσης των "προβλημάτων και της ομαλότητας".

Ο αναρχικός χώρος και οι σύμμαχοι του όπως τους γνωρίσαμε τα τελευταία χρόνια έκαναν στοιχείο στρατηγικής τους την απουσία οργανωμένου αντίβαρου που προκαλείται από τα αποτελέσματα απομόρφωσης και εξατομίκευσης του φοιτητικού σώματος. Ακόμα όμως και για τους ίδιους - για όσους ενδιαφέρονται να οικοδομήσουν αντιστάσεις - το παιχνίδι με αυτά τα φαινόμενα αποδεικνύεται κοντοπρόθεσμο. Νομίζουμε ότι χαρακτηριστικά παραδείγματα που αφορούν τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα της απομόνωσης από τα φοιτητικά στρώματα και η τακτική ενίσχυσης και εκμετάλλευσης της απάθειας τους είναι η απρόκλητη καταπάτηση του ασύλου στην ΑΣΟΕΕ πέρσι το καλοκαίρι. Τότε δεν υπήρξε καμία ουσιαστική διαμαρτυρία, κανένα πολιτικό κόστος για την

κυβέρνηση. Αντίστοιχα η φετινή καταπάτηση του ασύλου δεν έχει αντιμετωπίσει την απαραίτητη μαζική απάντηση, αντίστοιχη με το μέγεθος του κατασταλτικού χτυπήματος - ιδιαίτερα στους φοιτητικούς χώρους, παρ' όλο που ταυτόχρονα αναπτύσσονται κινητοποιήσεις. Η απονομιμοποίηση της χρήσης του ασύλου στα μάτια των φοιτητών και άλλων κοινωνικών κατηγοριών αποτελεί το καθοριστικό βήμα για την ουσιαστική κατάργησή του.

Η θέση μας είναι ότι το άσυλο συμπυκνώνει κυρίως ένα κοινωνικό και όχι ένα νομικό - θεσμικό συσχετισμό. Πολύ περισσότερο, δεν είναι αποκρυστάλλωση ενός "δικαιώματος ελεύθερης έκφρασης" (κοινού για όλους τους "πολίτες"). Αποτελεί έκφραση της ταξικής βίας στο εσωτερικό της έννομης τάξης, ένα ρήγμα στην φιλελεύθερη ιδεολογία. Το άσυλο δεν αντιστοιχεί σε ένα ατομικό δικαίωμα έκφρασης αλλά είναι ένα συλλογικό δικαίωμα κατακτημένο στην πράξη. Ούτε πάλι αποτελεί κάποια απελευθερωμένη περιοχή (ένα Κούγκι), η οποία έχει την δικιά της ανιστορική ουσία, μέσα από τον οποίο μπορεί να διεξαχθεί "ο κοινωνικός πόλεμος" εναντίον, τον κεφαλαίου. Είναι συγκεκριμένες οι ιστορικές και οι πολιτικές αιτίες οι οποίες αποτέλεσαν την βάση για την κατοχύρωση του ασύλου. Σίγουρα το άσυλο είναι μία κοινωνική κατάκτηση. Όμως δεν μπορεί να διατηρηθεί - όπως καμία κατάκτηση σε κανένα κοινωνικό χώρο - αν εκείνες οι κοινωνικές κατηγορίες που εν δυνάμει πολώνοντας προς την πλευρά της εργασίας στην αντίθεση κεφαλαίου - εργασίας, στην συγκεκριμένη περίπτωση οι φοιτητές, με τις μορφές συλλογικότητας του, δεν το διαχειρίζονται, δεν το αποδέχονται και δεν το υπερασπίζονται συστηματικά. Μακροπρόθεσμα ύπαρξη και υπεράσπιση του ασύλου ερήμην ή ακόμα πιο τραγελαφικά, σε αντίθεση και σε σύγκρουση με τους φοιτητές δεν μπορεί να υπάρξει.

7. Η σημασία της περιφρούρησης.

Επιμείναμε πολύ στα ζητήματα του ασύλου και της περιφρούρησης. Το κάναμε για δύο κυρίως λόγους. Από την μια πλευρά γιατί τα ζητήματα αυτά ταλάνισαν και ταλανίζουν ακόμα το "χώρο" στο πανεπιστήμιο. Από την άλλη πλευρά γιατί το ζήτημα της περιφρούρησης μίας κινητοποίησης σχετίζεται άμεσα με το ποιος έχει την πολιτική πρωτοβουλία μέσα σε αυτήν. Με την έννοια της περιφρούρησης δεν εννοείται η "αστυνόμευση", όπως ορισμένοι κύκλοι προσπαθούν επιδέξια να ισχυρισθούν με στόχο την εκμετάλλευση των "ανταυταρχικών" διαθέσεων τμημάτων του "χώρου". Αλλά η επιβολή του προσανατολισμού που εμείς θέλουμε να δώσουμε ως πολιτικός χώρος. Αν αυτός ο προσανατολισμός είναι ανταγωνιστικός με τα "σπασίματα" πρέπει να επιβάλλουμε την αποτροπή τους με πολιτικούς αλλά και με οργανωτικούς όρους. Αν μέσα σε αυτόν τον προσανατολισμό είναι ενταγμένες επιλεγμένες συγκρούσεις, όπως στην Ιατρική σχολή τον Απρίλιο του '89 (σύγκρουση με τους φασίστες της ΣΦΕΒΑ), στο υπουργείο Παιδείας το χειμώνα του '90 - '91, στις αμερικάνικες βάσεις του Ελληνικού τον Νοέμβριο του '89 και αλλού, στο υπουργείο Παιδείας φέτος, τότε αντίστοιχα πρέπει να τις επιβάλλουμε με τους δικούς μας πολιτικούς και οργανωτικούς όρους. Εκείνο που δεν μπορεί να υπάρξει είναι ένας πολιτικός χώρος ο οποίος είναι μπλοκαρισμένος και μονίμως δεν

μπορεί να προωθήσει αυτοτελώς του πολιτικού του στόχους.

Η θέση μας είναι ότι με ευθύνη των συλλογικών μορφών του κινήματος (συντονιστικών επιτροπών κατάληψης, συλλόγων κ.λ.π.) έπρεπε να απομονωθούν στις πορείες πολιτικά και οργανωτικά στοιχεία τα οποία ήθελαν να δώσουν διαφορετικό περιεχόμενο από αυτό που είχε καθορισθεί από τις μορφές του κινήματος. Κάτι τέτοιο, η "περιφρούρηση" του πολιτικού περιεχομένου των πορειών, έπρεπε να γίνει με πρωτοβουλία του χώρου της ΕΑΑΚ - που έτσι και αλλιώς διαψεύδοντας τις διάφορες Κασσάνδρες αποτελεί την πολιτική πρωτοπορία του κινήματος - στηριζόμενη στις διαθέσεις των φοιτητών. Διαθέσεις των φοιτητών που έχουν φανεί καθαρά από τις πορείες μέχρι τώρα, από το μαζικό φώναγμα από χιλιάδες φοιτητές του συνθήματος "έξω οι χαφιέδες από την πορεία" και από τις διαθέσεις σύγκρουσης ακόμα και μεμονωμένων φοιτητών με τις προβοκατόρικες ενέργειες.

Να ανοίξουμε μία παρένθεση. Επειδή αρκετή συζήτηση γίνεται για το συγκεκριμένο σύνθημα. Κατ' αρχή δεν μπορούμε να καταλάβουμε πιο πρόβλημα δημιουργεί από πλευράς θέσεων αρχών. Σε κάθε πορεία ή κινητοποίηση υπάρχουν χαφιέδες που δρουν έμμεσα ή άμεσα και όποια πολιτική δύναμη το αμφισβητεί να βγει δημόσια να το ισχυρισθεί. Επί της ουσίας τώρα, το σύνθημα αυτό (παρά την συστηματική προσπάθεια πλευρών του "χώρου" για το αντίθετο) κατακτά την πλειοψηφία των φοιτητών για τους εξής απλούς λόγους:

- 1) εκφράζει την διαδικασία πολιτικής και ηθικής απομόνωσης στοιχείων που επιτίθενται και λειτουργούν ως "προστάτες" του κινήματος,
- 2) γιατί η πλειοψηφία των φοιτητών κατανοεί το εξής προφανές που αδυνατούν να συλλάβουν διάφοροι "φωστήρες" του χώρου, ότι οι ομάδες αυτές αντικειμενικά δρουν εις όφελος των κρατικών σχεδιασμών.

Όσον αφορά το θέμα της περιφρούρησης του χώρου του Πολυτεχνείου η θέση μας είναι η εξής. Η πρόσβαση στο άσυλο πρέπει να είναι ελεύθερη σε όλες τις κοινωνικές ομάδες για την διακίνηση απόψεων, ιδεών, την ζύμωση και την προπαγάνδα. Αυτό σημαίνει ότι ο καθένας μπορεί να έχει το δικαίωμα να βγάξει τραπεζάκια, να μοιράζει προκηρύξεις, να χρησιμοποιεί αίθουσες να βγάξει ακόμα και μεγάφωνα για να προωθεί την πολιτική υπόθεση την οποία θεωρεί την πιο κρίσιμη, είτε αυτή είναι η απελευθέρωση του Ν. Καλαρέμα, είτε οποιαδήποτε άλλη. Παρ' όλα αυτά την ευθύνη της διαχείρισης του πανεπιστημιακού χώρου ως κοινωνικό υποκείμενο την έχουν οι φοιτητές, μέσω των θεσμοθετημένων οργάνων τους (των γενικών συνελεύσεων, των συντονιστικών επιτροπών, των διοικητικών συμβουλίων).

Εκείνο στο οποίο κατηγορηματικά θα έπρεπε να μπει φραγμός και είναι πολιτική ευθύνη του χώρου των ΕΑΑΚ που δεν πήρε την πρωτοβουλία να το αποτρέψει είναι το να χρησιμοποιείται το άσυλο ως ορμητήριο για την "άμεση σύγκρουση" που με σχεδιασμένο τρόπο συστηματικά επιλέγουν συγκεκριμένες ομάδες. Για να γίνει κάτι τέτοιο δεν υπάρχει άλλος τρόπος παρά ο οργανωτικός αποκλεισμός ο οποίος ορισμένες φορές είναι επιβεβλημένος. Η δράση των συγκεκριμένων

ομάδων γύρω από την επέτειο του Πολυτεχνείου με τις ανακαταλήψεις, τους ξυλοδαρμούς, τους τραμπουκισμούς ώστε να επιβληθεί μία συγκεκριμένη "αντεξουσιαστική" γραμμή δεν αφίσταται πολύ από πλευράς μεθοδολογίας από τα αλήστου μνήμης "Κνατ" ή τις επιθέσεις της ΠΑΣΚΕ στο Πολυτεχνείο το 1985. Όπως και σε αυτές τις περιπτώσεις έτσι και φέτος εξωτερικά στοιχεία ως προς το φοιτητικό κίνημα, συγκροτημένα με την μορφή μηχανισμού, προσπαθούσαν δια της βίας να επιβάλλουν την σωστή "πολιτική γραμμή". Τότε γινόταν στο όνομα της εργατικής τάξης, ή της υπόθεσης της αλλαγής, τώρα στο όνομα των "εξεγερτικών" πρακτικών. Όπως τότε, έτσι τώρα, αλλά και στο μέλλον δεν υπάρχει άλλος δρόμος για την περιφρούρηση της αυτοτέλειας, της πολιτικής αυτονομίας και τον αυτοκαθορισμού του κινήματος, ακόμα και αν αυτή παίρνει τα χαρακτηριστικά οργανωτικής σύγκρουσης.

8. Οι αντιφατικές τάσεις στο εσωτερικό των "χώρου"

Εμείς πιστεύουμε ότι σε μία τέτοια κατεύθυνση έπρεπε να κινηθεί ο χώρος των ΕΑΑΚ, ανταποκρινόμενος και θέτοντας σε κίνηση τις μάζες των φοιτητών που συμμετέχουν στις κινητοποιήσεις και αποδοκιμάζουν το επαναλαμβανόμενο σκηνικό γύρω από το άσυλο. Αν ο χώρος της ΕΑΑΚ είχε κινηθεί σε αυτή την κατεύθυνση και μαζί του και οι συντονιστικές επιτροπές κατάληψης σήμερα η κατάσταση θα ήταν πολύ καλύτερη μέσα στις σχολές και πιθανόν να είχε αποφευχθεί η κατάλυση του ασύλου και οι μαζικές συλλήψεις.

Τα αίτια των δυσκολιών υλοποίησης μίας τέτοιας κατεύθυνσης είναι τριών ειδών :

α) η αναπαραγωγή πλευρών της αστικής ιδεολογίας, οι οποίες οδηγούν τμήματα της νεολαίας να αντιδρούν με εξατομικευμένο τρόπο απέναντι στην κρατική καταπίεση, υπάρχει και μέσα στον "χώρο" στο πανεπιστήμιο, έστω και σε πολύ μικρότερο βαθμό από ότι σε άλλες κατηγορίες νεολαίας. Είναι προϊόν της αποδιοργάνωσης των μορφών συλλογικής δράσης και της ενίσχυσης των ατομικιστικών στοιχείων, μια άλλη πλευρά της ιδεολογικής κυριαρχίας του φιλελευθερισμού. Αντανακλούν σε τελική ανάλυση την πολιτική, ιδεολογική και οργανωτική υποχώρηση της αντικαπιταλιστικής αριστεράς.

β) η ύπαρξη ομάδων, τάσεων και αντιλήψεων που από διαφορετικές αφετηρίες υπονομεύουν κάθε προσπάθεια πολιτικού, ιδεολογικού και οργανωτικού διαχωρισμού από τις συγκεκριμένες πρακτικές και αντιλήψεις. Στο συνονθύλευμα αυτό συνυπάρχουν:

➔ τα απομεινάρια τάσεων που συνασπίζονται κυρίως γύρω από την Κίνηση υπεράσπισης πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που κατά την δεκαετία του '80, ανέπτυσαν πρακτικές "θεαματικής" πολιτικής και είχαν αναγορεύσει μία μορφή αντικατασταλτικής δράσης - αυτή του μόνιμου συμπαραστάτη - σε κυρίαρχη πολιτική τους έκφραση. Τώρα τα κομμάτια αυτά μετατρέπονται καθαρά σε υπερασπιστές γενικών φιλελεύθερων δικαιωμάτων, πολιτική στάση της οποίας χαρακτηριστικότερη έκφραση είναι εντέλει ο Συνασπισμός,

- ➔ πολιτικές ομάδες εκτός του χώρου των ΕΑΑΚ οι οποίες αδυνατώντας να προβάλλουν μαζικά την πολιτική τους γραμμή και να συνασπίσουν γύρω από αυτή έστω και μικρό τμήμα φοιτητών επιχειρούν να εκμεταλλευθούν αντιαυταρχικές διαθέσεις ενός δυναμικού,
- ➔ πολιτικές τάσεις, αντιλήψεις και άτομα μέσα στον χώρο των ΕΑΑΚ, οι οποίες μη διαθέτοντας μία πολιτική κατεύθυνση που να μπορεί να αναπτύξει το κίνημα με μαζικούς όρους, κάτι το οποίο είναι ο μόνος όρος για να αποκτήσει μία άποψη πολιτική εμβέλεια, επιχειρούν μία ευκαιριακή σύμπραξη με αφορμή τα συγκεκριμένα γεγονότα ώστε να αποκτήσουν ειδικό βάρος στο χώρο.

γ) η επαμφοτερίζουσα στάση σημαντικών συνιστωσών του χώρου των ΕΑΑΚ, όπως αυτής του ΝΑΡ που για μια ολόκληρη περίοδο αποφεύγει να πάρει ξεκάθαρη και πρακτική θέση απέναντι στα φαινόμενα. Η επαμφοτερίζουσα αυτή στάση είναι εντονότερη κατά την περίοδο εκκίνησης αυτού του τύπου πολιτικής πρακτικής του "αντεξουσιαστικού" χώρου που σημαδεύεται από την κατάληψη του Πολυτεχνείου το 1990 (την περίοδο της οικογενειακής) ως διαμαρτυρία για την ουσιαστική αθώωση του Μελίστα. Είναι η εποχή της πολιτικής συμμαχίας με την Κίνηση υπεράσπιση πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και της ερωτοτροπίας με συγκεκριμένες τάσεις του "χώρου". Υπάρχουν συγκεκριμένες πολιτικές και ιδεολογικές αιτίες οι οποίες συντείνουν στην ανάπτυξη και στην εσωτερίκευση στον χώρο του ΝΑΡ τέτοιων τάσεων, όπως:

- ➔ το "λύγισμα του κλαδιού από την άλλη πλευρά". Σε ένα χώρο που στο παρελθόν μέσα στο μηχανισμό του ΚΚΕ είχε συνηθίσει να αναγορεύει όλους τους πολιτικούς αντιπάλους στα αριστερά του σε προβοκάτορες, η αποδέσμευση από αυτόν τον μηχανισμό και η μετάβαση του σε ένα καθεστώς όπου υφίστατο ανάλογες επιθέσεις από πλευράς του μηχανισμού παρήγαγε ακριβώς τα αντίστροφα αποτελέσματα,
- ➔ η ανάπτυξη λογικών μειωθηφικής απεύθυνσης εξαιτίας και της ύφεσης του μαζικού κινήματος,
- ➔ η ανακάλυψη - από ορισμένα τμήματα του χώρου - νέων υποκειμένων όπως αυτό της "εξεγερμένης νεολαίας" στην, και κατά την, προσπάθεια παραγωγής "νέας θεωρίας" που όμως σε πολλά σημεία της αποτελεί ένα αμάλγαμα αρκετά παλιών αναρχοσυνδικαλιστικών, αυτονομιστικών και σοσιαλδημοκρατικών αντιλήψεων. Οι αντιφατικές αυτές τάσεις δεν έχουν αναιρεθεί μέχρι σήμερα και επιδρούν ανασταλτικά στην οικοδόμηση ενός πολιτικού και ιδεολογικού μετώπου με πρακτικές απολήξεις που να επιβάλλει την πολιτική αυτοτέλεια του κινήματος.

Το σύνολο αυτών των πολιτικών αντιφάσεων οδήγησε ίσως σε μια από τις μεγαλύτερες πολιτικές ήττες της επαναστατικής αριστεράς τα τελευταία χρόνια: στο γεγονός ότι δεν δόθηκε καμιά μαζική απάντηση στις μαζικότερες μεταπολιτευτικές συλλήψεις. Η συγκρότηση δυο επιτροπών συμπαράστασης, η μια εκ των οποίων συνειδητά επιχειρούσε να συγκροτήσει πολιτικές συμμαχίες με τον αναρχικό χώρο και δη με τα συγκρουσιακά κομμάτια του, η άρνηση πολιτικών συνιστωσών και

των δυο επιτροπών να συνδιοργανώσουν μαζική και ενιαία πορεία ενάντια στις συλλήψεις και τις καταγγελαστές δίκες που ακολούθησαν, θα αναγραφεί με χρυσά γράμματα στη λίστα των σφαλμάτων της ελληνικής επαναστατικής αριστεράς.

9. Η μαζική αντίσταση ενάντια στην κρατική καταστολή.

Πρέπει να ξεκαθαριστεί ότι η αντικατασταλτική πάλη είναι πολύ σημαντικό ζήτημα για να αφεθεί σε όσους "ειδικεύονται" σε αυτήν. Αφορά πολύ περισσότερους χώρους και πολύ ευρύτερες παραμέτρους από όσες προβάλλονται σήμερα. Η σύγκρουση με το πλέγμα των κατασταλτικών και πειθαρχικών εξουσιών που αντιμετωπίζουν μερίδες της νεολαίας και εργαζομένων, στο σχολείο, στο Στράτο, στην συνοικία, στο πανεπιστήμιο και στην δουλειά είναι επίδικο αντικείμενο του μαζικού κινήματος και δεν μπορεί να υποκατασταθεί με την στιγμιαία σύγκρουση με τις δυνάμεις καταστολής.

Η στρατηγική του κράτους στοχεύει στο να περιορίσει όσους αντιδρούν στην κρατική καταστολή σε οροθετημένους χωροταξικά και πολιτικά τόπους (στον χώρο των Εξαρχείων, στον "αντεξουσιαστικό" χώρο και τους συν αυτό κ.λ.π.) γκετοποιώντας και περιθωριοποιώντας τις αντιστάσεις, προκαταλαμβάνοντας την δυνατότητα διασύνδεσης με άλλες κοινωνικές κατηγορίες, πειραματιζόμενο πάνω σε αδύναμους πολιτικά και κοινωνικά χώρους. Η στρατηγική του κινήματος πρέπει να είναι η αντίστροφη. Το σπάσιμο της απομόνωσης και η διερεύνηση της αντικαπιταλιστικής δράσης σε εκείνους τους χώρους (εργασιακούς, εκπαιδευτικούς, συνοικιακούς) που οι καταναγκασμοί των καπιταλιστικών σχέσεων εξουσίας αφορούν κοινωνικά υποκείμενα. Σε εκείνους τους χώρους που είναι αδύνατον να κρυφτεί κανείς πίσω από μία κουκούλα για να αγωνιστεί, εκεί που η πάλη είναι πολύ περισσότερο επίπονη και μακροπρόθεσμη αλλά και πολύ πιο αποτελεσματική.

Η ίδια η πάλη ενάντια στην καταστολή είναι μία πλευρά της ευρύτερης ταξικής πάλης. Δεν πρόκειται να κριθεί στην συγκέντρωση ενός περιχαρακωμένου δυναμικού ακόμα και αν ήταν αριθμητικά σημαντικό. Ακόμα και αυτό σήμερα δεν διαφαίνεται εφόσον οι αντιδράσεις οι οποίες αναπτύσσονται είναι πολύ μικρότερες απ' ό,τι στο παρελθόν σε σχέση με το εύρος των τωρινών κατασταλτικών χτυπημάτων. Η πείρα από αντίστοιχα κινήματα στην Δ. Ευρώπη, (στην Γερμανία, στην Ιταλία, στην Γαλλία) αποδεικνύει ότι ακόμα και αρκετά μαζικότερες (και περισσότερο συγκρουσιακές) καταστάσεις με υπαρκτές κοινωνικές αναφορές δεν κατάφεραν να έχουν πολιτικά αποτελέσματα στο βαθμό που απομονώθηκαν και αποκόπηκαν από κάθε είδους πολιτικές και κοινωνικές συμμαχίες. Αντίθετα έγιναν το αντικείμενο της πιο έντονης καταστολής και των κρατικών σχεδιασμών.

Η πάλη ενάντια στην καταστολή ως πλευρά της ευρύτερης ταξικής πάλης θα κριθεί στο κατά πόσο θα μπορέσει να γίνει υπόθεση των μαζών που πλήττονται με διαφοροποιημένο τρόπο από αυτήν. Θα κριθεί στο κατά πόσο θα εμπλέξει και θα αναδείξει επιμέρους αιτήματα και ανάγκες των εργαζομένων και των μερίδων της

νεολαίας που αφορούν τους καταναγκασμούς της ταξικής εξουσίας στους κοινωνικούς χώρους και στους μηχανισμούς ένταξης, με την αντίθεση στην συνολική κεντρική παρουσία και δράση των επίσημων κρατικών κατασταλτικών μηχανισμών. Δεν μπορεί παρά να είναι υπόθεση του μαζικού κινήματος. Να ξεκινά από αποκεντρωμένες μάχες στους επιμέρους χώρους, να κατακτά νίκες, να διαμορφώνει συσχετισμούς και να διαπαιδαγωγεί συνειδήσεις για να συνολικοποιεί με πραγματικούς όρους και με προϋποθέσεις επιτυχίας τη πάλη απέναντι στις κρατικές στρατηγικές που συμπεριλαμβάνουν την καταστολή. Σε τελική ανάλυση θα κριθεί στις πολιτικές και κοινωνικές συμμαχίες τις οποίες θα καταφέρει να οικοδομήσει ένα τέτοιο κίνημα σπάζοντας την περιχαράκωση, την απομόνωση και τις υγειονομικές ζώνες.

Η εκτίμηση μας είναι ότι η επερχόμενη περίοδος θα είναι μία περίοδος έντασης της αυταρχικοποίησης του πολιτικού σκηνικού και των κρατικών στρατηγικών. Η τωρινή περίοδος σηματοδοτεί την αρχή και τις πειραματικές εφαρμογές αυτής της κίνησης. Οι καθυστερήσεις που παρουσιάζονται στην κατεύθυνση της αυταρχικοποίησης οφείλονται σε μια ορισμένη αστάθεια και ρευστότητα του πολιτικού σκηνικού, αλλά και στην προετοιμασία των πολιτικών και ιδεολογικών όρων για την επιβολή της.

Η κατεύθυνση αυτή αντανακλά δύο πλευρές :

- την αυξανόμενη ισχύ της άρχουσας τάξης η οποία με την στρατηγική της αναδιάρθρωσης μεταβάλλει το σύνολο των ταξικών συσχετισμών εις όφελος της αποκτώντας την ευχέρεια για ακόμα επιθετικότερη πολιτική απέναντι στα λαϊκά στρώματα,
- τις αντιφάσεις που δημιουργεί σε πολλά επίπεδα η αναδιάρθρωτική στρατηγική κάτι που δημιουργεί κινδύνους για ανεξέλεγκτες εκρήξεις

Η αυταρχικοποίηση των κρατικών στρατηγικών απαντάει σε αυτές τις δύο καταστάσεις εντείνοντας από την μία πλευρά την επιθετική υλοποίηση της αναδιάρθρωσης, θωρακίζοντας (και ιδεολογικά) παράλληλα το σύνολο των κατασταλτικών μηχανισμών (με κύριο τον δικαϊκό μηχανισμό και όχι την αστυνομία) σε σχέση με τις μελλοντικές αντιστάσεις και προσκόμματα που θα συναντήσει η αστική πολιτική.

Σήμερα η άρχουσα τάξη υλοποιεί την αναδιάρθρωτική πολιτική της μεταβάλλοντας σταδιακά με αποφασιστικό τρόπο τον ταξικό συσχετισμό δύναμης σε επιμέρους χώρους. Παρ' όλα αυτά δύο από τα βασικά ζητούμενα του αναδιάρθρωτικού εγχειρήματος, οι ιδιωτικοποιήσεις των προβληματικών και (κυρίως) τμημάτων του ευρύτερου δημόσιου τομέα καθώς και η θεσμική εμπέδωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης- επιχειρηματοποίησης παραμένουν ανοιχτά. Η επίλυση της πολιτικής αστάθειας στην κατεύθυνση που επιδιώκει η άρχουσα τάξη δηλαδή του κατακερματισμού και της περαιτέρω συντηρητικής αναμόρφωσης του επίσημου πολιτικού σκηνικού, εφόσον υλοποιηθεί θα σηματοδοτήσει την οριστική επίθεση σε αυτά τα δύο μέτωπα καθιστώντας τα επίδικα αντικείμενα και της ταξικής πολιτικής πάλης.

Οι εντάσεις που θα παραχθούν από μία τέτοια κίνηση καθιστούν απαραίτητη από την πλευρά του

κράτους την προετοιμασία ενός κατασταλτικού πλέγματος. Το πλέγμα αυτό ήδη διαμορφώνεται και στην ουσία της κίνησης του δεν αφορά τον "αντεξουσιαστικό" χώρο αλλά τελείως διαφορετικές κατηγορίες. Κομβικά σημεία του είναι η όλο και εντονότερη παρέμβαση του δικαϊκού μηχανισμού στις αποφάσεις της πολιτικής εξουσίας (χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι παρεμβάσεις για την νομιμοποίηση της ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), αλλά και η ποινικοποίηση μαζικών μορφών αγώνα. Όπως αγροτικές (υπάρχουν περιπτώσεις που ολόκληρα χωριά διώκονται με διάφορες αφορμές) ή εργατικές κινητοποιήσεις. Ο δικαστικός μηχανισμός αναγορεύεται σήμερα στον σημαντικότερο και συντηρητικότερο μηχανισμό καταστολής. Οι δικαστές, δίκην κρατικών ψυχολόγων, ερευνούν την εθνοφοροσύνη των κατηγορουμένων. Όλες οι εκφάνσεις της καθημερινής και οικονομικής ζωής ποινικοποιούνται ολοένα και περισσότερο. Η ηγεσία του Αρείου Πάγου επικυρώνει όλες αυτές τις πρακτικές και επεμβαίνει πια και δημόσια για να καθοδηγήσει εκκρεμείς δίκες. Μια κοινή κραυγή αναδύεται από τα δικαστήρια, τα τηλεοπτικά κανάλια και τις εφημερίδες: ΝΟΜΟΣ και ΤΑΞΗ.

Παρόλα αυτά στην σημερινή συγκυρία η κίνηση του αστικού κράτους δεν μπορεί να έχει τα χαρακτηριστικά μονοσήμαντης καταστολής. Το σύνολο της κατασταλτικής πολιτικής αναπτύσσεται μέσα από ένα ζεύγμα συναίνεσης- καταστολής. Η διαδικασία απόσπασης συναίνεσης αφορά τις κατασταλτικές επιθέσεις και τις σκευωρίες που υφίσταται ο "αντεξουσιαστικός" χώρος. Τα πολιτικά λάθη και οι πολιτικές αδυναμίες που τον καθιστούν ακίνδυνο για το κράτος τον κάνουν μέχρι ενός σημείου χειραγωγήσιμο στην επιχείρηση απόσπασης της συναίνεσης, στην νομιμοποίηση της καταστολής, στον εθισμό και στην ιδεολογική εμπέδωση των κατασταλτικών πρακτικών που στην πραγματικότητα και υλικά και ιδεολογικά αφορούν κοινωνικές κατηγορίες και πολιτικούς χώρους τελείως διαφορετικούς.

10. Τα καθήκοντα της αντικαπιταλιστικής αριστεράς.

Κάτω από αυτό το πλαίσιο και τώρα και μελλοντικά η πάλη ενάντια στην κρατική καταστολή, με όλες τις όψεις που ξεδιπλώνεται, αφορά την αντικαπιταλιστική αριστερά άμεσα.

Δύο είναι οι αιτίες :

Μία δευτερεύουσα, επειδή τα όρια της αντικαπιταλιστικής αριστεράς με χώρους που τείνουν να ποινικοποιηθούν από το κράτος είναι δυσδιάκριτα (κάτι το οποίο σχετίζεται με την υποχώρηση του χώρου της άκρας αριστεράς σε πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο) άρα η καταστολή αφορά και τμήματα της, και μία πρωτεύουσα, καθώς οι εργατικοί και νεολαιίστικοι αγώνες που θα αναπτυχθούν την επόμενη περίοδο θα αντιμετωπιστούν από την πλευρά του κράτους με επιλεγμένη και επικεντρωμένη καταστολή. Καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη και την πορεία αυτών των αγώνων στους χώρους της νεολαίας - η οποία σήμερα αποτελεί το περισσότερο εκρηκτικό δυναμικό - θα παίξουν οι πολιτικές δυνάμεις και αντιλήψεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Κάτι τέτοιο είναι εμφανές και στο τωρινό φοιτητικό κίνημα στο οποίο ο χώρος των ΕΑΑΚ, με όλες τις αδυναμίες του, αποτελεί την πολιτική πρωτοπορία χωρίς την οποία το φετινό κίνημα δεν θα μπορούσε να αναπτυχθεί. Οι

πολιτικές δυνάμεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς εάν θέλουν να παίξουν έναν πολιτικό ρόλο θα πρέπει να είναι πολιτικά και ιδεολογικά προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν την κρατική καταστολή σε όλες της τις εκδοχές βάζοντας την δικιά τους σφραγίδα και τον πολιτικό προσανατολισμό για το μαζικό κίνημα.

Σε διαφορετική περίπτωση οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν είναι δύο ειδών :

- η σταδιακή διολίσθηση σε πρακτικές "άμεσης απάντησης" που σταδιακά θα ταυτίζουν και θα την μεταβάλλουν σε ουραγό ενός χώρου περιθωριοποιημένου και γκετοποιημένου, χωρίς καμία δυνατότητα κοινωνικών ανοιγμάτων.
- η μετατόπιση σε όλο και δεξιότερες θέσεις που και αυτή έχει δύο εκδοχές: α) την πλήρη αποδοχή της αστικής νομιμότητας και της "καθώς πρέπει πολιτικής" ώστε να αποφευχθούν τα κατασταλτικά χτυπήματα, β) την απομάκρυνση από τις εξελίξεις στη νεολαιίστικο κίνημα με την τήρηση μιας εξωτερικής στάσης - είτε "συμπαράστασης" είτε "καταγγελίας" - σε σχέση με δεδομένα που

δημιουργούν άλλοι: είτε το κράτος είτε άλλοι πολιτικοί χώροι.

Η πάλη ενάντια στην κρατική καταστολή ως πλευρά της ευρύτερης ταξικής πάλης μπορεί να έχει επιτυχίες μόνο όταν ακολουθεί την γραμμή τις σύνδεσης με τις μάζες και τις ανάγκες τους. Ως άμεσοι στόχοι αυτής της πάλης πρέπει να τεθούν :

□ Η απομόνωση μέσα στο μαζικό κίνημα των πρακτικών και των λογικών που δρουν με τυχοδιωκτικό τρόπο, αναπαράγοντας την αστική ιδεολογία και εξυπηρετώντας αντικειμενικά τους κρατικούς σχεδιασμούς.

□ Η υπεράσπιση τον ασύλου ως χώρου ελεύθερου σε κάθε κοινωνική και πολιτική ομάδα για την διακίνηση ιδεών και πρακτικών.

□ Η παύση της δίωξης όλων όσων διώκονται για την συμμετοχή τους σε κινητοποιήσεις κάθε μορφής και για την παρουσία τους στο χώρο του ασύλου.

(Γ. ΜΕΛ.).

Ο χώρος της ανεξάρτητης αριστεράς στο πανεπιστήμιο μετά τις φοιτητικές εκλογές και τα καθήκοντα μας.

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί την εισήγηση σε συζήτηση των Α.Σ. με θέμα τον απολογισμό των φοιτητικών εκλογών του 1996 και δημοσιεύθηκε στο τεύχος 8-9 του πολιτικού δελτίου "Κακώς Κείμενα". Στην ουσία διαπραγματεύεται δύο ευρύτερα ζητήματα, τις πολιτικές και ιδεολογικές μεταβολές στο φοιτητικό σώμα και την πολιτική στρατηγική της ανεξάρτητης αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Τα προηγούμενα χρόνια 1997 - 1999 ήταν χρόνια σημαντικών κινητοποιήσεων για τον φοιτητικό χώρο. Στην αιχμή των κινητοποιήσεων βρέθηκαν συγκεκριμένες σχολές και συγκροτήματα σχολών. Το γεγονός αυτό σχετίζεται με τον ειδικό τρόπο που εντάσσονταν στην διαδικασία της αναδιάρθρωσης αλλά και με την ιστορικά συγκροτημένη παρέμβαση της αντικαπιταλιστικής αριστεράς σε αυτούς τους χώρους.

Στο κείμενο που ακολουθεί παρουσιάζονται οι επιπτώσεις της αναδιάρθρωσης στο φοιτητικό σώμα, οι αντιθέσεις που προκαλεί καθώς και η διπλή διαδικασία κοινωνικής πώλωσης με τις πολιτικές της επιπτώσεις. Παράλληλα αναπτύσσονται τα μέτωπα γύρω από τα οποία θα μπορούσε να αναπτυχθεί μία μαζική κίνηση φοιτητών. Τέλος παρουσιάζεται η αντίληψη για την επανίδρυση των ΕΑΑΚ με την ενσωμάτωση νέων κατηγοριών φοιτητών στην βάση μίας πλειοψηφικής και όχι αφαιρετικής οραματικής κίνησης, αλλά και με την σύμπραξη με όμορες πολιτικές αντιλήψεις και σχήματα τα οποία είτε στο παρελθόν είχαν διαφοροποιηθεί από τα ΕΑΑΚ, είτε είχαν υποστεί μία αριστερή μετατόπιση, λόγω της έντασης της ταξικής πάλης. Η εκτίμηση μας ήταν ότι η ανάδυση μίας νέας γενιάς φοιτητών και η μερική αποτίναξη της ιδεολογικής πίεσης των αρχών της δεκαετίας του 90, θα επανέφερε στοιχεία πολιτικοποίησης στο φοιτητικό σώμα. Έτσι σταδιακά θα περιοριζόταν το ευρύτερο μπλοκ των τυπικά ανεξάρτητων αλλά ουσιαστικά ηγεμονευόμενων από το εκσυγχρονιστικό - καθηγητικό μπλοκ, σχημάτων μέσα από μία διπλή διαδικασία. Ένα τμήμα θα επανέκαμπε στις παρατάξεις που πολιτικά εκφράζουν το εκσυγχρονιστικό μπλοκ ενώ για ένα άλλο θα διαμορφώνονταν οι όροι για μία ριζοσπαστική στροφή. Αυτό το στοίχημα των ΕΑΑΚ αποτελούσε και τον όρο επιβίωσης τους. Στην πραγματικότητα εκείνη την περίοδο τα ΕΑΑΚ αποτελούσαν την σύμπραξη δύο πολιτικών τάσεων σε σχέσεις ασταθούς ισορροπίας που έτεινε να γίνει καταστροφική. Η τάση του ΝΑΡ είχε φθίνουσα πορεία συγκρινόμενη με το ειδικό βάρος που είχε στο πανεπιστημιακό χώρο τα πρώτα χρόνια μετά την αποχώρηση της από το ΚΚΕ. Στην εξέλιξη αυτή συνέτειναν και διάφορες αντιλήψεις αφαιρετικού οραματικού χαρακτήρα που προβάλλονταν με ιδιαίτερη ένταση εκείνη την περίοδο αφοπλίζοντας πολιτικά ένα δυναμικό. Η τάση των Α.Σ. είχε ανοδική πορεία χωρίς όμως να μπορεί να αποκτήσει αυτό το ειδικό βάρος και την πανελλαδική δικτύωση ώστε να παίζει έναν ενοποιητικό ρόλο στην φοιτητική ανεξάρτητη αριστερά. Οι πολιτικές και ιδεολογικές αποκλίσεις μεταξύ των δύο συνιστωσών αλλά και η αναδιάταξη του συσχετισμού σε ένα χώρο κρίσιμο για την συνολική οργανωτική αναπαραγωγή της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς δημιούργησαν όρους ιδιαίτερα έντονης σύγκρουσης που έφτασαν μέχρι την διεξαγωγή βίαιων επεισοδίων με πρωτοβουλία του χώρου του ΝΑΡ. Προέκυπτε έτσι εκείνο το διάστημα πιεστικά η ανάγκη για το άνοιγμα των ΕΑΑΚ σε ένα νέο δυναμικό και παράλληλα η συγκρότηση μίας ευρύτερης τάσης που να υποστηρίζει την γραμμή των μαζών μέσα στο φοιτητικό χώρο, καθώς και η προετοιμασία για την διαμόρφωση εναλλακτικού δικτύου στο φοιτητικό χώρο στο ενδεχόμενο (καθόλου απίθανο) της οριστικής διάλυσης της πολιτικής συμμαχίας των ΕΑΑΚ με πρωτοβουλία του ΝΑΡ. Το κείμενο θέτει αυτές τις κατευθύνσεις αποτυπώνοντας με σαφή τρόπο τις επιπτώσεις των διαφορετικών γραμμών στην εμβέλεια των φορέων τους. Στη βάση της αντίληψης που περιγράφεται εδώ ξεκίνησε η πρωτοβουλία από τις Α.Σ. για την συλλογή υπογραφών υποστήριξης ενός κειμένου που περιέγραφε τον πολιτικό, ιδεολογικό και οργανωτικό χαρακτήρα των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων όπως τον αντιλαμβανόμαστε μέσα στη συγκυρία. Το κείμενο αυτό υποστηρίχθηκε πανελλαδικά από εκατοντάδες αγωνιστές, αρκετά περισσότερους από την οργανωτική επιρροή των τάσεων που το υπέγραφαν που ήταν οι Α.Σ. και ο Αντίλογος Πάτρας. Στα πλαίσια αυτής της κίνησης διοργανώθηκε μία πανελλαδική συζήτηση τον Ιούνιο του 1996 που ήταν η μαζικότερη διαδικασία στο φοιτητικό χώρο την δεκαετία του 90 για τις Α.Σ.

Στην δημοσίευση του κειμένου αυτού δεν υπήρξε κάποια ουσιαστική αντίρρηση. Ήταν όμως η περίοδος που ένα τμήμα εξαιρετικά μειοψηφικό τότε στις Α.Σ. άρχισε να υποσκάπτει την πολιτική κατεύθυνση της ομάδας. Μεταγενέστερα στην αντίληψη που εκτίθεται παρακάτω καταλογίσθηκε η πρόθεση για την διάσπαση των ΕΑΑΚ. Αξιοποιήθηκε δε η σκληρή κριτική που γινόταν στις αντιλήψεις του ΝΑΡ για να αποκτήσει προβάδισμα η άλλη τάση ως έγκυρος συνομιλητής μίας εκ των σημαντικότερων συνιστωσών του χώρου.

Η διάσπαση των Α.Σ. καθυστέρησε σε μεγάλο βαθμό την διαδικασία ανάκαμψης της επιρροής των πολιτικών τους αντιλήψεων στο φοιτητικό χώρο. Το κείμενο των υπογραφών ουσιαστικά αποσύρθηκε, ενώ αντίστοιχα η επόμενη χρονιά που αναπτύχθηκαν σημαντικές κινητοποιήσεις υπήρξαν χάσματα ως προς την συμμετοχή των διαφορετικών τάσεων των ΕΑΑΚ. Πρέπει ωστόσο να πούμε ότι η διάσπαση των Α.Σ. ήταν μία από τις δευτερογενείς αιτίες που απέτρεψαν την διάσπαση των ΕΑΑΚ. Στο βαθμό που αφαιρέσε την πίεση που ασκούσε στο ΝΑΡ η ανάπτυξη των Α.Σ. και του επέτρεψε να επαναποκτήσει μία σχετική κυριαρχία.

Τέλος έστω και με μία σχετική καθυστέρηση, η ανάπτυξη κινητοποιήσεων στη βάση ακριβώς των μετώπων και της κατεύθυνσης που εκτίθεται εδώ, αλλά και σχετική ανασυγκρότηση των ΕΑΑΚ τα τελευταία χρόνια παρά την κρισιμικά συμπτώματα που εξακολουθούν να τα διαπερνούν επιβεβαιώνει την αντίληψη μας. Δεν είναι τυχαίο ότι τα σημαντικότερα κινηματικά αποτελέσματα, αλλά και η πολιτική ανάπτυξη της αντικαπιταλιστικής αριστεράς έγινε στους χώρους εκείνους που ακολουθήθηκε κατά κάποιο τρόπο αυτή η κίνηση χωρίς να υπάρχει μία μονοσήμαντη πολιτική συνιστώσα υλοποίησης

τους όπως, στις Πολυτεχνικές Σχολές αλλά και αλλού. Αντίθετα εκεί που αυτή η κατεύθυνση δεν ακολουθήθηκε, ή δεν μπόρεσε να υλοποιηθεί με επιτυχία υπήρξε κινηματική στασιμότητα και συνεχής αιμορραγία του πολιτικού χώρου.

Τέλος πρέπει να πούμε ότι οι αντιπαραθέσεις με το ΝΑΡ αλλά και γενικότερα εσωτερικό του χώρου των ΕΑΑΚ έχουν αμβλυνθεί πρόσφατα σε μεγάλο βαθμό. Στο γεγονός αυτό έχει παίξει ρόλο και η σταδιακή μεταβολή των περισσότερων ακραίων απόψεων που ανέπτυξε το ΝΑΡ την περίοδο 95 - 96 καθώς και ο εμπλουτισμός του με μία νεότερη γενιά στελεχών στο φοιτητικό χώρο που δεν κουβαλούν τα συμπτώματα της μεταδιάλυσης της ΚΝΕ. Όσο σκληρή και αν είναι η κριτική που αποτυπώνεται στο κείμενο η πραγματικότητα ήταν πολύ σκληρότερη. Οι όποιες επιτυχίες των τάσεων των ΕΑΑΚ (και τέτοιες έχουν όλες οι τάσεις) στηρίζονται σε στοιχεία που συγκλίνουν, ως προς τους στόχους, τα μέτωπα που αναδεικνύουν, τις συμμαχίες, το στυλ δουλειάς και την πολιτική κουλτούρα. Τέλος είναι ελπιδοφόρος ιδιαίτερα φέτος σε ορισμένους χώρους έγινε ένας επιτυχημένος εμπλουτισμός των ΕΑΑΚ με τάσεις, σχήματα και αγωνιστές.

Για να κάνουμε μία αποτίμηση των φετινών φοιτητικών εκλογών οφείλουμε καταρχήν να εντοπίσουμε ορισμένες τάσεις που αναδείχθηκαν με σαφήνεια. Διαπιστώνουμε τρεις βασικές τάσεις και δύο δευτερεύουσες, που όμως μπορεί να αποβούν καθοριστικές ειδικά για την ανεξάρτητη αριστερά. Στις βασικές τάσεις οι οποίες αποτυπώθηκαν στις φοιτητικές εκλογές του Μαρτίου του 1996 συγκαταλέγουμε:

□ Την σημαντική αύξηση της αποχής η οποία προκύπτει σε ένα χρόνο κατά τον οποίο αναπτύχθηκαν κινητοποιήσεις.

□ Την σημαντική κάμψη, και σε ποσοστό αλλά κυρίως σε επίπεδο ψήφων, των δυνάμεων του ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ. Κάμψη η οποία που έχει διπλή σημασία: την αποδοκιμασία των άμεσων εκφραστών του καθεστωτικού πολιτικού σκηνικού και (μια πιο ειδική πλευρά) την πτώση της εμβέλειας των νεοφιλελεύθερων ιδεολογημάτων ως διακριτών «καινοτόμων» ιδεολογικών στοιχείων.

□ Την διασπορά ενός σημαντικού τμήματος ψήφων σε ένα σύνολο κατακερματισμένων σχημάτων τα οποία κατά ένα τμήμα τους έχουν έναν πιο αριστερό προσδιορισμό, σε σχέση με τα παραδοσιακά ΑΝΕΣΧΕΠ ή τις οικολογικές ομάδες (αντίστοιχα, παραδοσιακά ΑΝΕΣΧΕΠ, ή σχήματα τα οποία είχαν ιστορικά ιδιότυπες σχέσεις με τον Συνασπισμό εμφανίζουν μία αριστερή μετατόπιση στους χώρους εκείνους που αναπτύχθηκαν κινητοποιήσεις).

Στις δευτερεύουσες (αλλά πιθανόν καθοριστικές για τον χώρο) πλευρές των φετινών εκλογών συγκαταλέγονται:

- η στασιμότητα την οποία εμφάνισαν τα ΕΑΑΚ και ως σύνολο αλλά και στις περισσότερες από τις επιμέρους σχολές που υπήρξαν σημαντικές κινητοποιήσεις. Ως δομημένος πολιτικός ιστός τα ΕΑΑΚ δεν κατάφεραν να εκπροσωπήσουν εκλογικά κάποιο επιπλέον τμήμα του κόσμου που συμμετείχε στις φετινές κινητοποιήσεις. Το γεγονός αυτό μόνο μέχρι ενός σημείου μπορεί να αποδοθεί στην σκληρή διαπάλη τάσεων που διεξάγεται στο εσωτερικό τους, ή στην αποχώρηση πολιτικών τάσεων όπως αυτή που διαμορφώνει το «Κέντρο» στην Θεσσαλονίκη.
- η άνοδος της πολιτικής επιρροής της “Πανσπουδαστικής” η οποία αποκαθιστά έναν πανελλαδικό ιστό, ξεπερνώντας παράλληλα ένα κατώφλι δυνάμεων σε ορισμένες σχολές (π.χ. ΦΜΣ Οικονομικό, Πάντειος στην Αθήνα, σχολές της Πάτρας κ.λ.π.). Κάτι το οποίο δημιουργεί τους όρους για αυτοτελή παρουσία των Π.Κ.Σ. σε κινηματικές πρακτικές (επαναφέροντας από μία πλευρά το ζήτημα της παρουσίας του ρεφορμισμού).

Ωστόσο, η συνεχής αυξητική τάση καταγράφει την διεύρυνση της απόστασης από τις συλλογικές

Το ζήτημα της αποχής

Αναλύοντας αυτές τις τάσεις διαπιστώνουμε τα εξής:

Η πρώτη παράμετρος, η αύξηση της αποχής, αντικατοπτρίζει την γενική τάση την οποία έχουμε εντοπίσει, μέσα από την οποία ενσαρκώνεται η κυρίαρχη ιδεολογία, δηλαδή της διάλυσης των συλλογικοτήτων και της αποδιάρθρωσης των συλλογικών πρακτικών και ιστών. Παρόλο που η αποχή δεν είναι τόσο μεγάλη όσο θέλουν να την εμφανίσουν τα ΜΜΕ (ο φοιτητικός χώρος στην Ελλάδα παραμένει, αν εξαιρεθούν οι συνδικαλιστικοί χώροι του Δημοσίου τομέα, ο χώρος με την ασύγκριτα μεγαλύτερη συμμετοχή από κάθε άλλο “ιδιωτικό” σωματείο), είναι πάντως μία αναντίρρητη πραγματικότητα.

Η μειωμένη συμμετοχή, βέβαια, μέχρι ενός σημείου ενισχύεται από τον κατακερματισμό των σχολών στις επαρχιακές (όπου αντικειμενικά είναι χαμηλότερη η συνδικαλιστική συγκέντρωση) αλλά και από την συρρίκνωση του χρόνου παραμονής των φοιτητών στο πανεπιστήμιο, γεγονός που μειώνει τους ενεργούς πολιτικά και συνδικαλιστικά φοιτητές σε αυτούς που βρίσκονται σε έτη πραγματικής φοίτησης.

συμπεριφορές και την ενίσχυση της εξατομίκευσης και της απομόνωσης των κοινωνικών κατηγοριών. Ακόμα δε περισσότερο είναι αξιοσημείωτη σε μία περίοδο που υπήρξαν κινητοποιήσεις. Αντανακλώνται έτσι και τίθενται οι όροι μίας κατάστασης “δυαδικότητας” στο φοιτητικό σώμα. Της πόλωσης δηλαδή, μεταξύ ενός τμήματος πάνω στο οποίο η πολιτική της αναδιάρθρωσης έχει πολιτικά και ιδεολογικά αποτελέσματα που συγκυριακά μπορούν (όπως φέτος) να παράγουν πολιτικές πρακτικές και ενός άλλου τμήματος πάνω στο οποίο η πολιτική της αναδιάρθρωσης έχει ως επίπτωση την εσωτερική του απομόνωσης. Η αδυναμία αποτροπής της αύξησης της αποχής σε συνθήκες κρίσιμες, στο μεταίχμιο της υλοποίησης των κρατικών σχεδίων για την εκπαίδευση (όπως είναι η υλοποίηση των κύκλων μεταπτυχιακών σπουδών, η εφαρμογή των αξιολογήσεων, της προοπτικής της κατάργησης της επετηρίδας κ.λ.π.) και της ανάπτυξης κινητοποιήσεων αλλά και η ισορροπία των δύο κοινωνικών τάσεων είναι πιθανόν να οδηγήσει και σε εγχειρήματα θεσμικής εμπέδωσης αυτής της δυαδικής κατάστασης από πλευράς των αστικών κύκλων το

επόμενο διάστημα. Πλευρές μίας τέτοιας κίνησης θα μπορούσε να είναι η διάσπαση της ΕΦΕΕ, ή η προώθηση καταστατικού συνεδρίου και η θεσμική διαμόρφωση ενός τεχνοκρατικού φοιτητικού συνδικαλισμού, οι διασπάσεις συλλόγων κ.λ.π.

Θα πρέπει να είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, ο χρονικός ορίζοντας του οποίου θα αρχίσει να διαφαίνεται από το επόμενο Πανσπουδαστικό Συνέδριο, παρόλο που η επόμενη χρονιά θα είναι μία προεκλογική χρονιά, κάτι το οποίο μέχρι ενός βαθμού θα επιβραδύνει τις εξελίξεις αυτές.

Το εγχείρημα της πολιτικής και θεσμικής εμπέδωσης δύο παράλληλων καταστάσεων στο φοιτητικό χώρο, μέσα από το οποίο να ενισχύεται η τάση της απόστασης εις βάρος της συμμετοχής στις συλλογικές μορφές, θα είναι ένα από τα στρατηγικά ζητήματα τα οποία οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε. Ακριβώς για αυτό τον λόγο ορίζονται πλήρως εντός της αστικής κίνησης πολιτικές αντιλήψεις όπως του ΝΑΡ που άθελά τους πριμοδοτούν ένα τέτοιο ενδεχόμενο με την αποδοχή από μέρους τους, (από μία αριστεριστική στάση) της πολυδιάσπασης και του κατακερματισμού.

Η κάμψη των καθεστωτικών δυνάμεων

Η δεύτερη βασική τάση η οποία καταγράφηκε στα αποτελέσματα των φετινών εκλογών είναι η ραγδαία πτώση των καθεστωτικών παρατάξεων της ΠΑΣΠ και της ΔΑΠ. Είναι τέτοιου μεγέθους η πτώση, που υπονομεύει την γενική πολιτική λειτουργία αυτών των παρατάξεων στην χειραγώγηση του φοιτητικού σώματος. Η πραγματική πτώση για την ΔΑΠ προσεγγίζει το 4%, ενώ καταλαμβάνει σε ποσοστό το 33,25 %. Η πτώση αυτή είναι ακόμα μεγαλύτερη σε ψήφους αν συνυπολογιστεί η μείωση της συμμετοχής. Η πτώση της ΠΑΣΠ είναι μικρότερη (καταλαμβάνει ένα ποσοστό 20,64%), ωστόσο ο περιορισμός της άμεσης πολιτικής εμβέλειας των δύο αυτών καθεστωτικών παρατάξεων (για πρώτη φορά μετά τις αρχές της δεκαετίας του '80) στο 54 % των φοιτητών που ψηφίζουν, είναι αξιοσημείωτο γεγονός.

Η κυρίαρχη πλευρά αυτής της τάσης θεμελιώνεται σε μία αρνητική για το κίνημα εξέλιξη. Η απομάκρυνση από τις κυρίαρχες παρατάξεις καταρχήν δηλώνει μία απόσταση από την πολιτική, όχι ως αστική πολιτική αλλά ως συλλογική πρακτική εν γένει. Είναι αποτέλεσμα της κίνησης του κεφαλαίου, που όπως έχουμε επισημάνει στοχεύει στον κατακερματισμό, την πολυδιάσπαση και την εξατομίκευση, την αναπαραγωγή της πολιτικής και ιδεολογικής κυριαρχίας των κυρίαρχων τάξεων μέσα από μηχανισμούς και φορείς ταξικών συμφερόντων περισσότερο στεγανοποιημένους από τις συλλογικές πρακτικές και αντιφάσεις. Σήμερα, σε αντίθεση με την προηγούμενη δεκαετία βασικοί φορείς που εισάγουν την αστική ιδεολογία στο φοιτητικό σώμα και ασκούν την αστική πολιτική είναι οι καθηγητές, τα στελέχη των επιχειρήσεων (π.χ. μέσα από τα σεμινάρια), τα επιστημονικά λόμπι και σωματεία, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και όχι οι φοιτητικές παρατάξεις. Η μετατόπιση αυτή πλήττει και τον πολιτικό ρόλο και την

εμβέλεια των παρατάξεων χωρίς όμως αντίστοιχα να πλήττει - αντίθετα ενισχύει - την αστική πολιτική και ιδεολογική παρουσία.

Μέσα σε αυτήν την βασικά αρνητική μετατόπιση εμπεριέχεται μία δευτερεύουσα θετική πλευρά. Η αποδόμηση του συνεκτικού πολιτικού και ιδεολογικού ιστού των παρατάξεων (ιδιαίτερα όπως μέσα από την κρίση της ΔΑΠ καταγράφεται και ως κρίση και συνολική υποχώρηση ιδεολογικά του αμιγούς νεοφιλελευθερισμού) παράγει πολύ μεγαλύτερη ρευστότητα απ' ότι στο παρελθόν. Τα διάδοχα σχήματα (του τύπου των ΑΝΕΣΧΕΠ, ενός τμήματος των σχημάτων που καταγράφονται στους "διάφορους" και διαμορφώνεται από τα δεξιά) εσωτερικεύουν πολύ περισσότερες αντιφάσεις από ότι οι παραδοσιακές πολιτικές παρατάξεις. Αντιφάσεις τις οποίες μπορούν να μεταδώσουν λόγω της χαλαρότητας και της ευελιξίας τους στους συγγενείς τους πολιτικά χώρους.

Οι αντιφάσεις και η ρευστότητα αυτών των ενδιάμεσων σχημάτων και η αστάθεια των παραδοσιακών παρατάξεων σε περιόδους που συγχωνεύονται σε μια διαδικασία ρήξεων όπως π.χ. φέτος παράγουν περισσότερα εκρηκτικά και μαζικά αποτελέσματα. Δεν είναι τυχαίο πόσο οι ανεξάρτητοι από τα δεξιά σχηματισμοί (που πολλές φορές αποτελούνται και από τμήματα που αποσχίζονται από την ΔΑΠ) δημιουργούν κρίσεις στην ΔΑΠ. Αποκλειστικά ΔΑΠ για την αυτοτελή πολιτική της παρουσία της ΔΑΠ (και όχι για την συνολική πολιτική της λειτουργία) είναι ευκολότερο να αντιμετωπίσει - και να στηριχθεί στα ΕΑΑΚ - σαν την άλλη άκρη του φάσματος - με την μορφή ενός δίπολου που παράγει αποτελέσματα συνοχής και για τις δύο άκρες του φάσματος - από ότι αυτό το χαλαρό πλέγμα των ενδιάμεσων σχημάτων, το οποίο ερίζει κοινωνικά και πολιτικά για τις ίδιες κατηγορίες και συμπεριφορές φοιτητών που και αυτή αντιπροσωπεύει. Ίσως αυτός είναι και ο λόγος που η ΔΑΠ είναι τόσο γαλαντόμα στα αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών απέναντι στα ΕΑΑΚ, δίνοντας τους σχεδόν μεγαλύτερο ποσοστό από ότι δίνουν τα ίδια στον εαυτό τους.

Ο γαλαξίας των ανεξάρτητων σχημάτων

Η τρίτη βασική πλευρά των φετινών εκλογών είναι η εκτίναξη των διαφόρων σχημάτων σε ένα πολύ υψηλό ποσοστό το οποίο αγγίζει το 19%. Τα διάφορα σχήματα (μέσα στα οποία δεν συμπεριλαμβάνουμε τα σχήματα τα οποία πολιτικά καταγράφηκαν στα ΕΡΑΣ) καλύπτουν ένα τεράστιο πολιτικό φάσμα: από τα ΑΝΕΣΧΕΠ τα οποία καταλαμβάνουν ένα ποσοστό της τάξης του 5% έως τους σχηματισμούς των πολιτικών οργανώσεων ή τάσεων της άκρας αριστεράς (ΚΚΕ (μ-λ), Α/συνέχεια, "Κέντρο", ΟΣΕ) που αθροιστικά καταλαμβάνουν ένα ποσοστό που προσεγγίζει το 4,5%. Ανάμεσα στα δύο αυτά άκρα (παρόλο που και τα ΑΝΕΣΧΕΠ παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις ανάλογα με τον χώρο) υπάρχει ένας γαλαξίας σχημάτων που ανάλογα με τον χώρο και την επίδραση που άσκησαν οι κινητοποιήσεις του φθινοπώρου πάνω τους παρουσιάζουν - όπως καταγράφεται και στο εσωτερικό τους - μία αριστερή μετατόπιση. Αριστερή σε σχέση με αυτό που αποτελούσαν στο παρελθόν (π.χ. ο "Εγκέλαδος" που είναι χαρακτηριστική περίπτωση

τέτοιου σχήματος, έχει μετατοπιστεί προς τα αριστερά ακριβώς λόγω της επίδρασης του κινήματος πάνω του) χωρίς αυτό να σημαίνει ότι προσεγγίζουν σε πολιτικές θέσεις αυτό που αποτελεί ή αποτελούσε ο πολιτικός χώρος των ΕΑΑΚ.

Η τάση ισχυροποίησης και εύκολης ανάπτυξης τέτοιου τύπου σχημάτων τα οποία μπορεί να ξεπηδούν και ως παρέες λίγες μέρες πριν τις εκλογές και να έχουν αξιοσημείωτα ποσοστά, ιδιαίτερα στους πιο μικρούς συλλόγους και στους συλλόγους της επαρχίας, (οι οποίοι αρχίζουν και περιλαμβάνουν ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος των ενεργών φοιτητών), εκφράζουν μία πραγματικότητα στους φοιτητικούς χώρους πάνω στην οποία στηρίχθηκε και η δικιά μας πολιτική. Ο φοιτητικός κόσμος, όσο και αν έχει ενταθεί η κοινωνική απομόρφωση και η αποπτώχευση της κοινωνικής πείρας πάνω σε σημαντικά τμήματα του, παρουσιάζει διακριτά πολιτιστικά και πολιτισμικά στοιχεία που παράγουν δυνατότητες κοινωνικής ριζοσπαστικοποίησης. Ο ελεύθερος χρόνος, μια ορισμένη σχέση με την γνώση, η μεταβίβαση ορισμένων συμπεριφορών από τους ιστορικούς θεσμούς και τις πρακτικές του φοιτητικού κινήματος είναι μερικά από αυτά τα στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά σε περιόδους υποχώρησης των συγκροτημένων πολιτικών ιδεολογιών είτε δεξιών είτε “αριστερών” αλλά και κάμψης του κατασταλτικού πολιτικού ρόλου που έπαιξαν στο παρελθόν οι κομματικές παρατάξεις αφήνουν περιθώρια για ενόπτες και πρωτοβουλίες των κοινωνικών χώρων με χαρακτηριστικά μίας πολιτισμικής διαφοροποίησης. Τέτοια μπορεί να είναι η αντίθεση προς τα κόμματα και την κομματική πολιτική, η ανάδειξη ενός οικουμενικού τρόπου αντιμετώπισης των προβλημάτων, ενίοτε οι πολιτιστικές ανησυχίες κ.λ.π.). Διαφοροποίηση που μπορεί να παίρνει τα χαρακτηριστικά μίας χαλαρής πολιτικής σχέσης. Η τάση αυτή εσωτερικεύει και μεταμορφώνει πλευρές της αστικής κίνησης που επιτείνει την απόσταση από την συνολική πολιτική, μπορεί όμως να παράγει, εξαιτίας της μεγαλύτερης ευελιξίας και της έλλειψης σαφών δεσμεύσεων αυτού του τύπου της πολιτικής στάσης, πολιτικά αποτελέσματα σε περίοδο κινητοποιήσεων.

Η άλλη όψη - κατά πολύ δευτερεύουσα - της τάσης που καταδηλώνει στοιχεία μίας ριζοσπαστικοποίησης είναι η σχετική ενίσχυση των τάσεων οργανωτικής ανασυγκρότησης και της αυτοτελούς παρουσίας των ακροαριστερών παρατάξεων είτε με την μορφή της ενίσχυσης των παραδοσιακών σχηματισμών της (Αγ. Κινήσεις, ΟΣΕ κ.λ.π.) είτε με τον προσανατολισμό τμημάτων του χώρου (ΝΑΡ Κέντρο κ.λ.π.) στην κατεύθυνση της αυτοτελούς πολιτικής παρουσίας.

Οι τάσεις του κατακερματισμού μπορεί να παίρνουν μία βασική “δεξιά” εκδοχή, με την διαμόρφωση πρωτοβουλιών με μισοπολιτιστικά και μισοπολιτικά χαρακτηριστικά, που δεν αμφισβητούν παρά μόνο επιμέρους πλευρές της αστικής πολιτικής, αλλά παίρνουν και μία δευτερεύουσα αριστερίστικη σεκταριστική εκδοχή αυτή της παραταξιοποίησης με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο του πολιτικού ιστού του ακροαριστερού ριζοσπαστικού χώρου.

. Δευτερεύουσες όψεις των φετινών εκλογών

Εκτός από αυτές τις τρεις βασικές τάσεις που αναδεικνύονται από τις φετινές εκλογές υπάρχουν και δύο δευτερεύουσες οι οποίες όμως για τον χώρο είναι εξαιρετικά σημαντικές γιατί τον αφορούν άμεσα. Οι τάσεις αυτές είναι :

α) Η σημαντική άνοδος των ΠΚΣ που καταλαμβάνει ποσοστό της τάξης του 8,03%. Η τάση αυτή δείχνει ότι οι ΠΚΣ καρπώθηκαν και εκπροσώπησαν πολιτικά ένα τμήμα των φοιτητών που συμμετείχαν στις φετινές κινητοποιήσεις. Είναι δε πιο ισχυρή σαν τάση στις σχολές και στις περιοχές που δεν ήταν ισχυρές κατευθύνσεις στα ΕΑΑΚ οι οποίες να υλοποιούν μία μαζική πλειοψηφική απεύθυνση που να αφορά στις αντιθέσεις του κοινωνικού χώρου και τα ζωτικά προβλήματα και ερωτήματα των φοιτητών. Στις σχολές εκείνες στις οποίες κυριάρχησε η μειοψηφική απεύθυνση και η επίκληση των γενικών πολιτικών ακροαριστερών θέσεων (εθνικισμός, πόλεμος, ρατσισμός κ.λ.π.) όπως π.χ. στην ΦΜΣ η παρουσία των ΠΚΣ είναι συντριπτική εις βάρος των ΕΑΑΚ. Η αύξηση της ψαλίδας υπέρ των ΠΚΣ κατά περιοχές και η πιθανή υπερφαλάγγιση σε περίπτωση κατακερματισμού του πολιτικού ιστού ΕΑΑΚ την επόμενη χρονιά θα θέσει με άλλους όρους την ρεφορμιστική παρουσία.

Την περίοδο που διανύουμε τα κυρίαρχα αιτήματα του κινήματος χαρακτηρίζονται από έναν αμυντισμό ενώ ο γαλαξίας των διάφορων ανεξάρτητων σχημάτων έχει αντικειμενικά μία ροπή προς την διατύπωση με αυτόν τον τρόπο του πολιτικού του λόγου και των πρακτικών που να προσεγγίζει, η οποία είναι παραπλήσια προς εκσυγχρονισμένο ρεφορμισμό ή τον συντεχνιασμό. Οι ΠΚΣ ενδεχόμενα μπορούν να παίξουν το ρόλο του πιο πολιτικά οργανωμένου τμήματος ενός τέτοιου μπλοκ αποτελώντας ανάχωμα και θέτοντας προβλήματα στον αντικαπιταλιστικό χώρο.

β) Η άλλη δευτερεύουσα πλευρά των εκλογών που είναι όμως κυρίαρχη για μας είναι η πολιτική καθήλωση που εμφάνισαν τα ΕΑΑΚ. Με 3.408 ψήφους και ποσοστό 8,53% (στα οποία συμπεριλαμβάνουμε μόνο όσα σχήματα εθελοντικά καταγράφηκαν στα ΕΑΑΚ) παρουσιάζουν μικρότερο αριθμό ψήφων απ’ ότι έπαιρναν οι Α.Σ.Φ το 1988. Η κάμψη αυτή από πλευράς ψήφων εν μέρει δικαιολογείται από την μη καταγραφή σχημάτων τα οποία βρίσκονται στις παρυφές του χώρου των ΕΑΑΚ όπως τα σχήματα που καταγράφηκαν στην λίστα των ΣΑΡΣ στην Θεσσαλονίκη (με 394 ψήφους και ποσοστό 0,84%) ή ένα σύνολο σχημάτων το οποίο πολιτικά ανήκει στον χώρο αλλά δεν καταγράφηκε στον πολιτικό ιστό των ΕΑΑΚ λόγω πολιτικών διαφωνιών των επιμέρους τάσεις. Τέτοια σχήματα που ανήκουν στον ανεξάρτητο αριστερό χώρο και καταγράφηκαν στους “διάφορους” όπως η Πρωτοβουλία στην Αρχιτεκτονική Αθήνας, το Ρήγμα στο Γεωλογικό Αθήνας, το Ρήγμα στην Γεωπονία στο ΑΠΠ, ο Αριστερός χώρος στο Χημικό Αθήνας κ.λ.π. καταλαμβάνουν 887 ψήφους και ποσοστό 2,18 %.

Ωστόσο η πολιτική κάμψη των ΕΑΑΚ αιτιολογείται κυρίως από δύο στοιχεία :

1. Δεν κατάφεραν να εκπροσωπήσουν πολιτικά σημαντικό τμήμα των φοιτητών που εμφανίστηκαν στο προσκήνιο στην διάρκεια του φετινού φοιτητικού κινήματος πέρα από εκείνο το τμήμα το οποίο αντιστοιχούσε στα ΕΑΑΚ.. Αντίθετα ένα μεγάλο τμήμα του δυναμικού που συμμετείχε σε αυτό το κίνημα εκπροσωπήθηκε από τα διάφορα ανεξάρτητα σχήματα (που είχαν ορισμένους αριστερούς προσδιορισμούς όντας όμως αρκετά πιο δεξιά από τα ΕΑΑΚ), τις ΠΚΣ ακόμα και σε ένα βαθμό από την ΠΑΣΠ.

Αν αυτό ισχύει πανελλαδικά για τα ΕΑΑΚ ισχύει και για την πλειονότητα των σχολών (με λίγες εξαιρέσεις) που πρωτοστάτησαν σε αυτό το κίνημα. Στις σχολές αυτές εμφανίζεται στην καλύτερη περίπτωση σταθεροποίηση σε ψήφους ή ελαφρά πτωτική τάση.

Πρέπει εδώ να κάνουμε μία παρέκβαση. Ο χώρος των ΕΑΑΚ είχε αρκετά μεγαλύτερο πολιτικό βάρος μέσα στον φοιτητικό χώρο από αυτόν που αντιστοιχούσε στο πανελλαδικό του ποσοστό, ακριβώς γιατί εμφάνιζε πολύ μεγαλύτερη εκλογική και πολιτική δύναμη σε σχολές και τμήματα κρίκους για την πολιτική της αναδιάρθρωσης. Είτε σχολές που ένα μέρος των δραστηριοτήτων τους “αναβαθμιζόταν” επειδή αφορούσε σε τομείς αιχμής είτε σχολές που οι δραστηριότητες τους πλήττονταν και απαξιωνόνταν αλλά παρουσίαζαν υψηλής συγκέντρωσης φοιτητικού πληθυσμού και ιστορίας πολιτικών πρακτικών. Τέτοιες σχολές ήταν το ΕΜΠ, η Φιλοσοφική, η Ιατρική, η ΑΣΟΕΕ η Γεωπονική, και λιγότερο το συγκρότημα της Νομικής στην Αθήνα, ή η Φιλοσοφική και το Πολυτεχνείο στο ΑΠΘ. Τα “προπύργια” αυτά των ΕΑΑΚ στα οποία υπήρχε μία σχετικά ηγεμονική και πλειοψηφική από την πλευρά τους παρουσία διεύρυναν την πολιτική τους βαρύτητα ακριβώς γιατί αποτελούσαν και τις ατμομηχανές των κινηματικών πρακτικών το ‘90, το ‘92 και το ‘95. Η ομογενοποίηση της πολιτικής παρουσίας προς τα κάτω και η πολιτική αποψύλωση τους σε μία σειρά από τέτοιες σχολές ακόμα και όταν ισοσκελίζεται από πλευράς ψήφων λόγω της δημιουργίας νέων σχημάτων σε άλλες σχολές δεν ισοσκελίζεται από πλευράς πολιτικής βαρύτητας. Η απώλεια της ηγεμονικής παρουσίας από τέτοιες σχολές δημιουργεί τον κίνδυνο για τα ΕΑΑΚ να αποτελέσουν απλά μια πολιτική συνιστώσα της τάξης του 5-10% χωρίς να αντιστοιχεί στο μέχρι τώρα πολιτικό τους βάρος.

2. Το δεύτερο στοιχείο της πολιτικής στασιμότητας των ΕΑΑΚ σχετίζεται με το γεγονός ότι ο πολιτικός τους ιστός και η ενότητα τους δέχθηκαν σοβαρά πλήγματα το τελευταίο διάστημα. Πλήγματα που πήραν τις μορφές της αποχώρησης τμημάτων τους, της μη καταγραφής σχημάτων στον πολιτικό ιστό του, και της δρομολόγησης (από την πλευρά του ΝΑΡ) διαδικασιών διάσπασης με τέτοιο μάλιστα τρόπο όπως στην Ιατρική Αθήνας και στους Ηλεκτρολόγους ΕΜΠ που να καθιστά το ρήγμα αγεφύρωτο. Ο κίνδυνος που παρουσιάζεται λοιπόν δεν είναι, όπως νομίζουν ορισμένοι, να διασπαστούν τα ΕΑΑΚ σε δύο τμήματα, ένα αρκετά μεγαλύτερο και ένα αρκετά μικρότερο αλλά

η αποσύνθεση της ειδικής πολιτικής παρουσίας της ανεξάρτητης αριστεράς. Όπως και η υποκατάσταση σε ένα μεγάλο βαθμό αυτής της παρουσίας, ως προς το ανεξάρτητο από τις αποχρώσεις των σχημάτων που καταγράφονται στα “διάφορα”, και ως προς το αριστερό από τις ΠΚΣ (ή δευτερευόντως από τις ομαδοποιήσεις της άκρας αριστεράς) με όλες τις επιπτώσεις που θα έχει κάτι τέτοιο.

Ποια είναι τα βασικά στοιχεία που συγκροτούν αυτήν την πολιτική καθήλωση των ΕΑΑΚ η οποία είναι ακόμα περισσότερο προβληματική αφού αναδεικνύεται μετά από κινητοποιήσεις; Είναι περισσότερο δε επίφοβη διότι μπορεί να επιταχύνει τις κινήσεις του αντιπάλου, του αστικού κράτους, που εκτιμώντας τον συσχετισμό και το γεγονός ότι τα ΕΑΑΚ, δεν εκπροσώπησαν πολιτικά το κίνημα και την δυσaréσκεια που σοβεί στους φοιτητικούς χώρους είναι πιθανόν να εξαπολύσει περαιτέρω την επίθεση του. Πλευρές μίας τέτοιας κατεύθυνσης εκδηλώνονται αυτή την στιγμή με τις ρυθμίσεις που προωθούνται για την επετηρίδα, την λειτουργία του ΕΣΥΠ ακόμα και με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας που αναγνωρίζουν τους τίτλους των κολεγίων.

Η πρώτη ερμηνεία της πολιτικής στασιμότητας - που μέχρι ενός σημείου είναι σωστή - την συσχετίζει με την φραξιονιστική πάλη και την πάλη των αντιθετικών γραμμών που υπάρχει μέσα στον χώρο των ΕΑΑΚ, είτε με την μορφή της σύγκρουσης ΝΑΡ - Α.Σ.Φ είτε με την μορφή ΝΑΡ - “Κέντρου” στην Θεσσαλονίκη είτε με άλλες μορφές. Πράγματι η σύγκρουση αυτή αποδυναμώνει, οι αντιθετικές γραμμές παραλύουν και απωθούν ένα δυναμικό και έχουν ιδιαίτερα αρνητικές πολιτικές και εκλογικές επιπτώσεις σε όσες σχολές βρέθηκαν στο επίκεντρο μίας τέτοιας σύγκρουσης, ακόμα και αν είχαν σημαντική παρουσία στο κίνημα (όπως η Ιατρική και οι Ηλεκτρολόγοι της Αθήνας).

Το κοινωνικό στοίχημα των ΕΑΑΚ

Ωστόσο υπάρχει ένα βασικότερο ζήτημα το οποίο πρέπει να εξετάσουμε, ένα ζήτημα από το οποίο κατά κύριο λόγο απορρέει και η καταστροφική πάλη γραμμών μέσα στα ΕΑΑΚ. Σχετίζεται με την παρουσία της άκρας αριστεράς μέσα στα πανεπιστήμια και τον τύπο της πολιτικής της. Ο χώρος των ΕΑΑΚ εκπροσώπησε πολιτικά μέσα στο πανεπιστήμιο ένα τμήμα των φοιτητών το οποίο οριζόταν από μία κύρια πολιτισμική αντίθεση και έναν κοινωνικό ριζοσπαστισμό σε σχέση με τα κυρίαρχα πρότυπα. Το μεγαλύτερο τμήμα των ψηφοφόρων τους τα τελευταία χρόνια είναι ο κόσμος που απωθείται από την επίσημη πολιτική, διατηρεί στοιχεία ανεξαρτησίας και αμφισβήτησης ως προς το επίσημο πολιτικό σκηνικό, έχει ορισμένες κοινωνικές ευαισθησίες, πολιτιστικές ανησυχίες κ.λ.π. Αυτό το τμήμα των φοιτητών, το οποίο υπάρχει στο ελληνικό πανεπιστήμιο αποτέλεσε και την βάση πάνω στην οποία ανάλογα με την πολιτική κατεύθυνση, της υπεράσπισης των εργασιακών και των άλλων δικαιωμάτων της πλειοψηφίας των φοιτητών παρήγαγε ορισμένα - εκείνα ή τα άλλα - πολιτικά αποτελέσματα.

Στην πραγματικότητα όμως υπάρχει μία απόσταση μεταξύ πολιτικής εκπροσώπησης και εκπροσωπούμενων τμημάτων. Η απόσταση αυτή σχετίζεται με την αναντιστοιχία του ειδικού βάρους και των κοινωνικών πρακτικών της άκρας αριστεράς στο επίπεδο της κοινωνίας και του βάρους της μέσα στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Η αναντιστοιχία αυτή είναι μοναδική σε έκταση αν εξαιρέσουμε την περίοδο γύρω από τις καταλήψεις του '79. Τις ίδιες κατηγορίες φοιτητών σήμερα μπορούν να εκπροσωπήσουν - και ερίζουν για αυτό - τα σχήματα των "διάφορων" που εκφράζουν μία παραπλήσια σχέση με την πολιτική σαν αυτή που έχουν τα ΕΑΑΚ χωρίς να έχουν τις ακροαριστερές και βαθιές πολιτικές δεσμεύσεις των ΕΑΑΚ. Τα σχήματα και οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να αποτελέσουν ένα ανάχωμα για την ανάπτυξη των ΕΑΑΚ στην περίπτωση που ο πολιτικός κατακερματισμός τους θεσμοθετηθεί και ο χώρος στις επιμέρους σχολές αποδομηθεί σε τάξεις μεγάλων ή μικρότερων γκρουπούσκουλων. Τα σχήματα αυτά είτε, με την μορφή των ΑΝΕΣΧΕΠ, είτε, με την μορφή των ανεξάρτητων, είτε ακόμα και με την μορφή των σχημάτων του Συνασπισμού θα αποκτήσουν τεράστιο προβάδισμα απέναντι στον χώρο που αποτελεί σήμερα τα ΕΑΑΚ.

Το στοίχημα αυτό παίζεται για τις Συσπειρώσεις εδώ και μία δεκαετία. Ανάλογα με την περίοδο υπήρξαν αντίστοιχες προσπάθειες οικοδόμησης ενδιάμεσων σχημάτων μεταξύ των Συσπειρώσεων - ή μεταγενέστερα των ΕΑΑΚ - και των κομματικών παρατάξεων. Με τους οικολόγους μετά τις καταλήψεις του '87, τα ΑΝΕΣΧΕΠ μετά το '90 ή και τα σχήματα της επιρροής του Συνασπισμού το εγχείρημα αυτό επανέρχεται μεταμορφωμένο. Οι Α.Σ.Φ μέχρι τώρα αντιπαρατέθηκαν σε αυτές τις προσπάθειες με ένα σχετικά επιτυχημένο τρόπο προσπαθώντας να αναδείξουν ένα συνδυασμό πολιτικής και ιδεολογικής σχέσης, η οποία να εξειδικεύεται στην κοινωνικό χώρο και στις αντιθέσεις του, και να εκμεταλλεύεται τις αντιφάσεις των επίσημων πολιτικών σχηματισμών (κύρια αυτών που οδήγησαν στην αποδόμηση της ΚΝΕ - Πανσπουδαστικής και στην δημιουργία της σπουδάζουσας του ΝΑΡ).

Σήμερα το στοίχημα τίθεται ξανά και είναι περισσότερο επίφοβο απ' ότι άλλοτε. Τα προηγούμενα 6 - 7 χρόνια που ορίζουν παραπάνω από μία φοιτητική γενιά, υπήρχε ένα δυναμικό ορισμένων εκατοντάδων ανθρώπων δικτυωμένων σε πανελλαδικό επίπεδο με μία συγγενή κομμουνιστική αναφορά είτε προέρχονταν από τις τάσεις των Α.Σ.Φ. είτε από το ΝΑΡ. Ένα δυναμικό το οποίο διατηρούσε πολιτικές σχέσεις εκπροσώπησης με κατά πολύ ευρύτερες αριθμητικές και πολιτικές φοιτητικές κατηγορίες. Σήμερα το τοπίο έχει διαφοροποιηθεί. Οι αποκλίνουσες πολιτικές και ιδεολογικές λογικές που αναπτύσσονται στο εσωτερικό αυτού του δυναμικού, που δεν υπάρχει με τον ίδιο τρόπο και τις ίδιες δεξιότητες όπως πριν, είναι θα λέγαμε σχηματικά αποτέλεσμα της γενικής πολιτικής και ιδεολογικής υποχώρησης της ταξικής πάλης η οποία διαμορφώνει σαν ειδικά αποτελέσματα:

- μία τάση απόστασης των φοιτητικών στρωμάτων που εκφράζονταν από τον χώρο των ΕΑΑΚ, από πλευρές της παραδοσιακής ακροαριστερής πολιτικής. Ιδιαίτερα απόσταση ως προς εκείνες τις

τάσεις, που όπως το ΝΑΡ, αναδιπλώνονται σε έναν γενικό και αφηρημένο πολιτικό και ιδεολογικό λόγο χωρίς συγκεκριμένο αντίκτυπο στον κοινωνικό χώρο

- την αποκομμουνιστικοποίηση τάσεων των ΕΑΑΚ. Η διαδικασία αυτή έχει δύο εκδοχές, μία ρητή όπως αυτή σε σχέση με το "Κέντρο" στην Θεσσαλονίκη και τις διάφορες ιδιότυπες απολήξεις του δικτύου υπεράσπισης κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, και μία άρρητη όπως αυτή που υφίσταται το ΝΑΡ, αίροντας όλους εκείνους τους ιστορικούς και πολιτικούς προσδιορισμούς που απέδιδαν μια συγκεκριμένη κομμουνιστική φυσιογνωμία (την μαζική δουλειά στους κοινωνικούς χώρους, την αναφορά και στις θετικές πλευρές της δράσης του ιστορικού κομμουνιστικού κινήματος κ.λ.π.) προσεγγίζοντας πολύ περισσότερο τις παραδοσιακές τροτσικιστικές ή και αυτονομιστικές ομάδες στον τρόπο πολιτικής δουλειάς και αναπαραγωγής του δυναμικού που συγκεντρώνει.

Θα πρέπει και εδώ να ανοίξουμε μία παρένθεση. Το εγχείρημα για την απόκτηση σαφούς ηγεμονίας της κομμουνιστικής αντίληψης στον ακροαριστερό χώρο μέσα στο πανεπιστήμιο δηλαδή της "κομμουνιστικοποίησης" του ηγεμονικού πολιτικού δυναμικού των σχημάτων (και όχι των ιδίων των σχημάτων) το έθεσε σε κίνηση η δικιά μας πολιτική αντίληψη, εκμεταλλευόμενη την αποδέσμευση ενός μαζικού δυναμικού από το ΚΚΕ και μία ολόκληρη δουλειά που είχε γίνει προς αυτήν την κατεύθυνση μέσα στις Συσπειρώσεις. Η πραγματικότητα δεν ήταν πάντα ίδια. Από το '80 και μετά στο τότε αντίστοιχο των ΕΑΑΚ, τις Αριστερές Συσπειρώσεις Φοιτητών, υπάρχει μια σαφής κυριαρχία σε κοινωνικό και σε επίπεδο πολιτικών ισορροπιών τάσεων με αυτονομιστικές, εργατίστικες ή και αναρχοφιλελεύθερες καταβολές. Σταδιακά η κατάσταση αυτή άρχισε να μετατρέπεται ακριβώς επειδή στους πιο χαλεπούς καιρούς άρχισαν να επιβιώνουν (και να έχουν λόγο ύπαρξης) μόνο οι ανθεκτικότερες πολιτικές τάσεις, όσες είχαν μία γενικότερη πολιτική αναφορά την οποία συνδύαζαν με την γραμμή των μαζών. Η στροφή ως προς τον χώρο στο πανεπιστήμιο συνέπεσε, ωθήθηκε, συνδύασθηκε και συνετέλεσε στην κρίση του παραδοσιακού ρεφορμισμού στη πανεπιστήμιο. Ουσιαστικά η "κομμουνιστικοποίηση" για την οποία μιλάμε ξεκινάει την περίοδο '89 - '90 και σηματοδοτεί όλες τις αντιθέσεις και τις διαιρέσεις στο εσωτερικό του χώρου των Συσπειρώσεων, μεταξύ των τμημάτων που προωθούσαν αυτήν την κίνηση και τμημάτων που ήταν πολιτικά και ιδεολογικά αντίθετα, στο βαθμό που εκείνη την περίοδο (την περίοδο της πτώσης του Τείχους) και αργότερα έκαναν την αντικομμουνιστική τομή. Μία από τις τελικές πράξεις αυτής της ιστορίας είναι και η τωρινή κίνηση του "Κέντρου" στη Θεσσαλονίκη. Το "Κέντρο" δεν αποχώρησε από τα ΕΑΑΚ επειδή ασφυκτιούσε από τις διαδικασίες τους που αναδείκνυαν έναν αρνητικό για αυτό και παγιωμένο συσχετισμό. Και σε σχέση με το ΝΑΡ και σε σχέση οι επιρροές ήταν διαφοροποιημένες. Αυτό βρισκόταν σε μία πόλη, και σε διαφορετικές σχολές από αυτές που βρισκόταν οι άλλες συνιστώσες των ΕΑΑΚ,

κάτι που πολλές φορές ακυρώνει και εξομαλύνει τις τριβές και παράγει ισορροπίες. Δεν υπήρχε λοιπόν κανένας ειδικός πολιτικός λόγος ο οποίος να εξωθή το “Κέντρο” εκτός των ΕΑΑΚ (όπως θα ήταν το γεγονός της πολιτικής φθοράς του στον χώρο του), υπήρχε όμως ένας γενικός πολιτικός λόγος. Ο πολιτικός και ιδεολογικός λόγος των καθοδηγητικών στοιχείων του που έχει σηματοδοτηθεί από μία αντικομμουνιστική τομή δεν θα μπορούσε να συνυπάρξει στο χώρο υπό την ηγεμονία ενός κομμουνιστικού πολιτικού προσωπικού. Τα πράγματα είναι απλά. Για να το πούμε σχηματικά, για το “Κέντρο” η απόφαση αποχώρησης από τα ΕΑΑΚ πάρθηκε την στιγμή του περσινού Πανσπουδαστικού εξαιτίας της όλης παρουσίας που είχαν τα ΕΑΑΚ εκεί (και μαζί με αυτά και ένα μεγάλο τμήμα των επιρροών του “Κέντρου”). Η αθόρυβη έξοδος του σχετιζόταν με την προσπάθεια να θέσει εξ αρχής υγειονομικές ζώνες σε όλο το δυναμικό που επηρέαζε.

Από όλα τα παραπάνω φαίνεται ότι η μέχρι σήμερα πολιτική μας αντιμετωπίζει ορισμένα όρια. Όρια τα οποία καθιστούν επισφαλή την πραγματική πολιτική παρουσία της επαναστατικής αριστεράς στον φοιτητικό χώρο. Η πιθανή και επικείμενη αποσύνθεση των ΕΑΑΚ θα θέσει το ζήτημα αυτό με ραγδαίους όρους.

Η θέση μας είναι ότι η επιβίωση μιας σχετικής μαζικής αντικαπιταλιστικής τάσης που να παράγει πολιτικά αποτελέσματα στον κοινωνικό χώρο την πανεπιστήμιου, σχετίζεται με την όλο και μεγαλύτερη υλοποίηση της γραμμής των μαζών. Σχετίζεται με την εκμετάλλευση των αντιθέσεων που διαπερνούν και κυριαρχούν στον χώρο, με την υπέρσπιση των εργασιακών δικαιωμάτων της πλειοψηφίας των φοιτητών, την οικοδόμηση ενός περισσότερου ανάλαφρου στυλ δουλειάς από αυτό που αποπνέει ο παραδοσιακός αριστερισμός, και την επιμονή στην πλειοψηφική απεύθυνση. Περισσότερο τώρα από είναι απαραίτητη η διεκδίκηση του κόσμου που εκφράζουν αλλά και η δικτύωση με σχήματα που έχουν μία θολή και ενδιάμεση αριστερή κατεύθυνση σε σχέση με ότι ήταν τα ΕΑΑΚ. Είναι απαραίτητη η αποκοπή και η οριοθέτηση από τις αφηρημένες και γενικές πολιτικές και ιδεολογικές επικλήσεις των ακροαριστερών σχηματισμών ως μέσο για την εκπροσώπηση - και την οργανωτική έκφραση - μίας ριζοσπαστικής μειοψηφίας.

Η εξέλιξη αυτή μπορεί και να σημάνει τυπικά μετατόπιση σε σχέση με το “κομμουνιστικό” πολιτικό κεκτημένο των ΕΑΑΚ και πραγματικά μπορεί να σηματοδοτεί και να αναδεικνύει τις δεξιές επί της ουσίας μετατοπίσεις ολόκληρων τάσεων του χώρου. Στην πραγματικότητα όμως τα ζητήματα τα οποία επαναποθετούνται μπορούν να αντιμετωπισθούν με δύο τρόπους: α) είτε την οριοθέτηση μίας εφ’ όλης της ύλης πολιτική συγκρότηση, μίας παραλλαγής φοιτητικής παράταξης του τύπου του ΚΚΕ (μ-λ), της Ασυνέχειας, ή της ΟΣΕ ή ακόμα και σαν αυτή πάνω στην οποία καρκινοβατούν το ΝΑΡ και το Κέντρο, β) είτε με την αναζήτηση της δικτύωσης και της πολιτικής σχέσης με άλλου τύπου σχήματα και ανθρώπους ακόμα και όταν τα ερωτήματα τα οποία θα παραμένουν ανοιχτά και στα οποία θα είμαστε αναγκασμένοι να τοποθετηθούμε, θα θέτουν πολιτικά προβλήματα, από τα δεξιά ή από τα αριστερά εξίσου σημαντικά ή και

σημαντικότερα από αυτά τα οποία μας τίθονταν μέχρι τώρα. Είμαστε αποφασισμένοι προς το παρόν να επιλέξουμε τον δεύτερο τρόπο αντιμετώπισης.

6. Μια πιο ειδική προσέγγιση των εκλογικών αποτελεσμάτων

Αν δει κανείς την τοπογραφία των αποτελεσμάτων ως προς το εσωτερικό του χώρου των ΕΑΑΚ θα διαπιστώσει διαβαθμίσεις στα πολιτικά αποτελέσματα που επέτυχαν οι διάφορες συνιστώσες.

Τα μεγαλύτερα πολιτικά πλήγματα υπέστη η πολιτική κατεύθυνση του ΝΑΡ. Είναι γνωστό ότι το ΝΑΡ όλο το προηγούμενο χρονικό διάστημα υλοποιούσε την κατεύθυνση του μετασχηματισμού των ΕΑΑΚ σε κάποια μορφή παράταξης του τύπου ΕΑΑΚ - ΝΑΡ στην οποία εκτός από τις δικές του δυνάμεις περιφερειακά θα συμμετείχαν ανένταχτοι αγωνιστές οι οποίοι θα ακολουθούσαν το μεγαλύτερο ιστορικά δίκτυο. Η κατεύθυνση αυτή στοιχειοθετείται α) από τον τρόπο τον οποίο αντιμετώπισε την κίνηση του “Κέντρου” χωρίς καθόλου να επιχειρήσει την αποτροπή της διάσπασης ή την μετακύλιση πολιτικού κόστους σε αυτό β) τον τρόπο με τον οποίο προβόκαρε την καταγραφή των σχημάτων της Αριστερής Κίνησης στην Πάτρα, στο δίκτυο των ΕΑΑΚ και γ) περισσότερο απ’ όλα από το εγχείρημα εξώθησης εκτός των ΕΑΑΚ του μεγαλύτερου και ιστορικού μέχρι τώρα εταίρου του, των Α.Σ.Φ με μία μεθοδολογία επιθέσεων, ύβρεων και ξυλοδαρμών που προσομοίαζε πολύ στην παλιά ΚΝΕ. Το ΝΑΡ προετοίμασε αυτή την κίνηση εκτιμώντας ότι ως μεγαλύτερη συνιστώσα διαθέτει έναν πανελλαδικό ιστό και ότι με την εξώθηση όλων των κάπως σημαντικών συγκροτημένων συνιστωσών εκτός των ΕΑΑΚ, θα κληρονομούσε ένα πολύ σημαντικό τμήμα του δικτύου. Σε μία περίοδο κατά την οποία οι κινητοποιήσεις που προηγήθηκαν θα έδιναν έναν εκλογικό αέρα που μέχρι ενός σημείου θα ισοσκελίζε το εκλογικό κόστος των διασπάσεων. Η κίνηση αυτή στηρίζεται σε μία θεμελιώδη πολιτική παραδοχή ότι μέσα στους φοιτητικούς χώρους υπάρχει α priori ένα μειοψηφικό κομμάτι ριζοσπαστικοποιημένης νεολαίας το οποίο μπορεί να εκπροσωπηθεί και να ενταχθεί στην βάση του γενικού ακροαριστερού πολιτικού λόγου. Από αυτήν την θεμελιώδη παραδοχή προέκυψαν δευτερεύοντα στοιχεία όπως η προεκλογική του στρατηγική που επικεντρώθηκε στο να αναδείξει σε θέμα αιχμής το ζήτημα του εθνικισμού και του πολέμου και όχι των φοιτητικών κινητοποιήσεων (κάτι που φρονίμως έκανε μέχρι και το ΚΚΕ).

Εκτιμάμε ότι αυτή η τακτική του ΝΑΡ για τον χώρο των ΕΑΑΚ μετά τα αποτελέσματα των φετινών εκλογών είναι τελείως μετέωρη και θα σημάνει μακροπρόθεσμα μία καταστροφική πολιτική χωρίς αυτό να βεβαιώνει ότι το ΝΑΡ αποκλείεται να την ακολουθήσει. Καταρχήν είναι τελείως αμφίβολο ότι το ΝΑΡ αυτή την στιγμή μπορεί να οικοδομήσει οποιοδήποτε δίκτυο με πανελλαδική εμβέλεια. Τα περίφημα 37 σχήματα τα οποία με περισσό θράσος δήλωναν στο τρίήμερο των ΕΑΑΚ ότι υποστηρίζουν την άποψη της μειοψηφίας του ΑΧΜΕΤ αντιπροσωπεύουν 970 ψήφους στα ΑΕΙ. Εκτός αυτού πολιτικό προαπαιτούμενο της κίνησης αυτής, είναι η δυνατότητα των δυνάμεων του ΝΑΡ να σταθεί με κάπως αξιοπρεπή πολιτικά αποτελέσματα στις σχολές

που σε μία ενδεχόμενη διάσπαση θα κατέβει αντιπαράθετο σε άλλες τάσεις και απόψεις. Τα αποτελέσματα είναι συντριπτικά για το NAP σε αυτό το σημείο. Σε όσες σχολές το στελεχειακό δυναμικό ή και επιρροές κατήλθαν σε αντιπαράθεση με άλλα σχήματα είτε από τα δεξιά του όπως το Κέντρο και σχήματα στις παρυφές του Συνασπισμού, είτε από τα αριστερά του, όπως στην Αριστερή Κίνηση στην Πάτρα ή το σχήμα στο σύλλογο της Αρχιτεκτονικής Αθήνας τα αποτελέσματα είναι συντριπτικά. Τα στοιχεία είναι ενδεικτικά:

- Αρχιτεκτονική Αθήνας: 11 ψήφους το “ΕΑΑΚ”, 115 ψήφους η Πρωτοβουλία Φοιτητών.
- Χαροκόπειος: 7 ψήφους το “ΕΑΑΚ”, 76 ψήφους τα άλλα σχήματα.
- Πολιτικοί Μηχανικοί ΑΠΘ: 20 ψήφους το “ΕΑΑΚ”, 28 ψήφους η Αυτόνομη Αριστερή Συσπείρωση
- Βιολογικό ΑΠΘ: 5 ψήφους το “ΕΑΑΚ”, 53 ψήφους η Βιολογική
- Νομική ΑΠΘ: 7 ψήφους το “ΕΑΑΚ”, 66 ψήφους η “Άλλη Όχθη”
- Ιατρική Ιωαννίνων: 9 ψήφους το “ΕΑΑΚ”, 97 ψήφους η ΑΡΠΑ

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι εκεί που συγκεντρώνεται το κύριο στελεχειακό δυναμικό της σπουδάζουσας αντιστοιχούν και τα δυσμενέστερα αποτελέσματα. Αρχιτεκτονική Αθήνας, Νομική Θεσσαλονίκης, Ιατρική Αθήνας, Ηλεκτρολόγοι ΕΜΠ, Μαθηματικό Αθήνας. Τελικά η απεύθυνση του εκτός από μειοψηφική εκεί που φτάνει στα όρια της αποδεικνύεται και μονοψηφική...

Η εκτίμησή μας είναι ότι σε περίπτωση υλοποίησης της κατεύθυνσης του NAP δεν θα διατηρούσε παραπάνω από το υποδιπλάσιο των δυνάμεων που εκφράζονται αυτή την στιγμή στο χώρο των ΕΑΑΚ. Τα όρια ενός τέτοιου δικτύου του τύπου ΕΑΑΚ - NAP δεν θα υπερέβαιναν το 4.5% και την μία έδρα στο Κ.Σ. της ΕΦΕΕ. Αν λάβουμε υπόψη μας την εκτίναξη του ΚΚΕ κοντά στο 10% μετά από ένα τέτοιο ενδεχόμενο, εκτίναξη η οποία πλήττει πολύ περισσότερο το NAP για ιστορικούς και πολιτικούς λόγους από ότι τις υπόλοιπες τάσεις, καθώς και την ακύρωση του πολιτικού βάρους των ΕΑΑΚ στις πιο κρίσιμες σχολές μετά από μία διάσπαση, τότε το NAP θα αντιμετωπίσει την συρρίκνωση της πολιτικής εμβέλειας στο φοιτητικό χώρο στα επίπεδα ενός μεγάλου γκρουπούσκουλου. Κάτι τέτοιο εκτός των άλλων θα πυροδοτήσει μακροπρόθεσμα φυγόκεντρες τάσεις εφόσον το NAP δεν έχει διαπαιδαγωγήσει το δυναμικό που συγκεντρώνει και επηρεάζει σε συνθήκες εργαστηρίου όπως τα άλλα γκρουπούσκουλα αλλά ούτε και στην αντίστοιχη στράτευση. Δεν μπορούμε να ξέρουμε αν τα αποτελέσματα αυτά σε συνδυασμό: 1) με τα μέτρια αποτελέσματα σε μία σειρά σχολές που είχε αναμφισβήτητη ηγεμονική πολιτική παρουσία όπως η πτώση στα Γιάννενα από 406 ψήφους σε 308, στην Αρχιτεκτονική ΑΠΘ από 227 σε 141, στην Γεωπονική Αθήνα από σύνολο 207 ψήφων που είχαν καταγράψει πέρσι τα ΕΑΑΚ σε 136. 2) την πολιτική ανυπαρξία σε ολόκληρες πόλεις όπως η Πάτρα 3) και το κόστος μίας ανοιχτής διάσπασης που επάγεται ακόμα και σε εκείνα τα σχήματα που δεν υπάρχουν ως συγκροτημένη

παρουσία άλλες τάσεις θα αναστείλουν ή όχι την διασπαστική κίνηση που ξεκίνησε το NAP. Ωστόσο είναι κάτι που εμείς θα το επιδιώξουμε.

Αυτό που σαφώς κατέγραψαν τα εκλογικά αποτελέσματα είναι ότι το NAP δεν διαθέτει εκείνη την καθοριστική οργανωτική παρουσία που διέθετε στο παρελθόν που να του επιτρέπει να κυριαρχεί στον χώρο, με ορισμένες συμμαχίες κυρίως πολιτικής νομιμοποίησης από την πλευρά του, όπως αυτή που είχε διαμορφώσει πριν ορισμένα χρόνια με τις Α.Σ.Φ. Οι συσχετισμοί είναι σαφώς διαφορετικοί και αυτό δεν αφορά μόνο την δικιά μας πολιτική αντίληψη αλλά κυρίως το πλέγμα των διαφόρων ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων και των τάσεων που διαφοροποιούνται από το δίπολο NAP - Συσπειρώσεις. Μετά από μία τόσο σκληρή φραξιονιστική διαπάλη είναι απίθανη η δυνατότητα οικοδόμησης ενός εναλλακτικού δικτύου από το NAP που να συμπεριλαμβάνει και άλλες συνιστώσες εκτός από το ίδιο, εκτός εάν είναι διατεθειμένο να κάνει σημαντικότερες υποχωρήσεις από αυτές που δεν ήταν διατεθειμένο να κάνει μέχρι τώρα.

Έχει αξία να αναλύσουμε την παρουσία της άλλης σχετικά συγκροτημένης τάσης στον χώρο των ΕΑΑΚ, του “Κέντρου”, στο βαθμό, που εκφράζει ένα περισσότερο πολυσύνθετο φαινόμενο από αυτό του NAP και στο βαθμό που από τυπικά διαφορετικές αφετηρίες κινήθηκε σε παραπλήσια κατεύθυνση με αυτήν του NAP του σταδιακού διαχωρισμού. Τα αποτελέσματα είναι και είναι δυσμενή για τους εξής λόγους:

α) υπάρχει μία σημαντική εκλογική πτώση σε εκείνες τις σχολές (Νομική, Ιατρική) που θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα πρότυπο πολιτικής παρουσίας και δουλειάς των σχολών της επιρροής τον “Κέντρο”,

β) σε όσες σχολές δοκιμάστηκαν διασπαστικές κινήσεις απέναντι σε προϋπάρχοντα σχήματα (π.χ. Κτηνιατρική, Ψυχολογικό) υπήρξε πολιτική αποτυχία,

γ) αντίστοιχες εμβρυακές τάσεις με τις οποίες θα μπορούσε το “Κέντρο” να οικοδομήσει ένα ανταγωνιστικό ως προς τα ΕΑΑΚ δίκτυο είχαν και αυτές πολιτικά μέτρια αποτελέσματα (π.χ. η τάση η οποία αποχώρησε από το NAP στην Πάτρα, ή το σχήμα της ΑΣΟΕΕ).

Πρέπει να λάβουμε, επίσης υπόψη μας ότι το “Κέντρο” προχώρησε σε όλη αυτήν την κίνηση χωρίς να υποστεί καμία κριτική και φθορά από τις υπόλοιπες τάσεις των ΕΑΑΚ. Ένας ορισμένος απομονωτισμός που καλλιέργησε στον κόσμο τον οποίο επηρεάζει, η “αντιπολίτευση” απέναντι στα “κακά γκρουπούσκουλα” από τα οποία “ασφυκτιά ο ανεξάρτητος κόσμος”, συγκυριακά δίνουν πλεονεκτήματα. Ακριβώς γιατί αντανακλούν πλευρές της πραγματικότητας:

α) Το σπάσιμο δεσμών πολιτικού διαλόγου και πολιτικών πρακτικών, καταρχήν μεταξύ πόλεων, κατόπιν μεταξύ πολιτικών τάσεων και ύστερα μεταξύ σχημάτων, ένα σπάσιμο δεσμών που είναι επίπτωση του αποτελέσματος απομόνωσης και κατακερματισμού που εγχαράσσει η αναδιαρθρωτική στρατηγική πάνω σε μία σειρά κοινωνικές κατηγορίες (είναι χαρακτηριστικό ότι για πρώτη φορά υλοποιείται μία διάσπαση χωρίς να έχουν ανάγκη αυτοί που την υλοποιούν να θέσουν τους

όρους και τους λόγους που τους ωθούν σε μία τέτοια κίνηση στον πολιτικό σόμα μέσα στο οποίο συνυπήρχαν ούτε καν για να διεκδικήσουν ένα τμήμα του πολιτικού δικτύου που αποτελούν τα ΕΑΑΚ),

β) το κλίμα αντιοργανωτικισμού που υπάρχει σε ένα ορισμένο κόσμο (παρόλο που έχει αντιστραφεί σε σχέση με ότι επικρατούσε την δεκαετία του '80. Κλίμα το οποίο δεν εκφράζει μόνο μία κριτική στάση απέναντι στις αρνητικές πλευρές της δράσης και της παρουσίας των οργανώσεων, των πολιτικών ομάδων και των πολιτικών τάσεων, αλλά μία συνολική έμμεση αντίθεση απέναντι στις συλλογικές πρακτικές και στην γενικότερη πολιτική και ιδεολογική πάλη.

Τα συγκριτικά αυτά πλεονεκτήματα τα οποία δίνει η κοινωνική συγκυρία μέσα στο πανεπιστήμιο (και ιδιαίτερα στα περιφερειακά πανεπιστήμια όπου οι πολιτικές διαμάχες μεταφέρονται και αναπαράγονται τροποποιημένα) είναι υπαρκτά όσο οι φορείς αυτής της κριτικής ορίζονται και οριοθετούνται απέναντι στις πολιτικές προτάσεις και τις πολιτικές πρακτικές των υπάρχοντων σχηματισμών ως αντιπολίτευση. Το εγχείρημα οριοθέτησης και σύνθεσης μίας αυτοτελούς πολιτικής πρότασης αίρει μέχρι ενός σημείου αυτά τα πλεονεκτήματα. Πραγματικά η σύνθεση μίας πολιτικής πρότασης η οποία θα ξεπερνά την κριτική πάνω στην οργανωτική λειτουργία των σχημάτων και τα κενά πληροφόρησης τα οποία επιβάλλουν στον “ανεξάρτητο” κόσμο οι οργανώσεις, θα εσωτερικεύει και πιθανόν με πιο έντονο τρόπο απ’ ότι μέχρι τώρα τα ΕΑΑΚ τις υπαρκτές πολιτικές - ιδεολογικές αντιφάσεις και αντιθέσεις του ακροαριστερού χώρου στο πανεπιστήμιο. Θα μπορούσαμε να φέρουμε πολλά επίδικα ζητήματα. Θα αρκεστούμε μονάχα σε δύο.

- Το ζήτημα το οποίο αφορά την στάση απέναντι στο ζήτημα της “εθνικής ανεξαρτησίας” που αποτελεί παράγοντα τριβής μέσα στον χώρο των ΕΑΑΚ. Είναι δυνατόν να συντεθούν οι αντιφατικές τοποθετήσεις ακόμα και στον χώρο τον “Κέντρου” και του κόσμου του οποίου συγκεντρώνει - πόσο μάλλον του κόσμου του οποίου εγκαλεί στην βάση της ανεξαρτησίας ;
- Το ζήτημα το οποίο αφορά την στάση των σχημάτων απέναντι στο δίπολο καταστολή - αντικαταστολή, και το άσυλο το οποίο είναι και αυτό που αποτέλεσε (και όχι μόνο φέτος) την βάση συσπείρωσης και φθοράς απέναντι στα ΕΑΑΚ, αρκετά διαφορετικούς και ετερόκλητων τάσεων.

Οι συνθέσεις σε τέτοιου τύπου ζητήματα, αλλά και σε πολύ περισσότερα, όπως αυτά που αφορούν τα εργασιακά και τα επαγγελματικά δικαιώματα, των διαφόρων στρωμάτων της διανοητικής εργασίας, την “παραγωγικοποίηση” της εκπαίδευσης και τις διάφορες όψεις που μπορεί να πάρει, (π.χ. το “ανοιχτό” πολυτεχνείο κ.λ.π.), τα συγγράμματα, την δομή του φοιτητικού συνδικαλισμού κ.λ.π., θα αντιμετωπίζουν τα ίδια και μεγαλύτερα εμπόδια από αυτά που σήμερα αντιμετωπίζουν οι συνθέσεις διαφορετικών απόψεων στα ΕΑΑΚ. Ο εθισμός στον κατακερματισμό παράγει την δυνατότητα για πολλαπλούς κατακερματισμούς εφόσον άπαξ και γίνει η πρώτη διάσπαση οι επόμενες είναι πολύ ευκολότερες.

Αντίθετα από την κλασική φιλολογία, οι αντιθέσεις μέσα στα σχήματα δεν παράγονται κυρίως από τις οργανώσεις ώστε να δημιουργείται πεδίο για

την οριοθέτηση των μελών τους και να αποκτούν λόγο ύπαρξης (ακόμα και αν κάτι τέτοιο γίνεται σε αρκετές περιπτώσεις και αποτελεί πηγή εντάσεων). Οι αντιθέσεις απορρέουν από πραγματικές κοινωνικές, πολιτικές και ιδεολογικές αιτίες που σε μεγάλο βαθμό καθορίζονται από τις ευρύτερες εξελίξεις της ταξικής πάλης και τον ειδικό τρόπο με τον οποίο αυτές εγγράφονται στους επιμέρους κοινωνικούς χώρους. Οι αποκλίνουσες στρατηγικές ακόμα και όταν κωδικοποιούν λαθεμένες πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές προκύπτουν από διαφορετικούς τύπους κοινωνικής εκπροσώπησης, ή τουλάχιστον την κατεύθυνση για την εκπροσώπηση διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων και ταξικών μερίδων.

Γνώμη μας είναι ότι η διαίρεση που διαπερνά τον χώρο στο πανεπιστήμιο υπερβαίνει τις πολιτικές τάσεις, είτε αυτές με είτε αυτές χωρίς ονοματεπώνυμο, είτε τις συλλογικές πολιτικές τάσεις, είτε τις “ατομικές” πολιτικές τάσεις. Η διαίρεση αυτή, που διαπερνά, και το ΝΑΡ, και το “Κέντρο” και τα διάφορα ανεξάρτητα σχήματα είτε εντός του χώρου, είτε στις παρυφές των ΕΡΑΣ και των ΑΝΕΣΧΕΠ, σχετίζεται με τα διαφορετικά στρώματα φοιτητών που θέλουν ή που τείνουν οι διαφορετικές πολιτικές τάσεις (χωρίς πολλές φορές να το συνειδητοποιούν) να εκπροσωπήσουν.

Η αναδιαρθρωτική στρατηγική πλήττει με ειδικό τρόπο τμήματα της διανοητικής εργασίας υποβαθμίζοντας και απαξιώνοντας όχι μόνο την οικονομική τους θέση στην διαδικασία παραγωγής αλλά και τον συνολικό ρόλο τους στις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής. Δημιουργεί σημαντικές αντιφάσεις στο εσωτερικό των χώρων εκπαίδευσης που “διαπαιδαγωγούν” τις κατηγορίες της νεολαίας που προορίζονται να καταλάβουν τις ταξικές θέσεις των μικροαστικών στρωμάτων, αλλά και στα στρώματα αυτά. Η περιγραφή των πολιτικών και ιδεολογικών αντιφάσεων και των πολώσεων που δημιουργούνται στις κατηγορίες των εκπαιδευομένων στους πανεπιστημιακούς μηχανισμούς έχει γίνει σε αρκετό βαθμό και δεν είναι του παρόντος. Ωστόσο το σύνολο αυτής της κίνησης, των αντιφάσεων της, των αντιδράσεων και των αντιστάσεων δημιουργεί το έδαφος για την μαζική απεύθυνση με πλειοψηφικούς όρους σε σημαντικά τμήματα της φοιτητικής κοινωνικής κατηγορίας. Η απεύθυνση αυτή δεν μπορεί να γίνει με αμιγείς πολιτικούς και ιδεολογικούς όρους (στην βάση των πολιτικών πλατφόρμων των ομαδοποιήσεων της άκρας αριστεράς) αλλά θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τις υλικές μορφές με τους οποίους τα στρώματα αυτά δέχονται και αντιλαμβάνονται τις πιέσεις από το αναδιαρθρωτικό εγχείρημα. Αυτοί οι υλικοί όροι δεν μπορεί παρά να αφορούν κατά κύριο λόγο τα ζητήματα εργασιακής προοπτικής με την ευρύτερη έννοια καθώς και τα ζητήματα των μεταβολών των πολιτικών και ιδεολογικών όρων με τους οποίους τοποθετούνται μέσα στις κοινωνικές σχέσεις. Έτσι π.χ. το γεγονός ότι απαιτείται η διαρκής επανεκπαίδευση και η δια βίου κατάρτιση χωρίς αυτό να αντιστοιχεί σε “αποτελεσματικότερες” γνώσεις (γνώσεις οι οποίες να διασφαλίζουν επαγγελματικές θέσεις και επαγγελματικούς ρόλους) παράγει ιδεολογικούς κλυδωνισμούς που αφορά στο ρόλο της γνώσης μέσα στον καπιταλισμό και την καπιταλιστική εκπαίδευση με

μεγαλύτερο υλικό αντίκτυπο από την οποιαδήποτε κριτική στην γνώση που μπορούσε να γινόταν μία προγενέστερη περίοδο με αφετηρία αποκλειστικά πολιτικές και ιδεολογικές τοποθετήσεις. Αντίστοιχα, η παράταση της αναγκαστικής “νεότητας”: 1) με την εγκαθίδρυση για μεγάλα τμήματα φοιτητών και αποφοίτων επιπλέον βαθμίδων και κύκλων εκπαίδευσης (μεταπτυχιακών, σεμιναρίων, πρακτικών ασκήσεων κ.λ.π.) απαραίτητων όχι για την εύρεση εργασίας αλλά για την ένταξη στην αγορά εργασίας, 2) η ανεργία η οποία απαξιώνει προγενέστερους κοινωνικούς ρόλους και η εργασιακή περιπλάνηση, 3) το επίπεδο των αμοιβών το οποίο δεν εγγυάται ούτε τα *minimum* αυτοτελούς κοινωνικής ύπαρξης (στέγη, συντήρηση χωρίς την οικογενειακή στήριξη κ.λ.π.) θέτει υλικά ερωτήματα για την τωρινή και μελλοντική θέση των στρωμάτων αυτών και την υποτίμηση του κοινωνικού τους ρόλου.

Ταυτόχρονα η διαδικασία της αναδιάρθρωσης έχει ως αποτέλεσμα το ενδεχόμενο οριστικής απαξίωσης ορισμένων στρωμάτων νεολαίας με όρους αντίστοιχους της περιθωριοποίησης που συντελείται στις καπιταλιστικές μητροπόλεις. Η κίνηση αυτή που μπορεί να απέχει πολύ από το ολοκληρωμένο στάδιο στο οποίο βρίσκεται στις δυτικές μητροπόλεις και να αφορά κυρίως στρώματα της νεολαίας που απορρίπτονται από τους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς, ωστόσο αγγίζει τις παρυφές και του φοιτητικού χώρου, κυρίως δε έχει ιδεολογικά αποτελέσματα σε ένα μικρό τμήμα φοιτητών. Το φάσμα της κοινωνικής απόρριψης έστω και έμμεσα βιωμένο μπορεί να δημιουργήσει το έδαφος για στοιχεία ριζικής αμφισβήτησης της εκπαιδευτικής λειτουργίας, της μελλοντικής προοπτικής αλλά και των πολιτικών και ιδεολογικών σχέσεων που αναπτύσσονται στο φοιτητικό χώρο. Για λόγους αντικειμενικούς και υποκειμενικούς καθίσταται δύσκολη και πολλές φορές υψώνονται στεγανά στην σύνθεση των πολιτικών και κοινωνικών συμπεριφορών των στρωμάτων που πλήττονται με διαφοροποιημένο τρόπο από την αναδιάρθρωτική κίνηση (ή μάλλον κατανοούν με διαφορετική μορφή τον τρόπο με τον οποίο πλήττονται από αυτήν). Αντικειμενικούς: η αμφισβήτηση όταν δεν έχει την δυνατότητα να θέσει σε κίνηση τις μάξες παίρνει τα χαρακτηριστικά ατομικιστικών στάσεων και ατομικών ρήξεων και υποκειμενικούς: οι πολιτικές τάσεις που παράγουν και θεωρητικοποιούν κατευθύνσεις για την εκπροσώπηση αυτών των τμημάτων των φοιτητών, είτε ανήκουν στις παρυφές του αναρχικού χώρου είτε του παραδοσιακού είτε του νέου αριστερισμού, ενισχύουν τις κινήσεις κατακερματισμού, απομονωτισμού και την εξωτερικότητα και την ανταγωνιστικότητα των πρακτικών των κομματιών αυτών με την οικοδόμηση ενός μαζικού φοιτητικού κινήματος με αντικαπιταλιστικά χαρακτηριστικά.

Οι διαφορετικές στρατηγικές που αναπτύσσονται για την οικοδόμηση του φοιτητικού κινήματος θεμελιώνονται σε αυτή την διαφοροποίηση ως προς τα τμήματα των φοιτητών στα οποία οι πολιτικές τάσεις απευθύνονται και στον τρόπο της απεύθυνσης. Τελικά στον τρόπο και στο είδος των εκπροσωπούμενων συμφερόντων.

Σχηματικά οι κατευθύνσεις όπως τίθενται διαζευκτικά είναι οι ακόλουθες:

- Πλειοψηφική απεύθυνση σε σημαντικά τμήματα των φοιτητών των οποίων ο τωρινός και μελλοντικός κοινωνικός ρόλος συμπιέζεται από την αστική κίνηση. Πλειοψηφική απεύθυνση ακόμα και όταν οφείλει συγκυριακά να συμπεριλαμβάνει και την εκπροσώπηση συμφερόντων μικροαστικών στρωμάτων (επαγγελματικά δικαιώματα κ.λ.π.) που απέρρεαν από την θέση τους στην κοινωνική ιεραρχία μία προηγούμενη περίοδο. Ένας τρόπος εκπροσώπησης ο οποίος να εκμεταλλεύεται στην ιδεολογική και πολιτική πάλη τους κλυδωνισμούς που δημιουργούν στο συλλογικό φαντασιακό αυτών των στρωμάτων οι τάσεις υποβάθμισης, επιχειρώντας να πολώσει τις υλικές και ιδεολογικές αντιστάσεις τους προς την πλευρά της προλεταριακής ιδεολογίας.
- Μειοψηφική απεύθυνση σε ένα τμήμα των φοιτητικών στρωμάτων το οποίο βιώνει με όρους απόρριψης τις επιπτώσεις της αναδιάρθρωσης, ριζοσπαστικοποιούμενο στην βάση των γενικών πολιτικο-ιδεολογικών θέσεων και των οραματικών εγκλήσεων του χώρου της άκρας αριστεράς και των αιχμών που τίθενται στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο μέσα στην συγκυρία (εθνικισμός, καταστολή κ.λ.π.).

Μεταξύ αυτών των δύο ακραίων εκδοχών υπάρχουν πολλές ενδιάμεσες θέσεις που συνδυάζουν στοιχεία αλληλοεπιρροής. Ωστόσο στην πραγματικότητα η αντίθεση η οποία διαπερνά όλους τους σχηματισμούς και τα επιμέρους σχήματα σχετίζεται ακριβώς με τα αποτελέσματα που παράγουν αυτοί οι διαφορετικοί τύποι απεύθυνσης και σχέσεων εκπροσώπησης. Μία από τις βασικές αιτίες που οι αντιπαραθέσεις εκδηλώνονται με τέτοια ένταση αυτήν την περίοδο σχετίζεται με το γεγονός ότι υπάρχει μία ωρίμανση κοινωνικών όρων και η αντίστοιχη θεωρητικοποίηση των πολιτικών και ιδεολογικών στοιχείων. Όλα τα επίδικα ζητήματα τα οποία έχουν προκύψει απορρέουν από αυτές τις αντιθέσεις.

Το “νέο φοιτητικό κίνημα” και οι δομές του, οι επιτροπές αγώνα όπως τις είδαμε να εξειδικεύονται ως δομές πολιτικής σύνθεσης της μειοψηφίας της συνέλευσης (ορισμένες φορές εξαιρετικά μικρής σε σχέση με το φοιτητικό σώμα) π.χ. στην Φιλοσοφική, στο Οικονομικό και αλλού αντιπροσωπεύουν μία ακραία εκδοχή σχηματοποίησης της απεύθυνσης σε ένα μειοψηφικό τμήμα το φοιτητών το οποίο μπορεί να κλείνει την Σόλωνος όταν η συντριπτική πλειοψηφία θα βρίσκεται στα μαθήματα.

Η ανάδειξη της “αντιεθνικιστικής” πάλης ως κύριου άξονα στον φοιτητικό χώρο, πέρα από το γεγονός ότι δεν ορίζει σωστά τις κυρίαρχες (μέσα στις οποίες δεν συγκαταλέγεται ο εθνικισμός) και τις δευτερεύουσες πλευρές της ελληνικής αστικής ιδεολογίας και τις κυρίαρχες (μέσα στις οποίες δεν συγκαταλέγεται ένας επιθετικός πόλεμος) και τις δευτερεύουσες πλευρές της αστικής πολιτικής μέσα στην συγκυρία, μετατοπίζει την πολιτική μας από τις βασικές αντιθέσεις του χώρου (την αναδιάρθρωση όπως εξειδικεύεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που αφορά καθολικά στους φοιτητές) σε μία επικαθορίζουσα εξωγενή αντίθεση.

Η υποστήριξη της μετάθεσης της ευθύνης διαχείρισης του πανεπιστημιακού χώρου (το ζήτημα του ασύλου) από τις συλλογικές μορφές της πλειοψηφίας των φοιτητών σε εξωτερικές πολιτικές “πρωτοπορίες” (π.χ. τους αναρχικούς, ή τις “ομάδες συντρόφων της άκρας αριστεράς”) και η ανάδειξη του ζητήματος της καταστολής ως κομβικού (και ενίοτε μοναδικού) άξονα μέσα στον φοιτητικό χώρο, αποτελεί μία από τις περιπτώσεις μειοψηφικής πολιτικής απεύθυνσης.

Αντίστοιχα μία σειρά από διαφοροποιήσεις που αφορούν τον ρόλο του πανεπιστημίου, (αν μπορεί να υπάρξει πανεπιστήμιο των κοινωνικών αναγκών), την αποσύνδεση της μόρφωσης από το δικαίωμα στην εργασία, την υπεράσπιση των εργασιακών δικαιωμάτων των μικροαστικών στρωμάτων (ή εφόσον επιτελούν μέχρι ενός σημείου ένα ρόλο επιτήρησης της εργατικής τάξης θα πρέπει να αποσταλούν στην “πυρά”) την προλεταριοποίηση ή μη ενός τμήματος των διανοητικά εργαζομένων, μπορεί να θεμελιώνονται και να οριοθετούν ευρύτερες πολιτικές και θεωρητικές τομές ωστόσο έχουν αξία στο δια ταύτα ανάλογα με το κατά πόσο χαράζουν ή κλείνουν διαύλους και με ποία στρώματα φοιτητών.

Η παρέμβαση αυτή ήταν μεγάλη και δεν αφορούσε αποκλειστικά το “Κέντρο” (πιθανόν το αφορά λιγότερο απ’ ότι άλλες τάσεις). Απλώς έγινε με αφορμή την αποτίμηση της πολιτικής παρουσίας και των προοπτικών του “Κέντρου”, στο βαθμό που επιχειρεί να αποτελέσει τον πόλο αναφοράς πολλαπλών αντίστοιχων τάσεων και επειδή εσωτερικεύει όλες τις αντιφάσεις των διαφορετικών στρατηγικών. Συνδυάζει την “αντιοργανωτική” κριτική με τον ποίο ακραίο σεκταρισμό και την αναπαραγωγή στοιχείων από τις χειρότερες πλευρές ιεραρχιών, αυτή των άτυπων - και για αυτό πολύ δύσκολα ανατρέψιμων - ιεραρχιών που βασίζονται πάνω στην διαφορά “γνώσης” που κατέχουν τα καθοδηγητικά του στοιχεία πάνω στο δυναμικό που συγκεντρώνει. Συνδυάζει μία σειρά δεξιές θέσεις και πρακτικές για τα ζητήματα της εκπαίδευσης, όπως π.χ. την αντίληψη για το “ανοιχτό” Πανεπιστήμιο, ή την προσέγγιση των εοικικών προγραμμάτων, δείκτης των οποίων ήταν η απρόθυμη και υποτονική συμμετοχή του δυναμικού που επηρεάζει στις φετινές φοιτητικές κινητοποιήσεις, με την πλειοδοσία στην ανάδειξη του αντικαταστατικού μετώπου κ.λ.π.

Στην αποτίμηση της πολιτικής παρουσίας των πολιτικών τάσεων τον “χώρο” της άκρας αριστεράς θα πρέπει να συμπεριλάβουμε και τα αποτελέσματα των διάφορων οργανώσεων και ομαδοποιήσεων της άκρας αριστεράς που έχουν επιλέξει την αυτοτελή παρουσία. Μπορούμε να μιλήσουμε για μία σχετική ενίσχυση της εκλογικής επιρροής από πλευράς ποσοστών. Πράγματι το ποσοστό των οργανώσεων αυτών (ΟΣΕ, ΚΚΕ (μ-λ), Ασυνέχεια) αθροιστικά προσεγγίζει το 3,5%. Η παρουσία αυτή αντιστοιχεί στην “δυσαικτική” πραγματικότητα που περιγράψαμε στην αρχή. Από την μία πλευρά το υψηλό αυτό ποσοστό είναι και αυτό δείκτης της αριστερής μετατόπισης που περιγράψαμε στο τμήμα εκείνο των φοιτητών που συμμετέχουν με διάφορους τρόπους στις συλλογικές πρακτικές και γενικότερα μίας “δειλής” στροφής προς τα αριστερά που παρατηρείται στους νεολαιίστικους χώρους. Η ψήφος σε μία ακροαριστερή οργάνωση ακόμα και όταν

παρέχεται με ασαφή τρόπο ενέχει περισσότερα στοιχεία οραματικής δέσμευσης από ότι σε μία συσπείρωση.

Από την άλλη πλευρά επειδή αυτό το ποσοστό δεν εκφράζει ένα αντίστοιχο πολιτικό ειδικό βάρος στους φοιτητικούς χώρους επειδή αφορά σε ένα τμήμα μόνο των φοιτητών. Περισσότερο λειτουργεί ως δεξαμενή πολιτικής αναπαραγωγής των συγκεκριμένων οργανώσεων παρά αντανακλά μια πραγματική επιρροή των πολιτικών τους πρακτικών.

Είναι ένα γενικότερο φαινόμενο, σε μία περίοδο που από την αστική κίνηση, μεταβάλλεται ο συσχετισμός δυνάμεων, κατακερματίζονται και ανασυντίθενται οι κοινωνικοί χώροι, συμπιέζονται τα δικαιώματα αλλά και οι πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές των κατώτερων τάξεων, οι πιέσεις που ασκούνται και αφήνουν από την μία πλευρά ένα χώρο για πολιτική ριζοσπαστικοποίηση ενός μικρού δυναμικού. Ταυτόχρονα όμως ωθούν σε ο οργανωτική αναδίπλωση και περιχαράκωση στο βαθμό που στενεύουν τα περιθώρια - ιδιαίτερα στους εργασιακούς χώρους - ώστε να δοκιμάσει κανείς πολιτικές και κοινωνικές στάσεις με μαζικούς όρους.:

Αυτή είναι και η βασικότερη πλευρά μίας μικρής οργανωτικής ανάκαμψης των πολιτικών ομάδων της άκρας αριστεράς η οποία καθόλου όμως δεν συνοδεύεται από την ανάκαμψη του κινήματος ή ακόμα και της πολιτικής εμβέλειας της στους κοινωνικούς χώρους.

Δοκιμάζοντας την πολιτική μας άποψη

Τελευταία ως προς την αποτίμηση των αποτελεσμάτων αφήσαμε την δικιά μας πολιτική αντίληψη. Τα αποτελέσματα είναι αντιφατικά. Καταγράφονται δυο πλευρές: μία θετική και μία αρνητική.

Η θετική πλευρά σχετίζεται με την ενίσχυση μίας πραγματικότητας που είναι εδώ και καιρό προφανής. Η μεγάλη πλειοψηφία των σχημάτων που διατηρούν μία μαζική εκλογική αλλά και μία σημαντική πολιτική επιρροή αποτελείται από σχήματα στα οποία έχει σημαντική πολιτική παρουσία και πολιτική επιρροή η πολιτική αντίληψη των Α.Σ.Φ. Αντίστοιχα, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων τα σχήματα στα οποία έχουν έστω και μικρή παρουσία οι Α.Σ.Φ. ξεπερνούν τον εκλογικό και τον πολιτικό μέσο όρο των ΕΑΑΚ. Εκτός αυτού η πολιτική (και οργανωτική) ισχυροποίηση των Α.Σ.Φ., καθώς και η δικτύωση τους σε περισσότερες σχολές από αυτές που είχαν ιστορικά παρουσία από το '90 και μετά καθιστά αβέβαια τα αποτελέσματα οποιασδήποτε πολιτικής διαδικασίας ή δικτύωσης του αριστερού ριζοσπαστικού χώρου στην οποία δεν θα συμμετέχουν οι Α.Σ.Φ. Η πολιτική ισχυροποίηση των Α.Σ.Φ είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της στάσης τους στον φοιτητικό κίνημα του φθινοπώρου του 1995. Οι Α.Σ.Φ. είχαν εκτιμήσει ότι την χρονιά που πέρασε είχαν συσσωρευτεί εκείνοι οι πολιτικοί και κοινωνικοί όροι οι οποίοι θα επέτρεπαν να εκδηλωθεί με μαζικά χαρακτηριστικά η σοβούσα δυσανεξία σε ένα σημαντικό τμήμα τον φοιτητικό χώρο:

Στα θετικά στοιχεία που κατέδειξαν οι εκλογές τον 1996, θετικά για τον χώρο των ΕΑΑΚ, ήταν η

πολιτική παρουσία των σχημάτων της Αριστερής Παρέμβασης της Πάτρας και η καταγραφή των σχημάτων αυτών στο δίκτυο των ΕΑΑΚ.

Πολιτική παρουσία η οποία ήταν εντυπωσιακή. Τα σχήματα της επιρροής της Αριστερής Παρέμβασης καταλαμβάνουν τον συντριπτικά μεγαλύτερο αριθμό ψήφων που κατέλαβαν τα ΕΑΑΚ στην Πάτρα έναντι της θλιβερής παρουσίας των δυνάμεων της επιρροής τον ΝΑΡ. Πολιτική παρουσία που ενισχύεται από τα πολιτικά αποτελέσματα σε εκείνες τις σχολές που υπάρχει μία παραδειγματική μαζική δουλειά όπως στην Πολυτεχνική Πάτρας.

Τα αποτελέσματα αυτά έχουν εξαιρετική σημασία για τους εξής λόγους:

α) Γιατί καταδεικνύουν ότι η μαζική πολιτική κατεύθυνση, η γραμμή των μαζών, μπορεί να υλοποιείται από τάσεις και ανθρώπους, χωρίς κοινές ιστορικές πολιτικές αφετηρίες και να παράγουν αντίστοιχα αποτελέσματα και κοινές πολιτικές και κοινωνικές πρακτικές. Είναι δείκτης ότι αυτή η κατεύθυνση μπορεί να αναπαράγεται διαρκώς και να γενικεύεται.

β) Γιατί προκύπτουν σε μία πόλη όπου η πολιτική και κοινωνική σύγκρουση έχει πάρει εξαιρετικά έντονα χαρακτηριστικά. Η Πάτρα δεν είναι μόνο μία πόλη στην οποία υπάρχει το τρίτο σε μέγεθος πανεπιστήμιο της χώρας. Είναι μία πόλη με μεγάλη συγκέντρωση εργατικού δυναμικού, το οποίο πλήττεται με ιδιαίτερη σφοδρότητα από την αναδιαρθρωτική στρατηγική. Οι αντιθέσεις που και ιστορικά συγχωνεύονται στην πόλη παράγουν πολύ μεγαλύτερες εντάσεις από ότι σε άλλες περιοχές. Το αποκορύφωμα αυτών των εντάσεων και της επιθετικότητας του αστικού κράτους ήταν η δολοφονία του Ν. Τεμπονέρα και η πολιτική που ακολουθήθηκε την επόμενη περίοδο για την συγκάλυψη των ενόχων. Η ανθεκτικότητα μίας τάσης σε δύσκολες πολιτικές συνθήκες και η παραγωγή πολιτικών αποτελεσμάτων με όρους μαζικής κίνησης στις σχολές που έχει ειδικό βάρος, είναι δείκτης πολιτικής ποιότητας και επιτυχίας της μαζικής γραμμής. Ιδιαίτερα σε ένα πανεπιστήμιο που ο χώρος της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς ιστορικά είναι κατακερματισμένος και οι δυνάμεις του ΚΚΕ έχουν την υψηλότερη πανελλαδική επιρροή (ποσοστό της τάξης του 16% σε επίπεδο πόλης) αυτή η κατεύθυνση δείχνει ότι μπορεί να παίξει ανασχητικό ρόλο στην ανάπτυξη του ρεφορμισμού και προοπτικά να παίξει ενοποιητικό ρόλο ως προς το ανεξάρτητο αριστερό δυναμικό.

γ) Για ευρύτερους πολιτικούς λόγους. Θέση μας είναι ότι για την περίοδο την οποία διανύουμε είναι απαραίτητες συγκλίσεις που να μην αφορούν μόνο τακτικές πολιτικές στάσεις. Παρόλο που πιστεύουμε ότι η ανάλυση μιας περιγράφει σωστότερα και περισσότερες πλευρές της πραγματικότητας δεν μπορεί παρά να διακρίνεται από μία μερικότητα. Μερικότητα που οφείλεται στις οργανωτικές, πολιτικές και κοινωνικές (ταξικές) ελλείψεις της επαναστατικής αριστεράς γενικά και τις δικές μας ειδικότερα, αλλά και στην πολυσυνθετότητα της αστικής κίνησης που μεταβάλλει με γρήγορους ρυθμούς ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων. Πολιτικά, ιδεολογικά και θεωρητικά ερωτήματα είναι ανοιχτά και υπάρχουν δύο τρόποι να αντιμετωπισθούν: ή με μία σεκταριστική στάση (ο θεωρητικός είναι εξίσου επιζήμιος με τον

πολιτικό σεκταρισμό) ή με μία στάση σύνθεσης ρευμάτων και απόψεων που προσεγγίζουν την πραγματικότητα από διαφορετικές πλευρές. Αντικειμενικά, επιδιώκουμε τις πολιτικές και ιδεολογικές συνθέσεις με τάσεις που έχουν μία γενική κομμουνιστική αναφορά, την οποία συνδυάζουν με ένα ορισμένο τρόπο άσκησης πολιτικής (τα μαζικά ανεξάρτητα αριστερά σχήματα) και με την μαζική απεύθυνση στον κοινωνικό χώρο, στοιχεία που επιφέρουν και θεωρητικά και ιδεολογικά αποτελέσματα.

Ωστόσο οι φοιτητικές εκλογές του 1996 αναδεικνύουν ένα σοβαρό πολιτικό πλήγμα για τις Α.Σ.Φ. Οι Α.Σ.Φ. έχουν την πολιτική αντίληψη η οποία περισσότερο από όλες έχει προωθήσει την έννοια των πολιτικών - ιδεολογικών ενοτήτων του κοινωνικού χώρου στα φοιτητικά στρώματα. Σε αντιπαράβολή με τη λογική του εκ των άνω μετώπου των δυνάμεων της άκρας και της ριζοσπαστικής αριστεράς ή ακόμα και του “ενιαίου μετώπου” στην βάση, οι Α.Σ.Φ αντιλαμβάνονται τα σχήματα των κοινωνικών χώρων - ειδικά των νεολαιίστικων όπου υπάρχουν αντικειμενικά περισσότερες δυνάμεις και συμπυκνώνονται με ιδιαίτερο τρόπο οι αντιφάσεις - σαν μία ειδική μορφή άσκησης ανεξάρτητης μαζικής πολιτικής. Τα συσπειρωσιακά σχήματα είναι μία απαραίτητη πλευρά της γραμμής των μαζών. Μέσα από αυτά μπορεί να απλωθεί η πολιτική εμβέλεια και η επιρροή της αντικαπιταλιστικής αριστεράς σε πολύ ευρύτερα στρώματα από αυτά στα οποία αντικειμενικά αυτή την περίοδο αντιστοιχεί στο κεντρικό πολιτικό επίπεδο. Είναι η μόνη διαδικασία μέσα από την οποία μπορεί να υλοποιηθεί η ηγεμονική παρουσία της αντικαπιταλιστικής αριστεράς και η έκφραση στρωμάτων τα οποία με διαφορετικό τρόπο δεν θα προσέγγιζαν τις ιδέες της και κυρίως τις πρακτικές της.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την κατοχύρωση και την διεύρυνση μίας τέτοιας επιρροής είναι η συνύπαρξη με εποικοδομητικούς όρους διαφορετικών τάσεων και ανθρώπων και η πολιτική αυτοτέλεια των συσπειρωσιακών σχημάτων από τις οργανώσεις και τις ομαδοποιήσεις της άκρας αριστεράς. Η αυτοτελής πολιτική και ιδεολογική λειτουργία των σχημάτων εκτός τον γεγονός ότι τα ενδυναμώνει και προσανατολίζει τις πρακτικές τους κατευθύνσεις με τέτοιους τρόπους που να ενισχύει την ηγεμονική παρουσία τους στους χώρους όπου παρεμβαίνουν ευνοεί την πολιτικοποίηση και την δράση ανθρώπων (που είναι και η πλειοψηφία των πολιτικά ενεργών) που για αντικειμενικούς και υποκειμενικούς λόγους δεν θα εντάσσονταν στους σχηματισμούς της άκρας αριστεράς. Χωρίς την ύπαρξη τέτοιων μορφωμάτων είναι αβέβαιη η ανάπτυξη έστω και στοιχειωδώς μαζικής κοινωνικής κίνησης με πολιτικά αποτελέσματα. Ανάλογα με τα πολιτικά και ιδεολογικά χαρακτηριστικά, κατά πόσο στο εσωτερικό τους κυριαρχούν πλευρές της αστικής ή πλευρές της προλεταριακής ιδεολογίας (δηλαδή η σωστή ή η λάθος “γραμμή”) τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά, την μαζικότητα τους και τις δομές τους θα προκύπτουν και τα αντίστοιχα αποτελέσματά τους.

Το πολιτικό πλήγμα που δέχτηκαν τα ΕΑΑΚ αυτό το διάστημα και επισφραγίσθηκε και στις εκλογές έχει δύο παραμέτρους: αφενός την αδυναμία τους να

εκπροσωπήσουν το μεγαλύτερο τμήμα του πλέγματος των φοιτητικών συμφερόντων και των φοιτητικών στρωμάτων που αναδείχθηκαν μέσα από τις κινητοποιήσεις, και αφετέρου τις τάσεις θρυμματισμού και διάσπασης οι οποίες αναπτύσσονται στο εσωτερικό τους.

Και οι δύο αυτές παράμετροι περικλείουν σημαντικούς κινδύνους: 1) να εκπροσωπηθούν σημαντικές μερίδες των φοιτητών που αναγνωρίζονται ή θα μπορούσαν να αναγνωρισθούν στο πολιτικό - κοινωνικό δίκτυο των ΕΑΑΚ, από άλλες πολιτικο-κοινωνικές δυνάμεις οι οποίες θα καταγράφουν μία δεξιά μετατόπιση. Τέτοιες δυνάμεις μπορεί να είναι οι Π.Κ.Σ. τα ΑΝΕ.ΣΧ.Ε.Π ή ακόμα και τα επιστημονικά φοιτητικά λόμπι τα οποία συγκροτούνται υπό την εποπτεία των καθηγητικών μερίδων, 2) να αποψιλωθούν τα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα από εκείνα τα χαρακτηριστικά που τους έδιναν την δυνατότητα να έχουν μία μαζική επιρροή και να κινητοποιούν ένα ευρύτερο δυναμικό, δηλαδή να αποψιλωθούν από τις δυνατότητες άσκησης ηγεμονικής πολιτικής. Στην περίπτωση που ο πολιτικός κατακερματισμός που αναπτύσσεται αυτή την στιγμή μετασχηματιστεί και σε οργανωτικό θρυμματισμό, η πολιτική εμβέλεια τον χώρο ιδιαίτερα στις σχολές που είχε το μεγαλύτερο ειδικό βάρος θα μειωθεί δραστικά. Είναι πιθανόν, ορισμένες τάσεις στενά οργανωτικά να δυναμώσουν (να αυξηθούν δηλαδή τα μέλη τους), να σχηματιστούν επιπλέον τάσεις, ή και να αντλήσουν δυναμικό πολιτικές ομάδες του ακροαριστερού χώρου που έχουν μηδενική πρόσβαση στον φοιτητικό χώρο, ωστόσο η μαζική δυναμική του χώρου και τα πολιτικά αποτελέσματά του θα υποστούν μεγάλο πλήγμα. Σε περιόδους διάλυσης ενός σχετικά μαζικού πολιτικού χώρου με πολλές διαφορετικές τάσεις στο εσωτερικό του που δίνουν την δυνατότητα της πλουραλιστικής έκφρασης η οποία δημιουργεί κίνηση ιδεών και πρακτικών, ένα τμήμα του ανένταχτου δυναμικού θα παραμείνει πολιτικά ενεργό και αναγκαστικά α συνταχθεί με κάποια από τις διαφορετικές στρατηγικές. Ωστόσο θα ακυρωθεί η δυνατότητα πρόσβασης στο μεγαλύτερο τμήμα του ενδιαμέσου δυναμικού, εκείνου που δίνει πραγματική κοινωνική ισχύ στον χώρο των ΕΑΑΚ.

Τα ενδεχόμενα αυτά πλήττουν περισσότερο αυτές τις τάσεις που επενδύουν στην μαζική πολιτική που για να αναδειχτεί εκμεταλλεύεται την όξυνση των αντιθέσεων που προκύπτουν μέσα στους κοινωνικούς χώρους. Από αυτή την πλευρά οι Α.Σ.Φ ακόμα και αν θα ήταν εκείνη η τάση που θα ισχυροποιείτο οργανωτικά συγκριτικά περισσότερο μετά τον θρυμματισμό τον χώρο θα υφίστατο πολιτική αποδυνάμωση. Πρέπει να επισημανθεί ότι δεν υπάρχει μονοσήμαντη αντιστοιχία μεταξύ οργανωτικής ανάπτυξης και ενίσχυσης της πολιτικής επιρροής. Η αύξηση των “μελών” κατά μερικές δεκάδες ανθρώπων δεν μπορεί να ισοσταθμίσει την πολιτική βαρύτητα μίας πολιτικής αντίληψης, στην περίπτωση κατά την οποία ο χώρος στον οποίον αναφέρεται πολιτικά συρρικνωθεί και ένας ευρύτερος περίγυρος εξαιτίας των τριβών και των ανταγωνισμών μειωθεί δραστικά.

Τα τωρινά καθήκοντα μας

Τα καθήκοντα που μπαίνουν στις Α.Σ.Φ αυτή την περίοδο είναι τροποποιημένα και σημαντικότερα. Τα καθήκοντα αυτά υπαγορεύονται :

- από την παρουσία των Α.Σ.Φ στο φοιτητικό κίνημα της προηγούμενης περιόδου όπου μετά από πολλά χρόνια αποδείχτηκε ότι υπάρχει η δυνατότητα για μία συντεταγμένη στρατηγική η οποία να αναπτύσσει και να μαζικοποιεί το κίνημα. Είναι σημαντικό αυτή την χρονιά δοκιμάστηκαν σε αντιπαράθεση όλες οι μειοψηφικές λογικές και ηττήθηκαν ή οδήγησαν σε ήττα (π.χ. επιτροπές αγώνα εκτός των γενικών συνελεύσεων, η απόδοση προβαδίσματος στην παρέμβαση σε εξωγενή κεντρικά πολιτικά ζητήματα όπως της καταστολής κ.λ.π.).
 - υπαγορεύονται από την πολιτική ισχυροποίηση των Α.Σ.Φ. που επιβάλλει έναν αναβαθμισμένο ρόλο
 - υπαγορεύονται τέλος από την πολιτική άλλων τάσεων με διαφορετικές στρατηγικές κατευθύνσεις. Το γεγονός ότι δοκιμάστηκαν διαφορετικές στρατηγικές και παρήγαγαν διαφορετικά αποτελέσματα επιταχύνει τις διαθέσεις ρήξεων. Εκείνες οι τάσεις (ΝΑΡ, “Κέντρο” κ.λ.π.) που έχουν κάνει με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο την επιλογή για μειοψηφική απεύθυνση αποκτούν περιθώρια (και καταναγκάζονται) για μία αυτόνομη πορεία. Αντίστοιχα η διεύρυνση της πολιτικής επιρροής των Α.Σ.Φ δρομολογεί τάσεις περιχαράκωσης στους άλλους πόλους, έτσι ώστε να δημιουργήσουν στεγανά μεταξύ των δυναμικών του χώρου και να ανασχεθεί η άνοδος αυτής της επιρροής
- Οι Α.Σ.Φ είναι μία από τις βασικές συνιστώσες των δυνάμεων που μπορούν να παίξουν ενοποιητικό ρόλο και να ανασχέσουν τις τάσεις θρυμματισμού οι οποίες μεθοδεύονται.*

Ο χώρος των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων έχει ανάγκη από μία διαδικασία ανασυγκρότησης και πολιτικής ανασύνθεσης η οποία σχετίζεται :

□ με τις μεταβολές που είναι απαραίτητες να επέλθουν, στον τρόπο με τον οποίο απευθύνεται σε ευρύτερα στρώματα φοιτητών, και στις μορφές με τις οποίες ενσωματώνει τον λόγο και τις διαθέσεις τους στο πολιτικό και ιδεολογικό πλέγμα των ΕΑΑΚ,

□ με την αναδιαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ των τάσεων, απόψεων και ατόμων που συμμετέχουν στον ανεξάρτητο αριστερό χώρο ώστε να δημιουργηθεί μία νέα μη καταστροφική ισορροπία που να επιτρέπει την συνύπαρξη διαφορετικών αντιλήψεων, την δοκιμασία των διαφορετικών γραμμών και την αποτίμησή τους,

□ με την ενίσχυση των ενωτικών πρακτικών των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων έτσι ώστε και να πολιτικοποιείται το δυναμικό τους (ακόμα και όταν συγκρούεται σε ουσιαστικά ζητήματα) και να διευρύνονται οι δυνατότητες τους στο να θέτουν τμήματα του φοιτητικού χώρου σε κίνηση.

Οι ανάγκες αυτές αλληλεξαρτώνται, αλλά δεν ταυτίζονται. Η μεταβολή των σχέσεων εκπροσώπησης με τα φοιτητικά στρώματα είναι το καθοριστικό ζήτημα από το οποίο θα κριθεί αν τα ΕΑΑΚ θα παραμείνουν ένας μαζικός πολιτικός και κοινωνικός πόλος και αν θα

συνεχίσουν να αναπαράγονται σε διευρυμένη κλίμακα. Εξαρτάται :

1) από το άνοιγμα και την ενδυνάμωση των τοποθετήσεων τους στις αντιθέσεις που διαπερνούν το κοινωνικό χώρο και κύρια όπως προαναφέραμε στα ζητήματα τα οποία αφορούν (με την έννοια ότι αναφέρονται αλλά και ότι προβληματίζουν) τα μεγαλύτερα τμήματα των φοιτητών. Δηλαδή πάνω στα ζητήματα της εργασιακής προοπτικής (στα οποία συμπεριλαμβάνεται η κριτική στην γνώση) και στα ζητήματα που σχετίζονται με τους όρους ένταξης στους μηχανισμούς κοινωνικής αναπαραγωγής (πανεπιστήμιο, οικογένεια κ.λ.π.)

2) από τον εμπλουτισμό των πολιτικών, ιδεολογικών αλλά και των πολιτιστικών πρακτικών τους με τα κοινωνικά ρεύματα τα οποία αναπτύσσονται αυτή την στιγμή στους φοιτητικούς χώρους και διαμορφώνουν, όπως εκτιμάται, στοιχεία μίας ριζοσπαστικοποίησης τμημάτων της νεολαίας παρ' όλα τα αντιφατικά χαρακτηριστικά της. Κομβικό σημείο στην κατεύθυνση αυτή είναι η διασύνδεση και ο εμβαιτισμός των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων στην τάση της ανεξαρτησίας που αναπτύσσεται και η πόλωση της προς ριζοσπαστική κατεύθυνση. Μία κατάσταση που συνδυάζει μισοριζοσπαστικά και μισοσυντηρητικά στοιχεία μέσα ίδιο πλέγμα σχημάτων και ανθρώπων. Η επιτυχία ενός τέτοιου εγχειρήματος προϋποθέτει: την ενίσχυση των κοινωνικών χαρακτηριστικών των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων και την διαμόρφωση ενός πολιτικού δυναμικού που να συνδυάζει τον πολιτικό και ιδεολογικό του λόγο με εκείνες τις κοινωνικές επιδεξιότητες που να το κάνουν ικανό να αντλεί και να συνέχει τις θετικές πλευρές των σχημάτων, ρευμάτων, τάσεων, απόψεων και ατόμων.

Η στρατηγική αυτή θα καθορίσει βασικά την διατήρηση και ανάπτυξη των χαρακτηριστικών των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων στην σημερινή περίοδο και απαιτεί βαθιές μεταβολές στην πολιτική κατεύθυνση τους. *Απαιτεί μία, μακροχρόνια διαδικασία που θα κριθεί στη στο ποια πολιτική γραμμή θα κυριαρχήσει, η γραμμή των μαζών ή οι πολιτικές γραμμές της περιθωριοποίησης και των αστικών και νεοεφορμιστικών λογικών.*

Αυτή η βασική πλευρά της κίνησης μας, που σε τελική ανάλυση θα δοκιμάζεται στα αποτελέσματα της (όπως και αυτά άλλων πολιτικών τάσεων) μέσα στο κίνημα, παρόλο που εμπεριέχει το στοιχείο της διαπάλης με άλλες απόψεις δεν αναιρεί το γεγονός ότι επείγει μία τοποθέτηση και μία πρακτική στάση ως προς το δια ταύτα των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων που θα καθορίσει την τακτική μας.

Αναφέραμε ότι αυτή την στιγμή ο χώρος των ΕΑΑΚ, διαπερνάται από μία σημαντική κρίση. Κρίση η οποία είναι το αποτέλεσμα της σύγκρουσης αντιθετικών, ορισμένες φορές και ανταγωνιστικών, πολιτικών και κοινωνικών γραμμών που οδήγησε σε μία αντιπαράθεση τα χαρακτηριστικά της οποίας ήταν πρωτοφανή για τον χώρο. Οργανωμένοι κλάκα στο τριήμερο των ΕΑΑΚ, ξυλοδαρμοί και τραμπουκισμοί σε πάρτι (Πολυτεχνείο, Ιατρική) από την πλευρά μελών του ΝΑΡ, απόσχιση από πλευράς του "Κέντρου". Μία απόσχιση που συνδύασε σπέκουλα και συκοφαντία, με

την ανυπαρξία πολιτικής τοποθέτησης προς τον χώρο με τον οποίο συνυπήρχε για έξι χρόνια.

Πρέπει να ανοίξουμε μία παρένθεση σε αυτό το σημείο. Ο φοιτητικός ακροαριστερός χώρος την δεκαετία του '80, οι Συσπειρώσεις γνώρισε πολιτικές και ιδεολογικές αντιπαράθεσεις μεταξύ διαφορετικών τάσεων με εξίσου μεγάλες ή και μεγαλύτερες αποκλίσεις σε στρατηγικά ζητήματα από αυτές που διαπερνούν τον χώρο των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων σήμερα. Όμως παρ' όλη την ένταση των αντιπαράθεσεων ποτέ στο εσωτερικό του χώρου δεν εκδηλώθηκαν φαινόμενα σαν αυτά που εμφανίστηκαν στον χώρο των ΕΑΑΚ ιδιαίτερα αυτή την χρονιά. Υπήρχαν στοιχεία μίας δημοκρατικής κουλτούρας στο εσωτερικό του χώρου, αποτέλεσμα της αντιπαράθεσης με την φυσιογνωμία της ΚΝΕ. Η στάση των μελών της νεολαίας του ΝΑΡ στα πλαίσια αυτής της αντιπαράθεσης, εγγράφει όλη την αντιδημοκρατική κουλτούρα που τους μεταβιβάσθηκε από εκείνα τα στελέχη που αναπτύχθηκαν στους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς της παλιάς ΚΝΕ. Συνδυάζει όμως ταυτόχρονα αυτή την στάση καταστολής και κατασυκοφάντησης των αντίπαλων απόψεων, με στοιχεία του χειρότερου αστικού ατομισμού, της μαγκιάς, του κουτσαβακισμού, του φαλλοκρατισμού που είναι αποτέλεσμα της σταδιακής αποκοπής από κάθε είδος μαζικής πολιτικής. Βασικό στοιχείο της πολιτικής της παλιάς ΚΝΕ ήταν η οργανωτική καταστολή των αντιπάλων απόψεων στους μαζικούς χώρους ώστε να αποτρέψει την διαπλοκή τους με τις μάζες της νεολαίας. Ωστόσο το γεγονός ότι το επίδικο αντικείμενο που διεκδικούνταν ήταν ένας τρόπος μαζικής πολιτικής σχέσης έθετε πολιτικά όρια σε αυτή την στάση, ανάλογα με το πολιτικό κόστος και την αποκάλυψη της στους μαζικούς χώρους. Όταν σήμερα δεν υπάρχει ένα τέτοιο επίδικο αντικείμενο, αλλά εμφανίζεται επιθετικότητα, απογυμνωμένη από κάθε είδους μαζική πολιτική, από μηχανισμούς-καρικατούρες, με υπολανθάνοντα χαρακτηριστικά συμμορίας, τότε οι κίνδυνοι για την αποδιάρθρωση του πολιτικού χώρου, η δημιουργία αγεφύρωτων χασμάτων και ανεξέλεγκτων συγκρούσεων, πολλαπλασιάζονται. Η κρίση που διαπερνά τα ΕΑΑΚ, και έφτασε σε αυτά τα οριακά επίπεδα θέτει επί τάπητος υλικά ερωτήματα για το μέλλον και τα χαρακτηριστικά του ανεξάρτητου αριστερού χώρου.

Θα τοποθετηθούμε σαφώς :

➔ Η αντικαπιταλιστική πολιτική σε όλους τους κοινωνικούς χώρους και ιδιαίτερα στους νεολαιίστικους έχει ανάγκη από μαζικά ανεξάρτητα σχήματα μέσα στα οποία να αντιτίθενται διαφορετικές απόψεις και τάσεις. Υπό το πρίσμα αυτό πρέπει να συνυπάρχουν και αντιθετικές πολιτικές γραμμές και όχι μόνο αυτές που συγκλίνουν.

➔ Είναι χρήσιμο μέσα στα ΕΑΑΚ, να γίνουν εκείνες οι πολιτικές κινήσεις που να διασφαλίζουν την πολιτική συνύπαρξη των πολιτικών τάσεων που συναποτελέσαν τον χώρο των ΕΑΑΚ, από την δημιουργία του. Οι λόγοι είναι πολλοί :

α) Ο στόχος είναι η ανάπτυξη μίας μαζικής κοινωνικής κίνησης μέσα στους φοιτητικούς χώρους. Η δημιουργία διαφορετικών πολιτικών δικτύων πανελλαδικά ή σχημάτων ανά σχολές με

όλα τα χαρακτηριστικά που έχουν οι διασπάσεις και οι αντιπαραθέσεις στον ακροαριστερό χώρο είναι μία ασφαλής μέθοδος για την ανάλυση οποιαδήποτε πολιτικής κίνησης μαζών και την απώλεια του ενδιάμεσου δυναμικού.

β) Οι μαζικές πολιτικές και κοινωνικές κινήσεις ευνοούν τις πιο ισχυρές πολιτικές απόψεις, αυτές με την μεγαλύτερη κοινωνική δυναμική. Η ύπαρξη κοινωνικών αποτελεσμάτων διευκολύνει την επιβεβαίωση ή την αναίρεση στην πράξη των επιπτώσεων των διαφορετικών πολιτικών γραμμών, ισχυροποιούν τις πιο σωστές και αποδυναμώνουν αντικειμενικά τις λανθασμένες. Η έκθεση των πολιτικών κατευθύνσεων με μαζικούς όρους στους μαζικούς χώρους, επενεργεί πάνω τους ως ένα είδος πολιτικού “δαρβινισμού”. Ενδυναμώνει τις ισχυρότερες - ενσωματώνοντας και τα θετικά στοιχεία των αντιπάλων κατευθύνσεων - αποδιαιρώνοντας τις κοινωνικά μειοψηφικές, στο βαθμό που είναι ανοιχτές και διαπερατές στις πολιτικές και κοινωνικές αντιθέσεις. Αντίθετα, η ακύρωση της δυνατότητας για την ανάπτυξη μαζικών πολιτικών και ιδεολογικών αποτελεσμάτων - που σε ένα μεγάλο βαθμό θα επέλθει ως επίπτωση του κατακερματισμού και του θρυμματισμού - ευνοεί την διατήρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα, μικρών σεκτών σε ένα έδαφος αποστειρωμένο από κοινωνικές συγκρούσεις. Σέκτες οι οποίες θα αναπαράγονται αυτόκεντρα και θα μεταθέτουν την επιβεβαίωση της κατεύθυνσης τους σε ένα λαμπρό μέλλον.

γ) η στην ύπαρξη μέσα σε ορισμένα πλαίσια αντιθετικών πολιτικών και ιδεολογικών τάσεων επενεργεί θετικά αυτή την περίοδο στην πολιτικοποίηση ατόμων (είτε είναι ενταγμένα είτε όχι σε πολιτικές τάσεις) και σχημάτων, κεντρίζει τον διάλογο πάνω σε ανοιχτά ερωτήματα, αναγκάζει τους πάντες να τοποθετηθούν πάνω σε αυτά (π.χ. για την δομή του φ.κ., την στρατηγική των σχημάτων κ.λ.π.) και να δώσουν πιο πειστικές απαντήσεις, εξοπλίζει το πολιτικό δυναμικό του ανεξάρτητου αριστερού χώρου. Οι συγκρούσεις στο εσωτερικό ενός πολιτικού χώρου διαπαιδαγωγούν το δυναμικό του και για τις συγκρούσεις και τις συνθέσεις στους κοινωνικούς χώρους διδάσκοντας και αποδίδοντας επιδεξιότητες σε εκείνες τις πλευρές που διαθέτουν ηγεμονική πολιτική κατεύθυνση. Αυτές οι πλευρές είναι που ευνοούνται από την ώσμωση μεταξύ χώρων και απόψεων και από την οριζόντια επικοινωνία. Για να παραφράσουμε: “χωρίς αντιθέσεις δεν υπάρχει (πολιτική) ζωή”. Αντίθετα το κλείσιμο, η περιχαράκωση είναι το χαρακτηριστικό τυπικών ή άτυπων (όπως αυτό του “Κέντρου”) πολιτικών ιερατειών που για να αναπαράγουν την πολιτική κυριαρχία τους είναι αναγκασμένες να αποκόπτονται από άλλες πολιτικές τάσεις ώστε να μην δέχονται τις πιέσεις που αυτές εξασκούν πάνω στις αντιφάσεις τους.

Καθοριστικό στοιχείο για την ύπαρξη ενός μαζικού πολιτικού δικτύου των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων είναι η διασφάλιση ισότιμων όρων διακίνησης και παρουσίασης απόψεων, ιδεών και

πρακτικών μέσα στον χώρο σε όλες τις τάξεις και τα άτομα τα οποία συμμετέχουν. Κάτι τέτοιο εκτός από το να ενισχύει και να αποδυναμώνει απόψεις, είναι ένα σημαντικό κίνητρο για την συμμετοχή ανένταχτων αγωνιστών και των μικρότερων αριθμητικά τάσεων. Όταν υπάρχουν ορισμένες διαδικασίες πολιτικού διαλόγου και διαμόρφωσης κατευθύνσεων, τότε υπάρχει ένα ενδεχόμενο κέρδος για όποιους συμμετέχουν σε αυτές, η προβολή της άποψής τους και ενίσχυσης της επιρροής τους. Σε διαφορετική περίπτωση το κέρδος επιμερίζεται μονοσήμαντα στις συνιστώσες που ηγεμονεύουν - ή στην συνιστώσα που κυριαρχεί - οι οποίες αποκομίζουν τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από την διεύρυνση του χώρου στον οποίο κυριαρχεί η γραμμή τους, διατηρώντας ένα περίγυρο που ο ίδιος κατανοεί τον ρόλο του ως περιφερειακό και δευτερεύοντα.

Η ανάγκη επανίδρυσης των ΕΑΑΚ

Η κίνηση μας έχει δύο πλευρές: μία στρατηγική και μία τακτική.

Η στρατηγική πλευρά σχετίζεται με την διαπλοκή των σχημάτων με τα σημερινά χαρακτηριστικά του ανεξάρτητου ρεύματος, σε επίπεδο ατόμων και σχημάτων, με την εξειδίκευση της γραμμής των μαζών και με την ισχυροποίηση της πολιτικής μας κατεύθυνσης και τον κοινωνικό (και δευτερευόντως οργανωτικό) εμπλουτισμό της.

Η τακτική πλευρά - που συνδυάζεται και θεμελιώνει και την στρατηγική - συμβαδίζει με μία διαδικασία επανίδρυσης των ΕΑΑΚ. Όταν λέμε επανίδρυση τι εννοούμε. Μία διαδικασία ανοιχτή σε όσους συμμετείχαν στα ΕΑΑΚ από την δημιουργία τους, αλλά παράλληλα ανοιχτή και σε ανεξάρτητα σχήματα που για μία σειρά ετερόκλητους λόγους, διατηρούν ή ιστορικά διατηρούσαν απόσταση από τον χώρο. Δεν θεωρούμε μία διαδικασία πίσω από την οποία θα υποκρύπτονται αποκλεισμοί και η διάθεση για την “πρόσκτηση” ενός τμήματος των ΕΑΑΚ και της ιστορικής τους πορείας.

Η διαδικασία επανίδρυσης των ΕΑΑΚ πρέπει να ορίζεται και να ορίζει ένα πολιτικό και οργανωτικό περιεχόμενο. Περιγράψαμε τις πολιτικές, ιδεολογικές και κοινωνικές αιτίες της κρίσης που διαπερνά τα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα. Ένα αποτέλεσμα αυτής της κρίσης είναι το γεγονός ότι “αυτοί που κυριαρχούσαν δεν μπορούν να κυριαρχήσουν όπως πριν, και αυτοί που κυριαρχούνταν δε θέλουν να κυριαρχούνται όπως πριν”.

Η πολύπλευρη φθορά που δέχτηκαν τα ΕΑΑΚ και η οποία θα πολλαπλασιάζεται ραγδαία αν δεν παρθούν πολιτικές πρωτοβουλίες, σχετίζεται και με το γεγονός ότι οι κεντρική πολιτική τους παρουσία - κάτι που εν μέρει είναι αλήθεια - παρουσιάσθηκε από πολλούς ως ένα μέτωπο κορυφής μεταξύ ΝΑΡ-Α.Σ.Φ. Ένα μέτωπο οι συμβιβασμοί του οποίου καθόριζαν τον έλεγχο των πολιτικών εξελίξεων στον χώρο. Η κατάσταση αυτή, η οποία περιγράφει μία πλευρά της αλήθειας, είναι αποτέλεσμα του τρόπου που συγκροτήθηκαν τα ΕΑΑΚ. Συγκροτήθηκαν με μία διαδικασία που εμφανίζει διπλότητα: από την μία, διαμορφώθηκαν ως μία συμφωνία κορυφής πολιτικών

οργανώσεων και πολιτικών τάσεων (NAP, Ρ.Φ. και Συσπειρώσεων) από την άλλη ως ρεύμα θεμελιώθηκαν σε πολιτικές συνθέσεις που έγιναν στην βάση. Στην Αθηνά και στην Θεσσαλονίκη (σε σχολές του Πολυτεχνείου, της Ιατρικής, της Φιλοσοφικής και αλλού) τα περισσότερα ζωντανά σχήματα προέκυψαν μέσα από κινηματικές διαδικασίες (κυρίως τις καταλήψεις του 1990-1991 αλλά και μεταγενέστερες) ορισμένα από τα οποία επέδειξαν αξιοσημείωτη αντοχή και πολιτική ποιότητα.

Μία σημαντικότερη αδυναμία την οποία εμφάνισε ο χώρος των ΕΑΑΚ ήταν η έλλειψη αυτοτελών διαδικασιών πολιτικής παραγωγής και πολιτικής αναπαραγωγής σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο. Η διαμόρφωση της πολιτικής κατεύθυνσης και η διαμόρφωση πολιτικού δυναμικού ήταν μετατιθέμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό στις εσωτερικές διαδικασίες των πολιτικών τάσεων που συμμετείχαν στα ΕΑΑΚ. Πρέπει να πούμε ότι οι πολιτικές και ιδεολογικές κατευθύνσεις που αναπαράγονται στους κοινωνικούς χώρους και στα σχήματα σε ένα μεγάλο βαθμό χαράσσονται από πολιτικές τάσεις, ή αντίστροφα η σχηματοποίηση κοινών πολιτικών και ιδεολογικών κατευθύνσεων μέσα στους κοινωνικούς χώρους μακροπρόθεσμα διαμορφώνει πολιτικές τάσεις. Το πρόβλημα με τον χώρο των ΕΑΑΚ, ήταν ότι η έλλειψη κεντρικών πολιτικών διαδικασιών που να επικυρώνουν τις πολιτικές συνθέσεις, να διαχέουν τις διαφορετικές αντιλήψεις και να νομιμοποιούν την συνύπαρξη τους όπως και η έλλειψη οριζόντιας επικοινωνίας μεταξύ των απόψεων μέσα από διαδικασίες των σχημάτων, απέτρεψε την ανάπτυξη μίας κοινής κουλτούρας συζήτησης μέσα στον πολιτικό χώρο. Το γεγονός αυτό διευκόλυνε τις πολιτικές στροφές της διαίρεσης και του σεκταρισμού όσο αυτές ωρίμαζαν και προετοιμάζονταν από τα πολιτικά επιτελεία (είτε του NAP, είτε τον “Κέντρον”).

Η έλλειψη αυτή του χώρου σχετίζεται με τις πολιτικές επιλογές και τις πολιτικές δυνατότητες των ρευμάτων που συνδιαμόρφωσαν τα ΕΑΑΚ, και την πολιτική συγκυρία. Η κατά πολύ μεγαλύτερη συνιστώσα την περίοδο της συγκρότησης των ΕΑΑΚ, η ΚΝΕ - NAP, αντιμετώπισε τον χώρο ως πολιτικό μέτωπο και όχι ως πολιτική ενότητα με ιδεολογικά χαρακτηριστικά και αυτοτελείς πολιτικές και οργανωτικές λειτουργίες. Ένα πολιτικό μέτωπο μέσα στον οποίο θα διατηρούνταν η πολιτική κυριαρχία της με ορισμένες παραχωρήσεις και υποχωρήσεις. Παραχωρήσεις τις προς τις συνιστώσες που εκάστοτε αναδεικνύονταν προνομιακές για αυτήν ανάλογα με τις κεντρικές πολιτικές επιλογές της (π.χ. Κίνηση υπεράσπισης πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων στην αρχή, Α.Σ.Φ αργότερα κ.λ.π.).

Ο χώρος των Συσπειρώσεων ενσωματώθηκε μέσα στα ΕΑΑΚ, σημαντικά αποδυναμωμένος, στον βαθμό που την προηγούμενη περίοδο (αλλά και την περίοδο της διαμόρφωσης των ΕΑΑΚ και την επόμενη) διαπερνιόταν από πολιτικές και ιδεολογικές αντιθέσεις αντίστοιχες με αυτές που διαπερνούν τα ΕΑΑΚ σήμερα. Οι αντιθέσεις αυτές διογκώνονταν στον φόντο των σημαντικών κλυδωνισμών που επέφερε σε όλους τους χώρους της αριστεράς ο τρόπος που κατέρρευσαν τα καθεστώτα του ανατολικού μπλοκ και η ιδεολογική κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού και του “τέλους της ιστορίας”.

Η αποδιάρθρωση του πολιτικού ιστού των Συσπειρώσεων, που συνέπεσε με την πολιτική ρευστότητα στον χώρο της άκρας αριστεράς στο πανεπιστήμιο, η οποία τροφοδοτούνταν από τις διαφορετικές κατευθύνσεις και τις πολιτικές στροφές που αναπτύσσονταν και στο εσωτερικό της ΚΝΕ - NAP, είχε σαν αποτέλεσμα μία αναδίπλωση σε επιμέρους σχολές και την ατονία των κεντρικών πολιτικών διαδικασιών.

Η συγκρότηση των ΕΑΑΚ σφραγίστηκε από αυτά τα αντιφατικά στοιχεία: την παραδειγματική πολιτική λειτουργία, την εσωτερική ζωή και τα πολιτικά αποτελέσματα σε ορισμένες επιμέρους σχολές, και την λειτουργία σε ένα μεγάλο βαθμό ως πολιτικό μέτωπο κορυφής όσον αφορά στις κεντρικές πολιτικές διαδικασίες.

Αυτή η πολιτική λειτουργία δεν υπαγορεύθηκε μόνο από την συμπόρευση που διαμορφώθηκε για μία περίοδο μεταξύ ΚΝΕ-NAP και Α.Σ.Φ. Ήταν αποτέλεσμα πραγματικών πολιτικών συγκλίσεων που παρήγαγαν τις δυνατότητες κοινών πολιτικών πρακτικών και στις επιμέρους σχολές και κεντρικά. Παρ’ όλες τις πολύ σημαντικές διαφωνίες σε στρατηγικά ζητήματα (για την εκπαίδευση, για την γνώση μέσα στον καπιταλισμό κ.λ.π.) που πάντοτε υπήρχαν μεταξύ ΚΝΕ - NAP και Α.Σ.Φ υπήρχαν μεγάλα σημεία σύγκλισης. Η μαζική απεύθυνση, η πολιτική των μαζών και στοιχεία μίας κοινής προσέγγισης απέναντι στα θετικά σημεία τον ιστορικού κομμουνιστικού κινήματος. Ταυτόχρονα η ένταση της ιδεολογικής κυριαρχίας της επιθετικής εκδοχής της στρατηγικής της αναδιάρθρωσης μέσα στους φοιτητικούς χώρους και το βάρος αυτής της στρατηγικής ακύρωνε το έδαφος για την αυτοτελή πολιτική παρουσία λογικών μειοψηφικής απεύθυνσης, είτε του αναρχοαυτόνομου χώρου, είτε του είδους του “αριστερού” φιλελευθερισμού οι οποίες υπήρχαν στον χώρο των Συσπειρώσεων μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του ’80. Πράγματι μετά τις καταλήψεις του ’90 - ’91 το ειδικό βάρος αυτών των τάσεων μειώνεται δραστικά. Μέχρι ενός σημείου οι λογικές και οι πρακτικές αυτές εσωτερικεύονται και διαπερνούν τον χώρο της ΚΝΕ - NAP με όλους τους κλυδωνισμούς που αυτό δημιουργεί.

Έχουμε ήδη περιγράψει τις μεταβολές της πολιτικής συγκυρίας και τις πολιτικές και ιδεολογικές αιτίες οι οποίες έχουν οδηγήσει σε βαθιές διαφοροποιήσεις τις πολιτικές κατευθύνσεις και τις γραμμές στον χώρο του NAP αλλά και την σταδιακή επανεμφάνιση με ένα συγκροτημένο τρόπο των λογικών της αυτονομίας και του “αριστερού” φιλελευθερισμού.

Στην βάση αυτών των εξελίξεων δύο κατευθύνσεις διαμορφώνονται:

α) η μία της περαιτέρω ενίσχυσης του κατακερματισμού και της οικοδόμησης μικρότερων ή μεγαλύτερων αυτοτελών πολιτικών δικτύων,

β) η άλλη κατεύθυνση σχετίζεται με την αναζήτηση διαδικασιών πολιτικής συνύπαρξης όλων των τάσεων που συγκρότησαν τα ΕΑΑΚ και - κυρίως - του ανένταχτου δυναμικού που υπάρχει μέσα και έξω από αυτά και τοποθετείται προς μία αντικαπιταλιστική κατεύθυνση. Μιλάμε για πολιτική συνύπαρξη και όχι για πολιτική σύνθεση διότι είναι σαφές ότι με

ορισμένες πολιτικές τάσεις στρατηγικά είναι τόσο σημαντικές οι αποκλίσεις ώστε παράγουν και άμεσες πολιτικές αντιθέσεις. Για να το πούμε σχηματικά: είναι αδύνατον να επιβάλλει κανείς σε μία άλλη αντίληψη να υπερασπισθεί την επετηρίδα και να αναδείξει αυτό το ζήτημα σε ζήτημα αιχμής στις καθηγητικές σχολές όταν εμφολωρείται από την λογική της “απελευθερωτικής” παιδείας και της αποδόσεως του δικαιώματος στην μόρφωση από τα εργασιακά δικαιώματα που επιφέρει. Αντίστοιχα, είναι αδύνατον να πεισθεί κανείς να ρίξει το βάρος του για να οικοδομήσει κίνημα με αφετηρία την περικοπή των συγγραμμάτων, όταν διαπερνάται από την άποψη ότι οι κινήσεις τον υπουργείου Παιδείας δεν συνιστούν μέτρα αλλά απλές προτάσεις οι οποίες μπορούν και να συζητούνται, όπως έγινε φέτος με το “Κέντρο”.

Παρά τις στρατηγικές αποκλίσεις και την πορεία της διαίρεσης που ακολουθούν ορισμένοι άλλοι πολιτικοί πόλοι θεωρούμε ότι υπάρχουν ακόμη περιθώρια πολιτικής συνύπαρξης τα οποία εξαρτώνται και κρίνονται σε δύο σημεία: α) από το γεγονός ότι ο πολιτικός θρυμματισμός είναι πολιτικά καταστροφικός για όλες τις τάσεις - στο βαθμό που θέλουν να διατηρούν στοιχεία μία σχετικά μαζικής απεύθυνσης - και κύρια για αυτές που τον δρομολογούν, β) από το κατά πόσον θα υπάρχει μέσα στον χώρο ένα ανένταχτο δυναμικό που θα πιάσει προς περισσότερο ενωτικές κατευθύνσεις μη θέλοντας να στοιχειωθεί απόλυτα με τις κινήσεις των πολιτικών επιτελείων, παίζοντας τον ρόλο του συνδετικού ιστού και δημιουργώντας φθορά σε όσους παίρνουν διασπαστικές πρωτοβουλίες.

Στα πλαίσια αυτά η πρόταση μας για επανίδρυση των ΕΑΑΚ, των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων, είναι ανοιχτή σε όλες αυτές τις δυνάμεις, απόψεις και άτομα, προϋποθέτει όμως ορισμένους πολιτικούς και οργανωτικούς όρους.

1) Τα σχήματα οφείλουν να διαθέτουν αυτοτελείς πολιτικές διαδικασίες και οργανωτικές δομές. Σε αυτές μπορούν και πρέπει να κατατίθενται απόψεις πολιτικών οργανώσεων και τάσεων ωστόσο η διαμόρφωση των τελικών αποφάσεων δεν μπορεί να περνάει παρά μέσα από τις πανελλαδικές διαδικασίες των σχημάτων. Έτσι είναι απαραίτητο ο χώρος των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων να κατοχυρώσει τουλάχιστον μία ετήσια πανελλαδική διαδικασία (τριήμερο κ.λ.π.) για την διαμόρφωση των πολιτικών κατευθύνσεων του.

2) Ο χώρος των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων έχει ωφελείται με εάν προβάλλονται στους φοιτητές που επηρεάζονται από αυτόν, των απόψεων που υπάρχουν στο εσωτερικό του - ακόμα και όταν είναι αντιφατικές - και με άλλους τρόπους εκτός από την προβολή τους μέσα από τα πολιτικά έντυπα των διαφόρων τάσεων. Έτσι είναι απαραίτητο να κατοχυρωθεί ένα τουλάχιστον ετήσιο δελτίο διάλογου των σχημάτων στο οποίο να εκτίθενται, να συνυπάρχουν και εάν είναι δυνατόν να συντίθενται και να κρίνονται όλες οι διαφορετικές απόψεις και οι πλειοψηφικές και πλειοψηφικές.

3) Ο τρόπος εκπροσώπησης των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων στις διαφορετικές δομές του φοιτητικού χώρου και η

παρουσίασή τους προς τα έξω είναι κάτι που πρέπει να συναποφασίζεται από τα σχήματα μέσα από τις δομές τους (ολομελειακά, συντονιστικά κ.λ.π.) και όχι να αποτελεί προϊόν συμβιβασμού έξω από αυτές μεταξύ πολιτικών τάσεων ή ακόμα χειρότερα αποτέλεσμα ηγεμονισμού και καπέλων. Όσοι εκπροσωπούν τα σχήματα σε όλες τις διαδικασίες είναι ανακλητοί και υπόλογοι στις πολιτικές και οργανωτικές μορφές των σχημάτων.

4) Ο χώρος των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων έχει ανάγκη από αυτοτελείς πολιτικές και οργανωτικές διαδικασίες, όπως είναι τα ολομελειακά και τα συντονιστικά των πόλεων κ.λ.π.. Διαδικασίες με αποφασιστικό ρόλο, οι οποίες να λειτουργούν στην βάση της δημοκρατίας, της αντιπροσωπευτικότητας και της ανακλητότητας των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτά.

5) Τα συντονιστικά των επιμέρους πόλεων έχουν αποφασιστικό ρόλο και ιδιαίτερα μεγάλο ειδικό βάρος στην μορφή της κεντρικής πολιτικής εξώστρεφης παρουσίας προς τα έξω. Η έκδοση πανελλαδικού υλικού των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων ως κεντρική πολιτικής ενότητας πρέπει να τελεί υπό την έγκριση των συντονιστικών των τεσσάρων πόλεων (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Γιάννενα) διότι υπάρχει υψηλή συγκέντρωση φοιτητικού δυναμικού και σχημάτων

6) Τα επιμέρους σχήματα των σχολών τα οποία έχουν την αποφασιστική αρμοδιότητα για την κατεύθυνση την οποία υλοποιούν πρέπει να έχουν την δυνατότητα καταλήξεων και λήψης αποφάσεων. Καμία κεντρική διαδικασία των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων δεν μπορεί να επιβάλλει μία πολιτική κατεύθυνση σε ένα επιμέρους σχήμα που διαφωνεί σε αυτήν ή να αποτρέψει την υλοποίηση μίας αποφασισμένης πολιτικής πρωτοβουλίας. Στο βαθμό που για μία ολόκληρη περίοδο θα υπάρχουν αντικειμενικά και υποκειμενικά διαφορετικές απόψεις και τάσεις στο εσωτερικό του χώρου, θα πρέπει να υπάρχουν εκείνες οι διαδικασίες που να αποτρέπουν την παράλυση της πολιτικής δράσης μέσα από την αέναη πολιτική σύγκρουση που δεν θα παράγει καταλήξεις. Τα σχήματα στις σχολές οφείλουν να απευθύνονται προς τους φοιτητές με μία άποψη. Στην περίπτωση που δεν διαμορφώνονται αποφάσεις μέσα από την πολιτική σύνθεση και τις αμοιβαίες υποχωρήσεις θα πρέπει να προκρίνονται οι πολύ ισχυρά πλειοψηφούσες απόψεις: Δεν μπορούμε να αποδεχτούμε δύο διαφορετικές και αντιδιαμετρικές απόψεις να εκτίθενται στους φοιτητές της ίδιας σχολής ως απόψεις του ίδιου σχήματος.

Πρέπει να επιμείνουμε λίγο σε αυτό το σημείο. Από ορισμένες πλευρές η στάση που αντιτίθεται στην ύπαρξη βέτο (πρακτικά στα βέτο των πολιτικών τάσεων) χαρακτηρίζεται ως ξεπερασμένος “δημοκρατικός συγκεντρωτισμός”, “σταλινισμός” κ.λ.π. Παρόλο που θα άξιζε να υπερασπίσουμε την έννοια του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού απέναντι σε όσους παρουσιάζουν μία καρικατούρα του για να

την πλήξουν (θα περιοριστούμε να πούμε ότι η κριτική που ασκείται από τα δεξιά - όπως από το NAP - ταυτίζει την λενινιστική έννοια με την σταλινική γραφειοκρατική παρέκκλιση της).

Ωστόσο εδώ δεν πρόκειται περί δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, εδώ πρόκειται για την στοιχειώδη δημοκρατική αρχή της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας.

Κατά την γνώμη μας είναι αδύνατο να εφαρμόζονται στο εσωτερικό ενός σχήματος διαφορετικές διαδικασίες από αυτές στις οποίες το σχήμα καλεί τους ανθρώπους (τους φοιτητές) στους οποίους παρεμβαίνει να ενστερνισθούν. Αυτό θα ήταν γραφειοκρατισμός. Δεν μπορεί να απαιτεί κανείς από τους φοιτητές να διαμορφώνουν πρακτική στάση μέσα από την πλειοψηφία της συνέλευσης - και να τις σέβονται - και να ακολουθεί άλλες διαδικασίες στο πολιτικό σχήμα. Εκτός από τα παραπάνω η λογική της ύπαρξης βέτο είναι δεξιά και είναι αυτή που οδηγεί σε διασπάσεις και διαγραφές.

Είναι δεξιά διότι στην “θετική” της εκδοχή, προϋποθέτει ότι είναι εφικτή και επιθυμητή η ταύτιση απόψεων. Μία τέτοια θέση δεν λαμβάνει υπόψη ότι οι διαφορετικές προσεγγίσεις και στάσεις αντανακλούν διαφορετικές τοποθετήσεις μέσα στην ταξική πάλη, αντανακλούν την ταξική πάλη - με τις πολιτικές και ιδεολογικές μορφές που παίρνει - που διεξάγεται στο εσωτερικό κομμάτων, μετώπων, ομάδων και σχημάτων. Σε μία τέτοια περίοδο - αλλά και σε κάθε περίοδο - με διαμορφωμένο δυσμενή πολιτικό και κοινωνικό συσχετισμό δυνάμεων είναι παράλογο να υποθέτει κανείς ότι σε ένα πολιτικό σχήμα - πόσο μάλλον σε μία συσπείρωση μίας σχολής - δεν θα αναπαράγονται οι λαθεμένες αστικές απόψεις. Η ύπαρξη μόνο μίας άποψης πάνω σε ένα ζήτημα είναι περισσότερο δείκτης ότι αυτή είναι εκδήλωση της αστικής ιδεολογίας παρά ότι αυτή είναι η σωστή. Οδηγεί στην “αρνητική” της εκδοχή σε διασπάσεις και διαγραφές, στην περίπτωση δηλαδή που δέχεται ντε φάκτο τα βέτο των διαφορετικών τάσεων, γιατί κανενός τύπου πολιτική ενότητα δεν μπορεί να διατηρείται για πολύ όταν με διαρκώς διαφορετικές θέσεις προς τα έξω ή με την ανυπαρξία οποιασδήποτε πρακτική στάσης. Από αυτό το σημείο μέχρι της εξόθησης σε αποχώρηση όσων “διαρκώς μιας σαμποτάρουν” ή της οικοδόμησης νέων σχημάτων χωρίς τους “δεξιούς” κ.λ.π. η απόσταση είναι μικρή.

Αντίθετα η συνύπαρξη με άλλες απόψεις, η αναγνώριση ότι κάποια στιγμή αυτές μπορεί να είναι πλειοψηφικές και ότι σε τελική ανάλυση η κάθε άποψη έχει το δικαίωμα να δοκιμάζεται και να αποδεικνύεται σωστή ή λανθασμένη στην πράξη, αφήνει τα περιθώρια και τις διαδικασίες σε όσους νομίζουν ότι άποψη τους είναι σωστή και πρέπει να ηγεμονεύσει να επιτύχουν κάτι τέτοιο σ’ ένα σχετικά μαζικό χώρο και όχι μόνο σε αυτούς που a priori συμφωνούν μεταξύ τους.

Κατά την γνώμη μας είναι ότι πολύ σημαντικός πολιτικός όρος για την πολιτική ανασύνθεση των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων, του χώρου των ΕΑΑΚ, η δυνατότητα των επιμέρους σχημάτων να αποφασίζουν και να παρουσιάζουν στους φοιτητές μία άποψη. Αυτό δεν σημαίνει ότι η άποψη

του σχήματος δεσμεύει στην υλοποίηση της όλους τους ανθρώπους που συμμετέχουν σε αυτό. Είναι γεγονός ότι σε θεμελιακά ζητήματα αρχής είναι απαραίτητο να έχουν την δυνατότητα όσοι μειοψηφούν να εκθέτουν την άποψη τους στους φοιτητές με κάποια μορφή (ως μέλη πολιτικών τάσεων, ως πρόσωπα κ.λ.π. όχι όμως ως σχήμα). Έτσι και αλλιώς δεν υπάρχει η δυνατότητα να αποτραπεί κάτι τέτοιο, ισχύει όμως και εδώ αυτό που αναφέραμε παραπάνω. Η διαρκής αντιθετική προβολή επιμέρους τακτικών πολιτικών επιλογών τάσεων ή ανθρώπων, με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούνται συνεχείς εντάσεις και να απαξιώνεται η λειτουργία του σχήματος μπροστά στους φοιτητές, σταδιακά θα αναιρεί όλες τις βάσεις πολιτικής ενότητας και θα δημιουργήσει τους όρους της αυτόνομης οργανωτικής παρουσίας της κάθε άποψης. Είναι θέμα το κατά πόσο διαμορφώνεται μία κουλτούρα πολιτικής ενότητας στους ανθρώπους συμμετέχουν σε ένα σχήμα.

Ένα τελευταίο σημείο που πρέπει να επισημάνουμε αφορά στο γεγονός ότι σε ορισμένες επιμέρους σχολές υπάρχουν διαφορετικά σχήματα που ανήκουν στον ανεξάρτητο αριστερό χώρο του χώρου που υπάρχουν σε ορισμένες σχολές. Λόγω των εντάσεων και των πολιτικών αποκλίσεων μέσα στον χώρο είναι μία κατάσταση η οποία τείνει να διευρυνθεί. Θεωρούμε ότι μέσα στην διαδικασία επανίδρυσης των ΕΑΑΚ, έχουν θέση όλα τα διαφορετικά σχήματα που υπάρχουν στις επιμέρους σχολές και είναι τοποθετημένα στον χώρο της ανεξάρτητης αριστεράς. Ωστόσο αυτή είναι μία αναγκαστική τοποθέτησή που προκύπτει από την σημερινή κατάσταση. Μακροπρόθεσμα η γενίκευση της ύπαρξης διαφορετικών σχημάτων μέσα στις σχολές που να εκφράζουν τις διαφορετικές πολιτικές τάσεις και η εκ των υστέρων κεντρική πολιτική σύνθεση μεταξύ των τάσεων, αναιρεί το πολιτικό περιεχόμενο που εμείς πιστεύουμε ότι πρέπει να έχουν τα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα: Πολιτικές ενότητες του κοινωνικού χώρου με ιδεολογικές συμφωνίες και όχι μέτωπα κορυφής των πολιτικών τάσεων της άκρας αριστεράς.

Αν αυτά είναι ορισμένα στοιχεία, απαραίτητα σε μία διαδικασία ανασύνθεσης των ΕΑΑΚ, η οποία θα διασφαλίζει την δυνατότητα τάσεων, αντιλήψεων και ατόμων, να προωθούν τις απόψεις τους χωρίς καταστροφικούς όρους, και πιθανόν να διευκολύνει τις πολιτικές συνθέσεις, πρέπει να θέσουμε έναν επιπλέον όρο. Την αποκατάσταση και την ανάπτυξη στοιχείων δημοκρατικής κουλτούρας μέσα στον χώρο. Είναι όρος εκ των ουκ άνευ για την πολιτική συνύπαρξη σε ένα κοινό πολιτικό χώρο. Εμείς δεν πρόκειται να ανεχθούμε συμπεριφορές τον είδους που αναπτύχθηκαν το προηγούμενο χρονικό διάστημα, των πολιτικών τραμπουκισμών και της επιθετικότητας από όπου και αν προέρχονται. Ένας ολόκληρος πολιτικός χώρος που την δεκαετία του ‘80, έμαθε να απαντά απέναντι στην μεθοδευμένη κατασταλτική συμπεριφορά του μηχανισμού της ΚΝΕ, δεν πρόκειται να ανεχθεί την αναπαραγωγή κακέκτυπων της.

Κινούμενη σε αυτά τα πλαίσια η πολιτική μας πρόταση εξειδικεύεται στην κατεύθυνση της συνεύρεσης όλων των πολιτικών τάσεων, απόψεων και ατόμων που υπάρχουν μέσα στα σχήματα, σε μία πανελλαδική διαδικασία συζήτησης των ανεξάρτητων

αριστερών σχημάτων, το φθινόπωρο. Μία διαδικασία που να καταγράφει και αν είναι δυνατόν να συμπυκνώνει τις πολιτικές στρατηγικές που υπάρχουν στον χώρο και να θεσπίζει ένα πλαίσιο πολιτικής και οργανωτικής λειτουργίας.

Ήδη μαζί με συντρόφους με συγγενείς πολιτικές αντιλήψεις από άλλες πόλεις, όπως αυτούς της ΑΡΠΑ στην Πάτρα, αλλά και με ένα πλήθος ανένταχτων αγωνιστών, διαμορφώνουμε μία πολιτική πρόταση η οποία χαράζει ένα περίγραμμα για τα πολιτικά και οργανωτικά χαρακτηριστικά των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων και καλεί όλα τα σχήματα σε αυτή την πανελλαδική διαδικασία. Η πρόταση αυτή που είναι υπό διαμόρφωση θα κατατεθεί σε όλα τα σχήματα των επιμέρους σχολών και αποτελεί αυτό που εμείς νομίζουμε βάση για συζήτηση και όχι αναγκαστικά βάση για κατάληξη.

Προς την κατεύθυνση αυτή θεωρούμε σκόπιμο την έκδοση δελτίου διαλόγου των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων που να συμπεριλαμβάνει τα κείμενα που κατατέθηκαν στα πλαίσια του τριημέρου των ΕΑΑΚ, αλλά και τοποθετήσεις πάνω στα ζητήματα στρατηγικής των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων και από σχήματα που είτε δεν συμμετείχαν στο πανελλαδικό τριήμερο είτε διαχωρίστηκαν συνολικά από τα ΕΑΑΚ, όπως τα σχήματα που τελούν υπό την επιρροή του “Κέντρου”. Παράλληλα οφείλουμε να ενισχύσουμε την οριζόντια δικτύωση σχημάτων και ανθρώπων που συμμετέχουν στον χώρο κάνοντας μία ολόκληρη προπαρασκευαστική δουλειά για την επεξεργασία και την συζήτηση στρατηγικών κατευθύνσεων προς την πανελλαδική διαδικασία. Η προπαρασκευαστική εργασία θα πρέπει να οδηγεί στην έκδοση ενός δεύτερου δελτίου διαλόγου των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων πριν την πανελλαδική συνάντησή τους. Αυτό το πλέγμα πρακτικών και πολιτικών προτάσεων μπορεί να εγγυηθεί μία νέα ισορροπία χωρίς καταστροφικούς όρους μέσα στον χώρο των ΕΑΑΚ και να οικοδομήσει σταδιακά όρους πολιτικών συνθέσεων.

Μακροπρόθεσμα το εγχείρημα της ανεξάρτητης αριστεράς στο πανεπιστήμιο θα κριθεί στο ποιές πολιτικές κατευθύνσεις θα ηγεμονεύσουν, θα κριθεί σε τελική ανάλυση από την ισχυροποίηση της δικής μας αλλά και παραπλήσιων τάσεων. Εκείνων των τάσεων που πιέζουν προς την κατεύθυνση της “γραμμής των μαζών”, οι οποίες ακριβώς για να αναπτύξουν στοιχεία μαζικής πολιτικής έχουν ανάγκη συμμαχιών και τροφοδοτούνται από την συνύπαρξη με άλλες πολιτικές τάσεις και αποκτούν την δυνατότητα να παίζουν το συνδετικό υλικό.

Σε ποιο βαθμό οι πολιτικές τάσεις που έχουν δρομολογήσει διαδικασίες πολιτικού διαχωρισμού είτε τυπικά όπως το “Κέντρο” είτε άτυπα όπως το ΝΑΡ θα θελήσουν να συμμετάσχουν σε μια τέτοια κίνηση είναι κάτι που δεν μπορούμε να το ξέρουμε και μέχρι ενός σημείου μπορούμε να καθορίσουμε. Πολλές φορές στην πολιτική αυτό που φαίνεται καταστροφικό για μία πολιτική κατεύθυνση είναι όρος ύπαρξης για μία άλλη. Π.χ. σε μας φαίνεται απαραίτητη για την υλοποίηση μαζικής πολιτικής κατεύθυνσης η ύπαρξη στοιχείων πολιτικής ενότητας τάσεων και απόψεων. Αντίθετα σε μία πολιτική τάση που η εκτίμηση της για την συγκυρία την οδηγεί στο να απεκδύεται την στρατηγική της

πλειοψηφικής απεύθυνσης και να υιοθετεί μία στρατηγική για την απεύθυνση σε μία ριζοσπαστικοποιημένη μειοψηφία με στόχο την οικοδόμηση ενός ριζοσπαστικού πολιτικού ρεύματος τότε πιθανόν ο οργανωτικός διαχωρισμός να φαίνεται πιο πρόσφορη κίνηση.

Σε μέγιστο βαθμό η συμμετοχή ή όχι αυτών των πολιτικών τάσεων θα κριθεί από το κατά πόσο το ανένταχτο δυναμικό που υπάρχει μέσα στα ανεξάρτητα αριστερά σχήματα θα κάνει υπόθεση του αυτή την διαδικασία ανασυγκρότησης πιέζοντας προς όλες τις κατευθύνσεις, δημιουργώντας έμπρακτα φθορά στις λογικές του κατακερματισμού, της διαίρεσης και της εξοστράκωσης.

Περιγράψαμε αναλυτικά την κατεύθυνση μας για την επόμενη περίοδο. Όπως προαναφέραμε έχει μία στρατηγική πλευρά: την ισχυροποίηση της πολιτικής μας αντίληψης και την ενίσχυση της “γραμμής των μαζών” με τον εμπλουτισμό της από με στοιχεία από το αντιφατικό ρεύμα του ριζοσπαστισμού και της ανεξαρτησίας που σταδιακά τείνει να διαμορφωθεί.

Η στρατηγική αυτή πλευρά έρχεται σήμερα αντιμέτωπη με εναλλακτικά ενδεχόμενα:

□ την διαδικασία επανίδρυσης των ΕΑΑΚ, με την συμμετοχή όλων των τάσεων που ιστορικά βρέθηκαν σε αυτά, που αναλυτικά την περιγράψαμε παραπάνω και την οποία αποφασιστικά προκρίνουμε για αυτήν την περίοδο,

□ την (απευκταία) διάχυση των ήδη υπάρχοντων σχηματισμών της ριζοσπαστικής αριστεράς και ακολούθως είτε την ρευστοποίησή τους σε ένα σύνολο ανεξάρτητων σχημάτων που να μην κεντριοποιείται πολιτικά (με ενιαία καταγραφή κτλ.) είτε την ανασυγκρότηση αυτοτελών πολιτικών δικτύων.

Το δεύτερο ενδεχόμενο θα αποτελέσει σημαντική οπισθοχώρηση για τη ριζοσπαστική αριστερά. Γι’ αυτό και έχουμε αποφασιστικά προκρίνει τον πρώτο τύπο πολιτικού δικτύου. Πλην όμως, ακόμα κι αν δεν υπάρξει ανταπόκριση και πολιτική επιτυχία αυτής της κίνησης εξαιτίας της εμμονής ορισμένων οργανώσεων σε μορφές αυτόκεντρης ανάπτυξης, είμαστε αποφασισμένοι να στηρίξουμε τη στρατηγική των μαζών, τη στρατηγική που παράγει νικηφόρα πολιτικά αποτελέσματα, υπό οποιοδήποτε ενδεχόμενο.

